

Coperta: *Anton Slavnicu*

GEORGE BARIȚ ȘI CONTEMPORANII SĂI

vol. VIII

Corespondență de familie

EDIȚIE DE ȘTEFAN PASCU, IOAN CHINDRIȘ, GHEORGHE ASANACHE,
ALEXANDRU MATEI ȘI IOAN GABOR

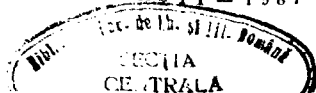
Coordonator: ȘTEFAN PASCU

DOCUMENTE LITERARE

EDITURA MINERVA

BUCUREȘTI - 1987

Consultanți

Elena Cernea, pentru limba germană.
Engel Carol, pentru limbile latină și maghiară.
Karsai Ella fotograf.

BARIȚ ÎN CETATE ȘI ÎN FAMILIE

Apariția celui de al VIII-lea volum din epistolarul George Bariț coincide, în mod fericit, cu aniversarea a 175 de ani de la nașterea scriitorului. Prilejurile se completează prin faptul că avem în față mărturia ce dezvăluie cele mai adinci, mai intime resorturi ale personalității celui care, vreme de peste o jumătate de secol, a fost unul din arhitecții spiritului public al românilor din Transilvania și unul dintre ctitorii necontestăți ai națiunii române moderne, întregite. Corespondența de familie a lui George Bariț, veritabil roman epistolar trăit aievea, întregeste și reconfirmă, așa cum era de așteptat, o imagine monumentală, patetică în același timp prin suflul de viață care îi animă gândurile și faptele. L-am cunoscut din cele șapte volume consacându-și întreaga energie intereselor și năzuințelor *cetății*, o cetate pe care Bariț o vedea într-o îngemănată accepțiune: cea concretă și prezentă, constând din ființa națională a românilor transilvăneni, care trebuia apărată și consolidată pentru țelurile viitorului, și cetatea ideală a acestui viitor, în care a crezut cu rară și molipsitoare putere. Iar acum el însuși în ipostaza de cetățean-tată al națiunii sale mult iubite, crescându-și și educându-și copiii, păzind cu strășnicie focul sacru al coeziunii familiei, risipind un noian de energie în administrarea bunurilor acestei familii, care constau dintr-o brumă de avere, ca în cazul mai tuturor intelectualilor români din Transilvania secolului trecut.

Există oare pericolul ca nona fereastră prin care privim în existența lui George Bariț să diminueze portretul monumental, moștenit din generație în generație, și căruia strădania noastră i-a adăugat noi și, sperăm, binevenite detalii? Departe de a macula fie măcar cît umbra unei clipe acest exemplar portret de intelectual-patriot, epistolarul de familie scoate în relief o componentă hotărîtoare a măreției lui, anume concordanța desăvîrșită dintre ideologia și etica sa socială, și existența sa în mijlocul oamenilor. Familia, această mare piatră de încercare în viața sa, și pe care el o admite *numai* în accepțiunea axiologică izvorită din statutul familiei românești patriarhale statornic credincios, are virtuțile de pe care urmele lăsate nu se șterg niciodată. Conștient de acest lucru, George Bariț a consacrat familiei o generoasă parte a energiei sale spirituale, a năzuit să pună la temelie ei aceleași valori pe care le cultiva la scara națiunii: cinstea, hărnicia, raționalitatea. Scrisorile împrăștiate acum pun în lumină efectul acestor valori, reușitele ca și dezamăgirile, bucuriile ca și mîhnirile, bine și răul, la ora cînd copiii lui Bariț sînt oameni în toată firea, iar destinul său de *pater familiae* se apropie de acordurile sale din urmă.

George Bariț s-a născut la 12/24 mai 1812 într-o familie care intruchipa prin excelență fidelitatea față de această tradiție. În casa preotului greco-catolic Ioan Pop Bariț din Jucul de Jos, mai apoi din Petridul de Mijloc au venit pe lume și au crescut, în afara scriitorului, frații săi Alexandru, Veronica, Leon, Iosif și Octav¹. La o vîrstă foarte tînă, în 1837, George Bariț face intervenții pe lîngă episcopul Ioan Lemeni pentru tatăl său, „cinstitul domn Ioan Bariț, preot în Petridul de Mijloc, om împovărat cu o familie foarte

grea, trebuind să-și întrețină numeroșii copii pe la școli². La moartea tatălui, în 1869, George Bariț îl evocă în cuvinte calde, vibrând de recunoștință³, de unde totodată putem cunoaște și meditația proprie asupra unui model pe care îl urma de multă vreme el însuși. Căci la rîndul său n-a ezitat să-și asume cu entuziasm aceeași „povară“ și să facă toate eforturile și sacrificiile pentru învățătura și înzestrarea spirituală a propriilor copii. Epistolele de față îl surprind — bătrîn energic, intrat de pe acum în istoria și legenda românească — încă în fruntea treburilor și eforturilor numeroasei sale familii, păzind cu gelozie zestrea civică și spirituală a acestei citadele atît de dragi sufletului său. Dar povestea familiei lui George Bariț începe cu decenii înaintea datelor acestor scrisori și ea se confundă și se completează cu istoria devenirii celui mai vrednic dintre românii transilvăneni ai secolului al XIX-lea.

Într-o scrisoare din 2 martie 1841 către episcopul Ioan Lemeni, George Bariț, de pe acum gazetar și om de cultură de prestigiu în toată românimea, cerea dezlegare ca să se poată căsători cu tînăra Maria Velisar, „fiica răposatului negustor brașovean Ștefan Velisar“⁴, cu care se logodise în /18 ianuarie. În 13/25 aprilie fata văduvei Sofia Velisar devine soția lui George Bariț⁵, tînăra pereche avîndu-i ca nași pe Pavel Vasici, doctorul Carantinei cezaro-craiești de la Timișul de Jos și pe soția acestuia, Iuliana. Căsnicia, care a durat vreme de 44 de ani, pînă la moartea Mariei în 1885 a fost rodnică, născîndu-i-se nouă copii. Cel dintîi este gratulat cu o lună și jumătate înainte de a se naște, de Ioan și Emilia Miorescu, părinții lui Titu Miorescu, într-o scrisoare pe care profesorul de la Socola — pe atunci — o trimite în februarie 1843: „Socot că pe la acest februarie sau martie îți va crește familia. Nevastă-mea îți poștește noroc și sănătate, se înțelege că și eu“⁶. Acest prim copil, fetița Aurelia, s-a născut la 8/20 martie 1843 dar n-a trăit decît pînă în 4/16 mai, soții Bariț încercînd astfel împreună cea dintîi durere. Au urmat apoi, pe rînd: Maria, la 10/22 aprilie 1844 (moartă în 5 iunie 1846); Victoria, la 11/23 februarie 1846; George, la 16/28 iulie 1847 (a trăit numai două zile); Ieronim, la 7/19 august 1848; Aurelia, la 12/24 ianuarie 1851; Cornelia, la 9 septembrie 1852 (moartă prematur); Octavia, la 18/30 ianuarie 1854; Maria, la 21 martie/1 aprilie 1855⁷. Din ei au ajuns la maturitate și interesează epistolarul de față numai cinci: Victoria, Ieronim, Aurelia (a doua), Octavia și Maria. Se repetă numărul copiilor din casa părintească, într-o simetrie inversă: acolo, ajunși la maturitate, patru băieți și o fată, aici patru fete și un băiat. Și astfel existența acestui om aflat mereu în atenție publică, cunoscuta lui viață străbătută de năzuințe și încununată de mari realizări pe tărîmul ideologiei și culturii naționale, a avut un corolar al ei, o viață paralelă de părinte care trăiește universul de bucurii și greutateți inerente familiilor numeroase.

Vasta corespondență de familie, care explodează pur și simplu în ultimele decenii ale scriitorului, luminează retrospectiv esența acestei a doua existențe a lui George Bariț, dezvăluind în el un mare și pasionat tată-pedagog. Nimic mai nepotrivit decît imaginea omului însuși celebru pentru care familia este un lucru accidental iar copiii niște jucării abia cunoscute. Dimpotrivă, el și-a însușit calitatea și răspunderile unui *pater familias* de filiație clasică, remodelat de societatea burgheză a secolului al XIX-lea. Puternica vocație părintească explică importantul loc pe care problemele de școală și educație îl ocupă opera și în întreaga sa carieră de om al condeului.

Etapele biografiei sale⁸ se împletesc strîns cu evoluția concepției pedagogice, izvorîră din meditațiile asupra nevoilor spirituale moderne ale națiunii sale, dar desigur și din observațiile „pe viu“ oferite de propria familie. Ideologia pedagogică a lui George Bariț, care și-a început cariera ca profesor, pornește de la premise luminate, raționaliste. Încă în 1838 el ajunsese la convingerea că „singură buna și temeinică creștere ce se dă în școli este în stare de a vindeca toate rănile, de a revărsa mult bine și îndestulare“⁹, hiperbolizînd în stilul secolului al XVIII-lea rolul școlii și culturii. Acestei convingeri de caracter luminos i se alătură aserțiuni care vizează de pe acum optica sociologică a generației de la 1848: „Fără de școale așa de mari și de multe după cît de mare și

de mult este poporul oricărui oraș, fără de școale așa de bine organizate după cum pofteste trebuința veacului nostru, adevărata luminare și înaintare nici se poate socoti¹⁰. Astfel și în cazul său se petrece același proces de coexistență a ideilor pedagogice ale luminilor, cu cele romantic-liberale (Niemayer, Basedow, Stephani, Pestalozzi¹¹). Pe fundalul acestei duble formații ideologice, Bariț gravează idei înaintate, cu totul noi în peisajul preocupărilor pedagogice românești. În primul rînd îndemnul la o culturalizare *masivă* prin școli, ceea ce am numi azi generalizarea învățămîntului. „În zadar — afirmă Bariț — vrea o nație să-și lipească sieși slava de adevărată cultură, pînă cînd clasele cele de rînd ale locuitorilor nu sînt scoase din neștiință și cruzime. Căci noi știm cum că mulțimea norodului face nația, iar nu cîteva persoane trufașe“¹². Ideea că statul însuși nu poate progresa fără ridicarea maselor la învățătură și conștiință de sine era de esență pașoptistă. În consistentul articol *Ce voiesc românii transilvani?*, publicat în istorica lună mai a lui 1848¹³, Bariț adaptează această idee la necesitățile concrete ale momentului, formulînd cel mai avansat program școlar al românilor din Transilvania pînă la acea dată.

Odată stabilite bazele politico-ideologice ale nevoii de emancipare, Bariț este preocupat de organizarea școlară, conținutul programelor, structura învățămîntului național și virtuțile și îndatoririle pedagogului. Învățătură noastră se situează pe o poziție ce contrastează ireconciliabil cu concepția „pedagogiei globale“ de tip medieval, care supunea întreaga masă a elevilor acelorași canoane fixe, fără a ține cont de caractere, temperamente, înclinații, aptitudini. „Omul este o lume mică — spune Bariț —, părțile întregitoare, însușirile inimii și puterile sufletului sînt foarte deosebite“¹⁴. În același articol *Ce voiesc românii transilvani?* el militează pentru fructificarea acestor aptitudini diferențiate, în școli tot atît de diverse atît pe plan orizontal: umaniste, comerciale, tehnice, montanistice, cît și pe plan vertical: școli primare, gimnazii, licee și chiar o universitate pentru românii transilvăneni.

După Revoluția din 1848 George Bariț a fost unul dintre mentorii evoluției societății românești pe făgașe moderne avansate. Faptul că el însuși intră în rîndul negustoriei „capitaliste“, ca director și coproprietar al Fabricii de hîrtie din Zărnești este semnificativ pentru noua sa convingere. În 1855, cînd ultimul dintre copii era născut, el cere cu hotărîre școli în care românii să învețe „științe practice, arte și meserii“¹⁵. Este un capitol pedagogic pe care îl va urmări toată viața, inclusiv la modul concret, în ce-l privea pe fiul său Ieronim. Într-un dialog publicistic din 1862 cu magistratul maghiar Gal Janos, Bariț revine obsesiv la aceeași întrebare: „Cîte școale reale, comerciale și tehnice, și cîte institute de artă se află în Ardeal?“¹⁶. O legătură și mai strînsă între familia lui și gîndirea sa pedagogică este văzută în preocupările sale pentru învățămîntul feminin. Pe acest tărîm este precursor absolut la scară națională. Ideile sale despre educația femeilor s-au născut în ambianța romantică din preajma revoluției, cînd I.D. Negulici traduce cartea lui Aime Martin, *De l'education des mères des familles Ou de la civilisation du genre humain par les femmes* (Paris, 1834), carte frumos prezentată de Nicolae Bălcescu în foile brașovene ale lui Bariț¹⁷. Curînd însă problema se pune acut în propria familie, unde fetelor li se oferea alternativa de a învăța în pensioane străine sau a nu învăța deloc. *Ce am făcut noi pînă acum și ce facem astăzi pentru creșterea fiicelor noastre?*, se întrebă el într-un important articol din 1835¹⁸. A sosit vremea — consideră el — cînd nu este suficient ca femeia să fie doar mamă și gospodină bună. „Am ajuns într-o epocă unde fiicele noastre au să urmeze soților și fraților săi întru o lume pînă acum lor prea pușin cunoscută“. Ce este de făcut pentru ca fetele să fie pregătite pentru acest pas? El respinge categoric ideea educației sumare a fetelor: modă, muzică („a ciocăni un fortepiano“), gospodărie și cunoștințe de salon, și insistă pentru integrarea acestora în învățămîntul național general, cu toată seriozitatea. „Urmează neapărat că noi avem cea mai mare, mai sfîntă și neapărată trebuință ca să grăbim a aduce cît mai curînd în echilibru creșterea și cultura fiicelor cu creșterea și cultura fiilor noștri.“ Inițiază deschiderea de școli

medii pentru fete, schițând programa lor de învățămînt, din care nu trebuie să lipsească matematica, fizica, istoria neamului. Își va vedea visul împlinit cînd, prin rolul săi important în conducerea ASTREI, va avea contribuția hotărîtoare la deschiderea modernului pension românesc din Sibiu, patronat de Asociațiune. În 10 august 1968, cu ocazia adunării generale a ASTREI, rostește faimosul său discurs *Despre educațiunea femeilor la națiunea română*¹⁹, străbătut de încrederea în progres și libertate, factori care vor sublinia fără îndoială marea rol al femeii în familie și societate. Pensionul său, cum îl numea Bariț, institutul de fete din Sibiu a fost marea mîndrie a bătrînețelor scriitorului, care în 1890 îl lăuda că „deși există de numai patru ani, este pismuit de către alte națiuni din patrie pentru organizațiunea sa de model, pentru eminenta disciplină și spor ce fac elevele noastre într-însul”²⁰. Fiicele sale erau de mult femei mature cînd scria aceste rînduri, își aveau familiile și copiii lor, dar bătrînul corifeu continuă să se preocupe de educația fetelor, relevîndu-și și aici concepția sa genealogică, prezentă mai ales în ideologia politică, după care forța națiunii românești rezidă în continuitatea idealurilor din generație în generație. În 1891 își înmoaie pana în călimara pretențioasă a literaturii dramatice, după ce din 1838 nu avusese nici o tangență cu acest gen²¹, pentru a scrie două piese pentru repertoriul fetelor de la pension: *La o doză de știință, zece doze de minte sănătoasă și Onestitatea lăudată, binefacerea răsplătită*.

Etapele vieții lui George Bariț, atît de încărcată de multitudinea deconcertantă a preocupărilor care l-au animat și care au făcut din el un mare conducător spiritual al națiunii, s-au scurs astfel în acompaniamentul pasiunii pentru școală și educație, strîns legate de destinul său de părinte.

Correspondența de familie a lui George Bariț este o oglindire bogată în viața scriitorului a ideilor sale despre creșterea și educarea copiilor, o continuare a acestora și un bilanț ce le pune în lumină efectele includabile. Vreme de peste 30 de ani, conversînd epistolar cu familia sa între 20 martie 1860 — 14/26 aprilie 1893, scriitorul realizează un roman de epocă în care eroul este *pater familias* iar spațiul de acțiune, familia, așa cum și-a creat-o. În același timp, însă, a fost un părinte al patriei și al națiunii sale, cu o viață pilduitoare, plină de învățăminte pentru el și pentru cei care i-au admirat bogata activitate.

Matca familială a lui George Bariț se afla pe strada Catarina 402 din Brașov. Existența se desfășura după datele destinului intelectualității românești din Transilvania secolului trecut, precursorii „al căror capital se mărginește numai în monedă intelectuală”, după expresia fiului său Ieronim, prezent și el în epistolar²². Scriitorul a încercat să rupă barierele acestui destin în anii 1861—1877, corespunzător celor mai presante greutăți materiale în legătură cu creșterea copiilor. Por nînd dela moștenirea ginerelei său Constantin Iuga, soțul Victoriei, Bariț are la un moment curioasa ambiție de a deveni *capitalist* — este expresia sa proprie! —, înființînd consorțiul Fabricii de hîrtie din Zărnești, cea mai veche întreprindere cu capital românesc din Transilvania²³. Correspondența din volum este cea mai bogată sursă de informații despre acest eveniment din trecutul economiei naționale, cu atît mai valoroasă cu cît dezvăluie resorturile intime ale activității vechii firme. Istoricii economiei vor ști, desigur, să descifreze un puls căutat din noianul de date despre fabrică. Cu această ocazie noi desprindem doar eforturile remarcabile ale scriitorului de a asigura existența fragilului angrenaj. Era în firea marelui om de a nu lăsa la voia întîmplării o acțiune pe care a pornit-o. Dintre cei trei „firmători” de bază, Ioan G. Ioan, ginerele său Constantin Iuga și el, e singurul care își asumă *conștient* greutățile întreprinderii, ca director operativ.

La 68 de ani, în 1879, se resimte de „sutele de drumuri făcute pe geruri de cîte 10 pînă la 18 graduri între Brașov și Zărnești, Brașov—București, uneori Brașov—Sibii—Viena”²⁴ în interesul firmei. Limbajul epistolelor lui Bariț din acești ani este straniu pentru cel care l-a cunoscut pe omul de cultură și liderul spiritual Bariț, din opera și activitatea sa cărturărească. Abundă datele și cifrele de afaceri, rismele și centimetrele, valțurile

și holandezele de la mașina de satinat hîrtie, lîferațiunile și scomptările, lei și florinii valută austriacă, comenzile și crizele de comenzi, veșnicile greutăți de fabricare și de desfacere și, desigur, răfuielele cu neplătnicii, procesele, avocații. Un fir roșu duce totuși spre un liman reconfortant în coșmarul în care Bariț s-a zbatut vreme de două decenii: strădania lui de a orienta hîrtia produsă la Zărnești spre România, spre București mai ales. „Mi-ar părea foarte rău — îi scrie lui Constantin Iuga la 9 noiembrie 1863 — dacă lîferațiile la București n-ar curge regulat și bine“²⁵. Beneficiarii din capitală îi sînt C. A. Rosetti, Cezar Bolliac, Dimitrie August Laurian. Pe hîrtie de Zărnești se tipăreau *Românul*, *Trompeta Carpaților*, *Revista contemporană*, *Monitorul Oficial*, *Analele Academiei Române* și alte publicații. Relațiile cu scriitorii sînt fructuoase, cu excepția unor cazuri ca acela din 20 august/1 septembrie 1867, cînd merge să încaseze la C. A. Rosetti într-un moment nepotrivit: „C. A. Rosetti tocma astăzi își cunună pe fiica sa cea mai mare, numită Libertate, cu un căpitan anume Pilat“²⁶. Chinoitoare sînt însă relațiile cu firmele mici, obscure ca „Nicolau et Zencovici“, „Jordan et Spirescu“, „Cotade et Tabacovici“, „Martinovici et Asan“ ori librării sau intermediarii solitari, în cazul cărora „nu vă puteți face idee despre alergăturile și greutățile la care este supus omul, voind a încasa“²⁷. În magazinul din București al fabricii, deci în subordinea directă a lui Bariț, își încep în 1866 cariera care va deveni glorioasă, cei doi frați cehi Wenzel și Josef Socec, „oameni activi, nepregetători, iară anume Iosif Socec se pricepe foarte bine la această latură de comerț, încît eu nu mai cunosc pe altul să-l întrecă“²⁸. În 1876 Bariț constată că la București „astăzi domină piața Socec“. Efortul deus de Bariț mereu și mereu spre mirajul numit „incaso“ (încasare de bani lichizi) este uluitor, mușcăturile timpurii ale concurenței îl fac să-și întindă livrările pînă la Rusciuc în Turcia, unde pe deasupra exoperează pentru postăvarii din Brașov și o comandă de 17 000 de coți de postav pe seama pașei din Rusciuc. Nenumăratele drumuri la București, unde împăca — la ce preț? — activitatea de „capitalist“ cu aceea neobosită de membru al Academiei, surprinde nu o dată momente de contorsiune politică, endemice în „Babilonul danubian“, cum numește el capitala burgheziei române în ascensiune. Toamna anului 1870 este însă în mod aparte condimentată politic, după afacerea „Revoluției de la Ploiești“, căci iată „Rosetti, întors pe 3 zile, a plecat iarăși, în secret, nu se știe unde, unii zic la Constantinopol, alții la Paris. Carada închis! Nu știu ce se va mai alege și din acestea“²⁹. Dar relativa euforie a afacerilor se frînge brusc în 1876, cînd Bariț pomeneste la modul general de „înfricoșatele jafuri pe care le-am suferit de 2 ani încoace, în piața de aici și în cea de acolo“³⁰. Cauzele falimentului, care se apropia cu pași grabnici, sînt pomenite nesistematic în scrisori, dar rezultă a fi următoarele: a) înființarea unei fabrici de hîrtie la București, care suprimă dintr-o dată piața din România; b) lipsa unor fonduri — cam 10.000 de florini — pentru repararea fabricii și punerea ei pe picior competitiv cu alte întreprinderi; c) moartea unui mare număr de acționari cu care se pornise la drum; d) concurența „milionarilor“, căreia un așezămînt de talia Zărneștilor nu-i putea face față; e) neînțelegerea dintre cei trei „firmători“ și în mod aparte lipsa totală de talent și sîrguință a lui Constantin Iuga, omul ce investise cel mai mare capital în întreprindere. O vreme Bariț supraveghează personal procesul de producție, apoi îl încarcă cu răspunderea pe fiul său Ieronim, fire boemă și visătoare, pe care această muncă îl chinuie la exasperare. „Deși — îi scrie el tatălui — doresc acestei fabrici un viitoriu mai fericit, dară organizațiunea ei primitivă, fazele critice prin care au trecut de la înființarea ei, oamenii cu cari avem de-a face și nefavorabilele împregiurări în care se află nu-mi permit, pre lîngă cea mai mare bunăvoință, să sper în acel viitor atît de mult așteptat și dorit“³¹. Falimentul scoate brusc la lumină subreznenia relațiilor umane ce secondau banii la temelii fabricii. Banca săsească „Transilvania“ din Sibiu îi face în iulie 1877 un rechizitoriu necruțător lui Bariț, printr-un oarecare Baner, „că de ce am ascuns starea lucrului și de ce nu plătim interesele“³². Banca sașilor va achiziționa de altfel fabrica la prețul derizoriu de 60.000 de florini și astfel, spune primul monograf al întreprinderii, probabil însuși Bariț, „s-a pierdut o avere românească de peste două sute de mii florini

și încă procentele sumelor din acții care nu s-au plătit de la început, nu le socotim, că am avea o pierdere colosală“³³. Lui Bariț îi parvine la București, prin *Gazeta Transilvaniei*, știrea scoaterii la licitație a fabricii, în septembrie 1877. Sentința lui Bariț a fost că: „cu vendeta grecească și săsească nu poți sta de vorbă“³⁴, luând o hotărîre surprinzătoare: „Să mă strămut cu totul aici (la București — n. ns.), după cele ce am pățit în Brașov — Zărnești“. Se va muta la Sibiu, la începutul anului 1878.

Ceea ce este mai mult decît istovitor în episcopul falimentului familiei lui Bariț — căci aceasta a fost cu adevărat lovită! — e atitudinea episcopului de la Arad, Ioan Mețianu. Acesta deținea acțiuni la Zărnești și împrumutase o anumită sumă consorțiului. Mețianu urmărește recuperarea acestor bani cu o tenacitate diabolică. Era putred de bogat, dar asta nu-l împiedică să-i otrăvească lui Bariț ultimul deceniu de viață cu scrisori imperiative, amenințătoare, revoltătoare. Reușește să scape de neîndurătorul zaraf abia la sfîrșitul vieții, aruncînd în talgerul datoriei, dar și al „cupoanelor“ (dobîndă) pînă la ultimul florin cîștigat din cărți și cultură. Care este mobilul comportamentului acestui „păstor de suflete“ atît de reprezentativ pentru tagma sa? O spune tot Bariț, în 13/15 septembrie 1884: „Îi trebuiesc banii la întreprinderea cea mare de peste 100 mii florini cu fierăstraie, atît la Zărnești cît și la Ciîneni în România; cu nepotu, cu ginere-său și cu alți doi a cumpărat păduri vaste și speculează cu ele“³⁵.

George Bariț a ajuns „capitalist“ din nevoia de a asigura familiei o sursă de subsistență. Înlăturarea lui de la conducerea *Gazetei de Transilvania* și a *Foii pentru minte...* în februarie 1850, a avut repercusiuni materiale resimțite toată viața. Acum, însă, cînd coșmarul s-a terminat fără voia lui și în marea lui pierdere, scriitorul se regăsește cu bucurie în vechiul și familiarul liman al culturii, al publicisticii. Tonul este patetic pentru caracterul său mai mult decît reținut: „După cumplitele dezastre materiale preste care am trecut, îmi iau refugiul iarăși la capitalul meu spiritual, la bolticica [prăvălioara — n.ns.] mea ce se zice bibliotecă, de la care nu ar fi trebuit să mă depărtez niciodată. Deschisei o boltă nouă, numită *Observatoriul*“³⁶. Proaspătul redactor al ziarului avea 68 de ani! În acest elan vital, care a însoțit „regăsirea“, ar trebui poate explicată vigoarea și marea forță de creație care l-au însoțit pînă în ultima zi a vieții.

Pentru cunoașterea neobișnuitului destin de cărturar bătrîn, corespondența de familie este sursa optimă. Cu o forță rară și la bărbații tineri, el știe și reușește să se împartă între activitatea de frunză politic al românilor, munca de scriitor și datoriile de părinte și bunic a nouă nepoți. Bariț este simbolul viu al vitalității națiunii române din Transilvania în „timpii aceștia plini de politică“, una oprimentă din partea dualismului totalitar și cealaltă o politică de rezistență și luptă din partea românilor.

În acest climat încununat de acțiunea *Memorandului* din 1894, o experiență ca a celui care a descălecat înainte de 1848 viața politico-națională a românilor din Transilvania era de neprețuit. „Am să răspunz la mai bine de 1 000 scrisori preste an“³⁷, se plînge el în 14 ianuarie 1882, iar la 74 de ani comunică un alt amănunt semnificativ: „În aceste 21 de zile din urmă am trebuit să iau parte activă la 11 ședințe, cele mai multe lungi și obositoare“³⁸. Președinte al ASTREI, membru cu activitate bogată al Academiei Române, proprietar și redactor al marelui cotidian *Observatoriul*, redactor al revistei de prestigiu *Transilvania*, membru în conducerea Băncii „Albina“ din Sibiu, președinte al eforiei școlilor de fete din Sibiu, nu în ultimă instanță autor de mari lucrări istorice, iată cîteva ipostaze care îl solicită pe neobositul Bariț concomitent, stîrnind uimirea și admirația contemporanilor. Corespondența comunicată în volumele precedente ilustrează înalta poziție în care se afla în rîndul națiunii sale. Dar culmea o găsim aici, în epistolarul de familie, în memorabila scenă de pe străzile Sibiului, cînd o doamnă din protipendada românească îi sărută mina.

„— Lasă-mă, doamnă, că eu nu sunt popă, a fost numai tată-meu!

— Ba nu; ba nu, că dumneata ne ești tată la toți“.

„Oamenii mă tratează așa ca și cum aș fi datoriu să trăiesc numai pentru alții“³⁹, și nu lipsesc nici cei care „pretind că eu trebuie să trăiesc pînă cînd voi tipări cartea promisă în 1887“⁴⁰.

Pînă a ajunge la această carte, scriitorul mai parcurge cîteva etape bine înscrise în istoria culturii și literaturii noastre. Ziarul *Observatorul* îl inaugurează în 1878 din rațiunea unui gol cultural: „După ce avem organe mici de publicitate, prin urmare spațiu puțin, apoi se mai și întîrzie comunicarea și așa noi românii rămînem în coada tuturor“⁴¹. Ziarul atrage în scurtă vreme 1 000 de abonați, el este gustat în Transilvania dar și la București, unde singur Ministerul de Interne ține 12 abonamente, dar îl citesc și clienții cafenelei și hotelului „Labeș“, apoi abonații Aureliu Cîrnea, Grigore Trandafil, Constantin Buzoianu, Matei Drăghicescu, Gheorghe Missail, I. M. Rîureanu, Barbu Mehedințeanu, Kogălniceanu, I. C. Brătianu, D. A. Sturdza, Vasile Boerescu, Ion Ghica și alții primesc abonamente de onoare de la colegul lor de Academie, George Bariț. Ziarul vehiculează opinii politice îndrăznețe, pe măsura draconismului tiraniei ungurești, cînd „poliția a pus pe listă de proscrisi o mulțime de români ardeleni“⁴². Temeritatea *Observatorului* atinge culmea în 1884, cînd toate numerele sînd dedicate centenarului Revoluției lui Horea și Revoluției de la 1848⁴³. Dar iataganul tiraniei nu-l iartă. În 11/23 noiembrie 1884 îi comunică ginerelui său Constantin Iuga: „Ieri îmi veni o năpaste înfricoșată pe cap. Din cauza unui articol din *Observatorul* nr. 83 scris de Ieronim, am fost dat în judecată de presă cu provocare la articolele 171—172 din legea penală, ca dacă voi perde procesul să stau închis cel puțin un an și să plătesc gloabă 1 000 f.v.a. În toată viața mea nu am avut supărare mai grea decît aceasta“⁴⁴. Articolul, scris de Ieronim Bariț, se intitula *Frica guvernului unguresc de umbrele a trei morți vii* și se referea la panica stîrnită de aniversarea lui Horea, Cloșca și Crișan. Tinărul Bariț are aici un pasaj care a rămas antologic: națiunea română, afirmă Ieronim, „nu acum este timpul ca să sărbătorească și să ridice un monument vizibil în memoria triumvirilor martiri Horia, Cloșca și Crișan ci, atunci cînd, după *Plevna ungurească* [s. ns.] va cîștiga drepturile sale nealienabile și libertatea ce i s-a răpit pe nedrept prin pactul dualist“⁴⁵. Acest mare proces de presă, dezbătut în 15 septembrie 1884 între orele 9—14 a fost cîștigat de Bariț, prin onestitatea juriului de 36 cetățeni ai Sibiului, bine edificați de avocatul sas Francisc Frühbeck. Un an mai tîrziu el hotărăște să sisteze ziarul, anunțîndu-și familia în 2/14 iulie 1885: „Am închis *Observatorul* pentru totdeauna, și cu acest pas am scăpat de o adevărată robie ungurească, sub împregiurările de astăzi“. Fără a renunța, însă, la mari planuri de viitor, acum cînd împlinise 73 de ani: „De aici încolo poci să lucru — și voi lucra pe cît voi mai avea viață — numai pentru secțiunea istorică (a Academiei Române — n. ns.) și cu începutul iernii voi începe și eu la *Istoria Transilvaniei*“⁴⁶.

Această „istorie“ are un preludiv valoros în *Memorialul* „compus și publicat“ de Bariț în 1882 și cei următori, din însărcinarea conferinței electorale românești de la Sibiu din 12—14 mai 1881. Opera, document justificativ în genul *Supplexului* din 1791, este amplificată mult în partea ei istorică, în spiritul ideologiei discursului din 2/14 mai 1848 al lui Simion Bărnuțiu, dar cu metoda pozitivistă atît de caracteristică întregii activități istoriografice a lui Bariț. *Memorialul* din 1882⁴⁷ este recunoscut ca un precursor și nucleu timpuriu a ceea ce avea să fie marele *Memorandum* din 1891. Corespondența din acest volum este o nouă și prețioasă sursă de informații despre soarta tipografică a scrierii⁴⁸, care înseamnă un efort susținut din partea autorului, legat mai ales de traducerea și tipărirea lui în trei limbi străine: germană, franceză și maghiară. În noiembrie 1882 *Memorialul* este tipărit în a doua sa ediție românească, în ciuda unor „mari pedeci și scîrbe din partea celor cari din capul locului n-au voit să auză de nici o mișcare națională“⁴⁹. La București trimite nu mai puțin de 60 de exemplare gratuite, pe seama celor 14 membri din capitală ai Academiei, apoi pentru cinci redacții de ziare mai importante, lui Grigore Tocilescu, V. A. Urechia, C. A. Rosetti și altor oameni de condei din România. Lui Odobescu îi trimite direct la Paris, așa cum trimite și filoromânului Emile Picot.

Acesta a elogiat scrierea în ziarul *Le Bien public* din 11 decembrie 1882, gest pentru care Bariț îi mulțumește într-o frumoasă epistolă din 30 decembrie⁵⁰. Exemplarul lui Picot este singurul pe care-l deține Biblioteca Națională din Paris, avind compactată la sfârșit scrisoarea de mulțumire a lui Bariț⁵¹. Opinia publică franceză îl interesa pe autorul *Memorialului* în cel mai înalt grad, cu atât mai mult cu cât „ziarele maghiare s-au revoltat asupra cuprinsului precum nu am văzut de la 1848“⁵², publicind într-o singură săptămână, 11 critici, „una mai flagrantă decât alta“. Curînd va ieși de sub tipar ediția maghiară a acestui mare document politic ce însuma revendicările naționale ale românilor transilvăneni în fața lor matură și, prevede Bariț pe bună dreptate, „atunci apoi va fi spectacol și mai mare“. Piedici se pun și din alte direcții, pe cit de neașteptate pe atât de nedorite, ca de pildă mitropolitul Miron Romanul, care interzice drastic desfacerea operei ce emana de la întregul Partid Național Român, prin rețeaua sa ecleziastică, așa cum interzice citirea ei de către toți preoții din subordine. Motivul Bariț îl cunoaște foarte bine: „Preasfinția sa nicicum nu este de acord cu mersul politic al românilor din Transilvania“⁵³. În aceste condiții, sensibilizarea opiniei publice franceze, cunoscută ca binevoitoare românilor, este presantă și necesară. Cheltuielile au fost mari: 3 718 florini cele două ediții românești din 1882, cam tot atita edițiile maghiară și germană, și totuși scriitorul își asumă și greutatea ediției franceze, care „a devenit foarte urgentă pentru Paris, Roma etc.“⁵⁴, în cadrul strategiei de luptă contra dualismului devastator. Cu toată târăgâneala lui Bonifaciu Florescu, fiul lui Nicolae Bălcescu, emul care și-a asumat traducerea franceză, în iunie 1883 ediția e ieșită de sub tipar la romantica editură Dentu din Paris, oficina tipografică a revoluționarilor francezi din secolul al XIX-lea. George Bariț dispune trimiterea unui mare număr de exemplare franceze la Paris, pentru vânzare dar mai ales de gratis, românul N. N. Seulescu („34 Rue St. Jacques“) însărcinîndu-se să le înmîneze oamenilor de stat francezi. Succesul cărții a fost total, pînă și pe planul material deloc urmărit de conducătorii naționali, Bariț în primul rînd, care se miră sincer: „Am îmbătrînit tare, dară n-am pomenit ca o carte românească atât de serioasă, științifică, să se vînză în 1900 exemplare, nu în 2 luni, dară nici în 5—6 ani. Cuprinsul ei a produs pe aici și în Ungaria o impresiune cu totul neașteptată: bucurie nespūsă la români, minie și pofță de răzburare la adversari“⁵⁵.

Memorialul din 1882 este o privire lucidă în istoria Transilvaniei, prin prisma dihotomiei antagonice dintre atitudinea stăpînilor străini și drepturile imprescriptibile ale românilor. Baza conceptuală și metodologică a unei istorii a principatului, întreprindere care a animat și încununat ultimii ani de viață ai lui George Bariț, era astfel realizată. Lucrearea însăși se dovedea mai mult decît necesară, în condițiile cînd unica existentă, *Istoria românilor din Dacia Superioară* a lui Alexandru Papiu Ilarian (I—II, Viena, 1851—1852) se vădea depășită în viziunea ei romantică, inadecuată concepției neopozitiviste ce a dominat sfîrșitul secolului. Nimeni nu era mai pregătit decît Bariț pentru o asemenea operă, după ce vreme de decenii adunase un număr imens de documente și date pentru istoria românilor din întregul spațiu național⁵⁶. Lucrearea se realizează acum cu un substanțial ajutor bănesc din partea Academiei Române, votat de adunarea generală din vara anului 1884, în suma de 5 000 de lei noi, sumă impresionantă pentru acea vreme, despre a cărei exoperare, cea dintîi informație din corespondența lui Bariț o întîlnim în 13/25 septembrie, cu specificarea că i-a fost atribuită „pentru adunarea de documente istorice și compunerea istoriei țării noastre“⁵⁷. Nu se mulțumește cu ceea ce avea adunat. În aceeași toamnă și cea următoare, călătorește — om de 75 de ani! — la Cluj, Oradea, Budapesta, Timișoara spre a depista și transcrie noi mărturii istorice. E anevoios de stabilit care dintre mîile de documente din colecția sa sînt rodul acestor investigații tirzii, dar numărul lor trebuie să fie mare, orientîndu-ne doar după aceea ce a recoltat la Oradea, în fondul Școlii Ardelene: „Am angajat — îi scrie lui Constantin Iuga în 13/25 septembrie 1884 — pe doi preoți tineri, cari pînă în martiu 1885 să-mi decopieze mereu acelea documente și chronice, pe care eu după cercetări făcute în 9 zile, cite opt oare pe zi, le-am crezut a fi necunoscute

și de valoare istorică⁵⁸. În iunie 1885 trimite Academiei un volum de manuscrise copiate la Budapesta, în care „se cuprind și o mulțime mare de fapte și lucruri începând de la Mihai pînă la Brîncoveanu, care numai din acestea pot fi cunoscute“⁵⁹. Sirguinta lui se încadrează în atitudinea pe care găsește de cuviință s-o adopte față de marele gest al forului științific național: „Mă voi sili din toate puterile cite-mi mai rămaseră, ca să-l merit prin laboare și devotament. Încă numai 2—3 ani de viață și sănătate, după care sper să ofer Academiei și națiunii mele o lucrare de care nu-i va părea rău că vede lumina“⁶⁰.

Va mai trăi aproape opt ani. În timp ce se preocupa de scrierea istoriei promise, el colaborează la *Analele Academiei Române* cu studii istorice, între ele unul foarte serios lucrat despre cetatea Apulum⁶¹. În 1886 era încă preocupat de editarea în volum a rapoartelor celor trei prefecți români de la 1849—1849, Avram Iancu, Axente Sever și Simion Balint, pe care le tipărise în *Observatorul* din 1884⁶², ca și de expedierea tirajului la București⁶³, pe seama iubitorilor de istorie din Țară. Corespondența din acest volum informează că Bariț a scris prima filă din sinteza sa istorică abia spre sfîrșitul anului 1887. În 2 iulie 1889 volumul I este tipărit, iar în următorii doi ani vor ieși la lumină volumele II și III. Așadar între anii 77 și 79 ai vieții. Sintem, după cunoștința noastră, în fața celui mai vîrstnic caz de scriere a unei opere de asemenea anvergură din întreaga noastră istoriografie. Căci *Părți alese din istoria Transilvaiei pre două sute de ani din urmă* (I—II) Sibiu, 1889—1891) se constituie, după cea mai autorizată părere, într-o culme a ceea ce putea fi la acea dată o sinteză superconcentrată documentar, în buna manieră a neopozitivismului german⁶⁴.

Corespondența tîrzie cu familia dezvăluie cititorului uimit imaginea incredibilă a unui octogenar care găsește energie și pentru tracasanta muncă de distribuire a volumelor tipărite, fiecare exemplar la locul său, cu o destinație mai riguroso gîndită ca oricînd. Căci această operă capitală a vieții sale viza un scop național înalt și ea trebuia să ajungă pe masa tuturor celor ce o puteau utiliza cu un real folos. Precizia diagramei după care își difuzează scrierea este uimătoare. Cu acest prilej remarcăm două linii de forță în această răspîndire: „la institutele noastre de dincoace de munți“⁶⁵, înțelegînd toate școlile și forurile ecleziastice, și din nou Bucureștii, România. Între destinatarii exemplarelor de onoare sînt Ion Ghica, Mihail Kogălniceanu, Nicolae Crețulescu, Gheorghe Sion, D.A. Sturdza, Ștefan Fălcoianu, V.A. Urechia, Titu Maiorescu, P.S. Aurelian, Iacob Negruzzi, B. P. Hașdeu, Nicolae Quintescu, Alexandru Odobescu, Emil Bacaloglu, Nicolae Ionescu, Melchisedec și alții⁶⁶. Nu sînt uitate marile instituții de cultură din capitală, în primul rînd Biblioteca Academiei, unde a trimis zece exemplare. Difuzarea *Părților alese...* în România s-a încheiat în vara anului 1892, cînd regele Carol I îi comandă 50 de exemplare, la suma de 1 000 lei. Este un substanțial ajutor deghizat în această formă delicată, pe care scriitorul îl acceptă sobru, fără urmă de lingușire sau gălăgioasă grațitudine, expediind prompt exemplarele cerute, în 11/23 august 1892⁶⁷.

În același an 1892 lui George Bariț i se pune la dispoziție o locuință gratuită și încăpătoare în clădirea sediului ASTREI din Sibiu. O undă de orgoliu îi mîngie sufletul cu această ocazie: „Se și cuvine să mă ducă într-o casă a națiunii mele, pentru care am muncit și ostenit în viața mea“⁶⁸. Această recompensă care amintește găzduirea bărbaților merituoși ai cetății în pritanul ateniian, s-a împlinit după sărbătorirea pe plan național a scriitorului, în 12/24 mai 1892⁶⁹. Aniversarea a fost pregătită de Academia Română în oarecare taină, încît surpriza și emoția bătrînului corifeu este totală: „Prin multe peripecții am trecut în viața mea, iară la o sărbătoare precum a fost cea inițiată de către Academie, nici ca prin vis nu aș fi cugetat“⁷⁰. Cinstirea lui George Bariț la a 80-a aniversare a adunat în jurul său, la Sibiu, fruntașii forurilor culturale naționale de pe amîndouă versantele Carpaților, grupați în Academia Română și în ASTRA. Se cunosc îndeobște meritele scriitorului față de cele două mari instituții, însă ASTRA a fost beneficiara unei pătimîțe activități din partea sărbătoritului, încă din prima zi a înființării.

Corespondența din volum luminează noi amănunte cu privire la atașamentul față de o structură spirituală considerată vitală pentru români. „Asociațiunea noastră ne este scumpă ca ochii din cap“⁷¹, mărturisește, justificând astfel sacrificiile făcute în cei peste 30 de ani de activitate în conducerea operativă. Este de netăgăduit că energia, curajul și abilitatea lui Bariț au făcut posibilă pentru Asociațiune traversarea apăsătoarei perioade dualiste, exacerbată mai ales după 1880, când fiecare gest românesc era interpretat în Transilvania ca trădare sau complot împotriva statului. Cu ocazia Expoziției naționale de la Sibiu din 1881, strălucită de altminteri, Bariț își exprimase, într-o scrisoare, și latura umbrită a sentimentului pe care-l trăia: „O grijă mare avem: să nu dea foc vrăjmașii. Păzim zi și noapte, cu arme de foc“⁷². Măsura nu este nici exagerată, nici inutilă. În 1885, „corespondențele pe față nu mai sunt sigure pentru o mulțime de români, și cei ce le primesc sunt luați la goană, li se calcă casele, sunt arestați, scuipați și huiduiți“⁷³. Un an mai târziu, în 16/28 aprilie 1886, împărtășește o știre neobișnuită: în Brașov „junii au cerut voie de la ministeriu ca să poată purta steagul cel ardelean, roșu-vinăt (albastru — n. ns.) — galbin“. Inutil să precizăm că acest steag roșu-galben-albastru, „ardelelesc“ după expresia eufemistică a bătrînului epistolar, era steagul României. Consecința: „Ieri au ieșit gendarmii sus în Schei, ci românii i-au gonit de acolo“⁷⁴. O confrerie de tineri recruți români care cer să poarte steagul României în armata cezaro-crăiască nu este un fapt oarecare, și Bariț îl pune în mod corect în relație cu activitatea Societății „Carpații“ care ființa în București din 24 ianuarie 1882, cu un program radical menit să mobilizeze românimea în sprijinul eliberării Transilvaniei. Om al unei alte generații și mai cu seamă al unei metodologii care se baza pe acțiunea timpului, Bariț nu înțelege mesajul nerăbdător al „carpațiilor“. Totuși, după manifestul acestora din 1884 și expulzarea din România a lui G. Secășanu și G. Ocășanu, autoritățile dualiste iau măsuri care îl dezgută profund: „Conform poruncilor publicate prin ziare, toate scrisorile cu prepus venite din România să se desfacă și citească, prin urmare — nu se îndoieste! — cu atât mai virtos acelea care vin pe numele meu“⁷⁵. „Războiul vămilor“ din 1886, acțiunile teroriste ale poliției secrete ungurești între 1887—1890, „barbariile de la Turda, Șimleu și Arad“, ca represalii în urma *Memorandului* din 1891⁷⁶, suspiciunea românilor la tot pasul („Ați văzut cum au arestat pe parohul Voina, pe câțiva profesori și studenți cari făcuseră o excursiune numai prin Săcele, pînă la muntele Ciucaș și de acolo acasă, sub pretext că vin din România“⁷⁷). În fine „știrea că ministerul ar fi decis ca să ceseze și așa-numitele despărțăminte și comitate ale Asociațiunii, care funcționează de ani 24“⁷⁸, iată fundalul pe care s-au grayat eforturile salutare ale bătrînului Bariț în conducerea ASTREI, pînă în ultima zi a vieții. După vîrsta de 80 de ani, este reales președinte al Asociațiunii⁷⁹, iar în 24 martie 1893, cu o lună înainte morții, devine președinte al Academiei Române. Iosif Vulcan exaltă pe bună dreptate acest eveniment, în numărul din 18/30 aprilie al *Familiei*: „Un ardelean președinte al Academiei Române din București! Iată marele eveniment a cărui glorie se revarsă asupra tuturor românilor de dincoace. Un eveniment și mai însemnat prin considerațiunea că el ne indică identitatea (unitatea — n.ns.) culturală a neamului românesc“. Mult mai reținut, Bariț constată și el acest fericit transfer: „Alegerea aceasta a produs la românii de dincoace de munți o surprindere din cele mai plăcute. Ei mă felicitară pe mine, însă totdeauna și pe sine“⁸⁰. O deosebit de merituoasă și rodnică viață de patriot și cărturar se înclina către amurg aureolată de gratitudinea întregii națiuni, înconjurat de numeroasa-i familie și preocupat de bunul mers al școlii românești de fete din Sibiu, care a fost, poate, cea mai mare pasiune a ultimilor săi ani. Revenea astfel la vocația pedagogică prin care a intrat în 1834 în viața spirituală a românilor transilvăneni.

George Bariț, așa cum s-a observat demult, intruchipează fenomenul de prelungire a luminismului cultural în Transilvania pînă în pragul secolului al XX-lea. Ca deschizător de drumuri în majoritatea compartimentelor culturii naționale, el a fost nevoit să-și perpetueze ipostaza de inițiator, de pedagog la scară națională. Este, probabil, autorul celei

mai întinse opere publicistice de la noi. Urmărind firul acestei neistovite manifestări gazetărești, izbește de la început caracterul ei edificator, de inițiere a celor mulți în domenii și probleme încă noi pentru ei. La nivelul superior al discursului său publicistic, este permanentă și constantă pînă la sfîrșitul vieții năzuința de a ridica și perfecționa conștiința națională, spiritul public al românimii transilvănene, în vederea creării unui viitor pe măsura aspirațiilor vechi de veacuri. În această salutară angajare, George Bariț a fost un dascăl național tandru și exigent în același timp, gelos pentru cel mai mic amănunt care privea națiunea sa, dar totodată un spirit guvernator de echilibru și raționalitate. Epistolarul de familie ce se dezvăluie în acest volum ne oferă, cu o pitorească bogăție de amănunte, un Bariț *pater familias* păstrînd același echilibru între sentiment și rațiune, între iubire și exigență. Conținutul epistolelor strict familiale este mai degrabă, cum am amintit, un material de roman analizabil deci cu instrumentele minime ale judecății literare. Totuși, din conglomeratul acestui roman epistolar aproape scris se desprind secvențe și imagini care pot contribui și la întregirea biografiei cultural-istorice a scriitorului, nuanțîndu-i dimensiunile umane. Cele patru fiice supraviețuitoare, „băiatele“ cum le numește scriitorul în graiul din Țara Birsei, dar mai ales fiul său Ieronim, viitorul scriitor filojunimist și prieten al lui Eminescu, sînt beneficiarii întregii sale capacități de iubire, dar în același timp șinta celei mai exigente pedagogii părintești din cite se pot reconstitui istoric. Într-o scrisoare din ianuară 1864 își amintește de copilăria fiicei mai mari, Victoria, căreia îi citea din *Don Quichot de la Mancha*, după ce fetița se plictisea de geografie și istorie⁸¹. Cine l-ar fi bănuț pe campionul rațiunii dominante care a fost Bariț, pasionat de aventurile iluzorii ale amantului Dulcinee de Toboso? Despărțit pentru cîteva luni de ai săi, ca deputat într-o lungă sesiune a Senatului Imperial de la Viena, scriitorul exagerează situația, considerîndu-se „un părinte destinat de providență a peterce depărtat de cercul familiei sale“⁸². Trimite din marea metropolă austriacă un pachet cu articole de modă pentru soție și fete, dar și „mai multe tipărituri parlamentare, care să mi se păstreze foarte bine“⁸³. La căsătoria Victoriei cu promițătorul june brașovean Constantin Iuga, Bariț caracterizează astfel zestrea pe care o oferă fiicei: „Este, firește, o bagatelă ceea ce oferim noi nouăi familii ce este a se înființa. Ci să știți că acea mică avere e binecuvîntată de cer pentru că să fructifice, pentru că e cîștigată cu muncă dreaptă“⁸⁴. Greutățile materidle, grijile și nefericirile care au încercat numeroasa familie a scriitorului au avut un ecou permanent în sufletul său.

Această participare din partea unui om atît de ocupat în sfera publică este înțlia revelație a corespondenței sale cu familia. Fundamentul educației pe care o dă copiilor este una de emanație stoică, cea mai adecuată situației precare a intelectualității românești transilvănene, oamenii — repetăm fericita expresie a fiului său Ieronim — al căror capital se mărginește numai în monedă intelectuală. Dimensiunile acestui stoicism tind spre o cit mai strînsă raționalizare a vieții prin muncă, perseverență, luciditate și putere de rezistență. Cînd i se naște primul nepot și fiica sa Victoria se lovește de greutățile noii situații, Bariț își manifestă speranța că „după cum pregătisem pe Victoria în decursul educației ce i-am dat, ca să știe și a suferi, așa sunt odihnit că ea și ca mamă își va cunoaște datorințele sale“⁸⁵. Dimpotrivă, copilul „să vă fie de un garant nou al unei fericite și păciuite viețuiri“⁸⁶. Aureliei, a doua sa fiică în ordinea vîrstei, îi recomandă „să se silească din puteri a mai face năntări de lucru și la muzică“⁸⁷, iar Ieronim, de s-ar putea să aibă eminenție, ar putea intra la Teresianum în Viena“⁸⁸. Celebra doamnă Vautier este și educatoarea fiicelor lui Bariț, apoi a nepoatei Virginia. Întregul angrenaj familial, care se prelungește cu generația nepoților, implică adînc factorul financiar, pe care-l înțlinim la tot pasul în această corespondență. Nu se cunoaște un alt material epistolar în care socotelile bănești să abunde ca aici, în care zeitatea specioasă a banului să apese atît de tiranic. În fața pudzei de obligații financiare care-l asaltau din toate părțile — și corespondența din volum este impresionantă în acest sens! —, scriitorul adoptă o atitudine ce derivă tot din stoicismul său funciar, atitudine căreia i-am putea zice

„zgîrcenie raționalizată“. Este memorabilă o frază dintr-o scrisoare către Constantin Iuga, datată 26 februarie 1886, în care își îndeamnă ginerele să-l ajute cu bani pe fratele său Leon Bariț, personaj din galeria învinșilor sorții, al cărui portret se compune din scrisori în culorile triste ale paupertății intelectuale: „Gol și flămînd, așteaptă cu nerăbdare extremă. *Fie-ți milă de el, dară ia cîvietanță pentru suma întreagă*“ [s. ns.]⁸⁹ În același an constată, concis: „Din patru părți mă bombardează rudenile“⁹⁰, iar conținutul scrisorilor ni-l înfățișează ajutînd în toate patru zările: la Brașov, unde trăia Victoria, fiica favorită a scriitorului cu cei trei copii ai săi, despărțită de Constantin Iuga, pe care pierderea celor 75.000 de florini în falimentul Fabricii de hîrtie din Brașov l-a descumpănit pînă la a deveni, cum îl definește socrul său, „simbolul lenei“⁹¹; la Orăștie, unde fiica mai încercată de soartă, Aurelia, trăia văduvă după moartea soțului ei Alexandru Vlad, împreună cu doi copii și cu averea spulberată de un incendiu pustiitor; la București, unde fratele său Leon Bariț fugise cu o fiică a sa la vîrsta adolescenței, de frica temniței datornicilor în urma unui cîmplit eșec în afaceri petrecut în Turda; la Năsăud, unde un alt frate, Octav Bariț, profesor de trei ori rămas văduv, trăia o existență la limita suferinței morale, pe care o exacerba comportamentul excentric al fiicei Victoria. Calculul banilor dați de Bariț în dreapta și în stînga ar fi o operație inutilă și fără mare semnificație. Faptul notabil este că nu s-a plîns niciodată, n-a încetat să ajute pînă în ultima clipă a vieții (într-un singur an, 1892, cheltuiește cu cei doi nepoți de la Orăștie peste 2000 de florini, ce era o sumă impresionantă pentru acele vremuri, căci — scrie Bariț — „Regula vieții mele este: sărac și curat să nu rămîn datoriu la nimeni, să moriu liniștit, să nu las în urma mea ceartă și ură“⁹². La fel ca și în viața cultural-națională, George Bariț a fost și în familie un om mare, o personalitate puternică destinată să fie izvor de încredere și stîlp de echilibru moral, cu atît mai important cu cît vîrsta îl purta spre bătrînețe. Și, la fel ca în eforturile sale de conducător național, a năzuit să-și perpetueze forța și idealurile în sens genealogic, preocupîndu-se pînă la dăruire totală de tineri și de viitorul tinerilor. Putea, astfel, să se îmbărbăteze spre amurgul vieții, cînd bilanțul se întemeiază pe fapte, că: „Nu pier eu, oricît mă blastămă vrăjmașii românilor, iar după ce voi apune, vor fi alții în locul meu“⁹³.

Ștefan Pascu și Ioan Chindriș
Cluj-Napoca, 1 decembrie 1986

NOTE

¹ Numele fraților lui Bariț și ordinea lor de vîrstă în necrologul fratelui său Alexandru, în *Observatoriul*, VI, 1883, nr. 23, p. 116.

² *George Bariț și contemporanii săi* (în continuare se citează *G. B. C.*), VII, București, 1985, p. 41.

³ George Bariț, *Ioan Pop-Bariț*, în *Transilvania*, II, 1869, nr. 12, p. 14.

⁴ *G. B. C.*, VII, București, 1985, p. 24—25. În originalul latin al scrisorii: „filia Coronensis quondam mercatoris Graeci Stephani Belisar“. Acest „Graeci“ poate avea două înțelesuri: acela de grec pur și simplu sau acela de negustor, membru al Gremiului negustoresc levantin din Brașov, în care erau și mulți comercianți români. În cazul nostru ambele accepțiuni sînt valabile: familia Velisar era greacă la origine și venise la Brașov de undeva din zona Dunării de Jos, în secolul al XVIII-lea.

⁵ Corneliu Diaconovici, *George Barițiu, 12/24 mai 1812—1892. Fci comemorative la serbarea din 12/24 mai 1892*, Sibiu, 1892, p. 12.

⁶ *G. B. C.*, I, București, 1973, p. 254.

⁷ Notele lui George Bariț caracterizate *Însemnări din viața mea căsătorită*, publicate de Olimpiu Boitoș în *Studii literare*, I, 1942, p. 190—200. Cf. și *G. B. C.*, VII, p. 113.

10.473

⁸ Viața și activitatea scriitorului: a) *Opera* (volume) 1) *Cuvințare școlastică la examenul de vară în școala românească din Brașov-Cetate*, Brașov, 1837; 2) *Deutsch-rumänisches Wörterbuch. Dictionariu germano-român...* (în colaborare cu Gavril Munteanu), Brașov, 1853; 3) *Dicționarul unghuresc-românesc. Magyar-román szotar*, Brașov, 1869; 4) *Memorial pentru cel dintii drum de fier în România unită*, Brașov, 1862; 5) *Memorial compus și publicat din însărcinarea conferinței generale a reprezentanților alegătorilor români, adunați la Sibiu în zilele de 12, 13 și 14 mai st. m. 1881*, Sibiu, 1882 (tradus și tipărit în același an și în cei următori și în limbile germană, franceză și maghiară); 6) *Părți alese din istoria Transilvaniei pre două sute de ani din urmă*, I—III, Sibiu, 1889—1891; 7) *Studii și articole*, Sibiu, 1912; 8) *Articole literare*, București, 1959; 9) *Scrieri social-politice*, București, 1962; 10) *Viața și ideile lui George Barițiu*, București, 1964; 11) *George Bariț și contemporanii săi*, I—VII, București, 1973, 1975, 1976, 1978, 1981, 1983, 1985; b) *Scrieri despre el*: 1) *Corneliu Diaconovici, George Barițiu, 12/24 mai 1812—1892. Foi comemorative la serbarea din 12/24 mai 1892*, Sibiu, 1892; 2) *Ioan Lupăș, Un capitol din istoria ziaristicii românești ardelen: Gheorghe Barițiu*, Sibiu, 1902; 3) *Atanasie Marian Marienescu, Întru memoria lui George Barițiu*, Sibiu, 1904; 4) *Nicolae Bănescu, Gheorghe Bariț. Rolul său în cultura națională, Vălenii de Munte*, 1910; 5) *Ioan Lupăș, Gheorghe Barițiu*, Sibiu, 1913; 6) *Alexandru Ciura, Gheorghe Barițiu. La centenarul de la nașterea lui*, în *Cosînzeana*, II, 1912, nr. 21—22, p. 271—272; 7) *Victor Chereșteșiu, A magyarországi román sajtó politikai vezérszámái a szabadságharc előtti évtizedben*, Budapesta, 1917; 8) *Coriolan Suciu, Blajul, Brașovul și Barițiu*, în *Cultura creștină*, XIV, 1925, nr. 9, p. 314—321; 9) *Ion Mușlea, Calendarele lui Barițiu (1852—1865) cu documente inedite privitoare la editarea, tipărirea și difuzarea lor*, în *Studii și cercetări de bibliologie*, I, 1957, p. 255—261; 10) *Vasile Netea, George Barițiu. Viața și activitatea sa*, București, 1966; 11) *George Em. Marica, Studii de istoria și sociologia culturii române ardelen din secolul al XIX-lea*, II—III, Cluj-Napoca, 1978, 1980.

⁹ *George Bariț, Scrieri social-politice*, București, 1962, p. 46.

¹⁰ *Viața și ideile lui G. Barițiu*, București, 1964, p. 58.

¹¹ Surse recunoscute chiar de scriitor în *Cuvințare școlastică la examenul de vară în școala românească din Brașov-Cetate*, p. 58.

¹² *Articolul Educația (Creșterea)*, în *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, 1839, nr. 11, p. 83—84; nr. 12, p. 94.

¹³ *Foaie pentru minte...*, 1848, nr. 14, p. 105—107; nr. 15, p. 113—116; nr. 16, p. 121—124.

¹⁴ *Educația (Creșterea)*. Vezi n. 14.

¹⁵ *Editorialul Lipsa de școale reale și comerciale*, în *Gazeta de Transilvania*, XVIII, 1855, nr. 3, p. 10.

¹⁶ *Ioan Chindriș și Kovács Ferenc, George Bariț magyar levelezése*, București, 1974, p. 71.

¹⁷ *Foaie pentru minte...*, 1846, nr. 4, p. 30—32; nr. 5, p. 33—35.

¹⁸ În *Gazeta de Transilvania*, XVI, 1853, nr. 15, p. 58; nr. 16, p. 62—63.

¹⁹ *Transilvania*, II, 1869, nr. 17 din 1 septembrie.

²⁰ *Scrisoare către Emanoil Elefterescu din 23 noiembrie 1890*, în *G. B. C.*, VII, p. 370.

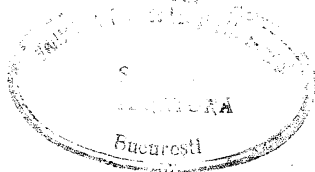
²¹ *Ioan Chindriș, Gheorghe Bariț. Un spectacol brașovean la 1838*, în *Manuscriptum*, VIII, 1977, nr. 3, p. 58—69.

²² *Partea a doua*, II/75.

²³ Vezi articolul *Zernești, fabrica de hirtie și fabrica de scinduri*, în *Noua bibliotecă română*, I, 1882, nr. 18, p. 408—409; nr. 19, p. 434—439; nr. 20, p. 453—458; nr. 21, p. 475—479.

²⁴ *Partea întâi*, IV/152.

²⁵ *Ibid.*, II/19.

- ²⁶ *Ibid.*, II/26.
- ²⁷ *Ibid.*, II/25.
- ²⁸ *Ibid.*
- ²⁹ *Ibid.*, II/34.
- ³⁰ *Ibid.*, II/45.
- ³¹ Partea a doua, II/75.
- ³² *Ibid.*, II/54.
- ³³ *Zernești, fabrica de hirtie...* (vezi supra, n. 23).
- ³⁴ Partea întâi, II/59.
- ³⁵ *Ibid.*, II/90.
- ³⁶ *Ibid.*, II/66.
- ³⁷ Partea întâi, IV/159.
- ³⁸ *Ibid.*, IV/189.
- ³⁹ *Ibid.*, IV/254.
- ⁴⁰ *Ibid.*, IV/239.
- ⁴¹ *Ibid.*, II/73.
- ⁴² *Ibid.*, II/98.
- ⁴³ Vezi în acest sens *G. B. C.*, VII, p. 318—320, n. 2—6.
- ⁴⁴ Partea întâi, II/92.
- ⁴⁵ *G. B. C.*, IV, București, 1978, p. 67, n. 1.
- ⁴⁶ Partea întâi, II/95.
- ⁴⁷ *Memorial compus și publicat din însărcinarea Conferenței generale a reprezentanților alegătorilor români, adunați la Sibiu în zilele din 12, 13 și 14 mai st. n. 1881, prin comitetul său exmis cu acea ocaziune, Sibiu, 1882.*
- ⁴⁸ Cf. și Ioan Chindriș, *Bonifaciu Florescu și Memorialul transilvănean de la 1882, în Studia et acta Musei Nicolae Bălcescu*, IV, (*Bălcescu și Transilvania, sesiunea științifică, Cluj, 2—3 decembrie 1972*), 1976, p. 135—147; *G. B. C.*, IV, p. 29—30, n. 1; VII, p. 288, n. 7.
- ⁴⁹ Partea întâi, II/84.
- ⁵⁰ Vezi *B. G. C.*, VII, p. 355—357.
- ⁵¹ *Ibid.*, p. 356, n. 1.
- ⁵² Partea întâi, II/84.
- ⁵³ *Ibid.*
- ⁵⁴ *Ibid.*, II/86.
- ⁵⁵ *Ibid.*
- ⁵⁶ Ele constituie azi Fondul Bariț de la B.A.R., ms. rom. 966—1013, deci 47 de volume masive.
- ⁵⁷ Partea întâi, II/90.
- ⁵⁸ *Ibid.*, II/90.
- ⁵⁹ *Ibid.*, II/95.
- ⁶⁰ *Ibid.*, II/96.
- ⁶¹ Vasile Netea, *George Barițiu...*, p. 299.
- ⁶² Vezi *G. B. C.*, VII, p. 319, n. 4.
- ⁶³ Partea întâi, II/104.
- ⁶⁴ În acest sens George Em. Marica, *George Barițiu — istoric, în vol. Studii de istoria și sociologia culturii române ardelenе din secolul al XIX-lea, Cluj-Napoca, 1980*, p. 161—233.
- ⁶⁵ Partea întâi, II/121.
- ⁶⁶ *Ibid.*, II/118.
- ⁶⁷ *Ibid.*, II/129.
- ⁶⁸ *Ibid.*, IV/265.

⁶⁹ Relatarea amănunțită a festivităților, la Corneliu Diaconovici, *Foi comemorative...*, p. 43—88, cf. și Șt Pascu *George Bariț — Efigia unui înțelept*, în „Tribuna”, XXXI, din 21 mai 1987

⁷⁰ Partea întâi, II/126.

⁷¹ *Ibid.*, II/126.

⁷² *Ibid.*, II/80.

⁷³ *Ibid.*, IV/177.

⁷⁴ *Ibid.*, II/104.

⁷⁵ *Ibid.*, II/97.

⁷⁶ *Ibid.*, II/127.

⁷⁷ *Ibid.*

⁷⁸ *Ibid.*

⁷⁹ Vezi Ioan Lupaș, *George Barițiu și „Asociațiunea”*, în *Luceafărul*, XI, 1912, vol. 2,

nr. 29, p. 569—575.

⁸⁰ *G. B. C.*, VII, p. 355.

⁸¹ Partea întâi, IV/144.

⁸² *Ibid.*

⁸³ *Ibid.*, IV/134.

⁸⁴ *Ibid.*, II/10.

⁸⁵ *Ibid.*, II/19.

⁸⁶ *Ibid.*, II/18.

⁸⁷ *Ibid.*, III/145.

⁸⁸ *Ibid.*, II/14.

⁸⁹ *Ibid.*, II/104.

⁹⁰ *Ibid.*, II/107.

⁹¹ *Ibid.*, IV/193.

⁹² *Ibid.*, II/108.

⁹³ *Ibid.*, IV/169.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

1. Ca întregul epistolar George Bariț, și corespondența lui de familie este vastă. Nu intră în vederile acestei ediții publicarea în întregime a respectivei corespondențe. Am ales pentru volumul de față toate scrisorile lui Bariț către membrii familiei, cîte cunoaștem. Ele își justifică pe deplin publicarea, prin calitatea de documente inestimabile pentru cunoașterea biografiei scriitorului, într-un dublu cadru: social și familial. Adăugăm, două capitole de corespondență *primită* de la membri ai familiei, respectiv de la fiul său, Ieronim și de la fratele său Octav Bariț. În primul caz, opțiunea se justifică prin faptul că scrisorile lui Ieronim Bariț cuprind informații inedite despre un scriitor român recunoscut de istoria literară, dar a cărui biografie încă nu este reconstituită. Scrisorile lui Ieronim Bariț sînt interesante și prin calitatea de mărturie despre psihologia socială a unei generații de însemnătate covârșitoare pentru destinele literaturii române, generația lui Eminescu. Cît despre epistolele lui Octav Bariț, credem că sînt valoroase pentru istoria unui expresiv ținut românesc, Năsăudul, cu școlile și structurile lui naționale, în plină înflorire chiar în perioada acoperită de aceste scrisori.

2. Editarea corespondenței de familie a lui Bariț se restrînge la acest singur volum. Ceea ce nu înseamnă că restul epistolarului de această natură nu prezintă interes științific, ci doar că marele număr de scrisori cu caracter public, politic, literar încă inedite, nu permite o mai îndelungată stăruință la capitolul intim. De aceea, ne mulțumim să le cuprîndem, cu acest prilej, într-o listă scrisorile de familie cîte cunoaștem. Cercetătorii vor găsi în ele bogate informații în legătură cu biografia lui George Bariț și a familiei sale, date despre existența și activitatea unor personalități aparținînd familiilor înrudite sau prietene cu a scriitorului: George Pop de Băsești, Pavel Vasici, Francisc Hossu Longin, Vasile Ladislau Popp, Paul Medan, Ioan Rațiu, A. C. Vlad și alții. Scrisorile rămase sînt de asemenea, ca și cele de față, documente prețioase pentru reconstituirea epocii pe multiple planuri.

a) Scrisori primite de la fiica sa Victoria Iuga, soția lui Constantin Iuga, între 1860—1892, în număr de 190 se păstrează la Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca (în continuare cităm B.C.U.C.N.), Fond. coresp., msse sertar 314/8—314e12 și B.A.R., ms. rom. 1010, f. 87.

b) Scrisori primite de la fiica sa Aurelia Vlad, soția avocatului Alexandru Vlad, între 1872—1892, 103 bucăți, se păstrează de asemenea la B.C.U.C.N., fond. cit., msse sertar 315/5—315/7 și B.A.R., ms. rom. 1010, f. 286.

c) Scrisori primite de la fiica sa Octavia Stănescu, soția negustorului brașovean Mihail Stănescu, 16 bucăți, la B.C.U.C.N., msse sertar 315/4 și Arhivele Statului din Cluj-Napoca (în continuare cităm A.S.C.N.), Fond. Blaj, colecția George Bariț, nr. 169, 172, 180, 189.

d) Scrisori de la tatăl său Ioan Pop Bariț, preot greco-catolic în Petridul de Mijloc, 13 bucăți, la B.A.R., ms. rom. 1004, f. 26 și 1013, f. 103; A.S.C.N., fond. cit., nr. 206; B.C.U.C.N., fond. cit., msse sertar 314/2.

e) Scrisori primite de la fratele său Alexandru Bariț, preot greco-catolic în Filea de Jos, între 1848—1881, 47 bucăți, la B.C.U.C.N., fond. cit., msse sertar 313/1; B.A.R., ms. rom. 1006, f. 351; A.S.C.N., fond. cit., nr. 255; Biblioteca „Astra“ din Sibiu, mapa XV, 1/5.

f) Scrisori primite de la fratele său Leon Bariț, 30 bucăți, la B.C.U.C.N., fond. cit., msse sertar 313/2; A.S.C.N., fond. cit., nr. 171, 208—210, 212; B.A.R., ms. rom. 1005, f. 250; 1012, f. 115, 149, 158, 159, 167.

g) Scrisori primite de la ginerele său Constantin Iuga, 95 bucăți, la B.C.U.C.N., fond. cit., msse sertar 312/1; A.S.C.N., fond. cit., nr. 619—620, 622; B.A.R., ms. rom. 1008, f. 172; 1009, f. 211.

h) Scrisori de la ginerele său Mihail Stănescu, 3 bucăți, la A.S.C.N., fond. cit., nr. 176, 179 și B.C.U.C.N., fond. cit., msse sertar 314/1.

i) Scrisori primite de la ginerele său Alexandru Vlad, între 1871—1878, 31 bucăți, la B.C.U.C.N., fond. cit., msse sertar 313/1, 314/1, 314/2, 316/1.

j) Scrisori de la George Boldea, ginere prezumptiv, 4 bucăți, la B.A.R., ms. rom. 1012, f. 105, 117; B.C.U.C.N., fond. cit., msse sertar 316/1; Biblioteca „Astra“ din Sibiu, cutia X, inv. 433.

k) Scrisori ale lui Ieronim Bariț către sora sa Victoria Iuga, între 1867—1889, 16 bucăți, la B.C.U.C.N., fond. cit., msse sertar 314/6.

l) Scrisori ale Aureliei Vlad, fiica lui George Bariț, către sora sa Victoria Iuga, 12 bucăți, la B.C.U.C.N., fond. cit., msse sertar 315/8.

m) Corespondență între Victoria Iuga, fiica lui George Bariț, și fiica acesteia Virginia Vlaicu, 11 bucăți, la B.C.U.C.N., fond. cit., msse sertar 314/3.

n) Scrisori ale lui Ieronim Bariț către cumnatul său Constantin Iuga, între 1866—1872, 4 bucăți, la B.C.U.C.N., fond. cit., msse sertar 314/7.

o) Scrisori ale lui Ioan Pop Bariț, tatăl lui George Bariț, către Constantin Iuga, ginerele acestuia, între 1862—1865, 2 bucăți, la B.C.U.C.N., fond. cit., msse sertar 314/2.

p) Scrisori ale lui Leon Bariț, fratele lui George Bariț, către Constantin Iuga, ginerele aceluiași, 51 bucăți, la B.C.U.C.N., fond. cit., msse sertar 313/2.

r) Scrisori ale lui Alexandru Vlad, ginerele lui George Bariț, către cumnatul său Constantin Iuga, 2 bucăți, la B.C.U.C.N., fond. cit., msse sertar 316/1.

Lista de mai sus este incmpletă. Ea nu consemnează scrisorile răzlețe schimbate între diferite persoane, sau cele primite de la rudeni mai îndepărtate, ori ale rudeniilor neînsemnate între ele.

3. Organizarea corespondenței este aceeași cu cea descrisă în nota volumului VII.

4. Aparatul științific al volumului de față, constînd din note la scrisori, este minim. Interpretînd epistolele lui George Bariț către membrii familiei sale, așadar întreață. Partea întii, ca materie primă a unui roman, am crezut de cuviință să lăsăm liberă lecturarea acestora, fără cezurile stînjenitoare ale notelor. Acestea survin doar în cazuri strîngente, și acolo foarte succint, lapidar. E de observat, mai apoi, că aceste scrisori fiind foarte apropiate în timp una de cealaltă, reluînd de cele mai multe ori în mod ciclic aceleași probleme, se explică între sine, fără ajutorul notelor. În sfîrșit, chiar acolo unde intervin aserțiuni, pasaje, titluri sau nume care într-un volum de corespondență de interese politic sau cultural-literar ar cere explicații, aici considerăm că acestea circulă într-un cadru de familie, deci nu necesită explicații speciale.

Scrisorile din partea a doua, respectiv cele primite de George Bariț de la fratele său Octav Bariț și de la fiul său Ieronim Bariț, sînt notate după criteriile din volumele anterioare.

5. Aducem mulțumiri pentru ajutorul acordat la realizarea volumului, Bibliotecii Centrale Universitare Cluj-Napoca, în persoana istoricului literar dr. Mihail Triteanu, directorul Bibliotecii.

PARTEA ÎNTÎ CORESPONDENȚĂ TRIMISĂ

I

CĂTRE ZINCA IUGA¹

1.

Sibii, 20 martie [1]860.

Doamna mea!

Înțelegînd cu cea mai vie durere despre moartea iubitului soț al d-voastră și al vechiului meu amic, vin și eu să vă condolez din inima cea mai sinceră, aceasta pentru d-voastră atîta de însemnată pierdere. Știu că cu aceasta nu voi contribui nimica la alinarea durerii, care numai timpul o poate ușora, însă și aceea știu că domnul Ioan Iuga² nu au murit, ci numai s-a mutat de la noi cu trupul. Numele lui rămîne nemuritoriu în inimile oamenilor, omenirea îi este dătoare a-l pomeni în veci. Îngrijirea lui pentru buna creștere, pentru săraci și văduve, pentru pătimașa omenire, este un monument pe care nu-l va roade dintele timpului. Fie-i, dară, țărina ușoară și pomenirea lui în veci! Iar d-tale să-ți trimită Dumnezeu balsam vindecătoriu din ceriu și să-l verse în inima cea doioasă a d-tale și a iubitului fiu al d-tale.

Primiți mai o dată condurerea mea și a soției mele și simțimentele cele mai sincere ce am cătră d-voastră.

Rămîind al d-voastră sincer amic,

Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/1, nr. 1.)

¹ *Zinca Iuga* era văduva lui Ioan Iuga (vezi aci nota 2) și mama viitorului ginere al lui Bariț, Constantin Iuga, soțul fiicei sale Victoria (vezi infra, capitolul corespondenței lui Bariț cu acesta). Despre ea: Sextil Pușcariu, *Brașovul de altădată*, Cluj-Napoca, 1977, p. 168.

² *Ioan Iuga de Băcii*, 1788—1860, negustor brașovean și fruntaș român, mecenat, vestit și sprijinitor al învățămîntului. Despre el: *Ioan Iuga*, în *Gazeta Transilvaniei*, XXIII, 1860, p. 41; *Ioan Iuga*, în *Foaie pentru minte* . . . , 1860, nr. 14, p. 105—107; nr. 15, p. 113—116. Cf. și Andrei Bârseanu, *Istoria școalelor centrale române gr.-or. din Brașov scrisă din incidentul jubileului de 50 ani al gimnasiului*, Brașov, 1902, pass.; Sextil Pușcariu, *Op. cit.*, apud indice ad vocem.

2

București, 1860, mai 20/8

Cocoanei Zoe I. Iuga, la Brașov

În acest moment primînd eu scrisoarea trimisă mie din partea d-tale și a bunului d-tale fiu Costi¹, duminică fiind și toate cancelăriile închise, pină

miine, luni, neputînd isprăvi nimic în privința poliței alăturate de la d-lui G. Birseanu², cu aceasta doresc numai a vă odihni despre primire. Iară mai departe voi face precum mă va lumina D-zeu. Aveam însă o pricină foarte mare ca, pînă nu vor trece vreo două zile, să nu bag în spaimă pe nimeni, că mai sunt, cum știți, și alți *oaspeți* de la Brașov, aici în București.

D-n. G. Iuga³, cumnatul dv., încă mai are să șează pe aici, pentru că pricina cu via bătrînului Cost[ache] îi dă mult de lucru.

Eu voi fi silit a petrece aici vreo 10 zile.

Frate Costi, fii bun dă % scrisoare la cancelarie.

Am onoare a fi cu toată stima al d-voastră serv și amic devotat,

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond.coresp., msse sertar 314/1, nr. 2).

¹ Constantin I. Iuga, viitorul ginere al lui Bariț.

² Negustor brașovean cu firmă în București, rudenie a familiei Iuga.

³ Fratele lui Ioan Iuga. Au ținut multă vreme împreună firma negustorească Frații Iuga.

București, 1860, mai 24/12

Cucoană Zinca!

Provocîndu-mă mai întîi la cele coprinse în scrisoarea mea din 20 mai a.c., simț neapărată trebuință a vă înștiința despre următoarele împrejurări foarte delicate.

Prețuirea prăvăliei de aici nu se poate face nicidecum prin c[ezaro] r[eges-cul] consulat austriac, din pricină că consulatului nu i se cunoaște acest drept de cătră judecătoriile și legile Țerei Românești iară de altă parte legea țerei nu suferă ca sudiții străini să poată avea moșii nemișcătoare, prin urmare răposatul d-tale soț nu e recunoscut de proprietariu al acelei prăvălii¹. Așa, eu îmblu acum să aflu în condicele vechi (*Grundbücher*)² pe ce nume se află prăvălia. Spre a mi se înlesni această lucrare și ca să nu petrec prea mult aici, te poftesc, iubite Costi, la următoarele:

1 Să te apuci îndată și să decopiezi curat acel înscris al cocoanei maică-tei bune, carele pentru acest caz e de cea mai mare importanță, apoi să răgi pe d-n. director Păsăraru, în numele meu, ca să binevoiască a-l *legaliza*.

2 Să decopiezi și foaia de zestre a mame-tei, să se legalizeze *copia*, iară apoi atit înscrisul cit și foaia de zestre să mi le trimiți neapărat, îndată cu poșta de vineri seara sau cel mai mult de sîmbătă seara, cu recipisă și adresă Martinovitz et Asan³, București, pentru ca să le poci avea pe luni, ca cu ajutoriul acelora să poci compune o rugăminte cătră tribunal, iară mai departe să am cum să încred cauza la un bărbat harnic, aici pe loc.

Să-mi scrii și numele întreg al răposatului taicămoșu-tău, precum și originea de unde s-a tras și cînd a murit, precum și alte împrejurări ce știu din acele timpuri cocoanele. Acele două documinte vi le voi aduce iarăși îndărăpt.

Pare-mi-se cum că de scrisorile grecești păstrate *jos* încă vom avea trebuință, mai târziu. Cine ar fi crezut așa ceva!

Mai departe! Să rogi pe d-n. notariu Conrad ca să compună o pleniputintă *generală* în numele cocoanei maică-tei și să o legalizeze după toate formele, pe numele meu, pentru ca să poci pași aici la tribunalele străine, apoi să mi-o trimiți deodată cu cele sus arătate.

Cu d-lui G. Birsanu isprăvii: îi mai lăsați banii pe 6 luni, luați numai dobinda. Avui pricină mare ca să urmez așa, pricină pe care numai prin graiul viu o voi putea descoperi.

Cu Andreadis e preste putință de a isprăvi ceva cu binele. M-am înțeles de aproape cu Chir Nicolae, ca îndată la împlinirea poliței de 200 #, să o și dăm pe mâna unui avocat, cu carele eu am și intrat în vorbă. Tot asemenea voi urma și cu Petric, încă pe cât voi sta aici.

Așteptînd cu nerăbdare cele cerute, sunt cu deosebită stimă,

G. Bariț.

Spesele călătoriei subscrișului în interesul clironomiei Io. Iuga la București, 16 mai—1 iun[ie]

	#	sf.
14 zile în București la „Concordia“, prînz, cină, servițiu, lumina-re, spălat, a 12 sfanți	12	—
Fiacre la consulat, poliție, președintele tribunalului, avocat, de 7 ori a 2 sf.	1	—
Advocatul P. Popescu aconto procedurii	4	—
Descoperirea și legalizarea unei pleniputințe pt. avocat	—	3
Obicinuitele daruri în hotel și la argații știuți.	—	7
Suma	17	10

Brașov, 1860, iunie 5.

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 3 și 5).

¹ Zinca Iuga era bucureșteancă, unde deținea ca moștenire diverse bunuri imobiliare.

² „Cărțile funciare“.

³ Firmă negustorească, parteneri ai lui Bariț și ai familiei Iuga din Brașov.

4

București, 1861, sept. 29/17

Dumneaei cocoanei Zinca I. Iuga, la Brașov

Nu mă îndoiesc că scrisoarea mea din 21 sept[embrie] o ați priimit. Temîndu-mă eu că impregiurările care se dezvoltă aici mă vor opri pe loc preste timpul ce am crezut, nu lipsesc a vă mai înștiința despre unele lucruri care sunt în interesul familiei d-voastră.

Nicolae H. Ilie ¹ a încetat astăzi cu plățile. Deci, pentru ca să nu se amine cu vânzarea casei lui pînă ce va intra la masă prin reclamația feluriților creditori de aici, din Brașov și din Viena, Costi să meargă îndată la d-n. Conrad și să-l roage ca să dea cît mai curînd o rugăminte, însoțită de copia obligăției, prin care să roage pe magistrat ca să dea voie a se vinde casa de sub nr. . . . , după un termen pronunțat de legi, spre a se scoate atît capitalul, cît și dobîndă cîtă e în restanță și cîtă se va mai adăoge pînă la vinderea casei. Să se pomenească curat dobînda, că altmîntrelea în veci nu o veți mai scoate, și chiar așa anevoie mai cred ca să iasă din prețul casei. Noi încă-i protesta-răm astăzi o poliță, voim a o și prenota pe casa falitului ticălos.

Din acestea urmează de sine că de la Nicolae H. Ilie nu vom mai putea priimi nici înscris despre lăpădarea de pretensiune la secătura de legat din 1852 și că, din contră, el poate să arate creditorilor că ar mai avea a lua și de la acel legat, adică de la d-voastră. Așa, spre a preveni lucrul acesta, îmi mai rămîne un singur mijloc, pentru care, însă, sunt silit a rămînea aici pînă joi viitor, în 3 octobree.

Cu H. Nicolae Stoica ² încă s-a vorbit despre legat. După multe vorbe, în cele din urmă a declarat și aceasta că el judecată nu va porni, dară dacă i se va da de bună voie cît i-a lăsat unchiul nevestei sale, va priimi bucuros, iară în scris nu va da în veci, nici el nici soția sa. În cursul vorbirii a mai adaos că dacă nu vrea să lase Anicuța, nu va lăsa nici nevasta lui. Așa, lip-sește ca pe acesta însă să-l silim prin judecată.

În cît pt. polițele zarafului falit, H. Stoica îndreptîndu-se a ne înțelege cu avocatul Alesandru Bădilescu, am înțeles de la acesta toată starea lucrului, după care judecînd, acei bani nu ar fi tocma pierduți, iară procesul înaintat pînă la punctul de a se vinde averea falitului și giranților, care se va și întimpla, că sunt mai mulți creditori cari așteaptă și întetesc treaba. Tot acel avocat îmi spuse curat că după ce dn. H. Stoica nu i-a dat nici măcar arvună, nici cei 4 # taxa tribunalului, ce se pune la începutul judecății pe masa tribunalului, spesele judecății au trecut și pînă acum preste 40 #! Eu i-am zis, firește, că spesele acestea are să le poarte dătornicii, el însă mi-a răspuns că poate să nu iasă, sau și dacă ar ieși judecata, nu-i va da lui pre cît i se cuvine, mai virtos că el a făcut o călătorie și la Craiova, unde se află unul din giranți, anume *Rachtivanu*, și a plătit numai chiria 12 #. La toate i-am zis și l-am rugat ca să aibă răbdare pînă mă voi rentoarce la Brașov, unde mă voi înțelege cu d-voastră, iar d-lui și pînă atunci să silească a mijloci vânzarea.

Mă rog ca /. scrisorică să se trimită la familia mea, pentru ca soția mea să nu se neodihnească dacă nu voi putea ajunge pe marți la Brașov, precum îi scrisesem în săptămîna trecută.

Am onoare a fi cu toată stima și iubirea al d-voastră serv și frate,

G. Bariț.

P.S. Vă alătur și quietanția avocatului Pandelie, spre păstrare, pt. socotelile casei dv. și alte întimplări.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/1, nr. 4).

¹ Nicolae Hagi Ilie, negustor brașovean cu firmă în București. La acea dată, falit.

² Nicolae Hagi Stoica, negustor bucureștean, era cumnatul Zincăi Iuga.

București, 1870, apr. 18/6

Adaos. 4 oare d[upă] am[iază]

Băboiu-mi spuse prin dn. Orghidan că nu se poate întilni cu mine, căci are altă treabă, adecă nu vrea. Semne foarte rele!

Catastifele pe care le-a trimis d-n. A. Pop în primirea lui G. Anghel înainte cam cu o lună, și care stau în vamă, sunt așezate în 6 lăzi, în preț cam de v.a.f. 1 400 (una mie patru sute) fiorini. Pofțiți pe d-n. Apostol Pop a se da ordin lui G. Anghel ca să predea această marfă d-lui Georgie Orghidan, să le scoată de acolo, că magazinagiul roade la valoarea lor. De altă parte casa Pop et Burbea, avind un accept al lui G. Orghidan de 400 franci, să-i trimită acel accept ca plătit, iară cei 400 franci să-i lase spre a plăti din ei vama și magazinagiul etc., pt. care să dea socoteală la timp.

Voidn A. Pop să ne asigure pe noi cu această marfă, o ar putea face dînd ordin expres cătră G. Orghidan ca să o scoată și să ni-o pună la dispozițiunea noastră. Dv. cereați acolo, eu voi mai cerca aici.

G. Bariț,

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/1, nr. 6).

II

CĂTRE CONSTANTIN IUGA¹

București, 23 sept. 1861

Frate Costi!

Scrisoarea d-tale din 20 sept[embrie] alăturată la cele trei acte, o primii ieri, duminică, pe la amezii. Într-aceea eu vorbisem cu avocatul; mă mai sfătui încă și cu d-n. I. Maiorescu, care în zilele trecute s-a întors de la Berlin. D[omnul] Söllner, cancelariul Consulatului austriac nu se află în București, apoi cauza dv. se află în mîna lui și atîrnă de la dînsul. Această împregiurare îmi vine rău, că nu putem afla calea cum să naintăm lucrul și fără cancelariu, pentru că nu mai încape îndoială cum că vom fi siliți a pași neapărat pe calea judecătii de aici, dacă nu în contra tuturor trei pretendenți de aici, nesmintit însă asupra lui Georgie Birsanu, carele atit ieri cît și alaltăieri declara curat și răspicat că el nu lasă, nu se învoiește, ci pretinde că să i se numere

din averea lui Ioan Iuga 2 000 f.c.m., și nu în hirtie, ci în argint sunător, că el hirtie nu primește².

Tot Birsanu avu ieri o dispută lungă și fierbinte cu d-n. Ioan G. Ioan, cu care ocaziune avu fruntea de a zice că lui nimic nu-i pasă, dacă vor și pierde legatele celelalte, anume biserica, școalele etc., că un nepot sau nepoată trebuie să aibă mai mult respect și înti[et]ate decât biserica și școala. Iară dacă cele 28 m. [= 28.000, n. ns.] f. cuprinse în legatul (fals) scos la lumină după moartea taică-tău nu se cuprind în catastife, clironomii sunt dători ca să-i spună lui unde sunt acei bani!!

Așa stăm cu Birsanu pînă acum. Iată, iubite Costi, acum îmi veți putea crede și mai bine cu ce răpitor aveți a face. Tot din aceasta puteți încheia că banii cuprinși în poliță nu mai aveți să-i lăsați nici un minut la el, ci îndată la espiro să se scoată nesmintit. Prăvălia încă trebuie luată din grija lui. Apoi, vom lua măsuri ca să-l judecăm.

Nicolae H. Ilie nu este în Buc[urești], se așteaptă însă ca preste 1 săptămînă.

Cu H. Nicolae n-am vorbit încă, nici voi ca să vorbesc pînă nu-l va întîlni mai întîi d. Ioan G. Ioan, ca nu cumva mergînd eu mai întîi la el, să-mi zică ceva vorbe improșcătoare, pe care eu firește că nu i le-aș suferi. Voiesc, adică, a cerca cu fiecare din ei, *cea din urmă dată*, pe calea păcii.

Din acestea puteți cunoaște că eu iară voi fi silit a petrece aici cu citeva zile mai mult decât d. Ienache. În tot cazul, vreo 6—7 zile voi mai sta pe loc, pentru ca încai să dau lucrurilor o începătură bine urzită. Deci, fii bun treci cîndva pe la familia mea, căreia îi scrisesem ieri cite ceva, și îi spune că înainte de luni sau marți viitoare să nu mă aștepte, iară dacă la 29 i se va cere chiria casei, să zică cum că îndată ce voi veni eu acasă o voi și plăti.

Eu promisesem fabricii³ o listă de comande. Nu mi-a venit însă la timpul așteptat, deci alătur aici deocamdată numai o scrisoare către dir[ectorul] Bein, carea să se trimită afară. Iară mai departe, nu poci repeți de ajuns cănelăriei îngrijirea de cumpărarea trențelor.

Iată, toema se publică o liferație nouă de 3 325 risme p[entru] tipogra[fia] statului; din aceea 2 m. [2.000] tipar nr. 6 iară 600 nr. 4; cealaltă, de scris. De se va întîmpla ca să o luăm, de unde să întîmpinăm trebuința?

Sărutare de mină cocoanelor, și la revedere imbucurătoare.

D-zeu cu voi!

Al dv. stimător frate,

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 1).

¹ Constantin Iuga, fiul vestitului negustor Ioan Iuga, a fost ginerele lui Bariț, ca soț al fiicei mai mari a acestuia, Victoria. Constantin Iuga s-a dovedit a fi un negustor nepriceput, dînd faliment — printre altele — cu Fabrica de hirtie din Zărnești, unde era coproprietar și Bariț. Acesta i-a exoperat ginerelui ajuns aproape pe drumuri slujba de casier al Academiei Române, slujbă pe care Iuga a deținut-o pînă după moartea socrului său. Constantin Iuga s-a căsătorit cu Victoria Bariț spre sfîrșitul lunii octombrie 1862. S-a păstrat, ca o curiozitate, chiar o poezie închinată evenimentului, scrisă de I. Apostolescu, intitulată *Amicului meu Constantin Iuga*: „Zile de aur, mîndre, senine / În a ta viață să curgă lin / Și armonia p-ariپی divine / Să te conducă l-al tău destin. // Oriunde-a vieței barcă-ți, ușoară / Va fi minată de dulce vînt, / Să afli roze de primăvară, / Să găsești raiul și pre pămînt.“ Poezia e datată 6 noiembrie 1862.

² Cu acest George Birseanu — întâlnit frecvent și ca Bursanu sau Boursanu — Bariț și familia Iuga vor ajunge chiar la un litigiu judecătoresc, după cum reiese din următoarea chemare în judecată ce se păstrează la Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 312/1, nr. 41:

„Copie

Onor d-lui primului președinte al Onor.

Judecătorii civile de Ilfov, s[pec]ia] I^{ia}

Reposatul unchiul nostru Ioan Iuga, murind, a lăsat prin codiciliul (sau testamentul) său cu anul 1852, iunie 10, cite un legat de fiecare din noi, cite două mii fiorini argint, iar moștenitorii săi se opun a ne răspunde dreptul nostru, pentru care cauză și suntem silite a opri, cu forme, o sumă de bani ce datorează cu poliță d. George Bursanu d-aici din București, soțul subscrisei Ana, către casa răposatului, spre a sluji în despăgubirea noastră.

Și fiindcă asupra unuia dintr-acele polițe s-a arătat de posesori d-lor Martinovici și Asan, de aceea ne rugăm dv. a cita în judecată atât pe d[um]neazei Zoe Iuga, soția mortului și pe d. George Bariț, supuși austriaci din Brașov, cei ce s-arată a fi epitropi, cât și pe d-lor Martinovici și Asan, d-aici din colțul Hanului Șerban Vodă, spre îndestularea dreptăților ce avem, cu dobândă și cheltuieli de judecată, cunoscând d-lore, în caz d-a se opune a veni, că banii polițelor acelor nu se vor libera d-aici pînă ce nu va rezulta chestia, sau prin bună înțelegere, sau prin judecată.

Însoțim și legiuita taxă de 4 galbeni.

Plecat, pentru *Maria Nic. H[agi] Stoica și Anica G. Boursan,*

George Boursan,
imputernicit.

Anul 1861, noemvrie, București“.

³ Fabricii de hîrtie din Zărnești, unde Bariț și Constantin Iuga erau coproprietari. Corespondența de față a lui Bariț abundă de date despre această întreprindere românească.

7

Zărnești, 1862, faur 13

Iubite Costi!

Scrisorile venite de la avocatul Maniu ¹ din București sunt în adevăr interesante destul. Eu ți le re-ncid aici, pentru ca să poți spune și mamei cite ceva din ele. Atîta numai că scrisoarea lui Maniu e grea de citit.

Va să zică Birsanu pierdu judecata la Tribunalul comercial, iar apoi se întoarse ca să-și cerce norocul la Tribunalul civil, unde ne cită pe 27 ian[uarie] v[echi]. A fost prea bine că telegrăfăram, pentru că altfel ciocoieșii ne-ar fi convins și condamnat *per non venit* (wegen *Nichterscheinen*) ² și am fi pierdut judecata, și Birsanu și-ar fi luat banii îndărăpt. Așa însă protestul lui Maniu dat la Tribunalul civ[il] în 27 ian[uarie] v[echi] asupra competenței lor a dat și pe ciocoi prin tărbațială și termenul procedurii se amîna pînă la 31 martiu v[echi]. Pînă atunci noi îi vom grămădi un alt protest, încît să facă la el ochi cit cepele de Făgăraș.

Protestul îl vom nainta marți ce vine. Pînă atunci, fii bun ia în copie curată ambele citatorii tipărite venite de la București, cum și *una* din peti-

țiunile lui Birsanu, apoi le dă sau la Conrad, sau la Judecata cetății (*Stadtgericht*) spre a se *legaliza*, pentru că vom fi siliți să le alăturăm lingă noul nostru protest, pe care eu îl voi compune pînă atunci și îl vom trimite prin consulat.

Spune mamii și mamii bunii complimentele mele respectuoase și că să aibă voie bună, că D-zeu este cu d-voastră și nu vă va lăsa în prada răpitorilor, dacă veți fi tari de suflet și veți spera în ajutorul lui.

Al dv. frate iubitor,

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 2).

¹ Avocatul și scriitorul Vasile Maniu, bănățean activînd în București, a fost multă vreme consilierul juridic al lui Bariț și al familiei Iuga, pentru diferitele probleme funciare și comerciale pe care aceștia le aveau în capitala României.

² „În absență“, „în contumacie“ (același înțeles și în latină și în germană).

8

București, 22/10 martie 1862

Iubite Costi!

Cu știrile împărtășite din 18 ale acesteia mi-ai făcut o mare plăcere, și îți mulțămesc pentru toate. Cu această ocaziune îți însemn, ca prin fugă, numai următoarele.

Spune, te rog, competentelor persoane de la fabrică cum că preste 5—6 zile vom trimite nesmintit alți 200 # din socoteala făbricei, prin urmare se vor putea plăti și cei 450 f. ai domnilor Io[an] et D[imitrie] Iuga, iar apoi la venirea mea încă voi mai aduce bani pe sama făbricei, prin urmare ne vom mai ușora și de alte nevoi. Într-aceea să se mai dea afară ordin strins ca să se mai facă *in moglichst kurzes Frist* ¹ 200 risme hirtie de țigare, calitate, format, greutate întocma ca cea trimisă aici în factura din urmă, că pt. atîta sumă am cumpărătorul așteptînd, iară cea trimisă s-a și vindut, comptant.

Să i se mai serie lui Bein: „*Das Strohpapier muss etwas gröber und viel gelber sein, also mehr Stroh himein u[nd] etwas weniger geleimt mit siebenbürger Harzleim*“ ².

Cele 200 risme hirtie de scris albă nr. 2, comădată nainte cu 3 săptămîni se așteaptă cu o nerăbdare *furioasă*. Dacă e gata, să se încarce *îndată*, și cu ea nu scris, ci hirtie de tipar nr. 6. 50 risme doppel 6, calit. III încă se așteaptă tare.

Acum să trecem la afacerile d-voastră familiare economice de aici. Curtea casei dv. o am găsit-o într-o stare de a nu mai putea intra și ieși: gheață de 1 1/2 cot, neaua căzută de pe coperiș preste girliciul pivniței și înlăuntru apa străbătînd la vreo 4—5 locuri din pod, prin boltitură, pînă în prăvălie și în odăi, păreții de cătră curțișoară parterre pătrunși de jilăveală, tinicheaua la coperiș găurită pe la unele locuri.

Așa, fără a vă mai întreba prin scrisoare, am pus, în cointelegere cu d-n. Daniilopolu oameni și car ca să taie și să scoată gheața și zăpada, pentru ca

să nu mai sufere murul caselor, că prea sunt puse la umbră mai din toate părțile. Iară acum avem să vizităm tot coperișul, spre a i se face mai tirziu, dacă se va afla cu cale, repăratură, după o greutate de zăpadă cită a zăcut pe el.

Veți fi aflat că chiriașul tocmit de Bursanu a părăsit prăvălia și o a dat la o mărșandă nemțoaică. Vizitind eu odăile, am aruncat ochii la totul ce era printr-insele și mi s-a părut o sărăcie destul de bătătoare la ochi pentru ca să insufle grijă în privința hirtiei. D-n. Daniilopolu încă judecă asemenea. Deci d-lui m-a poftit ca să mai aștept și preste 31 mart. pe cînd eram să fiu în Brașov, încai 3—4 zile, pe cînd mărșanda are a plăti chiria, ca nu cumva să aibă d-lui, ca om bătrîn, trebuință de a scoate banii prin măsuri polițienești, să-i scot eu, să-i și aduc acasă.

Să nu vă prea mirați de asemenea pre-ngrijire, că pe aici așa e lumea, creditul a devenit o pasăre rară, onestatea de bajocură.

Cu adv[ocatul] Bădulescu nici pînă astăzi nu m-am putut întilni, atît de greu e a întilni pe oameni în acest Babilon danubian. Dară am auzit de la alți advocați că falimentul debitorilor dv. nici pînă astăzi nu a luat sfîrșit. Acum am să-l caut pe la tribunale.

Nicol[ae] H[agi] Ilie a venit la mine cu simpla însă energioasa (!) rugare, ca să-i mijlocesc la dv.: a) să-i numărați *ohne Weiters*³ suma cuvenită lui după testament; b) să-i iertați tot agio de la 1 000 #, pînă [la] 5 f. în jos; c) casa să nu i-o vindeți. Eu i-am răspuns, *purement et simplement*, dar am adaos că dacă dv., dacă Mami vrea să-i dea, în voie-i stă, iară de la mine să nu ceară nimic, că eu nu mai sunt aici epitrop.

Spune mami și mami bune complimentele mele sincere și primește de la mine salutarea-mi cordială.

Familiei i-am scris în zilele trecute, știu însă că soția mea își va fi pierdut răbdarea.

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 3).

¹ „Într-o perioadă de timp cit mai scurtă cu puțință.“

² „Hirtia din paie trebuie să fie mai dură și mult mai galbenă, deci mai mult pai și mai puțin clei ardelenesc de rășină.“

³ „Fără ezitare.“

Iubite Costi!

Mă folosesc de oara ce mai e între primirea scrisorii d-tale și între plecarea poștei la Brașov, pentru ca să fac, în scurt, un răspuns la imbele și, relative, la toate trei scrisorile cite-mi veniră astăzi de la d-voastră, că a răspunde la toate separat nu mă iartă scurttimea timpului.

Pachetul sosit acolo de la episcopul să mi se trimiță cit mai curînd, prin mijlocirea depositoriului nostru, la d. Martinovici et Asan, că același e desti-

nat pentru București. Dar, totodată, vă rog să trimiteți la Gött ca să-l întrebe *pentru ce* nu-mi trimite restul exemplarelor din memorialul tipărit pt. drumul de fier, împreună cu ceea ce e destinat pt. Domnul României.

Că Bogdan a strimtorat pe Hoffman e prea bine. Încă să se aleagă și cu acea treabă la o parte.

Cu delijanul de marți viit[oare] se vor trimite fabricii 150 #, desigur. Prin urmare dacă vine marfă brută și lipsesc banii, fabrica să se împrumute aconto vreo 40—50 #.

Într-aceea, d-n. C.A. Rosetti mi-a spus aseară că d-lui a trimis cele două polițe ale sale, prin urmare fiți buni îngrijiți a se socoti. Dar apoi, din ce veți putea, să rupeți și să băgați ceva bani la *Scharmützer*, din conto curentul d[ato] 1 ian[uarie]. Totodată fie fabrica odihnită, că eu îi voi mai trimite de aici bani, pe cât voi stă în loc, acum 150 #, apoi iarăși vreo 100—200 # dară, *conditio sine qua non*, ca hîrtia de scris nr. 2 comandată mai de curînd să mi se trimită în cel mai scurt termen, spre care scop doresc tare ca fratele Ger[asim] Popovici să-și ia osteneala de a ieși pe 1 zi la Zernești, spre a se re-ntoarce a doua zi, să-l mai *impintene* pe Bein, să-i ducă și ceva bani.

Eu, adică, sunt foarte îngrijat de starea lucrurilor de la Zernești, oricînd abstentez mai mult de acasă. Rog frumos și pe dd-nii firmători ca să binevoiească a mai sacrifica cite o oră pe lîngă fabrică.

Mă aflu în negoțiațiuni cu ministerul de război și de cult. . . Întru înțelesul ce vorbiam. . . știți. . . Aștept și o licitație *mare*. . .

Cînd se va trimite hîrtia nr. 2 să se trimită, cum am scris, și hîrtie de paie. Hîrtie tip[ar] nr. 6 să se facă neîncetat, pînă la 1 mie risme.

Îți mulțămesc prea mult pentru că ai avut bunătatea de a-mi provoca și familia ca să-mi scrie, pentru ca să fiu odihnit de starea sănătății ei. Așa-mi rămîne mai mult numai grija pentru studiile lui Ieronim, despre care nu aflu dacă vreun profesor îl ține în [locuință — n.ns.] privată, după cum îi rugasem.

Spune, te rog, mamii bune și mamii d-tale că, pe lîngă că doresc foarte a le revedea sănătoase, apoi totodată-mi place a crede că le voi reafila și mai vesele la rentoarcerea mea.

D-n. Danielopolu a scăpat de boală și împlă pe afară. Am vorbit cu d-lui. Bunul om m-a întrebat cu de-amăruntul despre starea și trebile d-voastră, iar eu i-am spus tot lucruri bune și frumoase.

Poșta nu mă mai așteaptă.

Primește salutările mele cordiale, de la cel ce te iubește ca pe al său fiu,

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 3.)

Iubite Costi!

Eu, cînd cu schimbarea inelelor, vorbind cu p[ărintele] Toma, nu aflai ocaziune de a împărtași familiei d-voastră, după datina locului, și un fel de

foaie de zăstre. Iară după aceea îmi luai timp de a o elabora mai pe îndelete, după ce mă sfătuii și cu soția mea.

Apoi veni ră alte valuri și se amină împărțășirea pînă astăzi. Este, firește, o bagatelă aceea ce oferim nouăi familii ce este a se înființa. Ci să știți că acea mică avere e binecuvîntată de cer pentru ca să fructifice, pentru că e cîștigată cu muncă dreaptă.

Fii bun comunică ./ hîrtie mamei și mamei bunii, apoi eu voi vorbi cu d-voastră cu toți, mîine în ceva timp, mai pe larg.

La revedere!

Al d-voastră stimător și iubitor,

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 5.)

11

Br[ășov], 20 oct. [18]62

Frate Costi!

Iată ./ lista lungă de la Kesitz, dar m-am spăriet de prețul ce cere. Mi se pare însă, că lista e prea preste măsură lungă. El se roagă prea mult ca să-i spuneți pînă mine la opt oare dimineață.

Dar trebuie să se facă o reviziune acurată, încă și a listei de aseară. Pînă una-alta mai socotiți, apoi deseară ne vom întilni iarăși la dv. unde voi veni eu, pentru ca să alegem ceva.

*Ad revidere!*¹

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 6.)

¹ „La revedere.“

12

[Brașov] 23 X [18]62

Frate Costi!

Reprezentanții încheiară contractul și, de bucurie, hotărîră să bea aldă-maș și să mănince papricaș, aici, la băi.

Deci mă însărcinez ca, în numele tuturor, să te chiem la această cinișoară. Le-am zis destul că ai răcit și nu poți ieși din casă, dară nu vor să știe de aceasta, că sunt veseli.

Deci fă cum te simți, iară dacă nu vii, zi în trei cuvinte că nu poți veni. Dară apoi fii bun și, în tot cazul, trimite-ți feciorașul ca să spună acasă la mine să nu mă mai aștepte cu cina, că pină la 9 oare nu voi merge acasă.

G. Bariț.

[Adresa:] D. d. Const. I. Iuga. Aici.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 7.)

13

[Brașov] 19 febr. [18]63

Costi!

Știi una? Fii bun și, dacă poți fă încă mine, prin notariu, înștiințarea despre ridicarea capitalului de la fabrică. Această măsură este de cea mai neapărată trebuință a se face. Apoi, însă, putem fi siguri că toate celelalte vor ieși bine, și că vom putea fi odihniți. Dar așa-numitul *Aufkündigung*¹ trebuie să ne vie la mină cel mult pină poimîne.

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 9.)

¹ „Anunț.“

14

Sibii, 6 iun. dim[ința] 1863

Frate Costi!

Am uitat ceva. Îmi trebuiesc neapărat: anul și ziua nașterii, anul și ziua morții taică-tău, anul și ziua legatului 1-um și al celui din urmă. Fără acestea nu vom putea compune inscripțiunea pe piatră.

Deci, fii bun trimite-mi acestea date în scrisoarea fabricii, *poste restante*, *Wien*. Rog pe on[orata] firmă ca să binevoiască a mă înștiința cit se poate mai curînd despre rezultatul definitiv al negociațiunii cu Ge[orge] Ioanid, pentru ca să mă știu eu întocmi, precum și să-mi trimită o pleniputiță. Întreabă-i că dacă aş căpăta undeva vreo 20—30/m. bani pe ipotecă, pe sama fabricii, să intru în negociațiune sau nu?

Spune la toți ai noștri sănătate. Ieronim¹, de s-ar putea ca să aibă eminențele, ar putea intra la Teresianum în Viena.

Peste 1/2 oră plec. Adieu!

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 8.)

¹ Singurul fiu al lui Bariț, născut în 1848.

Sibii, 25 iuliu 1863

Prea iubite Costi !

Ți-am primit ambele scrisori, cea din 18 și cea din 24 ale c[urenteii].

Din cea de alaltăieri și din a d-lui Io[an] G. Ioan am văzut toată blăstămata confuziune pricinuită de adv[ocatul] Hinz în procesul cu G. Orghidan, încît mi se pare că dacă el în 22 nu a fost în Brașov, a făcut-o înadins și că scriitorul lui a îmblat ascuns tot înadins și înțeles cu al lui Trauschenfels iarăși înadins, pt. ca să ne facă acea batjocură cumplită. Fiți însă incredințați că va veni ora răzbunării.

Din scrisoarea mea dresată d-lui I. G. Ioan veți cunoaște opiniunea mea și a lui Costi, de la care nu mă abat. Deci, să-i plătim acelu ticălos, însă așa ca să nu intre nici un cruceriu în mîna lui.

Văd că ești îngrijat pt. împrumutul de 1.000 f. sau 2.000 ce ai avea să faci de la bancă. Eu sunt de părere ca să faci acest sacrificiu, măcar de 1.000 f.c. că de altă parte ai cu ce să te asiguri. Ia hîrtie deposite și mai tîrziu obligațiuni de ale lui G. Orghidan totodată, iară dobînda ți-o va plăti fabrica.

Apoi, cu toate acestea, măsura ce se ia împrumutînd de la bancă este provizorie, pînă cînd, adică, sau se va răfui din venitul fabricei suma toată de 6.700 fl. sau o parte din aceea se va arunca pe tovaroși. Ceea ce și eu am propus cu deadinsul, și cu atît mai virtos că prin răscumpărarea de 10 obligațiuni se amortizează o sumă frumoșică, carea ne vine tot nouă, tovaroșilor, bună. Iară de aci încolo om mai avea treabă numai cu Schuller, la care iarăși ne va ajuta D-zeu, mai tîrziu.

Dară, într-aceea, faceți ori cum veți ști pt. ca fondul iugaian să se ridice de la G. Orghidan și să se plătească negreșit la Maroși. Dacă nu s-a pre-nștiințat (*aufgekündigt*), să se facă cît mai curînd, prin toate formele.

Fii bun spune la familie, acasă, că eu sunt sănătos, numai cvartir am rău, pînă voi căpăta altul, după ce ungerii se duseră, parte mare. Iară pe săptăm[m]ina viitoare voi veni acasă.

Sărutîndu-vă pe toți, rămîn, cu charitate părintească,

G Bariț.

[Adresa]: Herrn Constantin Iuga. Cronstadt.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 10.)

Sibii, 1863, sept. 5

Iubite Costi !

La scrisoarea-ți din 1 sept[embrie], pe carea o am primit numai alaltăieri îți poci răspunde numai acuma, din cauză că se duce minune cît lucru avem, încît poci zice că abia de 2 ori în viață am suferit atita osteneală și încordare

de spirit, precum astă dată, din cauză — mai virtos — că, făcându-și între membrii dietei loc unele intrige spurcate, de aici și de la Cluș, între români încă domnește o mare neînțelegere, ca de 9 zile incoace.

Cauza cu Pongratz este așa, ca să luați neapărat pachetul din 1858, carele coprinde toate chitanțele lui Pongratz începînd de la 1853 pînă la 1857, prin care se adeverește soldul lui din maestru.

Atîta să se facă de la cancelarie, iară alte măsuri care mai sunt a se lua le voi împărtăși d-lui Ios. Mayer, dacă-mi va serie. Pînă acum însă nu mi-a scris.

De altmintrea eu pe 26 sept[embrie] voi merge la Brașov. Deci bine ar fi dacă d-n. Mayer ar putea amîna înfățișarea pe 28 sept.

În cit pentru sola lui Nic. Iuga, apoi pretensiunea trebuie să se înfățișeze cit mai curînd la masa reposatului, pentru că cine știe în ce stare se va fi aflînd aceeași. Eu, din parte-mi nu mai cunosc nici un avocat în Temișoara, dară advocații se mai știu unii pre alții, prin urmare d. Mayer poate să știe pe vreunul.

Cei 10 f. îi voi număra la Asoc[iațiune], numai să se reîntoarcă secretariul de la Blaș.

Te rog, Costi, spune acasă la noi, soției mele și soacră-tei că acum nu poti scrie, dară să fie încredințată și odihnită că Ieronim este, pînă acum, și sănătos și că îl ții lingă mine și cu mine într-o locuință, pentru că pînă astăzi încă nu i-am găsit gazdă spre mulțumirea mea, iară de la 15 sept. îl voi așeza aiea. De altmintrelea fu primit în clasa a 6-ea, unde numai cărți avui să-i cumpăr de 16 f.

Sărutîndu-vă pre toți și poftînd cuscrei însănătoșire, sunt al dv. iubitor,

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 11.)

17

Viena, 1863, oct. 22

Iubite Costi!

Astăzi dimineață la 7 1/2 oare, sosînd aici, aflai pe ceilalți deputați ardeleni adunați și luînd parte la dezbaterile parlamentare, tocma în treaba contribuțiunilor din toate țerile. Mai lipseam numai eu și d. Groiss¹, care se oprise cevași la Cluș. Astăzi, obosit prin neodihna drumului de noapte, nu mă înfățișai la nimeni, prin urmare nu-mi putui căuta nici cvartir separat, spre a scăpa de chiria cea infricoșată a otelului. Într-aceea, dorînd a vă odihni despre o parte de sosirea mea păciuită aici iară de alta uitînd la plecarea mea ca să-ți reflectez ceva în privire la casele pe care le ai de vînzare, mă folosesc încă de această zi ca să vă însăm deocamdată numai atîta, cum că oricum vei fi dorînd a-ți scoate banii, anume din casa luată de la blăstămatul de Hoffmann, totuși să nu grăbești a o vinde cu pagubă, ci dacă nu capeți atîta ca să vă despăgubiți de toată suma cită se află băgată în acea casă, să așteptați încă numai cîteva luni (sau poate și numai săptămîni), pînă se va lua în dez-

...baterie în Senatul Imperial cestiunea drumului de fier și în Dietă cestiunea
banței ipotecarie. Una ca și alta, sau și numai una din acestea două institu-
țiuni nouă, care așteaptă pe Ardeal, va fi în stare de a ridica prețurile moșiilor
în toată țara, prin urmare cu atât mai mult în Brașov. De acelea momente, de
apoi, ai să te folosești și să scoți sumele zăcătoare în moșiile ce vă sunt de
prisos. Iară, până atunci să te ții la preț, anume cu știutul cumpărător viclean.
Voind să-mi scrii ceva despre fericita scăpare a Victoriei, să faci adresa
tot cum ți-am fost zis: *Reichsrathsabgeordneter, Wien, poste restante*². Mai
târziu, luându-mi cvartir, vă voi însemna strada și nr. casei. Sper că scăpând
și ușorindu-se Victoria cu fericire, nu veți face alaiul prea mari[sic] după moda
veche brașovenească, ci veți ști alege calea de mijloc moderată.

Te rog a spune lui Iancu³ ca, pre cit se poate, să se întoarcă mai des
pre la familia mea, iară lipsindu-i ceva, să-mi scrie. Eu i-am scris din Sibii
ca să-mi trimită o carte ce uitasem acasă.

Mă tem tare că procesul cu Pongratz se va pierde prin neîndeplinirea
măsurii ce am pus eu să se ia, adică prin neordinarea acurată și neîmpărta-
șirea la timp a chitanților cu avocatul Mayer, cu carele eu vorbisem vineri
și îl aflasem neinformată cum trebuie, din care cauză îl și rugasem ca să mai
ceară prelungire de 10 zile, până i se vor putea împărtași toate chitanțele și
alte dovezi. Ar fi lucru revoltător ca fabrica, singur numai din negrijă, ca și
școalele în anii trecuți, să piardă 1.400 fl. și speșele procesului. D[omnul]
Ioan G. Ioan zisese de repețite ori că, ca unul ce singur purtase socotelele
cu meșterii, va binevoi a lua la strinsă reviziune toate chitanțele lui Pongratz;
ci eu nu cred ca să aibă timp. Eu, din parte-mi, am dat cancelariei *toate* expli-
cățiunile trebuințoase, însă...

D-zeu să vă aibă în știrea și grija sa pre toți ai noștri, pe cari vă sărut
cu iubire călduroasă.

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4,
nr. 12.)

¹ Gustav Grois, politician sas din Transilvania, despre care vezi *G.B.C.*, III, p. 148—
149, n. 23. Ca și Bariț, era și el membru al Senatului Imperial de la Viena.

² „Deputat în Senatul Imperial, la Viena, post restant.“

³ Iancu Velizarie, cumnatul lui George Bariț, fratele soției sale Maria. Vezi infra
scrisorile lui Bariț către acesta.

Iubite Costi!

Alaltăieri ți-am scris despre unele trebi familiare și de ale făbricei. Astăzi
pe la 1 oară ți-am priimit telegramul de ieri de la 9 o[re] 40 m[inute], sosit aici
tot ieri, însă numai la 1 oră d.m., iară mie dat numai astăzi, din cauză că
ieri, avînd și ședințe și vizite mari, cum și astăzi înaintea mesei, nu m-au
găsit la cortel.

De bucuria mare că Victoria a scăpat și că ați priimit de la D-zeu un prunc sănătos, în răspunsul meu am greșit pînă și expresiunea, scriind *Neffe* în loc de *Enkel*; ci românește și una și alta e tot nepot. Acum grăbesc a vă repeți și prin scrisoare binecuvîntarea mea părintească și vă poftesc ca nou născutul prunc al vostru, rămînînd în viață și crescînd în frica Domnului, să vă fie de un garant nou al unei fericite și păciuite viețuiri, o legăminte nouă a iubirii curate reciproce, pe temeiul căreia poimîine va fi mi se pare anul, ați pășit amîndoi înaintea altariului. De aici încolo, mai doresc ca D-zeu să vă lumineze, pentru ca să vă feriți de o mare mulțime de greșeli, care se fac mai virtos din neștiință și adesea din o grijă prea necumpătată la tractarea și nutrirea pruncilor mici, mai ales în cele dintii luni, încît tocma prin aceea li se periclitează sănătatea și chiar viața. Mi-ar plăcea mult dacă moașa ce veți fi luat ar fi o femeie practică, deșteaptă, iară nu vreo deșucheată, că de la aceea depinde foarte mult. De ar da D-zeu ca Victoriei să-i vie țîță de ajuns, încît să nu fiți siliți a lua doică, copilul v-ar fi și mai sigur de sănătate și viață, iară de nu va avea țîță destulă, atunci suferă foame și plînge neîncetat, pînă leșină cu totul, cum am pățit-o noi cu prunca cea mai dintii născută.

Victoriei îi sfătuiesc ca nainte de 8 zile să nu cuteze a se scula din așternut, ca în 4 săptămîni să nu mănînce acru, nici bucate prea grele de consumat, să se ferească și de răceli, totuși așa ca să nu suferiți pe fete a face nebunește călduri nădușitoare și ameteitoare de cap, încît să se bolnăvească și mama și copilul.

Sărutîndu-vă pre toți și pre mititelul nepot, rămîn al d-voastră iubitor și doritor părinte,

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 13.)

19

Viena, 1863, noemvr. 9 n.

Iubitul meu Costi!

La scrisoarea-ți din 30 oct[ombrie] mă aflu în stare de a-ți răspunde numai astăzi, din cauză că în săptămîna ce trecu avurăm 5 ședințe publice lungi și serioase, cum și alte 5 private, în comisiuni, așa cît tot timpul mi s-a trecut prin adunări.

Toate știrile împrăștiate mie din sinul familiei m-au îmbucurat. Între altele sper că cerimonia botezului o veți fi petrecut în pace și cu bucurie. Cred că cu altă ocaziune îmi veți împărtăși și sumele ce ați dat fiului vostru și nepotului meu.

Cum că pruncul e mincăcios, acesta e semn de sănătate. Cum că mama lui va petrece cu el multe nopți nedormite, aceasta e ursita tuturor mamelor adevărate și destinul preste tot al omenimii. Ci, după ce eu pregătisem pe Victoria în decursul educației ce i-am dat, ca să știe și suferi, așa sunt odihnit că ea și ca mamă își va cunoaște datorințele sale.

Obligațiile metalice de stat încă nu le-am cercetat, ci îmi voi lua zilele acestea timp, pentru ca să întreb sau la bursă sau la bancă sau la d. Const[antin] Pop, apoi îți voi scrie despre starea lucrului.

Acum să trecem la de cele familiare, la trebile fabricii. Se pare că unor oameni le pare rău cum că fabrica noastră a început să meargă mai bine, și, după ce văzură cum că ea veni în stare de a mai plăti din datoriile *străine*, socotiră să-și tragă mai bine ei aceea ce nu se ia. Cred că dd. firmători, sau chiar vreo adunare de membri, vor fi compus oarecum acea secătură, pentru ca oamenii să mai aștepte, încăi pină la încheierea bilanțului viitor, pentru ca să vedem cum mai stăm. Ar fi foarte bine dacă d-nii firmători ar porunci cancelariei ca, precum ne înțeleseserăm, să se petreacă nesmintit bilanțul anului trecut la locul său, după toate regulile, și apoi de la acela să pornească cu regularea socotelor în 1863. Oameni avem *de ajuns* în comptorie, să-și împartă trebile așa încît lui Gherasim să-i rămînă timp p[entru] socotele. Mi-ar părea foarte rău dacă liferațiile la București n-ar curge regulat și bine. Rogu-vă țineți pe Exner în priveghiare mai de aproape, și anume să vedeți ca să nu facă spese oarbe. Aș vrea să știu dacă în trecutele trei săptămîni a mai ieșit careva la Zernești și cum au aflat pe acolo. O mai de aproape supraveghere este imperativă.

Apropos de director. Mi se imbie directorul de la vestita fabrică din Arnau, în Boemia. Deci să mi se scrie cum se mai poartă Exner. Mai în scurt, puneți pe Petrea ca să-mi facă un raport, după dictatul și aflarea cu cale a firmătorilor, însă așa ca să aflu și despre stadiul în care ați ajuns și cu liferația lui Ioanid, care trebuie îngrijită și păstrată mai ales acum, cînd se adună și Camera la București, căreia îi va trebui hirtie foarte multă.

Sărutare de mină cocoanelor și salutările mele la toți.

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 14.)

20

Viena, 24 noemvr. 1863

Mult iubite Costi!

Fiindcă în săptămîna ce se incepe voi avea și mai mult de lucru, grăbesc a-ți răspunde încă astăzi la scrisoarea-ți din 18, ce am priimit ieri.

Mai întii, stăm pe lingă ale fabricii. Îndată ce se va încheia liferația de 1 500 etre a lui Ioanid, să i se scrie că prețurile s-au urcat, întru înțelesul ce vorbiserăm la plecarea mea. Pentru ca eu să pot cumpăra mașina de tăiat zd[r]iamțe, trebuie să am în mijloace, despre care voi scrie firmei de-a dreptul, pentru ca să meargă în formă oficioasă. Eu simț foarte că în cancelarie, ca și afară, trebuie o supraveghere mai de aproape. Dară știi ce? Fiecare din noi avem să ciștigăm sau să pierdem de la acea fabrică, iar anume familia dv. mai mult. De aceea îți sfătuiesc ca, după ce iarna tot nu ai treabă multă în economie, mergînd mai adesea pe la cancelarie, să nu treci cu vederea nici să te mai sfiști a le spune verde în față la orișicare aceea ce afli că într-adevăr

ar fi spre stricarea fabricii. Stringeți în pînteni pre *toți* cîți trag leafă de la fabrică. Nu cumva să se încuibe vreo mișelie la *cumpănitul* zdranțelor. Mai aduceți-le aminte ca să nu se ia ude, gunoioase și [cu] petri în ele. După ce pe Dunărea (mică, desecată) nu poate merge marfă la România, prețurile se mai pot urca cu 4—5 cr. ris[ma].

Despre suferința Victoriei cu țîța aflasem, și i-am compătimit foarte. Aș fi dorit prea mult ca să fi putut scăpa de doică, mai ales că e mare greutate a căpăta doică ca să fie și sănătoasă și să nu aibă sau vreo patimă trupească sau sufletească. În tot cazul, Victoria nicidecum să nu încete a da țîță. Cel mai sănătos nutremînt pentru copilul mic este țîța *mamei sale*, și iară țîța străină e sănătoasă numai pe întîmplate. Preste aceasta, dînd și Victoria țîță, mai ușor va ținea în respect pe doică, pentru ca să mai facă pretensiuni caprițioase femeiești. Totodată își dedă și izvoarele (vinele) țîțelor, ca pentru viitor să aibă lapte mai mult.

La scrisoarea din 15 noiemvr[ie] a lui Iancu Velisariu voi răspunde ceva mai tîrziu, cînd voi trimite de aici și 1 ladă de marfă pe sama casei. Pînă atunci încă să fie bun a priveghea pre lîngă familia mea.

Nouă ne puseră deodamdată termin ca pe 12 dec. să ne lase pre la casele noastre. Într-aceea s-au ivit greutăți foarte mari, și anume bugetul ministeriului de *război* cu darea *capului* în Ardeal, cu cestiunea drumului de fier (pentru care veniră și grafii Zichy incoace) ș.a., încît mă tem că pînă la 20 dec[embrie] nu vom putea scăpa din loc. Apoi, anume, eu nici n-am rămas scutit de lucru mai mult decît mi se cuvenea.

Salutare duioasă și complimente la toate cocoanele familiilor noastre două și sărutare vouă și micului Ioan.

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 15.)

21

Viena, 1863, dec. 9 n.

Iubitul meu Costi!

Pre cînd îți primii dorita scrisoare din 4 dec. a.c., apucaii și eur abia a vă aduce în ordine cele trei obligațiuni metalice de la 1839, pentru ca încai de 12 ani să știți în ce vă stau și ce aveți să așteptați de la ele. Mi se pare, adică, cum că aceleași obligațiuni, cel puțin de 12 ani, dacă nu și mai demult, se cam dedeseră uitării, pentru că iată cum stă treaba.

După informațiuni ce am tras pe la case de aici, apoi la Ministeriului de Finanțe, în cele din urmă am dat de biuroul în care am putut lua, din an în an înapoi, toate trasurile și toți n-rii lozurilor, pînă ce iată, aflai cum că unul din lozurile dv. de 1839 nu numai a ieșit la 1851, ci a și cîștigat 500 f.m.c. Deci aflînd eu această impregiurare, m-am și dus la Casa statului (*Staatsschulden Cassa*)¹ și acolo am mijlocit ca să vi se numere pe acel loz 500 f.m.c. sau 525 f.v.a., și așa am luat această sumă. Interesele însă le pierdeți pentru totdeauna; acestea nu-mi e cu putință a le scoate de la o sumă părăsită în 12 ani.

Intr-aceea, cred că după asemenea părăsire și uitare, ciștișul de 525 f. încă e bunicel. Iată, deci, că vă alătur în asigurațiune de bancă națională de dato 9 dec. a.c.n. 2 suma de 500 f.v.a. pentru ca să vi-o încasați, iară restul de 25 f.v.a. îmi iau voie a-l reține, spre a acoperi din ei prețul facerii celor doi nasturi de diamant, care încă nu știu cât va costa, că încă nu sunt gata și juvelierul nu mi-a putut spune înainte, cum și alte spese mărunte ce am făcut pînă ce am putut scoate banii. Mă tem că, cum că voind a cumpăra și eu multe de toate pe sama familiei mele, pe cînd voi veni acasă, nu mă voi ajunge din banii mei și la alte spese.

Acum rămîne ca să-mi scrii cit mai curînd cu privire la celelalte două lozuri, dacă voiți ca să [se] vîndă aici și să vă aduc banii, sau că aveți plăcere ca să le mai țineți. Sfătuiți-vă cu Mami și apoi mă înștiințați, că o scrisoare mă mai poate ajunge aici, iară mai multe nu. De le veți vinde, veți căpăta aici pe suma nominală de 100, suma efectivă de 140, mult 1/2, însă numai în valută, iară nu în sunători, după cum mi s-a și spus înainte.

În trebile fabricii am scris alaltăieri mai multe, de-a dreptul la Societate. Ei, doamne, 2—3—4 mii! Eu voi da pre cit mă va împuternici Societatea, însă după multe experiență ce am făcut pînă acum cu *străinii*, speranțele mele nu mai pot fi sangvinice. Străinii tot străini rămîn.

M-am mîngiat mult aflînd că acum sunteți cu toții mai bine, că în ade-văr mă temeam și pentru Victoria, și pentru pruncul cel mic. Destul rog și eu cerul ca să mă mai văd acasă, că mi s-a urît de atîta zgomot și, preste tot, de scumpete și de bucatele cele nemțești. Socotesc că soția mea și fetițele încă vor fi sănătoase; numai de Ieronim nu știu unde se află.

Sărutîndu-vă pe toți, sunt al d-voastră iubitor și doritor,

G. Bariț.

*National Bankanweisung N 5019 de 9 dec. 1863 auf 500 f.ö. W[ährung]*².

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 16.)

¹ „Casa datoriilor statului.“

² „Banca națională de remitere, nr. 5019 din 9 decembrie 1863 pentru 500 florini monedă austriacă.“

[Buc[urești], 1865, nov. 2

Iubite Costi!

De cumva n-ați trimis încoace contractul prăvăliei, vă rog ca să-l mai amînați pînă la reîntoarcerea mea, preste 3 zile.

G. Bariț.

[Adresa:] D. domnului Const. I. Iuga. Brașov.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 17.)

Ploiești, 7 nov. 1866

Iubite Costi!

Te rog ca să împărtășești la ambele familii că am sosit în pace și am călătorit fără [sic; *foarte?*] bine, în soțietatea unui popă de la Bran și 3 brașoveni, maisteri. Aici este mult mai cald decît la noi, încît nu poți umbla cu mantel.

Miine la 10 oare plec la București.

Lumea pe aici este mult liniștită, de cînd s-a întors principele. Astă-seară profesorii gimnaziali de aici și un preot îmi făcură vizită. Celelalte le vei vedea, astă dată pe scurt, din scrisoarea cătră fabrică. Îmi pare rău că încă nu vă poci trimite *bani*.

Vă sărut dulce pe toți ai familiei.

G. Bariț.

[Adresa:] D. domnului C, I. Iuga, în Brașov.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 18.)

București, 22 nov. 1866

Iubite Costi!

Ieri am răspuns făbricei la scrisoarea din 17 nov., astăzi i-am trimis și ceva bănișori, adică 118#, cum și mai multe mustre hîrtie și 1 de postav. În trebile făbricei voi scrie iarăși de-a dreptul; aici voim să vorbim numai despre postav.

Pașii gubernator îi trebuiesc 15/m. coți din acel postav în calitatea mustrei și în lățime de 42 policari (*Zoll*) de Viena, *fără* bete sau mărgini. Evreii din Rusciuc stau gata de a lifera acel postav cu cîte 2 fl. val[oare] austr[iacă] hîrtie, franco Rusciuc. Deocamdată, adică în termin de vreo 2 luni, ar fi a se lifera numai 5 mii coți, iară 10 mii în primăvară. Deci, dacă cumva te simți în stare și dacă postăvarii brașoveni ar lua asupra-și acea fabricare cu un preț ca să-ți rămînă un cîștig bunicele, atunci scrie încoace, sau poți scrie și *de-a dreptul, românește*, d-lui Mihalache Stefanovitz la Rusciuc, arătînd că vrei a lifera. Acesta, apoi, fiind amplotiat la gubern, va împărtăși oferta sau pașii, sau directorul Hafus Effendi. Să înțelege, însă, că oferta noastră nu trebuie să fie mai ieftină decît a evreilor, și totuși să vă rămînă cîștig bunicele. Transportul de c[in]t[a]r pină la Rusciuc îl știți din experiința făcută cu hîrtia. Dacă n-ai curagiul de a întreprinde singur așa ceva, doară ați putea în o mică compa[nie] cu unul dintre neguțătorii cătră cari ai cea mai mare încredere, de ex[emplu] dintre firmătorii noștri sau leminici. De cumva postăvarii brașoveni s-ar arăta grei, acolo e Cîsnădia, Brunn etc. În cit p[entru]

modalitățile liferației, eu v-aș sta în ajutoriu, cu toată dragostea. Vezi, adică, dorința mea ar fi ca brașovenii să nu lase din mână comerțul cu țerile acestea. Contractul de liferație s-ar face cu pașa și s-ar viziuna [?] de către Consulatul [cesaro] r[egesc] din Ruscuc. În 8 zile pașa așteaptă răspuns. De veți scrie de-a dreptul lui M. Stefanovitz, să înștiințați și pe d. A. Belgazoglu, aici. Asemenea și despre mașinele de postăvărie.

Fii bun a da % socoteală la fabrică.

Sărutându-vă pe toți, sunt al dv. iubitor,

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 19.)

25

București, 27/15 nov. 1866

Iubite Costi!

Sper că scrisorile mele din urmă le veți fi primit, precum și fabrica gropul cu bani de la Ruscuc. De atunci și pînă acum am alergat tot numai în trebi de incasso. La ministeriu se numără bani, însă numai după vechimea mandatelor, apoi ale noastre sunt proaspete, adică din august și oct[ombrie]. Mai multe cauze grele m-au silit ca [să] precurm și să vind mandate cu cite 5%, adică pînă unde au scăzut rabatul, de unde era, că adecă nu le mai lua nimeni. Așa să știți că cu poșta împărt[ească] de joi 29 nov[embrie] vă trimit cel puțin 400 # sau și mai mult. Va fi foarte bine ca, dacă cumva nu sunteți prea strimtorați acolo pe loc, să trimiteți din acea sumă și la inst[itutul] de credit și pentru *Zengfänger* ¹.

Mă silesc din toate puterile a scoate și alți bani și a vă trimite, dv. însă nu vă puteți face idee despre alergăturile și greutățile la care este supus omul aici, voind a încasa. Pînă aseară numai la A. E. Zehender et Co. am fost de opt ori, la avocat în cauza cu hoțul de Rasidescu de 5 ori, și abia ieri avurăm prima înfățișare la tribunal, pt. că acel blăstămat stă sub protecțiunea ministr[ului] Io[n] Ghica, carele l-a și cununat. Cu C. A. Rosetti încă am avut multe greutăți, pt. că Petersdorf i-a lăsat hirtie mai frumoasă decit a noastră cu 30 lei și fără accept. De la Weiss încă mai avem să scoatem vreo 1100 f.c. și mai bine. Acolo însă nu sunt în nici un pericol, pt. că el încă are preste 45 mii lei să ia, iară Baumgartner încă-l sprijinește.

În magazinul de aici treaba merge bineșor, și cred că mai tirziu va merge și mai bine, numai să apuce bolta de a fi cunoscută în capitală și în țară. A fost însă de neapărată trebuință ca să stau și eu mai multe zile cu comisionarii noștri, pentru ca să avem ocaziune de a da un îndireptariu (*eine Richtung*) ² la toată întreprinderea noastră. De altmîntrea ambii sunt oameni activi, nepregetători, iară anume Ios[if] Socec se pricepe foarte bine la această ramură de comerț, încit eu nu mai cunosc pe altul care să-l întreacă. Preste aceasta, mi se pare și om cu frica lui D-zeu. În adevăr, a sosit timpul în care să prindem și noi rădăcină mai bună în această piață; atita însă văz că se cere multă marfă *bună și fină*.

Cum stă acolo cinepa hechelată? Aici se vinde 1 oca cu 4 1/2 lei. Această știre vi-o face fratele Belgazoglu, spre informațiune. Cred că celelalte propuneri și informațiuni comerciale, cite v-am împărtășit de la și despre Rusciuc le-ați judecat mai de aproape și că veți da lui Belgazoglu răspuns răspicat.

Până astăzi la 12 oare încă nu am primit nici o factură asupra soiurilor de hirtie cite se așteaptă, atît pentru București cit și pentru Rusciuc.

Cum v-am scris, căraușul să se tocmească *pină la Giurgiu*.

Fii bun și mijlocește de la firma noastră o asemnațiune (*Anweisung*)³ de v.a.f. 30. asupra lui Ios[if] Drotleff, pe numele meu, ca și altă dată, apoi pe lîngă scrisorică, o trimiteți lui Ieronim la Sibii. Tot așa, te rog ca, ce bani de cheltuială ar mai trebui familiei mele pină la reîntorcerea mea, să i se dea din contul meu de la fabrică, iară fratele Sabado să mai îngrijească de 1° lemne, sau de la Kaszonyi sau de airea, pt. ca să nu sufere lipsă pină la re-ntorcerea mea.

Cu dorința fierbinte de a vă afla pe toți în deplină sănătate, sunt al dv. iubitor și doritor,

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 20.)

1. „Zaraf.“

2. „O direcție.“

3. „Ordine de plată.“

26

București, 1867, aug. 20/sept. 1

Iubite Costi!

Cred că ai primit scrisoarea mea din 27 aug[ust]. Astăzi vă fac cunoscut acestea.

Pină aseară ne fu preste puțință de a încasa ceva pe seama fabricii. W. Socec, la care avem mandate, încă nu s-a reîntors de la Paris. C. A. Rosetti tocma astăzi își cunună pe fiica sa cea mai mare, numită Libertate, cu un căpitan anume Pilat, prin urmare nu a fost de vorbit cu el, pentru ca să scoatem măcar poliță pentru hirtia cită o ia din săptămînă în săptămînă. În contra lui Weiss trebuie să iau măsuri aspre. Cu machina de tipariu încă tot n-am isprăvit nimic.

Între acestea, pe Belgazoglu l-am trimis la Rusciuc, de unde pină miercuri viitoare va veni cu bani. Deocamdată vă trimit mine 35 lire, bani omenești, cu cari fabrica să mă crediteze pe mine după regulă, pină cînd, socotînd cu alți bani de ai fabricii și venind acasă, mă voi despăgubi. Trimit însă acești bani în dispusețiunea fabricii numai cu acea condițiune ca, de altă parte, să se numere la mina familiei mele aconto lefei mele v.a. f. 100, îndată după ce se vor schimba. (De altmintrea acelea 35 lire le vom preface mine în galbini). La casa d-voastră lucră de joi dimineața 5 oameni, și sporiră binișor, încît cred că pre cit mai stau eu aici se vor face toate bine. Pentru lucrarea

pe dinafară am trebuit să cerem voie de la stat. În *Monitor* se mai publică vreo 3 licitațiuni mai mici, una pe săptămîna viitoare, alte două peste vreo 4—5 săptămîni. Formatul *Monitorului* se va schimba în nr. 8.

Ai bunătate, trimite % scrisorică la familia mea.

Fiți sănătoși cu toții.

Al dv. iubitor,

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 21.)

27

București, 1867, aug. 28/16

Iubite Costi!

Îndată a doua zi după sosirea mea aici, am scris fabricii ca să-mi trimită mie încoace două feluri de conto curente, pentru Edhem Eff]endi, începînd tocma de la 1 liferațiune din nov[embrie] a.tr., adică pre cîtă sumă am liferat și pre cît ni s-au numărat banii, pentru ca să vedem cît i se face lui 2% ce-i cere cu tot adinsul. Aflați că Nicolau et Zencovici n-au ținut nici o socoteală de incaso. Ticăloșii! Am vorbit cu casa lor de aici și le-am prăjit unsul. Îndată ce-mi vor veni acelea conturi, voi trimite pe Belgazoglu la Giurgiu, că are să meargă și în pricina lui Ioan G. Ioan. Venzel Socec e la Paris și vine numai pe 1 sept[embrie] n[ou], prin urmare pină atunci nu putem scoate bani pe mandate, că feciorașii lui nu știu nimic de toate acestea.

Pentru machina de tipariu se află un cumpărător, care însă nu merse de la mai mult ca 500 #, cînd invoiala noastră cu Zehender et Co. s-a fixat prețul 2600 f. *sunători* și dobîndă de 6%. Așe, noi am scoate numai capetele. Astăzi iarăși voi cerea cu Zehender, pentru ca să se înduplece a o da și el și a nu mai aștepta. Îndată ce voi primi banii, îi voi trimite. Alt incaso numai în săptămîna aceasta sper să putem face, pentru că într-adevăr pe aici, în acestea luni de vară, comerțul este ca mort.

Acum să trecem la o treabă a dv. familiară, adică la repararea caselor de aici. Am luat pe Belgazoglu și pe meșteri, am vizitat încă și în pod. Casele au ajuns cu atît mai derangiate, cu cît au fost zidite mai rău din capul locului. În case plouă pe la trei locuri, încît apa trece prin bolte și stucatură, în casă. Boltele au mai multe crăpături. Zidul casei dv. de cătră Daniilopolu s-a desfăcut, încît plouă printre ele și se sfarmă tinciul. În uliță și în curte a căzut o mulțime de tencuială, pentru că era bortită, desfăcută de mur. Strejinele sunt putrezite din lemn. Scocurile de fier alb (tinichea), lucru suptîre jidovesc, s-au spart și frînt la mai multe locuri, încît apa se scurge pe părăți. În bucătărie ploia cum se cade, pentru că coperișul e stricat la mai multe locuri și căpriorii în parte plecați, incovoiăți. Mai în scurt, case părăsite de atîția ani. Maisterii nu voia să le repareze fără două mii lei. Am tocmit însă cu unul din Ardeal, pe 42 galbini, ca să facă cu materialul său reparatura întreagă, sub privegherea mea, iară scocurile să le tocmesc și așez prin altul.

Acelea încă vor costa vreo 4 sau 5 #. De nu se va face această reparatură iestimp, la anul poate să coste îndoit. Deci eu, fără să mai aștept răspuns de la dv., de miine voi și începe la lucru, pentru ca doară i-aș da de capăt în acestea două săptămîni cît voi mai șede aici, pentru că Slama, chiriașul, după toate informațiunile ce am tras eu despre el, nicidecum nu este omul care să-ți îngrijească de așa ceva. De la mumă-sa i-a rămas o casă nouă, pe care în 7 ani o reparază acum a treia oară, pentru că iarăși i-au căzut plafondurile. El pe la casele dv. nu dă niciodată, decît numai cînd are să ia chiria de la mars-handa, căreia îi încarcă toată marfa și toate vechiturile rămase de la mumă-sa, Marcovicioaie.

Spesele reparaturei se vor coperi din venitul magazinului făbricei și se vor regula în ceea ce aveți să luați dv. de la fabrică.

Spune, te rog, la ambele familii că sunt sănătos și în pace.

Al dv. iubitor și doritor,

G. Bariț.

Am uitat să-mi iau socoteala lui Weiss. Să mi-o trimită casariul.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond.coresp., msse sertar 314/4, nr. 22.)

28

București, 1867, sept. 3/15

Iubite Costi !

Cred că-mi vei fi primit scrisoarea mea de deunăzi, în carea-ți făceam cunoscut că mă văd silit, în interesul dv., de a mă apuca de o reparatură străbătătoare a caselor, și că am tocmnit maestri cu 42 #. Abia ieri isprăviră. Au fost multe făcături de făcut. N. B. Acelea care sunt prevăzute în contract că trebuie să le facă chiriașul pr[e] c[um] ferestri etc. nu le-au făcut, ci voi apuca pe Slama, care însă numai alaltăieri a sosit din Ungaria. Știți, însă, că el a subinchiriet casele la o altă modistă din Viena, care este numai ea cu un fecioraș de 20 ani. Se pare însă că ar fi mult mai regulată decît fusese baba. Acea femeie, anume Elisa Hensler, văzînd că Slama nu vine și părindu-i-se că eu voi avea spese cu reparatura, mă îmbie ea însăși cu o parte a chiriei, adică cu 1605 lei. Așa, eu încă nu zisei ba ci luai banii și cu poșta de astăzi vi-i trimisesem, împreună cu alții ai făbricei. Restul îl va da în 26, adică în termin. Într-aceea eu voi vorbi și cu Slama.

Cu jidovul am tocmnit să dreagă scocurile cu 2 #. Niște spese amărunte ce vor mai fi cu casa nu le poci ști înainte, însă pot să mai facă cițiva 20-eri.

După acestea, grăbesc a vă incunoștința despre o alta împregiurare importantă pentru familia dv. În puterea legii ieșite în a[nul] trecut, toți embaticarii trebuie să-și răscumpere moșia de la stat în curs de 1 an. Nefăcînd acesta, pierde moșia. Dv. trebuie să numărați 6.000 lei odată pentru totdeauna. Este însă o mare ticăloșie cu embaticul neplătit pe anii din urmă. La Ministeriul de finanță nu se află nicăiri petrecută casa dv. Miine am să mă mai sfātuiesc cu un ampoiata, după aceea voi da petițiune în numele cuscrei.

Mă tem că mai târziu vei fi silit a veni aici ca [să] vezi singur de această treabă, ajutat firește de Belgazoglu. Din acestea și din cele scrise făbriței, vedeți că eu sunt silit a mai petrece aici o săptămână, după care voi veni acasă. Te rog spuneți acestea și familiei mele, pentru ca să știe.

Să ne vedem sănătoși!

G. Bariț.

[Adresa:] D. domnului C. I. Iuga. Brașov.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 23.)

29

București, 31 aug./12 sept. 1868

Iubite Costi!

Nu ți-am răspuns înadins în cauza lui Leon, însă nici că aveam ce să-ți scriu mai mult decât aceea ce am comis lui Ieronim ca să-ți împărtășească, adică: să-l lași de capul lui, ca pe un om carele nu primește sfaturile bune, și nici un cruceriu să nu-ți mai arunci în pericol. Ai fost tânăr și fără experiență în a[nul] 1864 și nu ți-a venit aminte ca să-mi scrii mie la Viena despre toată acea întreprindere necălită. Ei, a fost să o pățești! Fii bun pune pe Ieronim ca să-i scrie din partea mea numai atita, că mă aflu aici în treburile făbriței, de unde nu se știe când mă voi întoarce acasă.

Să trecem la trebile făbriței. Știi câți bani avem aici? Peste 15/m.fl. din vînzare, și cu toate acestea nici o para în mină! Ai fi mai crezut o asemenea blăstemăție și nerușinare? Acești oameni blăstemați ne băgară toți banii în mărfurile lor, mai luaseră și de la I. Martinovici aproape 1.700 # împrumut. Preste acestea, magazinul îl ținură iestimp în o mare dizordine. 3 zile, cite 4—5 oare îmi trebuiră pînă ce făcui inventariul și încă tot nu sunt sigur, ci trebuie să-l mai fac o dată cu G. Angel. De opt zile lucră la inventariul lor, compus din mii de mărunțișe, și abia preste vreo 4 zile vor fi gata cu bilanțul. Preste 6.000 franci au dătorii în piață, iară ei preste ceea ce dătoresc făbriței și lui Mart[inovici], au să mai plătească vreo 30 # pentru marfă. Pînă acum le amerințai cu pușcăria, îndată ce voi apuca inventariile și bilanțul am să arunc pe Ios[if] Socec pe ușă afară, pentru că acesta fu capul răutăților, încît, adică, se folosi și de absențele și de boala lui Belgazoglu și comandă — pe punga altora — o multime de marfă de la Paris, cu nespusă obrăznicie. Dară ce să facem *apoi*? Cui să mai concredem magazinul? Vezi, această grijă mă va ținea pe mine lăntuit aici D-zeu știe pînă cînd. După o scrisoare ce am trimis astăzi d-lui I. G. Ioan, ca răspuns sper că va veni și d-lui aici.

Rasidescu era p-aci să scape din pușcărie, dacă nu veneam eu. Nevastă-sa și socru-său au dat gros cu suta de #, machina tipografiei vindută, însă banii se vor lua numai la S. Dumitru.

La casele dv. am trebuit să mai fac o reparatură, la urloaie, care *nu* aveau *ușițe deloc, încît niciodată nu se putea mătura bine, și se umpluseră cumplit de funingine*. Arhitectură mizerabilă! Cu condițiune dacă v-ați învoi

a le da ceļ puțin pe 3—4 ani, aș putea urca chiria cu 20 #. Dacă cumva cocoana cuscră se învoiește, fii bun serie-mi, ca să isprăvesc pînă sunt aici, ca să nu vi se pericliteze și chirile dv. în acest Babilon.

Remit și polița făbricei, mă mir însă cum de nu au îngrijit ca să o fiu subscris pînă eram acasă. Astăzi încărcăm de aici și ceva zdrențe.

De ar avea cineva de acolo să numere aici 40 #, eu i-aș număra de la mine, pentru ca să-i primească familia mea acolo.

Sărutare la toți,

Georgie.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 24.)

30

Bucur[ești], 12 iuniu n. [18]69

Iubite Costi!

Eu scrisai :/. cătră firmă, dară din precauțiune mare ți-o alătur aici, ca nu cumva să o deschidă altcineva în cancelarie și să se facă larmă și să apuce cu sechestrul alții înaintea noastră. De aceea nu cumva să se dea acest proces la vreun avocat, de la care să se afle lucrul, cum o pățiră a[nul] trec[ut], ci să o dați la altul, străin, neinteresat întru nimic la cauza aceasta, mai în scurt, astă dată la un sas, și dacă numai se poate, îndată luni.

Nu se poate crede ce am tras de cînd ai plecat de aici. Eu aș fi plecat de ex[emplu] astăzi sau mâine, dară pînă miercuri îmi e preste puțință. Deci fii bun și spune și la familia mea cauza întîrzierii mele, pt. ca să nu aștepte în deșert pînă săptăm[ina] viitoare.

Iubitoriu,

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 25.)

31

[București], 30 mart. v. 1870

Iubite Costi!

Astăzi am primit ambele plicuri ale făbricei. Ieri v-am scris eu. Grăbesc a-ți face cunoscut că prin bunătatea d-lui Eug[en] Trauschenfels am trimis, tot astăzi, prin d-n. Eug[en] Trauschenfels, pe adresa d-tale, 40 napoleoni, bani ai făbricei încăsați de la d-n. I. M. Rîureanu, aconto hîrtiei ce a cum-părat de la magazinul de aici.

Cu graba.

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 26.)

București, 1870, aprilie 18/6.

Iubite Costi!

Ți-am primit scrisoarea din 14/2 apr. cum și răspunsul telegrafic de astăzi. Eu eram să plec miine, mult poimiine, dară iacă cum stă lucrul. A. Pop luase astă-iarnă de la ginere-său catastife ca de 1 mie fiorini, se înțelege pentru datorie, le trimise la G. Anghel spre vânzare, aici. Angel, însă, *nici că le-a scos din vamă*, atît că nu avea loc unde să le țină, cit și că nu află cumpărători deloc! A. Pop mai are vreo 400 franci la G. Orghidan, aici. Această marfă și acești bani ar fi să-i sechestrăm noi aici, în caz cînd dv. acolo ați vedea că A. P[op] încă cade. Anghel s-a lăsat de agentură, este cu Man. Mai aflați că de la D. Teclu vine marfă, tocuri, catastife etc. către G. Orghidan, pentru Nic. H. Stoica și încă pentru unul, de care voi afla mai curat astăzi. Iacă pt. ce am eu trebuit să știu sumele polițelor lui D. Teclu. Aș voi să pun sechestru pe sumele ce va avea să ia Teclu de la aceștia. În tot cazul, siliți-vă a lua obligațiunile de la A. P[op] incai sub formă de garanție, cauțiune pentru giruri, dîndu-i în scris că se iau numai ca *garanție*. Trimiteți la Dim[etrie] Teclu și-l provocați fără amerințare, ca să nu se fricească, să ne dea trata, sau incai obligațiuni asupra lui Nic. H. Stoica, sau dacă incasso este lăsat asupra lui G. Orghidan, asupra acestuia. Scurt: mai sunt încă minute de salvat averea. Eu fac aici tot ce poci, faceți și dv. acolo.

Aștept pe Băboiu. Petroviciu este la moșie.

Cu grabă mare și obosit,

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond.msse sertar 314/4, nr. 28.)

București, 1870, sept. 3 n.

Iubite Costi!

Văzînd eu din scrisorile primite de la fabrică, că scrisorile mele adresate către dînsa, prin nepăsarea amploiaților poștei, se rătăcesc pe la Zernești, m-am decis astă dată a coprinde toate în una scrisoare, atît afacerile dv. cit și ale făbricei. Voi începe cu acestea din urmă.

Băboiu. Pentru ca să poci apuca pe acesta, după legile de aici am fost silit a petiționa mai intii la Ministeriul de Externe, pentru ca acela să-mi facă traducțiune autentică după poliță, protest, întăbulațiune. Fără acea formalitate nu poți începe nimic la tribunale. Aceasta s-a făcut abia pe lingă taxă a 5 franci de piesă. Într-aceea am cercat pe cale păciuită, dară Băboiu niciodată nu era acasă. În fine, trimisei pe G. Orghidan, carele-l surprinse abia în luna trecută, arătîndu-i și actul scos de la ministeriu. Se vede că omul tot nu luă lucrul mai serios, dară promise din nou că acum să fim pe pace, că vine el la mine ca să se înțeleagă, apoi va pleca nesmintit ca dumi-

nică (astăzi) și mine la Brașov, pentru ca să „socotească” cu Kir Apostol, „care îi este datoriu lui preste 3 mii fl.” N-a venit, m-a mințit și a doua oară. Deci rămîne ca dv. să pîndiți acolo ca vreo 3—4 zile, ca să vedeți mers-a Băboiu acolo sau că o va fi luat în altă parte, apoi să mă înștiințați de la fabrică. Advocat am pregătit în contra lui, dară vă rog ca să observați foarte bine că în zilele acestea fatali nu-mi venea nicidecum la socoteală ca să-l string de gît cu iuțeală prea mare, pentru că mă temeam cu tot dreptul că voi face un rău mult mai mare. În asemenea cazuri aici mai toți urmează așa, adică-și dau unii la alții moratoriu, pentru că la din contră știu ce are să urmeze.

Încă una impregiurare. Plătind Băboiu cei 1.500 fl., dreptul întabulațiunei trece în *favoarea lui*. Așa-mi spuseră aici. Întrebați și pe avocatul de acolo.

Cred că partea scrisoarei din pag. 1 se poate comunica întregă d-lui A. Pop, ca să știe, să-l oțelim, ca să-și lămurească odată situațiunea sa.

Hirtia cită mai era la I. Iuga se vindu lui Socec et Co. și mine avem să i-o predăm, pe poliță de 6 luni și cu prețuri ticăloase. Dară mai bine așa decît să se facă gunoi sau . . . să se prădeze altfeli. Cîteva petri de ale litografiei le-am și spart. Din acea cauză suntem siliți a strămuta litografia la fabrica d-lui I. G. Ioan. De la Sion abia se mai putură scoate 200 franci, din care plătirăm Anei Tromber aconto cite 6 sfanți de 105 rs. Cancelaria să o acrediteze a 6 sfanți, iară comput întreg va urma numai după ce-i vom plăti aici tot.

Nu veți fi văzut în *Monitor* că la tipografia statului s-a redus consumul hirtiei, iară liferații de 4 luni încoace nu mai capătă, nici măcar mandate la mînă. Însă despre acestea se poate da informațiune numai prin grai.

Aici încă tot nu scontează *nimeni*, banca și Poamé nicidecum, iară unii uzurari cu 3 1/2—4% pe lună!!

La casa dv. s-au arătat următoarele reparature. La 4 locuri au căzut ori că s-au furat patru genunchi de scocuri, sau cum le zic aici olane de tini-chea, iară sus s-au spart la 2 locuri. La mai multe locuri scoecul streșinei s-a destrămat, adecă s-a desfăcut pe unde se închieaie tablă cu tablă. Urmarea fu că, anume, în față la stradă, inghiul boltei, udat mereu de apa de ploaie, a pierdut toată tencuiala, și citeva cărămide, mizerabili din natura lor, le-a sfărmat. În dos la bucătărie încă a fost căzut tencuiala. Un stîlp de la ușa pivniței se desfăcuse și era p-aci să cază. Încolo nu ar lipsi nimic, decît numai sobe în ambele odăi. Dară pe acelea cine să le facă? Și din ce? De olane, sau mai bine de cărămidă, precum se fac aici, costă una 3 1/2 #. (Tocma acum fac acilea, în Concordia, preste 20 nouă.) Dară de celea cu stîlpi, mai cu forfoi, sunt mult mai scumpe. Cu tindala de chiriaș nu am putut vorbi decît numai o dată, că pleacă de demineață de acasă, iară ea este și mai simplă. Am zis să-mi arate mie contractul.

Într-aceea am pus zidariu și ce a fost a se derege, am deres bine, însă cu cement, căci am văzut că ce am fost deres cu cement ține de minune. Am plătit zidariului 1 nap[oleon], iară 40 oca cement am luat din boltă, și năsip extra. Mine pun pe jidov ca să dereagă toate scocurile și coperișul. Sper că acestea le voi putea face cu 4 #. Vecinii de cătră curticeică sunt mizerabili și nerușinați, aceia strică mai mult și apoi încă avură obrăznicia să-mi ceară să dereg și pe partea lor. Bolta este foarte jilavă, zidul suferă rău din cauza umezelei din curte. Însă despre acestea, în persoană. Iacă o mică co-

mandă către fabrică. Aceasta să se executeze dintr-o dată cu ce mai e de trimis, cum 15 ris[me] vinătă și cele 400 flies.

Cu acestea, sărutindu-vă pre toți ai familiei, rămîn al dv. iubitoriu.

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 29.)

34

București, 1870, sept. 6 n.

Iubite Costi!

Ieri v-am răspuns prin telegraf, pe scurt, și v-am zis că sunt de părere că dacă Iordan et Spirescu va comănda 400 ris[me] tip[ar] 10, să i-o promiteți îndată. Vi se pare prețul mic. Să nu uităm, însă, că acea hirtie șede prea de mult și dobinzile rod. Să ne folosim, în strimtoarea în care ne aflăm. Prețul îl putem urca la alte comande, după cum vom vedea împregiurările. Cele 70 ris[me] tip[ar] 10 le vindurăm astăzi lui Socec et Co., tot cu prețul de dăunăzi, pe lângă accept de 9 luni. În locul acestora să se mai trimită încoace preste cîteva zile, adecă nemerindu-se bine la încărcat, încă numai vreo 40—50 ris[me], tot nr. 10 III necleiată, sau de care va fi gata.

Mai iacă în dos una comandă nouă ce-mi aduse G. Orghidan. Prețul acordat de el, deși comptant, mi se pare și mie foarte slab, dară fiindcă e comptant și fiindcă știu ce grea este pentru noi luna septembrie, de aceea o primii și așa. În caz, însă, cînd la noi nu s-ar afla pac de 8 1/2 risme nr. 2, ci ați fi vindut-o toată, atunci fabrica să scrie lui Orghidan de-a dreptul că cu scont sau rabat de 5 1/4% nu voiește să vînză, ci numai cu 3%, iară pe dioria [?] acest feliu de hirtie în nici un caz nu se dă.

Despre casa G. Ioanid et Spirescu pină acum nu se aude vreo vorbă rea în privință de credit, afară numai că astăzi *totul* e nesigur, oriunde te întorci.

Slama îmi dote să citesc contractul. Mi se pare că în sensul aceluia veți căuta să faceți acelea două sobe. Aștept ordinul cocoanei cuscrei în această treabă. Celelalte reparaturi le isprăvesc astăzi și cred că-mi vor ieși toate prea bine. Am pus să și spoiască preste tot păreții pe dinafară, că era urîți de tot cu atîtea tencuieli, cirpeli și mucegai de ploaie. Spoitul m-a costat 7 franci și cit am dat pe cevași ultramarin, luat de la Martinovici, care ne va da cont de toate.

Sărutindu-vă pe toți, rămîn al dv. iubitoriu,

G. Bariț.

P.S. Tocma îmi spune Ge. Orghidan că i-a zis Ioan Iuga cum că el *nu va fi* în stare de a-și coperi acceptul ce este să expire în curînd, ci va fi silit să imbie pe fabrică, în loc de plată, cu sole de ale lui C. Rosetti, însă nu subscrise de acesta, ci de Carada. Rosetti, reintors pe 3 zile, a plecat iarăși, în secret, nu se știe unde, unii zic la Constantinopoles, alții la Paris. Carada închis! Nu știu ce se va mai alege și din aceasta. Consultați-vă cu d-n. Ioan G. Ioan, ca să fim pregătiți de timpuriu. *Sub rosa*. Temerile noastre că Io[an] I[uga],

cu tot jaful ce a făcut fabriciei, tot nu o va scoate la nici un căpăti, se vor realiza mai curînd decît am fi crezut noi. Omul acela nu mai avuse nimic, pre cînd ne-a pus la mînă.

În caz că scrii Belgaz[oglu], să mai meargă d-lui la avocat.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 30.)

35

[Braşov, octombrie (?), 1870]¹

Kir Apostol veni la mine iarăşi, înfrînt, mă chemă acasă la sine şi-mi arată în secret o scrisoare a lui Vas[ile] Băboiu din 26 iuniu c[alendar] vechi, în care acel ticălos îi dechiară rotund că nu voieşte să mai accepte nici o poliţă, pînă cînd acesta, de aici, nu-i va trimite conto-curent, iară 1 poliţă de 750 f.c., la care e pres[cris] Radovici, i-o respinse, iară pe cea de 1500 f.c., ce expiră mîine, nu i-o reîntoarse deloc. Apostol îi trimise conto-curent de dato 30 iuniu v[echi], cu sold v.a.f. 19.800 în folosul său, dară pînă astăzi nu are nici un răspuns. De altm[interi] Ap[ostol] nu ne ceru nimic pe mîine, mă rugă numai ca să-i compun un telegram.

Acestea spre ştiinţă privată.

G. Bariţ.

[Adresa] D.d. C. I. Iuga. In loc.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 31.)

¹ Datată cu aproximaţie, după conţinut şi adnotarea lui Iuga: „1870. G. Bariţ, loco“.

36

Bucureşti, 5 iuliu c. n. [1871]

Iubite Costi!

Deşi afacerile despre care am să vorbesc în această epistolă privesc mai mult pe fabrica noastră, totuşi eu nu mă adresez cu ele către fabrică.

Eu am ajuns aici numai luni în 3 iuliu, din cauză că duminică am fost silit a petrece în Ploieşti, unde însă tocmai pentru că a fost duminică, în interesul fabriciei n-am putut face nimic, pentru că de ex[emplu] Lăzărescu era dus afară la puţurile de cătran (păcură). Cu Csomafay am vorbit trei minute, luni înainte de plecarea trenului. Ajuns în Bucureşti, îndată a doua zi mergînd eu la J. Weiss, îmi spuse că ar fi comădat prin Cost[ache] Fluştu-

reanu 100 ris[me] tipariu nr. 12 pentru *Trompeta Carpaților*. El îmi arată că mai are hirtie de aceea încă numai pe 2 săptămâni. Am vorbit și cu Ces[ar] Boliac, care-mi spuse că *acuma* este mulțumit cu hirtia noastră, că așa și nu știu ce. Destul ca fratele Gherasim să îngrijească a înainta îndată acelea 50 ris[me] tip[ar] nr. 12, adică 24—36, care știu că sunt gata mai de mult în Zernești. Dară nu cumva să se trimită cea greșită, 24—34, care o a făcut ea în beție. Apoi tot cu acea ocaziune să comande încă 50 ris[me] 24—36 II qu. 1/2 cleiată, mi se pare de 23 ori 24, am uitat, dară să caute bine de ciți a fost aceea comandată astă-primăvară prin Cotade et Tabacovici (Petcu) pentru *Trompeta C[arpaților]*, ca să fie întocma, și să o dea de urgență, apoi să-i zică cu acea ocaziune lui Pfoß: „*Es hat sich in Bucurest volkommen constatiren lassen, dass je 1 Parthie N° 10 u[nd] 8 Druck, welche von der Fabrik aus als ge'h[eim]t faturirt war, nicht einen Tropfenleim enthielten. Es scheint in der That, das die Mühlbereiter in der Nacht gar nicht leimen, und manchmal am Tage auf die Leimung vergessen, oder aber dass sie wenig oder kein Alaunwasser auf den Leimgeben*“¹.

Cu Vasilie Ștefan mă aflu în tocmeală pentru hirtia de scris cită se află la Cotade et Tabacovici, bătută de D-zeu, adică scîrnăvită de muște, plină de pulbere, știi, ca în orice băcănie, unde nici că se poate altfel. Vasilie va mai lua și pac. Ieri nu-l aflai la boltă. Mai înainte de a încheia această epistolă, mă duc iară la el.

Pînă acum încă m-am convins că în interesul depozitoriului nostru nu a făcut încăi nimic. Pentru Cotade et Tabacovici depozitoriul a fost adevărată năpaste, secătură. Apoi ei nici nu mai au boltă în strada Șelari, ci mult la o parte. Oamenii caută hirtie de Zernești tot numai la bolta vechie, adică la Ioan Iuga. Tipograful Georgeanu mă apucă de nas, că pentru ce nu i-am trimis tipariu nr. 8, și nici măcar răspuns nu-i dăm, deși el o a comandat demult la Io[an] Iuga.

D[omnul] Petcu a fost la mine și mi s-a văierat cu multă durere că noi l-am fi înșelat. L-am luat de scurt. Mi-a spus alte verzi și uscate, că adică el nu s-a ținut de condițiunile așezate între fabrică și Cotade et Tabacovici, ci de aceea ce i-ar fi promis d-n. Io. G. Ioan prin grai, adică 200 # pe an, dacă 200 # nu vor ieși din provizion. Se înțelege că eu de așa ceva n-am știut nimic. Rog pe dn. Ioan să binevoiască a ne informa în această cauză neplăcută. G. Orghidan îmi spuse cite ceva, din care, însă, nu mă poci lumina deajuns.

Căncelaria să-mi decopieze de îndată toate formatele și greutatețile acelor hirtie nenorocite de pac, pe care le făcuserăm lui D. Teclu și ne stau acolo. Am aflat un cumpărătoriu. Mustră i-am dat, lista formatelor să mi se transmită. Să mi se scrie și despre pac și thisu dacă s-a fabricat și cită, dacă se vinde sau nu și prețurile. Cite 1 muștră mică în—8° sau 1/4 în cruce.

Pentru ca să coregem toate ticăloșiile, nici trei luni de zile nu mi-ar ajunge. Caut magazin și om, că așa nu e bine.

Locuința mea: Hotel Lazăr, parterre, vis-à-vis de teatru.

În cauza călilor ferate am venit ca chemați. Adevărată confuziune babilonică. Ieri am fost la Cameră, unde am avut dispute. Astăzi am conferență, la care va fi și mitropolitul Moldovei. Pe doi miniștri îi avem siguri de partea noastră, Crețulescu et Florescu. Cu ceilalți vom vedea.

Fii bun spune la familie că mă aflu sănătos.
Al dv. iubitoriu,

G. Bariț.

Polița asupra lui Weiss pentru 50 ris[me] să mi-o trimiteți mie nesubscrisă, numai pusă stampila în dos, ca să o poci sconta eu, de voi avea unde.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 32.)

¹ „S-a putut constata la București că cite un pachet nr. 8 și 10 pentru tipar, care la fabrică au fost facturată pe jumătate încheiată, nu a conținut nici o picătură de clei. Se pare, de fapt, că cei care pregăteau compoziția nu încheiau noaptea, iar uneori și ziua uitau să încheieze, sau că adăugau prea puțină apă de alaun, sau chiar deloc, peste clei.“

37

București, 1871, iuliu 14/2

Iubite Costi!

Alaltăieri, cînd ți-am scris din cancelaria tipografiei statului, pentru ca să poruncești și trimiterea de 100 ris[me] de scris nr. 1 de 6, cal. II pentru acea tipografie, nu ți-am putut răspunde la epistola din 9 iuliu n[ou], atît pentru că nu o aveam la mine, cît și pentru că era foarte scurt timpul pînă la plecarea poștei. Acum vă răspunz acestea.

Pînă astăzi, vineri, la 12 oare încă n-am primit aviso despre venirea celor 50 ris[me] tip[ar] nr. 20 cu adaosele sale. Așa, se înțelege că sunt silit să-l aștept aici pe loc. De altmîntea eu mă obligai cătră Comitetul călilor ferate din Brașov că de astăzi în 4 zile voi fi acasă, adecă luni în 17. Dară mă tem acumă că nici luni nu voi putea pleca, pînă marți, în care zi voi sta în Ploiești ca să văz ce facem cu Csomafay și cu Lăzărescu, apoi miercuri plec de acolo acasă.

Celelalte 50 ris[me] nr. 12 le-ați comăndat așa cum le-ați aflat în socotelile ținute cu Cotade et Tabacovici. Prea bine; că eu nu știam din memorie. Prețul este tot cel de înainte, n-am făcut alt preț.

Cu Petcu voi tăia secătura oarecum.

Într-aceea veni d. Ge. Orghidan la mine și mă pofti ca să-l luăm iară pe d-lui de agent, sau adecă pe fiul său Corneliu, sub răspunderea tată-său. Eu l-am întreat că de ce nu s-a înțeles în această afacere cu d-n. I. G. Ioan. Îmi răspunse una, alta... Atunci eu i-am zis: „Văz că fără un mic depozițoriu nu merge, dară ne trebuie om care să stea întins de el și care să cunoască comerțul cu hîrtie și să dea garanție. Ar fi bine ca Corneliu să intre pe cîtva timp la un librariu, apoi să deschidem aici *Papierhandlung*¹. Într-aceea eu mă decid să iau pe fiul tău de agent pe 1 lună, adecă pînă la reîntorcerea pe 5 săptăm[îni]“. Am trebuit să fac aceasta din cauze pe care le veți afla din graiul viu.

În procesul meu cu căpit[anul] Roman să nu primească nimeni din ai noștri nici un fel de hirtie, pînă nu voi merge eu acasă. Auz că și Bran voiește să-mi facă mie proces.

Aici, în Camera legis[ativă] se întimplă simbăta tr[ecută] scandal mare, din cauza nerușinatelor denunțări ale lui Titu Maiorescu, amic intim al profes[orilor] din Brașov. Citiți *Trompeta* de ieri. Bine că a spart acestea blăstămății, căci prea demult ardea focul pe sub spuză. Văzut-ați șiticăloșia, că pe a[nul] 1872 se ștersese și subvențiunea Brașovului. O restaurară, însă ciungărită. Acestea sunt curat consecințele amestecării *profesorașilor* în politică.

Cu librării-mi merge anevoie, iară vorbesc de preste umeri.

Am vorbit și cu evreei frații Ascher; le e tare de liferațiune, dară sunt mari egoiști.

Să ne vedem sănătoși.

Al d-tale iubitoriu,

Georgie Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 33.)

¹ „Papetărie.“

București, 1871, septembrie 10 n

Iubite Costi!

De cînd ți-am primit amabila epistolă din 3 august n[ou], am mai scris fabricicii de-a dreptul, iară d-tale nu ți-am răspuns nimic pînă astăzi. La vreo două cestiuni tractate în acea epistolă nu-mi era ușor a-ți răspunde fără oareșcare pregătiri care să mă pună în stare de a-ți scrie ceva pozitiv. Preste aceasta mi se tot spunea și mi se mai spune că are să vie și dn. I. G. Ioan pe cîteva zile.

Ambele cestiuni se reduc la agentura noastră, ambele însă ating și persoane. Mai înainte de toate aveam trebuință de zile și săptămîni, în care să poci observa (*beobachten*) pe junele Corneliu în acțiune, în treabă, să văz ce e de dînsul. Preste aceasta, acum la început aveam, și mai am, să conlucru eu însumi cu el, pentru ca să cunosc eu însumi, din experiență proprie, dacă — cu toată mediocritatea și chiar inferioritatea fabricatelor noastre — un agent numai cevași activ și deștept e în stare să facă ceva, să scoată ceva rezultate. După toate acestea, apoi, mă decisesem a-ți scrie deocamdată stricte secrete, pentru ca să te fac și pe d-ta a cunoaște situațiunea noastră de aici. Într-aceea un rezultat îl văzuși, adecă vinzările cite s-au făcut și comandele cite s-au cules în cele 17 zile din iuniu—iuliu și în cele 29 din august—sept[embrie] = 46 zile, în care făcui aici atitea, cit n-au făcut cei 2 agenți, G. Orghidan și D. Petcu în 14 luni din 1870/1. Și acesta este numai un început, și încă între cele mai infame calumnii din partea cunoscuților noștri inamici, cari în adevăr umblă din casă în casă, din boltă în boltă, defăimînd și injurînd ca nește precupețe, atît pe noi cit și fabricatele. Alte

rezultate sper că vei mai vedea în restul zilelor câte mai am să petrec aici, apoi vei reflecta, poate, la cunoscuta, sentență nemțească: „*Das Auge des Herrn macht die Kuh fett*“¹, vei cugeta totodată cu mine, din adâncul sufletului, poate acum a mia oară, că fabrica noastră n-au avut aici nici un reprezentant și deștept și *onest*, în fine vei dori ca să regulăm acolo acasă cauza cea mare a fabricii noastre, apoi, în caz de a ne rămânea nouă, să ne aruncăm cu toate brațele pe piațele de aici.

După acestea mă vei întreba cum aflu eu pe Corneliu, la etatea lui de 22 de ani. Îl aflu activ, deștept, însă și prea mult ocupat cu alte citeva agenturi, care, pre cât am priceput, pe lângă ce-i dau de lucru, îi dau și un venit bunel, de care lui, firește, îi pasă foarte tare. De aici urmează că eu sunt necesitat a-i aduce aminte mai des despre afacerile ce sunt a se îngriji încă și în interesul fabricii noastre. Apoi, însă, impline-să cu toată promptitudinea; *er ist willig*². Ce urmează de aici? Că are trebuință de conducere și încurajare cel puțin 1 an de zile, că, prin urmare, eu sau alt firmătoriu preste 2—3 luni iarăși ar trebui să vie aici, să șează cu el vreo lună, și în primăvară detto. Tată-său vine foarte rar la depozitoriu, și atunci numai ca pe fugă, că în adevăr e ocupat preste măsură la fabrică. Așa, fiul de la tatăl n-are nici un ajutoriu.

Să trecem la închirierea magazinului. Eu am meditat mult încă și asupra acestui caz, și nici astăzi nu poci decide limpede cum ar fi mai bine pentru fabrică. Dară să vedem cum stă acest lucru. D-n. I. G. Ioan venise și închiriasse magazinul. Pe seama cui? Pentru 2 fabrice. Eu vin și aflu la același magazin firma G. Orghidan. S-a întâmplat aceasta *cu știrea și cu voia celor 2 proprietari ai fabricii de spirt*? Eu unul nu știu nici pînă astăzi, d-n. Ioan însă trebuie să știe. Iată pentru ce-l așteptam eu. Dacă voiesc d-lor așa, ce avem să facem *noi*? Să-i aruncăm de acolo? Sau să ieșim noi? Una din două. Dară atunci cui să dăm agentura? De altă parte mi se pare că, în prevedere de conflicte cu Andrei, ar fi mai consult pentru noi ca să nu luăm magazin comun cu numita fabrică, ci să se numească platnic [?] chirio lui G. Orghidan, pentru un mic depozitoriu. Încă vreo 7—8 zile să lăsăm această cestiune suspinsă.

Să trecem la oferta lui Fluștureanu. Eu am vorbit aici serios cu Orghidan, însă precum Fluștureanu, așa și Orghidan imi spuse verde că nu vor să știe de nici un companist la această agentură, ci sau el singur, sau altul singur. Pre lângă aceasta el nu cere nici un fel de asemnare scrisă, nici de 1 #, ci e mulțumit, ca oricare alt agent, cu rezultatele activității sale. Mai adăogem că ceea ce a făcut d-n. I. G. Ioan nu poci eu strica fără coînțelegere prealabile, cum am zice regulamentară pentru noi. Eu am spus expres fratelui Flușt[ureanu], de astă-vară, temerile mele că a prea întirziat cu noi.

Ieri am mai trimis la fabrică ceva bănișori și altele. Dară să trecem și la o facere familiară. Fiitoriul meu ginere Alesandru Vlad³, scriindu-mi, mă întrebă cînd voiesc să se facă cununia, și despre strigări. Te rog, iubite Costi, caută ocaziune ca să vorbești cu d-n. paroh Baiulescu⁴, întrebîndu-l ce taxă aș avea să plătesc pentru dispensațiunea de strigări și cît timp ar trece pînă la venirea dispensațiunei. Trebuie să se ceară înscris? Eu am zis lui Alesandru că cununia să se facă între 15 et 31 oct[ombrie] n[ou], în una din dumineci. Nu aș voi să întirziem din c[auza] strigărilor. Iară de cumva

dispensațiunea ar avea pentru *mine dificultăți*, atunci mai bine să strige și atîta tot.

Sunt foarte ostenit, trebuie să închei. Familiei îi voi scrie altă dată. Vă sărut pe toți și pe toate părintește, și mina cuscrei.

Al vostru iubitoriu,

Georgie.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 34.)

¹ „Ochiul stăpînului îngrașă vaca“.

² „El este de acord.“

³ Va fi soțul unei alte fiice a lui Bariț, Aurelia. Alexandru Vlad, avocat în Orăștie a murit de tînăr. Vezi infra, scrisorile următoare.

⁴ Bartolomeu Baiulescu, 1831—1909, figură proeminentă a învățămîntului confesional neunit din Brașov, profesor și catihet, director al internatului. Lucrări: *Unele cuvîn-tări dintre cele ce s-au rostit în Biserica Sf. Treimi din cetatea Brașovului*, Brașov, 1867; *Biografia lui Gheorghe Cristureanu*, Brașov, 1879; *Despre necesitatea promovării și protec-ționării meseriilor între români*, Sibiu, 1884; *Monografia comunei bis. gr.-or. române din Cetatea Brașovului*, Brașov, 1898. A editat revista bilunară *Meseriașul român*, la Brașov, între 15 februarie 1886 — 15 decembrie 1889. Despre el: C. Filip, *Bartolomeu Baiulescu, în Calendarul Minervei*, 1899, p. 148—149; Andrei Birseanu, *Istoria școalelor centrale române gr.-or. din Brașov*, Brașov, 1902, p. 578; Bartolomeiu Baiulescu, în *Drapelul*, IX, 1909, nr. 64, p. 2; Candid Mușlea, *Protopopul Bartolomeiu Baiulescu (1831—1909)* Brașov, 1938.

9

București, 16/4 dec. seara [1871]¹

Iubite Costi!

Alaltăieri, adresindu-mă cătră firma făbricei, v-am făcut un raport care, în unele părți ale sale, nu poate să vă placă. Dară de nu vedeam eu, ar fi fost și mai rău. Voi corege acuma cite voi putea, și colo în Păresimi voi veni iară. M-am convins că oricum vom apuca lucrurile și persoanele, altfeli nu se poate, ci cam de 4 ori pe an să vie cite cineva. Dară apoi cine va veni, să stea aproape numai de treaba aceasta a făbricei.

Astăzi am fost silit a vă telegrăfa pentru sola lui Crețoiu, că el voiește să o copere la termin, însă aici. Dară de cumva este scompată și nu o veți putea transmite pe poimine, atunci voi cerca cu el să-i dau chitanță.

Preste așteptarea mea, după citeva preîmplări Mrs. Baer, astăzi veni el, îmi numără cei 52 f. v. a. și — aconto de sola lui, care expiră în 27 dec. — îmi mai dede 600 franci, iară restul solei voiește să mi-l dea miercuri în 20/8 dec[embrie] și să-și ia polița. Eu însă nu o am. Îi voi da chietanță pe banii primiți. Însă de cumva vei primi această scrisoare a mea marți în 19 și de vei putea expedui tot în acea zi, de timpuriu, sola lui Baer, ca, să o primesc eu pe joi în 21, atunci aș încheia cu el definitiv. E., adecă

se roagă ca pt. factura din mină să-i luăm iară poliță. Voi fi silit a-i cede rugărei lui și voi cerca să escomptez. El îmi va mai da și comandă bunicică.

Cei 700 franci citați mai sus, adecă 600 aconto poliței de la 27 dec[embrie] și 100 franci aconto celor 52 f. c. îi și pun tot miine la poștă, adresată făbriței, ca să-i primiți deodată cu această scrisoare. Orice și oricît voi mai putea încăsa pînă joi, am să vă transmit înainte, iară cu mine voi aduce numai aceea ce voi putea scoate de la Csomafay, de la care primii astăzi răspuns că va plăti. Așa, eu voi pleca de aici vineri, ca să poci isprăvi și la Ploiești.

Miine am să țin una conferență foarte serioasă cu G. Orghidan, incalitatea-mi de agent la făbriței. Aceasta inaintea amiezei, iară apoi deseară voi fi la masă la general consul b[a]r[on] Schlechta ², unde sunt invitat înadins.

Afacerile politice de aici sunt, în timpul de față, așa delicate, încît nu-mi vine să ating despre ele nimic.

Spune cocoanei cuscrei așa, că de la Slama luai acest răspuns: „În memoria mamei mele voiesc să mai țin casele și bolta pe 3 ani, însă numai în condițiune ca să nu mai urce cu nici o para. La din contră, nu o țin. Deci, dacă doamna proprietaria casei se învoiește pe condițiunea veche a chiriei, atunci n-are decît să-mi transmită contractul spre a-l subsemna. Dacă nu, să le dea oricui“. El așteaptă răspuns încă pe cît voi fi eu aici. Nu i-am putut promite desigur. Pentru băgarea chiriei mi-a zis că el o-ar putea băga regulat prin Gemeiner, fără alți intermediari.

Fii bun spune familiei mele că sunt sănătos, numai sufăr de ger, că și aici este între 8 et 12 grade Reamur.

Să ne vedem sănătoși.

Al dv. iubitoriu,

Georgie

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar nr. 314/4, nr. 35.)

¹ Datată după adnotarea lui Constantin Iuga: „1871. București 4/16 dec. G. Bariț, prim[it] 19 răsp[uns]. . .“

² *Ottokar Schlechta*, 1825—1894, diplomat austriac, era la acea dată consul austriac la București. Schlechta este și un remarcabil orientalist.

Iubite Costi !

Ți-am primit numai ieri, dum[inecă], trista scrisoare din 21/9. Eu, din partea mea, din cum am plecat de acasă am adus cu mine frica în inimă, că noi nu ne vom mai vedea în viața aceasta cu cuscră-mea și mama d-tale. De ieri mă frămintă neincetat cugetul ca să mă întorc acasă, cu atit mai virtos că, precum văz, d-n. Io[an] G. Ioan încă are grabă mare să meargă pe acestea călduri în colera Pestei și a Vienei, în loc să amine pînă medio sept[embrie]. De altă parte, însă, știind toate greutățile noastre și că numai

vinzarea mai bună de aici ne poate ajuta cu oareșcare eficacitate, m-ar mostra foarte tare conștiința dacă aș curma unele începuturi de daraveră în care am intrat, mai ales că agentul nostru este bun, dară e moale și sfiicios. Preste aceasta, doream să stau aici măcar numai pînă la 8 sept[embrie] n[ou], adecă pînă la plata poliței lui Bielig de 175 nap[oleoni], ca să fiu mai aproape la orice caz. Rugați pe d-n. I. G. Ioan ca să-și mai amine călătoria măcar numai pe 2 săptămîni.

Alaltăieri v-am scris la fabrică, arătîndu-vă că ce felii de hîrtie să se fabrică deocamdată. Miine voi scrie de-a dreptul la Zernești, lui Ieronim, îi voi da instrucțiuni cît mai exacte în privința fabricațiunei. Dacă nu puteți sconta acolo polița de circa 1 600 [lei] n[oi], bine veți face să o transmiteți încoace, ca să încerc la Banca României unde sunt bine cunoscut. Lipsă știu că aveți.

Se vede că de la Gross din Pesta încă tot n-au venit nimic.

Secătura de Spirache, care șede în casele dv. îmi roade mereu urechile ca să repărez, că plouă (măcar de ar ploua pe aici). Voi merge mîine la Slama, să văz îmi dă ceva bani aconto. Dacă nu ,voi lua de la magazinul făbricei ca măcar învelișul să-l dereg.

Pune, rogu-te, pe Mărița noastră ca să-mi scrie despre cursul mai departe al boalei, pentru că știu foarte bine cum ceilalți membri ai familiei nu vă vedeți capul de alte griji. De la Mărița tot aștept eu nește m[anu]s[cri]pte pe care i le-am cerut să mi le transmită aici, însă prin Dobrin, că ea nu știe face pachetul.

Rugînd pe D-zeu ca să vă întărească în aceste zile de probă grea, sunt al tuturor iubitoriu părinte,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

Zernești, 13 febr. 1876

Iubite Costi !

Ți-am primit scrisoare de ieri. Citește alăturatele, raport și listă. Da, mai trecurăm și prin această prostituțiune. Să-ți spună Mărgineanu ce cauzit era Klockner și Skriba și cum s-au purtat. Citește lui Ienache toată scrisoarea și lista, apoi folosească ori nu. Dară oare de ce nu i s-au admănuat acolo decretul? Este o drăcie, dară *proastă*. Pe aici era să-i puie numele în prang, pe ușă. Vai, prost e în răutatea sa!

Îți arăt strict privat că în 6 1/2 zile făcui aproape 90 măji hîrtie albă de scris. Și, în lipsă de piatră acră, tipariu. Miine mai fac tot albă, ceva rest tipariu, și apoi de scris V/0, adecă cu totul valoare preste 2 000 fr. Apoi trec la pac, dară numai vreo 3 zile, apoi nu mai am din ce face nimic. Eu singur mă mir de unde am scociorit atita materie. Lemne nici nu știu cum am cîștigat, atit de ars, cît și de măcinat pe 1 lună de zile. M-aș apuca de paie, dară nu am cu ce cumpăra. Familia lui Sulăți a plîns, a trebuit să-i dau 10 f. c.; lemne la 100 măji și mai am numai 4°. De ați putea lua pe

acestea vreo 11 măji vreo 200 f. c., din care să-mi trimitеți pe mine seară 100 f. c. ca să dau lui Tikatsch 65 f. și din rest să iau paie, doamne, аș continua cu de paie, pină unde numai аș putea. Într-aceea — de nu va ieși altă execuțiune — am încărca de aici, din pac, și ceva V/0 ce ne-ar prisosi preste cea zălogită, și abia am mai duce-o, nu știu pină cînd.

De la Sibii mi s-a scris în mod peremptoriu ca pe joi să mă аflu neapărat acolo. Băgai de samă că-mi trimiseră și 100 f. c. din nou. Opriți acolo asignațiunea, ca pe poimine, marți, să merg la Brașov. Dară în acea zi la 8 oare să fie fiacărul aici. *Nimeni* să nu știe că viu. Ep[is]coj[ul] Mețianu ¹ va fi miercuri la Sibii, vrea să se înțeleagă cu mine, dîsul și alții.

Mi-ai fost zis că acțiunile se tipăriseră? Аșa e? Caută în scriitorul meu lista de subscripțiuni. Dară stăi: pare că e la mine acasă. Fii bun trimite % scrisoare la familia mea, de urgență. Dară roata e gata? Să o încarce Baiul.

Polița lui Velisariu ² încă n-ai făcut-o? Bani mei să nu intre în ea, decît numai 50 f. c. Pe rest vreau să cumpăr tot tip[ar] nr. 6, dacă nu mă vor аpuca alții pe dinainte.

Acestea, strict privat.

Iubitoriu,

G. Bariț.

[Adresa:] D. domnului C. Iuga, privat. Brașov.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ *Ioan Mețianu* (despre care vezi *G.B.C.*, II, p. 37, n. 1) era la acea dată episcop neunit al Aradului.

² *Iancu Velizarie*, cumnatul lui Bariț.

Zernești, 5 iunie 1876

Domnilor firmători ai Făbriței de hîrtie de la Zernești în Brașov

Arătătoriuл acestei scrisori, Ios[if] Senix, a ieșit din serviciul Societăței făbriței de hîrtie în 31 martiu a.c. În acest înțeles i s-au și dat testimoniu, la care să se аplice stampila. De la 31 mart[ie] pină la darea în arendă a făbriței, numitul a servit ca păzitoriu responsabile, pe cite 25 fl. pe lună. Din această simbrie mai are să primească 15 fl. v. a., care vă rog ca să i se dea acolo, că eu aici nu am la dispozițiunea mea, din partea Societăței făbriței, nici un cruceriu, ba încă sunt șicănat pt. contribuțiune, taxa camerei, taxă pentru spitalul din Făgăraș și alte mai multe secături.

Din partea arendașului mai are să primească 10 fl. v. a. Adică, cu totul, v. a. fl. 25.

Cu toată stima,

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

Zernești, 25/13 iuliu 1876

Ddlor I. G. Ioan și C. I. Iuga, în Brașov

Prea sfinția sa d-nul episcop Ioan Mețianu, venind astăzi la fabrică spre a se informa cu de-amăruntul, în persoană, despre starea făbricei, atât ca membru cit și ca creditor, m-a însărcinat în termenii cei mai serioși ca să vă invit în numele său a veni la prea s[finția] sa, aici, pe poimîine, joi în 27/15 ale c[urentei], cu scop ca, după ce noi între noi ne-am dușmănit pe tot restul vieții, să vă consultați și înțelegeți neapărat toți trei inși asupra vînzării sau arendării făbricei, cu atât mai virtos că prea s[finția] sa este foarte decis în votul său, și voieste ca, după ce v-ați înțeles d-voastră ambii, ca cei mai mari creditori, să chemați îndată pre toți ceilalți membri, spre a lua hotărîre definitivă, ca să încete odată clevețele. Prea s[finția] sa nu poate merge la Brașov, din cauze sieși rezervate, și dacă dv. nu veți voi să veniți aici pe joi, va pleca la Sibii și acasă. Nevrînd să veniți, așteaptă cel puțin atîta, ca să vă dați opiniunea în scris, să vă cunoască voia și nevoia, limpede, fără poliloghii. Prea s[finția] sa este pentru vînzare însă nu cu preț de prostituțiune. De aceea este de părere ca să se caute arendător, sau *ad interim*, sau pe 6—10 ani cu arendă, din care să se poată plăti băncile și celelalte dătorii de 10—12 mii, și apoi fabrica să vă rămînă numai dv. Rugîndu-vă să adeveriți primirea acestei scrisori prin subscripțiunea dv., sunt cu toată stîma,

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 36.)

București, 3 sept. n. 1876

Iubite Costi!

Deși astăzi sunt 8 zile de cînd mă aflu aici, totuși nu v-am scris încă nimic la ai familiei, fiindcă nu aveam ce să vă scriu în afaceri de ale noastre, pînă nu mă voi informa și eu de aproape, iară în altele nu am ce să scriu. Ți-am trimis numai 1 nr. din *Curierul finanțiar* despre înființarea făbricei de h[îrtie]. Dară în această cauză va fi mai bine ca să ceri de la d-n. Murășanu sau de la casină *Monitorul oficial* nr. 162 din 24 iul[ie]/5 aug[ust], ca să vezi pe larg toate condițiunile, de la pag. 4046 înainte. Se pare că nu mai e glumă și că s-au aflat favoriți de ai lor. Încă nu am avut timp să mă informez.

Pe Iliciu et Co. nu l-am mai aflat în localul vechi, că de acolo l-a scos Marcovici cu mare ceartă. Jidovul contabil ieșise de la Iliciu și a deschis bolticică airea. În fine, am aflat și pe Iliciu, care mi s-a văerat amar de toate cite au pățit din cauza făbricei. Mai are hîrtie de a noastră aproape de

3.000 [ei] n[oi], tot de aceea ce se vinde anevoie. Voi sta cu el la socoteală, ca să văz de a mai rămas ceva pentru noi și cum să desfacem acea hirtie.

Servatius nu este în București, dară am vorbit cu contabilul său. De altmintrea acelea calități de h[irtie] se vor vinde numai spre toamnă. De tipariu e foarte puțină. De tip[ar] se caută tare nr. 7 et 8. Poate că voi lua comande.

În cauza chiriei caselor am fost de 3 ori acolo, și apoi la adv[ocatul] Maniu. Baba și fiie-sa sunt bolnave, cu toate acestea am scos după chietănțele pe care le au la mină, acestea rate plătite:

7 dec. 1875	l. n.	256	numărați la S. Ilitch et S. Stoicovits;
14/26 ian. 1876	„	238	„ la aceiași;
4 mart.	„	100	„ la adv. Vas. Maniu;
15/27 mart.	„	181	„ la același;
8/16 apr.	„	200	„ la același;
(Data nu o știu)	„	200	„ cu știrea lui Bursan depuși la Casa Statului de depun. și cons.
26 apr. v.	„	4 lire 2 nap. 130,80	(circa) iarăși la Vas. Maniu

Atita au plătit pină acum acelea femei. Fii bun sumează, apoi imi arată cit mai curind *ce* și prin *cine* ai primit din acestea sume și cit mai e să primești. că contractul e în tribunal și Maniu a uitat să însemne cifra întreagă a chiriei. Eu încă am uitat cit trece preste 200 fl. pe an. Baba se pare că a pierdut contractul. Țedulă de închiriat s-a pus de 2 ori, dară o au rupt. Voi pune iară, că și așa pe avocat il prind frigurile, e că vai de el. Apoi nu le place să se ocupe cu cauze mici de acestea . . . Să rogi pe Birsan ca să meargă cu baba la Casa de depuneri și consemnațiuni, să scoată încai cu 200 [ei] n[oi], să nu stea acolo degeaba. A fost mare secătură că i-a pus acolo. Apoi cei cari i-au pus îi pot și scoate, altul nu.

Aici se va căuta hirtie de tipariu, că astăzi domină piața Socec. D-n. I. Sotir și-a făcut de cap, a ruinat prețu, N° 12 l-a dat la Weiss cu 10 [ei] n[oi]. Socec îl vinde cu 15 [ei] n[oi]! Să-mi trimiți lista.

Această parte a scrisoarei să o citească și Ieronim, că-mi e imposibile să vă scriu la fiecare în parte; mai am [să] scriu și mamei sale și multe altele.

Hirtie velină nr. 7 de care am lăsat să se facă cel puțin 100 ris[me] pe dimensiunile date, lipsește cu totul în București, din care cauză am fost silit să sistez de miine încolo și *Istoria Imp[eriului] Otoman*, spre paguba noastră. Deci dacă s-au adunat ceva zdramțe albe și dacă după cea de tabac a lui Stein se mai poate face pe această sită hirt[ie] de scris, să se curățe machina cu V/0 ori VI/00 una zi [?] apoi să se facă acea velină din zdramțe N° 4 et 6, înălbită frumos și deocamdată să mi se transmită prin casa Fr[ății] Stănești măcar numai 20 risme, se înțelege satinată, ca mustra de la Zernești. Cleitura, întreagă; dară prețul e 16 franci. Dacă nu o puteți face acuma, să-mi scrieți, ca să mă știu întocmi.

Societatea Acad[emică] va mai avea trebuință de 150 a 200 tipariu N° 8, calit[atea] II, pe care ni-o rezervară tot nouă. Numai la preț sunt grei, că în adevar Socec o dă cu 10 [ei] n[oi], subțire foarte, dară mai albă decit fusese a noastră și cleită întreagă.

Sper că pină acuma nu ați avut neplăceri cu dd. comisionari.

Cu Kany încă nu am putut da față, voi da pomiine. Cit mai are să numere Dim[itrie] Laurianu? Să mi se dea de la cancelarie lista exactă de plățile sale, că nu le țin minte. Să nu lăsăm baltă lucrul acesta.

Vă rog a se da familiei mele.
Cu toată stima,

G. Bariț.

Concordia Nova, camera nr. 59.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

45

București, 5/17 sept. 1876

Iubite Costi!

Ambele d-tale răspunsuri, din 6 și 9 sept[embrie] le am la mină, cu adaosele lor. Dară sunt foarte necăjit, mai ales din cauză că nu ți-am putut trimite bani nici pînă în ziua de astăzi. În fine astăzi, mult miine, voi trimite ceva d-tale și familiei mele. N-am timp să-ți scriu istorii lungi, te invit numai ca să apuci *îndată* peana și să scrii: „Domnului Vas[ile] Maniu, avocat în București, strada Vergu. M[ă]d[ă]ma Amalia Marcus imi face cunoscut că dinsa a mai numărat din marțiu încoace, la dv. și la Casa de depuneri, [ei] n[oi] 812 din chiria veche. După infricoșatele jafuri pe care le-am suferit de 2 ani încoace, în piața de aici și în cea de acolo, simț lipsă urgentă de a încasa acea chirie nenorocită. De aceea vă rog. domnul meu, ca să binevoiți a transpune acea sumă ia mina socru-meu, ca să mi-o înainteze încoace sau să o aducă cu sine cît mai curînd, căci și așa e trebuință mare ca să vie acasă. Spesele pentru osteneala dv. le veți regula și scoate din aceeași sumă, pe lingă mulțămîta mea.“

Aceasta să o faci *îndată*, să nu te jenezii, căci acești oameni sunt nespuse de groși la peliță. Eu i-am *zis* și i-am *scris*; lipsește ca să mă cert cu el furcă. De frică ca să nu cheltuiască și cele 200, le-a trimis la Casa de depuneri. Cînd să-i scot, imi lipsea plenipotența. L-am înduplecat să meargă cu mine la tribunal și la portărel. În fine, după o sumă de formalități, scosei abia mandat (asignațiune) de la tribunal cătră Casa de consemna[țiuni], ca să numere banii. La 12^{1/2} oare mă duc să-i ridic.

Cu Bursanu am vorbit și ieri, duminică. El a scos pînă pe iuliu, mai mult nu poate, și abia-mi dete consiliul foarte curios, ca să cumpăr marfă de la acea madamă, că altmîntea nu voi scoate. Dară ce marfă? Dacă ar avea cămeși, pînzărie și alte lucruri necesare aș cumpăra și eu, numai ca să nu rămîneți de pagubă. Întreabă și pe Victoria. Eu mai stau aici cel puțin 10 zile. Cu Kany am regulat și i-am dat asigna[ție] cătră frații Stănescu, rugîndu-i să-i trimită banii prin poștă, v. a. f. 168,72. Kany mai are zdramțe, dară le va trimite numai după ce va primi banii.

Dim[itrie] Laurian ¹ a fost la băi, apoi de 5 zile are învăluiele cu primirea studenților. Miine-l apuc.

Altele nu mai scriu, ca să nu rămîn de poștă, că și ieri am rămas, din cauza unor vizite.

Iubitoriu,

G. Bariț.

Poșta să nu-mi trimită nici o scrisoare aici din cele străine, că plătesc 50 bani la fiecare pe deasupra.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ *Dimitrie August Laurian*, 1846—1906, fiul lui August Treboniu Laurian, scriitor și publicist cu bogată activitate în capitala României. Despre el :Raoul de Pontbriant, *Un speculant calpuzan al Junimii*, București, 1880; Spirt, *Dimitrie A. Laurian*, în *Naționalul*, V, 1894, nr. 33; D. A. Laurian, în *Epoca*, XIII, 1906, nr. 261; Lazăr Spiridon Bădescu, *Lui Dimitrie August Laurian*, București, 1911; *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, București, 1979, p. 488.

46

București, 9/21 sept. 1876

Dom[nului] C. I. Iuga, Brașov

Remit polița și coala, subscrise. Avizez totodată trimiterea de 27¹/₂ nap[oleoni], în grupul pe care-l face în momentele acestea la d-n. Bursanu. Din această sumă 17¹/₂ nap[oleoni] sunt ai d-tale, iară 10 ai mei. Din aceștia, 50 lei n[oi] adecă 2¹/₂ nap[oleoni] să-i numere nevastă-mea îndată la dd. Frații Stănescu, împrumutul ce luasem la plecarea mea, în natură. D-n. Bursanu îți trimite cont curent pentru toate spesele. Eu am să-ți dau samă de 203 lei 90 bani ce am ridicat abia în oara aceasta de la Casa de depuneri.

Restul ce trămit nevestei, am să scriu Măriței ca să facă cu ei, într-aceea, să acopere nevoile casei.

Cu toată stima,

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

47

Brașov, 13 nov. 1876

Domnului C. I. Iuga, în loc

Conform înțelegerii verbale ce am avut, vă rog ca să osteniți pînă la Banca Transilvaniei, pentru ca să dați acolo informațiunile autentice despre starea actuală a fabricii, rugîndu-vă, din partea noastră, ca să nu mai cauzeze spese netrebnice și relative enorme cu cererea vinzării: 1) pentru că noi înșine cutreierăm lumea europeană ca să aflăm cumpărători, precum se vede și din ./ . corespondență, pe care să o lăsați acolo, în original pînă mîine, cînd am să o trimit episcopului; 2) că noi ne obligăm, din partea noastră, a plăti pentru fabrică, succesive, în curs de 1 lună, suma cu care dătoarează pînă astăzi, în sensul invoicei din nov[embrie] a[nul] tr[ecut]; 3) că dacă ne vor suferi ca

să luăm fabrica în arendă tot noi, pe mai mult timp, vom plăti mereu din aceea arendă, în proporțiunea ce se va fixa prin bună înțelegere. Sau, dacă se află alți arendători și mai siguri decît noi, și cari să dea mai mult, să sacrifice succesive și circa 10.000 f. c. pe repăratări esențiali, absolut necesarie, care pînă aci, de 4 ani încoace nu s-au putut îndeplini din cauza sărăciei de bani, atunci banca se poate despăgubi pe sigur, fără a se mai încurca în procese cu alți creditori și fără a nenoroci pe mulți. Din arenda de 6 luni am plătit și pînă aci tot datorii, foarte periculoase, spre binele celorlalți creditori. Așa va urma și pe viitoriu, *dacă* ne vor lăsa să lucrăm, mai ales după ce ne asecurăm comande bune.

Cu toată stima,

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

48

Zărnești, 21/9 nov. seara, 1873

Domnului C. I. Iuga, în Brașov

Înainte de toate vă rog ca să înaintați prin cineva plicul adresat familiei mele, îndată ce va sosi la mina dv. din cauza că în acela se află 7 scrisori ale mele, parte mare de afaceri și una către un ministru al României, mai toate urgente, și familia mea este avizată a le trimite la poștă fără pic de întârziere. Le puteam pune și aici la poștă, dară ajung numai a 3—a zi la Brașov. Am scris pentru manșoane, filțuri, curele ș. a. necesarie. Miine încă vom încărca, poate și pomiine și în toate zilele, că avem ce și din ce, pentru ca să ne plătim de datoria făcută în mod provizoriu asupra arendei, cu o zi mai curînd.

Ieri nu am putut lucra la inventariu, că din cauza sărbătoarei nu am avut oameni, mai ales spre a cumpăra zdramțe, hîrtie, chemicali ș. a. Astăzi am așteptat pînă la amiază, că doară ar veni cineva de la dd-nii Frații Stănescu. Văzînd că nu vine nimeni, m-am apucat eu singur și am scos pînă acum avere la 5.000 fl., dară prefăcînd tot ce are arenda în materii nelucrate, va trece preste 6.000 f. c. În fine, se va vedea cit mai curînd.

Cu toate acestea, mai virtos Ieronim¹ este foarte nemulțumit cu rezultatul ce i-am arătat din scrisoarea dd-lor Frații Stănescu, și ca *tovarăș* în drept al d-lui I. Velisariu, cere: 1) Ca să se ia la reviziune toate facturile noastre, de aceea pentru că în adevăr din socotelile de aici se vede curat că oricit a primit fabrica de la Brașov, au acoperit tot pînă la diferența de circa 600 fl., pe care însă o poate coperi foarte ușor numai cu hîrtie mică de scris, cită mai este aici reținută pentru satinare. Știe dînsu, ca și noi, că de la cancelarie s-a plătit și arenda 3.000 f. c. pe 6 luni, simbria feciorului, deseale chirii la birgiariu, victualiile care s-au cumpărat pentru ca să se poată subziste aici și alte mărunte, dară are prepus că veți fi uitat a factura vreun transport intrat la magazin numai pe lingă fraht, precum s-a uitat de ex[emplu] factura de la Cluș. De aceea este foarte necesariu ca d-voastră să mergeți la d-nii Frații Stănescu, ca din partea cancelariei lui I. Velisariu, să inventați în toată regula oricîtă marfă se va afla în acel magazin, ca să se vadă nu cumva s-a străcurat vre-

eroare, căci oameni suntem și greșim. 2) Să se ia la reviziune exactă prețurile tuturor soiurilor de hirtie cîte au intrat în magazin, alăturîndu-se la prețurile curente și fixe, cu care vînduse fabrica pînă la încetarea lucrărilor sale, ca să se vadă dacă consună, căci angajamentul nostru așa sună ca să se țină acelea prețuri, care și așa sunt foarte mizerabili în partea lor cea mai mare. 3) Anume hirtii cele mari, de pac, nu au prețurile regulate numai după calitate și greutate, ci și după *mărimea lor*, precum este uzul vechi-străvechi la toate fabricile, mai ales că din acelea se vinde rar și puțin, prin urmare zac banii în ele uneori cu anul întreg, apoi la de acelea concurența e mult mai mică, de ce să le dăm ca de pomană? La acelea prețurile fabricii era regulate bine și nimeni nu le afla că sunt urcate. Așa și la role. Toate să se factureze de la cancelarie în prețurile deînainte ale fabricii. 4) Cu socotirea dobîndei în provizioane nu se învoiește, mai bine se lasă de tovărășie. De altmîntea mi se pare că dînsul încă scrie în această cauză, și așa eu încetez, invitîndu-vă numai ca să nu vă pregetați a conferi în cestiunile acestea cu dd. Frații Stănescu, prin graiul viu, căci eu nu voi putea veni de aici pînă la finea lunei, fiind aici prezența mea absolut necesară în diverse cauze, între care este și începerea fabricațiunii de paie.

Lemnele ni s-au împuținat tare. Paie au început să vie preste așteptare, pre cînd înainte pare că era fermecați. Dară e tocma timpul, pre cînd afla fabrica în gheață. Numai zdramțe să mai fie. Aici mai avem numai circa 150 ci[n]t[a]rie, măcinate și nemăcinate. Ori aveți zdramțe ori nu, colofoniu să nu trimiteți, că hirtie albă nu vom face nici după 1 lună de zile.

Cu toată stima,

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ Ieronim, fiul lui George Bariț, pe care tatăl încerca — fără succes! — să-l inițieze într-ale afacerilor economice. Fiul va deveni scriitor.

Domnului C. I. Iuga, în Brașov

Timpul nu mă iartă să răspunz pe larg la cele împărtășite în scrisoarea dv. de ieri. Aici nu are loc discuțiunea în scris la cestiuni de acestea, zic numai că acela care v-a făcut în față mincinos din cauza promisiunii făcute este un obraznic, un impertinent, iară d-ta ești om fricos. Las' să *vînză*; acum și-a găsit epoca. Să-mi dea îndărăpt, neapărat, scrisoarea de la Drezda. Dacă nu iau în rate, nu vor lua nimic apoi aleagă-se orișice. În privința lui Wolf pentru cazul de față nu ai nici o dreptate. Nu Wolf comandă aici, de aceea Ieronim îmi și declară că toate acelea înfruntări le ia ca scrise numai la adresa sa, și își va da sama. Machina de satinat nu este în casă caldă, ci foarte rece, și pe cit era greu pînă pe la amiază, fetele nu puteau ținea tablele de foc în mină, strica numai hirtia. Și apoi nu vreți să știți cîte fete sunt exercitate la satinat. Zerneștii ride? Care Zernești ride? Cu Pușcariu, că Orghidan nu se va învoi?

Aceasta iară nu o pricep deloc. Îți este datoriu, sau nu? Vrei să ai parte la arendă nu numai cu laboarea, ci și cu vreo 700 f. c.? Aceasta e cestiunea pusă neted, și eu trebuie să o știu aceasta mult pină simbătă, ca la cazul contrariu să plătesc ce am cumpărat din lucrurile zălogite, să nu cad în criminal, că nu mai vreu să o paț ca cu hirtia zălogită lui Jekelius. Zdramțele de la Misselbacher ca pac au fost foarte groase, dară tocmai bune la scopul nostru, însă mai mult de 6 f. c. 80 cr. prețul *suprem* nu putem da pe 105 kilogr[ame].

Am pățit-o cu sita nevoiesă. Binevoți a trimite colofoniu, 4 mult 5 etre, îndată mine, că tragem sită nouă.

Cu toată stima,

G. Bariș.

Dacă nu ne vin banii pe mine, nu mai avem lemne.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

50

Zărnești, 22 nov. [18]76

Iubite Costi!

Această a doua scrisoare o fac noapte tirziu, după ce sosiră căraușii cu frahturnile. Și eu și Ieronim am stat înmărmuriți după ce ți-am citit scrisoarea de astăzi. După ce ți-am spus foarte răspicat, la plecarea mea, că eu am să scriu lui Stein și că am să-i zic să trimiță banii la adresa mea, după ce i-am și scris intocma așa, cum ai cutezat să-i scrii din contră, cum ai cutezat să mă compromiți în ochii lui Stein ca pe un țigan înșelătoriu? Ce va judeca omul acela despre noi amîndoi? Desigur că unul din noi trebuie să fie un șarlatan, înșelătoriu mizerabile, sau că sunt amîndoi, că socrul vrea să înșele pe ginere, sau ginerele pe socru. Cum poți pierde din vedere că eu sunt plenipotentele arendașului, prin urmare eu responsabil de toate faptele lui și că eu și nu d-ta am încheiat contractul cu Stein? Unde vrei să o scoți cu apucături desperate cum este aceasta? Să-ți retragi îndată scrisoarea, cu alta adresată lui Stein! Factură n-ai să trimiți la nimeni în București, nu e treaba d-tale, eu am să facturez. Curat a scris Ieronim că coletul N° 215 este *Anschluss*¹, care rămîne pentru Römer et Kamner. Acum dacă ai expeduit și acel colet, cine să-l primească? Nimeni. Îl vor pune la dispozițiune. V-am zis limpede: un singur balot să se trimiță înainte, iară celelelate se vor trimite deodată cu restul cît mai este aici din acea calitate. V-am zis, scris totodată: hirtia 10 risuri să se trimită cu fraht Walter et Göbl (Tipografia Curței), București (Pasagiu Român). iară factura preste tot am să o fac eu cătră *Societatea Academică*, atunci cînd o voi transmite toată cită va ieși bună pentru ea.

Spre a corege după putință și această eroare, aștept să-mi faci cunoscut prin ce cărauș, cu ce rest de chirie ai trimis acelea 50 risme, pe care am să le copriind în factură. În cît despre frahturnile *adeverite* de dd. Frații Stănescu, nu e aceasta întrebarea, ci în ce preț ți s-au *facturat*? Sau că de acolo, de la cancelaria lui Velisariu nu ți s-au *facturat deloc*? Atunci de ce nu mi s-a spus

în 6 luni de zile? De vină sunt eu, că nu incheiarăm trei inși contract în scris, ca să știe fiecare de ce ne ținem.

Cu toată stima,

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ „Împușcătură“.

51

Zărnești, 30 nov. 1876

Domnului C. I. Iuga, în Brașov

După ce am primit, în fine, și răspuns de la episcopul Mețianu la scrisoarea mea din 12 ale c[urenței], după ce am văzut și cele ce-mi scriseseși alaltăieri 28, văzind eu că mulți mă înțeleg rău sau voiesc să mă înțeleagă rău și scornesc de mine diverse vorbe de nimic, pentru ca cel puțin la banca filială să nu fiu înțeles rău, îți scriu astă dată în limba germană.

Der Bischof war in B[uda]pest von dort aus datiert er seinen Brief. Ich musste aus ganz gewichtigen Gründen seine Antwort abwarten. Dieselbe ist fast gleichlautend mit dem was er seinen Bevollmächtigsten Advocaten schreibt. Was ich vermuthe, ist eingetreten. Er will für die Fabrik nichts mehr zahlen, sondern villigt gerne in die Verpachtung auf 7—8 Jahre, doch unter der ausdrücklichen Bedingung, dass in erster Reihe die zwei Banken und zwar in einem gleichmässigen Verhältniss, succesive befriediget, somit auch er von der Zahlung befreit werde. Ferner besteht der Bischof darauf, dass wenn von einem anderen kein höherer Pachtzins erzielt werden kann, die Pachtung ich übernehmen wolle. Es scheint, dass der Bischof meine dagegen angeführten Gründe vergessen hat.

Bezüglich eines anderen Pächters bin ich sehr beunruhigt. Mit meinem Sohn habe ich schon zweimal darüber gesprochen. Zuerst hat er mir bemerkt, er gehöre noch auf 2 Jahre zur Linienrezerve (er ist schon über 28 Jahre alt), jede, Tag könnte er einberufen werden, und was dann? Später (vorgestern) schenkte er mir reinen Wein ein. Nach dem Beispiellosten Kämpfen, die er bei mir sehe, nach der Härte mit welcher wir besonders von Seite der sieneb[ürgischen] B[ank] behandelt werden, so habe er gar keine Lust sich in diesem Wirbel zu stürzen, sondern wünsche, falls einer von unseren Anverwandten die Pachtung übernähme, einfach als Fabrikant fortzuwirken, anderesfalls sich zurückziehen. Ich werde mit ihm nochmals versuchen, zumal er auch sonst bei der Fabrik eine fast militärische Disciplin zu erhalten versteht. Ich wundere mich übrigens gar nicht, dass in *dieser* Zeit und bei den obwaltenden Verhältnissen kein Individuum wecher ruhig schlafen will, seinen Namen hergiebt und nicht eine solche Verantwortung zu übernehmen geneigt ist. Der Pachtzins würde wie bisher, regelmässig bezahlt werden, auf die Gefar hin, dass wir nur einmal im Tag essen solten; was geschieht aber, wenn in 8 Jahren hierselbst ein Krieg, sogar ein Bürgerkrieg entsteht, wenn überhaupt ein force majeure dazwischen tritt? Was hätte der Pächter auszuhalten, wenn ein

Kessel springt? Diese Bemerkungen machte mir mein Sohn und er hat Recht. Wir können aber nicht so sprechen; wir müssen jede Rücksicht vergessen das schöne Werk bis bessere Zeiten kommen, in voller Wirksamkeit erhalten und dann verkaufen, um endlich Ruhe zu haben.

Ich kann von der Fabrik sehr schwer abkommen, weil wir mit der Lieferung an die Regie vollaut zu thun haben und selbe muss am 15 December in Klausenburg sein; werde aber dennoch auf den 5-ten nach Kronst[adt] kommen. Wollen Sie bis dahin die Mitglieder auf den 6-ten einberufen, mitlerweile möge man sich nochmals um ein redliches Individuum bekümmern, der aber, Sie wissen's, Niemandem schuldig sein soll, denn sonst weh uns. Wenn dann keiner sich findet wird einer von uns, freilich mit ausdrücklicher Bewilligung der Gesellschaft, doch auftreten müssen. Dass wir der sieneb[ürgischen] Bank nicht zahlen wollen? Mit beiden Händen; aber nicht in 6 Monaten. Ich bitte doch die Sieneb[ürgische] Bank nur so lange Geduld bis wir die Gelder von Klausenburg eincassieren, ich kann aber un Himmels willen nicht so genau die Woche und den Tag angeben, aber die drei Raten dürften jedenfalls bis am 15 Jänner eine nach der anderen einfließen. Mitlerweile wird auch de neue Pachtvertrag in einigen Tagen zu Stande kommen, und wir werden nicht mehr von der Hand in den Mund arbeiten müssen.

Ich bin schon müd.

Adieu ¹,

G. Bariş.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ Traducerea părţii germane: „Episcopul a fost la Budapesta și de acolo își datează scrisoarea. Din motive deosebit de importante am fost nevoit să aștept răspunsul lui. Răspunsul este aproape identic cu ceea ce a scris avocatului împuternicit de el. Ce am bănuir s-a întimplat. Nu mai vrea să plătească nimic pentru fabrică, în schimb este foarte de acord cu o arendare pe 7—8 ani, dar numai cu condiția clară, ca, în primul rând, să fie satisfăcute succesiv cele 2 bănci și anume într-un raport egal, astfel el să fie scutit de plată. În continuare episcopul insistă, ca în cazul, în care nu s-ar obține un câștig mai mare de la altcineva, să preiau eu arenda. Se pare că episcopul a uitat de contramotivalele mele prezentate.

În privința unui alt arendaș, sînt destul de neliniștit. Am discutat această chestiune cu fiul meu deja de două ori. Inițial m-a atenționat că încă 2 ani face parte din rezerva de linie (a depășit deja 28 ani), în orice zi ar putea fi convocat, și atunci ce se întimplă? Mai tîrziu (alaltăieri) m-a servit cu un vin bun. După luptele din răputeri pe care le-a văzut din partea mea, după duritatea cu care sîntem tratați, în special, de banca transilvăneană, după ce gurile rele nu vor să tacă, nu are nici un chef să se arunce în acest iureș, ci dorește, în cazul în care o rubedenie ar prelua arenda, să figureze în continuare ca fabricant, în caz contrar, el se retrage. Am să încerc să mai vorbesc încă o dată cu el, cu toate că el concepe să întrețină și la fabrică o disciplină cazonă. De fapt, nici nu mă mir că în aceste vremuri și aceste condiții existente nici o persoană, care vrea să doarmă liniștită, nu-și pune la bătaie numele și nu este dispus să-și asume o asemenea răspundere. Câștigul s-ar plăti cu regularitate ca și pînă acum, chiar dacă ar exista pericolul ca noi să mîncăm o singură dată în zi. Ce se întimplă însă, dacă în acești 8 ani izbucnește un război, poate chiar un război civil, dacă apare o situație de forță majoră? Ce ar pătimi atunci arendașul, dacă ar exploda un căzan? Aceste observații mi le-a etalat fiul meu și are dreptate. Dar noi nu puteam discuta așa, trebuie să uităm orice alte considerente, să menținem frumoasa întreprindere cu totală eficiență pînă ce vor veni vremuri mai bune, iar apoi s-o vindem și, în sfîrșit, să avem liniște.

Eu mă desprind foarte greu de fabrică, deoarece avem foarte mult de lucru cu livrarea către regie, iar aceasta trebuie să fie la Cluj în data de 15 decembrie. Cu toate acestea voi veni pe data de 5 la Braşov. Dacă aţi avea amabilitatea să-i convocaţi pînă atunci pe membrii pentru ziua de 6. Între timp ar trebui căutată încă o dată o altă persoană corespunzătoare, care ştiţi însă, nu trebuie să aibă datorii faţă de altcineva, altfel va fi vai de noi. În cazul în care nu se găseşte nimeni dispus, va trebui să preia unul dintre noi această sarcină, evident, cu acordul clar al societăţii. Că nu vrem să plătim băncii transilvane? Cu ambele mîini, dar nu în 6 luni. Rog totuşi banca transilvană să mai aibe doar atîta pacienţă, pînă ce vom încasa banii de la Cluj, dar, pentru D-zeu, nu pot chiar indica exact săptămîna şi ziua, desigur cele trei rate ar trebui să seosească, rînd pe rînd, pînă la data de 15 ianuarie. Între timp va fi întocmit şi noul contract de arendare, şi nu vom mai bate pasul pe loc. Sînt deja obosit.

La revedere.

G. Bariţ.

52

4 apr. [18]77

P. T.

Ieronim a fost bolnav 2 zile de durerea fălcilor, de care suferea şi duminică, adecă zicem reumatism, pe care l-au căpătat în fabrică pîntre curentul cel mare. El îmi scrie aşa:

„Lemne mai avem în curte 3°. Lucrătorii au început a cere bani. Pe sîmbătă nu poci trimite hîrtie din cauza sîrbătoarei“.

Eu aflu acestea ca lucruri fireşti, căci din cîţi bani a primit Ieronim a trebuit să plătească la datorii pe lemnele cumpărate mai înainte. El nu-mi scrie cîte c[in]t[arie] trimite astăzi, dară oricîte, fără ceva bani să nu-l lăsăm, căci mîne şi duminică vor merge lucrătoarele cu gură ţigănească pe capul lui.

Cîţi bani s-au primit cu totul, ieri şi alaltăieri, să poci da răspuns, adevărîntă fraţilor Stănescu?

Acest cărăuş aduse lemne cu condiţiunea să încarce *zdramţe*.

G. B.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

53

Braşov, 7 mai 1877

Domnului C. I. Iuga, în loc

Mai 'sunt 3 zile pînă la împlinirea de 6 săptămîni, dară poate că ni se vor subtrage sîrbătorile. Eu scrisai conceptul cerculariului. Mai curînd nu am putut, că starea mea nu m-a lăsat. Dacă d-v., cei doi firmitori 1, îl veţi afla

bun, îl veți subscrie, dacă nu, veți face altul. Locul de convenire nu l-am pus, că n-am știut unde. Învoți-vă dv. să vă duceți la careva în comptoir, de ex[emplu] Iord[ache] David sau unde veți ști. Eu știu atîta că dacă Societatea nu se va mișca, eu îmi dau dimisiunea², dară de înregistrat mă înregistrez. Cît voi ieși din casă; cea dintîia cale va fi la tribunal. De ar apuca să se înscrie măcar numai 10, firmătorii s-ar ușora foarte mult; altmîntea tot pe ei îi vor apuca.

Dacă crezi că Nicolae nu are timp de colindat, să luăm pe altcineva, de ex[emplu] Stăfoveanu, adecă om care să insiste, să-i facă a citi și a subscrie cercularii³. Eu scriu episcopului⁴ acuma. D-ta scrie d-lui Serbian⁵ în sensul acestui cerculariu, dară mult mai scurt, că d-sa știe legile. Esența este: să-și trimită declarațiunea și subscripțiunea *autenticată* că este membru al consorțiului fabricii pe temeiul contractului din 1853, căci tribunalul de acesta se ține. Rogu-te să o trimiți în 8 zile. Istoricul de la începutul cercul[arului] îl poți decopia, pînă la cuvintele: "... a fi membru acelei societăți".

Despre ale arendeii⁶ va fi bine să ne înțelegem iară în persoană. Eu încă n-am scris la Frații Stăn[escu], că nu aveam scrisorile de primirea banilor. Așteptam și răspuns de la Ieronim. A venit cineva de la Zărnești?

Cu graba,

G. B.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ „Firmătorii“, adică acționarii principali ai Fabricii de hirtie din Zărnești erau Ioan G. Ioan și Constantin Iuga.

² Din postul de director al fabricii, unde era și al treilea acționar ca greutate.

³ Circulara trebuia să întrunească pe toți acționarii fabricii, adică toată „societatea“, pentru a lua măsuri în situația de faliment iminent în care se aflau.

⁴ Ioan Mețianu, episcop neunit din Arad, care era și el acționar la Zărnești.

⁵ Servian Popovici Barcianu, fruntaș român din Sibiu, era și el acționar.

⁶ Perspectiva de a da fabrica în arendă, după faliment.

Dn. C. I. Iuga

Scrisoarea către dn. S[ervian] Popovici¹ e bine.

Bauer mă cheamă ca să mă *infrunte* că de [ce] am ascuns starea lucrului și de ce nu plătim interesele. De asecuranță nu-mi zise nimic pe lume. A rămas ca să merg miine iară. Fă cum vei ști ca scrisoarea aceasta să meargă de urgență prin Vlădăreanu, la Zernești, ca să nu mărădăgească sita înainte de a face hirtii albe, tipariu etc., ca apoi hirtia de tipariu să și-o ia Victoria, pînă la suma ce are sârmana să ia.

Am scris ca să mai țină 10 zile pe lucrătorii nemți, cu promosiunea că dacă vor lucra, li se va plăti.

Pentru înscriere la tribunal mai avem 9 zile. Eu mâine mă înscriu.

G. B.²

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 36/a.)

¹ Vezi scris. anterioară, n. 5.

² Scrisoarea e un răspuns în grabă mare la un bilet al lui Constantin Iuga din 30 iunie 1877, scris pe aceeași hirtie.

55

Brașov, 17/5 aug. 1877

Domnului C. I. Iuga, în loc

Am regulat definitiv contul meu cu Römer et Kamner. În 17 iuliu le dedesem chitanță pt. 26 f. c. prețul unui balot, al cărui termen expirase. În 26 iul[ie], după ce mă întorsesem de la Sibii, ei îmi achitară alți 13 f. c. de pe hirtie, balot ce expira pe atunci, fără ca să-mi ceară chietanție și pentru acea sumă. Le-am dat-o ieri. Așa, eu am luat de la Römer et Kamner a conto arendei, în luna iuliu, 39 f. c. cu totul. Le declărai totodată că nu vreau să mai iau nimic ci ei să plătească arendei în bani sau în poliță și eu să le plătesc lor pentru foaie, la termenele uzitate. Deși dv. le puteți da toată hirtia nr. 4 și să le luați poliță.

Cu toată stima,

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

56

Brașov, 6/18 aug. 1877

Domnului C. I. Iuga, în loc

Conform promisiunii mele date ieri, îmi succese a ciștiga suma, pe care o alătur aici, v. a. f. 40, cu scop ca de o parte să fie transcrisă a conto ca plată pentru hirtia *Comitetului Asociațiunei transilvane* făcută direct prin mine, iară de altă să se transmită aceeași sumușoară la Zărnești, spre a continua cu lucrarea.

Tot cu această ocaziune vă rog ca să transcrieți și restul datoriei aceluiași, ca comitet, la creditul său din suma arendei lui Io[an] Velisariu, dîndu-mi apoi cont soldat pentru suma întregă, spre a-l putea înainta la Sibii înainte de plecarea mea la București, care va fi duminică înainte de St. Măria, adecă

72

în 14/26 aug[ust]. Mai tirziu, după ce voi pune mâna pe bănișori în București, mă oblig a mai da la întreprinderea noastră cit voi putea, mai ales dacă nu ne va succede a vinde din hîrtie. Dară cu comitetul îmi caută să viu în regulă, căci nu-mi e permis a-i ținea conturi deschise.

Cu toată stima,

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

57

Brașov, 12/24 aug. 1877

D. domnului C. I. Iuga, în loc

Deși acelea ce scriu aicea ne sunt comunicate mai toate prin graiul viu de cătră noi înșine, la diverse ocaziuni, totuși le depun și pe hîrtie, ca să rămîie fixate.

Mai întii încep cu afacerile momentului. În 18 august a[nul] c[urent] am numărat eu, subscrisul, la casa lucrărilor noastre, în fabrica de la Zărnești, pentru Comitetul Asociaț[iunei] tr[ansilva]ne a conto de hîrtie.....v. a. f. 40.

În 21 aug[ust] a conto hîrtiei cumpărate de Römer et Kamner pen- tru ei	„	24
În 23 detto, pentru aceiași	„	10
Astăzi în 24 aug[ust] mai trămit	„	10

Suma: v. a. f. 84

Pe care sume mă rog să le petreceți întocma la locul lor. Aș da mai mult, dară în momentul de față, cînd mi se cer bani de drum pînă la București și ceva pe sama familiei în absența mea, îmi e preste puțință să mai număr. De altmentrea aci singurul ajutoriu mai poate veni de la vînzare de marfă, de la regularea definitivă cu frații Stănești și de la inventarea obiectelor care mai sunt ale noastre. Acestea, repet, trebuie să se facă în cel mai scurt timp. Și pentru ca pozițiunea noastră unii cătră alții să fie limpezită și bine fixată, repet și aci următoarele. Ne este cunoscut prea bine la toți trei inși că în aprilile a[nul] 1876 ne deciseram să lucrăm în *tovărășie* ca arendători de facto, dară fiindcă *de jure*, față cu creditorii făbricei, nu ne da mâna să ieșim noi cu numele noastre, am avut arendătoriu *nominal* pe Ioan Velisariu. În *fapt*, însă, am fost numai ambii, G. Bariț și C. I. Iuga, căci Ier[onim] G. Bariț își luase timp de probă, pînă ce s-a întors de la Făgăraș, apoi declară că el nu stă tovaroș, ci cu ceva plată, ca dirigent. În cit pentru reprezentarea arendeii în afară, eu luasem la mînă plenipotență de [la] I. Velisariu, care însă a expirat de sine, din ziua de 5 iunie, în care dînsul s-a retras de la rola de figurant. De altmentrea eu declar prin aceasta că iau asupra-mi toată răspunderea față cu creditorii făbricei, cu privire la plățirea lor din sumele arendeii, *numai trebuie să-i cunosc din catastife*. De aceea te și rog ca să-mi dai un extras, să-l poci împărtași la tribunal. În cit pentru creditorii noștri, între cari și lucrătorii, pun condițiunea absolută ca să facem inventariu, să încheiem bilanț exact, să regulăm, cum zisei, cu Frații Stănescu, și apoi la pagubă ori la ciștig, eu ca tovaroș mă oblig pe 1/2 parte să plătesc tot ce nu se va ajunge din obiecte. Și dorese ca cu 1 sept[embrie] n[ou] 1877 această *tovărășie* să-și ia nesmintit capăt ¹.

Celelalte le vom mai vorbi prin graiul viu.
Să-mi dați mustre de paie pentru București.
Cu toată stima,

G. Bariț.

P. S. Coprinsul acestei scrisori să se comunice întocma și lui Ier[onim] G. Bariț, că-mi e imposibilă a o descrie încă o dată. După aceea să fie păstrată ca document, față cu mine.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ Fabrica de hirtie din Zărnești dăduse faliment. Se recurge la o fază intermediară, când Bariț, fiul său Ieronim și Constantin Iuga, ginerele său, iau în arendă propria întreprindere, încercând să o salveze de la înstrăinare. Titularul formal al arendei era cumnatul lui Bariț, Iancu Velizarie. Formula nu se dovedește viabilă și, curînd, fabrica va fi vindută de creditorii (vezi scrisorile infra).

58

Brașov, 14/26 aug. 1877

Domnului C. I. Iuga, în loc

Mă socotii că alăturata calculațiune să o rezervăm în tăcere și să o scoat em numai în caz cînd dd. Frații Stănescu ¹ s-ar turbura și ar vrea să arate paguba. Atunci, apoi, să o prezentăm nesmintit. Aflați totodată că eu, în scrisoarea mea adresată dd-lor pe lingă cont-curent i-am rugat limpede ca să se pună în relațiune cu d-ta asupra dificultăților ce s-ar ivi, căci tovaroși am fost.

Remit și secătura lui Fogarascher.

Nu mi-ați arătat cit vă mai dătorește mărșanda din București.

Polite de subscris ai?

Cu toată stima,

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ Principalul creditor al Fabricii de hirtie din Zărnești era firma negustorească „Frații Stănescu“ din Brașov.

² O croitoreasă străină care era chiriașă în casa lui Constantin Iuga din București.

59

București, 8/20 sept. 1877

Iubite Costi,

Am deînaintea mea scrisorile tale din 1 și 9, cum și telegramul din 17 sept[embrie]. Toate cuprind știri foarte rele și dureroase, dară nu neașteptate,

că, în fine, noi tot trebuia să ingenunchem, mai curînd sau mai tîrziu, sub infricoșatele greutăți răsturnate de cătră fosta Societate numai pe umerii noștri. Nu ți-am răspuns imediat la nici una, am întîrziat pînă acum nu numai din cauza multelor ocupațiuni de care am dat aici, dară și că doream să-ți poci trimitte ceva bani din chirie, să nu scriu numai în sec, de aceea adeveream numai prin mijlocirea familiei mele primirea scrisorilor, pînă ce, în fine, se făcură și acei 229 franci, trimiși într-un grop cu ai mei la adresa nevastei mele, pe cari cred că i-ai primit la timp. Observ aci că aurul se cumpără cu 24 bani la napol[eon].

Dară la cauza făbricei ce poci să-ți răspund? Am văzut din *Gazeta* Nr 68 că s-a pus la licitațiune prin *Densușanu*. Presupun că ați avut mari temeuri ca să nu mai aminați licitațiunea nici o oară, să nu apuce alții înainte ¹. În cit pentru licitațiunea obiectelor, știam iarăși că nu se va putea amina pe timp indefinit. Ceea ce mă doare este că nu s-au aminat măcar încă numai 5—6 săptămîni, pînă cîștigam și eu bănișori mai mulți, ca să poci plăti și eu din valoarea obiectelor întrebuițate. De altmintrea, mi vine și mie rîndul cit mai curînd cu cele 360 f.c. la „Silvicultor“ în Zărnești și altele. Nu poci să știu care va fi fost rezultatul licitațiunei obiectelor în 17 sept[embrie] și ce sumă va fi ieșit din acelea, căci mi se pare că de aici ar depinde să înduplecăm pe d. Pușcariu, prin rugăciuni, ca să mai aștepte de restanță la plata obiectelor întrebuițate, numai vreo 5—6 săptămîni.

La coprînsul telegramului din 17 îmi e preste puțință să-mi dau vreo părere, necum sigură, dară nici măcar probabilă. Cu vendeta grecească și săsească nu poți sta de vorbă. Îți aduc aminte de aceea ce-ți spusese puține zile înainte de plecare, că Fogarascher îmi amerițase cu concurs, în ton furios. Acum văz că nu este numai voia lui, ci și a clienților săi Safrani, cari vor să piardă tot numai să-și răzbune. Tocma așa făcuseră ei și cu Dum[itru] Marin și cu Georgie Ilie în a[nul] 1837/8. Se vede că nu-i pot capacita, sau mai bine domoli, nici cele două bănci, adevă reprezentanții lor, cari trebuie să vază și să priceapă că pe calea concursului vor trebui să păgubească și acelea, cu toată securitatea ipotecarie, căci procesul se poate amina foarte mult. Dacă ei au pornit pe acea cale, nouă nu ne rămîne alta decît ca în ziua în care ni se vor cere, să dăm cheile și toate protocoalele, cu copieie cu tot, la tribunal, iară după aceea vom căuta să ne apărăm cu dreptatea în mină, din toate puterile noastre, cum și să ne vedem de alte cîștiguri.

Eu nu poci să știu cînd mă voi întoarce acasă, în tot cazul însă înainte de St. Mihai nou nu voi putea, fără a pierde mult din modestele cîștiguri ce am de aici, pe care trebuie să mi le mai asigur și pe venitoriu, pre cit voi mai avea viață, dară se poate ca să mă și strămut cu totul aici, după cele ce am pățit în Brașov-Zărnești. În fine, să ne zbuiciumăm și noi și alții cum să ne cîștigăm piinea.

De scrisoarea lui Bursanu nu poți să aibi așa mare trebuință. Mai rămîne aici pînă voi mai regula ceva cu baba. Nu mă indoiesc că ai regulat toate conturile arendei așa încît să nu urmeze nici o surpriză și neplăcere din socoteli, cu fabrica, cu Römer et Kamner etc., etc.

Familiei mele-i voi răspunde preste 3 zile la scrisoarea ei din 16 sept[embrie]. Pînă atunci să-i spună Victoria ca să lase chiria la 140 f.c., adevă cite 35 f.c. pe 3 luni.

Al d-tale iubitoriu,

G. Bariț.

¹ Vinderea la licitație a Fabricii de hîrtie din Zărnești va avea loc mai tîrziu, în 1879—1880. A fost achiziționată de Banca „Transilvania“ din Sibiu cu 60.000 florini, care a vîndut-o mai departe firmei „Königes et Copony“. „Astfel — zice primul monograf al întreprinderii — s-a pierdut o avere românească de peste două sute de mii fiorini și încă procentele sumelor din acții care nu s-au plătit de la început nu le mai socotim, că am avea o pierdere colosală“. (Vezi *Zărnești, fabrica de hîrtie și fabrica de scînduri*, în *Noua bibliotecă română*, I, 1882, nr. 18, p. 408—409; nr. 19, p. 434—436; nr. 20, p. 453—458; nr. 21, p. 475—479.)

60

[Zărnești], 21 oct. [18]77

Iubite Costi!

Eu sunt gata cu scrisoarea, proprie memorialul meu către adv[ocatul] Adam în cauza știută. Este însă de lipsă ca să-l citim ambii și să-l subscriem. Eu aș veni mîine în jos, dară nu poci din cauza lucrătorilor. Te rog, deci, să ostenești încoace între 9—10 oare dem[ineața]. Dară cu acea ocaziune să aduci și un extras de toate dătorile cite sunt ipotecate pe fabrică pînă astăzi, dacă le știi bine. Avem trebuință mare de acea cifră. Avem și altele de vorbit, lucruri delicate.

G.B.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

61

2 dec. [18]77

Iubite Costi!

Citiți această scrisoare cu Ieronim, cu toată atențiunea. Eu, primind-o la oră așa de întîrziată și ne voind a te reține de la preparative pe mîine, nu am cînd să meditez asupra modului cum ne-am putea folosi de acea deciziune a Curței, spre mai mare avantaju posibil al familiei noastre. Vezi bine că acea deciziune, adevă deciziuni ca *aceasta* de ale Înaltei Curți aduse pentru un caz *anumit* [...] ¹ în normativ, în regulă, cînosură pentru toate cazurile analoge, de aceeași natură, încît cineva, orice cumpărătoriu, se poate provoca la ele. Această deciziune, cred eu că după natura ei ar putea servi de încoragiere pentru oricare licitant, căci dacă ar ști că nu trebuie să numere banii dintr-o dată și poate nici toți, ci pe temeiul unei invoieli, atunci ar licita cu mai mare curagiu. Dară eu cred că în interesul d-tale este ca: 1) să se urce prețul cit se poate mai sus; 2) cel care o va lua să fie obligat a plăti la *toți* cei întăbulați, pînă la suma ce i se licită, ca nu cumva creditorii d-tale să mai cerce a-ți face proces pentru rest, și numai terminele de plată să rămînă la invoială; de ex[emplu] cu Steriu, Münnich etc. Deci dv. vedeți cu ce tact

și finețe și la cari din licitanți aveți să comunicați aiest secret din scrisoarea venită astăzi. Firește, veți comunica la fiecare separat, ca să nu știe unul de altul.

G.B.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ Cuvint decupat în mod intenționat, cu o lamă.

62

Sibii, 21 ian. 1878

Iubite Costi !

Sper că mă veți excuza pentru întirziatul meu răspuns. Sunt datoriu cu el poate la 100 de inși din diverse țări. M-am apucat de lucru mare, dară sper să nu mă căiesc. Între noi fie, ca strict secret. În 16 zile-mi veniră aproape 500 abonați ¹. Ce va mai fi, vom vedea. Doi scriitori voinici lucră la mine. Aceasta va mai ținea poate 1 lună. Dea D-zeu să ție neincetat, să ajungă măcar la 1.000, ca să răsuflesc.

Abonaților d-tale le-am expeduit regulat, la toți. Despre toate celelalte puncte vom vorbi în persoană, după ce voi veni ca să stau mai mult acasă. Într-aceea, doară, se va alege și cu fabrica ceva. Astăzi mă apucă aici Klockner și Furtenbach. L-am mîngăiat pe cînd voi veni acasă. Dară eu într-aceea am plătit lui Tikatsch 100 f.c. Fii bun a o trece la arendă. Aș plăti și mai mult, dară trebuie să număr 1/5 din 1500 împrumutați pt. cauțiune. Am fost silit să trimit și acasă bani mulți, ca să mă scap de conturile Anului Nou, și anume de medici. Îndată ce-mi voi mai veni abonați, iară vă mai trimit.

Pentru ajutoriul ce-mi oferi am eu un plan, dară trebuie să avem cel puțin 800 abonați, altmentrea nu se plătesc 2 spese în două cetăți. Las'că vom vorbi.

Vă sărut pe toți,

Georgie.

Iacă scrisoarea către d-n. Lupașcu ². Puneți sigiliul meu de acasă. L-am rugat să-ți mijlocească taxă primitivă de 30%.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, pachetul 4.)

¹ După falimentul Fabricii de hîrtie din Zărnești, Bariț s-a mutat la Sibiu, fără familie, unde a redactat începînd cu 1 ianuarie 1878 ziarul *Observatoriul*.

² Alexandru Lupașcu, brașovean de origine, era avocat și politician în România.

Iubite Costi!

Scrisoarea d-tale din 2/14 o am primit în 5/17. Am cugetat mult asupra coprinsului ei, și abia astăzi m-am decis a-ți trimite astăzi /. recomandațiune către acest ministru, despre care cred că va face pentru mine și d-ta tot ce va putea. D-lui Brăteanu ¹ i-aș scrie cu totul în deșert. Las'că nu știe unde-i stă capul, dară d-ta nu ești pentru resortul dînsului. Administrațiunea *politică* este cea mai blăstămată și nestabilă, nu e de temperamentul d-tale; să te ferești de ea. Reflectă numai la resortul *lucrărilor publice* și poate la finanțe. Așa să știi că te-am recomandat foarte bine. Am arătat și ce ai studiat: 4 clase gimnazi[ale], 2 ani contabilitate și alte cunoștințe comerciale. Pentru purtare, caracter, am luat răspunderea asupra mea. I-am spus că ai și *acaret* în capitală. Deci să ceri audiență și să-i dai scrisoarea. Cred că-ți va cere și o petițiune. O poate face ușor, dară să te și declari că ești gata să ieși de sub protecțiunea austro-ungurească și să-ți ceri indigenatul românesc. Eu nu am putut cere ca să te așeze în post anumit, am lăsat la aprețierea ministru-lui. Dară atîta zic că la căile ferate nu ți-aș recomanda, că pe lîngă ce ai avea a face cu mulțime de șefi străini și brutali și ai fi supus la șicane, apoi ți-ar și cere și muncă preste puteri. Mi se pare că la vreo comptabilitate ² ai fi mai apt, dară lucru prompt ți se va cere oriunde. Ar fi de dorit ca să te pună, dacă nu în capitală, unde și așa viața e scumpă, încai la Ploiești, Buzău, Focșani, Pitești, pe unde clima e mai sănătoasă, sunt și școale pentru băiați și băiate. D-zeu să-ți ajute! De altmentrea eu mai am și alt plan: de *un pensionat de fete*, aici în Sibii, pe care să-l conduc eu cu Victoria, cel puțin la început vreo doi ani, dară venitul să fie al familiei d-tale. Cu realizarea însă se mai poate amîna cîteva luni, că deocamdată trebuie să stau din răspuleri ca să-mi asigur existența ziarului meu, la care am pînă astăzi 700 de abonați și sper să-mi mai intre.

Mi-ai zis că vei sta la Buc[urești] numai vreo 10 zile. Din această cauză trimit scrisoarea la Victoria, ca să ți-o înmîneze dînsa după împregiurări. Dară chiar de ai fi venit acasă, scrisoarea către ministru să o trimiți în tot cazul.

Zici că ai greutăți mari cu prăvălia. Iată ce însemnează a face trebi și a isprăvi ceva în București, sau în Viena, ori în Pesta.

Cu acestea rămîn al d-tale iubitoriu,

G. Bariț.

P.S. Înainte de a o da, să *sigilezi* scrisoarea către ministru.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ Ioan C. Brătianu.

² Constantin Iuga, ginerele lui Bariț, a pierdut cu întreprinderea nefericită de la Zărnești un capital de 75.000 de florini, cu care contribuise la edificarea fabricii. Întreaga avere a harnicului negustor Ioan Iuga, tatăl lui Constantin, s-a pierdut. Astfel stînd lucrurile, și după ce se pare că Bariț l-a influențat pe tînărul Iuga să intre în această combinație, cărturarul se simte dator să-i aranjeze ginerelei un post de funcționar. Îi va reuși, spre sfîrșitul anului 1878, să-l impună casier al Academiei României din București.

Sibii, 7/19 nov. 1879

Iubite Costi !

Abia ce-mi trimiseseti adresa d-lui Ovesa, cind mă și pomenesc, la 4 zile, că reclamă ziariul, la care ar fi prenumerat din nou pe un an întreg. De aici i s-au trimis primii n-ri înainte tocma cu 8 zile, și îngrijim cu expedițiunea să fie promptă. Dară la doi abonați au fost greșit N^r casei, de aceea au reclămat de-a dreptul aici, și i-am îndreptat.

Eu scrisesem Victoriei ca să-mi facă cunoscut dacă a primit de la d-ta ceva bani din abonament. De dato 16/4 nov[embrie] ea îmi răspunse la toate celelalte întrebări, numai despre aceasta tace. Eu însă am necesitate mare să scrie, i-ai trimis ori nu, și cit, ca să mă poci întocmi cum să-mi împart și să trimit de aici, ca să nu sufere. Am zis ca să trimiți la Victoria toți banii cîți vei încasa din abonament, ca să-i împartă drept în 1/2 cu mamă-sa, cu alte cuvinte ca să aibă în casă, iară eu să știu ca să-i poci înregistra la numele fiecăruia, în regulă, să mi-i petrec și la casă ca trimiși la Brașov. Îmi vei face mare plăcere dacă-mi vei trimite 1 listă pentru toți cîți vor fi plătit pînă acuma din cîți ai abonat de la august—septembre încoace.

Mi s-a rătăcit prin scrisori lista cărților cumpărate pentru Academie. Fii bun decopiază-mi-o încă o dată, ca să nu greșesc, să vi le trimit cit mai curînd.

Iubitoriu,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

Sibii, 7 nov. 1879

Iubite Costi !

Oricîți bani vei fi încăsat de la abonați, să-i trimiți Victoriei, că se află prea strîmtoară. De la clubul tinerimei poți încasa într-o seară 22 franci, dacă vei merge pe la 9 oare, cind sunt acolo dd. Persiceanu și Cost. Cîmpineanu. Știi unde e clubul? În casele Resch.

Trimite-le măcar 60—70 franci deocamdată, că asupra iernii le trebuie mult.

Cărțile sunt acilea, dară nu vreau să fac Academiei spese cvadruple cu mutat și descărcat. Le voi trimite îndată ce calea ferată se va deschide regulat și definitiv.

Cît mai curînd va ieși anunț de abonam[ent] cu privire la România.

Iubitoriu,

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

Iubite Costi !

Îți sunt datoriu cu răspuns la 2 scrisori, cea din 15/27 nov[embrie] și din 8/20 dec[embrie]. Voi desface răspunsul meu în două: academic și familiar.

În afacerile Academiei ! Las' să zbiere bibliotecariul cât va vrea: preste puține zile eu îmi voi justifica întârzierea cu trimiterea cărților în adresă către Delegațiune. Am așteptat și alte cărți, tot pentru Academie, ca să le trimit deodată, că eu nu am timp să fac expedituri multe.

Mi se cerură mulțime de n-ri diferiți din *Observatoriul*. Pe A[nul] 1879 vi i-am trimis, și dacă mai lipsesc și de la novembre încoace, să mă înștiințeze până în 8 zile după 1/13 ianuaru. Dară pe a[nul] 1878 ! *Acuma* se cer, la un an ? Am anunțat de 10 ori că din a[nul] 1878 mai am 4 exempl[are] întregi de rezervă, din cari nu poci strica pe paguba mea, nici a mă certa cu tipograful. Dacă vor unul întreg, să binevoiască a-l plăti, în loc de 22 franci, numai cu 15 franci.

Să trecem la cele familiari și vitali. În 27 nov[embrie] îmi propui: 1) ca suma ce va incurge din abonamente să o trimiți întreagă Victoriei, ca să poată să-și procure etc.; 2) ca d-ta să mă despăgubești pe mine din formînda garanție, cu alte cuvinte în locul garanției episcopului Mețianu să între garanția mea; 3) să-ți rup din abonamente cîte 25 franci pe lună pentru călțăminte, fiacere etc.; 4) să fac și să public un reclam cât se poate de tare în folosul *Observatoriului*. La toate acestea îți răspunz următoarele. Ad 1). Cînd ți-am zis ca banii din abonamente să-i împarță Victoria cu mamă-sa, n-am făcut mai mult decît o formalitate, ca să nu se vateme bătrîna. Au nu este bătrîna singură și Victoria cu băieții, cu servitoarele 5 inși, căci țin numai două servitoare schiloade pentru toată familia ? Au nu ard tot acelea focuri, ori ar fi bătrîna ori nu ? Aceeași chirie, aceleași impozite etc. Pentru baba Maria Panaiot dau extra pe lună cîte 9 fl. v.a. Așadară vezi că nu toți banii ce intră în abonamente merg în folosul familiei tinere. Preste aceasta, am auctozizat pe Victoria, în scris, ca din dicționarie și alte cărți ale mele să vindă acolo ca de la o boltă, și să țină banii toți, tot în sensul arătat mai sus. A și avut prea doritul noroc de a vinde în 2 luni din urmă de vreo 60 fl., tocma pre cînd mă aflam eu aici mai strîmătorat. Ad 2). Dacă am cerut socoteală exactă de pe toți banii ce ai făcut, nu e nicidecum cauza ca să te încarc cu suma cîtă ai încăsat și vei mai încăsa poate pînă la 31 dec[embrie] st[il] v[echi], ci din contră, îți declar și acuma în scris, precum am declărat în vara trecută prin graiul viu, că acea sumă mică de cîteva sute de franci rămîn buni dați familiei d-tale, care este și a mea, și n-ai să porți nici un compt pentru ei. În cît pentru viitoriu, crezi d-ta că eu voi mai trăi 6 ani, eu care la mai a[nul] v[itor] sunt de 68 de ani, bătut și zbiciulat de toate fortunele ? Eu nu cred. Dară, în fine, depinde totul numai de la cum vei putea face abonați acolo în România, căci eu din venitul ce-l am aici m-aș putea susține omenește cu femeia mea, încă să-mi și rămînă cîte 2—3 sute pe an. Așa însă îmi e preste puțină să susțin 3 și 4 familii din acest singur izvor. De nu aș trimite Aureliei¹ cîte 30 fl. v. a. pe fiecare lună, *ar muri de fomae și golătate cu 3 prunci* și cu o coadă de servitoare. Lui Ieronim îi dau cel puțin 50 fl. pe lună, dejun, prinz, cină, haine, căci în cvartir șede cu mine, unde pentru 2 odăi bune, călduroase, plătesc numai cîte 10 fl. v. a. pe lună. Fă-mi soco-

teala, unde ies eu dacă mai trimit și nevetei câte 50 fl. pe lună. Nu e de ajuns nici cu atita, ci mai plătesc încă din datoriile arende, chiar acum advocatul Klockner îmi pune iară sula în coaste pentru 80 fl., apoi sitele la Hutter et Schratz. Nu stau nici aici. La cauțiunea ziarului mai sunt datoriu cu 1.200 fl., la care merge și dobinda. După bietul Alesandru au rămas preste 650 fl. dătorii, afară de spesele îngropăciunei. Scoaterea ziariului mă costă la 4.000 fl. pe an. De toate acestea greutăți nu m-aș spăria, dacă nu aș fi așa de bătrîn cum sunt și dacă aș avea, cum ți-am mai zis, cel puțin cu 300 dacă nu cu 500 abonați mai mulți, și anume din România măcar numai 100, de la cari intrînd 100 napoleoni = 900 f.c. această sumă ar fi tocma de ajuns pentru Victoria și mamă-sa, în Brașov, ți-ai putea opri și d-ta 25 franci pe lună, spre scopul atins la p[unctul] 3. Ad 4). Să fac un reclam zgomotos! Am meditat mult asupra lucrului, luîndu-mi în ajutoriu experiența de 42 de ani, și am aflat că nu mi-ar folosi la nimic. *Observatoriul* intră în a[nul] III-lea: cine nu s-a convins de valoarea lui prin lectură, nu se va convinge prin reclame. Cel mai bun reclam este a împărți cițiva n-ri pe unde numai se poate, anume în toate cafenelele, pe la advocați, deputați, tribunale, cluburi politice, senatori etc., etc. Spre acest

(28 dec.)

scop ți-am trimis din ultimii doi n-ri, 99—100, câte 25 exempl[are], ca să ai ce împărți. Îți voi mai trimite din vreo doi, poate 50. Exemplariu preste an vei primi regulat. La vechii abonați, al căror termen expiră cu 31 dec[embrie] st[il] v[echil], voi mai continua cu trimiterea de n-rii 1, 2, 3 ca doară pînă la nr. 4 se va alege care plătește și care nu. A continua cu trimiterea în indefinit nu-mi dă mina, că mă costă, și apoi mă și mai pomenesc că de la unii vine retur, așa de la Vasilie Orghidan, care nu vrea să primească.

Mă rezum și zic: după cumplitele dezastre materiale preste care am trecut, îmi luai refugiul iarăși la capitalul meu spirituale, la bolticica mea ce se zice *biblioteca*, de la care nu ar fi trebuit să mă depărtez niciodată. Deschisei o boltă nouă numită *Observatoriul*, în care marfa este cu atit mai scumpă, cu cit se vinde mai puțină și cu atit mai ieftină, cu cit mai multă. Așa că, de ex[emplu], dacă aș vedea că în România se trec 200 exempl[are], i-aș scădea prețul la 20 franci pe an. Eu vind aici atita încit să mă ajung omeneste cu venitul. Vinde și d-ta acolo atita, încit să se ajungă și familia d-tale omeneste, și din suma ce vei prinde și o vei trimite Victoriei, să scrii mie buni numai 50%, iară ceilalți 50% să-ți rămînă d-tale ca provizion și respective ajutoriu familie și d-tale.

Lui Boerescu i se trimite, dară din exemplariile ce-ți trimit spre împărțire să trimiți la toți miniștri, sub copertă, afară de d-n. Crețulescu, care este abonat. Să le trimiți din toți n-rii, prin poșta locală, dară la d-n. Kogălniceanu n-ar strica să pui 2 n-ri sub copertă și să-i dai în persoană, că știi unde e ministeriul de interne, cu cel de externe la un loc foarte aproape. Să dai și d-lui Io[n] Ghica. Cand[iano] Popescu în loc de abonament mi-a trimis anunțul de căsătorie!

Gramatica lui Cipariu² se va trimite desigur la St. Petersburg, că se află la Blaș.

În cit pentru hipo[c]ritul de care-mi scrii, știu că este un individ foarte periculos, un nihilist nerușinat. Dară să te ferești a veni cu el în conflict, lasă-l să-și urmeze calea apucată, căci își sapă el însuși groapa și mult nu o va duce. Păzește numai ca să satisfaci pe președinte și secretariu, vezi și

auzi toate, dară fă ca și cum nu ai fi văzut și auzit nimic. Vorbește numai din datorie, cind îți cere oficiul. Prudență !

Noi suntem bine, numai eu am tras 3 săptămîni de reumatism în fălci: gerurile suferite în sute de drumuri între Brașov—Zărnești, Brașov—București m-au ajuns acuma.

Al d-tale iubitoriu,

Georgie.

P. S. Vezi în anunțul din fruntea *Obs[ervatoriului]* că te-am numit de colectant. Cu aceasta să te legitimezi la toți, și apoi chitanță.

*Albina Carpaților*³ mi se pare că va înceta. Ios[if] Popescu s-au aplicat în funcțiune la „Albina“-bancă⁴.

[Adresa:] On[oratalui] domn Cons. I. Iuga, casariu al Academiei Române. În București (Palatul Universității). Rec[omandată] 181.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ Fiică a lui Bariț, rămasă văduvă la Orăștie.

² Lucrarea lui Timotei Cipariu: *Gramatica limbei române. Partea II. Sintetica* apăruse la București în 1877, în editura Academiei Române (vezi *G.B.C.*, V, p. 298—299, n. 2).

³ *Albina Carpaților*, revistă literară apărută la Sibiu între 18 august 1877 — 30 septembrie 1880, redactor fiind Ioan Al. Lapedatu iar editor Visarion Roman. Vezi *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, București, 1979, p. 10.

⁴ Vezi N. Petra Petrescu, *Monografia Institutului de credit și economii „Albina“*, Sibiu, 1897; V. Slăvescu, *Monografia Băncii „Albina“ din Sibiu*, Sibiu, 1919; *G.B.C.*, V p. 317, n. 1—3.

Iubite Costi !

Nu mă îndoiesc că te afli în posesiunea scrisoarei mele din 27/15 dec[embrie], cu care îți răspundeam pe larg la a d-tale din 8/20 dec[embrie]. Scopul acestei scrisori este numai: 1) Să-ți fac cunoscut că, pe lângă 30 resp[ectiv] 50 ex[emplare] ce ți-am trimis de-a dreptul din cițiva n-ri ai *Obs[ervatoriului]*, spre a-i împărți, am mai trimis astăzi Nr. 1 et 2 la 62 adrese din București, tot abonați din [anul] 1878, al căror abonament expirase în 1879, care mai curînd, care mai tîrziu. Am casat numai pe vreo 4 inși ca Martinovici, Moroianu etc., despre cari îmi spuseseși că nu mai vor să aboneze. Se înțelege că am trimis și la cei expirați în 31 dec[embrie], prin urmare la toți. Eu îmi aduc aminte că ți-am fost dat lista întreagă de abonații din București, dară dacă nu o ai, să ți-o trimit. În aceasta se cuprind toți cei făcuți de mine, de domnu V. Maniu, de d-ta etc. Dacă ai acea listă, atunci ți-ai putea cerca norocul pe la toți. Eu însă le voi mai trimite numai nr. 3 et 4, căci mă costă prea mult. Pînă atunci doară vei ciștiga pre cițiva, fiindcă *ne trebuiesc*. 2) Vei fi simțit sau nu că hipocritul d-tale de acolo, cu cel adv[ocat] din Brașov care te jăfuisse de

500 f.c. cînd cu mergerea pe Făgăraş cu frate-său şi cu redactorul *Gazetei Transilvaniei*¹, şi-au pus în cap să ne facă tot răul posibil, mint asupra mea cite şi mai cite absurdităţii în *Gazetă*, fac intrige acolo în capitală etc. din care cauză am şi rupt-o cu *Gazeta*, refuzîndu-i şi exemplariul în schimb, acelor ingraţi miserabili căror le-am aruncat nebuneşte miile de fiorini în sîn, cu nespuse sudori şi torturi sufleteşti. Este lucru scîrnăv ca noi amîndoi să ne spălăm rufele murdare pe la vecini, că şi așa oamenii își [bat] destul joc în capitală de nebunia şi moşicia ardelenilor; cu toate acestea trebuie să ne apărăm onoarea şi existenţa. Deci dacă vei auzi vorbe de acelea calumniatoare, nu tăcea, ci răspunde şi apără cu toată demnitatea, spunînd că în trei perioade numai socru-tău a scăpat *Gazeta* de moarte, în 1861 — 3 i-a cîştigat cu munca sa 7.000 f.c. din care el n-a văzut nici un ban cu ochii, şi că în 1876 i-a ridicat abonaţii de la 280 unde căzuse, la 800 de abonaţi. Ei zic că n-am scris pentru cei enunţaţi. Ştii ce şarlatani sunt? În toată T[ransilva]nia numai în Munţii Apuseni au suferit românii, şi numai 3 zile, de ieşirea apelor. Alta e în Ungaria, la Zarand, Arad etc., dară pe acelea eu le-am şi publicat pe larg în corespondenţe etc. Tot scopul vrăjmaşilor mei a fost ca să facă *reclam* pt. abonaţi la *Gazeta*, cum se va vedea preste puţin. 3) Întreabă pe d-n. Vas. Maniu, se mai trimite *Obs[ervatoriul]* la d-n. Vineşiu în Călăraşi. D-lui se abonase pe 6 luni pre cînd se sculase dintr-o boală grea. Nu ştiu dacă este acuma sănătos. Apoi de la d-n. Grig[ore] Grădişteanu de la Paris, căruia îi trimisei ziarul 1/2 an, dară de 14 luni nu poci afla dacă mai este în Paris sau dacă mai trăieşte. De la 1 an sistat, presupunînd că nu-i trebuie şi să nu plătesc porto_îndoit degeaba, şi așa în Paris n-am nici un abonat, lucru prea firesc, pentru că la cîţi români din România le mai pasă de românii de dincoace? Din cite 100 de mii la cite unul. Dară nici atunci nu le-ar păsă cînd s-ar masacra vreo 100 de mii dintre noi.

Pre cînd stam să închid această scrisoare, îmi veni una de la Dimi[itrie] Iuga, deodată cu alte două foarte supărătoare pentru mine. Spune-i te rog, numai atîta deocamdată, că pe cel mai bătrîn din cei doi numiţi ni l-au înstrăinat vrăjmaşii de cari fu vorba mai sus, iară la cel mai tînăr nu-mi arată *care* din cei doi fraţi, şi eu de aici nu am cum să ştiu care este la regie.

La Braşov, pînă înainte cu 8 zile, ai noştri era bine, numai bani le trebuia. Aurelia o duce iarăşi rău, cu un băiat bolnav de 5 săptămîni.

Iubitoriu,

George.

P. S. Pentru cărţi mă voi justifica cît mai curînd la Delegaţiune.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ Cei trei „conjuraţi“ asupra lui Bariş erau avocatul şi scriitorul braşovean Iosif Puşcariu, fratele său Ioan cavaler de Puşcariu şi bătrînul Iaşob Mureşanu (sau mai degrabă fiul său Aurel Mureşianu, care nu l-a agreat pe Bariş niciodată).

Sibii, 23/11 ian. 1880

Iubite Costi!

Alături aici lista-extract din condica expedițiunii a acelor abonați la cari au expirat termenul. Adaog și lista compusă de noi ambii în iuniu acolo pe loc, spre a te putea orienta și mai bine. Trimit sub +¹ lista deputaților pe care știi că o luasem cu mine. În a[nul] 1878 au fost întreit mai mulți, au expirat, însă, pe la 31 dec[embrie] 1879 sau la 31 mart[ie] 1879, unii la 30 iuniu. E mare pierdere de timp a-i scoate de prin liste, apoi prea puțin ne-ar folosi. Era parte mare deputați, mai mulți din afară. Eu îți trimit și din această cauză lista.

Mă grăbesc foarte.

Iubitoriu,

G. Bariț,

În acest moment *Colțescu*, comerc[iant] refuză și trimise *retour*.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ Cu acest semn se sigla în epocă o expediție poștală specială numită *Kreuzband*, care se ambala cu o bandă de hîrtie lipită în formă de cruce.

Sibii, 26/14 ian. 1880

Iubite Costi!

De la nr. 103 ți-am trimis tot cite 50 ex[emplare], spre a le împărți. În urmă numai 25 ex[emplare], din cauză că nevăzînd mai mult de 3 abonați, am aflat de prisos a mai prăda exemplarie. De la nr. 1 înainte am trimis extra la toți abonații vechi; văz însă că și aceasta degeaba. Într-aceea eu am rămas aici fără nici un nr. 1 et 2. Deci dacă cumva ți-au mai rămas nr. 1 et 2 neîmpărțiți sau dacă li poți lua îndărăpt de la cei cari nu voiesc a se mai abona, să mi-i trimiți *îndată* sub+îndărăpt, ca să-i am aici pentru abonați buni și siguri, cari îmi viu din Tr[ansilva]nia și Ungaria.

Mai departe: să cercetezi la poșta de acolo, la direcțiune, că după ce noi aici plătim porto *duplu*, pentru ce se mai ia și în România încă o dată cite 5 centisime? Publicul strigă și injură. Vezi *Obs[ervatorul]* nr. 4, *Poșta redacțiunei*. Așa, ne costă fiecare nr. aproape cit o scrisoare, 10 bani. Așa, ne ruinăm.

G.B.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

[Sibiu], 6 febr. n. [1]880

Iubite Coste!

Iacă aci o înfruntare aspră de la d-n. ingénieur C. Brezoianu ¹. Chitanța ce i-ai dat-o în 1/13 ian[uarie] n-a trimis-o, dară noi îl aflăm între abonații pe a[nul] tr[ecut], pe 1880 nu mi l-ai trimis. L-ai uitat. Vezi ce rușine pă-șim! După ce n-ai făcut nici 10 abonați ² pe a.c., apoi și din cîți faci se uită. Mai în urmă am primit nu[mai] Caffée[sic] Labes și Radu.

Ne merge rău!

G.B.

[Adresa:] Onor[atului] domn Const. I. Iuga, casariu al Academiei. În București (Palatul Universității).

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ „Înfruntarea“ e următoarea scrisoare, pe a cărei filă liberă și-o scrie Bariț pe a sa, ca să-i parvină lui Iuga ambele mustrări odată:

„1880, ianuarie 23, București,
25 str. Academiei 25

Domnul meu,

Cu vreo trei săptămîni înainte de expirarea anului am plătit d. Iuga, ginerele d-lui Bariț, 11 franci pentru *Observatorul* pe 6 luni, de la 1 ianuarie pînă la 1 iuliu anu 1880, cu toate acestea ziaru nu vine deloc. Dacă d-nu Iuga nu a trimis banii, d-nu Bariț este culpabil, căci încredințează recepise ginerelui său; dacă redacția a priimit banii și nu trimite, iară d-n Bariț este culpeș. Regret că se face asemenea neorînduială, în prejudiciul unui ziar care ar trebui cit de răspîndit pe la noi, pe aici, unde nimini nu-l propagă, nici chiar originarii din Transilvania.

Vă trimit și chitanța în cestiune, căci n-am ce face cu ea dacă nu mi se trimite ziaru.

Al dv. cu stimă,

C. Brezoianu,
inginer“.

² Alături de scrisoarea lui Bariț, în același loc, se află următorul tabel întocmit de Constantin Iuga, din care reiese că numărul abonaților din București ai *Observatorului* („colecții“ de el) sînt chiar zece:

„Abonații mai noi, de la 1 ianuarie 1880 încoace

1 Aureliu Ciurea	12 luni	f.s.	22
2 Café Labes	6 „	„	6
3 Hotel Labes	3 „	„	6
4 Grigore Trandafil	6 „	„	11
5 Mehedintianu	6 „	„	11

6	Const. Brezoianu	6	„	„	11	
7	Matei Drăghiceanu	6	„	„	11	
8	G. Misail	6	„	„	11	
9	I. M. Riureanu	12	„	„	22	
					L.	111
10	Minist. de interne	12	„	„	22	
					F.s.	133“

71

Sibii, 6/18 febr. 1880

Iubite Costi!

Adeverind primirea scrisorilor d-tale din 29 ian[uarie] v[echi] și 3/15 febr[uarie], viu a-ți răspunde pre cît mă iartă timpul la cîteva puncte, spre a evita neînțelegeri.

1 Te asigur că carta de corespondență cu nr. abonaților a *pierit*, precum pier multe carte de acelea, mai ales din România. Dară eu continuasem la abonații vechi pînă inclusive nr. 4. Atunci, văzînd eu că nu se arată nici un abonat din capitală, am curmat și am trimis mereu numai la aceia a căror plată trecea și preste 31 dec[embrie] [18]79, adică sau pînă la 31 mart[ie] sau și mai departe. *Îndată* ce îți primii scrisoarea din 29 ian[uarie] vechi, cu lista, am trimis și trimit la toți aceia, regulat. La cei 3 miniștri, Brăteanu, Kogălniceanu, Boerescu trimit din îndemnul meu și te rog ca *să nu mai sacrifici* ore scumpe spre a le cere bani. Cu totul altul este scopul meu. Nici de la Io[n] Ghica *să nu ceri* a se abona, cu atît mai puțin să facă abonați. N-am zis aceasta niciodată, din ce cauză nu, îți voi spune altădată.

În scurt, află că acuma primesc toți pe cîți ai abonat, plus cei 3 miniștri.

2 M-ai înțeles foarte rău dacă ai explicat cuvintele mele ca și cum ți-aș imputa că nu ai făcut mai mulți abonați, ci m-am plîns numai, ca în familie un membru cătră altul, că nu ne merge precum am dori noi. Toate cîte le scrii în 3/15 pe cele de întîi 3 fețe le știu de 40 de ani, și nu trebuiai să-ți iai osteneala de a le pune pe hirtie. Din contră, aș putea adăogè eu că acum te poți convinge ce m-au putut costa pe mine alergăturile în interesul făbricei, în 19 ani, la București.

3 Rău mi-ai citit scrisoarea mea! *Nu* te-am întrebat eu care este Ienache și care Dimitrache, că doară nu mi-am pierdut memoria, ci am întrebat limpede la care din Cîmpineni cere ca să scriu, la Ioan sau la Costache, adică care din ei are a face cu regia, ca să știu. Iară de C. A. Rosetti am zis curat că orice i-am cerut eu pînă acuma, niciodată nu mi-a îndeplinit, din cauză, cum mi se pare mie, că vrăjmașii mei, duși din Ardeal acolo m-au clevetit și i-au împlut capul cu minciuni, ca niște oameni de nimic ce sunt ei, prin urmare nu vreu să mă mai blamez nici pentru fiul meu, care i-a muncit 4 ani ca corespondente secret, și acuma nici răspuns nu-i dă.

4 Este adevăr autentic că cei 5 bani se iau în România de la toate foile noastre *politice*, din novembre încoace. Au n-am alăturat eu adresele cu

marcele la petițiunea mea? Au nu avem aici reclămățiunile de la abonați? Acelea nu sunt degeaba.

5 Asigură pe d-n. Maniu că d-n. Vineșiu abonase numai pe 6 luni și soțu său Ionescu Munte pe 12 luni. Au chitanță la mână.

6 Acel ștregariu obraznic gonit din Blaș va ajunge sau la Mărcuța, sau și mai rău. Nu merită să stai de vorbă cu el. Aici nihilisti, oameni de nimic, ar voi să scoată castanele cu degetele mele din spuză, să mă spinzure pe mine și să scape ei. Fii sigur că li se apropie catastrofa. Nu mai sta de vorbă cu el.

7 Să te bucuri că Delegațiunea îți dă de lucru. Aceasta va fi un titlu mai mult ca la timpul său să cerem adaos la salariu. Numai înmulțindu-ți plata vei fi în stare să duci familia. Până acum dînsa nu a pătimit de frig, nici de foame. Eu de la 1 ian[uarie] s[t[il] n[ou]] le-am trimis de aici, pînă ieri, 184 flor[ini] v. a., din cari cu 90 f.a. a plătit dătorii, restul le-a rămas de cheltuială în casă.

8 Pentru Ilieșiu să nu mai pierzi nici un minut. O dată aveai să mergi cu dînsul. De aci încolo, D-zeu să-i aibă de știre.

9 Să-mi remiți cit mai curînd din nr. 2 *Observat[oriul]* măcar 8 exempl[are], sub +, că am trebuință imperativă. Bine ar fi cînd s-ar afla și din nr. 1. Anunțul acela îl mai poci eu publica, că abonarea se poate face la d-ta.

În fine, să-ți mai spun ceva de la Zărnești, după ce am aici pe Wolf, de cîteva zile, la cumnatu-său. După ce sașii, proști, au schimbat radical în toate machinele, după altă sistemă, mai toate schimbările au ieșit foarte rău, întru atîta încît ardea 4 stînjini și făcea numai pe 1/2 hîrtia ce o făceam noi. Au gonit pe Schiel, au adus un prusac, l-au gonit și pe acela, au luat pe Dietrich de la Petersdorf. Într-aceea în noaptea din 30 dec[embrie], oprind toate machinele dară nescurgînd apa și vaporul de nicăiri, au plesnit mai toate țevile, s-a stricat holenderul de înălbit, au înghețat turbina cea mare pusă în locul roatei, și de atunci fabrica stă. Moara de lemn au mutat-o mai în jos, a ieșit însă mult mai rea decît a fost a noastră, nici nu îmblă. La Petersdori încă merge mizerabil de rău, de aceea goniră și pe Dietrich. *Industria mare!!*

Iubitoriu,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

72

Brașov, 9/21 mai 1880

Iubite Costi!

Eu plec numai astăzi de aici la Sibii. Am avut multe afaceri de regulat. și dacă aș mai putea sta, ar mai fi și altele. Am dorit să-ți scriu înainte de plecare, că-ți las soția și pruncii sănătoși. Cit am stat eu acilea, atît Victoria cu mamă-sa cit și băieții s-au recreat și oareșcum s-au învioșat. Ambii învață bine, numai biata mama lor trebuie să stea mult la machină, să le coase. Călțăminte rup foarte multă. Eu mai las și Victoriei, de la

mine, extra, pentru ea și prunci, o bagatelă de 35 fl. din socoteala ce am încheiat cu tipografii. Dacă o silesc de la poliție să pună scocuri de tinichea, care o costă la 70 f. c. și nu se va ajunge. Dintre chiriași se ducе numai văduva lui Pittner, la St. Mihai. Se va afla altcineva. Am vizitat și eu casele. Cele scunde, deasupra cămărilor, s-ar putea face altfel prea bine, dacă ar fi bani. De mi-aș ajunge scopul știut, eu prea bucuros i-aș mai da Victoriei. Bine ar fi dacă ar mai ieși ceva abonați din capitală, ca să-i mai poți trimite de acolo, că vine plățirea la sparcasă, cvartalul dărei pe case, preste spesele curente, în care se ține destulă economie, dară băiații trebuie să mănince de 4 ori pe zi, că ei cresc.

Dacă te vei vedea cu d-n. Vas[ile] Maniu, spune-i salutările mele și că, voind a-mi scrie, se poate adresa pe sigur orice la Sibii, cu recepise. D-n. Mărgineanu așteaptă răspuns la vreo 3 epistole ale sale. Acest om a făcut minuni, așa zicînd, pentru apărarea intereselor familiei. Chiar să nu ai cauze grele spre a-i răspunde, și totuși, ca din compliment, tote bine să-i răspunzi.

Remit contul lui Zeidner, soldat pt. d-n. Urechia, ca să i-l poți da.

Dacă procesele-verbali ale Academiei n-au ieșit separat și dacă pînă acuma nu s-au publicat nici în *Anali*, te rog să-mi trimiți cumpărînd ./ n-ri din *Monitor* și eiți vor mai fi ieșit cu procese-verbali, drept la Sibii, că am foarte mare trebuință de acelea proc[ese] v[er]bale], și mai virtos de cele din urmă, despre ortografie, că în T[ransilva]nia s-au revoltat mai mulți literați asupra proiectului, apoi mă înjură și pe mine, dară mai virtos pe Babeș. Eu mă voi apăra cu energie. Va urma luptă infocată. N-am bani românești ca să-ți trimit să-i cumperi, dară să-mi pui în socoteală. Strict luînd, biroul ar trebui să ne trimită la toți acelea procese-verbali.

Te-ai înțeles cu d-n. președinte? Ți-ai regulat oarele, ca să mai poți face și altceva?

Iubitoriu,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

Iubite Costi!

În 20 mai n[ou], ziua plecării mele de la Brașov încoace, te rugasem ca sau să-mi trimiteți procesele-verbali academice în foi volante, dacă au ieșit așa, sau în n-rii *Monitorului* în cari s-au tipărit. Pînă acum nu am primit nimic din acelea, și ce am publicat despre ortografie, le-am împrumutat din unele ziarie. În această țară se interesează mulți români de lucrurile *Academiei*, și publicarea lor aici o așteaptă mai virtos de la mine. De aceea am zis că voi să le plătesc, dacă onor[ata] Delegațiune nu află cu cale a trimite cte un exemplariu la fiecare membru al Academiei. Știu bine că acelea procese-verbali vor ieși în *Anale*, însă cînd? Poate toema la un an, pre cînd se pun alte cestiuni la ordinea zilei. După ce avem organe mici de publicitate, prin urmare spațiu puțin, apoi să mai se întîrzie comunicarea, și așa

noi românii rămănim în coada tuturor. Dacă-mi veți trimite procesele-verbali în n-ri de ai *Monitorului*, n-aveți la ce încărca n-ri întregi, ci numai foile pe care se văd procesele-verbali, firește sub +, la adresa mea în Sibii. Dacă cumva au ieșit pînă acum în *Anali*, mi-ar părea cu atît mai bine să capăt 1 ex[emplar] din acelea.

Aici se vorbește de 3 săptămîni despre un tren de plăcere de la Sibii—Mediaș—Segișoara—Brașov la București, cu prețuri reduse mai la 1/2. În acest caz eram decis a cîștiga pentru Victoria și băieții mijloace de bani ca să te poată cerceta, să-și astîmpere dorul. Se cere însă o societate pe atît de numeroasă, ca să se acopere 714 fl. v. a. pentru dus și întors, cu termen fix de 14 zile. Aștept pe fiecare zi știre sigură în această privință.

Rău m-am păcălit eu cu acea scrisoare sigilată pe care o lăsasem pe mîna d-lui Maniu la plecarea mea de acolo. Nu trebuia să fac una ca aceasta, pentru că nici împregiurările actuali și nici omul cătră care se adresase în absența lui nu avea să-mi insufle nici o încredere. De cumva d-sa nu a dat-o, ci o mai are la sine, fii bun roagă-l în numele meu, pe lîngă salutările mele, ca nici să nu o mai dea, ci să aprindă sugările cu ea. Doar voi mai învăța și eu minte acuma, la bătrînețe înaintată, ca să știu. că uneori se fac omului promisiuni numai pentru ca să-și bată cineva joc de el.

Cu acestea, sărutîndu-te, rămîi al d-tale iubitoriu,

Georgie.

[Adresa:] O[noratului] domn C.I. Iuga, casariu al Academiei de Științe.
În București.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

74

Sibii, 12/24 sept. 1880

Iubite Costi!

D-ta mi-ai telegrafat ieri în cauza opului Hormuzache. Nu ți-am răspuns, căci era prea tîrziu ca să mă reculeg, să-mi trag sama cu împregiurările de aici, întră care mă aflu acum, după alte vreo 6 luni de cînd eram pe la București. Facă ce vor ști, de-mi vor da de lucru îl voi accepta și executa în conștiință, după datina mea, dacă nu, am aici destul, încă și cînd mi-ar fi ziua de 48 oare.

Mult mai fierbinte doresc eu să știu cum te mai afli, anume în privința materială, dacă adecă ți s-a deschis și vreun alt izvor de venit, precum și cum v-ați înțeles cu Victoria, poate dînsa să rămînă acolo fără pericol de a simți cu toții lipsă mare? Din toate punctele de vedere doresc să aflu despre starea voastră, Ieronim și noi toți, toți.

Ieri am răspuns onor[atei] Delegațiunii că monumentul a sosit și o am rugat să-mi trimită de urgență 300 lei noi la coperirea speselor așezării. Astăzi, vorbind cu cine știe mai bine decît mine, mă reflectară că am cerut prea puțin, pentru că, între altele, monumentul nu poate fi fără grilagiu de fier, care singur poate să coste aici circa 150 l[ei] n[oi]. Ci acum trimiteți-mi

atita, și preste vreo 10 zile voi ști să vă spun, doară suma întreagă ce se va cere.

Cît mai curînd îți vom trimite lista abonaților a căror prenumer[ăție] expiră în 30 septembrie.

Vă sîrut dulce pe toți, al vostru părinte iubitoriu și doritoriu,

Georgie.

[Adresa:] Onor[atului] domn Const. I. Iuga, casariu al Academiei Științifice. București.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

75

Sibii, 19/7 ian. 1881

Iubite Costi!

Din /. lista rectificată vei vedea că eu de la 1/13 ianuarie încoace numai la 13 persoane mai trimit *Observatoriul*. Pe miniștri i-am șters, că eu nu am să dau nimic de pomană la boieri și miniștri. Trei ani le-am dat; fie cu atita. D-lui Maniu merge gratis. De la ceilalți, doară, vei putea încăsa. Bilete (chitanțe) de încăsat mai sunt la d-ta. Cearcă-ți norocul, și dacă vei încasa trimite banii la Victoria, ca să-i împartă 1/2 cu mamă-sa. Din o scrisoare a ei de la 2/14 pricep că duce lipsă. Eu le-am trimis de aici în 4 săptămîni 155 fior[ini], dară au conturi de plătit și e iarnă. De nu vei încăsa, că doară nu vor, fii bun a mă aviza ca de la nr. 10 să tai trimiterea.

Pachetul de la Academie îmi veni abia astăzi, la vamă, unde cărțile au să treacă prin cenzură. Doară nu vor mai fi epistole sigilate, ca să plătesc gloabă.

Ep[isco]pul Mețianu mă întrebă că în București te afli, ca să-i trimiți cupoanele.

Al d-tale iubitoriu.

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

76

Sibii, 1 febr. n. 1881

Iubite Costi!

Deunăzi ți-am trimis lista acelor abonați din a[nul] trecut, la cari nu am sîstat trimiterea *Observatorului*, în număr de 11. De atunci d-n. Grădișteanu a refuzat și întors n-rii. Ce facem cu ceilalți? Plătesc sau nu? Victoria nu-mi scrie că i-ai fi trimis de abonamente, și are lipsă, atita știu.

De la Academie am primit pachetul cu cărțile, dară plicul cu manuscrisurile *nu* l-am primit. Ar fi lucru foarte urit de s-ar fi pierdut. Mai bine să nu-l fie trimis. Dacă voi veni la București, le voi citi. Cercetați după acel pachet.

Cu graba.
Iubitoriu,

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

77

Sibii [sic; recte: Brașov] 15/3 martiu 1881

Iubite Costi!

Eu sosii aici ieri dimineață și aflai pe toți membrii familiei sănătoși, Din Sibii imi fu absolut preste puțință a-ți răspunde măcar la punctele principali din ultima d-tale scrisoare, în care-mi arătai și starea abonaților de acolo. De când Ieronim este aplecat la „Albina“, adecă de 5 luni, pînă să intre și în natura afacerilor, nu a fost în stare să mă ajute cu nimic la ziaru. De altă parte, eu în acestea două săptămîni din urmă am trebuit să lucru indoit mai mult, ca să poci lăsa material preparat măcar pe 4 n-ri înainte, pînă mă voi așeza bine în București, ca să trimit m[anu]s[cri]pte de acolo.

Apropos de București. Eu nu am primit invitarea uzitată. Sau că nu s-a expedit încă de la Academie, ori că s-a rătăcit, ori nu ne mai invită? Te rog ca să mă avizezi aici la Brașov prin o carte de corespondență, să știu pînă duminică 8/20 martiu. Știu bine că în sensul statutelor, § 17, ar fi să ne adunăm cu 30 de zile înainte de Joia Patimilor, ceea ce ar cădea pe 10/22 martiu, cu toate astea au tost și praxă pînă acum ca să ne invite *ad personam*. Nu aș vrea să merg numai pe nemerite, că eu nu am timp de pierdut.

Am lăsat și la Sibii vorbă ca în caz de a merge invitarea acolo, să mi-o remită îndată aici, ca să știu sigur și să mă regulez cu ziua plecării.

Aici am dat de cele mai mari neplăceri cu contribuțiunile. Ne urcă neincetat, ne cer și restante pe cîte trei ani, pe care avem cărticica la mînă că le-am plătit regulat.

Toate celelalte afaceri la vom discuta în persoană, iară pînă atunci, la fericită revedere.

Al d-tale iubitoriu,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

Sibii, 6 iunie 1881

Iubite Costi!

Sunt tocma 7 săptămîni de cînd ne despărțirăm la gara din capitală, și de atunci nu ne mai scriserăm unul la altul. Acolo amețeala cu mărețul eveniment, aici la noi o scurturătură bună a corpului naționale prin adunarea din urmă, după care eu am călătorit la sărmana Aurelia și la Mărița care mai dobîndi o fetișoară, încît acum are o păreche. Ea poate fi foarte îndestulată cu starea sa.

Se apropie expozițiunea noastră de aici, și eu pe atunci, 15/27 aug[ust], trebuie să dau gata monumentullui Papiu¹, cu toate ale sale. Timpul este foarte înaintat. De aceea te rog ca, pe temeiul petițiunei mele adresate Delegațiunei și rămase la d-ta, să-mi mijlocești cît mai curînda numărare a sumei votate spre acel scop de către Academie. De cumva hîrtia mea se va fi rătăcit, te autorizez prin aceasta ca să compui d-ta alta și să-mi subscrii numele meu, apoi să-mi trimiți 600 f. v. Poți trimite în note hipotecarie, pe care le poci schimba aici în cursul de mai nainte.

După știrile ce am de la Brașov, acolo sunt toți bine, numai de s-ar ajunge cu venitul ce-l mai are Victoria, dară nu se ajunge, iar eu pînă în iuliu nu mă aflu în stare de a o mai ajuta. Dacă vor fi plătit abonații *Observatoriului*, să-i trimiți Victoriei tot, mult-puțin cît va fi. Dacă n-au plătit nici pînă acuma, să știi, ca să încetez cu expedițiunea. Tot așa o pății cu 3 abonați din Craiova, cari, la repetite rugări, nu vor să plătească, dar nici nu resping ziariul.

Clubul Junimei plătit-au?

Al d-tale iubitoriu,

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ *Alexandru Papiu Ilarian*, unul dintre membrii marcanți ai Academiei Române la începuturile acesteia, murise în 1877. În ședința Societății Academice Române din 28 august 1878 s-a luat hotărîrea ca să se aloce suma de 5.800 lei pentru realizarea unui monument al lui Papiu Ilarian, la mormîntul acestuia din Sibiu. Cu supravegherea lucrărilor a fost însărcinat George Bariț. Monumentul, executat de sculptorul Canner din Kreutznach, constă dintr-un bust așezat pe o coloană rotundă. El este situat la mormîntul din cimitirul fostei biserici greco-catolice din Sibiu. Cea mai reușită imagine reprodusă a bustului, la Ioan Chindriș, *Alexandru Papiu Ilarian și Academia Română*, Zalău, 1973. Vezi și Corneliu Albu, *Alexandru [!?] Papiu Ilarian*, București, 1977, p. 247—249.

Sibii, 12 iun. n. 1881

Iubite Costi!

Înainte cu 6 zile, ți-am fost scris în cauza banilor pentru monument. Într-aceea iată ce-mi veni de la d-n. ministru Ureche, în aceeași zi. Citește tot, pune

apoi. scrisoarea mea sub cuvertă, scrie-i adresa și i-o dă ca venită sub altă cuvertă. Vezi de te informează, ca să mă știu eu regula, *nu numai* pentru acest caz, special. La doi buni amici căror le arătai telegramul ministrului, le bătui tare la ochi și deteră cu socoteală că poate guvernul Român[iei] voiește și altceva cu mine.

Să nu rămîn de poștă.
Adieu sau la revedere.

Georgie.

[Adresa:] Onor[atului] domn Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române. În București, Palatul Universității, partere.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

80

Sibii, 21/9 aug. 1881

Iubite Coste!

Răspund numai la scrisoarea d-tale din 5 aug[ust] v[echi], alăturînd aci un bilet pentru d-n. coleg și amic G. Sion, adresat de cătră d-n. Măcelariu mie, că [a]decă se va îngriji nesmintit ca familia d-lui Sion să fie așezată, după puțină, cit se poate mai bine, afară dacă cumva nu o va invita la sine doamna Constanța Dunca Schiau,¹ care are locuință prea bună după localitățile de aici. Bine era să se fie știut și numărul membrilor familiei, înainte. De altmenea nici în hotelurile de aici nu vor fi prețuri exagerate.

Ți-a scris Victoria? Am chemat-o pe ea și pe Aurelia, ca să vie și ele; vor fi la mine 4 zile. M-am spăriat de ce a lucrat Victoria și Virginia pentru expozițiune. Nu cred să se mai afle care să o întreacă. Adunarea noastră cu expozițiune, măsurată cu măsură ardeleană, nu bucureșteană, nici — vai de noi! — vieneză ori pariziană, va fi una din cele mai frumoase și mai cercețate. Bilete de căli ferate am împărțit pînă acuma 1100, în depărtări mari, pînă în Marmăția. O grijă mare avem: să nu dea foc vrăjmașii. Păzim zi și noapte, cu arme de foc.

Expedițiunea la „Concordia“ s-a cores.

Dr. Mitrea mulțamește foarte. Acesta este în serviciu olăndesc pe insula Iava. A venit pe 1 an în concediu.

Al d-tale părinte iubitoriu,

Georgie.

[Adresa:] Onor[atului] domn Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române. În București, Palatul Universității.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ *Constanța Dunca de Schiau*, 1843—?, scriitoare și militantă feministă româncă, este o altă celebritate feminină a noastră în Europa secolului al XIX-lea, după Dora d'Istria și înaintea Elenei Văcărescu. Trăind multă vreme în Franța, a publicat cărți

sub pseudonimul Camille d'Alba. A fost secretara particulară a Împărătesei Eugenia. Lipsește pînă acum orice articol biografic mai consistent despre ea. Vezi *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, București, 1979, p. 308.

Sibii, 9 octobree st. n. 1881.

Iubite Coste!

După trei luni sau, poci zică, 9 luni de zbuciumături cu adunările și luptele noastre de aici, din care și acum partea cea mai grea a căzut tot pe umerii mei, am ajuns ca să mai poci răsufli puțin, să-mi văz și de alte afaceri, și anume de cele strict familiare.

Îți aduci aminte că-ți făcusem năpaste cu prenumerarea *Românului* pe adresa: Dr. medicinei Hilariu Mitrea, în Rășinariu. Acest medic este de origine din Rășinari, se află însă în serviciu olandez tocma în insula *Iava*, în Asia, iară acum are concediu pe 1 an întreg, cu plata întregă cite 500 fl. pe lună! S-au abonat și la mine pe 1 an pentru *Observatoriu*, m-a rugat să-l abonez tot eu și la *Românul*, prin un librariu. Mi-a numărat banii încă de la începutul lui august. Eu însă, prevăzînd că dacă vor veni la expozițiune mai mulți membri ai familiei, vom avea aici și spese extraordinare, am reținut partea mai mare a banilor. Ți-am trimis atunci 10 franci, acum iară-ți trimit numai 20 lei noi, dară te rog ca să abonezi pe Mitrea la *Românul* pe 6 luni, de la 1/13 oct[ombrie] pînă la 1/3 aprilie, căci apoi în primăvară se mută la Italia și va primi acolo. Așadară 10 lei te rog să-i pui iarăși de la d-ta, adecă din abonamente ce vei fi mai putut încăsa, ori vei încăsa, pt. *Observatoriu*. Eu am numărat Victoriei în săptămîna trecută acești 10 lei cu 5 fl. v. a., căci avea lipsă.

Alături aici și chitanța pentru cei 700 lei de la monument. Îți va fi spus d-n. Sion sau altul că ne opriseră ca Asociațiunea să nu participe la acea solemnitate; am luat apoi eu toată treaba în spinarea mea. Socoteală preste suma întregă de 700 lei îți voi trimite în tot cazul înainte de Anul Nou, adecă după ce vom avea toate conturile, căci deși pietrariul este gata din partea sa, dară grilagiul nici pînă astăzi nu e gata de la fabrica de fierărie.

Îți trimit și o listă a tuturor abonaților din București, ca să vezi cum ne potrivim la număr și la plată. Cu această ocaziune mai zic o dată: dacă mai poți face cite un abonat, trimite tot exclusiv Victoriei, căci cu cit băiații cresc, cu atîta-i trebuie mai mult, și despre acestea lucruri strict familiare eu m-am înțeles prea bine cu dinsa. O am ținut aici la mine 2 săptămîni, cu atît mai virtos că venise foarte slăbită. Aici s-a recreat prea bine, iară spese n-au avut nici chiar pe drum, că i le-am dat eu toate, și aici a șezut cu mine și cu verișoară-sa, preoteasa Virginia Sîrbu, pre cit a stat aceea 6 zile la mine cu bărbatu-său. Expozițiunea noastră a fost prea frumoasă și cercetată de mii de oameni de toate naționalitățile, sașii și sasele cu sutele. Bucuria Victoriei era mare. După ce s-a dus acasă Victoria, au venit îndată Dim[itrie] Stănescu cu cocoana, cu fie-sa și cu Octavia, pe 2 zile, căci apoi s-a și închis. Spesele expozițiunii noastre trec preste 6.000 fr. Vom avea un deficit ca de 300 fr. dară nu ne pasă, căci am triumfat frumos.

Am revăzut din nou lista și văz că Krafft a greșit la un loc, și am îndreptat. La vreo doi mă indoiesc și eu de termin, și îmi lipsește timpul ca să caut și scrisorile din dec[embrie] a[nul] tr[ecut] — 6 ianuariu a[nul] c[urent]. Poate că d-ta ai listă exactă. În fine, reflectez la anunțul din *Obs[ervatoriul]* nr. 78. Așadară oricîți abonați s-ar afla, adresele lor se dau acolo la poștă locală, care le înaintează aici, unde mi se numără mie 8 fl. v.a. în note austriace pe 1 an sau 4 fl. pe 6 luni. Cum vor socoti ei fiorinul, nu știu, destul că mie mi se cuvin 8 fl. numărați *prin poșta* de aici, care-și trage socoteala cu a României. *Este specula staturilor*. Ce porto iau ei acolo, nu știu, d-ta însă vei afla de la direcțiune. Au tarifă.

Îmi scriai de concediu pe octobree sau nov[embrie]. În cazul de a-l cîștiga, fii bun a mă înștiința.

Al d-tale iubitoriu,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

82

Sibii, 3 dec. 1881

Iubite Costi!

Eu am răspuns la scrisorile d-tale din iuliu, mai pe scurt în aug[ust], mai pe larg în 9 octobree, cînd am trimis și 20 l[ei] n[oi] cu rugarea ca să prenumeri pe Hilariu Mitrea mai departe, pînă la martiu. Tot atunci observasem că acest om se va duce din Rășinari la Viena. El a plecat, m-a rugat însă ca să scriu la administrațiunea *Românului* să schimbe adresa: *Dr. Hil. Mitrea in Wien Alten Fleischmacht 15, bei Herrn B. G. Popoviciu*. Acolo să-i meargă ziarul. Deci fii bun dă notă administr[atiunii] *Rom[ânului]*, sau o trimite.

Victoria îmi scrie că este foarte îngrijată de d-ta să nu fii bolnav, căci îi scrii foarte rar. Ele așa sunt; eu le scriu în fiecare duminică, o dată la una, o dată la alta, deși pot vedea din primirea ziarului de 2 ori pe săptămîină că eu trăiesc. Nevastă-mea a zăcut 2 săptămîni din o scîrbă avută cu Stănescu, mai mult de arțag. Eu cred și știu că ești foarte ocupat, cu toate acestea fă cum vei ști, ca dacă tocma nu poți d-ta, încai Iancu să consoleze pe mamă-sa la 10 — 15 zile cu cite o scrisoare. Văz că pe el l-au și citat la asintare. Pe anul acesta va scăpa cu cartea de botez, dară apoi în a[nul] v[ă]șitor nu mai poate, de aici sau de acolo, undeva trebuie să stea sub stindard.

Fiindcă mai tîrziu nu vă voi mai putea scrie, avînd spre finea anului trei întreit mai multe ca de regulă, te rog ca să-ți [iei] 1/2 oară, să-mi faci cunoscut cum mai stăm cu abonații cei credințați în capitală, ca să-mi poci încheia conturile, pozitiv ori negativ, și să aflu dacă mai am sau nu să trimit cuiva la București pe 1882.

M-a pus păcatele de am creditat iestimp și aici pe cîtiva. Mă pomenii însă ca din chiar senin cu restanță de 178 fl. v. a. Spre mare necaz al meu, cei mai mulți creditați pe vorbe mari, promisiuni solemne, m-au mințit țigănește. Nu mai poate fi vorba de creditat nici pe bogat, nici pe sărac, toți mint și înșală. Acestea restanțe îmi făcură neplăceri cu atît mai mari, că

de o parte ajunsesse și Victoria ca să nu mai aibă nici un ban de cheltuială în casă, iară de alta cei trei băieți ai nefericitei Aureliei s-au bolnăvit unii după alții de vărsat, încît am trebuit să dau și acolo cu 50 fl. mai mult ca în alți ani. Apoi, de la ianuarie 1882 nu mai poci trăgăna cu cauțiunea cirpită. Patru ani mă așteptară „prieteni”, și acum mă întrebă că *în patru ani* cum de nu am putut întregi 2500 fl. Nu vor să știe că eu țiu trei case, cu cea de la Orăștie.

Precum am mai zis, orice abonam[ent] vei fi încăsăt ori vei încăsa, să le trimiți lor la Brașov, ca să-și poată cumpăra din ei măcar lemne, iară eu să aflu numai care a plătit și care nu.

Al d-tale iubitoriu,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

88

Sibii, 20/8 mai 1882

Iubite Costi!

Alături aici două hirtii. Fii bun și le depune îndată după primire la biuroul Academiei, ca dacă numai se poate, să primesc ceruții 250 lei în 8 zile, adecă pe 15/27 mai, ca să poci folosi sărbătorile Rusaliilor la acea excursiune. Citește hirtia mea și vei vedea cauza. Dacă nu voi primi banii pe atunci, sau cel mai mult pe duminica denaintea Rusaliilor, eu nu voi putea pleca, căci m'e nu-mi dă mina ca tocma în *acestea* împregiurări să cheltuiască de la mine pentru scopuri științifice. Dară tot mai bine va fi să-mi [sosească] banii pe sîmbătă, ca să-i poci schimba în val[uta] austr[iacă], ceea ce aici nu se poate în zi de duminică.

Faceți d-lui Meitani¹ cunoscut, prin un bilet de corespondență, că eu nu am nimic în contră dacă secretariatul îi va da copia după raportul meu.

Văzînd că nu poți face nici un abonat, sistai expedițiunea de cite 40 exemplarie, ca să-mi cruț porto.

Mulțămindu-ți pentru aducerea minți de la S. Georgie, care-mi este și pentru 12/24 mai, cînd împlinesc 70 de ani, rămîn al d-tale iubitoriu,

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ George G. Meitani, 1840—1909, avocat și om politic român din București, procuror la Curtea de apel, deputat și senator. E cunoscut și ca scriitor, prin volumul *Cinturi intime*, București, 1860 și *Critica literară*, București, 1900. A tradus printre primii la noi din Sapho. Vezi despre el: George G. Meitani, în *Dreptul*, XXVIII, 1909, p. 3093; [G. G. Meitani], în *Adevărul*, XX, 1909, p. 7149; Lucian Predescu, *Enciclopedia „Cugetarea”*, București, 1940, p. 538; *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, București, 1979, p. 559.

Iubite Costi!

În zilele cit am petrecut la Braşov, pe la 7 oct[ombrie] st[il] n[ou] trimi-
tindu-ţi un memorial de ale noastre¹, îţi scriam că-ţi va merge de aici un
pachet cu mai multe exemplarie, şi îţi arătam ce ai să face cu ele. După mari
piedeci şi scirbe din partea celor cari din capul locului n-au voit să auză
de nici o mişcare naţională, abia alaltăieri am putut reuşi ca să înaintez la
adresa d-tale, prin poştă, franco, un pachet cu 60 exempl[are] broşurate şi
cu 9 legate în table tari. În scrisoarea mea din octobrie îţi arătasem ce ai să
faci cu exemplariile, alăturind şi o listă de cite ai să le împarţi gratis, anume:
la cele două biblioteci, a Academiei şi a Universităţii, la d-nii membrii Aca-
demiei citi se află în loc (cam 14 inşi), la 5 redacţiuni principali, d-lui Tocilescu,
apoi la Paris dd-lor C.A. Rosetti şi Al. Odobescu, la care adaog aici încă 2
[pentru] Emil Picot² şi Biblioteca Capelei româneşti din Paris. Din cele
legate să dai preşedintelui nostru totodată ministru,³ d-lui secretariu general
V.A. Urechia şi la toţi dd-nii miniştri citi nu sunt membri ai Academiei.
Să dai 1 exempl[ar] la cancelaria Senatului, 1 la canc[elaria] Camerei, 1 la
biblioteca Mitropoliei. Toate celelalte să le faci de vânzare, comptant. Deci
află că zilele trecute primii scrisoare de la on[oratul] domn *Dim. Frumosu*,
controlor la Derecţiunea telegrafelor şi poştelor, care mă întreabă de preţ
zicind că un consorţiu voieşte că cumpere mai multe. Te rog nu-ţi pregeta
a vedea pe d-n. Frumosu şi a-i comunica că dacă voieşte, poate lua din acelea
citeva care au mai rămas de vânzare, se înţelege însă comptant, că aşa i-am
şi răspuns. Dară *să nu* spui la nimeni că ai dat şi gratis la cineva în afară.

Pe d-n. Kogălniceanu să nu-l uiţi, oriunde ar fi, şi nici pe unul din membrii
secţiunii istorice, nici pe dd. Alecsandri, Maiorescu, Hasdeu din secţia filol[og-
ică]. Nu cumva să uitaţi pe d-n. *Ioan Ghica*, să-i daţi un exempl[ar] fin, dacă
este în capitală sau în Anglia, totuna. Academia tot trimite la Paris şi la
Londra cite ceva, foloseşte ocaziunea.

D-ta n-ai idee ce serviciu mare vei face cauzei cu executarea promptă
a acestor expediţiuni, acolo pe loc şi în afară. Află că ziariele magiare s-au
revoltat asupra coprinsului din acest operat al nostru, precum nu am mai
pomenit de la 1848. Din 20 ziarie politice magiare, abia poci citi 6, dară în
acelea 6, mari, au apărut pînă ieri 11 critice, una mai flagrantă decît alta.
Ei recunosc multe adevăruri, refrenul lor însă la unele este: „Nu *voim*, veniţi
de vă luaţi drepturile!“ la altele că nu este adevărat. Preste puţin, *Memorialul*
se va împărţi la miniştri şi la membrii camerelor, în limba magiară. Atunci,
apoi, va fi spectacol şi mai mare. Din toate acestea învăţăm că *Memorialul*
a venit la timp şi că produce efectul ce nu mai se poate aştepta, între împre-
giurările noastre, de la o acţiune ca aceasta.

Iată, însă, că ne veni altă năpaste pe cap. După multe intrige ca operatul
acesta să nu vază lumina în veci, acum după ce au apărut, prea s[finţia] sa
mitropolitul ortodox a *oprit* ca să *nu* se vînză în librăria diecezană de aici.
Este, adecă, ştiut că pre s[finţia] sa nicidecum nu e de acord cu mersul po-
litic al românilor din Transilvania. Aşa, unii prepun că se vor da şi cercularie
secrete arhieresti, cum s-a întimplat şi în iuniu 1881, prin cari, anume, preoţii
vor fi oprîti de la lectura acestui operat.

Îmi pare foarte rău că s-au străcurat citeva erori de tipariu care mă revoltă. Fii bun ia o ceruză și îndată pe pag. 1, în cuvîntul *resplicată* șterge preste tot pe *I*, adecă trage dungă preste *I*, că e adevărat scandal⁴. Celelalte treacă pe aci încolo. Nu-ți cruța, rogu-te, timpul, fă-ne acest serviciu. Vinde, ca să avem de unde plăti pînă nu-l vor opri.

Cu aceasta rămîn al d-tale iubitoriu,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ Scrierea politică din 1882 a lui Bariț, *Memorial compus și publicat din însărcinarea Conferinței generale a reprezentanților alegătorilor români adunați la Sibii în zilele din 12, 13 și 14 mai st. n. 1881, prin comitetul său emis cu acea ocaziune*, Sibiu, 1882. Vezi și *G.B.C.*, VII, p. 288, n. 7.

² *Ibid.*, p. 355 — 357.

³ Președintele Academiei Române era Ion Ghica.

⁴ În ediția a doua românească, tipărită în același an la Sibiu, greșeala de tipar nu mai există.

85

Sibii, 16/4 nov. 1882

Iubite Costi !

Sunt foarte îngrijat de soarta pachetului cu 69 exemplarie memoriale românești, trimise de aici în 1 nov[embrie] n[ou] cu poșta, porto *plătut*, despre care ți-am scris pe larg în 3 no[vembrie], și anume te rugasem ca să dai la ziarele cele mari de acolo cite un exemplariu. De atunci au trecut două săptămîni, fără ca să avem vreo știre despre sosirea sau nesosirea acelu pachet. Din această cauză eu sufer aici muștrări pentru atîta întîrziere, iară ziariele din București îmi cer exemplarie prin d-n. Diamandi Manole de la Brașov. Dară mai este și un alt interes foarte mare, vătămat prin întîrzierea aceasta. Am scris și la vama din Predeal, nu cumva pachetul s-a oprit acolo. Dacă cumva ești bolnav, pune pe cineva să-mi scrie, numai trei cuvinte: ai primit pachetul sau nu, și de l-ai primit, ce s-au făcut cu exemplariile.

Să dați cite un exempl[ar] la toate ziariele cite ies în toate zilele, și pe ceta franțozesc din loc să nu-l uitați.

Nu știu dacă ai vorbit vreodată în acestea 5 săptămîni cu d-n. avocat și deputat G. Missail, ca să mă știu conforma cu traducerea memorandumului în franțozeste, precum a decis comitetul nostru.

Fiindecă nu primesc de la nici unii răspuns la scrisorile și rugările mele, voi fi silit eu sau altcineva să mergem la București, să isprăvim în persoană. Nu cerem traducțiune de pomană, ci pe *bani*. Dacă oamenii de acolo se *tem* cumva, să știm, ca să aflăm în Viena traductori foarte buni din nemțește în franțozeste.

Răspundeți-mi numai acuma, și vă promit că cu lucruri de *acestea* nu vă voi mai incomoda pe nici unii.

Iubitoriu,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

86

Sibii, 15/3 dec. 1882

Iubite Costi !

Nu mai știu a citea oară am luat în mină scrisorile d-tale din 21 et 22 nov[embrie] n[ou], ca să-ți răspund la ele. De 5 săptămîni mă aflu într-o adevărată volbură. Dară să trecem la afacerile atinse în scrisorile d-tale.

Din cauza întîrzierii memorandumului la ziariile din Buc[urești], eu avusem în comitetul nostru scîrbă așa mare, încît tocma în ședința din 21 nov[embrie], blăstămîndu-mi ora în care fusesem ales eu acela, am ieșit, după care s-au adunat alți bărbați, din districte, ca să ne impace. Explicări mai departe nu poci face, iară de mișelia celui ce a oprit pe Vasilie ca să nu distribuie exemplariile, nu-mi aduceam aminte că va merge așa departe. Ne pasă la toți foarte tare ca operatul să se anunțe prin toate ziarele, cu atît mai virtos că aveam trebuință să coperim spese de 1859 fl. v. a., mai virtos din vînzare. Acum acelea sunt aproape coperite, deși edițiunea nemțească și cea ungurească, cite 750 exemplarie, se dă mai tot gratis, în toată Monarchia și în Germania. Edițiunea românească s-a vîndut mai toată. Aici nu mai sunt exemplarie. Se face a doua, tot în 2 000 exemplarie, la care se cer alte spese. Cu edițiunea franceză stă lucrul așa, că după diverse încercări, în fine fu recomandat d-n. profesor *Bonifaciu Florescu*¹, atît ca traducătoriu cit și ca tipograf. Am acordat eu d-lui traducere, hîrtie, tipariu cite 120 lei n[ou] de coală. Cere înainte 400 l[ei] n[ou], adecă 200 l[ei] a conto traducerei și 200 pe hîrtie. Înainte cu 5 zile i-am răspuns, în 10 puncte sau condițiuni, i-am adaos însă că are să ți le împărțesească d-tale, neavînd eu timp să le decopiez căci apoi d-ta ai să îngrijești, la timpul său, de legătoriu, așa ca din 1 000 exempl[are] 900 să fie broșurate, dară *cusute (ordentlich geheftet)* cel puțin ca cele de aici, pentru care plătim 3 1/2 cruceri, iară 100 legate (*gebunden*) în tablă de hîrtie groasă și călcii de pînză. Din acea sută, 50 ex[emplare] vor fi pe hîrtie fină.

Dară această edițiune franceză, întîrziată preste măsură, a devenit foarte urgentă, pentru Paris, Roma etc., etc., chiar și pentru București, unde mulți citesc mai bucuros în limba franceză. Într-aceea mi se scrie că numitul e om sărac și mă tem foarte de tîndălituri. Nu aș voi să mai am scîrbă și din această cauză. Deci te rog ca să faci cunoștință de aproape cu el, apoi sub un pretext sau altul să-l vizitezi din timp în timp, și eu îți voi mijloci, pe sigur, provizion pentru osteneală. D-n. Florescu are termin 2 luni.

Ai văzut că lui Szöllösy îi mai trimise comitetul, nu eu, 100 exemplare] în comision. Acum însă îi pare foarte rău, căci aici le-am fi vîndut mult

mai iute, comptant. Am îmbătrinit tare, dară n-am pomenit ca o carte românească atît de serioasă, științifică, să se vinză în 1 900 exempl[are], nu în 2 luni, dară nici în 5—6 ani. Coprinsul ei a produs pe aici și în Ungaria o impresiune cu totul neașteptată: bucurie nespūsă la români, minie și poftă de răzbunare la adversari. Chiar și dintre sași vin de-mi mulțămesc. Doară se va vinde și acolo măcar acea sută. Exempl[arele] gratis le-ai împărțit foarte bine; îți mulțămesc.

La ocaziune ce ți se va da, spune salutările mele călduroase dd-lor pe cari i-ai numit în scrisoarea d-tale și că le mulțămesc fierbinte pentru aducerea aminte. Salut pe d-n. coleg Vas[ile] Maniu și că am aflat de la colegul Babeș cele împărțite de d-sa. Casariul de aici este d-n. Visarion Roman, la „Albina“ (banca) și d-sa dă revers în regulă pentru tot ce primește.

Act de fundațiune am numai 1 exempl[ar] aici și ți-l trimit astăzi. Nu-l tipări. Am să-l tipăresc eu aici franco.

Iubitoriu,

Georgie.

Întoarce !

Episcopul de la Arad mi-a scris de ce te-ai plins la el. Nu știu dacă-ți dă mîna să faci așa.

Orice porto plătești la acestea coresp[ondente], să le pui în socoteala memorandumului.

Szöllösy va face foarte bine dacă va trimite prețul exempl[arelor], 25, vindute pînă dăunăzi, scăzînd cele convenite și adresînd direcțiunei Institutului „Albina“, Sibii.

[Adresa:] Onor[atului] domn Const. I. Iuga, casariu al Academiei. În București (Palatul Academiei). Rec[omandată].

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ Vezi Ioan Chindriș, *Bonifaciu Florescu și Memorialul transilvănean de la 1882*, în *Studia et acta Musei Nicolae Bălcescu*, IV. (*Bălcescu și Transilvania*, sesiune științifică, Cluj, 2—3 decembrie 1972), 1976, p. 135—147; supra, Partea întâi, XLVII/213, n. 4.

Iubite Costi !

Îți trimit scrisoarea episcopului în original, ca să o citești de zece ori; dară comentariu nu-i fac. Ep[iscop]ul își va împlini amerințarea desigur, și urmarea va fi discreditarea d-tale totală în ochii președintelui și ai delegațiunei. Auzi acolo: nici măcar cupoanele să nu i le trimiți la timp?! Este aceasta indolență, sau că ai cheltuit banii din cupoane? Oricum, ești discreditat cu totul. Și apoi ce-mi tot spuneai mie că din capete i-ai plătit 1 000 lei n[oi], cînd i-ai dat numai 500 [ei] n[oi]? Toată purtarea d-tale mi se pare foarte misterioasă. Dacă cumva ep[iscop]ul a scris și Victoriei, ca răspuns la scrisoarea ei de mulțămîtă, și i-a descoperit purtarea d-tale, atunci o jale va cuprinde pe ea și pe băiați, și ea va cădea în așternut. Apoi

să mă mai mir de un străin ca Bonifaciu Florescu, care nici pînă astăzi nu e gata cu *Memorialul* francez !¹ Dară ce-ți pomenesc eu de așa ceva, cînd în 10 săptămîni nu mi-ai făcut nici atîta bine ca să mergi la el și-apoi să mă înștiințezi de mișelia lui, pînă n-am mers eu la București.

Să faci banii episcopului din pămînt, să lași lenea și nepăsarea, să-i scrii și să-i ceri iertare, dacă nu vrei să-ți pierzi postul.

Al d-tale socru intristat,

Georgie.

Fă bine dă scrisoarea cit mai curînd la d-n. Ispirescu.

[Adresa:] D. domnului Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române.
În București (Palatul Universității).

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ Vezi scris. precedentă.

88

Sibii, 6/18 iunie 1883

Iubite Costi !

Îndată a doua zi după ce am primit scrisoarea d-tale din 1/13, am și înaintat acei 640 lei noi episcopului¹, prin poștă, iară în comitiva mea am decopiat vreo 4 pasaje din scrisoarea d-tale, coprinzătoare de cauzele care te-au făcut să întirzii cu trimiterea banilor, și l-am rugat să mai aștepte vreo 4 luni, ba i-am promis că dacă voi ajunge pînă la anul cu viață, voi ajuta și eu, după putință, la acea garanție. Mie mi se pare că l-a cătrănit și i-a deșteptat prepus greu netrimiterea regulată a cupoanelor. Eu am întirziat odată numai 3 săptămîni cu transmiterea unui cupon la mitropolitul Ioan², și îndată s-a spăriat și mi l-a cerut. În cazul de acela oamenii se tem să nu li se fi instrăinat chiar efectele. La episcopul însă poate să fie intervenit și vreo denunțiere, de care acuma sunt la ordinea zilei pe la noi.

Scrisoarea Victoriei o remit, ei nu am să-i zic nici o vorbă. În august voi fi iarăși la Brașov, pe 9—10 zile, atunci voi mai ajuta după putință.

Să trecem la nenorocitul de *Memorial*. Computul tipografului îl voi prezenta comitetului îndată la ședință cea mai de aproape. Pînă atunci însă 50 exemp[lare] broșurate bine, adecă cusute întocma cum am încheiat, cu contract, cu compactorul, să mi se transmită încoace, să se adaoge 5 exemp[lare] legate țeapăn (*gebunden*).

Celelalte dispozițiuni le scriu pe altă hîrtie³, ca această afacere să nu se amestece cu ale familiei, și viceversa, dară să mi-o remiteți decopiată de Iancu, că eu nu o poci decopia.

Comunică cu d-n. Ispirescu.
Iubitoriu,

Georgie

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ Lui Ioan Mețianu de la Arad (vezi și scris. precedentă).

² De data aceasta este vorba de Ioan Vancea de Buteasa, arhiepiscop și mitropolit greco-catolic de Alba-Iulia și Făgăraș.

³ Această „altă hîrtie“ este scrisoarea următoare, cu un caracter oficial.

89

Sibii, 6/18 iunie 1883

Domnul meu!

Spre răspuns la avizul dv. din 1/13 ale l[unii] c[urente] depre termina-rea memorialului francez, am onoare a vă face cunoscut.

1 Cu legătoria de cărți am încheiat contract și am fixat prețul de broșurat și de legat cu păreți tari.

2 Exemplare de lux să nu se lege nici unul, decît numai 50 cu păreți tari de hîrtie. Toate celelalte să fie broșate, cusute, cu invelitoarea groasă, nu ferferită de hîrtie.

3 Editorului Dentu, la Paris, da, să i se trimită 200 ex[emplare], atîtea cite cere el, dară să se adauge și alt pachet, cu 20 exempl[are] legate și adre-sate: *Monsieur M. N. Seulescu 34 Rue St. Jacques*, că acela mi le cere spre a le împărți la cei *mari*.

4 Rabat se acordă lui Dentu 40%.

5 Exemplarie gratis să se dea cite *două* la: 1) Biblioteca statului; 2) Academiei; [3] 3—10 la 8 ziarie românești și 11—13 la cele 3 franceze. Pînă aici face exempl[are] 26, toate broșurate.

4 [sic] Cele legate, cite nu merg la Paris, sunt destinate a se împărți pe la ambasadele din loc cite 1 exempl[ar]. Dară prin cine și sub ce titlu? Te rog ca în această privință să ceri binevoitorului consiliu al domnului secretariu general, după ce i-ai prezentat 1 exempl[ar] *ad personam*. Dacă d-sa va afla cu cale să se dea pe la ambasade cite 2 sau 3 exempl[are] gratis, atîtea să se dea.

5 [sic] Se înțelege că d-lui președinte al nostru îi veți prezenta 1 exempl[ar] fără ca să vă zic eu.

6 Asemenea și alți dd. colegi ai mei, cari se afla în capitală, și la dd. miniștri.

7 Să nu uitați pe dd-nii Odobescu și E. Picot, la Paris, nici pe I. Ghica.

8 Pentru spesele de expedițiune ce veți avea, vom da ordin la Librăria Graeve.

9 Tot la librăria Graeve să se depună spre vînzare 100 exempla[re].

10 Restul să fie reținut acolo pînă la alt ordin.

Trimiterea exempl[arelor] la Paris a devenit urgentisimă. Dacă-ți va mai cere cineva dintru cei mari ai țerei vreun exempl[ar], să dai negreșit, pe răspunderea mea, numai să treacă la socoteală.

Cu toată stima,

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

90

Sibii, 13/25 sept. 1884

Iubite Costi!

Fiindcă Victoria-mi scrisese de câteva ori că te așteaptă la Brașov, neștiind eu dacă ai venit sau nu, trimit această scrisoare urgentă, printr-însa, ca dacă nu ești în Brașov să ți-o înainteze îndată la București. Sper că acum Academia este p[er] cassa, pentru ca să mi se poată transmite restul sumei votate mie pentru adunarea de documente istorice și compunerea istoriei țării noastre. De patru luni lucrăi neîncetat aici acasă cu doi scriitori plătiți. În 3 oct[ombrie] (21 sept[embrie]) voi să plec spre a cerceta câteva arhive în țară și afară. Spre acest scop alătur petițiunea către o[norata] Delegațiune, ca să binevoiască a-mi asemna restul de 3 000 l[ei] n[oi] votați de către adunare. Doresc foarte ca suma aceasta să-mi vie pînă joi, în 2 oct[ombrie] (20 sept[embrie]) aici la Sibii de-a dreptul, într-o asigurațiune de la Banca României la adresa mea, asupra „Albinei“, sau dacă nu se poate așa, atunci să mi se trimită suma de-a dreptul la persoana mea. În caz cînd d-ta ai vedea că nu puteți face această expedițiune pe termenul de 2 octobri la Sibii, atunci să mi se trimită pe *adresa nevastei mele la Brașov, strada Catarina 402*, iară eu pînă atunci voi ridica câteva sute fl[orini] de unde voi ști, ca să poci pleca, să nu mă apuce vreo iarnă grea în străinătate, că prea sunt bătrîn pentru așa ceva.

Mai departe, îți fac cunoscut că poimiine se va înainta de aici un pachet, sau și două de cărți la adresa Academiei, pe lîngă o listă după care au să se împartă acelea mai toate gratis, iară una separat, în cauză privată, de la un preot către d-n. ministru președinte, pe care să scrii d-ta adresa și să o dai în locuința d-sale pe sigur, zicîndu-i numai simplu că aceea a venit într-un pachet al Academiei.

Se poate prea ușor ca dacă nu voi prea întîrzia în străinătate, să mă întorc prin Banat și România — București — în patria mea. Pînă atunci te rog ca să nu-ți pregeți a mai întreba la librării știuți dacă și cite exemplarie se vor mai fi petrecut din memorandele noastre.

Al d-tale iubitoriu,

Georgie.

Vezi

[Adresa:] D. domnului Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române. În București (Palatul Universității).

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

Iubite Costi !

Sosind eu aici din călătoriile mele întreprinse din însărcinarea dată mie de către Academia Română, Victoria îmi transpuse suma v. a. fl. 452 sau adecă [ei] n[oi] 1.000, trimişi cu scrisoarea d-tale din 6/18 pentru mine, a conto celor 3.000 l. n. pe cari mai aveam să iau de la casa Academiei, în urmarea binevoitoriului său conclud, ceea ce adeverez prin aceasta până cînd, venindu-mi şi restul sumei, am să vă dau chitanţă preste tot. Sper că pînă acuma se va fi întors şi d-n. secretariu general, încît să mi se poată trimite şi restul de l. n. 2.000. Fiindcă absentai prea mult de la Sibii, mai virtos în Ungaria, măine plec de aici, aşă, să mi se adreseze orice ar fi tot numai la Sibii, mie de-a dreptul.

În Oradea Mare am angajat, cu învoirea episcopului, pe doi preoţi tineri cari pînă în martiu 1885 să-mi decopieze mereu acelea documente şi cronice, pe care eu după cercetări făcute în 9 zile, cite opt oare pe zi, le-am crezut a fi necunoscute şi de valoare istorică. Se înţelege că acei preoţi lucră pe onorariu, pe care am să-l dau din suma votată mie cu atîta generozitate. Tot aşă trebuie să îndestulez şi pre copişti pe cari-i am în Sibii. În fine, după ce arhivele Transilvaniei sunt trasportate la B[uda]pesta, imi căută să stau şi acolo citeva săptămîni. Acestea ți le scrisei pentru un caz cînd cineva ți-ar face dificultăţi în privinţa restului de l. n. 2.000, ca să ai ce le răspunde.

Văz că pomenesti în scrisoarea către Victoria despre unele scrisori ale episcopului Meşianu, întru care îţi amerinţă. La întorcere din călătoria mea. m-am oprit pe 2 zile şi în Arad. Episcopul mă luă a doua zi în primblare. Da, dînsul este foarte indignat pe d-ta, nu numai pentru că în 5 ani i-ai întors aşă de puţin din suma cautiunei, ci şi pentru că lui în adevăr ti trebuiesc banii la întreprinderea cea mare de preste 100 mii fl. cu ferestraie, atît la Zerneşti cît şi la Cîineni în România cu nepotu, cu ginere-său şi cu alţi doi a cumpărat păduri vaste şi speculează cu ele. Apoi după ce petrecuse înainte cu citeva luni mai multe zile la fii-sa în Zerneşti, acolo s-a mai informat că, după ce dînsului nu i-ai plătit, apoi nici familia nu ți-o duci la Bucureşti. Eu am obicei de a excuza acest trai de oameni tineri despărţiţi aşă, cu împregiurarea că Victoria stă aici numai pînă cînd va complini creşterea băiatei, care în Bucureşti ar costa de 5—6 ori mai mult şi ar fi nesigură. Dară nici aceasta nu prinde, pentru că oamenii aflară că şi acuma, cu salariu de 400 lei pe lună, nu trimiţi familiei nici pe 1/2 din cît ii trebuie neapărat. Nici episcopul, nici nimenea nu crede că o singură persoană, fie şi în Bucureşti, voind a trăi regulat, să aibă trebuinţă de 400 l. n. pe lună şi să nu poată economiza măcar 100 [ei]. Tocma aşă nu-ţi crede d-tale, cum nu crede nici lui Ieronim, care abia se ajunge cu 800 fl. v. a. pe an, deşi are la mine cvartir, lemne, serviciu, şi lăcuieşte numai în Sibii, nu în capitală mare. Scurt, episcopul a intrat în prepus mare şi eu mă tem că nu scrie la prezidentul. Eu aş plăti bucuros din banii de la Academie, la episcopul Meşianu 1.000 [ei]. După ce, însă, văz cu ochii lipsa extremă în care ți se află familia, mă aflu în cea mai mare perplexitate. Din acei 1.000 l. n. las Victoriei 350 l. n., cu atît mai virtos că: 1) casele de sus şi de jos încă nu le-a putut închiria, după ce a fost silită să scoată pe chiriaşi, cari deveniseră obraznici preste măsură; 2) cvartalul din urmă al contribuţiunei trebuie plătit; 3) iarna este acilea, spesele casei

se mulțesc; 4) după ce chiriașii au lăsat în urma lor stricăciuni și murdării, au mai mers și pe repărături vreo 40 fl. v. a.; 5) la amortizațiune a rămas dătoare mult, din cauză [că] trebuințele zilnice neapărate nu era în stare să le copere altfel. Celelalte le știi d-ta. Singura mîngîiere îi rămîne aceea că aveți prunci buni și foarte diligenți, lăudați și de străini.

Te rog să-mi scrii mie, cu ocaziunea cînd îmi vei trimite cele 2.000 l. n., dacă ai mai plătit ceva episcopului de la Paști încoace, și cît i-ai plătit, ca să mă știu eu conforma. Dînsul vine în novembre la Sibii pentru congresul bisericesc, unde în cele 8 zile cît va sta acolo să-i mai poci vorbi, dară [să] știu cum să-i vorbesc.

Tot astăzi am scris și bibliotecariului, dîndu-i răspuns la întrebarea ce-mi face.

Nu vei fi uitat să cerci a scoate abonamentul de la Al. Lupașcu. Să mai întrebi și la librari, de memorand.

Al dumitale iubitoriu.

Georgie.

Care este locuința d-lui Odobescu în Paris?

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

92

Sibii, 23/11 nov. 1884

Iubite Costi!

Primind telegramul d-tale din 7 nov[embrie] st[il] nou, în care-mi ziceai că s-au implinit toate formalitățile și în 6—7 zile voi primi, am așteptat acestea două săptămîni în toată liniștea. Ieri însă îmi veni o năpaste înfri-coșată pe cap. Din cauza unui art[icol] din *Obs[ervatoriul]* nr. 83, scris de Ieronim în absența mea de 4 săptămîni de la Sibii, în octobree, am fost dat în judecată de presă cu provocare art[icolele] 171—172 din legea penală, ca dacă voi pierde procesul să stau închis cel puțin 1 an și să plătesc gloabă 1.000 f. v. a.! În toată viața mea nu am avut supărare mai grea decît aceasta¹. Preste 16 zile am să fiu judecat. Pînă atunci trebuie să-mi pun toate lucrurile în ordine, să-mi fac și testament.

Deci vezi de-mi regulează afacerea și de acolo, ca să mă ajut la nevoie. Dacă n-ai făcut pînă acum expedițiunea, să nu o mai faci în numărați, ci dacă numai se poate, în asignațiune la adresa mea, asupra „Albinei“, de la banca de acolo sau de la „Dacia-România“. Dacă nu se poate așa, atunci nu-mi rămîne decît să primesc înnumărați, tot sub adresa mea. Firma Kap-debo de aici încă are daravere cu Bucureștii, asignație se poate lua și asupra lui, care lucră mult cu hîrtii românești.

Numai de nu s-ar întârzia prea tare!
Al d-tale iubitoriu,

Georgie.

[Adresa:] Onor[atului] domn Ccrist. I. Iuga, casariu al Academiei. În București (Palatul Universității). „R[eccomandat] 272“ [ștampila poștală].

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

93

Brașov, 1/13 aprilie 1885

Iubite Costi!

Eu plec astăzi de aici la Sibii, după ce am regulat câteva afaceri foarte urgente ale ambelor familii. În Joia Patimilor, după două oare de la sosirea mea acasă, iată că venirea executorii și prețuirea o parte din mobiliilor, pentru contribuția fonceirei pe casele nr 339, care nu era plătită nici la stat, cu 18%, nici la comună cu 24%. Am luat recurs îndată, și alaltăieri a ieșit comisiunea ca să se convingă că partea cea mai mare a încăperilor, adică 10 odăi și camere, erau nelocuite. Dară pe 3 luni am plătit de la mine, atit ca să fim siguri că execuțiunea se va sista, cit și ca această ființă nefericită să-și recîștîge în citva sufletească, pe un timp oarecare.

Victoria încă tot nu a putut scoate cei 200 fl. de la Mărgineanu și vreo 70 fl. de la Laslo, pe care l-a dat la avocatul Mayer, ca să scoată cu judecată. Eu le-am scris la amindoi, cum am știut mai energios. Laslo mi-a și răspuns că să-i trimită chitanță pt. 27 fl. deocamdată. Fie și atita *deocamdată*. Dară ce sunt acestea sume pe lingă necurmatele trebuințe diurne pentru o mamă cu doi prunci mari, fată de 16 ani impliniți și fecioraș de 13, amindoi buni în toată privința?! Adevărat că locuind cu mamă-sa, trăiește cu economie mult mai mare decit dacă ar fi singură. Cu toate acestea, fără 800 fl. (2000 l. n.), afară contribuțiuni, îi este absolut preste puțină să iasă preste an, și chiar așa numai cu mare greutate. Din această cauză, de doi ani încoace nu a fost în stare să plătească nimic la Sparcasă. Preste puțin se mută un medic în etajul de sus, chiria, însă, va fi sechestrată întreagă pentru Sparcasă.

D-ta și fiul d-tale Iancu aveți venit curat 7200 l. n. pe an. Victoria cu cei 2 prunci are aici 200 fl. v. a., adică bursele și alt nimic, afară ce poci eu să le mai adaog preste an, de la 100—150 fl., după împregiurări. După ce va înceta ziarul politic, nu mai știu dacă voi fi în stare să ajut cu atita, și mă săgeată cînd cuget la acești băiați. Victoria, în mijlocul atitor lupte, a slăbit iară; nu-mi place de sănătatea ei. Cura de anțărț și de an a costat-o preste 200 fl. Se îndreptase bine; acum, însă, a dat iarăși înapoi.

D-ta ziceai că de ce nu a vindut casele. Las' că ea consideră ca o rușine familiară vînzarea; este, însă altă întrebare: între împregiurările de față cui să le vinzi și cu ce preț? Sunt multe case de vînzare, chiar în stradele principali. Eu nu zic să nu le vindeti, aș dori, însă, ca mai întii să vă așezați fiica, după aceea vîzînd și făcînd.

Trimite-i, rogu-te, ceva bani cît mai curînd.
Cu dragoste părintească,

George Bariț.

[Adresa:] D. domnului Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române.
În București, Palatul Univesității (în cancelaria Academiei).

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ Despre acest proces de presă al lui Bariț vezi *G.B.C.*, IV, p. 67, n. 1.

94

Sibii, 6 mai n. 1885

Iubite Costi!

După ce am primit neașteptata, dară prea generoasa deciziune a Delegațiunei academice, iată, alătur, pe lingă adresa de mulțămită, și chitanța mea pentru suma de lei n[oi] 2500. Cred că nu vei avea piedică din lipsa încasării. Aș dori ca dacă numai se poate, să trimiteti suma întreagă dintru o dată. Nu că doară eu aș sta să o și înghiț dintru o dată, ci din alte cauze, pentru care nici să o trimiți pe adresa mea, ci la *Maria G. Bariț în Brașov*. Acolo am să fiu și eu de Rosalii, să las și Victoriei, pe lingă ce-i mai dedesem la Paști, încă cel puțin 300 l.n.

Dară te rog să nu uiți: nefericitului Leon să-i dai 60 l. n., ca cu cei 40 l. ce i-am dat acolo să fie 100 l. n., nu ca împrumut, ci ca ajutoriu frățesc. Dară să-mi adeverească pe un petec de hirtie, în 2—3 cuvinte.

Te rog foarte ca să mă înștiințezi, în 10 zile socotite de astăzi, dacă ai trimis banii la Brașov sau nu, și de i-ai trimis, cîți? Ca să mă poci regula să plec sau nu la Brașov.

Al d-tale iubitoriu,

Georgie.

Ne-ar conveni prea bine cînd s-ar nemeri așa ca scrisoarea mea către Delegațiune să intre mai întîi în mina secretarului general, iară cu acea ocaziune să-i rostești d-ta în numele meu și ca însărcinat de cătră mine, în cîteva cuvinte alese, cea mai călduroasă mulțămită, căci, adevcă, eu cred că și în cazul acesta d-sa a fost urzitoriu acestei dotațiuni a doua. Mă voi și sili a răspunde misiunei ce mi s-a dat.

Idem.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

95

Sibii, 2/14 iuliu 1885

Iubite Costi!

Victoria mă înștiințase atît în 15/27 mai, despre primirea sumei de 1500, cît și în 4 iuliu n[ou] despre cei 500 l. n., cu adaos că restul de 500 l. n. ai să-i

trimiți cit mai curind, adecă precum dau cu socoteala, după ce veți încasa comptul [?] din 1 iuliu. Din acestea sume eu am numărat familiei d-tale, în Brașov, v. a. fl. 250. În anul 1884 am numărat v. a. fl. 235, pe lângă alte emolumente intimplătoare. A și avut familia nevoie extremă de acest ajutoriu, iară de aici încolo va avea tot mai mare, în proporțiunea în care fiica și fiul înaintează în etate. Din cei 500 l. n. ce sunt să mai vie, iară le voi mai da, că le trebuie. Eu pe 15/27 iuliu voi fi în Brașov, unde voi sta o lună, iară de acolo am să plec la adunarea gener[ală] a Asociațiunei, și, de la aceea, în misiunea istorică ce mi s-a dat, în care voi petrece pînă în toamnă. Așa, sper că d-ta-mi vei trimite pînă în 15/27 iuliu și restul de 500 l. n. Am închis *Observatoriul* pentru totdeauna¹, și cu acest pas făcut am scăpat de o adevărată robie ungurească, sub împrejurările de astăzi. Am rămas numai cu foaia *Transilvania*, care apare numai în 24 n-ri pe an. Prin urmare de aici încolo poci să lucru — voi și lucra pe cit voi mai avea viață — numai pentru secțiunea istorică, și cu începutul iernei voi începe și eu la *Istoria Transilvaniei*².

Miine trimit la Academie un volum de manuscrise, mai tot ungurești, însă foarte prețioase, din cauză că în aceea se coprind și o mulțime mare de fapte și lucruri începind de la Mihai pînă la Brîncoveani, care numai din acestea pot fi cunoscute și folosite. Cred că le veți lua în bună păstrare. Numai decopierea acestora mă costă la 100 fl. v. a. Mai tîrziu, la toamnă, vă mai trimit și altele.

Lui Leon îi merge foarte rău în postul unde se află. Vai de el! *Ein wahrer Pechvogel*³.

Înainte de a încheia acesată scrisoare, mă informai despre modul cum s-ar putea trimite m[anu]s[crip]te cu poșta în străinătate. Nu se poate decit numai *ca marfă*, cu fraht și 2 declarațiuni. Le-am trimis pe adresa d-tale, ca să nu bată la ochi. Le vei scoate de la vama din București și le vei transpune Delegațiunei. În o hîrtie separată, subscrisă de mine, este arătat soiul manuscrisurilor. Dară eu nu am apucat să citesc acea specificare, dictată în peana altuia. Te rog să o citești, să nu fie vreo eroare de condei.

Miine scriu și la Delegațiune și am să mulțămesc domnului secretariu general.

Iubitoriu,

Georgie.

[Adresa:] Onor[atului] domn Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române. În București (Palatul Universității).

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ Ultimul număr din acest cu adevărat mare ziar politic a apărut în 15 iunie 1885.

² Din care primul volum va apărea în 1889, sub titlul *Părți alese din istoria Transilvaniei pre două sute de ani din urmă* (I—III, Sibiu, 1889—1891).

³ „Un veritabil ghinionist.“

Braşov, 3/15 august 1885

Iubite Costi !

Eu mă aflu la familiile noastre, aici, tocma de o săptămână. Voi mai sta aici pînă în 15/27 aug[ust], cînd voi pleca la adunarea noastră generală, iară de acolo voi călători, pînă în octombrie, numai în interesul Academiei Române, apoi mă voi întoarce iarăşi la Sibii.

Ieri am primit şi restul din banii acordaţi mie cu atita bunăvoinţă, ca spese de călătorie. Te rog ca, dîndu-ţi-se ocaziune cîndva, să mulţameşti în numele meu domnului secretariu general pentru atita generozitate cu care mijlocise încă şi acest ajutoriu, care m-a surprins tot aşa de mult ca şi cel de întii. Mă voi sili din toate puterile cite-mi mai rămaseră, ca să-l merit prin laborare şi devotament. Încă numai 2—3 ani de viaţă şi sănătate şi mai un ajutoriu ca acesta, după care sper să ofer Academiei şi naţiunii mele o lucrare de care nu-i va părea rău că vede lumina. Spune, te rog, d-lui bibliotecariu că-l salut şi că cu poştă de astăzi am înaintat la Academie o fascicul *Archiv des Vereins* etc., VII Bd., 3 Heft ¹, pe care l-am putut cîştiga de aici în urmarea comisiunei ce-mi dedese d-n. W. Krafft pt. Academie. Exemplarie din acel *Archiv* abia se mai află în tot cuprinsul ţerei. Cine le are nu le dă.

Te rog prea mult înainteză ¹ adresa la Ministeriul Cultelor, ca să mă scap de această grijă ce-mi dete, între torenţi de lacrimi, de trei ori nefericita văduvă Marina Vis[arion] Roman ², rămasă *săracă* cu şapte prunci după moartea cu totul neaşteptată a bărbatu-său. Ea se roagă ca fiica-sa cea mai mică să fie primită la Azil.

Eu pe familia d-tale am aflat-o aici, de altminterea, sănătoasă, numai pe Victoria o văz iarăşi foarte slăbită, adecă precum fusese înainte cu doi ani, după morbul ce suferise. Astă dată însă slăbirea-i vine mai mult din anxietatea sufletească de mamă. Ei, adică, i-a intrat frica în inimă că, după ce trăiţi aşa, depărţaţi unul de altul, lumea va scorni cite mişelii şi ea nu-şi va putea mărita pe fiica voastră, deşi aceasta este un model de fetiţă nu numai bine făcută şi frumusică, dară, ceea ce e mai presus de frumuseţe, blindă, ascultătoare, laborioasă, lăudată chiar şi de unele guri rele. Victoria era îngrijată şi pentru Georgie ³, că ce carieră are să apuce. Eu l-am cercat în moduri diverse şi am aflat că băiatul ar fi aplecat prea mult a se face profesor, fireşte nu în sărăciile de aici, decit dincolo. După multe cumpăniri, cred şi eu că Georgie ar fi ca născut pentru profesor, atit pentru că-i place foarte învăţătura, cit şi pentru temperamentul său fericit. El ar fi în stare să pună şi doctorat şi să ajungă profesor la o universitate, dacă va termina facultatea de litere (filosofie) sau cea de ştiinţe exacte. Apoi d-ta eşti acum cunoscut chiar în sfera doctilor, şi doară va avea şi numele meu trecere încă şi după moartea mea. Aşadară, Georgie să mai continue aici vreo doi ani a 5 şi 6 gimnazială.

Eu am mai dat la coperirea lipselor familiei d-tale, de cînd ţi-am scris, încă 141 fl. Aşa, în doi ani, pînă acuma cu totul 628 fl. De voi mai primi ajutoriul şi pe alt an în suma de iestimp, 500 l. n., îi voi da tot acilea. Dacă nu, atunci numai 100 fl. v. a. poci să dau.

Contribuţiunile de aici n-au păreche. Foncierea oraşului Braşov a crescut *din nou*, de la 20 la 24%. Aşa, Victoria plăteşte pe an 140 fl., iară [eu]

plătesc aici după case 78 fl., în Sibii 27 fl., în Petrid 12 fl., în sumă v. a. f. 117. Mari blăstămății sunt și în România, dară cei de acolo au să mai învețe și altele de la cei de aici.

Al d-tale părinte iubitoriu,

Georgie.

P.S. În momentul cînd eram să sigilez această scrisoare, veni de la adv[ocatul] S. Mărgineanu rugarea ca să boteze Victoria miine, duminică. Va boteza, s-a decis.

Suplica Marinei Roman să se pună în copertă și așa să se dea la d-n. ministru, pe sigur.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ *Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde*, publicație a Reuniunii pentru cunoașterea Țării Transilvaniei, a apărut la Sibiu, între 1843—1944. Volumul VII ar corespunde, deci, anului 1849. Vezi Heinrich Réz, *Deutsche Zeitungen und zeitschriften in Ungarn*, München, 1935, p. 47, nr. 62; Elena Dunăreanu și Mircea Avram, *Presa sibiană în limba germană (1778—1970)*, Sibiu, 1971, p. 14; *G.B.C.*, I, p. 114, n. 3.

² Visarion Roman a murit în 11 mai 1885, în vîrstă de 52 de ani.

³ Al doilea fiu al lui Constantin Iuga.

97

Sibii, 5 nov. st. nou 1885

Iubite Costi!

Zilele cît am stat eu în Blaș, la socotelile fondurilor noastre publice, împreună cu alții, alăturata scrisoare a netericitului Leon au ajuns în Sibii, după ce a fost *desfăcută* și *cîtită* conform poruncilor publicate prin ziare, ca toate scrisorile cu prepus venite din România să se desfacă și citească, prin urmare cu atît mai virtos acelea care vin pe numele meu. Urmare a neburniei de legat comise de acei fanatici golani din București. Te rog numără acelui ticălos Leon ¹, de la mine 40 lei n[oi] *cît se poate mai curînd*, ca să-și cumpere măcar cisme, iară eu trimit aceeași sumă, tot astăzi, Victoriei, care și ea are lipsă foarte mare, asupra iernei. În cît pentru cererea lui Leon ca eu să scriu ministrului Sturdza ², fii bun comunică-i acestea: las' că în epoca de față orice scrisoare ar merge din această țară la vreun ministru din România s-ar lua de la poștă și s-ar deschide și apoi s-ar întrebuița ca dovezi contra miniștrilor că ar ocroti pe toți emigranții și fugarii de aici, dară apoi, și afară de aceasta, să înțeleagă odată Leon că eu pentru dînsul nu voi mai scrie la nici un ministru sau director de ministeriu. Curat și răspicat, mi s-a fost zis din două părți că el nu are nici o calificațiune pentru vreo funcțiune în resortul Ministeriului Cultelor și al Instrucțiunei Publice. L-au pus în cîteva funcțiuni și nu s-a putut ținea nicăieri. Astă-primăvară am scris pentru el, pre cînd eram acolo. L-au aplicat, s-a învrăjbit cu șeful și l-au scos, că nu se știe purta ca oamenii; scurt, el nu este bun de funcționariu. Preste toate acestea, nefiind indigenat în acea țară, nici legile nu suferă ca să-l aplice. Din acestea cauze eu pentru dînsul nu poci să-mi prăjesc nasul, mai ales

după ce s-au aflat ardeleni care îl cunosc de pe la Turda și l-au descris foarte urit în București, cu privire la trecutul său, până la atita încît s-a zis că și pe fiu-său el l-a ruinat, că-l ducea noaptea pe la circiume cu muzică ș. a. Dară nebunii de acestea făcu el și astă-vară, că-și scoase pe fiie-sa din azil, ca să o ție cu sine la hotel și să cheltuiească de unde nu are. Tot ce mai poți face pentru el este că voi scrie lui Iosif Pușcariu³ ca să-i dea ceva din prețul casei vindute. Dară Leon să-mi trimită curînd copia exactă după contractul său încheiat cu Pușcariu, scrisă pe hîrtie subțire format 4, și apoi fără alt adaos de scrisoare, să o adreseze nemțește așa: *An die Lob[liche] Redaction der Transilvania in Hermannstadt, Reispergasse Nr 25, I Stock in Hof*⁴. Să decopieze și cele scrise cu ceruză în contract. Leon șede la Fieschi⁵, camera nr. 29. Faceți-vă și dv. milă de el, doară-i veți afla vreun loc la vreun neguțătoriu cu afaceri multe ori la vreun proprietariu sau arendaș. Starea lui este o rușine pentru familiile noastre, și apoi l-au mai dus păcatele lui și în România, spre a se face și acolo de vorba lumii.

Al dumitale iubitoriu,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ Leon Bariț, fratele lui George Bariț, emigrase în România.

² Dimitrie A. Sturdza era ministru al cultelor și instrucțiunii publice.

³ Avocat din Brașov.

⁴ „Onoratei redacții a *Transilvaniei*, în Sibiu, strada Reisper nr. 25, etajul I, în curte.“

⁵ Hotel din București.

Sibii, în 6 nov. n. 1885

După ce apucasem a sigila scrisoare cătră d-ta, îmi veni de la Leon altă scrisoare, din 21 oct[ombrie] st. v., plină de spurcăciuni decopiate din gura fetei lui Octavie, care suferă de nimfomanie (boală sexuală), fantazează și minte cite pășește, care și pină acum a făcut familiei cele mai mari rușini. Se înțelege că înainte de a veni scrisoarea la mîna mea, a fost citită mai întîi la biuroul poliției cu prostituțiunea respectivelor persoane și rude. Dară Leon nu are nici atita judecată ca să știe că lucruri de acestea se pot crede numai după ce sunt *ascultate ambele părți*, și că inculpările criminali neadeverite duc pe acuzători în temniță. După ce însă Leon prin scrisoarea sa făcu lucrurile cunoscute și la poliția secretă, iată, îi trimit și eu altă scrisoare a lui Octavie, în aceeași cauză, ca să tac de alte două mai vechi. Eu cunosc acea vrajă drăcească de 2 ani, din scrisorile fetei și ale tată-său. Mai mult: pre cînd eram eu la Academie, acea nebună venise aici la Sibii, unde înebunise chiar pe Ieronim, ca să o ia de *nevastă cu dispensă de la Papa*. Pină cînd eram eu la adunarea gener[ală], 29—31 aug[ust], nebuna iarăși veni la Sibii, de unde însă Ieronim a silit-o să plece. Leon să citească și scrisoare[a] lui Octavie, iară apoi să-și tragă și el sama ce scrie, și de la mine să nu pretindă ca să po-

runcesc în casa altuia, deși-mi este frate. El însă își face de cap cu nenumeratele sale pretensiuni.

[Adresa:] Herrn Const. I. Iuga, Kassaverwalter der Rom[anischen] Academie. În București (Palatul Universtității). Recom[andată] 3759. „R. 186“: [ștampila poștei].

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

99

Sibii, 8 nov. n. 1885

Iubite Costi!

Cred că ai primit scrisorile mele înaintate de aici alaltăieri, cu recom[andată], și le-ai împărtășit lui Leon. Ieri am primit de la el a *treia* scrisoare desperată. Înainte de a-mi veni aceasta, eu mai avusem și alte informațiuni din acea capitală, tot relative la ticăloșiile coprinse în scrisorile lui, iară în săptămîna trecută venind aici protopopul din Cohalm, comunică lui Ieronim o mulțime de blăstămății tot de acelea din București. Eu m-am temut că Leon va păți așa încă, de cînd mă aflam la Academie și i-am zis foarte serios ca să se ferească. Nu m-au ascultat, cum n-au dat niciodată nimic pe cuvintele mele, și anume cînd i-am zis și scris ca să nu cuteze a băga banii d-tale în altă speculă, și altă dată ca să nu-și facă treabă cu jidovii la întreprinderi, căci el e foarte prost pentru jidovi. Vezi bine că poliția secretă a legațiunei austro-ungurești a pus pe listă de proscriși o mulțime de români ardeleni, pe cari-i vede aducîndu-se seara și preste noapte zbierînd în locuri publice și amerîntînd ca cei din casa nebunilor. Preste aceasta, legațiunea se provoacă chiar la legile țarei, care în România, ca și în alte țări, pretind ca oameni *străini*, lipsiți de orice *ocupațiune* și *accre* să fie dați preste hotare în țara de unde au venit, precum vedem că se întimplă mai în toate zilele în Viena, B[uda]pesta, în Prusia, în Rusia etc. Leon era pus pe listă mai întîi ca proletariu fără ocupațiune, prin urmare chiar și sub acest titlu i s-ar fi putut arăta calea pe aci încolo. L-au scutit însă mai virtos numele Bariț. Astăzi, după ce un Bariț de la Blaș se află ca slugă la un boieriu, altul e trecut în lista de proscriși iară o față tot pe acest nume petrecînd pe la birturi în Cluș, în Sibii etc., etc., ajunge și la București — astăzi, zic — acest nume au ajuns de atîta batjocură, încît mie-mi va fi rușine să mai merg la Academie, ci mă voi mărgini a lucra în țara mea, pînă ce voi mai trăi, și voi trimite numai m[anu]ș[cri]pte gata. Va fi cu dauna familiei mele, dară nu am ce face, că-mi este rușine să mai dau față cu d-n. Sturdza și cu alți colegi.

Auzi colo, să dau eu testimoniu, să scriu ministrului despre ceea ce nu știu și nu am văzut cu ochii mei? Leon își face de cap cu pretensiunile sale oarbe și desperate. Amare zile am ajuns eu, ca să-mi doresc moartea, să mă scap odată de necurmatele bombardări ale atitor rudenii din 4—5 părți, din două țări. La toate acestea se mai adaoage ceea ce-mi scrie Victoria acum a *treia* oară, că nevastă-mea a căzut în boală de apă, precum fusese frate-său, și că medicul a prezis că va mai trăi cel mult 5—6 luni. Prin urmare altă grijă pe capul meu și alergături între Sibii și Brașov.

Leon îmi mai cere ca să așez pe fiica lui Octavie ¹ la o familie în Sibii. Ce fantăsie! O fată de 22 de ani, cu părinte în viață, profesor la un gimnaziu, cu case proprii, frumoasă, și cu altă avere, să se bage slujnică în Sibii? Dară cine să primească pe o fată cu nume rău, pe lângă ceea leneșă împuțită? Să-și vază el de capul său și al fetei sale, să nu voiască a se face tutorul fetei lui Octavie, care suferă de moarte din cauza blăstămățiilor și a minciunilor ei armenesti, care dacă ar fi adevărate numai 1/3 parte, Octavie ar fi trebuit să dimisioneze demult, în mod infam și cu atit mai virtos că el, nefiind născut din fostul regiment, grănițarii îl tractează pînă în ziua de astăzi ca pe un străin de Năsăud ².

Toate acestea pe d-ta nu te privesc de-a dreptul. După ce însă scrisorile adresate lui Leon se prind și că el este pus sub privighiare polițienească, te rog ca să-i transmiți pe sigur această scrisoare, că doară mă va mai cruța de aci înainte.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ Acea năbădăioasă Victoria, de care este vorba în scrisoarea precedentă.

² Octav Bariț, despre care vezi în partea a doua, scrisorile lui către George Bariț.

Brașov, 1/13 dec. 1885

Iubite Costi!

Iancu ¹ a scris mamei sale de urgență mare, ca să-i scoată atestat despre vizitarea sa întreită la comisiunea de asintare austro-ungurească, unde a fost chemat ca născut și crescut în această țară. Ieri am și cercat să scoatem testimoniu. Ni s-a refuzat și am fost îndreptați a cere aceasta prin suplică la magistrat, pe timbru de 50 cr. Miine, luni, se va înainta suplica, iară rezoluțiunea va urma preste vreo 10—12 zile, și așa încă dacă mamă-sa va mai alergera pe ger și vînt de la o cancelarie la alta. Pentru ce a lăsat Iancu ca să-i ajungă luminarea la deget? Și 4 săptămîni cit a șezut el aici, au avut timp de ajuns că să-și scoată el însuși asemenea testimoniu, iară nu să alergera mamă-sa de colo pînă colo pe la ciocoi, că ea și așa se simte înfrîntă și zdrobită de valuri și osteneli suferite la boala și îngropăciunea mamei sale ². Îi trebuie 6—7 luni pînă se va mai restăura.

Dară capul lucrului a fost ca un tînăr dus în alt stat să-și fi avut pasportul său austro-unguresc vidiment în regulă, încît la orice provocare să-l poată produce spre apărarea sa de altă asintare, în alt stat. Iancu însă venea aici cu pasport românesc, iară de aici mergea cu fițuică de 14 zile. Ei, aceasta este a ședea în două luntre și a cădea în apă. Deci acuma să aștepte.

Dl. general St. Fălcoianu, dr. Dim[itrie] Brândză și doamna soția d-sale binevoiră a mă surprinde cu totul pe neașteptate cu cite un telegram de condoleanță ³, care nu poți spune cit de bine făcu inimii mele. Te rog ca la ocaziunea convenirei dd-lor la Academie, să nu uiți a le exprima din partea mea cea mai fierbinte mulțămîtă, așa precum te rugasem ca să o exprimi cătră ilustrul domn ministru și secretariu general Dim[itrie] Sturdza, generosul meu binefăcătoriu.

Cele două cumnate ale d-tale au plecat de aici abia vineri noapte spre simbătă, cu trenul, la Hațeg, pe o tempestate turbată, căci aici ninsoarea este astăzi de un cot, după ce a nins de vineri pînă aseară.

Al d-tale iubitoriu,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ Primul născut al lui Constantin Iuga și al Victoriei, fiica lui Bariț.

² Maria, soția lui George Bariț murise în 22 noiembrie 1885 (vezi necrologul la B.A.R., ms. rom. 1013, f. 185r).

³ Telegrama generalului Fălcoianu se află la B.A.R., ms. rom. 1011, f. 341r. Ștefan Fălcoianu, 1835—1905, general român, membru al Academiei. Spre sfîrșitul vieții a fost președintele Consiliului de administrație al căilor ferate. A scris niște apreciate *Prelecțiuni asupra războiului de la 1877—78*, București, 1899. Despre el: *General maior Șt. Fălcoianu, șeful Marelui Stat Major al armatei, membru fondator al „României militare“*, în *România militară*, I, 1894, nr. 1, p. 98—99; *Generalul adjutoriu Ștefan I. Fălcoianu, 6 iunie 1885 — 22 ianuarie 1905*, în *România militară*, VIII, 1905, vol. 15, p. 313—318; Șt. C. Hepites, *Cuvîntare ținută la înmormîntarea generalului Șt. Fălcoianu, membru al Academiei Române, în ziua de 25 ianuarie 1905*, în *Analele Academiei Române*, Seria II, 1904—1905, tom. XXVIII, p. 128—131. Dimitrie Brândză, 1846—1895, botanist român, membru al Academiei. Despre el: *Comemorarea botanistului Dimitrie Brândză*, București, f.a.; Zaharia C. Panțu, *Viața și operele doctorului Dimitrie Brandza*, București, 1928; *Dimitrie Brandza (1846—1895)*, București, 1956.

101

Sibii, 26 febr. n. 1886

Iubite Costi!

Astăzi, duminică, am primit prin Victoria scrisoarea d-tale și cei 300 l. n. Grăbesc a te asigura că mine voi și scrie episcopului și-l voi ruga să te lase numai 2¹/₂ luni în pace, căci apoi eu voi lua totul asupra mea. Celelalte le vom regula în zilele cît voi fi eu la Academie, precum cred eu, spre odihna d-tale.

Dară prea ești fricos.

Preste 5 zile am să înaintez m[anu]s[cri]pte multe la Academie.

Alătur /: o altă scrisoare cu totul disperată a lui Leon. Îmi cere iarăși bani, fără ca să pomenescă nimic de cei 100 l. n. numărați prin d-ta. Te rog să-i numeri de la mine a conto diurnelor mele, atîta cît cere el dintru o dată, adică 50 l. n. și să-ți oprești apoi îndată după sosirea mea acolo. El zice că d-ta știi unde șede el. Gol și flămînd, așteaptă cu nerăbdare extremă. Fă-ți milă de el, dară ia chitanță de suma întreagă.

Iubitoriu.

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

Sibii, 7 mart. nr. 1886

Iubite Costi!

În această oară am primit scrisoarea d-tale din 20 febr[uarie] st[il] v[echi], adecă la 4 zile. Spre odihna d-tale și mai mare, grăbesc a-ți face cunoscut că am mijlocit de la episcopul o scrisoare în care primește propunerea mea și-mi dă termin pînă la Dumineca Tomei, adecă pînă ce voi regula eu cu d-ta; dară în socoteală diferiți cam mult. Să ai chitanțele în toată regula. Pentru cei din urmă 300 l. n. am adevierirea, pe care o voi aduce la București.

Apropos! Eu nu am primit pînă acuma nici o invitare de la Academie pentru sesiunea din a[nul] c[urent]. S-au expediat invitările, sau încă nu? Eu neinvitat nu poci merge.

Nepoata de la Cohalm *minte* ca o nerușinată ce este. Tatăl ei au acordat în regulă cu unchiului și îi trimite bani, dară blestemata, alergînd pe la Cluj și Sibii, pe lingă 80 fl. ce-i dedese tată-său, a vindut scule, rochii și tot ce a avut mai bun. Mereu ne-a infestat și pe noi la Brașov, și era să meargă acolo să intre la noi cu sila, ca să o ținem noi. După ce i-am scris omeneste, i-am returnat scrisorile cu care ne infesta tot la cîte 3—4 zile. E și obraznică și nebună, va ajunge în casa nebunilor. Nu care cumva să-i trimiteti ceva.

Iubitoriu,

Georgie.

[Adresa:] D-sale domnului Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române. București (Palatul Universității).

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

Sibii, 10 mart. n. 1886

Iubite Costi!

Ieri îmi veni și mie invitarea pe 11/23¹. Astăzi merge de la mine un al doilea plic cu m[anu]s[cri]pte către Delegațiune. Acestea m[anu]s[cri]pte încă nu cad în resortul secțiunii noastre. Unul este un studiu despre Bănat. Un volum mai mare de documente străine voi duce cu mine la Academie.

De nu aș fi silit să merg și astăzi la două ședințe, aș fi scris și colegului secretariu d-n. Vas[ilie] Maniu. Așa însă, pe lingă ce-l salut frățește, îl rog prea frumos ca în cele vreo 8 zile cîte mai rămîn pînă la deschiderea sesiunii, să binevoiască a lua la cunoștință, ca secretariu al secțiunii², toate expedițiunile înaintate de către mine la Academie, de la iunie 1885 incoace, adecă 1 volum de m[anu]s[cri]pte, 1 studiu despre Apulum, 1 mai mare despre Bănat, 1 sumariu de documente importante din viața noastră bisericească, de 100 de ani și mai mult. Îl rog, mai virtos, să frunzărească cel puțin prin studiul de la Bănat, iară apoi, la timpul, să poată face un raport în secțiune

sau poate și în ședință plenară. Țiu, adevă, foarte mult ca să arăt că speșele care mi s-au acordat nu le luasem degeaba, ci că am lucrat, am făcut călătorii și că lucru neconțenit, pre cît mă ajută capul meu. Aș mai dori ca despre lucrările prezentate de mine să se facă mențiune și în raportul general, precum se face și de ale altora. Aceasta nu este vanitate de la mine, ci cu totul altceva. Deci rogu-te nu întirzia a comunica d-lui Maniu rugarea mea.

La revedere.
Iubitoriu,

Georgic.

[Adresa:] D-sale domnului Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române. București (Palatul Universității).

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ La sesiunea Academiei Române.

² Vasile Maniu era secretarul secției istorice a Academiei Române.

104

Brașov, 28/16 aprile 1886

Iubite Costi!

Eu am aflat pe familia d-tale bine, numai eu și Victoria simțim neplăcere mare, ca români, că bietul avocat Sim[ion] Mărgineanu, mort vineri noaptea, lăsă femeia cu 4 prunci în dizordine înfricoșată, ca și că Victoria pierde la el 200 fl., iară eu, după nevastă-mea, tot la el vreo 180 fl. Se zice că a rămas datoriu preste 5.000 fl., mai mult în giruri date la cițiva prieteni ca dr. Neagoi și alți cițiva, dintre [care] unii n-au nimic, unii și *cartofori* și *bețivi*.

Iancu nu a trimis atestatele din cauză că Zeiner i-a făcut speranță să-l primească cu simbrie de 60 fl. v. a. pe lună. Eu nu prea cred. Zilele acestea am să vorbesc eu insumi cu Zeidner și să mă conving.

În cauza heredităței mele Mărgineanu n-a făcut nimic. Trebuie să stau aici, să imblu eu insumi în afacerea mea. Rău m-a păcălit.

Preste 1 săptămînă vei primi două pachete de cărți, adevă raporturi de ale prefecților, franco, de la Sibii, prin W. Krafft, pentru nefericitul Leon. Prețul, cite 1 franc. Să le vînză pe sama sa. Dacă ardelenii emigranți nu vor cumpăra nici publicațiunile acestea, atunci să nu mai mîntă lumea că le pasă de românisim și de patria lor, ci să se recunoască toți, săraci și bogați, de străini ca grecii și arnăuții și nemții, totodată și de proletari sărăntoci. Dară să nu-l mai muște șarpele ca să politizeze, să dea dracului politizarea, că nu este de nasul, nici de gradul științei lui. Să învețe *ortografia românească*, aceasta să fie politica lui.

Noi aici suntem chiar astăzi, vineri, foarte îngrijați să nu se verse sînge, căci junii au cerut voie de la ministeriu ca, pe lîngă steagul unguresc, să poată purta și pe cel ardelean roșu-vînat-galbin, dară i-au oprit din nou și aspru. Ieri au ieșit jandarmii sus în Schei, ci românii i-a gonit de acolo, și ceia,

deși au cite șapte focuri, deocamdată n-au tras în carne. Ce va fi astăzi, vom vedea.

Iubitoriu,

Georgie

Episcopului i-am scris.

[Adresa]: D-sale domnului Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române.
În București.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

105

Brașov, 2 mai n. / 20 apr. 1886

Iubite Costi !

Nu mă indoiesc că scrisoarea mea din sărbători o ai primit. Astăzi sunt silit a-ți scrie din nou, fără voia mea, în urma unei scrisori iarăși desperată a lui Leon. Patru săptămîni cit am stat în București, pînă în preziua plecării, i-am dat socotiți în v. a. f. 41, 50, preste cei 47 f. 30 cr. numărați lui în cursul iernei prin d-ta. Acum îmi scrie că n-are nici ce roade și că din cvartir încă trebuie să iasă în 23 apr[ilie] st[il] n[ou]. Te rog ca să-i plătești, pe socoteala mea, chiria pe 15 zile, socotite din 24 aprilie, acolea în curte, sau dacă acilea nu se poate, airea undeva, iară în mînă să-i mai dai 10 franci. Ambele acestea spese le vei scoate îndată la prima ocaziune, din banii ce vei avea să trimiți în primirea mea aici la Brașov, unde mă văd silit să stau mai mult, ca să-mi regulez afacerile pe care Mărgineanu mi le-a lăsat cu totul în baltă, nefăcînd nimic pe lume. Dară și Victoria are trebuință mare ca tocma acuma să-i stau în ajutoriu, căci în sărbători cu atitea secături de sindrofii nu am putut face nimic.

În cit pentru fiul nostru Iancu, de cînd stau acile acu ei, am studiat pe teren ca să văz ce progrese va fi făcut el în cunoștințele adevărat comerciali, și aflu cu durere că în acest înțeles a progresat foarte puțin, și nu a pătruns nici chiar în natura comerțului de librărie, în care a stat 6 ani. De legea cambială nu are nici o idee. Este și preste măsură tîndălos, precum nu este permis ca să fie nici un neguțătoriu. Trebuiai să fii mai sever cu el. Mare osebire între el și între ceilalți doi frațiori.

Te rog a da ./ lui Leon, cit mai curînd.

Al d-tale iubitoriu,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

Iubite Costi !

Cred că ai primit scrisoarea mea privitoare la nefericitul Leon, din 4 mai n[ou].

Astăzi îți fac cunoscut că episcopul¹ îmi înaintă chitanță sub data 6 mai st. n., pentru l[ei] n[oi] 1 800, primiți de la mine de-a dreptul, plus 95 lei n[oi] cuponii de la d-ta. Din scrisoarea sa văz că așteaptă cu dor și restul de 1 800 l. n. Eu i-am răspuns că după ce Mărgineanu îmi lăsase clironomia baltă, îl rog prea mult ca să mai aștepte, numai pînă ce-mi voi scoate ascuranța de la Triest, încă vreo 3—4 săptămîni.

Mie, însă nu mi-ar prea conveni ca să prefac iarăși bani austriaci în lei noi, de aceea fă bine avizează-mi, cel mult în 8 zile socotite de astăzi, dacă poți să scoți fără insistență mare din cei 2 500 l. n. cel puțin o parte, dacă nu toți, ca să mă știu întocmi. Am și alte cauze grave ca să te scap de Arad, sunt tot cauze fami'lar', pe care nu ț' le poc' pune pe această foa'e. Eu ma' stau a'c' pînă în 10/22 mai, apo' plec. Dec' vez' ce poț' face în 8 z'ile, și în tot cazul să trimiț' a'c', la adresa mea; după ce vo' pleca, la M'h[a'l] G. Stănescu.

Pentru fiul nostru am avut multe consultări cu Victoria. Din toate rezultă că este vorbă deșartă a-l așeza la Zeidner, dară nici să meargă în România pînă nu va termina cu contabilitatea nu convine. Să șază și după aceea neocupat, este lucru foarte periculos. Îmblarea în cap de noapte pe la pretini și la teatru, ca la București, aici trece de vagabondaj, și mumă-sa avu tot dreptul a se năcăji rău cînd într-o seară îl așteptă cu cina pînă la 10 oare, iară într-o noapte a rămas la unul Furnică, cunoscut de la București, pînă demineața la 4 oare. Adevărat scandal. El zice că oamenii așa fac în București. Să o facă. Aceasta însă este și rămîne viață de vagabund, ca să absenteze cineva nopți întregi. Așa a făcut și sub ochii d-tale? Poi-miine începe a treia lună cu contabilitatea. Alexi² zice că trebuie să învețe 4 luni. Fie, dară de unde să plătească? Mumă-sa nu are nici un ban de prisos, atît mai puțin 30 și 60 fl. Eu îi plătesc cite 32 fl. pe lună, cit stau la ea, dară nici așa nu se ajunge, căci băiații sunt mari, le trebuie tot mai mult.

Din toate acestea urmează că încai Iancului să-i aflați preste 2 luni loc bun acolo, ca să cîștige măcar cit mîncă și rupe. În cit pentru atestate, s-au aflat cu cale a trimite cîpii simple, cum fac și alții foarte mulți, și în caz de învoială a se obliga să producă originalele. Le alătur acilea.

Chitanța episcopului am dat-o în grija Victoriei pînă ce voi plăti și restul, cînd apoî episcopul vrea să dea chitanție în regulă pentru suma totală. D-zeu să ajute ca aceasta să se întimple cit mai curînd.

Iancu mai are undeva bani de ai săi? Are să plătească lui Alexi pe luna a treia.

Iubitoriu,

Georgie.

[Adresa]: D-sale domnului Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române. În București (Palatul Universității). „R. 64“ [ștampilă poștală].

¹ Ioan Meșianu de la Arad.

² Acest Alexi, cu care fiul lui Constantin Iuga face ore de contabilitate, este *Teochar Alexi*, 1843—1907, care fusese în 1880—1881 profesor la Școala comercială din Braşov.

Alexi s-a remarcat ca om de finanțe, fiind funcționar la filiala din Brașov a Băncii „Albina“, dar și ca scriitor (vezi *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, București, 1979, p. 31—32).

Brașov, 16/28 mai 1886

Iubite Costi !

În 2 mai st[il] n[ou], adecă înainte cu 26 zile ți-am scris în citeva afaceri de ale noastre familiare, precum și despre nouăle văierături ale lui Leon. Din scrisoarea ce-mi veni ieri de la dinsul am priceput că a mea ți-a mers, căci Leon îmi arată că i-ai luat cvartir pe 1 lună și bilete ca să poată minca undeva. Ai făcut, adecă, mult preste ceea ce zisesem eu. Bine, dară toată acea cheltuială să o treci numai asupra mea, că voi să o plătesc eu întregă. Preste aceasta, Leon mi se mai văieră din nou că nu are nici cu ce se îmbrăca, și așa este. Cu vechiturile care sunt pe trupul lui, oriunde va fi denumit în funcțiune, *dacă* va fi, are să fie batjocorit de toată lumea și desprețuit. De aceea m-am decis să mai fac și acest sacrificiu, tot în contul meu. Te rog, deci, ca să-i cumperi 1 gheroc negru sau închis, dară nu zdramță de vară, ci de postav mai trainic, *nu fin*, 1 păr[ече] pantaloni, 1 vestă, 1 pălărie, toate de culoare mai închisă, ca să se poată prezenta. Să-mi trimiți apoi cît mai curînd socoteala acestor haine ce vei cumpăra, ca să număr banii aici Victoriei, nu pentru ea, ci pentru Iancu, care încă a rămas foarte lipsit de haine, cămeși are numai patru, izmene toate zdramțe, pantaloni 1 păreche peticiți, cizme rupte de tot, cu care a venit adecă cu o singură păreche. I-am cumpărat alte cizme: iacă, le-a rupt și pe acelea, încît ieri și astăzi stă în casă în păpuci, pînă să i le dregă cîrpacii. A venit rău imabrăcat de la București, dară și cu năravuri bucureștene, de la care aici îl întărcăm. Este timpul suprem ca Iancu să intre undeva în serviciu, căci nelucrarea îl dedă la lene și nepăsare, îl face să aștepte mură în gură, de-a gata, de la alții. La etate de 23 de ani să-și ciștige, dacă vrea să trăiască. În săptămîna trecută a scris aici episcopul Popasu de la Caransebeș, ca să-i caute un individ pentru librăria cea nouă diecesană. Const[antin] Popasu a fost la noi și ne-a întrebat despre Iancu, cerîndu-ne răspuns preste 2 zile. Iancu vrea să meargă, pe lingă o plată convenabilă. Eu am scris episcopului în numele părinților, cum am știut mai frumos, și scrisoarea noastră a mers de aici luni în 12/24 mai. Așteptăm un răspuns.

Între altele, mă face și această împrejurare ca să mai stau aici în Brașov zece zile. În tot cazul însă este de lipsă ca să îngrijești și d-ta, doară vei afla fiu-tău o condițiune și mai bună, sigură, cu perspectivă în viitoriu, că așa *nu mai merge*. Precum ți-am spus, Victoria făcu casa de vînzare; a și venit un amator. Știi ce-i dă? Numai 12 mii, în loc de 20.000 fl. v. a. cît fusese prețuite. Războiul de vămi au produs o schimbare blăstemată în prețuri. Lumea pe aici merge cu capul la pămînt. Trufia ungurescă a suferit o lovitură de necrezut. Secuii, acei mocani ai rasei magiare, injură și blastămă pe toate tonurile, iară unii din ei amerință pe domnii lor [...]. Auzi lacrul dracului, pînă unde împinge lipsa și foamea pe oameni! Români, afară

de cîțiva neguțători, nu se turbură deloc, ci își văd cu toții de munca lor de toate zilele.

Cu casele vom aștepta pînă se va mai micșora spaima și confuziunea.

Mă întorc la Leon, căruia nu-i poci serie. Te rog chiamă-l prin un bilet de poștă, spune-i că-i voi mai trimite ceva broșure; din Iancu, însă, am foarte puține. Să nu mă mai întrebe cum și cînd să vorbească cu ministrul că zău m-am săturat. Vai de el dacă așteaptă să fie dus tot de mină. Din patru părți mă bombardează rudenile. Leon mai cere ca d-ta să faci bine să te duci în azil, să vezi ce face fiia-sa, că el n-a văzut-o de 7 luni. Secătură! El își face de cap cu fantaziile sale. Să lase pe fată acolo unde se află, să nu-i turbure liniștea. Să mulțămescă lui D-zeu că este acolo. Nu cumva ar vrea să o scoată iară pe la hotel, să o aducă în pericol de a nu mai fi primită. Tocma *acuma*, cînd este a se decide pentru viitoriul fetei, îl apucă dorul de ea. În loc de a mai merge el o dată la B. Constantinescu, să-l întrebe cu blindețe cu cumva s-a decis ceva în favoarea fetei lui, el se poartă ca babele care plîng după recruți. Mie nu mi-a scris nimic d-n. Barbu C[onstantinescu], și de cumva totuși va fi scris, epistola lui va fi ajuns în Buda la Cabinetul negru. Au nu ați citit poruncile publicate încă de an, ca orice scrisoare cu *prepus*, venită din România, să fie luată de la poștă?

Încă o dată socotelile. Mincarea și cvartirul lui Leon le vei scădea din suma știută. Prețul hainelor să mi-l arăți îndată după cumpărare, căci acela trebuie aici neapărat și cît mai curînd pentru Iancu. Încă una: dacă tariful autonom au apărut ca carte, să mi-l trimiți în 1 exexpl[ar] și să-l treci asupra mea în socoteală.

Iubitoriu,

Georgie.

[Adresa]: D-sale domnului Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române. În București (Palatul Universității).

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

108

Brașov, 7/19 iunie 1886

Iubite Costi!

Adeveresc prin aceasta și primirea de l[ei] n[oi] 1 500 și îți mulțămesc cu atît mai virtos că eu nu o așteptam așa curînd, ci zisesem numai că ar fi bine să cam aflu pînă cînd se poate trimite, ca să știu ce să răspund episcopului, care, iacă, tocma sosi la Sibii, unde va sta cu totul trei săptămîni, apoi va veni la Zernești pe puține zile. Nu poci primi părerea d-tale ca să-l mai amin. Te rog cugetă la vrista mea. Dacă mor eu, de unde și cine să scuture acel jug? Deci *astăzi* i-am și trimis 1 200 l. n. a conto. Mai rămîn 600 l. n. Am să-i număr și pe aceștia îndată ce-mi vor intra bani. Dară afurisita de asigurantă de la Triest nici pînă astăzi nu mi-a numărat suma. Regula vieței mele a fost și este: sărac și curat, să nu rămîn datoriu la nimeni, să moriu liniștit, să nu las în urma mea ceartă și ură. După ce voi primi de la

dv. și restul, nu voi lipsi a-mi face datoria către on[orata] Delegațiune, cum și în special d-lui secretariu general și d-lui P. Aurelian, acelor suflete nobile.

În cât pentru declarațiunea așteptată de la d-n. Ge[orge] Ciurcu, te asigur că notariul reg[esc] Mager îmi arată de la neguțatoriul Ștefanovici o plenipotență a fiie-sei, care în șese zile-i veni de la București legalizată și de la ministeriu, ceea ce eu nici n-am cerut. Mare pagubă-mi vine de la această întârziere.

Despre Iancu altădată.

Iubitoriu,

Georgie.

P. S. În *Transilvania* de la nr. 11—12 înainte public și eu analiză și extras din proiectul de lege al instr[ucțiunii] publ[ice], că-mi place.

[Adresa]: D-sale domnului Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române. București (în Palatul Universității).

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

109

Brașov, 12 iunie 1886

Iubite Costi!

Noi am primit prin Mihail Stănescu ambele sume [ce] ai trimis, adică 80 fl. v. a. pentru familia d-tale și 300 lei noi pentru mine, ceea ce și adevăresc prin aceasta. Dacă noi nu ți-am răspuns atunci îndată despre acestea sume, cauza fu că în scrisoarea d-tale către Mihail ziceai curat că preste 2—3 zile ne vei scrie și nouă. De atunci au trecut 2 săptămîni. Eu din partea mea doream să aflu despre izvorul acelor 300 l.n. Eu dau cam așa cu socoteala, dară doresc să aflu *dacă* și cam pre cînd poci să aștept și altă sumă, ca să poci răspunde episcopului, care acum îi așteaptă cu atît mai virtos, că de la 1 iunie st. n. nu mai pot trimite de la Zernești nici un fel de lemnărie în România, din cauza vămilor exorbitante, și apoi au să plătească și dinșii, de ex[emplu] la filiala „Albinei“, preste 15.000 fl. v. a. Scurt: îi trebuiesc banii. Eu cam presimt că tocma să am de primit, pînă la cupoanele din 1^u iuliu anevoie veți mai trimite ceva. Însă am trebuință ca să știu ceva precis, să mă poci orienta. Nici atîta nu v-aș cere, dacă mi-aș fi scos suma asigurată la Triest, pe care însă nici pînă astăzi nu am fost în stare să o scot, din cauza știutei secături de *rubedenie* cu cealaltă familie. Se cere însă *declarațiune legalizată* de la *mamă* și de la toți patru copiii ai ei, că dinșii nu mai au să ia nimic după moartea Mariei Panaiot, pentru că eu am numărat toată partea lor legale și 200 fl. v. a. pe deasupra, pre cînd se aflaseră mai strîmtoși. Cu cei de aici a fost ușor, dară d-n. *Georgie I. Ciurcu* și soru-sa Elena St. Nicolau, cărora le-am scris înainte cu 9 zile, nu mă învrednicesc de nici un răspuns. Se miră și frații săi și nu prea, căci zic că și ei o pat tot așa, în afaceri foarte urgente nu le răspunde cu săptămînilor. D-n. Ge. I. Ciurcu se află în serviciu la Spitalul Brîncovenesc. Te rog fă această jertfă, caută-l acolo și-i explică urgența, căci [de] nu va trimite declarațiunea așa cum i-am

cerut eu, tribunalul regesc de aici îl va provoca prin ziarul oficial din B[uda]-pesta și prin cel de aici, ca în 45 de zile să dea răspuns categoric; va scrie și la legațiunea austro-ungurească, ca să-și dovedească dreptul de emigrant. Dară oare am meritat eu și familia mea șicane ca acestea de la familia lui I. H. Ciurcu? Dară bine-mi este, așa-mi trebuie dacă am comis prostia ca să le număr partea lor cu prisos înainte de facerea împărțelii prin tribunal.

Pentru Iancu nu vine nici un răspuns de la Caransebeș. Se vede că au conducătoriu al afacerii și caută mai mult numai un băiat la tarabă. Așa însă tinărul stă foarte rău, pe mincate și rupt de haine, fără nici o treabă. Pină mai stau eu aici, îl mai ocup cu cite poci, pentru că *una oară la Alexi este numai una* din 24. Dară eu nu mai poci sta aici decît 8 zile, apoi plec de mare urgență, că mă cheamă; eu însă și pierd stînd aici. Vezi de fă oricum vei ști, ca să-l așezi cu bună rinduială la o librărie, ca să nu o mai pățim ca la Szölösi, de la care a ieșit schilav de picioare. Eu am înmărmurit cînd am aflat și văz în ce stare sunt picioarele lui din cauza trăsnelor de cisme strimte. O, citi stăpîni barbari!

Iubitoriu,

Georgie.

[Adresa]: D-sale domnului Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române. București (Palatul Universității).

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

110

Sibii, 3 august 1886

Iubite Costi!

Ieri am mai primit de la Leon o scrisoare plină ca totdeauna de plînsori dureroase, căci încă nu i s-a dat nici o funcțiune și că fiia-sa este goală. Nu mă mir nici de una, nici de alta. Oricît de călduros a fost scris memoriul meu în favoarea lui cătră d-n. ministru, tot îmi spunea simțul meu că aplicarea lui Leon va întîmpina nu numai intîrziere, dară și greutăți foarte mari, din cauze atît legali cit și ale vristei. El îmi cere cărți de vînzare, dară tot el îmi înșiră că l-au înșelat ștregarii, că a dăruit din ele și că a vindut numai cu prețul 1/2, scurt: că le-a prădat. Nu-i mai trimit nici o carte, că nici de atita nu este harnic. În loc de a prăda cărți, te rog ca din ceea ce am să mai iau de acolo, să mai numeri lui Leon preste cit asemnasem pentru el de la Brașov, ca să-i cumperi haine și să-i plătești locuința etc., încă *100 lei noi*, cu care să încarci socoteala mea. Din această sumă să-i dai dintru o dată 40 lei n[oi], că să aibă din ce cumpăra fetei *căltăminte și cămeși*, iară restul de 60 l. n. să-i întrebuințezi pentru hrana și cvartirul lui, pe cit se vor ajunge, căci prevăz curat că și pt. acelea este datoriu.

Victoria și Iancu îmi scriu că acesta și Alexi așteptau cu cea mai mare impațiență răspuns de la d-ta în cauza deschiderii unei librării în capitală, pe lingă condițiunile pe care și eu le aflu echitabile în epoca de față. Ei se miră foarte tare de ce nu le răspunzi de urgență, și prepun că d-ta nu vrei acea întreprindere. Iancu nicidecum nu stă bine fără ocupațiune, și cheltu-

iește fără a câștiga ceva în Brașov. Vezi de-i asigură cât mai curînd viitoriul și-l ține în friu. Dezvăță-l de la somn și de la arțagul cel mare.

În B[uda]pesta se face o *expozițiune istorică* și eu sunt decis a o cerceta în interesul Academiei Române, a sta și a lucra acolo vreo 4 săptămîni, apoi a vizita din nou arhive și pe airea. Plecarea mea va fi preste 20 de zile. Pînă atunci sunt foarte sigur că voi primi de la d-ta răspuns și socoteala știută, de care voi avea mare lipsă.

Preste o săptămînă va veni la București scriitorul german Rudolf Bergner¹, carele publicase în a[nul] 1884 o carte, *Siebenbürgen eine Darstellung* etc., făcuse mult bine în favoarea noastră, și toți românii cîți o citesc o și laudă, chiar la Palat a plăcut tare. El a mai scris și despre Maramurăș, tot favorabil, și acuma e decis să facă și mai mult. Este însă nevoie mare că nu știe mai nimic românește. După ce a stat și astă dată preste 2 săptămîni la Abrud, Cîmpeni, Zlatna, de 1 săptămînă se află în Sibii, unde studiază din nou. Fii bun, roagă în numele meu de dd. N. Densușianu, Bianu, Maniu, Hasdeu, dacă sunt în capitală, ca să-l primească cu încredere, să-i fie de îndemină în culegerea de informațiuni, mai ales statistice, exacte, imparțiali, să-l ferească de cine știe ce șarlatani străini, vrăjmași ai noștri. D-n. Frîncu încă l-ar putea ajuta, de ex[emplu] seara cînd nu e ocupat în redacțiune. N. B. Bergner călătorește cu nevastă-sa și ar avea mare trebuință ca să i se facă favoarea de bilete cu 1/2 preț, ca să mai vază de ex[emplu] Galați—Brăila, Iași etc. Ungurii dau redactorilor actuali și bilete franco pentru țara lor, pe cîte 5—6 săptămîni.

Iubitoriu,

Georgie.

[Adresa]: Herrn Const. I. Iuga, cassier der Academia Română. În București (Palatul Universității).

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ *Rudolf Bergner*, 1860—?, scriitor și etnograf german preocupat de istoria și cultura românilor. Lucrări despre români: *Siebenbürgen* (1884), *Rumenien, Land un Leute* (1887). *In der Marmaros* (1885).

Sibii, 24/12 aug. 1886

Iubite Costi!

Adeveresc primirea celor 500 lei noi trimiși în urmă tot prin Mihail Stănescu, sau mai exact adeversesc primirea de suma întreagă, 2500 lei noi, pentru care, cerîndu-mi-se, la timpul său voi da și chitanță în regulă. La episcopul Ioan am plătit pînă acum suma de 3 300 l. n., zic trei mii trei sute lei noi, așa-i rămîn datoriu încă numai cu 300 l. n., iară diferența ce va rezulta din curs se va vedea la urmă. Ceea ce doresc să știu acuma, pentru regularea mea, este suma cupoanelor în lei de la efectele respective, cîte se vine pe an și pe semestru, cur și terminii cupoanelor, ca să-mi poci ține socoteala.

Familia, la Braşov, este foarte neodihnită din cauza lui Iancu, că nu-i răspunzi nicidecum în afacerea cu Alexi. De o lună întreagă tinărul nu mai este ocupat cu nimic, după ce nu mai învaţă nici la comptabilitate, mai ales că nici nu ar avea de unde să plătească lecţiunile. Ei întreabă: te invoieşti sau nu la condiţiunile puse de Alexi, şi d-ta nu le răspunzi nimic, îi ții în aşteptare torturătoare. Ori că ai vreo cauză foarte grea ca să nu te invoieşti? În tot cazul, te rog şi eu ca să le răspunzi limpede, cu *da* ori *ba*. Laşi prea multe griji apăsătoare pe o femeie slabă cum este şi Victoria, stoarsă cu totul de puteri. Iară fiu-tău trebuie să-i deschizi undeva carieră şi ocupaţiune, ca să nu se aleagă un pierde-vară şi trîntor din el. Doresc foarte ca să aflu şi eu modul cum vei aşeza pe Iancu, înainte de plecarea mea la B[uda]pesta pentru expoziţiunea istorică, la Viena pentru a lucra într-un arhiv şi de acolo airea. Eu plec în 6 sept[embrie] n[ou], adecă preste 12 zile. Pînă atunci, doară, veţi regula afacerea tinărului.

Eu lăsasem la biuroul Academiei două studie ale mele, a căror tipărire în *Anale* se decisese. Cerîndu-mi-se acelea la Temişoara şi airea, te rog cercetează la biuru *dacă* şi *cînd* se vor tipări acelea, precum şi *dacă* se trag şi ediţiuni separate din ele, precum se trag din alte de feliiul acesta. În cazul din urmă-i rog să-mi trimită mie 5 exemplare din ediţiunea separată, că le voi plăti.

Frate-meu, Leon, a început să fantazeze, sărmanul, împreună cu fiie-sa. El îmi scrie pe 1 coală întreagă că să-i scot bursă pentru fiie-sa ca să meargă la Viena să asculte pedagogia superioară. El nu ştie nici atîta că bursele la şcoale normale superiori se dau prin *concurs*, la persoane care au terminat cursul în ţară. Pe biata fiie-sa o țin acolo curat numai de pomană, dîndu-i locuinţă şi mîncare, iară alt nimic, nu o află bună nici măcar de o lefşoară ticăloasă de 20, şi apoi să o afle pentru o bursă de 2—3 mii lei? Îmi mai zice să-i fac bursă de la Banca „Albina“, ca şi cum băncile ar avea destinaţiunea să împarţă burse, iară nu dividende la proprietarii acţiunilor. Pe urmă sare şi la Asociaţiunea transilvană, care tocma acumf se află înglodată în datorii de 32 mii fl. din cauza şcoalelor de tete, care costă departe preste suma preliminară. Să se bucure *dacă* fiie-sa va căpăta o staţiune modestă la un oraşel sau la o comună rurală maimare, şi să nu imble alergînd după staţiuni de frunte, *dacă* nu vrea să moară de foame amîndoi.

Mă cheamă în şedinţă. În aşteptarea unui răspuns informativ, sunt al d-tale iubitoriu,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

Iubite Costi !

În urmarea unor scrisori venite mie de la Braşov, ți-am scris şi eu în 12/24 aug[ust], adecă înainte cu 10 zile, şi ți-am cerut unele răspunsuri. Astăzi mă văz silit a-ți scrie tot în urmarea altor corespondențe de la Braşov, astă

dată însă numai întru o cauză străină, căci pe cele familiare le voi îngriji și regula de aici, iară preste vreo două luni mă voi duce din nou la Brașov.

D-ta cunoști pe d-n. Petru Fara, șeful oficiului reg[esc] al cărței de moșii (*Grundbuch*), că ai avut a face cu dînsul. Preste 4—5 luni vom avea iarăși treabă la *Grundbuch*¹. D-n. Fara mă rugase prin graiul viu, îmi și scrise de două ori, rugîndu-mă ca să-i ajutăm, eu și d-ta, să-și capete o bursă pentru fiu-său Alexandru, ieșit din cl. VIII gimnazială de la Brașov cu testimoniu foarte bun și cu maturitate. Este prea decis a-l scoate din protecțiunea austro-ungurească și a-l obliga să ceară indigenat în România, ceea ce dorește și tînărul. Părintele său îmi cere să scriu domnului ministru și d-lui dir[ector] Haret în cauza fiu-său, regret însă foarte că eu acuma, impresurat preste măsură cu afaceri aici pe loc, și mai virtos cu pregătirea de drum pe aproape două luni, îmi e absolut preste puțință a scrie cum se cade la bărbați de pozițiune înaltă. Te rog însă pe d-ta ca să-i stai tînărului în ajutoriu, prin aceea că-l vei prezenta la d-n. ministru sau măcar la d-n. director, și-l vei îndrepta cum are să-și facă suplica și unde să o dea.

Dacă nu vei primi răspuns pînă în 8 sept[embrie] nou, apoi să mi-o îndrepti la B[uda]pesta, poste-restant.

Iubitoriu,

Georgie.

[Adresa]: Herr C. I. Iuga, cassier der Academie. București.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ „Cărțile funciare.“

Brașov, 7/19 aprilie 1887

Iubite Costi!

Venind eu aici am aflat, atît după spusa membrilor familiei cit și din scrisorile care mă așteptau, impregiurările noastre familiari și chiar pozițiunea mea la Sibii atît de schimbate, încît acuma nu mă mai poci învoi ca din restul de 1500 l. n. să mi se cumpere vreun efect de stat din România, ci eu banii aceia am să-i schimb aici spre a-i aloca numai cu libel, spre a putea lua din ei după trebuință, pînă la finea anului. De aceea te rog ca să trimiți acea sumă în natură, reținînd numai ce ar lipsi din socoteala lui Leon, pe care să mi-o faci *cit se poate mai curînd*, ca să iasă limpede că eu, la vîrsta de 75 de ani nu poci să sufăr nici o socoteală încurcată, căci așa ceva-mi face neodihnă foarte mare. Te rog să nu mă ții în neodihnă. Leon s-a mutat la Cîmpina, de unde a și scris Victoriei. Voi mai avea eu destulă neodihnă cu acel om fatal, pînă la moarte.

Tot așa, îți cer ca să închei cit mai în grabă și socoteala episcopului Meșianu. Eu i-am trimis și restul de 300 l. n.; să vedem în ce stă și diferența cursului. Să regulăm toată acea socoteală, definitiv. Mai departe.

Fiind eu convins pe deplin că d-ta nici în 3—4 ani nu vei fi în stare să-mi renumeri nici un ban din 3 300 lei n[oi] partea de cauțiune numărată de mine, îți cer să-mi dai la mină un document făcut în regulă, pe timbru, în care să recunoști că ți-am dat acea sumă împrumut, cuprinsă în cutare efecte de stat, ca să pui cauțiune la Academie. Iară efectele să fie specificate, ca să se știe în care din acelea se coprinde partea mea de cauțiune și în care a d-tale, ca să fie cunoscut și venitul acelor din cupoane, pe care de aci înainte să mi le încasezi regulat și să-mi trimiți valoarea, ca să am cu ce să-ți ajut familia, care se simte foarte des lipsită. Să fiu bine înțeles: pre cât voi fi în viață, eu valoarea acelor cupoane o am destinat familiei d-tale ca ajutoriu. Dară îndată după moartea mea, lucrul se va schimba radical. Ceilalți frați vor pretinde inventariu la moment și împărțeală, apoi d-ta știi că o soră văduvă este pururea lipsită, iar un frate e brutal destul pentru ca să nu aștepte nici 2—3 luni, căci e pururea lipsit. Nu aș voi să las după mine ocaziuni de ură și certuri grețoase.

Iubitoriu,

G. Bariț.

100 l.n. i-am numărat Victoriei, ca să-i aibă la moment. Eu plec de aici vineri.

[Adresa]: D-sale domnului Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române. București (Palatul Universității).

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

114

Sibii, 1/13 mai 1887

Iubite Costi!

P[rea] [sfinția] sa episcopul I. Mețianu, în răspunsul ce-mi dete de primirea celor 300 l. n. din urmă, îmi cere cu tot deadinsul socoteala întregă și limpede asupra diferenței întregi. Omul este foarte amărit, din alte *cauze și daune foarte mari*. Deci încai noi să ne limpezim socoteala. Acum ai timp destul, poți încheia. Apoi fiindcă știu prea bine că d-ta nu-i vei plăti diferența, încheie și socoteala pentru cât ai dat lui Leon pentru mine și restul sumei trimite-mi-l sau mie de-a dreptul la Sibii sau, dacă-ți vine cu prepus, la Mihai în Brașov, precum vorbiserăm, că și Victoria-i *lipsită*.

În fine, eu am trecut și preste iubileul meu de 52 [sic; recte 75] de ani în modul cel mai frățesc, duminică în 8 mai [nou], cu ocaziunea adunării noastre naționale din trei ani în trei ani. După ce am înduplecat pe cei întimi ai mei ca să înceteze odată a mai aștepta răspunsuri deșerte de la București, lucru se făcu fără pompă deșartă, dară cu inimă curată, asistind vreo trei sute români fruntași. A fost păcat de cel mai mic pas făcut în București, și d-n. Te[odor] Nica spusese adevărul. Dară acuma ce veți face cu colecta de la membrii Academiei? Îți aduci aminte ce v-am zis, d-tale și d-lui Quintescu? Să nu o pățiți ca d-n. Bibicescu, drept, cu o sumă mult mai mare.

Eu plec în 15/27 mai nesmintit din Sibii, în afară, pe timp mai lung. Sper că până atunci voi primi neapărat răspuns de la d-ta, cu socotelile și cu cit mai am să primesc.

Iubitoriu,

Georgie.

Astăzi trimit m[anu]s[cri]pte p[entru] d-n. Hasdeu, dară la adresa Academiei.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

115

Sibii, în 20 mai 1887

Costi!

De ce nu-mi trimiți acea socoteală afurisită a lui Leon, care mă otrăvește și-mi scurtează viața? În patru scrisori îmi cere iarăși bani, și nu-i poci răspunde cu cifre sigure.

În 1/13 mai ți-am scris și pentru socoteala episcopului. Rogu-te nu mă face de vorbă cu dînsul! Mai scuturați, pentru D-zeu, acea indolență răsăriteană. Dacă aș fi avut să-ți dau eu socoteală, până acum o aș fi făcut de 10 ori, de la martie încoace.

Trimite acelui nevoiaș 40 l. n. la Cimpina, strada Municipală nr. 53 la M[a]d[a]me Manafoe, și-i treci asupra mea, scoțîndu-i sau din suma de 1 500, dacă n-ai apucat a o trimite la Brașov, sau a conto de remunerațiunea mea ca membru al Delegațiunei, sau să număr tot atăția Victoriei. Mai mult să nu dai lui Leon pe comptul meu, nici un ban.

Aștept socotelile.

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

116

Sibii, 6 iul./24 iun. 1887

Domnului Const. I. Iuga, în București

Cu data de 1/13 mai te-am rugat, în numele meu și în al episcopului I. Mețianu, ca să închei și să-mi trimiți cit mai curînd ambele socoteli, adecă pe a episcopului și pe a mea separat, ca să ne știm limpeziți, și anume eu, ajuns la bătrînețe adînci, să nu las după moartea mea nici o socoteală în-curcată, nici cauze de certe între membrii familiei mele.

Eu din banii primiți de la București în anul acesta, pentru d-ta la episcop am dat l. n.	300
La familia d-tale, ca să nu-i vinză casele.....	500
Aceleași pentru haine băiatei și cărți etc. fiului.....	100
	<hr/> 900

Dumneata nici măcar de răspuns nu mă învrednicești, după cum cer cel puțin legile bunei cuviințe. Se pare că nici nu citești scrisorile și ale familiei d-tale, sau dacă îți este așa nespus de greu a scrie, să pui pe fiul d-tale Ioan. În 15 iunie am primit prin Mih[ail] Stănescu l. n. 1 000, așa, cu totul, 2 000 din 2 500. Pentru rest și pentru cupoanele convenite mie voi să am socoteală exactă a spuselor făcute cu ticălosul de Leon.

Dacă pină în 15/27 iunie a. c. nu voi avea această socoteală, pentru cupoane mă voi adresa de-a dreptul către d-n. secretariu general, sau chiar către Delegațiunea academică.

Am stat aproape 2 săptămîni în lucru la Muzeul din Cluj, unde am angajat doi copişti pe 2 luni. În septembrie am iarăși să plec; îmi trebuiesc spese.

G. Bariț.

[Adresa]: D-sale domnului C. I. Iuga, casariu al Academiei. București (Palatul Universității).

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

117

Braşov, 1888, mai 2 n.

Iubite Costi!

Iacă socoteala de care avem trebuință mare amîndoi, pentru regularea noastră în viitoriu.

Prin scrisoare din 10 aprilie n[ou] 1886, prea s[finția] sa episcopul Mețianu, specificînd sumele, te-a scos datoriu lei noi 3 695. D-ta ai recunoscut acea sumă și l[ei] n[oi] 95 valoarea cupoanelor ai numărat la mina mea. După aceasta, chitanțele poștei și scrisorile episcopului adevăresc că prea s[finția] sa a aprimit de la mine, numărați pentru d-ta:

În 5 mai 1886	l. n.	1 895
" 19 iunie 1886	" "	1 200
" 4 august 1886	" "	300
" 22 aprilie 1887	" "	300
Suma totală:	l. n.	3 695
Scăzînd valoarea cupoanelor	" "	95
Rămîn să primesc eu capital.....	n.	3 600

Acum, că ai datele autentice, te rog în interesul familiei d-tale și spre siguranța proprie, să închei socoteala întregă, pentru ca să văz cu cit fi mai ești datoriu din curs, pentru ca urmînd înțelegere deplină, să căutăm un izvor din care să plătim restul și să-ți poți scoate actul de 7 200 l. n. și să

declare Academiei că nu mai are nici o pretensiune la acea garanție. A trecut și episcopul de 60 de ani și membrii din familia d-sale n-au prea ajuns etate mai lungă. Să nu ne pomenim întru o zi că clironomii, avînd în mină actul acela, pretind suma întreagă, și apoi să fii silit a documenta pe lung, pe larg că i-ai plătit în cine știe cîte rate și termîni. Niciodată să nu uităm că este viață, dară este și moarte sigură.

Eu stau aici opt zile. În răstimpul acesta-mi poți trimite ușor socoteala ce îi să faci pentru ce îi mai ești datoriu. Eu avînd să dau episcopului îndată mîne un răspuns de urgență la două scrisori ale dînsului în această afacere am să-i promit că-i voi împlini voința cit mai curînd.

Pe familie o am aflat bine. Suma de v. fl. 50 o am transpus Victoriei.

Cu d-n. paroh am să mă înțeleg nesmintit în sărbători. Acum, în Săptămîna Patimilor, nu poți să stai de vorbă cu nici un paroh.

Al d-tale cu toată dragostea,

Ge. Bariț.

[Adresa]: D-sale domnului Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române, În București (în Palatul Universității). „R. 454“ [ștampila poștei]. [Expeditorul, de mina lui Bariț:] Victoria Iuga.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

118

Sibii, 2 iuliu st. n. 1889

Iubite Costi!

Am trimis ieri într-o expedițiune comună cu librariul G. Krafft, la adresa: „Socec, librariu în București“, din partea mea, 25 exemplarie *Părți alese din istoria Transilvaniei pe două sute de ani în urmă*, vol. I, 50 de coale, broș[at]. Acestea, ca exemplarie de onoare, să se împartă cu excepțiune de 4 nesmintit la dd. colegi ai mei consemnați în ./. catalog, în semn de recunoștință pentru bunăvoința colegială a dd-lor. Pentru dd. membrii din întimplare absenți, rog pe d-n. bibliotecariu ca exemplarele să fie păstrate pînă la ocaziunea ce va fi.

Acest volum I mă costă netto 2 300 fl., cu legat cu tot, fără un ban pentru munca mea.

Te rog din nou, fă oareșcum și îmi trimite nesmintit valoarea cuponilor, căci în 1 aug[ust] se începe tipărirea vol. II. Spesele de transport, după contul ce va prezenta Socec, de la vamă, la Academie să le plătești din valoarea cupoanelor.

Aștept cu mare dor răspuns de primire.

Cu toată stima,

G. Bariț.

Catalog după care sunt a se împărți exemplarele din vol. I al studiului meu:

1 La Biblioteca statului român. 2 La Biblioteca Academiei. La toți domnii membri actuali din România: Io[n] Ghica, M. Kogălniceanu, Nic[olae] Crețulescu, Dim[itrie] A. Sturdza, Ștef[an] Fălcoianu, Vas[ile] A. Urechia, Titu Maiorescu, P. S. Aurelian, G. Sion, I. Negruzzi, B. P. Hasdeu, N. Quintescu, Vas[ile] Maniu, Al. Odobescu, Grig[ore] Ștefănescu, Em. Bacaloglu, dr. I. Felix, *episcopul Melchisedec*, Nec[olae] Ionescu, Teofil Frincu¹ (pentru împrumut).
Preotul Dim[itrie] Radu, rector (detto).
I. Bianu (detto).
La *Biserica ortodoxă română* (red[acție]).

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

¹ *Teofil Frincu*, 1844—1903, funcționar la Ministerul Instrucțiunii Publice, lingvist și folclorist. Vezi despre el Iordan Datcu și S. C. Stroescu, *Dicționarul folcloriștilor*, București, 1979, p. 200.

119

Sibii, 21 iuliu 1889

Iubite Costi!

Adeveresc primirea sumei de 77 fl. 28 cr. ca interese de la 3 600 l. n., trimiși prin Victoria însă fără nici una altă încunoștințare pe care semestru au sunat cupoanele. Nimic. Nici regularea socotelei cu episcopul nu sunt în stare să o store de la d-ta. Vom muri cu toți și scirba va rămânea pe cliromii noștri. Oamenii însă nu tac, vorbesc foarte în defavoarea noastră.

În 2 iul[ie] n[ou], adecă înainte cu 3 săptămîni am trimis prin W. Kraff la Socec et Comp., pre lingă alte cărți, 25 exemplare din *Istoria* mea, și te-am rugat ca să le împarți ca suvenir [la] colegii mei și la alții, consemnați toți într-o listă scrisă de mine. Nici d-ta nici Socec nu ne informați, nici cu o literă: ați primit lada cu cărți sau nu? Ai întrebat la Socec sau nu? Mi se spune că la Socec se rătăcesc lăzi întregi cu cărți, prin magazine, cu lunile întregi, căci facturile se aruncă și se țin în dizordine de scandal. Alaltăieri veni, tot de la Socec, comandă pentru 1 exempl[ar] din cartea mea, spre a se trimite cu poșta de urgență. Despre cele 20 exemplarie trimise lui prin Krafft, tot în 2 iuliu, nici acum nu scrie nimic, au ajuns marfa sau nu, că nu se așteaptă de la America, ci numai de aici. Am zis lui Krafft ca din cartea mea să nu cuteze a trimite în România nici un exemplariu în comision. Nu voi să mai creditez acolo pe nimeni; comptant sau nicidecum. Am și legat limpede cu Krafft că tot ce se dă pînă în 1 august, trebuie să se dea numai pe bani numărați mie de-a dreptul. Eu voi să am prețul celor 20 exempl[are], cu 10% rabat. Așa ne este învoiala.

În 1^a august se pune la tipariu vol. II, care va costa, cu legătură cu tot, 2 200 fl. v. a., tot ca vol. I.

Dă-mi răspuns la această scrisoare și te asigur că nu te voi mai incomoda cu nici o comisiune mai mult.

Aceea ce ai scris Victoriei, că pe sept[embrie] am să aștept bari, eu nu o cred deloc. Nu se poate.

Iubitoriu,

Georgie.

[Adresa]: D. domnului Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române. București (Palatul Universității).

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

120

Sibii, 11/23 sept. 1889

*D. domnului Const. I. Iuga, casariu al Academiei
Române, în București*

Acuma, după ce cred că timpul vacanțelor a expirat pentru toată lumea, revin la scrisoarea d-tale din 14/26 iuliu, în care-mi zici că nu s-au ajuns vreo 3—4 exemplare din cele 25 trimise pentru dd-nii membri ai Academiei și pentru bibliotecă. Conform legilor de aici, la bibliotecile publice se dau numai cite 1 exemplariu, iară nu 2 nici 3, care s-ar considera ca un adevărat lux și povară, ca, adecă, de ex[emplu] în loc de 100 de mii exempl[are] să ocupi un local palat cu 300 de mii.

Volumul II al *Istoriei* mele este deja sub tipariu și va ieși tot cam 50 de coale, ca și vol. I. Sper că pe ianuarie 1890 voi fi gata și cu acela, când apoi iarăși voi trimite pentru dd-nii colegi 25 exempl[are], căci la cei din Monarhia noastră le trimit de-a dreptul de aici, la Ungaria, la Bucovina. Atunci voi împlini și acelea vreo 3 exempl[are] care ziceai că mai lipsesc din vol. I. Dară mie nu-mi dă mâna să le trimit legate, ci numai broșurate, căci pentru cărți *legate* ni se ia taxă enormă la vama românească, ca *pentru legătură*. Această exacțiune era nepomenită pînă acuma, și ea seamănă foarte bine cu o pedeapsă impusă scriitorilor. Nu ne este de ajuns cu șicanele *de aici*, cu goanele la care este supusă aici limba și literatura noastră, mai suntem pedepsiți și la vămile României, pentru că scriem cite ceva în limba noastră.

Pentru orice vei avea să-mi scrii sau să-mi trimiți, n-ai să mai mijlocești prin Brașov, ci de-a dreptul la Sibii, fără nici o grijă.

Aș voi să aflu dacă la Socec mai sunt exemplare.

Cu toată stima,

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

Sibii, 2 mart. n. 1890

Iubite Costi!

Alaltăieri, în 28 febr[uarie] n[ou], am înaintat de aici, prin librariul W. Krafft, la adresa *Academiei Române*, din opul meu *Istoria Transilvaniei*:
Volum. I în 10 exempl.

Vol. II în 35 ", pe lângă aviso din partea mea către Delegațiunea academică. Alte exemplare cite se vor mai afla în colet, preste acestea 45, sunt trimise pentru librăria Socec et Comp. și nu mă îndoiesc că d-voastră nu veți face cum făcuse acea casă în vara trecută, când a tăcut citeva săptămîni după primirea coletului, a și greșit împărțirea exemplarielor. Ca să nu se mai întîmple și acum altă neregularitate, ne văzurăm siliți a trimite coletul drept la Academie. Spesele care vor fi cu transportul de la gara Predeal pînă în magazin se vor împărți în regulă.

Exemplariile trimise din partea mea sunt pentru dd. membri ai Academiei locuitori în România, nu și pentru cei de dincoace, căror eu le trimit imediat, de aici, cu 1/3 de porto.

Îți trimit listele d-tale după care împărțiseși vol. I, 25 exempl[are]. Vezi, dă la aceiași, tot 25 vol. II, iară din restul de 10 veți da *ambele* volume la cari nu primiseră. Puține păreche de volum cite v-ar rămînea preste cele ce trebuie să se împartă la membrii actuali, să fie rezervate în magazin pînă la venirea mea, cînd pe acelea am să le împart eu însumi la oameni binevoitori, și anume la unul din cei mai mari binefăcători ai mei, pentru care voi da exemplariile spre a se lega, acolo în capitală, căci de aici nu mai lasă cărți legate decît numai cu vamă mare. Nici un membru actual din România să nu fie trecut cu vederea, că m-ar supăra tare o asemenea eroare. D-lui Frincu îi sunt datoriu împrumutul, asemenea și d-lui Bianu. Domnului episcop Melchisedec, spre părerea mea de rău, nu i se dedese vol. I. La cea mai de aproape ocaziune să se dea ambele volume, căci mult îi sunt datoriu prea s[fin]ției sale.

Să știi bine că depinde mult de la regulata și prompta împărțire a acelor exemplare. S-au împărțit și la institutele noastre de dincoace de munți, precum și la citeva persoane distinse, cu totul preste 50 exempl[are]. Cred că mă pricepi...

Eu nu poci să știu cînd voi pleca, căci aici mai este ger, cu căi prea bune de sanie, și medicul nu-mi recomandă să plec pe ger. Dacă se va mai domoli gerul, tot voi pleca.

Vă vine aviso regulat de la vamă?

Iubitoriu,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

Sibii, 6/18 aprile 1890

Iubite Costi!

Astăzi am înaintat prin librariul Krafft, la adresa Academiei Române, din nou un col[et] cu cărți de ale mele, pre lângă o scrisoare către d-n. bibliotecariu, cu care mă înțelesesem la plecarea mea asupra scopului ce are această trimitere. Am alăturat și o scrisoare către d-n. Theodor Rosetti, la care veți prezenta 1 exemplariu în două volume. Trei exemplare sunt destinate pentru dd. Tocilescu, Nec[olae] Densușianu și I. M. Rîurianu (strada Olteniei 35). Despre pachetul ce se alătură pentru Socec et Co. veți binevoi a înștiința pe acea firmă îndată după scrisoare, ca să și-l ia. El a vîndut vol. I 10 exempl[are]. Regula veche a librarilor este ca să încheie regulat în martie din anul următoriu. Pînă acum Socec nu a trimis nici un ban. Krafft însă tot îi mai trimite exempl[are], pe răspunderea sa. Eu nu i-aș trimite nimic. Cătră oameni cari nu-și țin parola nu am absolut nici o încredere.

Spesele de transport cite vor fi din partea mea, le vei plăti din valoarea cuponilor convenită mie, iară restul mi-l vei înainta încoace.

Pe membrii familiei, la Brașov, i-am aflat sănătoși, iară după conversațiune urmată în două zile am descoperit numai o mare neînțelegere, în lipsă de informațiuni date la timp. Voi începe cu Georgie. Este adevărat că bietul fecior plecase fără nici o haină de iarnă, cu atît mai virtos că i-ați fost zis că, după experiența altora, făcutul hainelor în capitală vine mult mai ieftin decît în provincie. Apoi Georgie nu s-a rugat să-i plătești suma întreagă de preste 80 fl., ci numai o parte oarecare, cu cît te vei îndura, și nu deodată, ci pe lună, cînd poți. D-ta, însă, la trei scrisori nu l-ai învrednicit de nici un răspuns. Dacă i-ai fi scris, și i-ai fi scris ca să-ți trimită cont de la croitoriu, l-ar fi trimis îndată. Acum contul este la mumă-sa și o parte bună din el este și plătit, așa că Victoria rupe mereu din cît are, spre a scădea din cont, căci croitorii, păcăliți și fripți de nenumărate ori, mai ales prin studenți, pe aceștia nu-i mai creditează așa ușor, dacă nu le vine comanda de-a drept de la părinți sau epitropi.

Iritațiunea Victoriei și-o poți explica ușor. Lumea nu-și mai ia gura de pre dînsă. Eram acolo pe loc în Vinerea Paștilor cînd iarăși mai fu întrebată în piață cînd merge la bărbat. Nu poate ieși nicăieri fără ca să nu fie apostrofată despre bărbat. Știe dinsa bine în ce sărăcie va merge la București, dară de la o femeie nu putem aștepta să facă pe filosoful stoic, rece, nesimțitoriu. Am învățat-o să răspundă la limbile de șerpi că Academia se mută în palatul cumpărat de curînd, în care se va muta și contabilul. De altmintrea, eu în locul d-tale aș lua această împrejurare în serios, aș vizita singur casele cumpărate, numărînd și examinînd toate încăperile, și mi-aș prevedea un local anumit pentru contabilitate, apoi în loc de adaos în bani mi-aș cere locuință franco, în vecinătate imediată.

7/19 apr.

Pre cînd eram să închid această scrisoare, poșta-mi aduse aviso d-lui Bianu din 5/17 despre expedițiunea cărților așteptate, pe care cum le voi primi, am să le împart aici și mult mai departe. Mulțămita mea în numele tuturor cîți le vor primi.

Iubitoriu,

G. Bariț.

ii, 2/14 sept. 1890

tru Vas[ile] Alec-
aici mă întrebă
din ce familie se
. Eu cît am con-
vorbînd de ne-
voi să înainteze
teme să nu facă
bările de mai sus.
ca, informîndu-te
nai sigură și mai

Georgie.

osarul 4.)

ii Vasile Alecsandri,
eași ocazie își infor-
miei, pe strada Vic-
casierul Academiei,
i a Academiei, care
alături de scrisoarea

27 apr. 1892

ins la a d-tale cea
ea, este compusă
gă la d-nii membri
eu, pe care aveam
e puncte din scri-
mbri ai Delegați-
cînd aș apuca în
l, *fleure*, guri nes-
tul din București,
teadevăruri despre

u toată insistența
. meu un cont cu-

rent pe toate cărțile cite am la dînsul în comision. Omul avuse nenorocirea că i s-au schimbat trei contabili, unul prin moarte, alții din cauza dizordinei lor. Acum îmi promise pe onoare că în mai se va regula cu mine. Pentru rabat la cele 100 de exemplarie m-am învoit ușor cu librariul, prin urmare în această privință putem fi liniștiți. Grijă mea momentană este ca să merg în toate zilele pe capul compactorului, și cred că pe luni vor fi gata toate exemplariile destinate pentru Academie. Altă grijă a mea este ca, în caz de a voi într-adevăr să ostenească încoace unii din domniii membri pe ziua din 12/24 mai a.c., precum crezi d-ta, atunci să aflu tot de la d-ta cu 2—3 zile mai înainte, ca nu cumva să absentez din loc nici pînă la satul vecin, ci să stau locului și să-i primesc cu tot respectul cuvenit, să le procur și ocaziune de a face cunoștință cu o elită de 4—5 inși dintre românii de aici, se înțelege însă fără paradă care să scoată ochii compatrioților magiari.

În cit pentru fotografii, te rog ca din cea luată în față să-mi comanzi dintru o dată 10 exemplarie de mărimea cum mi-ai arătat atunci, aceasta pe socoteala mea, și să le plătești din valoarea cuponilor. Cu un exemplariu de fotografia mea sunt datoriu domnului general Fălcoianu, care în anul trecut m-a surprins în modul cel mai plăcut cu portretul său, iară eu neavînd pe al meu, i-am rămas datoriu. D-ta îi vei ști transpune d-lui general în numele meu, în cuvertă, cu mulțămintă.

În cit pentru modalitatea trimiterii banilor la adresa mea, aceasta rămîne cu totul la înțelepciunea d-voastre. Pe mine nu mă jenează nimic. Am marfă: o vînd pe bani, nu pe nuci.

Deocamdată atita, căci am cam ostenit.

Același.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

125

Sibii, 7 mai 1892

Iubite Costi!

Adeveresc primirea răspunsului d-tale din 18/30 aprilie, la scrisoarea mea din 15/27, cum și cele două telegrame de ocaziune, pentru care îți mulțămesc frumos. Te rog însă ca să nu crezi că eu aștept, fie de la rudenii fie de la amici, ca să cheltuiască cu telegrame relative la persoana mea.

Expedițiunea exemplariilor din cartea mea, în număr de cite 100 din fiecare, volumul I, II, III, adecă cu totul 30, destinate pentru Academia Română, s-a făcut abia astăzi, din cauză că compactorul nu s-a ținut de cuvînt și a întîrziat 4 zile preste termin. Pe colete s-au pus sigile de plumb aici la vama din Sibii. Frahtul sună la București, însă franco de chirie numai pînă în Predeal, din cauza cursului. Chiria din Predeal—București la Academia Română o veți plăti d-voastră acolo, în socoteala mea, cu toate speșele eventuale. Declarațiuni s-au alăturat, așa cum s-a cerut, adecă două, și nici o factură.

Tot astăzi am scris și la o[norata] Delegațiune academică, mulțămindu-i pentru comanda ce a binevoit a-mi da cu atita generozitate și bunăvoință,

iară factură nu i-am prezentat, ci am lăsat ca valoarea să o fixeze Delegațiunea. Am ținut numai minte suma ce mi-ai însemnat d-ta în scrisoarea din 10/22 aprilie, cînd la ordinul primit ai comădat acelea 100 de exempl[are] în trei volume.

N.B. La 100 ex[emplare] s-au mai adaos un exempl[ar] vol. I et II (unu et doi), separat, destinate pentru dr. E. Elefterescu, București, strada Popa Tatu nr. 103. L-am avizat și pe acest domn că are să-și ia volumul de la Academie, unde veți avea bunătate a i le pune la o parte.

Așijderea și expeditura s-a făcut la W. Krafft în trei lăzi:

101 *Istoria Transilv.* vol. I

101 " " v. II

100 " " v. III

Signat: W.K. 424, 425, 426. De vamă la București. Numai de nu ar zăcea și coletele acestea 4—5 săptămîni în Predeal, sau poate chiar și în magazinele de la gara din București, pînă cînd vom ajunge în lunile de vară, în vacațiuni.

După acestea, mi-ar fi lipsit numai ca să aflu, precum atinseam și în altă scrisoare, dacă în adevăr are să ostenească cineva dintre dd-ni membri Academiei pe 12/24 mai la Sibii. La întîmplare, d-ta vei ști cum să mă informezi mai de timpuriu cu un *da* sau *nu*.

Al d-tale cu adevărată iubire,

Georgie Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

126

Sibii, 2 iunie 1892

Iubite Costi!

Înainte de toate, primește și de la mine călduroasele mele felicitări de ziua onomastică, pe care însă eu le am pentru d-ta fără privire la o singură zi, ci pentru toate zilele vieței, ca să le petreci sănătos și ușurat de multe griji ale vieței.

Dacă vei fi citit vreun ziaru din Transilvania, vei fi cunoscut în ce situațiune pentru mine cu totul neașteptată am fost pus prin generozitatea Academiei Române. Prin multe peripeții am trecut în viața mea, iară la o sărbătorire precum a fost cea inițiată de către Academie, nici ca prin vis nu aș fi cugetat. Mai am și acea satisfacțiune că d-nii membri cari-mi făcură onoarea de a veni la Sibii s-au întors de la noi prea mulțumiți cu ținuta, călduroasa primire și zelul românilor de aici.

Cu poșta de astăzi am înaintat la Academie adresa mea, ca răspuns și manifestare de recunoștință. Pentru d-ta, respective pentru casă, alături ./: adevărînța mea de primirea celor 300 l. n., pe care o vei prezenta la locul competent.

Mi-am regulat și compturile cu tipograful și cu librariul, așa că eu astăzi pot zice că nu mai sunt datoriu la nimeni cu nimic pentru persoana mea. Îmi rămîne însă grija și sarcina împreunată cu măritarea nepoatie de la Orăș-

tie, care nicidecum nu este ușoară, iară după aceea vin la ordinea zilelor cei doi nepoți, tot acolo, și anume cel destinat ca să intre în școala de cadeți. Dacă voi mai avea zile și voi mai putea munci, îi voi ajuta și pe aceia. Dacă nu, va îngriji de ei acela care poartă grijă și de paserile ceriului.

Îndată ce voi termina cu răspunsurile cite am să dau, și să mulțimesc la arhieriei și la câteva reuniuni, îți voi trimite știutele corespunzătoare ale episcopului de la Arad și știutul act, căci acum le am toate la un loc, ca să fii odihnit.

Dd. membrii îmi spuseră aici că se prepară și o medalie. Este însă întrebare: cum s-ar putea aceea străcura, dacă nu de-a dreptul la Sibii, încai la Brașov, în primirea lui Arsenie, țără ca să fie dificultată, vămuită foarte sus, ori poate chiar oprită. Eu de la acestea nu mă pricep deloc. Știu numai atita, că de ex[emplu] pentru o floare, un buchet artificial făcut de Victoria, venit de la München, am plătit vamă 1 florin 70 cr. Oare unde se face acea medalie? În România, sau poate în Monarhia austro-ungurească? În cazul din urmă mi s-ar putea trimite așa, de-a dreptul, fără nici o vamă sau alte secături.

Destul pentru astăzi, ca să nu rămân de poștă.

Iubitoriu și stimătoriu,

Georgie

[Adresa]: D-sale domnului Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române. București, boulevard Elisabeta 117.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

127

Sibii, 8/20 iuliu 1892

Iubite Costi !

S-au împlinit aproape două luni de la cea din urmă scrisoare a d-tale, din 8/20 mai, la care ți-am răspuns cu adeverința din 1 iuniu n[ou], despre suma plătită pentru cele 100 exemplarie. De atunci nu mai am nici o știre, nici de la d-ta nici de la Victoria. Într-aceea, pentru mine se apropie două afaceri împreunate cu multă grijă și cu cheltulală. Cea mai grea îmi este, în epoca de față, grija pentru ținerea adunării generale a Asociațiunii transilvane, care în anul acesta este convocată la Blaș, ceea ce a iritat foarte mult pe compatrioții noștri magiari, dintre cari unii au și început să amerințe cu scandale. În cazul acesta, cea mai grea răspundere ar cădea asupra mea, în calitate de președinte, de care n-am putut scăpa. Adunarea se va deschide în 7 august nou și va ținea cel mult pînă a treia zi. Grija cea mai mare a mea va fi în cazul cînd ar veni la Blaș și confrăți de ai noștri din România, pe cari pot să-i oprească și la fruntarie, se poate însă ca să le caute pricină să-i întorcă din cale sau să-i scoată din adunare, la care va asista și un comisariu din partea autorităților politice. Ați văzut din ziarie cum au arestat mai alaltăieri pe parohul Voina, pe cîțiva profesori și studenți, cari făcuseră o excursiune numai prin Săcele, pînă la muntele Ciucaș și de acolo acasă, sub pretext că vin din România ca să revolte țara. Le scriu acestea inadins, mai virtos din

cauză că înainte de întîmplarea cu *Memorandul* și înainte de barbariele de la Turda, Șimleu și Arad, se invoiseră mai mulți români locuitori în România, trecuți însă de aici acolo, ca să vie la adunarea de la Blaș. Acum însă bine să-și ia sama, orișicare va fi decis să vie, să aibă pașaport în regulă și vizimat de la respect[ivul] consulat, ca să nu pață ceva mai rău decît popa Voina și soții săi. Alaltăieri ne veni știrea că ministerul ung[uresc] ar fi decis ca să caseze și așa-numitele despărțăminte și comitete ale Asociațiunei, care funcționează de ani 24. Deci d-ta să nu-ți pregeți a împărtași acestea informațiuni pe cale *privată*, mai ales cu români ardeleni serioși, cunoscuți d-tale în persoană, prin urmare mai întîi d-lui Bianu, dacă se află în capitală. Dară nu cumva să abuzeze vreun ziariu — precum se mai întîmplă — spre a ne expune chiar fără voie la răzbunarea vrăjmașilor. Pentru noi, Asociațiunea noastră ne este scumpă ca ochii din cap. Dacă cineva voiește să ne facă bine, îl poate face fără a-l buciuma, ci pe tăcute, iacă așa, cu un fond la școalele noastre și la internatul susținut de către dînsa.

De la Orăștie îmi veni știrea că Aurelia zace bolnavă. Într-aceea fiu-său mai mic, Alexandru, este citat pe 4 august n[ou] la comanda școalei militare din Sibii, spre a fi vizitat și examinat. De-l vor asînta la acea școală, am să plătesc 120 fl. taxă anuală. Deci te rog ca, după ce vei substrage prețul fotografiilor comăndate de mine, să-mi trimiți restul din suma cit fac cupoanele mele, ca să mă ajut, mai ales că se apropie și cununia nepoatei Victoria, unde am să mai număr 500 fl., preste cit am dat pînă acum. În 10 zile cred că-mi vei putea da răspuns. După ce voi termina cu băiatul, în 5 aug[ust] am să plec la Blaș.

Spune, te rog, salutare călduroasă la toți domnii membri și colegi generoși citîi se vor fi mai aflînd în capitală.

Al d-tale iubitoriu,

G. Bariț.,
(Reispergasse 25),

[Adresa:] D-sale domnului Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române București, Palatul Academiei (Calea Victoriei nr. 135).

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

128

Sibii, în 8 august nou 1892

Copie
Iubite Costi!

Iată, îți trimit adevărîțele despre suma de 3.695 lei noi, cit am plătit cu episcopului I. Mețianu din suma de cauțiune, cu care îi rămăseseti datoriu pînă în februarie 1886, 4 epist[ole] și 4 recepise. *Bine* să păstrezi[i] acelea documente, căci episcopul are familie. Contul d-tale mai stă încă tot deschis la dînsul, și după moartea lui nu poți ști ce are să urmeze. Nu cumva să pierzi actele acestea, să intru și eu sau herezii mei în răspundere, căci față cu episcopul luasem garanția asupra mea.

În 20 iulie st.n. te-am rugat să-mi trimiți restul din cupoane. Văz că taci. Acum îți cer să-mi trimiți de urgență cel puțin 150 l[ei] n[oi] și din capete.

În 1 sept[embrie] n[ou] este cununia nepoatei de la Orăștia, cînd am să număr 500 fl.v.a. ca zestre și alte spese. Alaltăieri nepotul Alexandru Vlad fu primit în școala de cadeți, după ce a depus examenul foarte bine din studiile gimnaziale. Prin urmare în 15 august am să depun taxa de 120 fl. la comanda școlii militare și să-l îmbrac. Scurt, îmi trebuie acum îndată 1.000 fl. v.a. Deci să-mi trimiți nesmintit, cel mai tirziu pînă în 8/20 august a[nul] c[urent] 250 lei noi, ca să mă pot ajuta în această situație grea.

Iubitor,

George Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/4, nr. 37.)

129

Sibiu 4/16 august 1892

Iubite Costi!

Pe lingă ce adevăresc în % chitanță primirea valorii cuponilor, cum și 300 lei din capital, grăbesc a-ți răspunde la părțile principale și prea interesante ale scrisorii d-tale din 31 iulie vechi, pe care o am citit cu luare-aminte.

Comanda de 50 exemplarie *Istoria Transilv[aniei]* în 3 volume să o primești nesmintit, în numele meu, cu condițiunea pusă de cătră M[ajestatea] Sa, adecă pentru preț de una mie lei noi, de plătit la primirea și darea în samă a exemplarielor. Să nu mai fie vorbă de un alt preț. Mi se iau *dintr-o dată* 50 ex[emplare], și eu voiesc să fiu mulțumit cu acel preț, și nu am să aștept 3—4 ani pînă să văz tocma atitea vindute. Spesele transportului le voi scoate din curs (agio). Deci eu te rog ca, mergînd la cancelaria M[ajestății] Sale, vorbind cu d-n. casariu sau cu d-n. colonel, să zici că a fost o neînțelegere în corespondența cu mine, căci de aș fi primit eu comandă de la casă de-a dreptul *ad personam* ca pentru prețul de 1000 l.n. să trimit 50 exempl[are], nu aș fi lipsit a o executa îndată. La mine nu a comandat pentru caseta M[ajestății] Sale acelea exemplarie nici de-a dreptul, nici prin Academia Română sau prin altcineva. Dară fiindcă d-ta presupui așa ceva, eu în tot cazul voi executa numai comanda de 50 exempl[are] făcută de la palat. Rămîne, apoi, ca d-ta să te informezi mai de aproape, după întoarcerea din străinătate a domnilor pe cari îi numești în scrisoarea d-tale, și să iei înțelegere cu dînșii. Ca să împarț eu exemplarie și la alte librării în acea capitală, nu-mi prea convine, dară nici nu cunosc pe nici una, prin urmare nici nu poci avea încredere în ceea ce nu cunosc. Singura librărie Socec este, cu care lucru prin Krafft iară nu de-a dreptul, însă și așa cu mare greutate. Deci voi trimite numai atitea exemplarie cite mi se cer de-a dreptul.

Scrind acestea, am vizitat magazinul în care stau cărțile mele și am aflat că exemplarie broșurate nu sunt de ajuns, din nici un volum. Am dat ordin să se broșureze neapărat cite 50 ex[emplare] din fiecare volum, și compactorul care lucră cu machina s-a obligat să mi le dea gata în opt zile, așa că a opta

zi să poată fi înaintate de sigur. Expedițiunea se va face în sensul scrisorii d-tale.

La München voi scrie, cu scop ca să le deschid ochii mai bine.

În 14/26 august] tinerii vor trage la mine, pt. adunarea generală. Atunci voi lua vorbă cu Arsenie.

Al d-tale iubitoriu,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

130

Sibii, 11/23 august 1892

*D-sale domnului Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române,
în București*

În urmarea știrea ce mi-ați împărtășit cu scrisoarea d-voastră din 2/12 ale luni c[urent]e], că de la cancelaria Majestății Sale a regelui s-au comandat 50 exemplare din studiul meu *Părți alese din istoria Transilvaniei*, în trei volume, cu prețul una mie lei noi, de plată la primirea coletului în regulă, vă fac cunoscut că în ziua de astăzi am realizat acea comandă la calea ferată, p[er] Predeal, cu fraht subscris de mine.

Vă rog, deci, ca la sosirea coletului în gara de București să binevoiți a-l lua în samă și a transpune cărțile conform comanda ce vi se împărtășise. Totodată vă auctorizez ca să primiți prețul, pe lingă chitanță în regulă, spre a-l înainta prin poștă aici, la adresa mea din Sibii, unde mai stau două săptămâni, până la plecarea mea la ceilalți membri ai familiei din districtul Hațegului. Un mic colet cu trei broșurele, alăturat la cele 50 ex[emplare] *Istoria*, să-l desfăci spre a împărți acelea cărțile după lista /.. Din aceeași cartică vor trimite, sau că au și trimis editorii cite 1 ex[emplar] la toți d-nii membri ai Academiei și la d-n. bibliotecariu. Despre rezultat veți binevoi a mă înștiința.

Cu toată stima,

Ge. Bariț.

[Adresa:] D-sale domnului Const. I. Iuga, casariu al Academiei Române. la Academie, calea Victoriei nr. 135.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

131

Sibii, 15/3 sept. 1892

Iubite Costi!

Cred că vei fi primit scrisoarea mea din 4/16 august a.c., ca răspuns la a d-tale din 14, în care-ți ceream ca să grăbești a primi condițiunea pusă de

Casa M[ajestății] Sale la cumpărarea de 50 exemplare din *Istoria* mea. Tot așa, vei fi în posesiunea scrisorii mele din 11/23 august, înaintată, ca și cealaltă, cu recepse, în care îți arătăm că acelea 50 ex[emplare] s-au dat la gară cu fraht subscris de mine în aceeași zi, prin urmare că în altă zi s-au și înaintat la destinațiunea lor. De atunci au trecut 3 săptămîni și eu astăzi încă nu pot să știu dacă coletul acela va fi ajuns la vama de la București, sau să mai zace tot în gara de la Predeal. Dacă aș ști că coletul nici în 3 săptămîni n-au ajuns la București, aș scrie cît mai curînd la expeditorii din Predeal, ca să nu-și bată joc de noi. Astăzi datînsă te rog pe d-ta ca să-mi faci cunoscut în cîteva cuvinte dacă a sosit sau nu acel colet în primirea d-tale, pentru ca să mă știu orienta, atît în interesul meu și al familiei, cît și din altă cauză care s-a ivit aici în urmarea unei corespondențe de interes mare pentru internatul nostru, a cărei îngrijire cade tot asupra mea, și se poate întîmpla să fiu chemat.

Victoria este la mine de 10 zile, și va mai sta tot atîtea, pînă la S. Sofia (17/29 aug[ust]), cînd are să-mi ajute cu ocaziunea mutării mele din locuința în care șezusem 9 ani, în casele Asociațiunii tr[ansilvane], ca să fiu aproape de institutele noastre locale, după ce adunarea generală mă făcu iarăși domn de-a sila, alegîndu-mă de președinte al său.

Victoria este sănătoasă, dară firește foarte îngrijată, ca și mine, din cauza rigurosului ce are să depună Georgie la B[uda]pesta, în mijlocul acelor spirite înfuriate și răzbunătoare, unde românii sunt foarte rău văzuți, mai rău ca oricînd, iară mai virtos tinerimea noastră este prigonită pe moarte. Atita nu este de ajuns, ci onor[ata] Eforie din Brașov a tractat pe Georgie curat vrăjmășește, cînd i-a curmat bursa fără nici un respect la starea de atunci a sănătății lui și la vrăjmășile actuale. Însă și Georgie a greșit că nu a pus în contact cu un an mai mult, pentru riguros. Acum a rămas numai ca să rugăm pe D-zeu să-i ajute și din acest năcaz. El este foarte amărit și iritat.

Așteptînd un răspuns cît mai scurt, însă după puțină precis despre soarta coletului, sunt al d-tale iubitoriu,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

132

Sibii, 11 octobrie n. 1892

Iubite Costi!

Cred că te afli în posesiunea scrisorilor mele, și anume a răspunsului meu din 4/16 aug[ust] la scrisoarea d-tale din 31 iuliu v[echi], după care a urmat a doua a mea, din 11/23 august, cu care am avizat despre trimiterea celor 50 exemplare din *Istoria Transilv[aniei]*, destinată pentru Casa Mai[estății] Sale, iară în a treia scrisoare a mea, din 3/15 sept[embrie], înaintată cu recepse, tot ca pe celelalte două, îți ceream ca să mă înștiințezi dacă acel colet au ajuns la destinația sa, și care a fost soarta lor. De la expedițiunea coletului au trecut pînă astăzi 47 de zile, și eu nu știu nimic despre rezultat. Dacă cumva ești bolnav pune pe altcineva, om credincios, ca să-mi dea în puțin cuvinte informațiunea dorită. Am neapărată trebuință de informațiune, fie aceea

pozitivă sau negativă, plăcută sau neplăcută, pentru ca să mă poci regula în afacerile mele private.

În 12/24 sept[embrie] am cununat pe nepoata noastră Victoria Vlad cu junele negutătoriu Corneliu Popovici, pe lângă o foaie de zestre în valoare totală de 2450 fl. din care 450 fl. v.a. dar de la Mihail Stănescu. Din 19 sept[embrie] v[echi] nepotul Alexandru Vlad se află în școala militară din Sibii, așezat acolo tot cu spesele mele.

De la 5 septembrie n[ou] se află la mine soția d-tale și fiică a mea Victoria, care venind de la B[uda]pesta se opri acilea, și tare bine făcu, pentru că starea sănătății mele nu-mi dă curagiu ca să mai rămii așa singur ca pină acilea. O am reținut la mine pe citeva săptămîni sau luni. Am schimbat și locuința.

Alaltăieri, duminică, a sosit fiul nostru Georgie de la B[uda]pesta, la Brașov, din cauza colerei. Nu mă îndoiesc că dînsul ți-a scris.

Teancul de ziarie vechi cerute pentru Academie, dintr-un period de preste 40 de ani, stă gata spre a se înainta, numai să nu fie oprit în carantină.

Întru așteptarea răspunsului dorit, sunt cu dragoste părintească,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

183

Sibii, 2 nov. c. n. 1892

Iubite Costi!

Biletul d-tale din 4/16 octobrie a.c., alăturat la al Victoriei cel cu 30 fl. v.a. l-am primit. Din acel bilet aflai trei lucruri, și anume: 1) Că te miri cum de mi-a scris d-n. Bianu despre sosirea din partea mea a celor 50 exempl[are] *Istoria*, cerute pentru Casa M[ajestății] Sale a regelui. Da, d-n Bianu mi-a scris în 17/29 septembrie că acelea cărți au sosit la palat de atunci, din vară, la timpul convenit, și că prețul mi se va trimite preste puține zile. Eu însă știam pentru ce am ignorat acea împărțășire: pentru că mă temeam de ceea de ce nu am scăpat, de trăgănări boierești. De aceea așteptasem de-a dreptul de la d-ta informațiune. În fine, d-ta îmi scriseși. 2) Că ai avut mari neplăceri cu liferarea acelor cărți. Și, 3) că zilele acestea mi se va trimite prețul.

Știm noi toți membrii familiei, că d-ta simți o mare aversiune cătră tot ce se numește corespondență particulară prin poștă și că mai bucuros jărtfești porto inzecit pentru cite un telegram. Nici eu nu am vreo predilecțiune pentru ca să stric hirtia cu corespondențe prin poștă. Se întâmplă însă destule cazuri cînd te silește interesul personal, și ai ca să recurgem [sic] la scriere de epistole. Așa este cazul de față. D-ta îmi zici că ai avut mari neplăceri cu transportarea acelor cărți. Este însă în interesul meu ca să cunosc de aproape natura sau cauza acelor neplăceri. În scrisoarea d-tale din 13 august îmi descoperiseși că de la palat s-au oferit numai prețul de 1 000 l.n. și că d-ta i-ai cerut prețul anunțat de cătră mine. Eu însă ți-am răspuns îndată, în 14/16 august, ca să nu stărui pe lângă prețul anunțat, să primești 1.000 l.n. comptant. Acum însă aflu că d-ta ai mijlocit 1335 l.n., dară cu neplăceri mari, apoi adaogi că prețul mi se va trimite zilele acestea. Din acestea eu presupun că d-ta vei fi simțit ceva și nu te-ai îndurat să lași nimic din prețul vechi, de unde apoi

vor fi urmat mari neplăceri. Nu știu, însă dau cu socoteala, după unele cazuri ale mele din zilele lui Bibescu și Cuza, unde nu s-a putut fără rabat.

Deci eu te rog, vezi de netezește neplăcerile cu un rabat, sau dacă cumva mijlocul acesta nu convine, atunci să nu pregeți a-mi împărtăși neplăcerile avute, pentru ca eu să încerc a mă adresa de-a dreptul la ex[celența] sa d-n. mareșal.

Al d-tale iubitoriu,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 4.)

III

CĂTRE IANCU VELISAR ¹

(1863—1865)

134

Viena, 1863, dec. 22

Iubite cumnate Iancule!

Eu încă nu ți-am răspuns la scrisoarea d-tale din 15 noiembrie, în care este cuprinsă și a Aureliei, decit numai prin ginerele meu Costi, adevărind primirea ei. Iară acum încă eram p-aci să scriu numai de-a dreptul soției mele, dară fiindcă dinsa nu poate citi cu litere lătinești, afară de aceea coprinsul scrisorii mi-l poate îndeplini întocma numai un bărbat, de aceea îți scriu nemijlocit, pentru ca să o citești împreună. Deci iată ordinele mele.

În $\frac{1}{2}$ asignațiune de bancă națională, trimit soției melev. a. f. 150

În cutioara de cătră parte a lăzii celei negre să caute că va afla o rezervă lăsată de mine f. 30

Tot în cea cutioară veți găsi și polița mea de fabrică, de la care veți scoate în 31 dec. sau 1^a ian. dobînda pe sem. II. ce trece a 10% 50

V. a. f. 230

Anweisung für f. 150 nr. 2568, contr. 47419. Au Maria Bariț, Cronstadt ².

Din această sumă veți scoate mai întâi v.a. f. 50 pe care să-i pui îndată la Sparcasa, pe numele *Aurelia G. Bariț*, pentru ca să-i crească, pînă ce-i va ajuta D-zeu ca să fie de 17 ani, și dacă se va purta bine și cuvios, îi voi mai adaoge la acea sumă.

2 Să plătești chiria casei pe 3 luni la popa Thies 52, 50.

3 Lui Birö pe orologiu rest: 30.

4 Din contribuția mea 10%, pentru mama voastră s[au] soacra mea 5 f. 15 cr.

5 Restul banilor din suma de sus să-l întrebuițați în plata simbriei fetelor (*slujnicelor*) și în alte trebuințe ale casei, precum lemne ș.c.l., ș.c.l.

Îndată ce voi mai putea scoate ceea ce mai am să iau din banii ce-mi opriră pînă la 1 ianuarie, pentru ca să nu mă poci mișca de aici pînă atunci, voi îngriji a plăti și conturile ce le va fi mai făcut familia, iară anume contu-lețul de la Resch, unul pare-mi-se de 30 f. la Kovacs. Iară pînă la acel timp să ziceți acelor oameni buni ca să fie așteptători, că le voi plăti. Tot cu acea ocaziune voi trimite sau aduce bănișori, ca să punem la Sparcasa și pentru băiețelele Octavia și Mărița, pentru că am auzit că se poartă bine și cred că ascultă de mămica lor.

Mai încolo, veți primi prin Liedemans, comăndite de la Temișoara, o ladă cu vreo 30 și mai bine articuli de marfă și alte lucruri de ale mele, pe care le trimisei de aici. Alăturata factură sau listă arată felul mărfilor, din care soția mea va păstra tot ce este destinat pentru dinsa și pentru casa noastră, iară ce e destinat la familia noastră cealaltă, va trimite acolo și, mai în scurt, va împărți toate după coprinsul listei, iară unele mărunțișe după cum vă afla dinsa cu cale. Iară în cit pentru cofire, se vor învoi cu Victoria noastră cum vor ști ele, măcar modista de aici mi-a zis curat că cea de catifea roșie să fie a mumei, pentru ca să o arate mai tinără, iară cea cu catifea albastră să fie a fiicei, pentru ca să o arate modestă (*bescheiden*). Rețeaua cea mai fină (*Retz*), gătită cu catifea, încă este pentru soția mea, iară celelalte să le împarță la băiate. Întru asemenea și căițele de iarnă, care pe aici se poartă foarte tare, și încă pe capul gol, pentru că fiind moi nu strică frizura la cele tinere și le apără de răceală pe toate. 2 părechi ștrimfi de lînă am trimis de probă, dacă le vor plăcea, că aici se poartă, fiind foarte călduroși.

În cutia cea mai mărișoară este o căiță de lînă destinată pentru cusca noastră, cocoana Zinca, pentru cînd merge la maier, năframa neagră pentru cocoana Uțica, mama bună. Dară mă rog ca d-lor să mă ierte că trimit numai bagatele de acestea. Materia de vestă e a d-tale. Ceara roșie, a ginere-meu. Din cele 5 căițe de lînă, cea galbenă e a Victoriei, cea mai închisă a mumă-sei, celelalte 3 ale băietelor. Mahrama de lînă e a măicuței.

Factura să nu o arătați la nime, ci să mi-o păstrați bine. Primind toate, să plătiți restul chiriei acolo, apoi îndată să-mi răspundeți, ca să fiu odihnit, că-mi mai puteți scrie odată. Nevastă-mea să-mi trimită o măsură p[entru] o scurteică ce vreau să-i fac aici. La un mantel am să-i cumpăr 1 guler de samur, cum se poartă aici.

D-zeu să vă binecuvînteze pe toți.

G. Bariț.

Mătușă-voastre, Măriei, să-i cumpărați ceva acolo, că eu nu pot găci că ce să-i cumpăr.

*Lista mărfurilor și altor
lucruri trimise în primumirea soției mele M. Bariț
I colet R. et. S. nr. 184*

	f.	cr.
<i>Pentru soția mea</i>		
1. Mantel negru	45	—
2. 17 coți mătăasă de l vigan	30	—
3. Cofiră de catifea, de salon	6	50
4. Rețea fină gătită cu roșu	3	—
5. Eșarpa de mătăasă	1	20
6. Căiță de lină, invristată cu matasă, închisă	2	—
7. 1/2 duzină strimfi albi	2	—
8. Părechi, de lină	1	90
<i>Cocoanei Zinca</i>		
9. Căiță de lină cu vinăt	3	50
10. Mahrămă de mătăasă neagră cocoanei Uțiței	3	20
11. Șalut de lină soacrei	3	30
12. Vestă lui Iancu Belisariu	3	20
13. Cutie cu ceară roșie Costi Iuga	—	—
14. 6 săpunuri și niște nasturi în dispoziția nevestei să facă ce va vrea, da cel mare cocoanei Zincei	1	30
15. 1 pugilar, tot ei	1	—
<i>Victoriei</i>		
16. Coifură de catifea albastră	6	50
17. Căiță de lină cu galbin	2	—
18. Colier de mătăasă	1	60
19. O rețea castanie Aureliei	1	70
20. Alte două Octaviei și Măriței	2	40
21. Trei căițe de lină la trei băiete, a 1 f. 40 cr.	4	20
Transport: f.	125	50
22. Duzine linguri argint de China	16	—
23. Detto de cafea	8	50
24. „ de lapte	2	40
25. 1 tavă	13	50
26. Duzine cuțițe și furculițe englezești	9	—
27. 1 păreche englez[ești] de friptură	2	—
28. 1 cuțit engl[ezesc] de tăiat pine	1	50
29. 1 sălăriță fină	1	50
30. 2 cămeși ale mele. nouă, puse numai ca să imple locul, 5 f. 90 cr.	11	80
31. Mai multe tipărituri parlamentare, care să mi se păstreze foarte bine	—	—
32. 1 roc vechi, 1 vestă și pantaloni, toate vechi, le trămit înainte acasă	—	—

Suma v. a. f. 191 70

G. Bariț.

¹ Cumnatul lui George Bariț, fratele Mariei Velisar, soția scriitorului. Se pare că a fost toată viața burlac și atașat familiei lui Bariț. A fost implicat în afacerea nereușită cu Fabrica de hirtie din Zărnești.

² Este textul unui cec pentru 150 florini, pe care Bariț îl trimite pentru soția sa Maria.

135

Viena, 2 ian. n. 1864

Iubite Iancule!

Fără ca să-ți aștept răspunsul la scrisoarea mea din 22 dec., în care alăturasem asigurațiunea de bancă pentru 150 f.v.a. și îți arătasem lămurit ce ai să faci cu acei bani și cum să-i împarți după dorința și voința mea, îți scriu acum iarăși, așteptând ca să-mi răspunzi la amindouă scrisorile mele dintr-o dată după ce vei primi și 1 ladă cu marfă, pentru care am scris din nou la Temișoara, ca să nu o întârzie.

Deci iată, după ce mi-am scos din banii ce aveam să iau, mai trimit în alăturata asigurațiune de bancă națională, de dato 2 ian[uarie] 1864, numero nr. 13, suma de v.a.f. 200. Această sumă, scoțind-o de la filiala de acolo, să o împarți în modul următor, ținând socoteală.

1 Îndată vineri viitoare să iei două cărțile la Sparcasa și să pui pe numele Octaviei și pe numele Măriței, asemenea, 50 f.v.a., pentru ca așa și acestea fiice ale mele să aibă, cum am zice, o sămînță de bănișori, la care să nu se atingă nimini pînă cînd nu va fi fiecare din ele de 16 sau 17 ani, dacă le va da D-zeu viață. Iară cărțile să le dai mamei lor în bună păstrare, legate la un loc cu celelalte două.

2 Să plătești lui *Resch* restul de v.a.f. 50 și ce va mai trece.

3 Să dai ginere-meu Costi 16 f.v.a. a conto intereselor ipotecare ce se vin pe 1/2 an înainte la suma coprinsă în trei obligațiuni ipotecate ce am dat fiicei mele Victoriei în parte de zestre. Iară ce are să mai ia din cealaltă parte de bani dată cu dobîndă la fabrică, să o scoată Costi pe 1/2 an, fără a aștepta pînă la re-ntoarcerea mea, apoi după aceea ne vom socoti și ce va mai fi voi plini.

4 Să dați lui Halmer v.a.f. 24 pentru privata Aureliei, însă plătind din *datoria* madamei Vautier, că așa s-a făcut învoiala din vechi, și să vezi cît mai e de plătit, dînd d. Halmer cont curat, fără a mai incurca socoteala madamei cu a mea, ca în conturile trecute.

5 Restul să-l folosești tot în spesele casei, împreună cu banii ce v-am zis să scoateți de la fabrică, în răfuirea dobînzilor ce mi se cuvin, la căpîtașul meu ce-l am acolo. Tot atunci să scoți dobînda și la cei 300 f.v.a., pentru cari ai polița făbricei de la mine, și totodată să o înnoiești și pe această și să ți-o iei în păstrare, că-ți este proprietate.

Mai mulți bani n-am putut trimite astă dată, din pricină că trebuie să mai trimit și gazdei lui Ieronim 40 f.v.a., pe 2 luni, cost și cvartir, iară din rest caută să trăiesc și eu, cu economia cu care sunt dedat a trăi.

Mai am să primesc de aici încă 300 f.v.a., din care iarăși voi păstra tot pentru familie, pre cît numai voi putea. În cît pentru conturile cite se va fi întîmplat a le face nevastă-mea pe la unele bolte, pentru trebuințele sale și ale copilelor, apoi să le umpleți pe toate și, *fără* a mi le trimite încoace, să-mi arăți numai sumele fiecărui cont în total, pentru ca să știu cît am să plătesc, și apoi să și fac rinduială de plată, ca să ne știm curați. Tot atunci voi plăti și lui Kovács.

Într-aceea, fratele Gerasim să-mi scoată un mic extract *din partita lefii mele*, pînă la 31 dec[embrie] a. tr. 1863, pentru ca să știu cum stau și cu aceea, și să mi-l trimiți încoace, că mai e vreme, că pe noi nu ne lasă de aici pînă nu se va hotări definitiv cu dările, și mai virtos cu drumul de fier, ca să-l căpătăm negreșit, sau pînă la Belgrad (*Carlsburg*), sau tocma pînă la Brașov, iară aceasta va fi numai în cursul lunii, că pînă la 10 ian[uarie] avem numai ședințe pe comitete.

Eu lăsasem la Zernești un porculeț de ingrășat, în grija bucătăresei. Tot n-ai fost niciodată la Zernești. Cere-te îndată după Crăciun și, îmbrăcîndu-te bine de iarnă, ieși afară la Zernești și pune să taie acel porc, apoi pune ca să-l topească ca și altădată, și partea cea mai mare a untului să o aducă acasă, lăsînd acolo numai 4—5 cofe, asemenea și carnea, cîtă nu e de afumat, pentru ca să fie la casă. Dar cu acel porc s-a făcut și cheltuieli. Să-i iei socoteala, să duci afară vreo 10 f.v.a. și, pre cît se va ajunge, să plătești, mi se pare la economul, descurcînd bine socoteala.

Sărutare și binecuvîntarea mea soției, copilelor și vouă tuturor. Scri-sorile mele familiale să nu mi se arate la *nimeni*.

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/3, nr. 2.)

186

Viena, 1864, ian. 25 n.

Iubite frate Iancule!

După ce ți-am priimit amîndouă scrisorile și socotelile alăturate, gră-besc a vă răspunde la unele puncte din coprinsul acelora.

Eu niciodată nu v-am cerut socoteala cheltuielilor casei, pentru că pe aceea o găseam eu dacă veneam acasă. Preste aceasta, știu eu bine că nevastă-mea nu este vreo femeie din celea prădătoare, pentru ca să-i cer socoteală pe tot cruceriul. Ci eu ți-am cerut numai alte două socoteli, una cea de la fabrică, pentru ca să știu cum stau cu aceea, și alta *suma* ce vor fi făcînd conturile de pe la bolte, ca să știu cît mai am să plătesc, și să fac rinduială de plată, ca să nu fim dători la nimeni.

Văd că casa are lipsă de bani. Deci să scoateți îndată 85 f. 14 cr. din soldul ce am să iau de la fabrică. Din aceia să dați: d-lui dr. Fabritius, pe 13 vizite, 15 f., zicîndu-i ca să ierte de întîrzierea pricinuită prin împregiurările mele. Iară din restul să mai cumpărați numai 1° lemne și 2 gălete griu frumos, apoi

toți ceilalți bani să rămână cu totul în dispozițiunea soției mele, ca să acopere spesele casei după trebuință, încă numai pe 2 săptămâni.

Cu Biró voi isprăvi eu îndată ce voi veni acasă. Om slab! Domnului I. Murășanu să-i arătați toate broșurele tipărite, și orice va vrea, să ia din ele (să i le dați numărate), că i-am promis a i le împrumuta.

Preste câteva zile vă voi trimite iarăși 200 f.v.a., din care 100 f. este pentru nevastă-mea, ca să-i adăogeți la cei 300 f. ce le mai are, că vreau să-i fac treptat un mic căpităluț, carele să fie numai al ei, iară pentru a doua sută vă voi scrie atunci ce aveți să faceți cu ea, însă iarăși *fără nici un sgomot*.

[În fruntea scrisorii, cu creion roșu:] Citește-o numai cu soția mea!

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/3, nr. 3.)

187

Viena, 5 febr. 1864

Frate Iancule!

În ian[uarie] 25 am scris nevestei și d-tale, multe, trimițându-vă și un pachet cu trei lucruri. În 27 ian[uarie] am răspuns ginere-meu C. Iuga, în 31 am scris Victoriei. Te rugasem ca să-mi răspunzi îndată de primire, ci pînă acum n-am priimit nimic.

Nevrind eu să port bani mai mulți cu mine, iată în % asigurațiune de bancă națion[ală] mai trimit în priimirea soției mele v.a.f. 200. Din acești bani:

Soției să se adauge la sp[ar] casa.....	100
Aureliei	50
Să se numere lui Kovacs	30
Restul să rămână în dispozițiunea nevestei mele	20
	<hr/>
	v.a.f. 200

Acestea toate, în tăcere. Și de azi încolo nu vă voi mai scrie, decit voi mai trimite acasă o lădiță cu cărți și cu alte lucruri, pe cari în cofer nu le voi putea aduce, pentru că nu vor încăpea deloc; însă astă dată va trebui să sosească mai curînd decit cea dintii. După aceea, la trei zile, voi pleca și eu și nu mă voi opri decit numai în Sibii, la Ieronim, care mi-a scris iară ca să mai vorbesc cu profesorii lui, că i-a fost prea greu pînă s-a dedat cu limba germană și cu metodul profesorilor de acolo. Cred că pînă la sosirea mea casa nu va mai avea trebuință de alți bani, după ce, adică, veți fi ridicat de la fabrică acei 85 f. pentru cari v-am scris ca să luați.

Dorind ca să vă aflu pre toți în pace și sănătoși, sunt al vostru iubitor și doritor,

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/3, nr. 4.)

Viena, 1864, dec. 25

Frate Iancule!

Cred că ați primit scrisorile noastre din 20 et 23 ale c[urente]i. Cu aceasta îți fac cunoscut că în 30 sau 31 dec[embrie] ai să scoți dobînda banilor ce avem la fabrică, 10% pe 6 luni din urmă, din care vei plăti mai nainte [de] toate chiria casei la popa Thiess, pe 3 luni, după contract, pînă la 31 dec[embrie], iară restul îl vei păstra la casă pînă-ți voi scrie ce să mai faci. Dară pre cit ți se vinde d-tale din dobîndă, să-ți scoți ca totdeauna.

Pe Dum[itru] Gal, Spuderca și Tăbanu să nu-i lași în pace, să plătească negreșit.

Spune Victoriei că nu-i trimit blănișoarele pînă nu va fi și viganul văpsit gata, rosa.

Mă grăbesc tare. Fiți sănătoși cu toții,

G. Bariț.

[Adresa:] D. d-lui Ioan Belisariu. Brașov.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/3, nr. 5.)

Viena, 1865, ian. 5 n.

Frate Iancule!

Prin scrisoarea din 30 dec[embrie] a[nul] tr[ecut] m-ai odihnit despre primirea celor 3 ale mele. Cum că scrisoarea dv. din 16 s-a re-ntors, nu te mira nimic. Eu vă spuseseam curat la toți că voi fi silit a petrece citeva zile în Sibii, S[as] Sebeș, Petersdorf, în pricina făbricei noastre, prin urmare că nu voi putea veni de-a dreptul încoace. Cu toate acestea, în 20 dec[embrie] eram aici, însă nu mă știa mai nimeni că am sosit aici. Apoi dacă n-ai pus pe scrisoare nici *poste restante*, nici altă adresă *locală*, scrisoarea trebuia să se întoarcă, pentru că în 1/2 milioane oameni cine să te găsească numai pe nemerite?

Cu pălăriile ce se trimit copilelor am avut foarte multă învâlmășeală, din pricină că lor le cumpără fără ca să aibă măsura capetelor, după aceea le cercă la două fetițe pe cap, căror le sta bine, apoi ieri se scoti să le dea îndărăpt și să ia mai mari, apoi iar se lăsă. De cumva sunt prea mici, se mai pot lărgi acolo, punindu-se în formă la un pălărieriu. Nu e bine a cumpăra astfel de pălării și călțăminte fără măsură, ba e mai bine ca persoana să fie de față, sau adică așa ceva să se cumpere acolo pe loc. Apoi copilele avea asemenea pălării, și nici acelea nici acestea nu le pot purta iarna că este prea frig, iară la primăvară te vei pomeni că-mi vor cere de paie și că vor zice cum că au ieșit din modă și alte secături de acestea. Astă dată însă n-am ațiți bani

de prădat, că acum cheltuiala de aici merge cu 3/4 părți mai multă decît în anul trecut. Ci Victoria va face cu pălăriile înțelepțește, cum va ști, pentru ca să nu-mi meargă 15 f. 50 cr. în pradă.

Sperînd eu că ai să primești și de la ginere-meu un rest de socoteală, și dobînzile de la Gal (Mitarca) și Spuderca, deocamdată nu-ți trimit bani de aici, pînă ce nu-mi vei face cunoscut, de la cine cit ai priimit, și anume dacă de la fabrică s-a numărat dobînda, pentru că pare-mi-se că sunt strimtorați; dară să-mi scrii și despre aceasta ceva. Totuși socotesc că măcar cîte 10 sau 20 f. îți vor număra din vreme în vreme, din aceea ce mai aveam să iau pînă la decembrie a[nul] tr[ecut]. Dobînzile de la Gal și Spuderca să le ții pe sama casei, pentru că eu într-aceea îmi trag oareșcare socoteală cu Victoria. Iară de cumva acei doi debitori ar număra și capetele sau oricît din ele, acelea sume să le dai îndată Victoriei, că acelea sunt ale ei, pentru ca să le pună cu dobîndă, după cum va afla cu cale bărbatu-său, ba dînsa să și dea chitanță acelor debitori pentru cit se va priimi din capete.

Bine vei face dacă vei cumpăra și 2 gălete grîu, care apoi să păziți ca pîinea să o frămînte și să o coacă bine, să nu strice aluatul, cum și morarii să nu fure din făină. Preste tot, să vă coacă și să vă fiarbă bine, să nu strice bucatele. Odăile să le țină curate, ieșînd, băietele să aerisească, precum le-am învățat eu totdeauna.

Dacă pe Aurelia o vor fi chemînd la cîte o băiată, să-și ia prea bine seama unde merge, pentru ca să nu se facă de vorba lumii, pentru că ea acum este măricică și gurile oamenilor sunt prea afurisite. Toate trei să vie de la madama și de la școală drept acasă, și să-și vadă de treabă fiecare, iară de nebuniile altora să se ferească.

Cu Schmidt, petrariul, să lași treaba cam incurcată, pentru că eu am găsit altul mult mai ieftin, în Sibiu și îi aștept răspunsul. Ci lui să nu-i zici mai mult, dacă te va întreba, decît că aștepti răspuns de la mine.

Cred că Victoria va fi primit cutia ce i-am trimis ieri. După ce veți fi primit toate, să mă înștiințați, spre odihna mea. Pe la începutul lui febr[uarie] îți voi trimite bani atît spre a plăti o parte din contribuțiune, cit și pe vreo lună la mad[am] Vautier; iară pînă atunci nu, că trebuie să trimit la gazda lui Ieronim.

Văru-vostriu Niculiță Carcalechi vi se închină la toți cu sănătate. D-lui este foarte năcăjit, că cela de la Galați l-a păgubit de 10 mii fiorini v.a.

Ian[uarie] 9. Această scrisoare a întîrziat din pricini de ale femeilor. Iată și 1 căiță verde pe care o trimite nevastă-mea la cuskra Zinca, cum și pantlica Victoriei, văpsită a doua oară. Să-mi răspunzi, după primire, despre toate. Adresa: *Weiss. Wolf.*

G. Bariț.

9 ian[uarie]. Oare primit-ai dobînda de la fabrică, ca să plătești chiria casei, că sunt îngrijat?

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/3, nr. 6.)

Iubite Iancule!

Primindu-ți alaltăieri scrisoarea din 22 ianuaru, cred că într-aceea v-au venit și ale noastre din 24, în care soru-ta, cătrănită foc pentru că nu i-ai scris, și-a înșirat o mulțime de vorbe.

Socoteala ce mi-ai împărtășit m-a mulțumit pe deplin, numai ticăloșia cu fabrica, că pînă în 22 nici dobînda nu o ai putut scoate, m-a scîrbit din adîncul sufletului. Dacă știam una ca aceasta, îți trimeteam chiria casei de aici, pentru ca să nu fii silit a o cere împrumut.

Să știi, adică, cum că în privința contului Victoriei 47,50 nu m-ați înțeles nici unii. Deci află că de cînd s-a măritat Victoria eu aveam datina de a-i număra dobînda de la mîișoara de fiorini pe cite 6 luni înainte, fără ca să aștept pînă să o scoț eu de pe la dătornici. Întocma așa am voit să fac și astă dată, adică cumpărîndu-i eu aici lucrurile cerute. Costi să-mi scrie din preț la creditul meu, pe atîta pe cit aș fi avut eu să-i dau de la 1 ian[uarie] — 30 iun[ie] 1865 dobînda. Ci fiindcă eu nu-mi aveam aici socotelele casei, nici nu puteam să-i trag un cont curat, preste aceasta am uitat dacă i-am plătit dobînda întreagă pe semestr[ui] 11, iul[ie] 1-dec[embrie] 31, 1864, credeam însă [că] Costi și Victoria vor fi ținînd socoteala și despre aceasta, și îți vor și spune și descurca așa, încît din 47 f. 50 cr. să-ți dea numai ce ar fi prisosit preste dobînda de 1/2 an, că nu vreau să-i rămîn dătoriu, ci vreau să-i plătesc totdeauna înainte, pînă cînd va încăsa toți acei bănișori. Deci aceea ce n-ați făcut mai nainte, să faceți acuma, cu contul alăturat: să se tragă un mititel cont curent după catastifele lui Costi, ginere-meu, și din contul ce alătur aici să-ți dea numai ce ar prisosi preste dobînda de 1/2 an. De cumva Costi nu a tras dobînda de la polița făbricei, să o tragă jos din acest cont, iară de altă parte să-mi socotească ce a luat de la Taban și Spuderca. În 3 febr[uarie] îți voi trimite de aici v.a.f. 150 și tot atunci îți voi arăta cum să-i împarți și unde să plătești. Într-aceea, te vei ajuta la trebile casei cu acei 26 f. ce îți mai rămaseră pînă în 22 ian[uarie]. Iară dacă din contul Victoriei va prisosi ceva, să dai pînă una-alta lui Pöllinger, *schusteriului*.

Pe Dumitru Gal să nu-l așteptați pînă la Paști cu dobînda, că toți alții o plătesc înainte. Despre porc n-am scris nimic, că m-am scîrbit adînc de toate trebile făbricei, deci du-te la cancelărie și roagă-l pe d. Gerasim ca să scrie, prin Petrea, în *particulariu* economului că ce a făcut bucătăreasa cu porcul, și orice spese s-au făcut cu el, să se plătească din banii mei ce am să iau de la fabrică pînă în dec[embrie], și toată carnea să se afume, și slănina, *topită*. Prea bine ai făcut că ai cumpărat șuncă și untură. Dacă vei primi untura de la Zernești, să-mi scrii cite cofe au ieșit, pentru ca să mă știu întocmi, și dacă cumva vom vedea că mai trebuie, să-ți dau ordin ca să mai cumperi. Numai să puneți toate la loc sigur, pentru ca să nu se strice sau să le mănînce pisicile.

Cele ce-mi scrii de vigan e prea tîrziu, că aseară l-am pus la poștă, doară-l va primi în 8 zile, că regula ar fi să ajungă în 5 zile. Viganul e făcut așa precum a voit mumă-sa întocma. Eu la factură nu m-am amestecat, că ar fi fost cearta gata, dar bine va fi. Numai, marfa trimisă cu poșta vine foc de scumpă — că și viganul Victoriei e mai scump cu ceva; însă despre aceasta să nu fie vorba, ci numai de ce este în cont — și mai mult nu voi trimite nimic cu poșta, că

de va mai trebui ceva, vom aştepta pînă ce se vor aduna lucruri mai multe, şi voi trimite pe calea de fer. Aurelia zice că n-are vigan de purtat. Ei bine, să roage pe soru-sa Victoria ca să-i cerceteze oricîte viganuţe are, şi apoi îndată ce voi trimite, în 3 febr[uarie], bani ca să plăteşti la cele două bolte, să-i ia ceva materie trainică şi să-şi facă [...]

Să mergi la d. Ioan G. Ioan, să-i spui că astăzi am primit scrisorile. Preste vreo 2—3 zile voi putea răspunde. Pînă atunci, salutările mele frăţeşti.

Un plic nesigilat, cu scrisori, pus în cutia cu viganul, să se trimită îndată d-lui I. Mureşanu.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/3, nr. 7.)

Viena, 1865, febr. 1

Iubite Iancule!

Precum te-am pre-nştiinţat de dato 28 ian[uarie], trimit în /. asemna-
ţiune 140 f.v.a., pe care scoţîndu-i de la filială, să-i împarţi așa:

Boltaşului Wagner din cont	v.a.f	60
Boltaşului Kindler din cont	v.a.f	40
La dare pentru mine	v.a.f	10
La dare pt. maică-ta	v.a.f.	4
La dtto pt. Maria Bălan	v.a.f.	3
La maică-ta pe lemne ş.a.	v.a.f.	3
Pe sama casei	v.a.f.	20
	Suma:	v.a.f. 140

Pe sama casei îţi trimit puţin, pentru că socotesc că vei fi mai primit
ceva din socoteala despre care ţi-am scris. Preste acestea, iată ce ai să mai faci:

Să te duci la cancelaria făbricei şi să întrebi dacă în răstimp de vreo
3 zile îţi poate da v.a.f. 25 din ceea ce mai aveam să iau pînă la decembre
a[nul] tr[ecut]. Totodată vei lua şi de la d. I. Mureşanu, în scurt, ştirea dacă-ţi
poate da sau nu v.a.f. 50 ce ar fi să primesc. Ori ţi se va făgădui de la acelea
două locuri, ori nu, să mă înştiinţezi *îndată*, pentru ca eu să mă ştiu întocmi,
că nu vreau să vă las fără bani de ajuns. Deci dacă cumva nu vei căpăta de acolo,
voi face de unde voi putea şi iară-ţi voi trimite. Dară de la ginere-meu Costi
să nu mai ceri împrumut, că el are destul cheltuieli.

Să-mi însemnezi curat cit a mai rămas de plată la Wagner şi Kindler,
pentru ca să ştiu cit mai am să plătesc preste vreo 4—5 săptămîni. Să-mi
arăţi, iarăşi, cum stă cu călţămintea copilelor, ca nu cumva să răcească. Şi
alte trebuinţe ce ar avea, să mi le arăţi. De vei căpăta bani de acolo, să plăteşti
schusteriului; de nu, să ştiu.

Alăturata /. să o dai d-lui I. Murășanu, dară de bani să nu-i zici, că are să-ți zică d-lui. Victoria primit-a viganul la vreme?

Silit fiind a încheie, vă poftesc la toți sănătate și odihnă sufletească.

G. Bariț

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/3 nr. 8.)

142

Viena, 2 mart. 1865

Iubite Iancule!

Crezînd că ați primit și scrisoarea mea din 21 febr[uarie], vă arăt că am primit și eu pe a voastră din 22 febr[uarie], la care vă răspund mai întii cu aceea că vă alătur aici iarăși o asemnațiune de v.a.f. 100, cătră filiala de acolo. Scoțînd acești bani, veți plăti:

1 La m[a]d[a]m Vautier pt. Aurelia, pe 2 luni, v.a.f. 16.

2 La mă-sa lui Friedr[ich] Wagner, restul datoriei de v.a.f. 40,25.

Restul banilor, împreună cu ce mai aveți, să fie pe sama casei. Contul de la Wagner (care aud că s-ar fi stricat iară?) să-ți iei sama foarte bine la cine-l plătești, cine este masa-curator, cine plătește banii, cine-i chietează. Să mergi cu contul acolo, să cauți bine la măiestru, să vezi, e petrecut tot ce am plătit, ca nu cumva să mai plătim o dată. Iară conturile iscălite să le păstrezi pe toate cu mare grijă, și cu atît mai virtos că soru-ta nicidecum nu voiește să creadă că conturile de la bolte ar fi așa de mari precum sunt ele în adevăr.

Totodată să te duci la cancelaria făbricei și să spui fratelui Geras[im] Popovici așa, ca să facă oricum vor ști și să plătească polița mea ce expiră la 12 mart[ie] și este girată la d. Dimitrie Ienciovici, sau vază cum vor prelungi, dară pe mine să mă scape de ea, că-mi era din lefșoara mea, pe care nu mi-o putură plăti în bani. Totodată să-i zici ca pînă la 15 mart[ie] să-ți facă de undeva măcar 25 f.v.a. din ce aveam să iau pe a[nul] trecut. Cu acești bani, apoi, îi plăti și pe Kindler de rest.

Prea bine ai făcut că ai cumpărat lemne și griu, ca să fie. Băiatele n-au răcit, nu s-au bolnăvit?

Să dai /. scrisoare la mama d-lui Murășanu, pe la 12^{1/2} oare sau seara, cînd va fi acasă. Iară cele care urmează aici să le citească fiică-mea Victoria, acasă la noi, apoi scrisoarea aceasta, ca și pe celelalte, să le păstrați în coastă. S-au cumpărat băietelor? Au ce le trebuie?

I-am trimis-o de-a dreptul, să n-ai grijă.

Victorio!

Poimîne voi scrie mai mult, că v-am așteptat scrisoare d-voastră, pentru perdele și pentru lustră, că ieu nu mai șaz mult în Viena, că mi s-au urit în Viena și în străinătate. Dacă aveți lipsă de ceva, oi putea a vă împlini bucuros.

Leichii Uțichii, coconii Zinchii, pă Costi și bă [sic; lapsus calami, recte: pă] băiatu — nu m[i]-ai scris nimic, umblă sau ba — pă tine, pă Aureli,

Octavi, Mareți, pă toți din familia noastră cu pripă, că încheie tat'tău scrisoare, rămia [sic] doritoare,

Mama.

Scumpa mea fiică!

După ce s-a depărtat Axentoaië de aici, mumă-ta se mai domoli. E fericită că am dus-o la 2 baluri, și anume la unul *masque* de la Curte (k.k. Redute), de care nu s-a putut mira destul. Astăzi ți-a pregătit o scrisoare în care-ți împărtășește minunile *en detail*, dară nu o a putut încheia; poate că poimiine ți-o va trimite. Acum postește săptămîna mare cu *icre, măslîne, sardele*, cras-taveți murați, sardine, pomerantie, smochine.

Precum v-am mai scris, eu fără o mare scădere a onoarei mele nu poti veni acasă pînă pe la finea lunii [urente], deci tu ajută-mă precum ți-am scris, și așa va trece luna în pace.

Iată: mumă-ta îți cere tocma acum măsura de la lepedeul tău cel cusut pe plapoma de mătasă, *lungimea și lățimea*, cit mai curînd.

Al vostru părinte iubitor,

Georgie.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/3, nr. 9.)

148

Viena, 4 mart. 1865

Iancule!

Închid aici citeva scrisori, pe care le vei da pe fiecare la adresa lor. Cred că pe cea de alaltăieri a mea o ai primit.

Vă fac cunoscut că pe la finea acestei lune vom pleca nesmintit acasă. Într-aceea să aflați că Aurelia de la 1 apr[ilie] va înceta cu totul de a mai îmbla la madama Vautier, cu atît mai virtos că mumă-sa și astăzi a pretins aceasta, zicînd că se face cheltuială prea mare și că după ce a trecut de 14 ani, nu vrea să o mai lase. Deci dacă noi n-am sosi pe 1 apr[ilie], atunci vom îngriji ca să plătim m[a]d[a]mei V[autier] cu omenie bună, și să-i mulțămim pentru cită osteneală a pus pînă acum. Într-aceea Aurelia să se silească din puteri a mai face naintări la lucru și la muzică. Acest pas trebuie să-l facem pentru pacea casei.

Scrisoarea din 28 febr[uarie] a Victoriei o am priimit astăzi. Într-aceea mumă-sa de 2 zile îi găti alta, pe care o alătur aici. Eu voi scrie Victoriei încă o dată. Știu că vei fi mers pe la cancelaria făbriței, pentru ca să împărtășești cele ce ți-am scris.

M-am temut eu că băietele nu se vor păzi, și se vor bolnăvi. Apoi tocmai Mărița, care este cea mai periculoasă la boală, a trebuit să se bolnăvească. Pentru D-zeu, păziți-le, că-mi ajung mie alte nevoi!

G. Barit.

Adresați scrisorile tot la *Weissen Wolf*, nu la *R[eichs]rath*.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/3, nr. 10.)

154

IV

CĂTRE VICTORIA IUGA¹

(1864 — 1892)

144

Viena, 1864, ianuaru 30

*Iubita mea fiică!*²

În ziua, poate și în ora în care voi veți fi citit scrisoarea mea din urmă, trimisă soțului tău, eu am citit pe a ta din 25 ian[uarie], cu acea plăcere și bucurie pe care o poate simți numai un părinte destinat de providență a petrece depărtat din cercul familiei sale. În acele minute se îmbulzără în memoria și în inima mea mulțime de suvenire, din anii prunciei tale și pînă în ziua cînd te-am dat de lingă sinul meu și al mamei tale, în grija unui soț carele te-a iubit și pe care l-ai iubit. Îmi adusei aminte de cînd te țineam lingă mine și îți spuneam fabule, iară tu plîngeai de mila eroilor și eroinelor din fabulele mele, cînd ei pătea cite o nenorocire. Mă recugetai în acei ani, în cari te învățam a citi, a scrie și a face aritmetică cu bobi de fasole, în cari te duceam de mină la școală sau la madamă, în cari îți explicam din istorie sau geografie, sau din *Don Quichot de la Mancha*, mai în scurt, îmi subveniră atîtea momente, și plăcute și duioase, și uneori dureroase, din cei 16 ani ai copilăriei și ai fetei tale, încît simțeam o trebuință de a le arunca și pe hirtie, pentru ca să-mi rămînă păstrate.

Rău te înșelără cari îți spuseră, de citeva săptămîni incoace, cum că eu nu aș fi în Viena. Cînd am ieșit mai departe, a fost pe cite o zi sau 1/2. Preste aceasta, venind eu ca să șed și să lucru în Parlamentul Imperial, aici la Viena, tocma să fiu voit a alerga în alte părți și a cheltui la bani, îmi era preste puțință, pentru că îmi dederă de lucru ca la doi și la trei. Tot așa te-au înșelat care ți-a spus că nu mă voi re-ntoarce pînă în mai, pentru că tocma din contră hotărîrea fusese ca pe 20 dec[embrie] să mergem acasă, pentru ca în mai iarăși să ne adunăm. Au intervenit însă alte lucruri mari, grele, chiar fatale, a fost la mijloc și cauza drumului de fier pentru țara noastră, care toate au silit pe Împăratul ca să ne mai țină pe 165 deputați și vreo 120 magnați (*Herrenhanes*) împrejurul său, fără ca să poată pune cineva zi anumită cînd să ne desfacem. Iară acum ni se spune ca desigur cum că în 5 febr[uarie] vom incheia toate.

Într-aceea tu ai avut alte cauze pentru ca să nu-mi poți scrie. Ai fost bolnavă în două rînduri, pentru care ți-am compătimit din tot sufletul. Preste aceasta, acum mîntea ta, inima ta, dorințele și chiar visurile tale se concentără și fără voia ta la leagănul pruncului tău³. Tu-mi scrii că pruncul tău este de trei luni și eu încă nu-l cunosc. Văd ce vrei să zici cu aceasta. Expresiunea aceasta, a ta, pre cît de frumoasă pe atît și de naivă, este caracterizătoare pentru inima ta și de *mamă* și de *fiică*. Te fericesc, fiica mea, pentru simțemintele inimei tale, păstrează-le și le transmite în pruncu tău. De altmîntrelea crede-mi tu mie că eu îți cunosc copilul, pentru că te cunosc pe tine și pe tată-său, iară el este imaginea voastră.

Tu-mi ceri portretul meu. Ei bine, copila mea, pre cînd tu-mi scriai ca să ți-l trimit, eu ți-l pregăteam ca să-ți indestulez dorința. Vezi tu, Victoria, că

e cu putință ca și în distanță de 118 miluri, două suflete de aceleași simțeminte să cugete dintr-o dată la același lucru sau persoane.

Știu bine că mumă-ta e tristă și nemângiată, atât pentru că o mulțime de guri nespălate, în loc să o incurageze, *sistematic*e o spărie, îi insuflă griji ca din o pizmă și ură, cit și că fantazia ei cea fierbinte îi aduce înainte tot nevoi, pericole, moarte. Ea, sârmana, crede tare și virtos că femeia cea mai nefericită este dinsa, și eu cred că de ar dispune preste o avere cit de colosală, tot așa nefericită ar fi. Acest rău zace în temperament și nu se poate vindeca. Mii de exemple aduse înainte nu ajută nimic. De aș fi vreun om stricat, pentru ca ce ciștig să și prădez, nu m-aș mira.

Primiți sărutarea și binecuvîntarea mea, tu și soțul tău și fiul vostru, de la al v[ost]ru] părinte,

Georgie.

Salutare duioasă cuscrelor, cocoanei Uțiței și cocoanei Zinca. Mumă-tii i-am scris de-a dreptul, în 26 ian[uarie].

¹ Fiica mai mare a lui Bariț, născută în 1846.

² Cu o însemnare a Victoriei Iuga pe un plic ce se află alături de scrisoare, altul decît originalul: „Prima epistolă pe care am primit-o de la tata, din Viena“.

³ Pruncul era Ioan sau Iancu Iuga, primul copil al lui Constantin Iuga și al Victoriei. Acesta a dat multă bătaie de cap celebrului său bunic, Bariț (vezi supra, scrisorile către Constantin Iuga și infra, acestea către Victoria Iuga).

145

Br[ășov], 4 dec. 1864

Victoria!

Dacă ar fi să se facă vreo schimbare în răspunsul tău, aceea ar putea veni numai la început, aducînd-o în legăminte cu adresa ce ți-a venit. E, bine, aceasta o va face soțul tău foarte ușor, cu trei, patru vocabule. Numai să vezi că tu, slăbuță cum ești, nu o vei putea descrie fără o mare silă a puterilor și te vei pune în pericol de a răci la vreo fereastră, în apropierea căreia o vei scrie.

Aurelia ți-ar decopia bucuroasă acea scrisorică, ea scrie frumușel, iară tu o ai subscrie. Scrisoarea vă seamănă. Veți vedea ce veți face.

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

146

Viena, 14 ian. 1865

Prea iubita noastră fiică!

Scrisorile voastre din 9 ian[uarie] le primirăm astăzi, în momentele cînd muma voastră stă gata să vă scrie o coală întreagă și să vă mustre pentru

făcere. Nu poți crede ce bucurie i-ai făcut că i-ai scris. De altmintrea mumă-ta a început a se deda în Viena, pe zi ce merge ti place mai mult, numai blăstămatele de fiacare prea multe dacă n-ar fi, și miile de bolte cu atâtea feluri de lucruri, ca să nu-ți poți alege după pungă. Deci fii odihnită de mumă-ta, că nu-i este urit, numai de voi a început a-i fi dor.

Victoria, acest răspuns al meu este numai ca o chitanță de primirea alor voastre, ca din partea mumă-voastre. Eu vă voi scrie poimaine, luni, sau marți, după ce, adică, vom lua informațiune despre toate prețurile cite le cereți, și pe care mumă-ta singură nicidecum nu e în stare de a ți le cîștiga, pentru că încă numai 5 ulițe cunoaște. Acum e simbătă la 5 oare, miine boltele sunt închise. O zi întreagă trebuie pînă să umbli după prețuri.

Rochiile de bal? Hm! De la 15 fl. pînă la 140 fl.! și nu prea de mătase. Dar pe cînd aveți acel băluleț de reuniune sau resuniune? Nu va fi prea tîrziu pînă să capeți rochia nouă? De ce nu trimiteți măsura, talia, lungimea etc., ca să vi-o trimitem gata, dacă vă învoiți așa? Cele mai multe s[î]n[t] de crep, s[î]n[t] multe gata, însă gătite care cum vrea. Mai mult colori deschise.

Cred că garnitura o vei fi primit. Am pus cutia la poștă în 5 ianuarie, cu recepisă. Fii bună ca, de nu o ați primit pînă în 11—12 ian[uarie] să mă înștiințați îndată, ca să reclam la poștă. Cutia cu pălăriile o am pus în 10 ian[uarie].

Poșta pleacă. Salutarea și sărutarea noastră la toți și la toate.
Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Scumpa mea fiică!

La crisoarea ta din 21 ale [unii] c[urente] nu eram să-ți răspund decit numai față la față, pentru că credeam că treaba cea mare pentru care am venit aici o voi face mai curînd. Acum însă, că văd cum că o treabă așa încurcată nu merge așa iute, și că abia preste vreo 3—4 zile voi putea fi gata cu ea, cum și cu vînzarea unei părți de hîrtie din magazinul de aici, iată, vă răspund cu privire la boltă și la casele de aici următoarele.

Vorbînd eu despre închirieri atît cu d-n. Daniilopolu cit și cu I. Martinovici, d-lor mă informară așa. Neguțătoria merge rău preste măsură, prin urmare chirii nu se pot sui mai tare decit sunt. Mai demult, cînd proprietarii caselor da boltele cu rafturi și cu tarabe cu tot, neguțătorii le închiria și numai pre cite un an sau și pe 1/2 an. Acum este cu totul altceva: neguțătorul trebuie să-și facă rafturi, tarabe, castine sau dulapuri la uliță, care toate anume pe un lipscan (*Schmiedwarenhändler*)¹ il costă foarte mult, încit nici unul nu se sloboade în spese mari, dacă nu este sigur că va putea lua bolta pe mai mulți ani. De aceea d. Daniilopolu a fost silit a da bolta cel puțin pe 4 ani, și cu atît mai virtos că d-lui ține pe firma A. Pop et G. Antoniu de sigură, sau cel puțin mult mai sigură decit mărșanda. Tot asemenea îmi vorbi și d. Martinovici despre acei oameni. La acestea îmi mai adaoseră că acea prăvălie e cunoscut de jilavă, încit neguțătorii cari au marfă mai delicată se cam

feresc de ea. După toate acestea, amîndoi sfătuiesc cocoanei cuscrei ca să-și tragă bine sama ce face, că S. Dimitrie este aproape și oamenii aici să căpuiesc foarte timpuriu de prăvălii. De aceea A. Pop și G. Antoniu întreabă mereu: vreți sau nu vreți să le dați contract la mîna, pentru ca să se știe tocmi? Precum aud, Martinovici a trimis acolo copia contra[c]tului vechi, pentru ca după acela să se facă altul, tot acolo, în 2 exempl[are], pe numele noului chiriaș. D-n. Daniilopolu îmi spuse că d-sale îi este greu a mai scrie la de acelea. Din cauza aceea vrea ca să le facă Costi, și subscriindu-le, să le trimită la București spre subscriere mai departe. Dacă eu aș ști că cocoana cuscrea se invoiește la sfaturile susnumiților doi prieteni, atunci eu v-aș fi cruțat de osteneală și v-aș fi isprăvit toată treaba pînă eram încă aici. Așa însă eu cel mai tîrziu pe joi viitoare trebuie să plec din acest mic Babilon.

Eu la fabrică am scris pînă acum de 2 ori. De voi săvirși după așteptare, le voi telegrăfa. Dacă Costi este sănătos și iese afară, să fie bun a spune dd-lor firmători ca să mai fie cu puțină răbdare, că lucruri și trebi mari și grele, unde joacă la 20 mii # nu se pot face iute. Să le adaoge totodată că din hîrtia de aici am mai vîndut de vreo 6 mii sfanți, încît de voi primi pe mîine, luni, sau bani sau poliță, le voi trimite cu deligeanul înainte, pentru ca să copere lipsele mai grabnice pînă la re-ntoarcerea mea.

Tu, fiica mea, mă întrebi de sănătate. Află că aici sănătatea se poate apăra și păstra de cătră unul ca mine prin foame și prin sete. A minca puțin, a te feri de cărnărie, a bea apă atunci cînd nu mai poți de sete, sau numai amestecat cu ceva vin, a lua, cînd îți se pleacă, ceva picături, acestea sînt prezervativele mele. Numai de un lucru nu mă poci feri: acela e pulberea înecătoare și orbitoare.

Cred că tu ai mai fost vreodată și la cealaltă familie a noastră, pentru ca să mai vezi ce face și dacă este sănătoasă.

Pînă la revedere, sărutîndu-vă pe toți și pe toate, sunt al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

¹ „Negustor de fierărie.“

Fiica mea!

Eu cam dau cu socoteala ce-ți va fi scriind Ieronim, după cele ce i-am răspuns eu la predica aspră de Paști, ce îndrăzni el a-mi ținea mie și la întreaga familie, pe 4 foi dese. Tu îi vei răspunde, dară mai întîi avem să ne întîlnim cînd vom putea.

Amicele voastre de la București sunt foarte liberale, pe punga altora, ele trimit scrisorile totdeauna nefrancate. Eu încă am plătit pentru ale Aureliei de 2—3 ori cîte 15 cr.

Fiți sănătoase și fericite.

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

Sibii, 29/17 dec. 1878

Prea iubita mea fiică!

Primind *astăzi*, duminică, scrisoarea ta din 26 — adecă a patra zi! —, m-am năcăjit foarte pe blăstămatul de librariu Țăranu; dară las'că i-o fac eu. Așa nu am pățit niciodată. Îi scoț, prin poștă, dinții din gură! Numai biata muma-voastră știu că va fi îngrijată. Iacă aici v.a.f. 35, adecă toți ciți îi am în momentele de față, din cauză că acuma la A[nul] Nou vrem să plătim și noi aici cost și cvartir și din cautiune a conto 260 fl. Am trimis ceva și Aureliei pe sărbători, deși pe ea o duce Mihail¹ la Hunedoara pe Crăciun. Dară ti trebuie călțăminte de iarnă, nu care cumva să răcească. Într-aceea, tot vor veni și banii de la Oravița, iară pe Anul Nou al nostru voi trimite eu și alții de aici.

Țăranu află vină că i-a lipsit din pachet *Glosariu VII* și *Dicționariu fase[icula] 17²*. I-am trimis eu îndată de aici de la mine, pe care să mi le împliniți sub +.

Am știut bine că *acolo*, în Brașov, se vind cărțile numai așa cum scrii tu, la piperiu. Dară știi câte dicționare și glosarie am vindut noi de aici în 6 săptămîni? 7 exemplarie, și am luat pe ele 91 fl. Aurelia încă a vindut din cărțile sale de 34 fl. și-i mai vind eu aici de 40 fl. Ce noroc pe biata fetiță cu banii aceștia!

Victorio! Iacă aici una asignațiune de 45 fl. asupra popii Traian Mețianu³, la Zernești, făcut la persoana d-lui Mărgineanu, pe care să-l rogi ca să binevoiască a-i încasa pentru tine. Acești bani sunt din ai arendeii, adecă din vînzarea în preț de nimic a obiectelor de la Zernești, depuse la Traian M[ețianu] în pod, roase de șoareci și cloțani, poate și tăiate de obiele. Pentru 16% s-a dat asignațiune la Tikatsch, ca să ne scăpăm și de acela, că necurmat scrie și se vaieră, fiindcă și magistratul îl apucase de scurt foarte. Dacă-ți scriam asignațiunea pe numele tău, mă tem că nu scoteai nici într-un an banii.

La cocoana Carolina veți plăti chiria numai după ce veți primi banii de la Oravița. Din acești 35 fl. să plătească simbria și alte trebuințe ale casei. De altmintrea veți scoate și de la locaș 12 fl. 50. Aceia să-i dați și înainte, dacă vrea să-i ia. Cred că kir Ienache încă va fi scos pină acuma ceva din prețul grădinei, după socoteala ce i-am fost împărtășit.

Cu privire la oferta ce ți se face ție la Galați, nu poci să zic nimic pină nu voi afla pozitiv: cine a înființat acea școală nouă la Galați, *gubernul* sau *comuna* (cetatea) sau vreo *societate privată*, prin urmare cine-ți *garantează* plata? Mai încolo, afară de 250 franci în bani pe lună, ai și cvartir și lemne? În fine, cum ți se plătește, de finea lunei sau la început, și bani de drum îți dă? Și încă: la ce timp ai să intri în acea funcțiune? Toate acestea trebuie să le știi înainte exact, ca să nu te păcălești. Cînd voi ști toate acestea, voi putea vorbi și eu.

Al vostru iubitoriu,

Georgie.

¹ Mihail Bontescu, al patrulea ginere al lui George Bariț, soțul fiicei Maria, născută în 1855.

² Este vorba de *Dicționarul limbei române*, I—II, București, 1871, 1876 și *Glosariu* de cuvinte străine, București, 1876. Bariț colaborase, împreună cu Iosf Hodoș, la volumul II. Dar aici locuința lui Bariț apare ca punct de desfacere a lucrării.

³ Fratele lui Ioan Mețianu, care era episcop neunit la Arad și urma să ajungă mitropolit al neuniților din Sibiu.

Sibii, 23 august 1879

Scumpa mea fiică!

Astăzi sunt tocma 3 săptămîii de cînd am plecat eu de la voi și de atunci nu v-am scris nimic de-a dreptul, dară cu atît mai mult prin *Obs[ervatorului]* ¹. Într-aceea am primit scrisoarea ta din 11. Nici vorbă ca să fiu putut merge la Aurelia, după ce aflai pe Ieronim înglodat în scrisori și gazete. Dară nici ție nu ți-am putut răspunde pînă astăzi, și nici lui Costea. După ce vei citi această scrisoare, să o și trimiți soțului tău, în origine, că-mi e absolut presté putință a învinge toate corespondențele, cu voi cu 4 case în 3 părți, cu Costea, cu 2 frați ajunși foarte rău și apoi cu 100 alții. Iacă răspunsul meu.

1 Cauțiunea de 6000 franci venită ieri de la episcopul Mețianu la „Albina“, se înaintează cu poșta de-a dreptul la adresa președintelui Academiei ², d-n. Ioan Ghica, senator. Le dai astăzi adresa. De cumva d-n. Ghica nu ar fi în capitală, Costea să îngrijească a cerceta la poștă, ca nu cumva să se întoarcă plicul. Episcopul cere de la Delegațiune revers, adeverință de primire. Costea să îngrijească de aceasta, reflectînd în termeni delicati, anume pe secretariul general, ca să nu întîrzie cu reversul, dat în toată regula. Dară și Costea să scrie episcopului. Îi scriu și eu, dară și tu să-i faci citeva linii, că-i va părea foarte bine, cam în terminii ce-ți alătur eu acilea.

2. Mă temeam eu că o voi păți cu Olescher. Înainte de a trimite această scrisoare la Costea, să chemi pe Ol[escher] și să-i citești acestea:

Wenn ich in Folge ehrlicher, mündlicher Verabndung schon 25 fl. vorausgeben wollte, so that ich hiemit mehr als ein einfaches Handgeld zu geben. Wenn ich die Reparatur Herr Olescher zu überlassen mich entschlossen habe, so that ich diess in den festen Glauben, dass er mir anderseits den Miethvertrag auf 3 Jahre von ihm unterzeichnet einhändigen wird. Ich musste doch als streng verantwortlicher Curator der Maria Panaiot, wenigstens so viel Garantie in den Händen haben, dass die Reparatur dem Versprechen gemäss, vollkommen gelingen wird; sonst hätte ich den Hauszins nicht so niedrig stellen dürfen, denn die Reparatur, wegen Feuchtigkeit kommt nach seiner Rechnung sehr theuer zu stehen. Du weisst, dass Moldovan diesselbe Reparatur mit 60 fl. herstellen wollte. Wenn demnach Herr Olescher wirklich 3 Jahre zu bleiben entschlossen war, dann ist es mir ganz unbegreiflich, warum er knickerisch sein soll und nebst den 25 fl. nicht auch den 1/2 jährigen Hauszins auf die Reparatur in vorans verwenden wolle. So wie die Reparatur fertig geworden wäre und ich mir darüber berichtet haettet, würde ich den Rest der Auslagen wertragungsmässig geschickt, eher aber nicht. Wer zahlt alles in voraus, bevor die Arbeit nicht ganz fertig und gut befunden wurde ³.

Așa trebuie să vorbiți cu el. Auzi colo: să-i plătesc înainte totul, să mă bage în spese groase, să iasă reparătura rea, fără nici un folos, iară el, fără

nici un contract de închiriere, să se ducă pe aci încolo. Se vede în adevăr că el nu vrea să rămână pe 3 ani. Atunci nici să nu se apuce de reparătură, ci să chemați curînd pe Moldovanu, căci și așa el a făcut măgăria, el să și dreagă, cu *portland-cement*, cu năsip foarte fin, cernut de două ori, că altmîntre tot nu ține. Greșeala capitală este că lipsește pivnița. Tocma așa o pate mitropolitul cu locuința sa de la grădină, care este foarte umedă. A trebuit ca să sape fîntină alături de casei, ca să se tragă apa în ea, a lucrat și cu cement, preste tot, la înălțime de 3 urme.

Ne bucurăm ambii că ai încheiat cu Steriu și ambii citarăm cunoscuta sentență: *Viel besser ein maagerer, Vergleich als ein fetter Process*⁴. Eu nu-ți poci da aici o părere în privința sculelor, ci numai trebuințele, lipsele actuali țîi dictează ce ai să faci cu ele. Dacă poți să scapi numai cu vînzarea cerceilor mari, ca să plătești taxa transcripțiunii caselor, vinde-i numai pe aceia și ține pe celelalte. Scurt: de aici nu poci să judec, mai ales că nici nu știu ce vrei să faci și cu obligațiunile Stănescu; știu însă că tu o vei nemeri înțelepțește.

Iacă aici cărticica mea de dare de la Sibii. Vă spuseseam că inspectorul de dare dr. Wächter mi-a zis ca să-i trimit cărticica de aici, să se convingă că plătesc și în Sibii dare, ca redactor. Să se ducă nesmintit, cit mai curînd, sau mama voastră sau cine altul la inspector, să-i arate cartea și să se roage să dea ordin să mă șteargă în Brașov, să nu plătesc *ca redactor* la 2 locuri. Ca proprietariu plătesc la Petrid-Turda. Tot cu acea ocaziune, să ceară și rezoluțiune la a Mariei Panaiot. Regulați această afacere.

Pre cînd lucrăm la această scrisoare, îmi veni telegramul de la Mihail al nostru, despre fericita ușurare a Octaviei. Pînă cînd voi apuca să le răspunz, spunete-le binecuvîntarea mea părintească.

Aurelia și Mărița își petrec bine ambele în Orăștie.
Al vostru iubitoriu,

Georgie.

¹ Adică: faptul că apare *Observatoriul* dovedește că el este sănătos.

² La o dată incertă, după falimentul Fabricii de hîrtie din Zărnești, Bariț îi aranjase ginerelui său Constantin Iuga postul de casier al Academiei Române, la București. Cei 6.000 de franci reprezentau cautiunea pe care casierul trebuia să o depună drept garanție. Bani au fost împrumutați de episcopul Ioan Meșianu de la Arad. Avea să-i pară rău, căci Constantin Iuga se va dovedi un platnic neglijent (vezi scrisorile lui Bariț către Constantin Iuga, supra, și aici infra scrisorile în continuare).

³ Pasajul german în traducere: „Dacă, în urma înțelegerii orale, am vrut să avansez deja 25 florini, am făcut prin aceasta mai mult decît a oferi niște simpli bani de buzunar. Faptul că m-am decis să predau reparația domnului Olescher l-am comis încredințat fiind că, pe de altă parte, dînsul îmi va înmîna contractul de închiriere pe trei ani, semnat de dînsul. În calitatea mea de curator responsabil al Mariei Panaiot, trebuia să am măcar atîta garanție că reparația, conform promisiunii, va reuși pe deplin. Căci altmînteri n-ar fi trebuit să fixez o chirie atît de mică pentru casă, ci numai pentru că reparația, potrivit socotelilor lui, va fi foarte scumpă, din cauza umezelii. Tu știi că Moldovan ar fi vrut să efectueze aceeași reparație cu 60 de florini. Dacă domnul Olescher este, într-adevăr, decis să rămînă trei ani, nu înțeleg de ce trebuie să fie calic, nevrînd a folosi în avans, pe lîngă cei 25 florini, și chiria pe o jumătate de an. Pe măsură ce reparația s-ar termina, iar eu aș fi înștiințat de acest lucru, aș trimite, conform contractului, restul cheltuielilor, dar nu mai repede. Cine achită în avans totul, înainte de a fi terminat lucrul și de a fi mulțumit de el?”

⁴ „Mai bine o socoteală slabă decît un proces gras“.

Scumpa mea fiică!

La scrisorile tale din 3 și 5 nov[embrie] îți răspund înainte de toate cu ./ 20 fl. v.a., din cari 10 fl. să plătești a conto la darea M[ăriei] Panaiot, iară 10 fl. să-i aveți în speșele casei, pînă ce veți primi și alții. Apoi să semnați în cărticică și să-mi știți scrie cit mai am să plătesc pentru babă, ca să mă scap cumva pe an[ul] c[urent]. Mă tem că darea toată trece preste 60 fl. Grea dare pentru acea babă! Dară să spuneți domnului și doamnei Ciurcu că de nu vor pîndi și îngriji cu ochii deschiși la tălalii de vecini cînd conscriu odăile, și apoi la comisiune ca să scază din dare, pe a[nul] 1880 nu voi mai plăti nimic. Iară cînd va veni comisiunea la noi acasă, stați și voi cu tot curajul și arătați chiria locuinței noastre numai cu 180 fl. adecă cite 15 fl. pe lună, și ziceți că de la St. Georgie casele au să rămînă goale. Vorbiți și cu Olescher de timpuriu, ca să spună adevărul, că, adecă, el nu plătește, ci șede numai în prețuî repărațurei, cam 8 fl. pe lună. Să-ți mai însemni un lucru, chiar și pentru casele tale. Oricînd ar fi să-ți rămînă un cvartir gol, fie și numai pe 1 lună sau pe oricît, îndată ce se duce chiriașul și locuința rămîne goală, dați de știre la inspector (*Steuerinspector*) ¹, sau în scris, sau prin viu graiul, la protocol, că locuința a rămas goală. *Este lege* ca în cazuri ca acelea totdeauna se scade din dare. Luați bine sama că în Dieta din B[uda]pesta tocma acum vreu să mai urce darea pe case. Așadară trebuie să ne apărăm din răspuțeri de atîtea jafuri.

Pentru cei 23 fl. de care vor să te despoaie, sub titlu pentru holdele vîndute, întrebă pe Costi ca să-ți dea explicațiune ce restanță poate fi aceea, *înainte* sau *după* vînzare, din care an? Pînă actunci poți să te aperi și să zici că aceea era proprietate a bărbatu-tău și nu plătești tu, să ceară de la el.

Vînzarea de cărți la Tacit ² sau la oricine? De nenumărate ori s-a publicat că eu, ca și alții o mie, dau cărți în comisiune, adecă pe așteptate, cu 25% rabat, iară *comptant* (bani *bezahlt*) ³ la librari, cu 30%, așadară cartea ce are preț 3 fl. li se dă comptul cu 2 fl. 10 cr. Deci eu mă mir că Tacit le cumpără cu 23 1/4%. Oare nu a greșit comptabilul? De a greșit, să știi că ai *mlnă liberă* ca să vinzi *comptant* *Dicționarul ung[uresc]-rom[ânesc]* ⁴ cu 2 f. 10, înțelegînd la librari. La privați îl dai cu 3 fl. *broșat*, că legat nu este acolo, numai aici. Așa, luați-vă banii pe acelea 2 ex[emplare] și pe oricîte veți putea vinde, ca să-i aveți voi acolo la lipsele voastre. Dacă vrea Tacit, să anunțe în *Gazetă* că dicționarie de ale mele se află la dînsul de vînzare, broș[urate] 3 fl., legate 3 fl. 50 cr. În acest caz să ia de la tine comptant, cum te vei ajunge cu el, pînă la 30%. De ex[emplu] cînd ar lua numai 1—2, să-i lași 25%, cînd ar lua deodată 6 pînă la 10, îi dai rabat 30%. Cînd ai vedea că-i mai trebuie preste cele broșate, cite sunt în pod, îi dai nelegate, sau cum se zice *crude*, cu 2 fl. apoi să-și lege cum îi place lui.

Costi să vă trimită vouă toți banii de abon[ament] ⁵ de la București și să-i împărțiți drept în două cu mama voastră, că a mai făcut ceva prenumeranți.

Rău îmi pare că s-a pierdut scrisoarea ta, unde-mi scriai despre Olescher. Ce zice dînsul? Rămîne pe timp mai mult? Mă întrebi cum înțeleg eu testamentul. Se vede că ai uitat cum îți explicasem eu. Ioan Iuga a testat numai la rudeni *colaterali* [...]

¹ Inspector de dare, de impozit.

² Acest Tacit era profesorul braşovean Ioan C. Tacit (vezi *G.B.C.*, VI, p. 246, n. 3), care se ocupa și cu desfăcerea cărților, fără să aibă o librărie proprie.

³ Bani „peșin“.

⁴ Lucrarea lui George Bariț, *Dicționarul unghuresc-romănesc. Magyar-roman szótár*, Braşov, 1869.

⁵ Constantin Iuga aduna la București abonamente la *Observatoriul* lui Bariț (vezi supra, corespondența lui Bariț cu acesta).

Iubita mea fiică!

Avind a răspunde la scrisoarea ta din 4 ale c[urentei], înainte de toate doresc să vă asigur că, precum poți cunoaște și din aceste linii, eu sunt almentrea sănătos. Dară știți voi, sutele de drumuri făcute pe geruri de cite 10 pînă la 18 graduri între Braşov și Zernești, Braşov-București, uneori Braşov-Sibii-Viena, au început să-mi iasă acum, la 68 de ani, în falca și fața din stînga, unde-mi mai rămaseră numai 4 măsele. Acest reumatism îmi veni înainte cu 3 săptămîni, deodată cu gerul de atunci, se iuți cu ploile, se domoli iară și alaltăieri începu din nou; astăzi iară nu mă doare. În afară ies numai la cite o ședință pe unde sunt chemat, de care nu scap nici în Sibii, oricît fug să nu mă alegă. Am ajuns însă că mă aleg chiar și contrarii mei. Dară și cînd ies, mă leg cu batistă de mătăsă și pun căciulă în cap. Atita e totul. Încolo, mînc bine, cînd dă D-zeu să am ceva bun. Deci fiți liniștite. Cu toate acestea, după ce mai am 2 ani pînă la 70, trebuie să vă dedați bine cu ideea că am ajuns la bătrînețe adinci. Tot ce doresc să ajung este ca să nu las nici o dătorie pe urma mea, de care însă numai cu greu poci scăpa după atitea catastrofe triste. Așa, de ex[emplu], nu poci plăti nici acum suta de fl[orini] la Banca Tr[ansilva]niei, pentru care-mi este mai ciudă ca de obicei. Dară ce eram să fac? Puteam să las pe nefericita noastră Aurelia fără ajutoriul de 330 fl. în anul acesta și pe bietul Costi fără mica sumușoară de 240 fl. v.a. de i-am putut rupe de la ziaru și din dicționarie? Nu se putea. Apoi celelalte socoteli le aveți voi acolo, știți cite sume s-au plătit pe la bolte și cit au trebuit în casă. Dară să mulțămim ceriului că după neauzitele lovituri ale soartei ajunserăm pînă acilea. Să mai trăiesc numai 3 ani și să am tot numai cîștigul cit îl avui în acești 2 ani de cînd mă aflu la Sibii, apoi cred că aş rămînea curat de dătorii. Iară de aci, D-zei va îngriji de voi de toți, dacă veți rămînea toți și toate în cărările arătate de mine.

Deocamdată vă comunic în strict secret că zilele acestea mi s-a promis pe cuvînt de onoare, pentru Ieronim, un post la „Albina“, cu 700 fl. v.a. și cu drept de înaintare, în 4—5 ani, la 8—900 pînă la 1200 fl. Se înțelege, cu condițiunea ca să nu mai doarmă pînă la 9 oare, ci la 8 punct să se afle în cancelarie, la dispozițiunea directorului. Postul i se va da circa peste 2 luni, deocamdată aici, după aceea poate că-l vor muta la Braşov. Aceasta va fi o ușurare însemnată pentru noi. El are acum trebuință de cel puțin 50 fl. pe

lună, adecă 600 fl. pe an, din venitul ziariului. Atunci aceștia îi va avea din plata sa, și eu îl voi ajuta numai în ce voi putea, ca să se scuture odată de datoriile de care nu a știut să scape în 5 ani cât avuse la fabrică câte 600 fl., cvartir, lemne, lumină, serviciu, parte mare și de ale mincării. În acest caz voi ajuta mai ușor pe Aurelia, și poate că o vom duce aici, ca să îngrijească ea de toate, să aibă tot aci cele de lipsă pentru sine și băiați, să-i și dea la școale bune, cum sunt aici pe ales, iară casele din Oraștie să le închirieze dacă va putea.

Vă trimit aci v.a. fl. 10, din care 2 fl. 50 veți da la dobinda poliței, că din capete nu poci plăti astă dată nimic, pină doară în martiu, cind voi merge iarăși la Academie. Dacă nu avem alt girant decit tot pe tipografi, să le zici că din cât mai am să le plătesc, le voi plăti după Anul Nou, cind îmi vor intra bani din abonament; iară pină atunci îmi e preste puțință. Și intru adevăr așa este. Acum, în decembrie, mă aflu așa de strimtorat, încit nici costul pe novembre nu l-am putut plăti pentru noi amindoi, și la marce de poștă-mi trebuiesc pe lună de $8 \times 8 = 64$ fl. Ci acum ne apropiem, vor trece și aceste 4 săptămîni pină să dăm iarăși de bani mai mulți. Văz că trageți și voi lipsă, dară veți mai muta de pe un umăr pe altul pină atunci.

Socoteala ți-am văzut-o. M-am mirat numai de una: că ați numărat lui Olescher 25 fl. a conto. Cu totul altceva era dacă el nu ar fi făcut secături, excepțiuni, pretensiuni și s-ar fi apucat de lucru în august sau cel mult în septembrie. Pre cind eram cu voi, el plătise chiria, pare-mi-se, pe august. De atunci au mai trecut 4 luni: plătit-au 40 fl.? Nu, ci i-au socotit în lucru $40 + 25 = 65$ fl. Lucrat-au de 65 fl.? Și dacă nu, este preste puțință ca să-mi lucre cu folos pe acest ger cumplit, cind nu ține nici cement adus din lună. Pină la primăvară vor mai trece 3—4 luni: iată că lucrul e plătit cu chiria, mai de tot.

Lui Denjós i-am scris că-i dau și cu 1 fl. 80 dacă-mi cumpără 100 ex[emplare].

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Polița expiră, cum știți, la 15 dec[embrie]. Cu Iancu voi isprăvi eu. Bine că ciștiğă. S-a insurat? Cît face suma totală la taxa casei?

153

Sibii, 14 nov. seara, 1880

Scumpa mea fiică!

Mare bucurie îmi făcu mama voastră și Octavia noastră că ne cercetară, însă m-am bucurat și mai mult văzînd că mamei voastre îi plăcu în Sibii. Despre cum și-au petrecut ele aici, vă vor spune dinsele, și cred că vor avea ce să vă spună, tot lucruri bune, deși nu pompoase, nu luxoase nici lărmoase. Eu și Ieronim le purtarăm pe unde numai am știut, au făcut și citeva vizite pe la cocoane, apoi mamei voastre îi dete vizită un baron și cavaler al Ordinului Maria Theresia! Vezi tu, își va ținea acum nasul sus. Brava!

Dară să trecem la cele prozaice. Iată aici o plenipotență pentru tine către Olescher. I-am uitat numele din botez. Pune-i tu adresa și i-o trimite, apoi

nu-l slăbi, ca să plătească tot cît mai curînd. Din cît va număra, să plătiți restul contribuțiunei, pare-mi-se încă 20 fl., iară 10 fl. să-i ții nesmintit pentru băiații tăi, la trebuințele lor școlastice și muzicale, pe care voi să le port eu preste tot anul 1880/1. La 1, mult 2 dec[embrie] iarăși să-i cereți, regulat. În cazul cînd nu ar plăti, să-mi scrieți mie, că am să-l amerinț cu scoaterea din casă. De aceea, ca prevenire, i-am pomenit de acuma despre comisiunea pupilară, unde am să-l arăt.

Mama voastră nu știu să-mi spună terminii cei doi în cari cumpărătoriul grădinei are să numere cite 50 fl. = 100 fl. Din acei bani să plătiți la mesariul Popovici cărui-i dedesem eu 10 fl. a conto în 7 mai a.c. Deocamdată să mă înștiințați despre acei doi termini, ca să mă știu eu de aici întocmi cu trimiterea banilor.

Cînd îți voi cere un plic de hirtii din cutia lăzei negre, Octavia îți va spune cum să-l cauți. E scris deasupra: „Hirtii (sau documente) de mare interes pentru mine“, și se află înlăuntru un cerculariu lung, afurisia lui Șaguna și altele.

Vă sărut fierbinte. Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

154

Sibii, 17 dec. 1880

Scumpa mea fiică!

Am întîrziat 2 zile cu răspunsul la scrisoarea ta din 12, numai din cauză că speram să vă poci da informațiuni mai exacte, ca să știți cum să vă purtați față cu mișelul din strada Măcelarilor. Dară ambii suntem nespuse de ocupați acuma, pre Anul Nou. Bani vă poci trimite astăzi numai 10 fl. Cei de întii cari vor intra din abonamente, îi veți primi voi. Am să trimit exempl[are] și lui Nic[olae] Ciurcu (librariu), ca să cîștige abonați cu 10% provizion de la mine.

În știuta cauză vă alătur scrisoarea la care i-am răspuns pe 1 coală, începînd istoricul chiar din anul cununiei lor. O am scris așa ca să fie pentru toți trei: bărbat, femeie, soacră, și Mihai e datoriu să li-o cetească lor, ca și ele să cunoască limpede părerea mea în toată privința. Tot ce aveți voi să mai faceți, și anume mama voastră, în această cauză blăstămată este ca să invitați prin cineva, cu toată bunăvoința și omenia, pe cuscră la voi și să-i citiți următoarele:

Pescarii și pescăresele din Brașov au lătit vorba pe aici și pînă la Vint și Deva, că Stănescu cel tinăr se ține cu vară-sa și din cauza ei vrea să se despartă de nevastă! Se vede că certele lor se vor fi auzit în curte, și trocăresele le-au pus coarne și aripi. Deci eu o rog pe cuscră, în interesul nepoatei sale, ca să o trimiță cît mai curînd acasă la mamă-sa, căci odată lățindu-se o veste așa spurcată, zău nu știu cum o va mai mărta aici în Ardeal. Apoi cred eu că cuscră nu va jărfti pacea casei fiului său și pe a *pruncilor* lui, pentru toate nepoatele cite le are. Din capul locului a fost o greșeală groasă, lipsă de orice prevedere, a ținea alătura cu nevasta și o verișoară, în acestea zile de blestem, cînd popii dracului dispensează și pe rudeniile cele mai de aproape, și cînd greculeții fac copii și la surorile nevastei lor.

Așa i-am scris și lui Mihai, și voi trebuie să-i citiți acestea cuscrei. Pină nu s-a înveninat viața lor cu totul, să tăiem gangrena. De nu va vrea cuscrea să vie, rugați pe cocoana Chareti să-i spună nesmintit.

Goniți pe Olescher dacă nu plătește. Puneți țidulă la poartă.
Vă sărut fierbinte,

Georgie.

155

Sibii, 17/5 mai 1881

Iubita mea fiică!

După scrisoarea ta și a pruncilor tăi din 8 îmi veni astăzi și cea din 15 mai. La cea de întâi, vă răspund prin binecuvîntarea mea călduroasă părintească. Apoi, intru cit pentru cei 30 fl. primiți de la d-n. Navrea, că ce să faciți cu ei, la aceasta aveți răspunsul cu scrisoarea ta a doua. Să-i țină mamă-ta pentru cazul de a repăusa Maria Panaiot, de ex[emplu] în zilele acestea să scoată încă și de la Olescher, ca să aibă de îndemină pt. primele necesități. În caz de moarte, voi să-mi telegrăfiați îndată, foarte scurt: „Bătrina repausă astăzi“, și eu îndată vă voi trimite de aici 50 fl., tot pe cale telegrafică.

Dară în altceva mă împiedic eu. Tu presupui despre bătrina că vom chel-tui la 150 f.c. cu îngropăciunea babei. Aceasta ar fi o risipă și nebunie de legat. Noi îngropăm aici în dec[embrie] pe dr. Hodoș, bărbat renumit, de rang, tată la 8 prunci, cu suma totală numai de 236 fl. v.a. Cine este Maria Panaiot? O femeie smintită, care de atîția ani trăiește din mila altora și care de mult avea loc în vreo chilie, de unde să o îngroape de pomană. Să știe, deci, cocoanele că eu voi da la spesele de îngropăciune 50 fl. v.a., mai mult nimic. Prea bine să-și ia sama ce fac, că după contractul din 1857 sunt datorie să-i facă slujbe 7 ani. Preste aceasta, după moartea ei voind a se împărți, au să plătească la stat, din rămasul întreg, 10% adică circa 4 sau și 500 fl., să-mi plătească și mie socoteala. Atunci cu cit vor mai rămînea ele?

Nu care cumva să-ți zălogești ceva din averea ta păstrată cu sudori de singe! Dacă nepoatele babei vor să o îngroape cu pompă, ca pe o cocoană de rang, să dea din *pungile lor*. Dacă nu vor să dea de la ele, facă secătură, meargă după moartea babei să-i conscrie tot, să-i pună apoi zălog inelul ei sau mărgăritarul. Vezi, doară te vei înțelege mai bine cu fiu-său, librariul. Faceți să mai lase din deșertăciunea de păpăreț, să nu arunce banii, că nu-i au.

Te-ai bucurat, zici, de victoria noa[stră]. În adevăr, aceea a fost din cele mai strălucite, îi vedem umblind ca plouați; noi însă ne ferim a-i *vătăma*, că i-a vătămat Diamandi ca nimeni altul.

Vă sărut fierbinte,

Georgie.

Pentru Octavia să facă mamă-ta ce a zis, dară să cumpere 1 nap [o-leon].

Sibii, 18/6 aug. 1881

Iubita mea fiică!

La scrisoarea ta din urmă voi răspunde *aici*, prin graiul viu, mai pe larg. Acum numai acest: să faci oricum vei ști și să vii nesmintit incoace. Aci ./ ai 15 fl. bani de drum și bilet spre a călători, clasa II, mai ieftin. Dară bine să vă explicați biletul, să nu greșiți. Cu trenul accelerat nu e favoare, numai cu cel de persoane. 40 bilete de acestea s-au trimis la p[roto]p[o]pul Petric, ca să le împartă. Vor veni mai mulți. Observați că sus trebuie să se pună numele și connumele călătorului. Consultă-te cu finu-tău sau cu d-rul sau d-n. Iosif. Mai trimit un bilet pentru vreo amică de ale tale, ca să nu fii singură. Tu, Aurelia, verișoara voastră Virginia, preoteasa preotului cu nume Ioan Serb și încă una, pe care o vei fi iubind și void tu ca pe amica ta, veți încăpea cumva în cele două chilii ale noastre, în 2 paturi și pe 2 canapele, iară noi cu Ieronim și cu Mihail avem o cameră în vecini. 3 zile veți răbda și voi incomoditate. Vă lăsăm și purecii pe sama voastră.

Înainte de a pleca, sau adevărat îndată după primirea acestei scrisori, să mergi la iubita noastră Octavia, să-i descoperi din partea mea și a fratelui vostru profunda noastră întristare pentru pierderea frumosului său fiu și iubitului nostru nepot. Lucrurile ei le-am primit, sunt foarte frumoase, excelente. Abia apucăm să le vedem pe ale tale, dară-mi e necaz pe tine că te-ai ruinat cu atita muncă. Nu care cumva să dai covorul ca din partea școalei, că m-aș supăra foarte. Numai în numele tău exclusive: Celelalte, cum zici tu.

Zi-i mamă-tei ca din cei 30 fl. luați de la Olescher, 10 fl. să plătească *îndată* la *dașde*, ca să nu-i meargă execuțiune, că eu la dare nu poci da pînă în octobrie, și va fi multă, la 60 fl. Cît se vine pe casa nouă să se plătească nesmintit, de aici încolo, din venitul ei, din *chirie*. Și apoi să împlie amplexiunii rubricile, să știu cît mai avem să plătim. Cînd vei veni, îmi vei spune.

Lui J. Stein, la Cluș, lăsai acele 6 ex[emplare] în comision. *In fine*: orice bani vei căpăta din dicționarie, pe toți să-i ții tu *pentru tine*.

Părintele tău,

Georgie.

Mi se pare că în trenul de persoane veți dormi în Copșa. Ia-ți cameră.

[Sibiu, 18 august 1881]¹

Uitai să te asigur că pentru întoarcere la Brașov vor fi alți bani, să nu ai nici o grijă în această privință. Și aici veți fi bine. O haină de vizită să-ți iei, cu care să mergi la concert. La bal veți merge cum veți ști voi, că de jucat nu cred să jucați. Toema-mi spune Ieronim că toate logele sunt vindute de pe acum, cu 11 zile înainte. Ce bine ar fi cînd ați aduce cu voi unul sau două părechi de genuine (*aecht*) antice femeiești, precum se poartă la Săcele sau

doară și în Șchiai. Nu corcitură, port curat, cu briu, paftale, salbe etc. Vor fi și de airea, și de la Craiova.

Georgie.

Ștergare de cap: *bine*.

[Adresa:] D. doamnei Victoria C. I. Iuga. Brassó, strada Catarina 402.

¹ Carte poștală din aceeași zi cu scrisoarea precedentă, databilă după ștampila poștei din Sibiu. Poartă și o însemnare veche: „18.8.81“.

158

[Sibiu, 23 august 1881]¹

Bucură-te, că eu m-am bucurat. A venit covorul tău! Dară blăstămații de speditori de aici l-au ținut trei zile în gară, fără a ne aviza, pînă aseară, adecă din 20 aug[ust], ziua sosirei, și pînă în 22. Apoi jidanul avu și obrăznicia ca să ceară taxă de magazin pe trei zile. Am să-l frec. Hoțul, ce supărare ne făcu! Eu căutam mereu la poștă; n-am știut că ați trimis ca marfă. Bine ați făcut, dară să mă fi avizat.

Georgie.

[Adresa:] D. doamnei Victoria C. Iuga. Brassó, strada Catarina 402.

¹ Carte poștală databilă după ștampila poștei din Sibiu: „23/8, 81“. Poartă și o însemnare veche: „23.8.81“.

159

Sibii, 11 ian. n. 1882

Iubita mea fiică!

Atîta sunt ocupat cu începutul anului, cit oricît aș voi să vă scriu coale întregi, voind a răspunde la scrisoarea ta din 7 ian[uarie] numai la citeva momente principali.

Mai întîi, iacă aici v.a.f. 70, din cari să dai:

La chiria Carolinei, prin curatoriu

S.M., pe lingă chietanță.....25

Ție a conto covorului, pînă să numere cumpărătoriu toată suma în marțiu.....20

Pe sama mamă-voastră25

70

Nu pricep cum zici tu că ai dat din cei 4 fl. și popăi pt. babă. Aceia nu era pentru babă, ci pentru băieții tăi. Ia înapoi ce ai dat din acești 25 fl. Apoi curat ți-am zis, de repețite ori, că din ori cite dicționarie vei vinde, 1/2 să fie al tău, pentru osteneală. Alți bani voi putea trimite preste 3 săptămîni, spre a plăti la asigurare și afurisita de contribuțiune, căci tot astăzi trimit și Aureliei, ca să plătească medic, medicină și 26 fl. a conto datoriei etc.

Spune doamnei Vautier că o salut și o asigur că eu nu sunt așa de barbar ca să țin minie asupra unei femei persecutate de *barbari*, ca și mine. O rog însă ca să-mi creadă că eu lucru singur, am să răspunz la mai bine de 1000 scrisori preste an, iară anunțuri nu am cînd să scriu nici unuia, ci fieștecare și-l face și mi-l trimite gata, în limba mea. O rog, deci, ca să apuce de nas pe vreunul din atîți profesori la care plătește honorarie bunicile de atîți ani, să-i compună un fel de reclam demn de dînsa, și cum i-l va dicta ea nemțește, să-l facă românește, să lase apoi margine de 4 degete la hîrtie. Așa să-i spui. N-are să plătească nici o taxă pe linie, cum se plătește pentru alte anunțuri, dară anunțul să nu fie mai lung decît circa 50 rînduri scrise. Cei 30 cr. taxă la finanțe am să-i plătesc tot eu, dar doamna Vautier să învețe pe Virginia a ride frumos și a plînge urit.

M-ai întreat dăunăzi de doamna Angeleasca, să-i faceți contravizită. De nu i-ați făcut, să-i faceți, spre a împlini legea bunei cuviințe. Dup-aceea însă cît se poate să răriți, căci dînsa trece de vrăjmașă neîmpăcată a regelui Carol și de amică mare a muscalilor, așa cît eu cred că chiar acolo, în Brașov, va fi stat sub privighiare polițană *secretă*. Să o ferească ingerul ei, ca ungurii să nu afle că ține cu muscalii! Femeie *ușoară*! Voi însă aveți să știți și totuși să nu știți nimic, și nu care cumva să afle *poșta Brașovului*.

Nici acum nu avui oară liberă să-ți trimit argintăria.

Despre Aurelia, altă dată. Scurt, ea zice că acuma, dezvățată, la Brașov s-ar bolnăvi întru o lună de zile, auzînd mereu certe, zbierete, larmă, beție.

Vă sărut pe toți și pe toate de Anul Nou.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Costea nu-mi răspunde nimic din luna lui august!

Să nu uit: trimite *ca marfă*, prin expedițiune, 10 exemp[are] *Dicționariu ung[uresc] — rom[ânesc]* broș[at]: *Herrn Julius Spreer, Buchhändler* (cu fraht în comission: socoteala o fac eu aici), *Hermannstadt*¹.

¹ „Domnului Iulius Spreer, librar, în Sibiu“.

Iubita mea fiică!

Încă ți trimit ție, care-ți dai tot ce ai din mină, suma de v.a.f. 95 și adecă:

Ai tăi, de la covor.....v.a.fl. 20

Ai tăi de la contrib[uția] cît ai dat la mort.....50

Chiria la Carolina, prin d-n. Mărgineanu.....25

v.a.fl. 95

Niciodată preste an nu m-ar fi nemerit mai rău moartea Mariei Panaiot, ca tocma în timpul acesta, cînd am să fac mulțime de plăți la încheierea anului, preste aceasta medici și apotecă în Orăștie, medici și în Brașov, iară aici la tipografie dintru-o dată 1160 fl. Pînă ce va sosi această scrisoare la voi, ați îngropat pe Maria Panaiot, cu ce pompă, voi afla mai tîrziu. Să o știe însă nepoatele ei că mă țin strîns de acea declarațiune făcută în anul trecut, pre cînd repausata era să moară. Le mai aduc o dată aminte că, după ce se vor împărți, mare lucru dacă vor scăpa cu 400 fl. v.a. taxă finanțială, fiindcă ele nu au fost nici fetele nici surorile, ci numai nepoatele Mariei Panaiot. Apoi cu cît o rudenie este mai depărtată, cu atît plătește taxă mai multă de la clironomie. Iară eu nu mai poci da de la mine nici un cruceriu pe deasupra, că în 41 de ani m-am săturat de-mi e acru sufletul. Spune-le să nu se certe țigănește pentru clironomie, că nu au nici o cauză de ceartă. Dacă nu se vor învoi cu vorbe bune, se va pune casa și tot ce a rămas la tobă, prin judecată, și din suma ce va ieși vor plăti datoriile, iară restul îl vor împărți amîndouă, fără a se țigăni. Și fiindcă împărțirea definitivă cere timp mai lung, iară eu pînă în martiu nu poci veni la voi și nici alți bani nu poci trimite, zi-le tu să zălogească mîrgăritariul sau inelul, să-și ia de acolo și Niculae și eu, adecă mamă-ta, acei cite 50 fl. dați la îngropăciune. Apoi celelalte le vom regula îndată ce voi merge eu la Brașov și voi încheia socotelile așa ca să poci juea pe ele.

Rămîn de poștă.

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

161

[Sibiu, 22 aprilie 1882]¹

Pînă astăzi, în 22 apr[ilie], nu-mi veni lada cu cărțile, și am trebuință foarte mare de ea, ca să lucru să mă despăgubească. Dacă nu ați trimis-o pînă la primirea acestui bilet, ascundeți-mi și medalia regală în traistă, că-mi trebuie și aceea, și o am uitat împreună cu orologiul de aur, spre necazul meu. Dacă ați trimis lada, puneți orologiul și medalia întru o cutie, declarați-o în valoare de 25 fl. și mi-o trimiteți. Porto plătescu eu de aici. Întrebați pe d-n. Simion dacă se pot afla bani acolo, pe oblig[ății] de 400 fl. De altmentrea, timp mai e.

Georgie.

[Adresa:] D. doamnei Victoria C. I. Iuga. Brassó, strada Catarina nr. 402.

¹ Datare pe baza textului. E o carte poștală.

Iubita mea fiică!

Numai astă-seară mă aflu în ceva liniște, ca să-ți poci răspunde cite ceva la scrisorile tale din 20 iuniu și 8 iuliu. Voi începe cu cele strict familiare, și anume cu necurmata dorință a mamei tale ca să mă întorc eu la Brașov. La aceasta răspunz din *now*, în scris, aceea ce v-am spus de repetite ori prin graiul viu. Eu sunt gata să viu la Brașov cu *Observatoriul*, îndată ce îmi va depune cineva de acolo cauțiunea, 3000 fl. v.a. în obligațiuni de stat, căci eu și mama voastră am putea trăi din modestul venit al acestui ziaru, dară pierzind alte venituri pe care le mai am aici, pină la 800 fl., în ziua în care mă voi întorcel la Brașov, Aurelia cu trei orfani rămîne *goală și peritoare de foame*. Ea fără 400 fl. nu poate ieși, orice va face. Socrii *nu* o ajută cu nimic pe lume. Asemenea, Ieronim nu se ajunge cu 700 fl. El mi-a spus-o curat, că dacă mă duc eu și nu mai șede cu mine, îi mai trebuie 200 fl., adecă cvartir 120 fl., apoi lemne, serviciu s.c.l. 80 fl. Acestea două sume fac 600 fl. v.a. Apoi nu văz eu bine că bărbatu-tău nu e în stare să-ți trimită ție nici pe 1/2 cit îți trebuie neapărat, și eu pentru creșterea pruncilor tăi să nu adaog nimic și la o parte să nu poci pune nici măcar 50 fl. pe an, ca să aveți cu ce să ne îngropați?

Dară mă întorc la cauțiunea. *Care brașovean* era să o pună? Știi tu ce-ți spusese? Că mă imbiase Alexi! Apoi iacă-te, buna tatii, *iacă* ce temeii poți pune pe neguțătorii din Brașov! Ieri ni s-au citit în consiliul „Albinei“ spurcatele știri de la Brașov, în parte chiar din peana lui Alexi. Suntem cu toții foarte scârbiți, că „Albina“ numai cu 4 săptămîni înainte se incurcă cu Alexi. Eu însă, pentru persoana mea, mulțămesc lui D-zeu că nu m-am grăbit și nu m-am incurcat cu el înainte de 1 1/2 an, căci astăzi mi s-ar lua și cauțiunea, mi s-ar sechestra și *Observatoriul*. El cere bani de aici, însă nu va căpăta nici un ban.

Dară știi tu ce? Roagă pe amicul casei noastre, d-n. avocat S. Mărgineanu, ca să binevoiască a te informa cit se poate mai autentic despre imediatele urmări ale crimei lui Ioan B. Pop, și anume cită sumă a falsificat, că Alexi scrie 150 mii, *cit* e întreg falimentul, *ce anume* a falsificat, pe ciți a mai băgat în nevoie și sărăcie.

Spune și lui Mihail că a făcut foarte bine de și-a dat dimisiunea, chiar și fără cazul lui I. B. Pop, căci eu unul nu m-am învoit niciodată să se deschidă filială în Brașov. „Albina“ mergea *bine* și fără *brașoave*. Să te informeze și dinsul, apoi tot ce veți crede că mă interesează pe mine, să-mi scrii tu, *recom[andat]*. Să aflați în mod autentic dacă Alexi și-a vindut în adevăr casa și cu cit. Tu-mi scrii de 15.000 fl., mi se pare însă că el a negat aici, și eu trebuie să știu exact. În această una cauză să-mi scrii pe o foaie separată, ne-subscrisă, sau mai bine să pui pe băiat ori pe Virginia să decopieze. Din gura Carolinei, nimic. Bărbații să te informeze. Am trebuință imperativă să știu în 8 zile, numărate de astăzi. Tot așa, mă interesează să aflu și despre stadiul în care va fi ajuns procesul bisericeii grecești, și anume: ciți bani lipsesc din fonduri și *cine ciți* au luat din acelea.

Eram să uit. Aflați cumva dacă este angăjat sau incurcat și Ghiță B. Pop cu frate-său. Toate cu agerime de minte, cu tact fin, ori cum vei ști tu. Va fi aflat și medicul multe, și dr. Laslo.

Trecem la repărători. Mă invoiesc să faceți pavagiul cu 12 fl., dară cu șoproanele să nu faceți nimic pînă nu voi veni eu acasă, că deodată îmi este prea mult. Iată că Klockner m-a tras aici în judecată pentru 80 fl. bani datoriți pe colofoniu din 1877 la Furtenbach în Viena. Mai lăsați șoproanele cum sunt, să le facem din chiria caselor, căci vin la 50 fl. și acuma nu-i am. Lui Popovici să nu-i dați restul, că nici nu-l aveți, dară să aștepte și el de rest, că la mine nu-i va pierde. Îi vom plăti după ce veți închiria acea chilie, numai de nu ați nimeri vreun cerșitoriu.

Zi lui Nicolae Ciurcu ca să anunțe *Dicționarul unguresc-rom[ânesc]* și pe al Academiei, cum și de ale sale, și în *Gazeta Transilvaniei*, de vreo 2 ori, și cite rinduri se vin pe cărțile mele, să-mi pună taxa în socoteală.

Am ostenit. Mai multe nu vă poci scrie. Spuneți mumă-voastră să nu se teamă de moarte, că ea este cu 7 ani mai mică decît mine. Eu nu mă tem: o dau pe ușă afară.

Al vostru iubitoriu,

Georgie.

Iacă ceva și de la Aurelia, despre Mărița. Și vai! frică-i mai este Măriței, ca mumei voastre.

163

[Sibiu 30 iulie 1882]¹

Am primit scrisoarea ta. Poimîine vă răspund și vă trimit ceva. Astăzi pleacă de aici, la voi, dd. Cósma și Roman, spre a instala filiala. Vine și casariul Petrescu. Poate că vă vor face vizită. Să vă purtați cu toată amabilitatea, dară cu cea mai strictă rezervă. Să nu întrebați de ce au mers acolo. Voi nu știți nimic.

Lui Iancu să-i puneți odaia la dispozițiune, oricînd o va cere. Să citească „Albinei“ din nr. 56. *Casariu* se cere, care să poarte 7 *catasife*. Să nu fie trecut de 40 ani.

[Adresa:] D. Doamnei Victoria C. Iuga, Brassó.

¹ Carte poștală databilă după ștampila poștei din Sibiu: „30/7, 82“. La Brașov, o zi mai tîrziu: „31/7, 82“.

164

[Sibiu, 12 noiembrie 1882]¹

De cînd am venit eu de la voi, 1 lună de zile, nu mi-ați mai scris nimic. De aceea eu sunt foarte îngrijat de voi, și mai virtos de Victoria, căci intră în iarnă ca reconvașcentă. Eu, dacă nu vă scriu mai des, vă trimit însă știre despre existența mea regulat, de 2 ori pe săptămîină. Așa-mi face și

Costea, de mai multe luni nu știu nimic despre el. Nu vrea să-mi răspundă nici la scrisoarea mea de la Brașov, din 8 oct[ombrie], nici la cea din 3 nov [embrie], despre un pachet cu cărți de cea mai mare importanță.

Cred că Nic[olae] I. Ciurcu v-a împărțit avizul meu, ca prețul de la alte 60 exemplare *Memorial* trimise de aici să vi-l numere, după vânzare, vouă acolo, firește scăzând rabatul său. Ar fi circa 48 fl., din care, însă 8 fl. sunt ai Victoriei, provizion pentru alte vânzări, ceilalți la mîna mamei voastre.

Nici Aurelia nu-mi mai scrie nimic. Ioan îmi scrie că se mută. Prea bine. Dați-i căscioară definitivă. În ale mincării și spălatului, vă veți învoi.

[Adresa:] D. doamnei Victoria C. I. Iuga. Brassó, strada Catarina 402.

¹ Carte poștală databilă după ștampila poștei din Sibiu: „12/11, 82“.

165

București, 26 nov. 1883

Iubita mea fiică!

Eu eram să plec mine, marți, la voi, dară d-n. Diamandi, cu care mă aflu tot la un hotel, protestă astăzi că nu mă lasă, că nu de aceea ceruse dinsul ca să fim deodată aici, pentru ca să-l și las așa curînd.

— Nu te îmbiia ca grecii — îmi zise —, cu cite zile vei șede pentru hatîrul meu, plătesc eu.

— Da redacția mea?!

— Acolo e fiu tău. Să lucre.

Voi mai sta două zile. Pînă atunci îți fac cunoscut că am scris la Sibii ca să-ți trimită îndată de la „Albina“ 95 franci, dară schimbați, adevă pre cit a fost plătit aici Costi la compactor. Dacă voi mai putea stoarce cit de puțin de aici, îți voi aduce eu.

Ambii, bărbatu-tău și fiu-tău, sunt bine, nu le este nimic. Pe Costi îl doare la un genunchi, dară pentru aceea îmbla toată ziua în sus și în jos.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

166

Sibii, 18 iuliu 1884

Iubita mea fiică!

Răspund pe scurt la ambele tale scrisori, din 6 și 13 iuliu, cum și la a d-lui Nic[olae] Ciurcu din 14. Voi începe cu cauza cea mai neplăcută, ce se trage din lăcomia de a lua procente mari fără siguranță de căpital, ca Făgărășanca. În adevăr, mi-ar fi și mie foarte necaz dacă ar pieri banii aceia.

Înainte de toate, mult mă mir de tine, nevastă, de ce nu faci să scoată banii de la cel din Săcele, dați pe ipotecă, și cu aceia să împaci și să răfuiști

'definitiv pe verișoară-ta, *cît se poate mai curînd*, iară nu să o trimiți pe la avocatul tău după alți bani. La tine este obligațiunea săceleanului? Să scrieți îndată acelui debitor ca să plătească banii. Știu că nu-i va plăti îndată, dară cu atît mai curînd să-i cereți. În cît pentru cei din Șărcaia, dacă avocatul Sim[ion] Mărgineanu v-a îmbiat cu polița, dn. Nic[olae] să facă iute o trată de la tine, la ordinul mamei sale, și să o *accepte* Mărgineanu. Dați-i și 6 luni respir dacă va cere, numai să apucați măcar atîta, accept, pe care giranta să-l poată escompta bunăoară la „Albina“. Dară cu aceasta să nu te ții sigură, că se poate foarte ușor ca nici la 6 luni să nu plătească, și polița să fie protestată. Tocma pentru aceea să scoateți nesmintit și neapărat, în 2—3 luni, și banii de la debitorul din Săcele, ca să-i aveți în rezervă la caz de protest. Să nu lăcomiți orbește la secătura de camătă, cu risc de a pierde capetele. Tu ai tot ce-ți trebuie, nicidecum nu ești silită să trăiești din dobînda banilor tăi, decît poate să ospeți din ei pe babe cu cafea și cu colaci; de altceva n-au nici o lipsă.

Să arătați toate acestea d-lui Nic[olae] Ciurcu și să-l asigurați că scrisoarea d-lui întru nimic nu m-a supărat, ci din contră, a făcut bine că mi-a scris.

Victoria! Să-mi trimiți cît mai curînd copie sau măcar numai extras din ambele obligațiuni, de la Săcele și de la Șărcaia, numele, connumele, n-rii caselor, anii, luna, ziua, suma datoriei, termenul de plată pe care s-a legat fiecare, ziua pînă la care vor fi plătit dobînda. De le voi avea pe acestea, voi lua și alte măsuri. Să știți însă că de Sfîn[tă]-Măria voi fi pe la surorile tale. Așadară, să-mi trimiteți mai curînd.

Bate oara. Mă cheamă la tipografie.

Al vostru iubitoriu,

Georgie.

Ieronim a fost 3 zile bolnav. Sufere greu de hemoroide, urmările șederei multe, ale somnului, cafelei, pipei.

[Sibiu, 29 aug. 1884]¹

Eu am scris astăzi lui Stein că în loc de 20% îi dau pe viitoriu 25% rabat, dară pe lingă comptant (*baare Bezahlung*) și că, văzînd urgența lui, îi trimit deocamdată 10 exempl[are] din Brașov, adecă prin tine. Mi se pare însă că tu n-ai atîtea legate. Să-i trimiți acum mai puține, 5—6 ex[emplare], compt[ant]. După aceea, el ne va scrie. Eu, adecă, i-am zis că mai am în Brașov numai 100 ex[emplare], că celelalte toate le-am dat demult lui Krafft în Sibii. Deci dacă Stein vrea să-mi ia 100 exempl[are], atunci i le las cu 30% rabat, sau și numai cu 2 fl. 1 ex[emplar]. Tot ar face 200 fl., pe care sumă o ați lua cu Aurelia drept în două. Bani pe 5—6 ex[emplare] cite vei trimite, sunt ai tăi.

Pe surorile și pe nepoții le-am aflat sănătoase, numai Aurelia, slăbuță. Mărița bine preste așteptarea mea, sănătoasă, veselă, *asezată*. Are locuință 6 încăperi bune, grădină mare, plină de legume, vaci elvețiene cu lapte de cite 6—8 cupe, prunci sănătoși ca niște mocănuți, și buni, bărbat să-l tot cauți.

Dară pe tine e supărat tare că nu-i mai scrii, când el citește scrisorile tale cu cea mai mare plăcere.

[Adresa:] D. doamnei Victoria C. I. Iuga. Brassó, strada Catarina 402.

¹ Carte poștală databilă după ștampila poștei din Sibiu: „84 aug. 29“.

168

Sibii, 19 mai n. 1885

Scumpa mea fiică!

Am primit scrisoarea ta din 10 mai, cum și alta de la Mărița, în care se bucură foarte de vigan; dară nu am primit nici un răspuns de la Costi. Apoi toama de nu ar fi intervenit și alte piedece în zilele din urmă, eu nu mă poci mișca de aici pînă ce nu va sosi la Brașov suma ce aștept de la Costi. Tu știi că cu acea condițiune v-am promis că voi veni pe Rosalii la voi. Apoi în acea zi nu știam că și Ieronim vrea să meargă pe Rosalii la Brașov, căci el a decis să se însoare. Foarte bine, dară mie mi-a spus numai înainte cu 10 zile. Așadară, îl las pe el să meargă. Amindoi nu putem lipsi dintru o dată de aici. Așa, rămîne ca eu să scap la St. Petru de *Observatoriul*, de care m-am săturat, atunci apoi, liniștit în sufletul meu, voi pleca și eu o dată în viață la *preumblare*, ușorat de grija cea mai mare ce mă mai apasă. De la voi am să plec la Aurelia și Mărița, de acolo la adunarea generală. Apoi mă apuc pe îndelete și cu plăcere de lucru pentru Academie, fără a mai cugeta la procurori și curtea de jurați; să nu-i mai auz de nume!

Așadară nene-vostru Ioan G. Ioan și nevastă-sa se mută la Sibii! Pînă atunci însă noi toți trebuie să stăm aici ca în permanență.

Ascultă! Dacă cumva nu ar veni banii de la Costi nici pînă în vinerea Rosaliilor, atunci să mă avizați în trei cuvinte, cu o carte de corespondență că n-au venit, ca să vă mai trimit ceva bani. Iară dacă ar veni, atunci să faci cum ți-am scris, să scoți 100 fl., v.a. pentru tine, să ia mama voastră 50 la trebuințele casei, iară suma cealaltă să o așezați în lada neagră, nefăcînd nici o vorbă cu nimeni pînă ce-ți voi da eu ordin cum să-i înaintezi încoace, poate chiar cu asignațiune de la „Albina“. Aurul a mai scăzut în preț de la 16% la 18%, spre norocul nostru.

Vă sărut pe toți și pe toate,

Georgie.

169

[Sibiu, ante 25 ianuarie 1885]¹

Am primit scrisoarea ta despre comediile de la voi, precum vei fi văzut și din *Obs[ervatoriul]*.

Eu sunt sănătos. Se vede că voi nu ați citit scrisoarea adresată Octaviei, ca să vă convingeți că sunt sănătos. Nu pier eu, oricît mă blastămă vrăjmașii

românilor, iară după ce voi apune, vor fi alții în locul meu. Eroarea cu netrimiteria *Observatoriului* la toți ai noștri s-a întâmplat din o neînțelegere a lui Ieronim cu tipograful. M-am năcăjit și am îndreptat abia cu nr. 3. Voisem să vă trimit și acum, ca în 1884, vreo 10 exempl[are] nr. 1, că doară ați mai afla abonați. Vă trimit mine. Aș voi tare ca să apuce *Obs[ervatoriul]* în cafenea de la Alee și de la Poarta Vamei. Diamandi este tot la Viena, de acolo n-au abonat. Să întrebe cineva la casa lor, mai vreu? Casina a prenumerat.

Pe Navrea l-am înscris. Ciorapii i-am primit.

[Adresa:] D. doamnei Victoria C. Iuga. Brassó, strada Catarina 402.

¹ Carte poștală databilă după ștampila poștei la sosire în Brașov: „Brasso 85. JUN. 24“.

170

[Sibiu, 19 ianuarie 1885]¹

Am primit scrisoarea ta din 16, și iată răspunsul. Eu nu am voit să iau cu mine scrisorile Aureliei, că nu aveam nici o trebuință de ele. Cu toate acestea, le căutai foaie de foaie în cartonul meu. Era numai una coresp[ondență] din 25 febr[uarie] adresată mie pt. bani și note, dară în aceasta nu vorbea de haina Măriței. Vedeți că se vor fi rătăcit acolo, în loc. În fine, vă puteți voi orienta și fără de acelea.

Eu voi face prea bucuros pt. d-na Henrietta, dară nu am *Kr[onstädter]* *Z[ei]t[un]g* nr. 78. Să mi se trimită îndată. Costă 10 cr[ăișar]i. Cumpărați-l voi fără știrea ei și mi-l trimiteți. Porto, 1 cr. sau 2.

M-aș mira foarte de dorul d-nelor Elefterescu și Kertsch; dară tu tot mișelcuță. Ei bine, spune-le că în locul meu vor vedea trei cărțicele: un *Memorial* francez pt. doamna Kertsch, 3 viteji pt. d-na Elefterescu. Acelea cărțicele vor avea în Brașov rola epistolelor triste ale lui Ovid din exil de la Tomi sau Constanța de astăzi.

Vă sărut pe fiecare.

Mîine scriu a doua oară lui Mihai despre sobe.

[Adresa:] D. doamnei Victoria C. Iuga. Brassó, strada Catarina 402.

¹ Carte poștală databilă după ștampila poștei din Sibiu: „Nagy-Szeben 85 Apr. 19“.

171

[Sibiu, 21 mai 1885]¹

Cred că ai primit scrisoarea mea de alaltăieri, în care spuneam că ai să faci dacă cumva pînă mîine, vineri, nu vine nimic de la Costi, să vă trimit de aici. Agio se îndreaptă bine. Dară iată pentru ce îți scriu astăzi. Avem în pod multe exemplare din *Convențiunea comercială* încheiată între Austro-

Ungaria și România la 1875/6. Dă vreo 10 exempl[are] la librăria Nic[olae] I. Ciurcu, în comision, cu rabat ca la altele. Prețul 85 cr. sau 2 lei n[oi]. O voi anunța de vreo trei-patru ori. Trimite-mi și mie 1 exempl[ar] în +.

[Adresa:] D. doamnei Victoria C. Iuga. Brassó.

¹ Databilă după text. A sosit în Brașov o zi mai târziu, după ștampila poștei: „Brasso 85 MAJ. 22“.

172

Sibii, 25/13 mai 1885

Iubita mea fiică!

Pină a nu răspunde la biletele tale din 22 și 24 ale c[urente]i, voiam să aștept și venirea scrisorii de la bărbatul tău, ca să fiu în deplină cunoștință de lucru. Văzind însă că de la el nici astăzi nu-mi veni răspuns, mă folosesc de timp și, înainte de toate îmi descopăr bucuria că au ajuns la voi acei 1 500. Rămîne acum ca să-i întrebuițăm așa cum ne cer împrejurările și interesele familiilor noastre. Așadară, iată din nou dispozițiunea mea. Să schimbi suma întreagă la „Albina“, oricum se va putea, sau dacă credeți că veți căpăta mai mult, la Casa Stănescu. După ce i-ai schimbat, 100 fl. v. a. să-i ai tu, 50 fl. și cît cr[ăițar]i ar mai trece preste suma întreagă să-i ia mama voastră. Cealaltă sumă să mi-o trimiteți întreagă incoace, prin poștă, în asignațiune roșie, drept la adresa mea. Sau dacă nu-ți este îndemină așa, să întrebați pe d-n. Petrescu de la „Albina“, noul chef (nu *Keff*), nu cumva ar putea primi banii acolo și să-ți dea asignațiunea către „Albina“-mamă din Sibii, cu termin sau à vista (de la vedere, din ziua în care se prezintă asignațiunea), sau cu termin de 3 zile.

Mă aflu în restanță datoriu pentru *Observatoriu* pe 6 luni cu sumă de preste 600 fl. v. a., și Krafft încă e strimtorat, că în anul trecut și în acesta ne-a mers rău la amindoi. Îmi cerea poliță. Nu am voit să-i dau, că mă apucă fiorii de polițe, să nu le auz de nume. Mă voi sili să-i plătesc pină la Anul Nou viit[or], tot cu ce-i voi mai rămnea datoriu la încheiere, în 3 iuniu v[echi]. Voi cerca să-i plătesc și în cărți, de aceea ți-am cerut ca să-mi arăți numărul dicționarilor ungurești cite mai sunt acolo, *afară* de cele 100 ex[emplare] din care lipsește 1 coală, care este la Krafft, trimisă incoace din eroare. Să-mi arăți și nr. dicționarilor Academiei, cite vor mai fi acolo.

În cît pentru restul de 1 000 lei n[oi], cred că ne va veni și acela, după ce vor tăia și încasa cupoanele de la 1 iuliu a. c., după mulțimea obligațiunilor de stat pe care le au în proprietatea lor. Tot ai noștri vor fi și ne vor prinde foarte bine tocma pre cînd voi fi după St. Petru, care zi o aștept cu mare dor, ca și cum așteaptă școlarii vacațiunea. De cînd m-am decis ca să mă las de foaia politică, să simț mai ușor, pare că am scăpat de greutatea unei petri de moară. Pine amară sub un despotism nerușinat ca cel de acum. De aș ști că voi ajunge să mînc numai piine uscată și să beu pe ea apă, cu despotismul actual nu mai voi să am a face nici o zi. Abia apuc să-mi văz scoasă și cauțiunea și așezată frumșel în lada neagră.

Cînd va veni 100 de lei, tu vei avea parte și de acolo. Într-aceea bagă de samă ca să nu rămii la dătoria casei în restanță preste 3 ani, căci atunci casa este obligată prin lege a cere vînzarea obiectului. Vezi de scoateți și de la studenți tot, pînă la 1 cr[uce]riu, că mai aveți numai 1 lună, să nu rămîneți păcălite. Tot așa și de la Olescher (Oleresch) să scoată mamă-ta, ca să se ajungă pînă ce voi veni eu. Atunci, apoi, vom merge pe vreo zi și la Vilcele ori Zaizon, să ne îmbătăm de apă minerală.

Famiiliile Stăneștilor ies undeva?

Mărița mi-a scris cu mare bucurie de rochie. Îmi zice, apoi, că tu i-ai scris că eu am să merg la ei cu scop ca să-i văz eu rochia. Am ris și eu. E cam departe pînă la Hațeg, ca să mergi să vezi numai o rochie. Să-i văz pe ei pe toți, da, și cum scrie ea „pe scumpul mamei *Fabiu Coriolan*“. Măi, măi, da sus s-a mai avîntat Mihail Bontescu, pînă la romanii cei mai vechi!

Din însuratul lui Ieronim iarăși nu s-a ales nimic, și i-a fost năcaz că eu v-am scris vouă despre aceasta. Știi tu pe cine era să ia? Pe vară-sa, fiica lui Octaviu! Eu nu i-am stat în cale, să alerge să-și ciștige dispensațiune. A dat D-zeu de s-a păcălit și s-a stricat. Dară voi să *tăceți*, că-i ajunge și lui, ca nouă, cu năcazurile și scirbele de la „Albina“, după moartea lui Roman, a cărui familie a rămas atît de săracă, încît am înmărmurit cu toții, și apoi dătorii preste 30 mii! Ca un fulger din ceriul senin! Moartea ca moartea, dar omul avea plată fixă 3500 fl. și tantiemă cu alte picușuri preste 1300 fl., cu totul aproape 5000 fl. siguri. Și totuși, dătorii mari. Curge investigațiune strictă. Dătoriiile nu sunt la „Albina“, ci pe la alții, anume pe la bătrînul Dunca 17.000, la o văduvă 3.000 fl., la alți cițiva preste 10.000 fl. Adevărat că are 7 copii, din cari 2 fete mari pe care tocma acuma era să le mărite, mai dintru o dată. Speculele de pe lături de „Albina“ l-au adus la acea soarte, căci era lacom preste măsură.

Dară toate acestea nu sunt pentru babele oaspetele voastre, ci numai pentru voi, ca să cunoașteți din nou ce sunt *avuțiile lumii*.

Se pare că doamnei H. Vautier îi va fi plăcut art[icolul] din nr. 34, căci după ce i-am trimis un exempl[ar] de onoare, îmi mai ceru 10.

Avui eu, avurăți și voi noroc că astăzi este a doua zi de Rusalii, căci altă dată nu aș fi putut să vă scriu nici a patra parte din cite vă scrisei.

Al vostru iubitoriu,

Georgie.

Iubita mea fiică!

Grăbesc a-ți face cunoscut că am primit suma de 500 fl. Totodată incuviințez că a reținut mamă-ta 68 fl. 25. Aureliei în voi trimite din alte ciștiguri, că cei 500 fl. i-am dat întregi lui Krafft, ca să mă știu cit se poate mai ușorat, țînînd pururea la învățatura că dacă nu poci fi bogat, incai dătoriu să nu rămîn la nimini. *Sărac și curat*, ca să rămînă și conștiința liniștită.

Îmi scrieși că la 100 dicționarie ungur[ești] lipsește 1 coală. De la care pagină lipsește? Ori că este coala din urmă?

Costea nu mi-a scris deloc, numai mi-a telegrafat 5 cuvinte despre bani-
inainte cu 2 săptămîni. Mi-a scris numai nefericitul Leon că i s-a dat un post-
de contabil la Tirgoviște, cu 250 l. n. pe lună. O, de ar ști prețui norocul său!

A dracului nemțoaică ori sască este aceea de la Brașov! Atîta știu că este
măritată, cu bărbat; îl chemase însă cu tot adînsul pe Rusalii. Cine să fie?

Mă grăbesc tare.

Al vostru iubitoriu,

Georgie

174

Sibii, 2 iul. 1885

Iubita mea fiică!

Eu am primit astăzi biletul tău despre cei 500 l. n. Iacă ce să faceți cu
ei. Să-i schimbați îndată acolo pe loc. Aici se dă pe 1 leu 44 $\frac{1}{2}$ cr[ăitar]i. Veți
prinde, din 500 l. n., în v. a. f. preste 220 fl. Din această sumă să depui cu
dobîndă, pe numele meu, la filiala de acolo a „Albinei“, pe 30 de zile v. a. f.
150. Să-i trimiți Aureliei în numele meu 20. Restul ce rămîne să-l împarți
drept în două între mama voastră și între tine, adecă circa preste 25 fl. la una.

Cu Nic[olae] Ciurcu să închei, dară, pe 50 exemplarie, dară din prețul vechi
nu poti lăsa nici un ban. Să-i spui curat. Dacă crezi tu că lui Georgie *singur*
ii vor trebui, pe un an întreg, cărți și rechizite în sumă de aproape 60 fl. v. a. ?
Întrebați pe un profesor.

În cît pentru viitoriul lui Georgie, nu poti zice astăzi nimic, pînă nu voi
veni la Brașov. Atîta totuși zic de acuma: ori cite eminențe să aibă de la un
gimnaziu românesc, de nu va ști măcar două limbi străine *perfect*, progres
mare în *viața practică* nu va face.

Al vostru părinte iuvitoriu,

Georgie.

Să-mi scrii cu cît ai schimbat, ca să-mi trec la socoteală.

175

[Sibiu, 5 iulie 1885]¹

În răspunsurile mele am uitat, ca niciodată, de cele două asecuranțe. Se
cer 28 fl. Terminul a fost în 4 iuliu. Să scoateți 30 fl. din cei 150, lăsînd la
filială numai 120 fl. și să scoateți de la Jeckel adevărîțele în regulă, punîndu-
le la bună păstrare. Să nu uități nici de Aurelia.

Georgie.

[Adresa:] D. doamnei Victoria C. Iuga. Brassó, strada Catarina 402.

¹ Carte poștală databilă după ștampila poștei din Sibiu: „Nagy Szeben 85 JUL. 5“.

Sibii, 11 iul., adecă ziua de S. Ap[ostoli] 1885

Scumpa mea fiică!

Fiindcă tu ai visat așa de rău precum îmi scrii de alaltăieri, eu mă grăbesc să te asigur că visul tău nu se va adevăra niciodată, ci tocma *din contră*. Dacă dorința ta „de a o lua la sănătoasă“ purcede numai din cauză că ai vrea să scapi de moșit, atunci eu îți sfătuiesc să închizi ochii, să mai bei și acel păhar. Am băut și eu prea multe păhare de acelea, adecă am mers unde nu am voit, am făcut complimente la persoane care meritau să le trag pălmi; rău mai mic, spre a încunjura altele mai mari.

Socoteala am văzut-o; este bine. Costea poate să trimită restul întreg din încasările cupoanelor de la iuliu. Ne-ar prinde foarte bine acum, când voiesc și doresc să mă curăț de orice angajamente și obliguri, aici și acolo. Adecă aici numai cu tipograful, cărui îi rămân datoriu cu 490 fl. v. a., dară i-am spus că are să mai aștepte 6 luni de zile, adecă până când ministerul va permite să mi se restituie cautiunea de 3000 fl. v. a. Atunci apoi, pe lângă ce trăirăm 7¹/₂ ani după munca de aici, plătind acea datorie la tipograf, rămînem cu un ciștig curat de v. a. fl. 2.500, rămas din munca cu condeiu. Am să mai vind și păduricea de la Petrid cu 500 fl. și așa vom avea 3.000 fl., iară cu acțiunile Aureliei, pe care i le-am răscumpărat în 200 fl., vor fi 3.200 fl. Sumă mică aceasta, dară eu am început să o ciștig din dec[embrie] 1877 spre [18]78 numai cu căpital de 30 (zi treizeci) florini.

Voi mă întrebați când am să merg la voi. Voi merge pe la finea lunii acesteia, adecă preste 20 sau 22 zile, pre cînd cred că se va întoarce baronul de la Mehadia, în locul căruia sunt pus de inspector preste zidirea școalelor noastre și a internatului de fetițe. Pînă atunci voi termina și diversele socoteli de cărți cu tipograful, voi curăți și multele restante de corespondențe cite-mi rămăseră de la *Observat[oriul]*, în fine voi tipări și foaia *Transilvania* pe 2 luni înainte, pentru ca așa, ușorindu-mă, să poci sta cu voi pînă în 26—7 august, apoi să plec la adunarea generală de la Gherla, de acolo să merg la Petrid ca să așezăm cele două cruci la mormintele părinților mei, ale citorva frați și 1 soră, Aurica, să le fac și *parastas cu pomană*. De acolo am să merg la Aurelia și la Bontescu cu Mărița, să vedem ce măsuri avem să luăm și pentru pruncii Aureliei, că și aceia se poartă foarte bine, sărmanii. După toate acelea, am să-mi adun toată grija și luarea-aminte pentru lucrările Academiei, care, precum vedem, se poartă cătră mine, prin urmare cătră toată familia noastră, cu o rară bunăvoință.

Din acestea voi puteți vedea că aveți timp de ajuns ca să grijiți camera studenților, dară fără multe farafasticuri, că nu merită.

Altă treabă am eu să vă incredințez vouă: să dați la un legătoriu de cărți 300 adecă trei sute de exempl[are] din *Dicționarul unguresc-romănesc*, ca să le broșureze ușor; dară să vă tocniți cu el. Aici plătim de 1 exemplariu cite 3 cruceri. Dacă în Brașov vor cere prea peste măsură mult, atunci am să le aduc pe toate aici. Să spuneți compactorului ca să numere cu cea mai mare exactitate, și orice defecte sau prisoase s-ar ivi, să și le arate, iară prisoasele să fie păstrate cu grijă, ca să împlinim din acelea defectele la celelalte exemplarie.

Eu nu mă mir că cei din cl. VIII au pățit-o. Nu este numai o cauză, ci citeva. Dară despre acestea și altele multe vom conversa la timpul său.

Eu nu vă mai poci scrie pînă la venirea mea, dară mama voastră să mă înștiințeze pînă în 8 zile dacă cauza cu sascele de la Șărcaia stă tot așa cum am lăsat-o eu la Paști.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

177

Hațeg, 12 sept. 1885 st. n.

Iubita mea fiică Victoria!

Din corespondența ta adresată sororii tale, Aureliei, văz că bărbatul tău voiește să știe pe unde mă aflu eu în zilele acestea. Fie oricare cauză pentru care soțul tău face acea întrebare, tu fii bună, precum ești, și răspunde îndată că eu după adunarea generală a Asociațiunii transilvănene, care a decurs foarte frumos și în toată regula, am plecat în 19/31 aug[ust] în misiunea dată mie de către Academie, spre a căuta documente pe unde am sperat că le voi afla, pînă ce am ajuns la soru-ta Aurelia, de unde venii astăzi la Hațeg, iară de aici plec poimîine pe la Grădiște (Sarmisagetusa), prin Poarta de Fier (strimtoarea munților) la Banat, unde am să cercetez descoperirile și săpăturile arheologice mai proaspete, și în Temișoara noul muzeu de antichități. De acolo trec, prin Arad, iarăși la Oradea Mare, unde aș mai avea și eu și oricare altul cel puțin un an de zile.

Deci dacă Costi are să-mi facă ceva cunoscut de urgență, să nu-și pregete a-mi scrie de-a dreptul la Oradea Mare (Nagy Várad), însă adresa mea, nesigilată, să o pună în altă adresă, a ta, iară tu să o trimiți la Oradea, sub adresa: Rever[endului] domn *Samuel Ciceronescu*, arhivariu al Episcopiei greco-catolice, în N[agy] Várad, fără a-i scrie acestuia ceva. Suntem siliți să luăm astfeli de măsuri în corespondențele noastre, pentru că de cînd cu nebunia de legat a carpațiștilor desperați din București, corespondențele pe poștă nu mai sunt sigure pentru o mulțime de români, și cei cari le primesc sunt luați la goană, li se calcă casele, sunt arestați, scuipați și huiduiți. Pe aici s-a lătit tare vorba că carpațiștii, în partea cea mai mare a lor flăminzi și golani, stau de-a dreptul în șoldul diplomației muscălești*.

* Aprecieri aspră a lui George Bariț la adresa ardelenilor reuniți la București în Societatea „Carpații”, care s-a înființat în 24 ianuarie 1882. Scopul societății are un dublu aspect: de a realiza o unitate de acțiune între membri, în sprijinul unor acțiuni diversificate cu caracter național și patriotic și de a brusca atitudinea și acțiunile politice în direcția eliberării Transilvaniei de sub stăpînirea austro-ungară. În 1884 propaganda „carpațiștilor” a stîrnit un conflict diplomatic între România și Austro-Ungaria. Ca urmare, autoritățile românești i-au expulzat din țară pe liderii societății, tinerii ardeleni George Secășanu și Gheorghe Ocășanu. Vezi despre Societatea „Carpații” și activitatea ei: Al. Lapedatu, *Un episod revoluționar în luptele naționale ale românilor de peste munți acum o jumătate de veac*, București, 1937; G.B.C., VII, București, 1985, p. 144, n. 1. Ca om al unei alte generații și fruntaș al partidei care promova o metodologie de luptă care să pornească din Transilvania, prin organizarea politică a românilor de aici, Bariț nu putea fi de acord cu metodele celor refugiați peste munți. Condițiile difereau. De altfel nici un fruntaș ardelen din Partidul Național Român nu a fost de acord pe față cu aceste metode, ceea ce nu înseamnă că tinerii de la „Carpații” nu au avut aderenți și sprijinitori *confidențiali* în Transilvania, în rîndul celor mai proeminente personalități ale vremii. Aversiunea aparte a lui Bariț se explică printr-un incident de familie: fratele său Leon Bariț, om de peste 60 de ani, falimentat în Transilvania și refugiat în București, din cauza sărăciei și a disperării s-a alăturat „carpațiștilor”, în marea lor majoritate tineri, aproape copii. Acest fapt i-a îngreunat lui Bariț posibilitatea de a-i exopera fratelui ajuns la ananghie un post în București, unde autoritățile erau *nevoite*, din cauza atitudinii de moment a lui Carol I, să manifeste ostilitate față de activitatea societății.

Eu, din partea mea, am avut mare noroc că am sistat ziarul meu politic. Kossuthianii de la Cluș și carpațiștii de la București, toți matori pentru casa nebunilor. Facă-și de cap și unii și alții.

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

178

Sibii, 3 oct. 1885

Iubita mea fiică!

Am sosit aici numai în 29 sept[embrie], adică de 5 zile, și am aflat o scrisoare a d-lui N. I. Ciurcu, în care-mi cere să-l cunun. Dd-lor nu-mi pot sau nu vor să-mi creadă că-mi e absolut preste putință, din mai multe cauze. Apoi nimeni nu-și alege nuni trecuți de 70 și mai bine de ani. Cred că miine pleacă și Ieronim la voi și vă va spune mai multe.

Îți alătur./ scrisoare a frate-meu Octavie. De va veni aceea nebună la voi, să o dați afară. Are boală de bărbați, e de casa nebunilor.

Eu am călătorit în pace și cu bun rezultat. Dorăsc să aflu de la voi cum stați cu reparătura casei, așijderea bibliotecii, încășarea de la Nic[olaș] Ciurcu, plata asecuranței etc.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Să nu-i pomenești nimic de această scrisoare.

179

Sibii, 28 oct. 1885

Iubită fiică!

Fiind eu dat în luna aceasta, ca delegat, de ajutoriu d-lui I. G. Ioan (pe lângă diurne), sunt ocupat preste măsură. Apoi pe la nov[embrie] pînă pe 5 suntem invitați cu d-n. baron și cu Șuluțiu la Blaș. Cu toate acestea, îmi iau $1/2$ oară spre a răspunde cîte ceva la corespondența ta din urmă.

Că la scrisoarea mea trimisă lui Costi nu-ți vine răspuns, n-ai să te miri; dară bine că i-ai trimis-o. Cele ce-mi scrii despre mama voastră m-au îngrijat foarte. Nu vă pregetați, sau tu sau Octavia, mă informați dintru o săptămînă în alta dacă-i este tot mai rău. Vedeți, nu cumva suferă de morbul mamei sale și al frate-său, care ar fi teribil și ar dura mult.

Iudita Măcelariu, soția d-lui consiliariu, a repăusat aseară cătră 7 ore, lovită de gută. S-a chinuit numai 5 oare. Dară înainte cu 2 ani avuse scurgere de sînge din nas într-un grad nepomenit, și de atunci se simțea tot mai rău. Numai alaltăieri se întorsese de la culesul viilor ce au la Miercurea.

Adecă în ce zi se face nunta lui Ciurcu? Și din cine să scoată popa pe dracul? Și pentru ce?

Acum știu de ce i-au trebuit Aureliei banii de la tine. Dară citește-i scrisoarea./.. Bune schimbări a făcut și Aurelia, cu bani puțini. Brava femeie este și ea.

Vă sărut pe toți și pe toate. Al vostru părinte,

Georgie

D- nei Vautier voi trimite poimaine testimoniul cerut. Virginia să-i spuie dară să mă scuze cu afacerile multe.

180

Sibii, 25 nov. 1885.

Iubita mea fiică!

Scrisoarea ta de alaltăieri o primii astăzi, cînd îți și răspund, pre cit mă iartă timpul pînă la plecarea poștei. Ai făcut foarte bine că mi-ai scris așa limpede. Pe mine nu ai să mă cruți cu tăcerea, căci eu sunt oțelit de suferințele vieței și gata la oricare alte lovituri. Dacă mi-ar fi cu puțință fără mari pagube, chiar astăzi aş pleca la voi. Tu însă mai știi ce periculoasă este pentru mine călătoria în cap de iarnă. Cu toate acestea, iacă-ți zic: văzînd criza supremă, să-mi telegrăfați pe loc. Nota bene. Eu poci pleca de aici numai zioa la 10^{1/2} oare. Aurelia și Mărița nu pot pleca, decît numai pentru cazul *extrem*. Lăsați că le scriu eu. Dacă cere consiliu, să-l convocați, măcar că este știut: cu cit mai mulți medici, cu atît mai sigură moartea. Preot nu cere? Faceți să ceară.

Mama voastră e de 67 de ani, cu 7 ani mai mică decît mine, dară natura ei cea violentă a îmbătrînit-o ca de 80.

Ascultă, Victorio! Tu ești în pericol de a te îmbolnăvi însăși. Să iei *negreșit o femeie de ajutoriu*, fie de la spital sau de airea. Aici nu incape cruțare de citiva florini. Miine sau poimaine, mai pe larg.

Eu acum sunt sănătos.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

181

Sibii, 28 nov. 1885.

Iubita mea fiică!

Alaltăieri ți-am răspuns numai pre cit am apucat inaintea poștei. Astăzi mai adaog, pentru *orice întimplare*, încă unele impregiurări preparative.

Trebuie să stau gata cu o sumă considerabilă de bani numărați, căci deși eu sunt convins că o înmormintare de cel mai mult 300 fl., pentru mine sau pentru mama voastră, în Brașov sau în Sibii, este cea mai mare ce se cuvine

a cheltui, iară ce ar trece preste aceea ar fi curat o nebunie, o paradă și o pagubă a membrilor familiei, din deșertăciune și în folosul străinilor, dară mai urmează și alte spese, pe haine femeiești de doliu, mai ales pentru care sunt lipsite, iară lipsite sunt toate, afară doară de Octavia, cu toate că eu nici pe ea nu o țin de bogată cu atîți prunci cîți are și mai poate avea. Preste acestea călătoriile la Brașov și înapoi pentru noi patru inși cei absenți din Brașov încă au să coste suta și mai mult. Așadară, aceasta e grija mea cea mai de aproape, să fim astrucați cu banii *noștri*, nu cu bani împrumutați sau pe credit. Pe aceasta pun și eu mare temeii, nu cumva să fim înmormîntați ca de pomană, bunăoară ca Hodoș ș. a. Cu toate acestea, voi să-mi țineti căscioara de bibliotecă în curte, cu masă, cu pat, cu soba grijită, urloiu măturat bine, așa ca oricînd oi veni, să șez, să lucru și să dorm acolo în tot timpul petrecerii mele în Brașov, care poate să țină cu săptămîinile căci voi avea *în orice caz* mult de scris și multe de regulat pentru cel mai aproape viitoriu. Totodată, să mă informezi într-un mod ca să nu o bagi în prepus, unde și cum au așezat banii scoși de la săceleanul și de la Mărgineanu, și dacă acesta a plătit și restul. Apoi, am trebuință mare să știu dacă Nic[olae] Ciurcu, librariul, va plăti măcar o parte din prețul dicționarielor cumpărate, și pe cînd? Ca să mă știu regula de aici. În fine, repet că dacă mama voastră e tot în așternut, nesmintit să iei o femeie în ajutoriu. *Tu să te cruți.*

Noi, aici, ne consultăm cu Ieronim. Înțelegeți-vă și voi acolo amîndouă cu Octavia.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

P. S. Dacă nu-mi poți tu scrie, să-mi scrie Virginia, sau dacă poate, Octavia. Miine scriu lui Bontescu.

182

Sibil, 17 febr. n. 1886

Iubita mea fiică!

Am primit ieri scrisoarea ta din 14, adecă a treia zi, căci acum așa umblă poștele. Îți voi răspunde la cîteva puncte, pre cît mă iartă timpul. Eu am sosit aici bine. În acea seară a venit și Ieronim în odaia mea, m-a salutat și s-a dus. De atunci am mai vorbit amîndoi încă o dată, scurt foarte, pe stradă. Suntem foarte bine, eu cu studiile mele, el cu serviciul său. Octaviei să nu-i cadă nici un rău dacă nu m-am dus pe la ei. Ce eram să caut? Să mă amestec în certele bărbatului cu femeia, să împac ura dintre noră și cuscră? Sunt prea bătrîn pentru ticăloșii de acestea. Împac acolo unde aflu ascultare. Unde, nu, nu mă amestec. Și apoi prepusul nu are împăcare niciodată.

Am aflat aici foarte turburați pe membrii comitetului Asociațiunei și a rămas ca să-i împac eu. După o ședință de 3 oare, i-am împăcat aseară, încît s-au mirat vreo zece inși, apoi s-au despărțit făcînd la glume de ale lui Cosma, care năcăjește pe călugări cu femeile.

Sunt vreo 7 ani de cînd Mih[ail] Stănescu îmi scrisese cu durere multă despre purtarea nevastei sale. Atunci i-am dat răspuns ca să le fie de ajuns.

Mai mult nu aş şti să fac nici astăzi. Dară, mai pe scurt, la persoane pururea bursucate şi certate, ce să caut eu?

În cit pentru mia de la asigurare, după ce nu voiesc să mi-o dea fără secătura de copie de la comisiunea orfanală, acum trebuie să aşteptăm, şi încă mă tem că vom aştepta mult.

Coprinsul depeşei venite de la bărbatu-tău m-a pus la mirare. Au mulţi bani de prisos că, în loc de a plăti 15 bani porto la o scrisorică, aruncă mereu lei pentru depeşe telegrafice. Sau că prea ostenesc scriind epistole? Dară Iancu ce să caute iară la Braşov şi să cheltuiască cu drumurile? Poate fi că el a ieşit de la librărie şi a rămas ca să se primble încoace şi încolo? Pentru biletul şi cărticica de contribuţiune nu avea ce să caute la Braşov. Să fie trimis chitanţa îndată după cea de întâi scrisoare a ta prin care l-ai provocat, sau dacă el a pierdut chitanţa de 4 fl., sau că nici că o primise, atunci nu avea decit să trimită 4 fl. contribuţiune, iară să nu facă spese de 6—7 ori mai mari venind pe la Braşov. Ce misterii pot să fie toate acestea? În fine, doară vei totuşi afla preste puțin misteriiile.

Tu-mi zici că rogi pe D-zeu ca să-ţi poţi păstra pacienţa. Tot aşa zic şi eu, cu adaos însă că de aici încolo cu braşovenii ciţi îţi intră în mină, să fii întocma aşa de strinsă şi rigoroasă, precum ai văzut că a fost repausata mama voastră. Dacă ei nu vor să ştie de lipsele tale, nu ai să ştii nici tu de ale lor. Să-ţi vezi de tine şi de cei doi băiaţi pe cari îi ai lângă tine, şi pentru cari voi ajuta şi eu cit voi mai fi în viaţă şi pre cit timp se vor purta ca şi pînă acuma.

Eu ştiu bine cit eşti tu de ocupată şi nu cer să-mi scrii des, ci numai cînd afli tu cu cale. Singura excepţiune o fac acuma, cerîndu-ţi ca dacă se va face inventariul, să-mi scrii rezultatul, adecă: *cit* au preţuit casa, *cit* obiectele şi dacă la pasive s-au trecut pretensiunea mea cea mare asupra casei, precum i-am dat-o în scris d-lui Mărgineanu, precum şi toate spesele de îngropăciune etc. Cu aceeaşi ocaziune mi-ai face o plăcere deosebită dacă mi-ai cîştiga prin cineva, de la comitetul Reuniunii fem[eilor] rom[âne], la care este preşedintă Maria Secăreanu, un exemplariu din statutele aceleia, pe *bani*, dacă nu se impart gratis. Totodată să aflaţi pe sigur cit este astăzi capitalul acelei reuniuni, în care se compută şi casa din Tîrgul Boilor. Cîte sute se dau ca ajutoriu la şcoala de fete din Braşov şi cîte în alte părţi. Cele 300 fl. care se dădea la şcoala din Sibii, comitetul din Braşov le-a oprit, le-a casat.

Nu cumva s-a publicat în *Gazetă* sau airea bilanţul Reuniunii? Mult aş dori ca să-l am întreg, în interesul cauzei. Dară toate acestea informaţiuni să le cîştigăm pe nesimţite, ca să nu deşteptăm prepusuri. Le-am însemnat pe altă hîrtie, separată.

În cit pentru secretele familiei Ciurcu, îmi veni foarte curios că la sosirea mea aici aflai pe masă două scrisori de la familia Nicoară din Deva, subscrise de tată, mamă şi fiu mai mare, una de condolenţă, alta de Anul Nou, amîndouă pline de laude mari, împreunate şi cu invitare călduroasă ca, oricînd voi mai merge la Deva, să nu trag la nimeni altul, ci drept la casa dd-lor. De aici poţi judeca cit de tare avem să ne apărăm şi ferim noi de amestec în acelea certe din Braşov, pe care dealtmentrea mie nu mi-a fost greu a le prevedea.

Pe Virginia noastră să nu ai tu grijă că vei păţi ca ceea, întii că tu ştii bine ce creştere i-ai dat, al doilea că vei şti să tractezi cu soacra, respective cuscra, oricît ar fi aceea de tătăroaică.

Acum, după acestea, primeşte şi de la mine o ştire cornurată. Bărbatul Iustinei, Vas[ile] Popescu de la Juc, îmi scrise din 13 febr[uarie] că fiica nefericitului meu frate Octaviu au ajuns în casa nebunilor! După cele două scrisori

ale ei, pe care le promisem de la Cohalm, nu mă mir deloc că s-a întinplat așa ceva. Scrisorile acelea erau ieșite din creș[ie]ri de om smintit tare. Iată cu ce poamă schimbbase Ieronim inelul!

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

183

Sibii, 28 febr. 1886

Iubita mea fiică!

Astăzi, duminică, am primit scrisorile voastre, cum și cei 300 l. n. și voi urma cu ei, mâine, întocma cum cere bărbatu-tău. Scrisoarea dînsului e ca desperată, dară și a ta este prea melancolică. Lasă melancolia. Cam la 18, mult 18 mart[ie] voi fi la tine, în 23 la Costi. Am să-l scap, dară spre binele tău și al pruncilor tăi. Pînă trăiesc și sunt sănătos, nu vă sufer să-mi despe-rați. Că Iancu o păți cu jidanul sau cine este, nu mă mir. O mai pat și alții. Își va afla el loc.

Rogu-te, ce ți-a venit ție ca să-mi propui să dau casele cu chirie? Am ris cînd am citit. Ori că vrei ca eu, venind la Brașov, să nu trag la casa noastră, sau dacă voi trage, să-mi facă Petreasca de mîncare? Lasă ideile acestea curioase. Cum ai șezut pînă acuma, șezi și de aci înainte acolo unde te afli, la tine *acasă*, tot *acasă*.

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

Nu mi-ai scris ce venit are Reuniunea f[emeilor] r[omâne] și cit dă la școalele din Brașov.

184

[Sibiu, 15 martie 1886]¹

La scrisoarea ta de vineri 12 mart[ie] răspund că eu voi pleca de aici joi în 6/18 mart[ie] la 11 oare în[aint]e de am[iază], ca să fiu de seară la voi. În 22 mart[ie] voi merge mai departe. Pînă atunci am să reglez și aici cîteva afaceri mari și alta la Orăștie. Doresc ca la sosirea mea să-mi puteți spune numai atîta, dacă avocatul a scos măcar comisiunea prețuitoare, ca să se știe încai ce preț s-au pus la cele două case. Dacă n-au scos nici pînă acuma comisiune, atunci afacerea se va mai întinde pe 5—6 luni înainte.

Afară de voi nu are să știe nimeni de plecarea mea.

Georgie.

¹ Carte poștală databilă după ștampila poștei din Sibiu: „Nagy-Szeben 86 MAR. 15“.

București, 24/12 mart. 1886

Iubita mea fiică!

Nu voi să te las în așteptare îngrijată. Am călătorit împreună cu adv[oca-tul] Ios[if] Pușcariu, cu vecinul Mincu și cu d-na văduvă Béli, care veni să asiste la nașterea noru-sa. Am tras la Costi, v-am ascultat, însă nu am putut rămâne acolo decît numai pînă ieri. Odăile lor sunt partere, și anume, a lui Costi cufundată cu o treaptă bună mai jos decît suprafața curței, prin urmare umedoasă. Apoi după ce pățisem atît de rău cu piciorul vreo 12 zile, atîta mi-ar mai trebui, să mă apuce pe aici iarăși durerea, să plătesc vizitele medicu-lui cu cite 10 franci. Dar apoi cine să stea lingă mine? Ce aș cîștiga neplătind cvartir pe 4 săptămîni, aș plăti la medic, și mai amar, cu durere. La Costi nu e serviciu regulat, cum am eu trebuință de el, ci iacă așa, niște servitoare murdare comădate de un neamț și de nemțoaica lui matahălă. Odaia e mică, încape puțin în ea, și mie mi-ar fi trebuit încă una, pe care să poci scrie comod. Apoi alătura cu odăile lor am numărat în aceeași curte alte vreo 20, tot mici, cotinețe pentru oameni săraci, studenți, amploiați, ca vai de ei. Eu m-am mutat la un hotel nou numit *Kiriadzi*, plătesc numai 2 $\frac{1}{2}$ franci, cu un fr[anc] mai puțin decît în a[nul] tr[ecut]. Dacă vei avea trebuință să-mi scrii, să nu adresezi la Academie, ci așa: București, Hotel Kiriadzi, stada Blănari, camera nr. 50.

Despre condițiunea lui Iancu am vorbit cu tată-său numai pe scurt. Mi se pare că va avea să-și trimită cele două atestate. Dară și pînă la reintrare în condițiune, să se puie cu tot adinsul pe contabilitate, căci se poate prea ușor ca să-și poată cîștiga subzistența numai cu contabilitatea, iară nu mai mult la tarabă, căci tineri la tarabă se află companii întregi și se mulțesc neîncetat. Apoi acuma sunt foarte preferiți aceia cari ies cu atestate bune din școalele comerciale, pe care el nu le-a frecventat. Dară incai testimoniu de gimnaziu are? Să lase orice lene și comoditate, să se arunce pe științele comer-ciali, pe muncă, dacă vrea să nu fie toată viața robul altora. Silință și ambiți-une mai multă.

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

Ai putut merge la Gencsi?

București, 4 aprilie/23 mart. 1886

Iubita mea fiică!

Scrisoarea ta din 29 mart[ie] primindu-o la timp și astăzi fiind duminică, cînd nu avem ședință, voiesc să conversez cu voi asupra coprinsului ei.

Mă bucur că d-n. Mărgineanu a înaintat cauza împărțelei. Nu poci însă crede că aceea va fi regulată definitiv pînă pe la Rusalii, așa ca să-mi între

În mină mia de fl. de la Triest, să fie trecute și casele pe numele meu, să mă reglez și cu copiii mei. Eu sunt dat în viață să rabd și să aștept. Acum însă nu știu ce-mi este că simț tocmă așa nedumerire și lipsă de răbdare, precum o simțisem în anul trecut, în tot timpul de la aprilie până la iunie, cînd nu mai puteam aștepta ca să mă scap o dată de *Observatoriu*. Cînd am scăpat, mă simțeam ușorat ca în iuliu 1849, cînd fusesem liberat din captivitatea ruso-austriacă.

Cu privire la cei 12 fl. 50 aduși de *Schmidt*, iată că astăzi e 4 aprilie, adică termenul în care am să plătesc rata nouă, pe aprilie — iunie. Deci, cu ocazia întoarcerii nepotului Ioan de la Alexi, să între la *Jekelius* și să întrebe dacă a sosit chitanța mea, care va suna circa pentru 17 fl. Să îmi dai, apoi, din cei 26 fl. rezervați în coastă și să scoți chitanța, ca totdeauna, punînd-o la sigur, mai virtos după ce vedem ce pățim cu secăturile lor.

Bărbatu-tău, cu care prizim și cinăm des la un loc, adică la un sas din Seghișoara, bucate ardelenesti, mă asigură că a trimis fiu-său 30 fl., și după ce i-am descris pe larg împrejurările de acasă, îmi promise că pe Paști îți va trimite și două rate dintru-o dată. Am vorbit amîndoi și despre viitorul Iancului, de repetite ori. Eu aveam presupus ca nu cumva postul său principal să fie avut neplăceri cu el. Tată-său, care a vorbit cu principalul, îmi răspunde că așa este. Librariul, ca și mulți alți principali cari nu fac trebi strălucite, vorbea adesea răstit, Iancu îi răspundea tot în acel ton, preste aceasta nu-l trăgea inima ca să stea de treabă mai cu deadinsul, ca și cum ar sta de treaba sa proprie. Așa zice principalul, și mai adăoge că lui îi trebuia un individ căruia să-i poată încredința afacerile ca unui procurist (*Geschäftsführer*) în toate ramurile întreprinderii. Iancu însă nici după serviciu de 7 ani și după atîta praxă cîștigată nu știe să fie așa de serios, nici așa activ și zelos, ca să poată duce rola unui procurist harnic și deștept, în care caz i s-ar îmbunătăți și starea sa materială.

Îmi mai zise tată-său că librariul de la Ploiești, care ține două librării, caută asemenea un individ pe care să-l așeze în una ca procurist, unde să reprezente pe principal și să conducă toate în numele aceluia. Dară Costi se teme că fiu-său nu va fi în stare să îndeplinească acel post, la care se cere seriozitate și energie mare. *Graeve* ține pe tată-său în așteptare, nu știu pînă cînd. Îmi mai zise Costi că și *Socec* ar primi pe Iancu, ceva mai tîrziu, se teme însă că Iancu nu va sta nici acolo, din cauză că la *Socec* poruncesc prea mulți și el însuși e tot dus în specula de ale sale. Dacă vom căuta atitea noduri în papură, atunci nu vom sta nicăiri. Ei, hei, dară părinții lor, că-i puseseră odinioară pe la Roman, Focșani, Galați etc., etc. să legene și copii, să spele și rufe, să măture în casă și în curte: I. Iuga, G. Iuga, N. Teclu, Apostol, R. Pascu și nenumărați alții? Chiar și astăzi se mai văd scene de acelea. Dară, zău, pretotindeni poruncesc mulți, foarte mulți, în armate, în ministere, la municipalitate, la casele cele mari comerciale etc., etc. Dară ce ne pasă? Omul tînr să-și facă datoria, să învețe a tăcea, să rabde pînă ce-i ajută Dumnezeu ca să poată ieși la liman. Tată-său așteaptă testimoniile fiu-său, eu însă-i dau sfatul părintesc ca să nu cruțe un fiorin, doi de bani, să ia copie legalizată judecătorește sau de la notariul *Maager*, de pre amîndouă, să le trimită pe acestea încoace. Aș zice ca să ia Costi aici copie legalizată, după ce-i veți trimite originalele, dară mă tem să nu se trăgănească cu lunile. Să-și mai scrie și cite o copie simplă din amîndouă, dară curat și fără nici o eroare. Cu copii simple se fac oferte, iar originalele se arată numai cînd urmează a intra în condițiune. Costi mai zice că dacă Iancu nu va sta cu tot adinsul de învățătura contabilității, va fi silit să ia lecțiuni încă cel puțin 3 luni sau mai mult, în care timp

poate să-i scape vreo condițiune bună. Recunoaște și Costi că fiu-său nu va căpăta condițiune în acea calicie ardelenescă. Dară despre acestea voi mai vorbi cu dînsul.

La postscriptumul tău zic numai atita: vrăjmașii caută de mult cu lumina ocaziune ca să închidă gimnaziul din Blaș și pe cel din Brașov, după care la cîțiva ani ar urma și celelalte trei. Apărați pe fiu-tău Georgie de orice umbră a demonstrațiunilor, iar ei toți să-și cruțe școalele ca ochii din cap, pentru sineși și pentru tot viitoriu, ferindu-se de excese ca de focul arzătoriu. Să nu dea vrăjmașilor nici un pretext, să aibă încredere în părinții și mai marii lor, apoi cea mai mare în D-zeu.

Lui Costi încă-i place că învață și Virginia contabilitatea.

La Octavia sunt acuma bine cu toții?

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

187

Sibii, 6 iuliu 1886

Iubita mea fiică!

Eu, de bucurie că în fine am scos mia și o am împărțit, am uitat la plecarea mea că în 4 iuliu am să plătesc din nou 17—18 fl. la asigurare. Astăzi sper să poci încăsa de la comitet, apoi îți trimit spre acel scop, cu mandat de poștă, 18 fl. N-am încăsat nimic pînă acuma, am lăsat pe toți în pace, mai ales că din cauza congresului au devenit mai toți nervoși, unii ca femeile isterice. A fost și Aur[el] Murășianu aici, la comitetul politic. Bătea cu pumnul în masă ca turbat.

Ai mai plătit la Sparcasă? Venit-a ceva de la București? Declarațiunea lui Ge[orge] Ciurcu? Știi că avem să plătim la finanță cu vreo 200 fl. mai mult, ca globă pentru întirziere? Și aceasta vom avea să o mulțămim trintorilor leneși, indolenți.

Îți alătur cartea de transport (*Frachebrief*) a lui Aronsohn, pentru lădița cu cărțile. Observă bine: am plătit cu totul 2 fl. 38 cr., din această sumă a luat Aronsohn transport de acasă de la noi, pînă la gară, 1 fl. 46 cr. Din contră, de la gară pînă la Sibii chiria calei ferate, cu toate amăruntelile, au fost numai 92 cr. pe 44¹/₂ kil[ograme]. Cînd au văzut ampoiații de aici 1 fl. 46 cr. luați de acasă pînă la gara din Brașov, au strigat unul: *Das ist ein Betrug; zeigen sie es der Bahndirection an*¹. Eu astă dată nu-i voi arata, însă Iancu să meargă cu frahtul la Aronsohn, să-i arate mișelia oamenilor săi și ce au zis ampoiații de aici.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

¹ „Aceasta este o înșelătorie. Să reclamați acest lucru la direcțiunea căilor ferate.“

Iubita mea fiică!

De bucurie că săptămîna trecută o pătirăți cu cela, îți răspund acuma îndată după primirea scrisoarei tale din 25. Dară să încep în ordinea punctelor din scrisoarea ta.

În privința băiatului Aureliu, prea departe mergi cu mintea pe 4—5 ani înainte. Eu înțelegeam numai un an, apoi iarăși vom mai vedea, fiind în viață, însă despre aceasta vom continua după ce voi ținea consiliu și cu Aurelia, care avu și bucuria mare că toți trei pruncii sunt eminenti din toate, dară avu și neplăcere mare că locot[enentul] comandant de companie, strămutat la Alba-Iulia, îi rămăsese datoriu 16 fl. chiria pe 2 luni, apoi strămutat acolo defraudă 300 fl. ai companiei și astăzi se află în fiară! În locul aceluia fu trimis Boldea, spre a regula compania deranjată. Destul că ea pierdu 16 fl. și o doare. Dară tu pt. sutele pierdute, tot din chirie!

A doua și cea mai curioasă. Ai dat corfa mare cu care se aduc verdețuri din piață? Prea bine, așa se înfruntă obrăznicia și stupiditatea, căci — vai! — năuc mai este. Aici mi s-a părut și mai năuc, anume și în procesul său cu un cămătariu cumplit de aici. Auzi, cămătariu! Atita noroc nu este de ajuns. Cu riscul de ați părăsi cvartirul, trebuie să-l rogi ca să vă cruțe, să nu mai vie la voi fără nici o treabă, căci de acum înainte vei intra chiar tu în gurile oamenilor. Ce spune Costea, secături? Femeile, mai ales cele fără bărbat sau cu bărbatul absent sunt expuse orișunde, chiar și la sate, dacă sunt frumoase, sănătoase, și nu vechituri, cotoaroaște. Înțarcă-l cu numele bărbatu-tău și cu al meu, spune-i curat că te-am oprit, noi ca să nu primești în absența noastră pe nici un bărbat în casă, pentru conversațiuni seci. Află că eu și aici l-am primit rece, așa cum trebuia.

Nicoară? Vezi tu, cocoană, îți este grijă tare că nu vor veni pețitori la fiie-ta, care e nepoata lui Georgie Bariț. Hai să ne rămăsim pe 10 borcane mari de dulceață. Dară despre acestea colo la toamnă, mai pe larg. Bine faci că ții sectet, dară mă tem că poșta Brașovului tot va afla. Apoi ce mai știi de unde va mai sări cineva în calea voastră, și atunci Natye va șchiopa și mai rău.

Aștept și eu de la Costea ceea ce scrii, dară nu cred să-mi vie pînă în 6 aug[ust] n[ou], cînd apoi plec de aici la adunare.

Ca să nu rămîn de poștă, mai zic numai atita că această scrisoare să o arzi îndată.

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

Iubita mea fiică!

După scrisoarea ta deschisă din 8 iuliu, primită la timp, nu și-am mai scris nimic, căci deși am voit, dară în acestea 21 de zile din urmă am trebuit

să iau parte activă la *11 ședințe*, cele mai multe lungi și obositoare. Apoi de când s-au publicat concurs pentru profesori și profesoare la școala de fete, concurenți și concurente mă împulzesc și pe mine în cereri de protecțiune. Din nefericire însă, din câte ar dori să fie aplicate nici una nu poate implini condițiunile cerute neapărat. Apoi nu se pot primi nici fete tinere, nici neveste măritate și nici chiar văduve care au prunci, chiar de ar fi pedagoage absolute. Așa au aflat cu cale comitetul, și când vei căuta bine, el are toată dreptatea. Așa, rămîne ca să se afle sau fete de la 20 de ani în sus, sau — anume pentru directoare — vreo văduvă de la 30 de ani în sus, de renume curat, care să aibă toată auctoritatea personală spre a susține regulă și ascultare rigoroasă în toate. Ambele, directoarea și profesoarea, au să locuiască în institut, al cărei portal se închide la 8 oare, iară preste zi portăreasa nu lasă pe nimeni înlăuntru fără permisiunea directoarei. Mai sunt 11 zile pînă la termin. A lui Orghidan de la Galați nu vine; face pretensiuni mari.

Revenind la scrisoarea ta, văz din aceea că eu uitasem că am fost îngrijit și pentru asigurare. Nu face nimic, banii ce ți-am trimis vor prinde bine, foarte bine, la contribuțiune, pe la 12—13 august. Vezi de mai încesează pînă atunci de la Olescher, ca să te ajuți și tu la contribuțiune pt. înainte de 15 aug[ust], să nu ne incurce afurișii cu dobinzile lor storcătoare. În cit pentru restul banilor așteptați de la bărbatu-tău, cred că pe la finea lunii tot vor veni, apoi îi vei ținea acolo și mă vei înștiința. Să știi însă că eu am să plec de aci la adunarea generală, în Alba-Iulia, și de acolo la sororile tale, de unde iarăși mă voi întoarce la Sibii, iară calea cea lungă o voi întreprinde numai în sept-[embrie].

După toate acestea, am să mă consultez cu tine asupra unui nepot. Fiul Aureliei, cel mai mare, este mator pentru 4-a gimnazială. Îl poci da la Blaș cu spese de 14 fl. pe lună, pe 10 luni 140 fl. Internatului, unde sunt preste 100 elevi, îi convine pe deplin această plată, pentru care dă cost cu profesorii la o masă, iară nu cu ceilalți elevi, de 10 florini. Te întreb: nu ți-ar conveni și ție prețul de 14 fl.? Știu bine că nu ai cîștiga din ei, dară tot ar fi o înlesnire în menagiu. În caz cînd ți-ar conveni, eu aș aduce pe bietul organ la Brașov, ca să învețe acolo gimnaziul mic, iară după aceea l-aș da la școala comercială, ca să facă o carieră mai repede. Aurelia nu știe pînă acum de planul acesta, dară ea are atîta minte ca să-și cunoască pozițiunea. Se înțelege că în caz de a te muta tu la București, cîndva, atunci băiatul ar trece la Blaș, unde este gimnaziu prea bun pentru băiații diligenți. Dară vei zice: unde să doarmă și să învețe băiatul? În odăița mea, unde s-ar putea muta împreună cu Georgie preste tot anul cit absentez eu de la Brașov, iară cînd aș veni eu ca să scriu acolo pe cîteva zile, atunci, ca de excepțiune, ar trece la voi. În tot cazul, e de dorit ca feciorașii să doarmă separați. Ia-ți timp de meditat asupra întrebării ce-ți fac și dă-mi răspuns pînă în 30 iuliu n[ou].

Te-am abonat la *Tribuna* pe 3 luni, că încetase. Ai citit despre groaza colerei? În Triest, adecă pe teritoriul Monarhiei noastre, mor mulți de coleră. S-au luat măsuri aspre. Puneți să scoată ieșitoarea, dezinfecțați cu clor sau cu ce se comandă acolo și vă feriți de poame multe și necoapte. Citiți cu Octavia art[icolul] *Colera* din *Kencke*, că este scris foarte bine.

Bărbatu-tău și fiu-tău să primească condițiunile lui Alexi, că sunt bune. Avînd timp, să treacă Iancu pe la notariul reg[esc] Maager și să întrebe în numele meu așa: *Ob das Bittgesuc meines Grossvater wegen der Übertragung der zwei Häuser auf seinen Namen schoneingereicht sei, und wenn ja, an welchem Tag* 2.

Rămii și astăzi de poștă.

Vă sărut pe toți și pe toate, al vostru părinte iubitoriu,

Geogrie.

Mă tot întrebi de Ieronim. Iacă: corespondențele știute, de la Brașov încoace, vin regulat. Lucru naibii!

¹ Scrisoarea nu este datată. Există o însemnare ulterioară datei, făcută de două persoane în două epoci diferite: cu creionul : „29 VII (?)“ și cu culoare verde: „1886 H.R.“ După conținut, această datare este verosimilă.

² „Dacă cererea bunicului meu în problema transcrierii celor două case pe numele lui a fost înaintată, și dacă da, în care zi?“

190

[Sibiu], 6/8 [18]86

Victorio!

Închisesem scrisorile, pre cind imi veni a ta din 5, de ieri, frapantă. Ascultă! Dacă onor[atul] d-n. Alexi pretinde ca și tu [să] subscrii contractul, ca garant, atunci d-sa ne spune indirecte, cu alte cuvinte, că nu dă nimic pe credința bărbatu-tău și a fiu-tău, ci că-i ține de oameni fără caracter sau leneși, risipitori, înșelători, și îți dă mai mult crezământ ție decît lor. Urit compliment pentru ei! Dară nici pe bărbatu-tău, nici pe fiu-tău nu l-a prins nimeni cu hoții. Decît așa, mai bine rupeți orice tranzacțiune cu d-lui. Tu spune-i curat așa: „Eu țin pe bărbatu-meu și pe fiu-meu mult mai *onești* decît să ai d-ta trebuință de garanția mea, și prin aceasta să le dau vot de neîncredere. Nu subscriu, și atita“. Iancu e tinăr, își va afla existența.

[Adresa:] D. doamnei Victoria C. Iuga. Brassó (strada Catarina 402).

191

Orăștia, joi în 12 aug. 1886

Iubita mea fiică!

Alaltăieri am primit scrisoarea bărbatu-tău și a ta, în Alba-Iulia, ca de acolo să-ți poci răspunde îndată.

După ce-mi trăsei seama bine preste toate speșele mele din anul acesta, pînă în ianuaru și încă pe 3 luni din a[nul] viit[or], și după ce episcopul, cu ocaziunea congresului, imi spuse verde că l-au încurcat tare ai săi și că-i trebuie foarte tare banii, iacă ce să facem cu acei 500 de lei.

300 l. n. să-i trimiți tu de-a dreptul la Arad, pe lingă scrisoarea ce-ți alătur./ in concept, pe care tu să o scrii și subscrii ca pe a ta, să rogi apoi pe Mihai al nostru ca să o alătore la cei 300 lei și, sigilată cum știe dînsul foarte

192

bine și regulat, să o înainteze cu recepisă: Prea sfinției sale domnului Ioan Mețianu, episcop al diecesei ortodoxe etc., etc. în Arad". Recepisa, plătită de tine, să o alături la celelalte, conservate bine în castăn, spre legitimare și asigurare.

Din restul de 200 l. n. să-ți rezerveți 50 l. n. ca să te ajuți la contribuțiune pe 14 aug[ust]. 150 l. n. să-i schimbați în val[ută] a[ustriacă] acolo pe loc și să mi-i trimiteți la adresa mea în Sibii, cu asemnațiune poștală, ca să am și eu de chirie și la speșele unui drum ca în a[nul] trecut.

Acestea pentru bani. În cit pentru garanția nouă ce vă cere Alexi, eu nu mai zic nimic. Te reflectez, totuși, ca să nu formulați garanția așa, încît dacă ți-ar conveni să vinzi casele să nu le poți vinde fără învoirea dînsului, și dacă le vei vinde numai dînsul să poată încasa suma cită ar trece prestă cea datorată la Sparcasă, căci în acest caz tu ai rămînea pe stradă și fără nici un ban avere, gată cu totul în grația lui Alexi și a fiu-tău, la vîrstă de 40 de ani. Mai adaogă că în același timp rămîne și cauțiunea mea de 3600 l. n. dată pentru bărbatu-tău strimtorat, încît eu să nu te poci ajuta cu nimic mai mult decît, poate, cu interesele acelei cauțiuni, care însă este o bagatelă. Să nu pui temeie mare pe promisiunile neguțătorești, fie de la Alexi, de la fiu-tău sau de la oricare, căci dacă nu pot fi siliți prin sentință judecătorească, foarte rar se țin de parolă. Pe lingă toate acestea, tu singură ai observat că fiu-tău este artăgos, îi place să se certe și chiar să se bată. Așa, te poți teme că după 2—3 ani, învrăjbindu-se cu Alexi, să se incurce în procese. Dară destul.

Rău au făcut româncele că n-au participat la expozițiunea locală, se pare însă că nici bărbății lor nu le-au îndemnat deloc, și așa au dat străinilor ocaziune să spuie în lumea largă că femeile române nu știu lucra și că sunt leneșe.

Adunarea gener[ală] de la Alba-Iulia ne-a ieșit excelentă, foarte numeroasă și foarte bine aranjată. În hal (unde n-am fost) preste 1¹/₂ damele îmbrăcate românește, atît în porturi de dincolo, cit și mai multe din Ardeal, dară alese prea bine, din cite avem în toată țara. Străinii au stat de mirare.

O vizită nevoioasă îmi ia peana din mîină.

Părinte iubitoriu,

Georgie.

Iubita mea fiică!

Eu m-am întors din călătoria mea alaltăieri, marți dimineața, după ce am stat la cele două surori ale voastre 5 zile. Le-am aflat bine, cu toți ai lor. Mi s-au plîns amar amîndouă pentru cele întimplăte în decembrie a[nul] tr[ecut]. Le-am liniștit, însă nu tocma de tot. Aurelia nu poate uita batjocura ce-i făcu frate-său, care pînă astăzi o batjocurește scriindu-i per doamnă! I-am zis că dacă este așa, să curme orice corespondență, cu atît mai virtos că el n-au ajutat-o niciodată nici măcar cu o coajă uscată. Oficiarul Boldea fu la mine, unde stete două oare și se arată din nou decis, că și înainte cu 3 ani aici în Sibii, a lua în căsătorie pe sora voastră, îndată

ce va fi înaintat căpitan. Tot așa s-a declarat și cătră colonelul comandante al regimentului, atunci când cuscrul Vlad, în beția sa, îl denunțase că imblă la casă. Colonelul a răspuns că nu se amestecă în afacerile private ale ofițierilor și cu atât mai puțin în cazul de față, în care-i cunoaște caracterul. Vineri, fiind invitat și eu la petrecerea ofițierilor, cu dare la semn, afară în o pădurice, vicecolonelul a venit unde ședeam eu cu Aurelia la o masă, și a provocat pe căpitanul Popovici ca să-l facă cunoscut cu mine. Ne salutarăm prin stringere de mină, apoi el se duse să împartă premiile. Așa stă cazul sororii voastre.

Pruncii ei mai rămân toți trei la școala din loc încă și anul ce se începe la 1 sept[embrie]. În alt an vom mai vedea, dacă vom trăi. Ar fi mare păcat de prunci așa deștepți, să rămână neînvațați. Atit ai Aureliei cit și globulețul lui Bontescu sunt tot eminenti primi din toate, fiecare în clasa sa. Cel mai mare, Aureliu, a pus la mirare pe sașii frunțași, prin răspunsurile sale exacte și prompte, toate în limba germană.

Mărița era foarte blindă și domoală, dară năcăjită că iară nu avea servitoare, și de vreo 3—4 luni este, cum ziceți voi femeile, *in andere Umständen*. Ei șed acuma în casele, cumpărate, trei odăi și bucătărie, repărate bineșor. Bontescu însă mai adăuge 2 odăi și o cameră, din acelea una să-i fie de cancelarie separată. O grădinoaică mare la casă, ca de 1 jugăr, cultivată mai întreagă. Legume și poame destule. Copii foarte sănătoși. Fetița lor de 5 ani încă va fi una din cele mai frumoase și deștepte, numai să-i trăiască.

Cei 48 fl. i-am primit ieri de la tine și-mi prind foarte bine, căci cu toate economiile mele, șederea la adunarea generală și la cele două familii m-au costat bani.

..... 1
1 Restul scrisorii a fost tăiat cu foarfeca.

Iubita mea fiică!

Astăzi, duminică, doream să stau de vorbă cu voi, ambele surori din Brașov, dară un om de năpaste îmi răpi aproape 2 oare scumpe, iară ca șicaneur ce este, mă și scoase din paciență întru atita, cit sculindu-mă de pe scaun și schimbându-mi haina, îl rugai să mă lase ca să merg la prinz, că-mi este foame. Dară apetitul îmi dispăruse. După amiază, alte vizite. Așa, îmi rămase puțin timp pentru voi.

La scrisoarea ta din 22 aug[ust] nu am să-ți răspund multe. Cei 28 fl. puși la „Albina“ lasă-i acolo, mai adaoge la ei cită chirie vei mai încasa de la „Oleresch“, apoi pe le 10—12 nov[embrie] să plătești cu ei contribuțiunea pe cvartalul din urmă, pe casele mele și pe ale tale, cit se va ajunge, ca să abatem de la noi chiar amerințarea cu execuțiune.

Nu poți vorbi cu Olescher? Fă așa cum am făcut eu cu dînsul, viră-i în 3 sept[embrie] o scrisoare la ușă, în care să-i zici: *Lieber Herr Olescher! Ich ersuche im Auftrage meines Vaters um den Hauszins für September. Er fragt mich zugleich von Hermanstadt aus, ob sie den Hof von den Holzhaufen,*

*und den Schutt ordentlich reinigen lassen. Der Vater erwartet von mir eine bestimmte Antwort bis am 7-ten d[es] M[öna]ts*¹.

Așa să-i scrii.

În cauza lui Iancu, am scris tată-său în 24 aug[ust] și aștept răspuns limpede, așa cum i-am scris și eu. Așa [fac] toți fataliștii orientului, cari au învățat de la turci să zică mereu: *Mai e timp pînă la moarte!* Simbolul lenei.

Pare că ți-am mai scris că eu plec de aici în 8 sept[embrie] nou și voi absentă cel puțin 1 lună. Dacă-mi vor mai rămînea bani de prisos, voi veni și la voi pe 5—6 zile, ca să-mi regulez acolo și nește m[anu]s[cri]pte pt. Academie.

Știi ce? Ia protocolul socotelilor de hereditate și la partida Aureliei scrie așa: „August 12. În două acțiuni de ale „Albinei“, răscumpărate, fl. 200“. Ea, sărmana, le avuse zălogite de la moartea bărbatu-său. I le-am răscumpărat și acum le are curate. Mai are și din ceilalți bani vreo 130 fl. puși cu dobîndă. Este mult consolată că a scăpat de orice dătorii. Bătrînul ei, căpătînd și de la mine o lecțiune de popă unit necruțătoriu, s-a imblînzit, spre mirarea bătrînei, a și plătit binișor din ce era datoriu.

Bate ora poștei. Vă sărut și vă binecuvînt pe ambele familii, a ta și a Octaviei.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

P.S. Avem 10 concurențe de profesorițe și nici una nu ne convine. Din 15 concurenți bărbați am ales 3, din cari însă pe 2 îi va respinge guvernul. Început greu!

1 „Dragă domnule Olescher! Solicit, din dispoziția tatălui meu, chiria casei pe luna septembrie. Totodată mă întreabă, de la Sibiu, dacă ați curățat curtea de stivele de lemne și de moloz. Tatăl meu așteaptă de la mine un răspuns precis, pînă în data de 7 ale lunii“.

194

[Sibiu, 4 septembrie 1886]¹

Am primit biletul tău din 2 sept[embrie]. Spre a-ți ușura afacerea cu chiriașul Ol[escher], îi voi scrie iarăși eu de-a dreptul. Am să-i cer garanție în scris. Nu voi ca să fim purtați de nas. Am înțeles prea bine că dacă el cugetă a lua zidirea vilei lui Gmeiner, aci aproape, apoi îi vine foarte bine la socoteală ca să mai ție locuința. Dară să dea cit dă și altul, 130 fl. și totdeauna înainte.

Că se arătară pete, nu mă mir deloc. Aceasta se întimplă oriunde nu se face foc și nu se deschid ferestrele cu lunile întregi. Cum era la Maria Panaiot. De altmentrea tu ai plenipotență să închei cum vei afla cu cale.

Ieri am scris din nou lui Costi.

Casă închiriem numai pe an întreg. În an nu o vindem.

[Adresa:] D. Doamnei Victoria C. Iuga. Brassó, strada Catharina 402.

¹ Carte poștală databilă după ștampila poștei din Sibiu: „Nagy-Szeben 86 SEP. 4“.

Viena, 11 octobree 1886

Iubita mea fiică!

Scrisoarea ta din 3, pusă la poştă, în 4, eu am primit-o aici bine în 6 oct[ombrie]. De la Aurelia îmi veni răspuns abia alaltăieri, în 9, din cauză că ea avu mari griji din cauza blăstămatei de anghină, încît de frică mare au apucat-o și frigurile. A mai fost la ei și un incendiu, așa de periculos, încît vîntul aducea schintei pînă pe la casa lor.

Din cuprinsul scrisoarei tale voi releva acilea, pînă la venirea mea, numai unele puncte, celelalte le vom discuta prin graiul viu, pre cît timp voi putea sta în Braşov, adică 1 săptămînă. Că s-a spart tîrgul cu Alexi, nu-mi pare rău. De Ioan să îngrijească tată-său, să-l puie la cale, să-l așeze oriunde va ști. Tu îngrijești de doi prunci ai voștri, îngrijească și el de unul, că și așa nu face alt nimic pentru familie. Este unul din oamenii cei mai leneși din cîți, am cunoscut în viața mea. După ce l-am scăpat de calamitatea cu episcopul, l-am rugat de vreo două ori pentru nește informațiuni simple, inocente, de care aveam trebuință. Nu am primit nici un răspuns.

Cătănoiu! va ajunge în casa nebunilor dacă a pornit-o așa. Îl știam obraznic, se pare însă că va și inebuni. Închideți-vă de înaintea lui ușa, cum vă spuneam eu astă-vară.

Dacă este așa cu casele, atenci mai bine să rămîie tot Olesch.

Hunfalvi a vorbit în glumă, cum vorbesc ei. Dacă eram eu acolo, l-aș fi invitat și la masă.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Sibii, 30 oct. 1886

Iubita mea fiică!

La scrisoarea ta din 25 oct[ombrie], primită alaltăieri, îți răspund numai pe scurt că eu din călătoria mea trebuiam să mă opresc la Sibii înainte de a merge la voi, căci aveam să și încăsez, ca să am cu ce pleca, iară mai virtos ca să pun în ordine documentele pe care sunt obligat a le înainta la Academie. Într-aceea, venind aici, aflai pe colegul meu, secretariul II Dan[il] Barcianu, totodată director la școalele de fete, de 4 săptămîni în așternut, de aprindere, și femeia lui cu 2 prunci mici în pericol de a-l pierde. Se înțelege, deci, că afacerile rămaseră neterminate pe 1 lună și mai mult. Toate acestea trebuiam să le citesc, studiez și reperez în două ședințe. Cred însă că în săptămîna viitoare, cel mult miercuri, voi pleca la voi, unde voi sta cel mult 7 zile, iară apoi în cap de iarnă nu mă voi mai mișca din Sibii, unde voi fi foarte ocupat și de unde amsă cîștig după muncă, ca să mă susțin.

Punctele coprinse în scrisoarea ta le vom vorbi acasă. În cît pentru băiații primiți, urma va alege; înainte nu prea poți judeca.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

P.S. Dacă va veni de la Stein din Cluș cerere pt. dicționar, pe numele meu, să o desfăci și expedezi. D-lui cere vreo 8 exempl[are], comptant, cu 30% rabat.

197

[Sibiu, 21 noiembrie 1886]¹

Eu am sosit bine aici, însă pînă pe la 10 oare îmi era și mie și la un căpitan cu care mă aflam în cupeu, foarte frig, mai ales după ce începuse a trage un vînt aspru cu ploaie rece. De la Copșa Incoace, cupeiele era încălzite cu vapor, precum n-au fost pînă acum.

Duelul s-a curmat în mod foarte curios. Pe cînd cel mai tînăr se ră-țoise mai tare și trimisese a doua oară martori, iată că-l cheamă acasă, căci nevastă-sa născuse un fecioraș. Atunci zise că dă dracului toate duelele, de care nu mai vrea să știe, după ce are și el un băiat.

Dacă scrii lui Costea, nu cumva să pomeniști de mine nimic, dară nimic. Ei n-au să știe unde mă aflu eu. Să nu uiți a te apăra de cei 11 fl. Fă cum ți-am zis, ca să nu treacă 8 zile.

Georgie.

N. B. Aniversarea morții mamei voastre cade pe 3 dec[embrie] nou, 21 nov[embrie] vechi. Dacă nu se poate parastasul în acea zi, se va putea a doua zi, sîmbătă, în care zi s-a înmormîntat.

[Adresa:] D. doamnei Victoria C. Iuga, Brassó, strada Catarina 402.

¹ Carte poștală databilă după ștampila poștei din Sibiu: „Nagy-Szeben 21.11.86“.

198

Sibii, 30 nov. n. 1886

Iubita mea fiică!

Primind astăzi biletul tău de ieri, mă folosesc de această oară liberă ce o am, ca să te asigur că visurile tale te-au înșelat. Nu-mi este nimic. Avusem un catar de care nu cred să scape cineva, mai ales toamna și primăvara. Începusem să și tușesc. Atunci Ieronim, spăriat, a spus pe la camerazii săi că sunt bolnav. Aseară mă pomenesc de la baroneasă cu fiu-său cel mai mare, jurist absolut, să-mi spuie să nu mai lucru, că-i destul, să las pe alții ș.c.l. Le-am mulțămît. Preste o oară vine acasă Ieronim și-mi dă una păreche feligean și farfurie de cristal fin, trimise mie prezent, ca să-mi beau ceaiul din acelea. Acest prezent este gîci de la cine? De la nevasta medicului de

197

regiment, amic al lui Ieronim, iară ea fata fabricantului de glăjărie de la Azuga (Predeal). Mă mirai cu atit mai virtos că eu nu cunosc acea familie, decit numai o dată am văzut pe medic, la mine, cind căutase pe Ieronim. Am, duminică, să mă îmbrac de gală, să le mulțămesc, să le spui că-mi este bine. Una altă doamnă, cu fată mare și cu fecior de 25 de ani, văzindu-mă, tot ieri, ieșit la cancelarie, imi luă mina cu putere, să mi-o sărute. „Lasă-mă, doamnă, că eu nu sînt preot, a fost numai tată-meu“. „Ba nu, ba nu, că d-ta ne ești tată la toți“ etc. Vedeti, fiicele mele, că nici alte femei nu mă lasă ca să fiu bolnav. Apoi unele țin că numai eu am stat să se facă școala de fete. Și apoi? Pe semne că acuma ele ar dori să trăiesc atita ca să le și mărit. În prima parte ele n-au drept, că afară de unicul dintre noi, toți ceilalți au fost de la început de acord perfect, au diferit ici-colea numai în modul executăriei, de a face școala mai mare sau mai de mijloc.

Cei de aici au preparat pentru mine o solemnitate pe ziua de S. Nicolae, dără aflind doamna Șchiau de planul lor, s-a turburat și i-a muștrat să nu se facă de ris cu un prezent în valoare numai de două mii, căci prea ar semăna a calicie, să amine lucrul, căci Bariț nu este numai al ardelenilor, ei al tuturor, să stea pe loc, că dînsa are cu totul alt plan. Acestea mi le spusese în strict secret unul din amicii mei cei mai devotați, iară eu vi le împărtășesc ție și Octaviei, sub același sigiliu. Noi nu avem să știm nimic de toate acestea. Va fi cum va voi D-zeu.

Văz că ai pățit-o cu contribuțiunea. Dară apoi cum de nu mă încără și pe mine? Vezi de-mi scrie, dacă ar veni amerințare, ca să plățesc.

Bietul băiat Ioan Vaida a suferit mult. Să se păzească foarte de răceli și să le repetim neîncetat: a se păzi la picioare, pe iarnă să arunce la o parte secăturile de stiblete, care nu sunt pentru clima noastră.

Doresc să aflu cît v-a costat parastasul.

Și acum un alt secret: mi se spune de la mină bună că mai curind sau mai tirziu va veni pe la voi un pețitor de cultură superioară de pre aici, despre care însă sentența medicilor ar fi că suferă de o boală învechită, incurabilă, precum fusese de ex[emplu] al amicei tale Elefteria. Se adaoage că ar voi să bată în ușă la Stănescu. Poate să fie și calumnie. Ar fi însă lucru spăimîntătoriu ca o fată precum este și aceea să ajungă ca Elefteria. Căsătoria este o loterie foarte periculoasă. Apoi să vezi toți copiii scrofuloși...

Bate oara. Fiți sănătoși cu toții.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

P.S. La București să nu scrii niciodată nimic despre mine, nici întrebată nici neîntrebată, ca și cum nu aș fi în țară.

De la Academie am primit un răspuns frumos.

Iubita mea fiică!

Ieronim (cu care avusem o scirbă foarte mare în miercurea trecută, din cauza enormelor dătorii făcute) imi ceti pasajul din scrisoarea ta adre-

sată lui în urmarea întrebărilor făcute de către băbatu-tău. Ascultă: nu cumva să scrii la București că unde mă aflu eu, ci să-i răspunzi din cuvînt în cuvînt după formularul ce-ți alătur aici. După purtarea lor, ei n-au să știe unde mă aflu eu.

De Anul Nou îți voi mai scrie, cînd voi trimite bani de asigurare. Pînă atunci află numai atîta, că din planul de a-mi veni deputațiune pe ziua de astăzi nu s-a ales nimic, din cauza pe care ți-o descoperisem și la care eu încă m-am învoit.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

200

Sibii, 12 dec. n. 1886

Iubita mea fiică!

Astăzi, duminică, sunt invitat a d-n. dr. Moga la prînz. Pînă nu merg, mă folosesc de oara liberă ca să vă scriu, vouă acolo și Aureliei dincolo, ca răspuns la scrisorile voastre. Cu tine voi începe de la finea scrisoarei.

Tocma din contră, 25 fl. v. a. la parastasul de un an nu mi se pare mult, ci potrivit. Mi s-ar fi părut foarte mult, adevărată pradă, 80 fl. precum îmi spuseseși tu că indemnau cocoana bătrîne, adecă preste întreit. Noi nu suntem bocotani și nu voim să jucăm acea rolă ridicolă, chiar dacă am putea. Noi știm să facem cu totul alte pomene, de altă natură, însuțit mai mari: *trei orfani*, *frate cerșitoriu*, ca mîine, poimîine măritiș etc., etc. Iată pomene adevărate.

Astronom? Ține tu minte că-i despoaie iarăși vreun șarlătan. Auzi, 10 ani astronomie!? Da, ștregărie! Facă ce vor ști.

De înșuratul lui Ieronim eu nu știu nimic și nici nu mai cred. În tot cazul, tu te înșeli tare dacă crezi că eu aș merge în cost și în cvartir la noru-mea, fie aceea ori ce femeie drăgălață, curată, evlavioasă. Ba tocma cînd ar fi așa, m-aș feri foarte ca să-i merg pe cap și să o jenez. Bătrînii își au slăbiciunile și gărgăunii lor, care nu pot plăcea tinerilor, de aceea ei să trăiască retrași în numele Domnului.

Mă duc la prînz. Văz că-mi scrie d-n. Vaida.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Ai mai închiriat ceva?

201

Sibii, 27 ian. 1887

Iubita mea fiică!

Între alte împrejurări nu aș fi grăbit a răspunde la scrisoarea ta din 24, al cărei coprints îmi făcu multă bucurie, mai ales din două cauze. Ceea

ce mă face să-ți scriu acum îndată este tocma post-scriptumul din urmă, în care îmi arăți că era să vie comisiunea ca să se convingă că cutare locuințele noastre stau goale. Da, să ne apărăm din răspuseri, ca să nu plătim pe case nelocuite. Mai este și altă împrejurare care privește numai casele tale. Chiar astăzi citesc în ziare că termenul cel din urmă, sau cum îi zic eu peremptoriu și preclusiv de a-și anunța și adeveri datoriile hipotecarie ce zac pe casă este fix pe luni 31 ianuarie, după care nu se mai primește acea datorie grea, ca să scapi de o asuprire atit de apăsătorie. Eu însă tot mi-am ținut de datorie părintească a te reflecta la împregiurarea aceasta.

Adecă tu o pați cu cocoanele voastre ca și eu pe aici cu bărbații. Eu însă am început să mă apăr de cele mai multe sarcini, și acum îmi bat capul cum să scap de cea mai blăstămată din toate, adecă de comitetele politice, de care cred că pină în mai voi scăpa pentru totdeauna. Că nu se ține balul Reuniunii este adevărată rușine pentru brașovenii cei infumurați. Însă deșertăciunea omenească și luxul cel nebunesc de găgăuțe care se fac roabe la cite un șarlatan care meritase temnița mai demult, așa devin pedepsite, mai curînd sau mai tîrziu.

Dară ciștigul de la Silvestru vostru spre ce scop este? În ce casă a intrat?

Eu ți-am trimis cei doi n-ri din *Transilvania* înadins, pentru ca tu și Octavia sau și alte brașovene să cunoașteți starea actuală a școalelor de fetițe din Sibii, pe care le-am descris eu în nr. 1—2, să pricepeți care este cel din urmă scop al vostru în creșterea sexului femeiesc, iară din n-rii 21—22 să vedeți acel studiu al meu, *Apulum* etc., foarte greu pentru voi, dară să cunoașteți de ce natură cam sunt studiile noastre academice, cită lectură și pătrundere se cere la acelea, iară apoi același studiu să i-l dați lui Georgie al nostru care, citindu-l, va simți oareșcare folos întru înțelegerea unor autori clasici latini. Articulul despre sărbători este răspuns la femeia cea leneșă al cărei discurs cu popa îl știe așa de bine Virginia noastră: „Părinte, s[finția] ta, slobod a lucra duminica?” (să zică Virginia mai departe).

Mă bucur că îți merge bine cu familia lui Vaida. Dacă d-sa va veni și pe Paști, și dacă cumva eu nu voi face Paștele în Bucovina, ci în Brașov, atunci voi avea și eu norocire de cunoștință personală cu d[ominia] sa.

Închei, ca să nu rămîi din poșta de astăzi.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Iubita mea fiică!

Primind ieri scrisoarea ta din 6, îți răspund astăzi, începînd îndată cu afacerea vecinului.

Dacă d-lui Szabadi ti convine acea locuință, să i-o dai așa cum îți convine ție. Pe mine nu mă genează că va sta garderobul cu cărțile în acea odaie, numai pe domnișoara Szabadi să nu o geneze, dacă eu, în cite 3—4 săptămîni eit voi lucra în Brașov, voi cere ca să intru de 3—4 ori, adecă

cite o dată în săptămână, să-mi iau de acolo cărți. De altmintrea, în privința bibliotecii mele sunt silit să mă decid la o schimbare radicală. Etatea mea înaintată, interesele noastre familiare și natura lucrărilor mele științifice pretind cu tot adinsul ca biblioteca mea să se afle întregă la un singur loc, în Sibii, în Brașov sau oriunde, dară toată la un loc și mai ales acolo unde ați fi și una din voi, fiicele mele, sau în apropiere, după cum ne vor dicta interesele noastre familiare, și mai virtos ale tale și ale Aureliei, căci voi vă aflați în stare mai critică. Despre acestea însă voi ști să-ți vorbesc mai pozitiv numai după ce mă voi întoarce de la Academie. Așadară, în cit pentru acea odaie, greutatea va fi mai mare a ta, că vei fi silită să le ții în pod, precum le ținuserăți până la moartea lui I. Belisariu; cred însă că le așeza mai mult prin lăzi. Dicționarele ungurești, așa cum sunt acuma legate, este foarte comod să le așezăm pe toate într-o lădoaie de cele mari, din care se pot scoate ușor la toată cererea. Asemenea și lada cu corespondențele și m[anu]s[cri]p[te]le, până ce o voi aduce aici.

Dară când și pe ce termen vrea Szabadi să ia casele, pe 1, pe 2 ani, pe cit? Pe doi încă i-o poți da, chiar și pentru cazul când casele ar veni la vânzare, căci în contract am pune condițiunea cunoscută. Eu cred că după ce atîți ani de zile am avut cite 120 fl. fără a treia odaie, iară pentru aceasta puteam să luăm 60 fl., sau adecă 5 fl. pe lună, să-i cerem pentru toate 15 fl. pe lună = 180 fl. pe an. Modul plății: 15 fl. pe lună înainte plătiți, contractul însă are să sune pe an. Denunțarea, trei luni înainte.

Dară la ce termen are să se mute Szabadi la noi? La oricare se va muta, să-i iai arvună peritoare 5 fl. Cînd ai vedea că nu poți contracta cu 15 fl., să lași la 14¹/₂, mai mult nu. Să-și ia sama oricînd că chiar să nu începă război foarte turbat, precum abia va fi mai fost altul, ci să se deschidă nu mai granițele, cvartirele se vor urca și noi atunci putem lua 200 fl. pe an după același cvartir. De aici încolo eu las toată afacerea aceasta la tactul și agerimea ta, fiica mea. Contractul să-l subscrii tu.

La scandalul cu gloaba de 2 fl. pentru măgăria fiu-tău și lenea groasă a bărbatu-tău, îți zic numai atita, să nu plătești nimic, ci să răspunzi așa: *Mein Sohn ist schon grossjährig selbstständig, steht gar nich mehr unter meiner mütterlichen Gewalt; es besteht gar kein Gesetz welches mich verpflichten würde und könnte für ihn etwas zu zahlen, und falls man mich mittelst Execution gewaltsam zur Zahlung für ihn anhalten will, so melde ich schon hiemit den Recurs an*¹.

Așa să le vorbești și așa să faci. Să afli exact de la care oficiu financiar ți se amerință și să mergi, în caz de amerințare nouă, la președintele, să-i spui că-ți vei căuta apărarea mai departe. Victoria! Să nu te uiți că acum sunt numai 2 fl. Ca miine acei tembeli, tată și fiu, vor face vreo altă măgărie, de 20—30 fl. și apoi tot pre tine să jupoai și să despoai toți mincătorii? Tu, femeie neputincioasă, năcăjită și amărită, nu ți-e de ajuns grija de zi și noapte pentru ceilalți doi copii, să mai plătești și pentru ei? După legile pozitive și după viața practică din aceste țări și din toată Europa, părinții, și mai virtos muma, nu este obligată cu nimic cătră pruncii cari au trecut de 18 ani, decît numai cu sfat părintesc. Tot ce facem încă și după 18 ani pentru pruncii noștri nu mai este nicidecum din datorință (*aus Pflicht*) ci curat numai din iubirea părintească, din ambițiune familială (*Familien-ehrgeiz*), dară nu din datorință. Egoismul omenesc e nespus de mare în copiii țeneși, care sunt în stare și nerușinați destul ca și la etate de 40 de ani să aibă obrăznicia de a pretinde ca să muncească pentru ei părinții lor, în etate de

de 70 de ani și mai mult. Caută împrejur de tine și vei afla nenumărate exemple de acestea, precum și de acelea când ștregarii stau să bată în pinteni de bucurie că după moartea cutărui părinte se pot împărți, precum am văzut eu însumi două cazuri scîrnave chiar și în familiile Iugeștilor, unul în Brașov, altul în Temișoara.

Tu ai trecut de ani 40, adică etatea probabilă jumătate. Oricît să fie copii tăi ceilalți de buni, vezi de începe să pui și tu cîte ceva la o parte pentru tine însăși. În acest un punct să imitezi pe mama voastră. Viitorul este coperit cu vâl gros, niciodată să nu desperăm, dară nici să ne încredem lui. Să rugăm pe D-zeu ca niciodată să nu avem trebuință de ajutorul pruncilor.

M-am folosit de această oară liberă spre a dezvolta unele reguli ale vieții de care să te folosești tu și sororile tale, apoi de la voi și fiicele voastre, care vor avea prunci. Iubirea voastră de mame să fie moderată prin judecată rece, iară nu să meargă orbește.

Dacă la voi se vorbește tare de război, apoi aici s-au înmulțit oficirimea, precum nu a fost de 20—30 de ani. Toată lumea este îngrijată preste măsură. Vedeți cum s-a urcat și aurul, ca în epocile cele mai fatali. D-n. Ieronim încă este obligat, pînă ce va împlini 42 de ani; așa, încă 3 ani.

Dară Iancu la Ploiești este, sau unde? I-ai scris să plătească cei 2 fl.?

La cei cununăți în Ploiești le poftesc și eu zile fericite. Cică 20 mii de franci sunt 8.000 fl. v. a. Să ia interes nu de 5, ca la noi ci de 10%, sunt tot numai 800 fl.; pentru acolo, un modest *ban de ace*, cum zic nemții.

Al tău părinte iubitoriu și doritoriu,

Georgie.

Îți scriu adresa nemțește, căci au început iară să-mi prindă cîte o scrisoare.

¹ „Fiul meu este acum major, independent, nu se mai află sub tutela mea maternă. Nu există nici o lege care mă obligă sau m-ar putea obliga să plătesc ceva pentru el, iar în cazul în care voi fi forțată la plată, voi înainta recurs“.

[Sibiu, 14 februarie 1887]¹

Cred că ai primit răspunsul din 9 la scrisoarea ta din 5 febr[uarie], în cauza închirierii caselor nouă, cum și în afacerea cealaltă. Despre fixarea taxei de hereditate și întăbularea caselor nu mai știu nimic. Nu știu unde se va fi îngropat afacerea, la Brașov sau în Sibii. Aici am rugat de mult pe un funcționar de la direcțiunea finanțială ca, dacă va veni de la Brașov, să binevoiască a mă înștiința. Se vede că pînă acum nu a venit.

Îți fac cunoscut că am prenumerat pe numele tău *Tribuna* pe 5 luni, adică pînă la 30 iuniu st[il] vechi. De mine înainte o veți primi. După ce o veți citi, să mi se conserve toți n-rii, pre cînd voi veni eu la voi și pre cînd voi veni și pre cînd mă voi întoarce de la Academie. Îți trimit și un

nr. din *Tageblatt*, pt. voi, femeile. Eu nu am fost la bal; văz, însă că și străinii îl laudă foarte, E și ciștig.

Familia s-a întors de la Ploiești?

[Adresa:] D-sale doamnei Victoria C. Iuga. Brassó (strada Catarina 402).

¹ Carte poștală databilă după ștampila poștei din Brașov, la sosire: „Brasso 87 FEB. 15“. Poșta de la Sibiu la Brașov făcea o zi (ștampila poștei din Sibiu, ilizibilă). Acesta este „biletul“ din 14 februarie, de care pomenește în scrisoarea următoare.

Sibii, 4/16 febr. 1887

Iubita și buna mea fiică!

Scrisoarea ta din 14 s-a încrucițat cu biletul meu din aceeași, trimis ție pe lângă un *Tegeblatt*. Astăzi, după ce mă ameții cu punerea din nou în ordine a bibliotecii mele de aici, îmi vine iarăși să conversez cu tine, să-mi fac totodată și o distracțiune.

Ai făcut foarte bine că n-ai primit nici una din condițiunile puse de Szabadi. Un an întreg să mai stea casele goale, și tot nu primesc asemeni condițiuni. Să sparg păreți pentru sobă și ușă, și numai pe chirie de 130 fl.? Niciodată! De ar lua cineva locuința pe 5 ani cu cite 200 fl. și nici sub asemeni condițiuni nu sparg nimic. Scurt: de va mai veni Szabadi, să-i spui că răspunsul meu simplu este că nu dau cvartirul. Mai departe, de va veni oricine să întrebe de cvartir, de odaia cu cărțile să nu mai fie vorbă deloc, sub nici o condițiune, ci numai de propriul cvartir, așa cum îl avuse zidariul atți ani, iară chiria: cuvintul din urmă 120 fl. pe an, adecă 10 fl. pe lună, plătiți regulat la 1 fiecărei luni. Denunțare, 3 luni înainte. Arvuna, 3 fl. la închiriere. Dacă se poate așa, bine, dacă nu, să stea cvartirul gol. De cumița cetatea, respective erariul militariu ar voi să-l ia, poate chiar cu sila, ca în timpuri grele, atunci să ceri 15 fl. pe lună. După ce îți scriseră acestea, n-ai să mă mai întrebi, ci hotărăște tu singură, cu orișicine.

După acestea trec la descoperirile tale dureroase. Eu m-am exprimat rău cînd ți-am zis să imitezi pe mama voastră. Iacă ce mi-a rămas în peană și ce trebuia să zic mai întâi: din toate cele ce-ți voi putea da eu pre cit mă aflu în viață și din toată partea modestă ce-ți va rămînea după moartea mea, să nu dai la nimeni nimic, ci să ții numai pentru persoana ta, ca să nu fii silită a cădea la grația ginere-tău sau a noru-ta. Întocma așa înțeleg și eu planul de a-ți vinde casele, pentru că dînd D-zeu o conjunctură bună, să salvezi din ele citeva mii, să le așezi, poate, chiar în altă realitate, mult mai ieftină și totuși bună și sigură, mai pe alés. În modul acesta să-ți imputinezi grijile vieții, prin urmare să-ți și prelungești și mai indulcești viața, precum o meriți în toată puterea cuvintului. Bărbatu-tău este asigurat, este scutit și de cautiune, poate minca și bea fără grijă, afară numai dacă pentru lene și trîndăvie Delegațiunea ar fi silită să-l dea afară, cînd apoi ar ajunge foarte rău, pentru că nu vrea să lucre.

Fiu tău cel mai mare este de 26 de ani, își are profesiunea sa bună, nu are decit să scuture lenea și arțagul drăcesc, pentru ca să se fericească. Zestre-ta fiicei tale este asigurată: cea materială prin testament, cea intelectuală

și morală prin rara educațiune, nobilă și frumoasă, ce i-ai dat tu și prin tine D-zeu. Fiu tău Georgie, prin însăși purtarea sa și prin ajutorul prevăzut tot în testament, îți va sparge drumul către un viitoriu dorit și plăcut, mai ales dacă va avea plăcere pentru vocațiunea de profesor. Din toate acestea urmează de sine că tu cu atât mai virtos ai să îngrijești, în linia primă, de viitorul tău, pentru ca să poți trăi cât se poate mai independentă, în Brașov sau unde îți va conveni.

Mie încă nu mi-a venit invitarea la Academie, prin urmare nu știu când am să plec de aici, în tot cazul numai în post, la borș, mazăre, fasole și linte. Până atunci îmi trimiseră 16 cărți ca să le citesc, că sunt puse la concurs.

Bate ora și nu voi să rămii de poștă.

Al tău părinte doios,

Georgie

205

București, 14/26 mart. 1887

Iubita și buna mea fiică!

La scrisoarea ta din 14, primită astăzi demineată, grăbesc a-ți răspunde tot astăzi, însă așa că partea întâia mi-o rezervez pe timpul întoarcerii mele la voi, iară acuma zic numai că stau pe lângă părerea mea împărtășită ție și prin scrisoare, de la Sibii, și prin grai viu deunăzi. D-zeu ne va ajuta; să-și ajute și ei cum vor ști.

Trec la părțile mai urgente.

Taxa de 234 fl. 52 cr. este mare. După ce m-a păcălit și adus în strimtoare Ieronim, îmi va veni greu de plătit. Dară fie, bine că a ieșit rezoluțiunea, ca să mă știu limpezit. Bine vei face dacă vei merge la d-n. Genscsy sau la celălalt. Eu nu cer decît numai termenul legal și acela nu poate fi mai scurt ca de 30 de zile, compute de ziua în care ai subscris tu primirea, că nu noi suntem de vină dacă provocarea veni mai târziu. Banii de la asigurațiune îi vom da tot acolo, cu adaos pînă la 18 fl. pe ziua de 4 aprilie.

Epistolele cite vor fi venit pe numele meu să le deschizi tu pe toate, să le citești, că nu vei afla nici una venită de la vreo Dulcinea (nu-ți rîde, dară tu tot rizi, așa e?). De-i vei vedea vreuna venită în cauza conferenței electorale, să o pui sub altă covertă și să mi-o trimiți, una sau două, cite vor fi de acelea, de ex[emplu] de la dr. Rațiu, N. Christea. Dacă nu sunt de acelea, ține-le pe toate bine pînă la întoarcerea mea. Vin și gazete. Ține-le. Dacă însă va fi venit de la Sibii, din *eroare*, raportul general tipărit al Academiei, Georgie să-i rupă adresa și să-l întoarcă sub bandă cruce la adresa: *Herr Ludwig Binder, Director der erzbischoflichen Druckerei, in Hermannsstandt (Fleischergasse)*¹.

În fine, după atîtea griji, să mai și glumim.

Tu-mi zici să mă apăr de răceală. Ai toată dreptate, că eu trebuie să mă păzesc foarte tare. Oricît de scump [e] aici focul, pînă acum fac seara regulat foc în mica mea cameră, iară în sala de ședințe este totdeauna cald. Dară știi ce? Una din viitoarele cuscre (cum s-ar părea) îmi făcu prezent o scufie mică de mătăasă roșie, de noapte, rugindu-mă ca să mi-o pui noaptea,

să nu răcesc la cap, adecă ce n-am făcut niciodată în viața mea, să fac acum, să-mi ziceți toate: „Alte Schlafmütze“. Mi-au pus-o în cap ziua, m-am uitat în oglindă. Adevărat turculeț, de cei ce vind „braga dulce, dulce!“ pe strade. I-am mulțumit însă frumos bieteii cocoane.

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie,

¹ „Domnului Ludovic Binder, director al Tipografiei arhidiecezane, în Sibiu (strada Măcelarilor)“.

206

București, 21/9 mart. 1887

Iubita mea fiică!

Îndată ce am venit aici, mă înjugară în trei comisiuni, pentru că colegii mei nu vor să știe de bătrînețele mele. Ei îmi zic că capul meu este arhiv ambulant, să le ajut pînă mai trăiesc. Voiam să-ți scriu a doua zi după ce am ajuns aici, dară din cauza sus arătată nu am putut.

Bărbatu-tău și fiu-tău sunt sănătoși, dară năcăjiți, zicînd că n-au bani. Costea fu așa de naiv de-mi zise că de ce i-ai trimis pe Iancu, că aici îl costă mîncarea prea mult. Oho!, îi răspunsei eu, îndată ce bărbatul și femeia trăiesc separați, bărbatul e datoriu să îngrijească de feciori, apoi vază el cum își va cîștiga pîinea împreună cu ei, dară să nu aștepte ca să-i sature și îmbrăce femeia, și ea să imble goală și desculță. Femeia are să îngrijească numai de fete și să muncească cu ele. Așa, ca să o știe odată pentru totdeauna și să înțeleagă.

Ieri, duminică, a fost Ioan la mine, cu doi n-ri din *Revista sa bibliografică*. El însuși mi-a spus că nu crede să cîștige ceva la ea, iară eu i-am observat că, așa cum a pornit, nu cred nici eu. Mă tem să nu pată ca cu *Călin-dariul*, să piardă la ea. Hei, la așa ceva trebuie cu totul alte științe și diligență Decît, lăsăm să-și cerce norocul. Astă dată mi s-a părut mult mai serios decît era în Brașov, nu-i venea de comedii.

Cel mai de frunte librariu din Craiova, anume *Samitca* (străin) scrie că lui i-ar trebui un om, însă *nu* sodal, ci oareșcum companion, cap *copt*, pe care ar voi să-l cunoască și să trateze cu el în persoană, să-l cumpănească cu dramul. Da zău, uite așa se caută astăzi oamenii!

Atît Costea cît și Ioan îmi zic că la vreo cancelarie ar afla de lucru, ca să capete 80—100 lei pe lună. Tată-său nu vrea, zicînd că apoi tînărul se va dezvăța de la librărie, iară după orele de cancelarie nemaivînd ce face, se va da la ștengării. Prea frumos! Adecă *acum*, că nu are *nimic* de lucru, nu se poate da la ștengării! Dară la de acelea se cer bani. Voi mai vorbi cu ei după ce bărbatu-tău se va mai dezmeti din contabilitate, din bilanț, cu care nu este gata.

Să trecem la afaceri de acasă.

Îți spuneam că aștept să-mi vie bani, pe cari să-i primești tu în păstrare. Deci află: 1) că pînă cătră finea lunei martie îmi vor veni 50 fl. de la Turda, prin nepotul Medan; 2) pe la 3—4 aprilie, vreo 200 fl. v. a. de la „Albina“

din Sibii, sau de-a dreptul la adresa mea, sau la filială. Să-i primești, să-i pui bine, să taci cu ei până la venirea mea. Să plătești din acelea sume numai asigurarea din 4 aprilie, *dacă* o vor cere. Dacă nu o vor cere, să lași la întoarcerea mea, când am să transcriu polița pe numele unui dintre voi, copii ai mei.

Dacă ai avea timp să vorbești cu maisterul despre dregerea coperișului, adevă să-l chemi ca să vadă cât are să dereagă și ce preț cere, mi-ar părea bine. N-ai să-mi scrii despre acestea, numai să aflu eu la venirea mea, căci, apoi, din cauza conferenței afurisite de la Sibii, îmi caută să plec de la Brașov îndată după Paști.

Să-ți fie știut că eu n-am pomenit aici nimic despre ținerea băiaților lui dr. Vaida. Dacă cumva ai avea trebuință să-mi scrii, să adresezi scrisoarea *nu* la Academie, ci: București, strada Blănari, Hotel Kiriazi, camera 52.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

207

București, 30/18 mart. 1887

Iubita mea fiică!

Îmi place a crede că ai primit scrisoarea mea din 26 ale [unii] [urente] în care prevedem că vei primi unele sume de bani pe numele meu, și alte răspunsuri la scrisoarea ta din 24.

Înainte cu o oară veni bărbatu-tău la mine și depuse pentru tine 40 fl. v. a., rugindu-mă ca să ți-i trimit, căci el are să inchiaie 40 de conturi. Ce e drept, d-n. Sturza și comisiunea budgetară academică îi puseră sula în coaste ca niciodată. Dară este foarte bine așa. Îi ajută și fiu-său. Iară bine.

Așadară tu scote banii mei ce vei primi de la Sibii și Turda 40 fl., pentru alți atîți cari se află la mine, ca să nu mai plătim porto, că ne ajung alte spese.

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

208

București, 5 aprilie 1887

Iubita mea fiică!

Primind astăzi scrisoarea ta din 1 apr[ilie], adevă la 4 zile de la data ei, am citit-o cu luare-aminte, am spus și bărbatului tău coprintul ei. Într-aceea cred că vei fi primit și tu scrisoarea mea din urmă. Dacă-ți mai scriu și astăzi, cauza este numai ca să te odihnesc în privința taxei de hereditate, să nu mai ostenești a mai întreba pe nimeni, căci eu sunt gata să plătesc atîta cât mi se cere. La atîta eram pregătit, ba mă temeam să nu fiu asuprit cu sumă indoită. O voi plăti îndată după Paști. Până atunci îți cer ție numai

un lucru. Pune pe Georgie sau pe Virginia, care din ambii au timp mai mult, ca din acea provocare a finanței să facă o copie exactă, scriind deasupra: *Copia*. Lingă copie să adaogi tu un bilet în care scrii numai acestea cuvinte: „*Frate!* Îți trimit copia provocării care așteaptă pe tatăl nostru, ca pre cînd va veni de la București să numere taxa foarte mare de 234 fl. 52 cr. v. a. și în 30 de zile. Dacă vei citi acestea, te rog trimite copia cumnatului Bonțescu“.

Tu îți bați capul cu cauza cuscrelor? Ci că eu îți spuseseam despre două: văduva Hodoș are 5 feciori, unul profesor în Sibii, unul ofier, al treilea profesoraș aici, al 4-lea tînăr contabil, al 5-lea în cl 7 gimn[azială]. Văd[uva] Secula, fecior la medicină. Apoi numără și tu pe toate fetele cite le aveți toate patru. Putem afla cuscre și la ad[unarea] generală de la Deva etc., etc.

Alt nimic. Tu mă pricepi: nimic.
Părinte iubitoriu,

Georgie.

209

Sibii, 1/13 mai 1887

Iubita mea fiică!

După ce am scăpat de una din cele mai mari greutăți pe care le-am purtat în viața mea pe umerii mei, îmi iau timp ca să mă întorc și la afacerile noastre familiare.

Am primit scrisoarea ta și ale copiilor tăi din 8 mai, de felicitare. Aceasta de la voi nu vine nici prea curînd nici prea tîrziu. Știu eu bine că ea este aceeași totdeauna. Vă mulțămesc din inimă la toți trei. Îmi telegrafăse și bărbatul tău cu Iancu. De la ei însă așteptam eu cu totul altceva: *bani*, și aceștia mai virtos din cauză ca să poți plăti tu încai o singură rată la Sparcasa, căci eu cugetînd adesea la aceea, n-am odihna. În Săptămîna Luminată ziceam că nu au fost în capitală boierii; de atunci, însă, au trecut alte trei săptămîni.

Doresc ca să știu dacă după atîtea formalități pedante cite mi s-au cerut, s-au întăbulat casele pe numele meu. Registrele moșiilor (*Grundbuch*) la care d-n. Fara e preses, se află tot unde este tribunalul, însă parteră, sub poartă, în *stînga*. Să meargă Georgie să întrebe acolo pe numele meu, care am cerut ca acele case 402 et 406 să se treacă de pe Maria Panaiot Bălan, asupra mea.

Virginia să-mi ajute cu altceva. Cunoașteți *Album* trimis mie de cătră doamnele române din B[uda]pesta înainte cu 24 de ani. Pe acel album veți afla, alătura cu altele, și adresa acelor doamne: să mi-o decopieze în treagă cu numele lor cu tot, pe hîrtie mai subțire și mai mărunt scrisă. Am trebuință mare de ea. Precum veți fi văzut din *Tribuna*, damele de astăzi, tot din B[uda]pesta, mă onorară cu un condei mare de aur în forma unei pene de gîscă tînără, 26 c[entime]tri lungime și sus, la pene 3½ c[entime]tri lățime, iară greutatea aproape 50 grame. Aș voi să văz dacă între damele sau familiile celor de la 1862/3 se mai află unele și în a[nul] 1887. Sunt datoriu

să le mulțămesc într-o adresă, cu care nu aş voi să întârziu prea tare, de aceea fiți bune și, în câteva zile, mi trimiteți acea copie.

Văz din însemnările mele că în ziua din urmă-ți lăsasem 30 fl., și anume din aceia 25 fl. pentru repărături la casă. Venit-au acel tindală de meșter, făcut-a ceva?

Mine este ziua din urmă pentru plata contribuțiunei pe 3 luni înainte. Sunt sigur că o ai plătit zilele acestea.

Preste 2 săptămâni eu plec la Turda, în afaceri tot familiare, unde însă nu voi sta decît cu totul 6—7 zile, apoi mă întorc la Sibii, ca să mă pun pe lucru, după ce mă obligai față cu vreo 300 de persoane că-mi voi publica scrierile mele, pentru a căror tipărire românii depuseră speșele în minile mele.

Am primit și de la Octavia noastră o scrisoare plină de sentimente duioase, la care-i voi răspunde cît mai curînd.

Al vostru părinte iubitoriu.

Georgie.

210

Sibii, 19/7 mai 1887

Iubita mea fiică!

Astăzi am primit scrisoarea ta de ieri, astăzi îți și răspund la toate punctele, cu excepțiune de păcălitura voastră de la gară, la care nu am nimic de zis. Știrea împărțită de la d-n. Fara mă mai liniști în dorința mea de a vedea odată regulată deplin încă și acea afacere familială.

Adecă Gmeiner în loc de stobor vrea să tragă zid de-a lungul curței, pînă spre vale, care apoi să fie întreg proprietatea lui. Bine, n-am nimic în contră, că în fine nici nu l-am putea opri, afară dacă am fi oameni de ai lui Neaga, ca să ne placă certele și procesele. De una neplăcere însă tot nu vom scăpa. Comisiunea pe care o va scoate el va pretinde ca să mutăm amîndouă retiradele sau să le facem de zid cu ciment, care să ne coste câteva sute. De aceasta nu vom scăpa ușor. De acestea însă pat foarte mulți proprietari de casă. Ceea ce mai putem noi face cu această ocaziune este ca să-i băgăm în cap lui Gmeiner și să-i inspirăm grijă mare pentru casele sale, ca să-i arătați că de curînd col[onelul] Bundschuh a făcut secătura de a împreuna zidul său cu al nostru pe unde odinioară fusese grădina, de atunci ne căuză și nouă jilăveală, dară neasemănat mai mult strică caselor sale, pe al cărui părete de cătră noi se scurge toată apa de ploaie și nea, pînă în fundament. Să meargă la noi în pod și să vază.

Dacă vezi că nu poți închiria casele cu 120 fl., cearcă cu 100 fl. pe an. Dară mai știi ceva? Gunoiul acela din dreptul caselor nouă, de lingă retiradă, să-l încarce Elek și să-l scoată de acolo, căci privirea lui face impresiune foarte urtă asupra celor ce intră de cătră vale în curte, apoi și retirada, înlăuntru, să o șteargă fata de paianjini.

Ai făcut prea bine că nu ai răspuns nimic lui Leon. Eu, ca frate, mi-am făcut dătoria de frate, în proporțiunea prea modestei mele averi, ca nimeni altul în zilele noastre. De la aprilie 1855 pînă în aprilie 1887 i-am dat preste 500 florini v. a. Pînă cînd să-i plătesc pensiune? Într-o lună de zile cît am stat iestimp la București, 250 lei n[oi]. De unde să mai dau?

Bărbatului tău i-am scris eu de aici, în numele episcopului, carele cere de urgență încheierea definitivă a socotelei pentru diferențele cursului și rest dobânda ce ar mai fi. Preste vreo [cîteva] zile am să-i scriu din nou, nu-l las.

Acum trecem și la iubileul meu. Da, elogiul parohului Lucaciu a inspirat pe toți ascultătorii și le-a stors lacrimi la mulți, iară eu numai între plîsete i-am putut răspunde. În cit pentru sibiene, citește scrisoarea mea către Octavia și mai adaoge că bărbații conducători au ținut acea zi în secret mare, de frică ca nu cumva să o împiedice unгурii, precum opriseră anțart, după procesul de presă, cina comună. De aici vă puteți explica multe: tăcerea, liniștea cu care s-a făcut și surpriza neplăcută pentru mulți binevoitori. Chiar și subscripțiunile se adunaseră, din aceeași cauză, în cursul anului 1886, în tăcere. Dară Somnorea al vostru nu are dreptate că brașovenii nu ar fi știut nimic. Sunt subscriși în album 38 brașoveni, în frunte cu Diam[andi Manole, G. Buc[ur] Pop, frații Stănescu, prof[opopol] Io[an] Petric, Nic[olae] Ciurcu, Io[an] Dușoiu. P. Nemeș, dr. Cioran, Io[an] Lengher, Io[an] Popea, Steff[an] Iosif, Vas[ile] Voina, Ios[if] Pușcariu, Ius[tin] Grama, Bart[olomeu] Baiulescu, Nic[olae] Străvoiu, O. Sorescu, Bârsanu, Năstase, Panțu, Dobreanu, I. Săbădeanu, N. Fluștureanu, Dima, Ilașevici, Feneșanu, Maxim Ios[if], Maximilianu, Chelariu, Navrea G., Voicu etc., etc. Nu sunt subscriși aceia cari n-au voit a subscrie, sau din ură personală, sau de zgirciți, sau de săraci. Se și poate că cei însărcinați cu adunarea de subscripțiuni se vor fi ferit de cite unii răi de gură, care nu pot tăcea. După ce însă 38 au știut despre plan și au subscris, este curat preste puțință ca redactorul să nu fie aflat nimic despre planul acela. Eu n-am citit ceea ce s-a publicat în *Gazeta* despre acea solemnităte, voi însă păstrați bine n-rii respectivi. Pe airea, unde au voit oamenii și nu au tremurat de frica unгурilor, s-au subscris lamura și fruntea românilor. Așa, de exemplu, din orașele mici ca Deva 32 între cari și 4 femei, Făgăraș 20, Abrud 18, micul Hațeg 17, Sălăgiu 35, Ludoș pe Cîmpie, pe Murăș, 50 între cari 12 femei, la Cluj, între maghiarii fanatici, au avut bărbăția de a se subscrie 39 și una damă bogată, în Ungaria, la Arad și de primpregiur 201 între cari 16 dame, în micul oraș Lipova 18. În Temișoara 17 cu 2 dame, în Budapesta chiar, la nasul gubeniului, din puțințele familii romane cite trăiesc acolo, s-au subscris 30 bărbați și 6 dame etc., etc.

În cit pentru suvenirul doamnelor din Pesta, scrisesem Octaviei că nu știu care sunt acelea. Acuma știu. Adresa care se rătăcise din mare confuziunne la fratele Ilie Măcelariu îmi veni astăzi la mîină. Sunt 14 dame care au coperit speșele condeiului de aur, și ceea ce este mai onorătoriu pentru mine și pentru toată familia mea se poate considera împregiurarea că în frunte stau trei doamne din renumita familie a proprietarilor milionari, *Iosephina, Helena, Theresa* de Mocioni, îndată apoi doamna Constanța Dunca-Șchiau, după care urmează celelalte doamne, între care și doamnele Sofia Babeș și Constanța I. Pușcariu. Juvaerghiul declară că condeiul are valoarea de 14 carate în aur, iară în v. a. fl. 70. Nu e lucru mare 70 fl., dară este recunoștința care nu se poate prețui în sume de bani. De aceea eu le mulțămesc la toți și la toate, în numele meu și al membrilor familiei mele.

Cu acestea inchei, să plec la ședința „Albinei“.

Bine și exact mi-a decopiat Virginia.

Să-mi scrii cîți bani îți mai trebuie la repăratură.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie

Iubita mea fiică!

La scrisoarea ta din 23 mai îți poci răspunde numai astăzi, într-o oară de repaus.

Rezoluțiunea despre întăbulare, sau cum îi zici tu *végzés* o vei fi pus în pugilariul cel mare sau adecă la un loc cu multe chitanțe de plăți făcute, căci așa o rezoluțiune și întăbulare poartă în sine prețul moșiei întăbulate, de aceea trebuie păzită foarte bine.

În cit pentru folosirea caselor prin mine și prin Aurelia, îți repet cite ți-am răspuns la ocaziuni avute și mai adaog la ele coprinsul alăturate scrisori a căpitanului G[e]orge[ș] Boldea. În cit pentru mine: am aici *în Sibii, din Sibii*, venit singur care de 1 an încoace imi mai cresc, adecă 1 100 fl. și cu 350 fl. venit ordinaru de la Academie, afară de cei nesiguri pentru documente. Spune-mi, ce poci avea în Brașov? Nimic. Apoi cu 1 100 fl. eu sunt ascurat pe viață, și din ce mai ciștig, anume de la Academie, ajut pe acei membri ai familiei mele, despre a căror lipsă sunt convins. Aurelia? Dacă nu s-a mutat la Brașov înainte cu 5 ani, acuma să se mute? Știi că Boldea o ceruse în toată regula. Știi că înainte cu mai bine de un an el a declărat colonelului său că el e decis să o ia de nevastă. În fine, iacă cum își incheie scrisoarea: „Voieste să aibă și el parte de familia noastră“. Scurt, el nu se lasă de Aurelia. Căpitan s-a făcut. Apoi tot dînsul zisese că va servi un an în acea calitate și apoi își va cere pensionarea și se va cununa. După ce vor trece manevrele cele mari, voi merge pe la ei în septembrie, și apo i vom mai vedea.

Da, este pierdere dacă nu se pot închiria casele, dară nu suntem numai noi cari pierdem. De altă parte, este veche zicătoarea că trei mutate dintr-un oraș în altul fac atita pagubă ca și cum ți-ar arde odată casele. Aurelia să se mute! Ce să facă cu mobilile? Să le vîndă pe preț de batjocură? Să le lase în locuință pentru oficieri? Să le transporte la Brașov, și cînd ar fi să se cunune să le ducă iară la Orăștia? Căci, adecă, Boldea e decis a purta economie sau la Orăștie, sau acasă la ei în Banat, și în nici un caz la Brașov. Ce să facă el la Brașov? Deci fii tu liniștită pe deplin acolo unde te afli cu locuința și dispune de ea ca și pînă acuma.

La Sparcasă nu poți plăti nici din altă cauză: pînă nu vor veni banii de la Academie. I-am scris cum am știut, și nu-mi răspunde nimic. Mai aștept pînă după Rusalii, după ce mă voi întoarce de la Turda și Cluj, apoi am să scriu de-a dreptul Delegației academice, de la care și am primit pînă acum trei expedițiuni.

Păstrează-mi bine scrisoarea lui Boldea, în coastă.

Ci că tu n-ai să-mi lauzi pe fiie-ta, că o știu eu. Dînsa ori executează ceva bine, ori nicidecum, dară fiasco nu va face niciodată. Să o și apere D-zeu, între toate impregiurările vieței.

Bate ora poștei.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Iubita mea fiică!

Am sosit aseară sănătos de la Turda, Petrid, Cluș. Văzînd scrisoarea ta, voi să-ți răspund îndată, precum mă iartă vizitele de bună venire.

Mai întîi voi să-ți ridic îndoiiala despre 500 l. n. rămași la Brașov pentru tine, că ai uitat. Ți-am fost spus limpede că voi să te ajut cu 200 flor. v. a. la plata ce ai să faci la Sparcasă. Deci acești 218 fl. ți-i *dăruiesc* ție, ca să te mai ușorezi. Cei 500 l. n. îi poți schimba astăzi cu 248 fl. Cu 48 fl. să plătești rata de asigurare pe 4 iuliu și să iai chitanță.

Bărbatu-tău îmi trimise acești bani, 1 000 l. n., însă nici o șocoteală pentru episcopul Mețianu, nici pentru cupoanele de la ipotecă, cîtă am plătit eu pentru el, nici cît dedese lui Leon, nimic.

Filosoful Schopenhauer! Dacă voiți să înnebuniți și voi, să pățiți în familie cum a pățit Titu Maiorescu și alții, să-l citiți și voi întreg. Eu, da, combătusem doctrinele lui în Academie, care-mi grătulase, și dizertațiunea fu tipărită în *Anale*. Schopenhauer fusese de profesiune comerciant bogat, iară după ce trăise lume albă și-l apucase greață de femeise făcuse filosof care vedea în cei mai mulți oameni tot fiare sălbatice. Acesta fusese Schopenhauer.

Apropos de cărți și scriitori! Opt zile cît am stat în Cluj, am conversat de vreo trei ori cu vechiul meu amic d-n. Al. Bohățel, moșul fraților Vaida. D-sa mă întrebă cu de-amănuntul despre purtarea nepoților săi. Eu l-am ascurat că ambii au purtare prea bună și că au înaintat și în limba noastră maternă. D-sa, însă, mă întrebă că dară pentru ce a căpătat cel mai mare în II^a și de ce-l lăsăm să citească cite alte verzi și uscate, iară pe științe mai serioase, exacte, nu-și pune, nici o silință? Eu la acestea i-am replicat că cu acest mare direct venise de la Bistrița, unde li s-a permis ca să citească tot felul de galimatias nemțești și ungurești, încă și foi politice, fără nici o pregătire sistematică, regulată, bine condusă. Apoi este cunoscut prea bine în toată Europa că mai toți tinerii cîți citesc de mici politică, romane, romane, scurt: lectură ușoară, în științele matematice nu sunt buni de nimic. De aceea sunt așa puțin tehnici, ingineri, geometri, mecanici, hidraulici în Ungaria și Transilvania, iară puțin cîți vedem sunt nemți și evrei maghiarizați. Matematica dă astăzi, și va mai [da] în 30—40 de ani înainte, funcțiunile cele mai grase și venituri sigure la ingineri, geometri, arhitecți, corăbieri, mecanici, fabricanți, silvicultori etc., cari toți numai cu matematica bine studiată înaintează, unii și pînă la 10—15 mii fl. venit sigur pe an. Dară lăsînd aceasta, chiar și pentru economii harnici este astăzi rușine mare să nu aibă măcar elementele matematice în degetul cel mic. Este treaba părinților ca să-i oprească de la alte lecturi, dacă nu-și învață prea bine lecțiunile, dară nu să le dea în mîna lor. Ce folos au băieții de 12—16 ani din Schiller, Göthe etc., din care prea multe nu le înțeleg nici studenții din a 8-a clasă. Să aștepte cu acestea pînă ce vor ajunge la vreo universitate.

Așa i-am vorbit lui Bohățel, și mi-a dat toată dreptatea.

Eu nu am primit ziarul *Prahova*; nu înțeleg ce a fost aceea.

¹ Continuarea lipsește.

Iubita mea fiică!

De cînd am primit scrisoarea ta din 24 ale l.c. am fost ocupat nu numai cu redactarea foaiei pe iuliu, dară și cu examenele de la școală și de la Internatul de fete al Asociațiunei transilvane. Se prea înțelege că toți membrii comitetului eram îngrijați de succesul examenelor, și cum nu? Profesori, profesoare, directora, toți noi, afară de directorul Barcianu, brav, înțelept și foarte muncitoriu, iară o parte măricică a elevelor, venite din alte școli din țerile vecine, Ungaria, Bucovina, unele știind foarte rău românește, altele deprinse rău de acasă, era o adevărată artă în 10 luni ca să învețe perfect românește, să le supui la aceeași regulă și disciplină, să nu mai întîmpini prostiile unor mame și absurditățile unor tați. Ei bine, acestea probleme grele s-au dezlegat preste toată așteptarea. Trei zile cit au ținut examenele la toate opt clase, sala cea mare a internatului au fost necurmat plină de ascultători, bărbați și femei, înainte și după amiază, iară multe mame ședeau ca fermecate, și se părea că nici mîncare nu le trebuie. Iară a treia zi, la declamațiuni și cîntări, publicul de bărbați a stat mai mult în coridor, că în sală nu încăpeau de femei.

Vi le scriu acestea cu scop ca să vă faceți și voi idea despre gradul în care a pătruns pe la toți românii sentimentul de naționalitate. Celelalte impregiurări ale școalei le puteți vedea din programă, din care am trimis un exemplariu la adresa Octaviei noastre, pentru ca să faceți comparațiune între școalele românești și săsești din Brașov, cu cele de aici. Sistema este *aceeași*, adică coprinsă în legea țerei, dară metoda, modul de a tracta cu elevele diferă. Răspunsurile lor sigure te încintă.

Văz că tu nu mai știi cum să mulțamești pentru acelea două sutișoare. Aș primi acea mulțamită atunci cînd aș fi în stare să-ți plătesc toată datoria de pre casele tale. Așa însă nu poci face mai mult decît să împlinesc cite puțin la ceea ce-ți lipsește ție și celor doi prunci ai tăi, din cauza indolenței și lenei altora. Aș putea și eu să ascund sutele cite, biet, imi prisosesc din ciștig, să nu vă fiu dat la nici unul nimic de cite stricta îndătorire cerută de lege după moartea mamei voastre, ci să răbdați pînă după moartea mea. Așa ceva este cu totul în contra naturei mele, a caracterului și a iubirei mele părintești. Adecă pînă trăiesc eu în vază și rang, voi să suferiți de foame și de golătate, anume voi cele două, cu copiii voștri.

Dară să lăsăm acestea, să trecem la case. Nu mă poci decide ca să mai repărez la acelea case nici cu ciment, nici altmintrea. Am decis odată să le vindem, anume după ce va înceta războiul vama, care nu poate dura în veci. La ceea ce mă învoiesc acuma este ca să le dai și cu chirie mai mică, pentru ca să apuce a fi locuite pe timpul vinzării, cînd apoi se vād urme mult mai puține de umezeală. Eu nu poci crede că cele nouă sunt mai jilave decît este de ex[emplu] casa de înainte în cele vechi. Hei, Doamne, dară cum era casele acelea vechi pînă nu apucasem a le dărîma, și totuși niciodată n-au stat nelocuite. Serie de ani au fost acolo cîrciumă, apoi văpsitori, argășitori, cizmari și n-au pierit. Așadară dă-le cum vei putea, dacă le cere cineva.

Bine ai făcut că ai dus în locul meu documentul de întăbulare la perceptorat. Cred însă că nu ți l-au oprit acolo, pentru că de acela vom avea

totdeauna lipsă. De cumva nu ți l-a restituit, să-l ceri înapoi, ca să-l păstrăm foarte bine.

Deunăzi Aurelia-mi scrisese că, pre lingă ce Mihai Stănescu ți făcuse un prea frumos prezent, apoi Octavia o invită pe vacațiune la ei, cu toți trei pruncii, adecă patru inși deodată, ca să șază pînă în 25 aug[ust] la Brașov, iară Octavia i-a pus numai condițiunea ca să mă învoiesc și eu. Dacă Octavia voiește să facă acel sacrificiu ca să-i trimită și bani de drum, eu nu am nimic în contră. Aurelia însă nu are bani de călătorit cu 3 copii la Brașov și înapoi, să mai și cumpere cite toate, căci așa ceva ar costa la 200 fl. v.a. Apoi după a mea părere șederea de 5 săptămîni încă ar fi prea lungă, ar fi de ajuns 2—3. Mai este însă și altă împregiurare despre care-mi scrie Aurelia, că adecă i-a cășunat și Măriței ca să meargă cu 4 prunci *mici* la Brașov, *acuma*, cînd bărbatu-său e stors de bani din cauza caselor cumpărate și zidite din nou, încă și cu bani împrumutați. Și apoi iarăși să se mai certe?

Citind eu scrisoarea Aureliei, îmi adusei aminte de altă împrejurare că adecă Octavia ar voi să ție la sine pe fiica Aureliei un an de zile, iară tu-mi spuseseși că tocma nu ești de acea părere, din cauză foarte serioasă. Eu i-am scris Aureliei că în această privință să se înțeleagă nesmintit mai întii cu tine, și în cazul cel mai favorabil să nu lase pe fiică-sa decît cel mult 5—6 luni în Brașov. Băiața este de 15 ani, deșteaptă și diligentă. Încă ceva rutină, și educațiunea ei este făcută. Mai mult nouă nu ne trebuie, dacă voim să ne mărităm fetele și să nu înstrăinăm pe bărbați cu fantazii de mari capitaliști și cu fumuri aristocratice, sau cu luxuri de cochete și grizete din Viena și Paris.

Voi să aflu, la timpul său, dacă d-n. Vaida va mai aduce pe fii săi la Brașov și pe a[nul] 1887/8.

De la București nici pînă astăzi nu am nici un răspuns. Voi fi silit să scriu de-a dreptul la secretariul general, d-n. Sturdza, ca să-mi trimită valoarea cupoanelor de la 3 300 l.n.

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

Iubita mea fiică!

La scrisoarea ta de duminică 2 iuliu ți răspund și eu tot duminică, pre cînd nu-mi vin amici la vizită, căci toți și toate se află sau pre la băi, sau în preumblare, sau că acum, pe la 4 oare, se deșteaptă din somn cu ochii cît cepele. Voi atinge numai unele puncte mai delicates din scrisoarea ta.

Călătoria Aureliei cu pruncii săi la Brașov este decisă pe 20 iuliu. Octavia o invită *din nou*, în termeni răspicați. Aurelia iarăși mă întreabă, asecurîndu-mă că ei nici prin minte nu i-ar fi trecut a se mișca de acasă, dacă soru-sa nu o asecura de purtarea speselor drumului. Eu, din partea mea, îi detei instrucțiuni pe care le-am crezut necesarie, iară dînsa este cu minte destulă pentru ca să judece pînă unde poate să meargă ospitalitatea.

Apropos de aceasta, o glumă din *Flieg. Blätter* de dăunăzi. Un unchi al bărbatului mersese la nepot pe vizită foarte lungă. După citeva zile ne-

vasta nepotului, urindu-i-se de acea vizită lungă, și necălită, și dorind să scape de ea, zise unchiului:

— Rogu-te, unchiule, eu ocupată, bărbatu-meu ocupat mereu pe dinafară, așa e că ți-s-a urit să stai tot singur?

— Ai dreptate, nepoțică dragă, că mi s-a urit, dară iată că tocmai voi să scriu nevastei mele, ca să vină și ea cu cei doi copii mai mici, ca să fim cu toții în luna următoare.

De altmintrea spesele ce se vor face cu Aurelia pot să fie considerate prea bune ca pomană pentru sufletul lui Haralampie, din averile rămase de la acesta, căci s-au făcut mii de lei pomană netrebnică, neprimită de D-zeu, din acea avere.

Băiatul Aurel are să meargă la gimnaziul de la Orăștie, din cauze grele pe care le-am arătat Aureliei. De nu va învăța limba magiară bine de mic, fiind acea limbă foarte grea, cînd va fi mai mare nu o va mai învăța, și va păți rău mai tirziu, cum a pățit bietul tatăl lor, și bravul judecătoriu Maxim a nebunit învățîndu-o în silă la etate de 40 de ani.

În cit pentru băiata Victória, mi-am dat și pentru ea partea mea.

Îmi scrii că ai mai primi băiați, dacă m-aș învoi și eu. Au m-am opus vreodată? V-am observat numai, pre cînd se afla în viață și mama voastră, că v-ați fost păcălit rău [cu] cei patru, și flămînzi, și mojici, și cu plată foarte puțină. Din contră, cu privire la băiați ca ai d-lui Vaida, tocma îți observasem că aș dori să mai stea la tine încă numai un an. Nevenînd aceia, să primești alții, însă nu mari, ci cel mult de cite 12 pînă la 14 ani. Studenții mari au nevoie de conducere bărbătească și de frine tari. Vedeți că și profesorii abia înving cu ei. Apoi mi se pare că cu mai mulți de trei mai mici ți-ar fi foarte greu.

Ca să rămîie și băiata Victoriei la tine, cu băieții la un loc, pe de o parte cred că s-ar simți Octavia foarte ofensată, pe de altă parte nu s-ar prea potrivi. Dară să lăsăm cazul cu băiata pînă în august, după ce v-ați fi consultat toți trei și după ce vei ști dacă ai sau nu ai să primești băiați în cvartir și vict, ca să-ți mai faci un venit modest pe un an.

Dacă d-n. Vaida invită pe Georgie la sine, zic și eu că bine face, să se ducă, și eu cred că el se va purta așa, încît să cîştige lauda tuturor. Atîta poate ști înainte, că de ex[emplu] d-n. Al. Bohățel, moșul băiaților, are ochi de vultur, iară frate-său, Mih[ai]l Bohățel are, pare-mi-se, doi băiați la gimnaziu. La casele dd-lor vin mulți, și români și magiari, de aceea Georgie să fie cu mare grijă cînd vorbește despre magiari, să asculte și să tacă. Unele persoane pe acolo vorbesc bine românește, se poate însă prea ușor ca să nu fie române, ci magiare.

De la București nu am primit nici eu nici un răspuns la citeva scrisori, și nici socoteala. În anul viitoriu, avînd viață, știu ce voi face. Așa le place? Așa să aibă!

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Iubita mea fiică!

La scrisoarea ta din 14, primită ieri, grăbesc a-ți răspunde la două puncte pre cît mă iartă timpul înainte de-a merge iarăși la ședință.

Bine ai făcut că ai închiriat casele cu 100 fl. Dară din care lună va intra Preidt în ele? De cîinii lui să nu avem frică prea mare, că dacă sunt de cei mușcători, vor avea hoherii grija lor. În tot cazul, la cea mai mică neplăcere din cauza cîinilor, vom înștiința poliția, dacă domnul cîinilor nu vrea să înțeleagă.

Trec la punctul cel mai delicat. Mie nu mi-a plăcut din capul locului cutezarea aceluia om tînăr, de a voi să se urce sus așa curînd. Acum însă el însuși ți-a dat arme în mînă, cu care să-l scoți pe ușă afară și să o închizi pentru el. Dînsul, adecă, mărturisește singur: 1) că e datoriu cu 1200 fl.; 2) că are să facă anul de miliție; 3) că, fiindu-i venitul prea mic, voiește să meargă la București. Deci tu, ca mamă, să-i zici: „Domnule, am întrebat pe bărbatul meu și pe tată-meu, iară aceștia îmi răspunseră și mă invitară să te sfătuiesc ca, înainte de a cugeta la căsătorie, să-ți plătești datoria de 1200 fl., să faci anul de miliție și, în fine, dacă ca profesor în Brașov ești plătit prea rău și zici că vrei să treci la București cu salariu mult mai bun, să nu lipsești a te asigura bine cu decret în regulă și pe viață. Sub aceste condițiuni, casa noastră poate să vă fie deschisă, iară pînă atunci te rog să ne cruți, cu atît mai virtos că gurile oamenilor sunt foarte rele. Apoi acestea frecventări dese sunt un obicei nemțesc și nicidecum românesc. Adieu!“ Să nu fim prea îngrijorați de viitoriul Virginiei. Au nu văzurăm că sub *clima țării noastre* fetele de român măritate între 20—22 de ani tot au cite 9—10 prunci? Chiar mama voastră, măritată pre cînd trecea de ani 22, avu 9 prunci, și altele o mulțime nenumărată. Și apoi ce este mai frumos, românce de ani 40—45 cu cite 6—7 prunci, încă tot sunt frumoase și sănătoase ca multe alte săsoaice, nemțoaice etc. de 25—30 de ani. Cu cite 10 ani cel puțin sunt românele mai trainice decît altele, numai să trăiască regulat, să nu fie rele îndrăcite sau poate desfrîdate, sau să nu aibă vreo boală moștenită din familie, de la tată sau mamă. Deocamdată lăsați această grijă pe alte timpuri. Pentru acuma să-mi scrii tu mie curat și răspicat: vrei să vii la adunarea generală cu Virginia? Dacă vrei, atunci să vă trimit înainte de 15/27 aug[ust] bani de drum, 30 fl. și să vă luați bilete de cl. II tour și retour, care așa luate costă, venit și întors, 14 fl. de persoană. Plecînd la 4 oare demineața din Brașov, pe la 5 oare veți fi aici și fiacărului veți zice: „*Reisbergasse Nr. 25, in Er. Salmens Hause I Stock*“¹, adecă aci la mine, unde nu veți avea nici un cruceriu spese. Duminecă seara, adecă în ziua de deschidere seara, concert luni bal, iară marți vă puteți întoarce, pe la 9 oare demineața, dacă nu a cine [să] grijească de găini. Nu rideți!

Aurelia încă mi-a scris, dară acuma nu-i poci răspunde. Îi voi scrie la Octavia, numai să aflu de sigur cînd pleacă ea de la Brașov.

Nu eu am zis că trebuie băiatei „chic“, am reprodus zisa altei persoane. După mine, băiata și-a completat educațiunea. Mai mult ar fi sau pentru profesoare, sau pentru dame de milionari, proaste ca cele din *Flieg. Blätter*.

Lăsați pe Aurelia în Orăștie.
Părinte iubitoriu,

Georgie.

[Adresa:] D-sale doamnei Victoria C. Iuga. Brassó, strada Catarina 402.

¹ „Strada Reisper nr. 25, în casa baronului Salmen, etajul I“.

216

[Sibiu, 13 septembrie 1887]¹

Pre cînd eram să răspund lui Georgie la scrisoarea sa din 3 sept[embrie], pe care a făcut foarte bine că mi-a trimis-o, ca să fiu odihnit că ați ajuns bine acasă, iacă, mi vine știrea prea tristă că duminică seara pe la 9 oare au ars și casele sărmanei Aureliei și toate hainele de iarnă așezate în cămară. Din casele de locuit au scăpat parte mare din mobiliariu, cu ajutoriul oamenilor buni. Aștept informațiuni mai exacte, apoi am să plec la ei. Strînsura bătrînilor: 200 fertdele de griu, 20 cară de fin etc., etc. toate sunt cenușă.

Altădată mai mult.

[Adresa:] D. doamnei Victoria C. Iuga. Brassó.

¹ Carte poștală databilă după ștampila poștei din Sibiu: „Nagy-Szeben 87.9.13“

217

Sibiu, 27/15 octobre 1887

Iubita mea fiică!

În scrisoarea mea din 14, venită mie ieri, zici îndată la început că nu ești sigură dacă m-am întors din călătoria mea. Eu plecasem de aici în 2, iară în 17 oct[ombrie] seara mă aflam iarăși în Sibii. Îndată la sosire, mi zise Ieronim că tu ai întrebat de mine chiar în privința fiicei tale și că ce să-ți răspundă, chiar atunci? „Să răspunzi Victoriei că iată, am sosit“, li zisei eu. Dînsul însă tot atunci se luă cu mine la dispută fierbinte, din cauza schimbărilor făcute la internat, nelăsîndu-mi nici măcar o oară de repaos și zicînd că el a devenit *nervos* din acea cauză, și deci noi bătrîinii să convocăm altă adunare generală, cum și alte secături. L-am lăsat furios și m-am dus de acasă. Așa se pare, că el de arțag mare ce-l apucase și de cătrănit pe unele femei, nu ți-a mai scris nimic de venirea mea acasă. Vei face foarte bine dacă nu-i vei scrie nici tu nimic, ca să nu o pați și tu.

Am citit scrisoarea ta cu toată luarea-aminte pe care o merită într-un caz așa de important precum este acesta relativ la Virginia. Eu însă, și după meditațiune de 30 de oare nu-ți poci răspunde altceva decît ceea ce ți-am răs-

216

puns înainte cu 8 săptămîni, aici în Sibii, că acel profesor se prea grăbește cu însuratul. Las' că este, după cum spuneți voi, numai de 23 de ani, dară apoi de tot de la tine știu că are și dătorii, că trebuie să facă și anul de voluntariu, de care nu pricep cum poate să scape fără pericol de a-l prinde cu ocoa mică și a-l lega apoi pe 3 ani. Eu știu bine că Virginia e trecută de 18 ani. Să nu uiți însă că în epoca de față foarte rar se mărită fetele înainte de ani 20. Mama voastră fusese tocma de ani 22 și avu 9 prunci, Aurelia de 21 și ar fi avut cine știe ciți, dacă i-ar fi trăit bărbatul, Mărița de 22 ani și iată deja 5 etc., etc. Apoi eu nu pricep cum poate acel tînăr prevedea că va avea tot cite 2000 fl. pe an. Să nu prea voiască a vedea în viitoriu. Mi-a vorbit și Aurelia despre acel june, mi-a spus că ai avut și vorbe grele cu Octavia din cauza lui, încît nici nu-i mai intri în casă. Lor, adecă, li se pare acel tînăr îndrăzneț preste măsură și lipsit de tact și de regulele buneii cuviințe. Nu le place deloc nici familia lui, că adecă tată-său ar fi un bețiv și că s-ar putea ca mai tîrziu să devină și fiu-său așa.

Dară, în fine, Virginiei îi place. Așa, consiliul meu părintesc nu poate fi altul, în starea de față, decît să mai aștepte un an, să vază cum îi va succede cu serviciul militar. Dară să se însoare și apoi să ajungă, poate, în Bosnia pe un an!! De altmentrea Virginia are tată, ea este dătoare să-i scrie părintelui său exact toată starea lucrului, să-i ceară consiliul și binecuvîntarea. Sau dacă ea nu-i scrie, ai să-i scrii tu. Nu întreba că ce-ți va răspunde; scrie-i. Eu aș crede că nu ai face rău dacă ai vorbi și cu Mihai în această afacere delicată, între patru ochi, chemîndu-l la tine sub cuvînt că ai să-i împărtășești o scrisoare.

Mă cheamă la o afurisită de ședință.

Părinte iubitoriu,

Georgie.

218

Sibii, 6 nov. n. 1887

Iubita mea fiică!

Scrisoarea ta din 4, venită a doua zi, am citit-o atunci, apoi și astăzi, cu toată luarea-aminte. Îmi place cum judeci tu împrejurarea în care te afli cu fiica ta. Nu, Doamne ferește, de nici o silă să nu fie vorba! Ca mamă ți-ai făcut datoria, și deci mai departe să nu o mustri. Dacă pe dînsa nu o jenează diferența relativ mică în ani dintre fecior și fată și dacă ei îi place feciorul, iară tu nu afli într-însul vreun vițiu nesuferit, ci purtare cuviincioasă, atunci zică altele oricite le place, dă-ți învoirea și binecuvîntarea, prea firește sub condițiune de sine înțeleasă ca lui însuși să nu-i stea nici o piedecă în cale, pentru ca să se poată logodi și apoi cununa în pace, prin urmare să fie scăpat și de anul de militariu pe cale dreaptă, să nu se însoare nici încurcat de dătorii, cu speranța că le va plăti din zestre. Aci să fiu bine înțeles. Eu nu zic ca ginerelui să nu i se dea la mină o sumă oarecare. Să se știe însă că după legea țerei suma ce se dă la mina ginerelui devine proprietate a lui, la care femeia lui nu are nici un drept, iară averea ei este aceea ce-i dau și asigură părinții separat, prin foaie de dotă, sau mai bine prin *contract* (*Ehevertrag*) în haine,

scule, mobili, bani puși pe ipotecă, sau case, pământ etc. Aci, dară, se poate afla cale a de mijloc, mai ales cînd vîm ști cită va fi zestrea în bani.

Speranțe de venituri încă să nu-și facă, ci să învețe a se îndestula mai cu puțin, și adunarea de avere cu *muncă dreaptă* să o aștepte de la timp. Mai toți am fost așa, am muncit și am învățat a păstra, iară de nu erau nebuniile brașovenesti, mai ales pînă pe la 1870, am fi păstrat și mai mult. Acestea pentru Virginia. Mai dorese să aflu numai despre sora profesorului. Este măritată? După cine? Cum se ține?

Cele ce-mi scrii despre sora voastră nu mă surprinde, sunt dedat cu ele. Nu are nici un drept să-ți impute ție că-mi scrii. Să nu uite că eu păstrez prea bine scrisorile bărbatu-său, în care-mi cere cu amar ca să merg să-i *impac* și să-i scot gîrgăunii de jaluzie infuriată. Dară nu am voit să mă amestec, din care cauză s-a supărat bărbatu-său pe mine.

Vei face foarte bine dacă tu vei tăcea de aci înainte despre orice-ți scriu eu, ca să nu sară în nas la nimeni. Dară cui să scriu la Brașov, în afacerile mele private, cum reparături, chirii, contribuțiune, dicționar, bibliotecă etc.

Poimîne-ți trimit vreo 20 fl. la contribuțiunea casei înainte de 15 nov[embrie]. Nu știu cită va fi pe anul acesta, după ce casele nouă au rămas goale vreo 9 luni.

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

P.S. Mă întrebă cineva de la Cluș despre purtarea fraților Vaida. Eu am zis bine, dară vor să știe ce calculi au. Vezi cum le poartă de grijă?!

Trimitte /. bilet, pe sigur.

219

Sibii, 4 dec. n. 1887

Scumpa mea fiică!

Scrisoarea ta din 28 nov[embrie] o aflai pe masă după ce mă întorsei de la Blaș, unde fusesem chemați din nou ca să încheiem un contract cu o baroneasă Szentkereszti, de la care clerul a cumpărat o moșie prea frumoasă de 1225 iughere, curie bună, grajduri de 80 de boi, cîrciumă, moară cu 3 petrii etc., tocma la calea ferată de către M[ureș] Oșorhei, în sumă de v.a.f. 125.000, ca fundațiune pentru preotese văduve și studenți săraci, pentru cari mai sunt alte 4 moșii cumpărate în cei 20 de ani din urmă.

Văz că din cei 20 fl. trimiși în contribuțiune ți s-au luat numai 5 fl. 89 cr[ăițari]. Noroc, pentru astă dată.

Mă întrebi de parastas. Foarte bine, dară nici nu aveai să mă întrebi. Nu am zis eu niciodată să nu se facă, zic numai să nu facă nimeni preste puterile sale, și nu ca pentru niște criminali, pentru suflete nevinovate care în viața pămîntească au păcătuit numai asupra sănătății propriie, năcăjindu-se pentru lucruri de nimic și ruinîndu-și sănătatea. Spesele acestei pomeni de 2 ani să mi le pui în socoteala mea, coperindu-le din restul de la 20 fl. trimiși.

218

La ocaziune cînd îmi vei mai scrie, fii bună arată-mi dacă noul chiriaș plătește regulat și dacă din aceea chirie s-ar putea plăti asigurarea de 18 fl. la 4 ianuarie, adică de pre dec[embrie] și ian[uarie].

Nepoata Victoria Aureliei ce învață ea? Ar fi foarte bine dacă s-ar deprinde și ea cevași, numai în contabilitatea simplă. Știi că mamă-sa e foarte îndestulată cu elevele sale din lucru de mină! Mamele o apucă în drum și-i iartă de păcate. Fetițele se imbulzesc la ea, departe preste numărul de 22 prevăzut la încheierea invoielei cu eforia. Apoi ea le spune istorioare, anecdote, știi, cum făceți voi pînă cînd băiatele lucra, iară dacă încetează o roagă să le mai spuie. Onorariul ei este mic, dară mergînd și sporînd așa, poate să ajungă la salariu fix de 3—400 fl. pe an. D-zeu să-i ajute, și ei și vouă, la toate!

Ce-mi scrii despre relațiunile cu profesorul, sunt bune. De aci încolo, speranța în D-zeu.

Să meargă zilele acestea nepotul Georgie la Mihail al nostru, dacă se află în Brașov și nu în Ploiești, să întrebe *cine este speditoriul Casei Frații Stănescu* în Predeal și ce caracter de om este. Eu, adică, am să trimit la București în primirea Academiei un pachet de documente și cărți de o valoare ce abia se poate prețui în bani, pe care însă în caz de lipsă, nici eu nu le-aș da mai jos de 1.000 [lei] noi. În 10 zile pachetul ar trebui să ajungă la adresa sa. Se întîmplă de multe ori mari neplăceri în Academie, că mesageriile ei zac în vamă cu săptămînile, din cauza trîndăviei speditorilor. Am și eu interes personal ca pachetul să ajungă la timp. Aș scrie și eu speditorului, dacă i-aș ști adresa. În ziua trimiterii de aici am să rog și pe Mihai în cauza aceasta. La dinșii acasă sint bine cu toții? Cicoanei Hareti îi compătinesc din suflet, împreună cu toate persoanele de aici care au avut fericirea de a-i face vreodată cunoștință. Chiar azi mă întrebară de la familia lui dr. Moga, precum și b[ă]l[on] Ursu ce știu despre starea ei. Ceriul să o aibă sub apărarea sa. La Blaș mă întrebară și de feciorașii d-lui D. Vaida, că ce fac în Brașov. Le-am spus că fac bine.

Sărutîndu-vă pe toți ai noștri din ambele familii, sunt al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Iubita mea fiică!

Deși am pentru București o expedițiune mare și foarte urgentă către Academie, de la care depinde mult prea mult..., totuși nu voi să te las fără un răspuns la doioasa ta scrisoare din 18, care nu-mi veni tirziu, pentru că împliniră alți trei inși, profesorul, fiu tău, sora ta care, după cum văz, rivalizează cu tine, ca mamă, în fierbintea dorință de a vedea pe Virginia nu numai îndestulată, dară chiar glorioasă, ilustră princesă dacă s-ar putea. Îmi vine să cred că Octavia nu va fi, la timpul său, mai jaluză și mai îngrijată decît este ea astăzi pentru fiica ta. Deci eu nu aflu nici o cauză de a vă vedea supărate una pe alta. Din contră, m-am convins că ea voiește binele suprem nepoatei sale, pe care o iubește nespun pentru calitățile ei.

Am răspuns atât Octaviei cât și profesorului Circa, în 6 puncte, întocma precum îmi cunoști și tu părerile mele. Eu, ca și bărbatul tău, ca și alții, pun temeiul cel mai mare pe anul miliției. Toate celelalte împrejurări s-ar putea regula fără greutate. Zestrea de 3000 fl.? Aceea este *frumoasă* pentru epoca actuală, este ca 6.000 fl. înainte cu 15—20 de ani, căci astăzi e lipsă strigătoare în toate părțile. Și eu, în locul vostru, aș observa legea țerei, aș da ginerelui 1.000 fl. în deplină proprietate, iară 2000 fl. i-aș asigura fetei pe toată viața, cu ipotecă. Tu nu vrei să iai răspunderea singură? Nu, n-ai să o iai. Fiica ta nu mai este de 15—16 ani. Din ziua în care a declarat că-i place feciorul, răspunderea este numai a lor ambilor. În acest punct fii liniștită. Nu e vorbă, testimoniile-i sunt foarte bune. Iară datoria de 1200 fl.? Bine face reprezentanția bisericii că-i leagă în modul acesta. Așa ar trebui să facă și Asociațiunea transilvană și alte fundățiuni, că stipendiștii români au început să-și bată joc de fundători. Ce să caute în România? S-au adunat acolo mii de flămânzi. Să rămie unde sunt. Bărbatu-tău nu are bani, așa zice. El nu va avea în toată viața sa, pentru că este foarte leneș; pentru lenea lui însă fiică-sa tot se va mărita. Ori că vom innebuni ca să faceți nuntă de 1000 fl.? S-au trecut epoca paradelor barbare.

Socoteala ce-mi faci are prisos prea mare. Ai uitat să pui în spese și parastasul, că tot va rămînea pentru asigurare. Nici vorbă ca să cutez eu, om de 76 ani aproape, a călători în cap de iarnă la Brașov sau airea mai departe! Știți bine că de la 1877 sunt strîns oprit de medici, că de voi mai da în aprindere a treia oară, pier desigur. În 1885 am plecat de aici în 3 dec[embrie], pe timp domol, la îngropăciune; dară știți ce am tras cu răceala. Eu am spus aici curat d-lui dr. A. Mureșianu că nu poci merge. Deci voi să mă scuzați în termeni cum știți voi mai dulci. De altmădrea, fie numai între noi vorba, cînd recuget la trecutul dureros, la suferințele mele fără număr din cauza *Gazetei*, la cenzorii brutali de înainte de 1848, la captivitatea rusească și austriacă, la arestul de o săptămînă din 1852, în Brașov, la afurisenia lui Șaguna citită în biserică contra mea în ziua de Crăciun 1855, apoi mai presus de toate la neauzita batjocură publicată în contra mea de brașoveni în aprilie 1871, la murdăria infamă publicată tot în *Gazetă* de cătră Aron Densușianu, în fine la tâlhărescul proces de presă din 1878 din cauza femeilor, scurt, cînd recuget la toate acestea, nu-mi vine nici să mai auz de parade brașovenești, de mult sunt sătul de ele. Dară, în fine, eu îmi avui iubileul meu de 50 de ani în 8 mai, cu ocaziunea conferenței. Nu mai ambiționez nimic, decît liniște sufletească perfectă.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Iubita mea fiică!

Am primit ambele tale scrisori, cea întreagă și cea precurmată. Pre cînd voiam să mă pun și eu la conversațiune cu tine, prin scrisoare, îmi veni de la redactorul *Gazetei* o epistolă, în care, pe lingă ce-mi cere ca nesmintit să merg

la Braşov, mai voieşte o mulţime de informaţiuni din cei de întâi 11 ani ai *Gazetei*, adecă de la ian[uarie] 1838 pînă inclusive la 1850. Să-mi revăz actele pe 11 ani îmi trebuiră două zile întregi. Am fost răspuns la altă scrisoare, a parohului Voina, ca să nu-mi facă silă, unui om de 76 de ani a călători în cap de iarnă, şi în ce iarnă furioasă, precum nu a mai fost alta de la 1871 şi iarăşi alta în 1849. N-au vrut să înţeleagă şi iarăşi mă provocară. Am fost silit, a le denega din nou, le-am trimis însă informaţiuni pre cît se poate mai exacte care cred că se vor publica, căci, adecă, d-n. redactor voieşte să tipărească un nr. extraordinariu în memoria celor 50 de ani, pe care-l va vinde cu cîte 10 cr[ăiţari]. Acela va ieşi în 31 dec. st. v. Deci să ştiţi de pre acuma, ca Georgie să prenumere pe *contul meu* atîtea exemplarie din acest nr., cîte adrese vedeţi în alăturata listă. La adresele din afară să se expedeze de acolo de la redacţiune. Cele destinate pentru voi acolo pe loc să [le] păstraţi bine, mai ales dacă veţi vedea că se coprink şi informaţiunile mele, cu care am voit să îndrept multe ştiri fabuloase, neadevărate, mincinoase, răspindite de ignoranţi îndrăzneţi.

Adecă ce vă venise vouă ca să privighieţi de anul nou gregorian, cum îi zic învăţaţii, nemfesc cum îi ziceţi voi?! Adevărat că acesta numit nou este cel exact, astronomic, îndreptat după cursul soarelui, dară popoarale orientali încă tot se mai ţin de călindariul lui Iuliu Caesar, din cauză, mai virtos, că toate cărţile bisericeşti, ritul întreg şi așa-numitul tipic sunt întocmite după acesta. Destul că voi aţi ţinut şi anul acesta. Bine este şi așa. Dară tu zici că te-ai făcut bigotă, te rogi în toată ziua lui D-zeu în genunchi pentru fiie-ta. Prea bine faci; aceasta nu este bigoterie, ci simplă evlavie, credinţă în voia lui D-zeu. A fi bigot înseamnă cu totul altceva, adecă a ingenunchea şi a face rugăciuni cîte 7—8 oare pe zi, dară a nu lucra nimic, a merge în toate zilele de două ori la biserică şi a se certa cu ceilalţi oameni, de ce nu fac şi ei așa a purta prin gură neîncetat numele lui D-zeu şi a crede că toţi cîţi nu sunt de legea lui, buni sau răi, au să meargă drept în fundul iadului. Așa sunt bigoţii.

Profesoriul mi-a mai scris în săptămîna trecută. Eu nu am ce să-i mai răspund. Cuvîntul meu din urmă îl ştiţi cu toţii. Rămîne că dacă va fi şi voia lui D-zeu, să le dau şi eu binecuvîntarea mea părintească, dacă voi fi pînă atunci în viaţă. Eu pun mare temei pe tactul tău şi am încredere în temperamentul fericit al Virginiei.

Mă întrebi cum dorm eu. Cum ştii, cu picioarele cătră fereastră. Fii prea odihnită, că mă apăr de frig ca de un cîine turbat. Este ger cumplit în ţara întregă. Aici a fost vreo 4 zile şi ca în Rusia, 28 graduri Reaumur sau circa 33° Celsius. Eu nu am mers nici la biserică, nici la frumoasa serbare de la internat, în ajunul Crăciunului, unde au mers chiar şi familii germane de coloneli, ca să auză cîntările bine executate de cătră 42 eleve ale internatului, întru care am restaurat pacea deplină, după nebunia de legat ce făcuse tinera baroneasă numai spre răul ei, de care ne pare la toţi foarte rău. Dară într-aceea noua directoare este foarte la locul ei, diligentă, moderată şi subordinată, în sensul regulamentului casei.

Miine avem aici îngropăciune mare: preoteasa d-lui protopop Io[an] Hanea, după suferinţe grele de cîţiva ani (morb femeiesc), ne lăsă. Pe lîngă bărbat, o jelesc fiicele d-lui Bologna, pe care le-a crescut repausata după moartea sororei sale.

Ieri mă pomenii la poştă cu o cutie de la Dem[etriu] Ieremias, fără nici o scrisoare, cu pismeţi, caşcaval, rum, ceai, icre. Care aţi trmis? Dau cu socoteală că Mihai cu Octavia. Fie oricare, eu îi mulţănesc. Caşul şi pismeţii le-am

Împărțit cu Ieronim; ceaiul și rum[ul] le-am ținut pentru mine, că ei îmi fac ceai tot a doua zi de cînd a dat gerul. La cină nu mai merg nicăiri.

Sărutîndu-vă pe toți membrii îmbelor familiei, vă binecuvînt, al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

222

Sibii, în 8 ian. 1838

Victoria tatii!

Scrisoarea mea de ieri s-a încrucit cu a ta, tot de ieri, primită astăzi. Fiindcă am să merg și eu la îngropăciunea vecinei protopopese, iacă în grabă răspunsul meu pe scurt. Să nu-ți pese, facă cu portretul orice le convine. Mă tem numai să nu-mi greșească biografia, cum s-a mai întîmplat. Spre a preveni o secătură ca aceasta, îți trimit 1 exempl. din *Călimdarul* 1886. Îndată ce-l vei primi, să-l trimiți d-lui Aur[el] Murășianu, iară pe un bilet să scrii numai cuvintele însemnate pe bucățica alăturată, și alt nimic. Dară le este grabă mare.

Pe Virginia să o lași, dacă ți-o cerură așa frumos. Numai rogu-te să nu răcești, nici tu nici ea. Lăsați vanitatea, îmbrăcați-vă de iarnă ca și cum ați fi în *Rusia*, și cu cizme *groase*.

Se înțelege că funcționarii nu pot lua parte, sărmanii.

Părintele vostru,

Georgie.

223

[Sibiu, 5/17 ianuarie 1888]

La scrisorile tale din 18 dec[embrie] și 1 ianuaru ți-am răspuns în 7 și 8 ian[uarie]. De atunci am primit de la nepotul Georgie o felicitare frumoasă din 31 dec[embrie]. st. v. iară astăzi, marți, în 5/17 ian[uarie] alta, tot așa de frumoasă, de la nepoata Virginia, iară pe lângă biletul tău, un pachetaș cu ciorapi etc. Vă mulțămesc pentru toate. Se pare că scrisoarea mea din 8 ian[uarie] n[ou] n-ai primit-o. Întru aceea vă alăturasem o listă de adrese și vă ceream ca, după ce va apărea acel nr. de paradă al *Gazetei* în memoria jubileului, să cumpărați pe *contul meu* 10 exemplare cite 20 cr[ăițar], însă așa ca la adresele dinafară să le expedeze de acolo, de la redacțiune, cu poșta, și numai exemplariul vostru să vi-l luați și să-l păstrați. Pînă astăzi eu nu am primit acel nr. Îmi pasă tare ca să-l am, să văz ce și cum au intrat cele scrise de mine. Deci vedeți să mi se trimită la adresă. La *Revue* am plătit pe 1887 pt. tine.

Iubita mea fiică!

Primind astăzi biletul tău de ieri și avînd acuma ceva timp liber, voi să mai stăm amîndoi puțin de vorbă.

Expeditorul *Gazetei* a păcălit pe nepotul Georgie. Nr. de paradă sau festiv, cum l-a titulat d-n. Aur[el] Murășianu, eu l-am primit aici ieri pe la 10 oare, ca exemplariu de *onoare*, iară astăzi îmi veni dintru-o dată cu biletul tău alt exemplariu, adecă cel pernumerat de voi. Cred că vi l-ați luat și pe al vostru. Acuma, dară, vă puteți convinge că Aureliu n-au abuzat de portrete, ci a făcut un lucru prea frumos și demn de laudă națională. Numai în colecțiunea de texturi au intrat două, trei tinerești, de tendență politică, pentru care guvernul inverșunat îi poate face proces; a-i confisca și exemplariile dacă va vrea. Noi, în tot cazul, să ne punem bine exemplariile noastre, și anume voi, fiicele mele, care aveți astăzi prunci de sex bărbătesc, să vi le păstrați bine pentru dinșii, căci se poate întimpla, la unii sau la alții cari nu vor fi comercianți, ci alteceva, ca după 10—15 ani să se provoace la meritele moșu-său. Avem în alte familii renumite mai multe cazuri de acestea, că au înaintat pe temeiul meritelor părintești, dacă au fost și tineri cu purtători bune, iară nu de aceia cari dau cu barda în lună.

Întreabă, rogu-te, pe frații Vaida dacă au trimis ei din acel nr. festiv cite un exempl[ar] pentru tată-său sau moșu-său. Dacă n-au trimis, dă din banii mei de acolo, ca să le trimită la amîndoi, ca de la mine. Tot așa voiesc să se trimită și d-lui paroh Ge. Nicoară, la Deva, tot pe contul meu, 1 exempl[ar] în recunoștință că iarăși m-a felicitat prea frumos de Anul Nou, împreună cu fiu-său. Să întrebe Georgie la ginere-său dacă i-a trimis sau nu.

Să abonați și *Gazeta* [*Transilvaniei*], dacă nu o aveți pentru voi acolo, pe 3 luni, ian[uarie] — mart[ie], ca să vedeți mulțimea telegramelor cite se publică; apoi unele se ocupă și de mine. Cîteva pun pe toți trei laude preste măsură exagerate, pare că am fi coprins țeri cu armele. Bieții oameni își răzbură în cuvinte mari, de sistemele apăsătoare. Abonați *Gazeta* tot pe contul meu.

Virginia să spună verișoarei sale, Victoriei, că dacă o a păcălit d-na Vautier cu scrisoarea, că nu i-a trimis-o, pe mine nu m-a păcălit, eu am rîs de biata bătrînă confuză, iară pe Victoria eu tot așa o iubesc fără scrisoare, ca și cum aș fi pimit-o. Știu eu bine că și ea este suflet bun, recunoscătoriu și, ce e mai frumos, că nici ea nu-și ține nasul sus. Portretul ei îmi plăcu prea bine.

Oare Octavia voastră va fi primit scrisoarea mea din urmă? Sunt ei bine cu toții? Bine ai făcut că ai trimis lui Stein. Cred că acuma i-ai trimis cu rabatul pe care ți-l comunicasem astă-primăvară.

A ieșit un loz? Ci că dacă noroace de acelea nu aleargă după noi, zău nici eu nu voi alerga după ele.

Se apropie 15 februarie, termin de contribuțiune. Pentru casele tale știu că îți vine să plătești aproape 30 fl. pe an quartel. Mi se pare că și eu voi avea să plătesc cam 20 fl. După ce va plăti chiriașul și pe februarie chiria, cam cît voi avea să mai trimit eu de aici, pentru ca pe la 12—13 februarie să numărăm o rată? Cred că pe la 3—4 februarie putem să știm.

Nu voi să rămii de poștă, închei.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Iubita mea fiică!

Scrisoarea ta din 15 ale [unii] c[urente] o am primit la timp, dară unele întâmplări neplăcute și uricioase mă împiedecară ca să-ți răspund, atit ție cît și Octaviei, care după scrisoarea mea din 11 mi-a trimis și o cutie de pismeți foarte buni.

Voi începe răspunsul meu cu partea din urmă, însă cea mai considerabilă, din scrisoarea ta, adecă cu denunțarea cvartirului în mod mojicesc, cu amenințări din partea celui Preidt, oricine este acela. Răspunsul meu, pe care să i-l împărtășești din partea mea este acesta: „*Die Androhung mit gerichtlicher Comission verfangt bei mir durchaus nicht. Ganz andere sind meine Gründe, wegen welcher ich einwillige dass Herr Preidt in Gotes Namen am 30-ten April . j. ausziehen möge. Seine Forderung für das Malen, die in analogen Fällen durchaus unerhört ist, schenke ich Herr Preidt im Betrage von 15 fl. 54 cr. Nun aber mögest Du mein Kind über die obgedachten Bedingnisse in der That eine deutlich verfasste schriftliche Verpflichtung von Herrn Preidt abfordern. Es möge mir nicht rugemuthet werden, dass ich wegen einem geringen Hauszins nach Kronstadt reise und meine stets dringenden Geschäfte in Hermannstadt vernachlässige. Ende März wverde ich hin reisen*“¹.

Bagi tu de seamă ce fac eu acilea? Preidt ți-a scris ție de pre călare, cu amenințări. Eu îi răspund asemenea de precădere cu despreț, de aceea îi și dăruiesc prețul zugrăvitului, ca la un calic. Și să mă înțelegi bine chiar și pentru viitoriu cu casele tale. Preid nu are drept în nici un punct. După lege, dacă nu-i place locuința și vrea să iasă, poate, este însă datoriu să puie om chirias în loc. Cu prețul zugrăvitului se face de ris. Sute și mii de chiriași, dacă se mută și nu le place zugrăveala sau păreții albi, îi zugrăvesc ei cum vor, și la nici unul nu-i trăsnește prin cap să ceară despăgubiri, dacă se mută cu vreme fără vreme, afară de singurul caz cînd va sta în contract o condițiune ca aceea, dacă proprietariul caselor ar fi fost atita de motoflete ca să primească o condițiune ca aceea. Ce ar fi cînd un speculant ți-ar închiria casele, apoi le-ar zugrăvi cine știe cum, apoi după cîteva luni le-ar afla nu știu ce defecte, și apoi ar zice: „Eu mă duc, dară să-mi plătești zugrăveala cu 2—300 fl.“ Și noi am fost zugrăvit la Voss, în strada Căldărarilor, pe 4 ani. La un an el muri, noi fuserăm siliți să ieșim, iară nevasta lui nu ne-a oprit să ne luăm zugrăveala să o ducem cu noi, dară la vreo despăgubire nu a visat.

Este adevărat că tu mi-ai scris să reparăm. Las' însă că eu m-aș rămăși că rezultatul ar fi același. Eu însă am uneori instinct ca voi femeile, cîteodată presimț cu cite 3—4 săptămîni că voi da de vreo supărare. Întocma așa-mi venise înainte de focul de la Orăștie, și întru atita mă făcusem de zgircit cătră mine insumi, încit nu mă înduplecam nici să-mi fac un roc nou de iarnă în locul celui[i] zdrăntuit preste tot, și nici cizme de iarnă. Mă năcăjeam că aluncasem să dau niște bani împrumut pe ipotecă, pre cînd iată că mă ajunse dezastrul.

De altmintrea, în cît pentru casele mele, tu știi bine că-mi sunt de vinzare. Pină atunci mie nu-mi pasă atita de chirie, cît mai virtos ca să o păstrăm precum păstrau bătrîinii scule, giuvaiere capital mort, mai totdeauna de frica unui *bancrot de stat*, de care eu mă tem ca și mii și mii alți cetățeni de stat, sau și de frica hoților. Dară despre asta mai pe larg acolo, pe loc. Atunci,

apoi, am să-ți gust și costițele, numai cit eu în post măninc prea bucuros
bucate făcute cu zamă de varză și cu borș etc.

Eu văz că tu ai cheltuit pentru mine mai mult cu 7 fl. 11 cr. Astăzi nu-i
am, dară la începutul lunei lui martiu.

Dacă ai amînat parastasul pentru suflete nevinovate, bine ai făcut. Îl
vom face.

Octaviei îi scriu altădată.

Binecuvîntarea mea la toți. Mă cheamă la ședință.

Aș vrea să știu, ai avut vro corespondență cu Leon la Vaida-Rece, că
mă întrebaseși.

Părinte iubitoriu,

Georgie.

¹ „Amenințarea cu comisia judiciară nu mă afectează absolut deloc. Cu totul altele
sînt motivele pentru care sînt de acord ca domnul Preidt să poată pleca cu Dumnezeu
în 30 aprilie a acestui an. Pretenția sa pentru zugrăvit, care în cazuri similare este abe-
rantă, i-o acord în sumă de 15 florini și 45 crăițari. Rămîne ca tu, copilul meu, să pre-
tinzi asupra condițiilor menționate mai sus o obligație scrisă de la domnul Preidt. Nu are
nici un sens ca pentru o chirie de nimic pentru casă eu să călătoresc la Brașov, negli-
jîndu-mi astfel afacerile mele permanent urgente de la Sibiu. Voi sosi acolo la sfîrșitul
lui martie.“

226

Sibii, 14 mart. n. 1888

Iubita mea fiică!

Ieri am primit scrisoarea ta dorită din 12. Astăzi eram decis ca să stau
cu tine și cu Octavia vreo două oare de vorbă, și apoi să nu vă mai scriu pînă
la plecarea mea de aici, despre al cărei termen încă tot nu știu nimic, pentru
că pînă acuma nu mi-a venit invitarea de la Acaemie. Dară cu planul de
astăzi m-am păcălit. Înainte de amiază, trei vizite. Îndată după această
scrisoare am să merg la ședința de la „Albina“, care va ținea pînă seara la
7 oare, după care nu mai poci lucra nimic. Așa, mă restrîng numai la cele
necesare.

Îți trimit chitanța subscrisă ca să o ducă Georgie la Zeikelius, să sature
pre pedanții de la Asecuranție de subscrierile noastre. În cit pentru Preidt,
nu poci să zic altceva decît că ai simțit și ai știut tu cum să tractezi cu el.
Întrebarea este acuma ca în tot cazul ar fi să anunțăm cvartirul de la terminul
pus de el, iară dacă ar vrea să mai rămîie tot el pînă la St. Mihai, îl mai lași
tot pe dînsul. Rămîie însă la tactul tău cum să lucri, după împrejurări.

Eu te întrebam despre Leon din cauză că el îmi mulțămise mie pentru
roc și pantaloni în scrisoarea adresată la Brașov, iară de cătră voi îndreptată
la Sibii, apoi îmi mai cerea fustă, mîncariu de noapte, hănița pe deasupra
pentru fiia sa, zicînd că din leșoară abia se satură două guri, iară pentru roc
îmi mulțamea foarte, că nu avuse deloc pentru această iarnă grea. L-am
înfruntat că acum cutează să mai ceară de la mine, cînd eu tot fiorinul trebuie
să-l cruț pentru restăurarea caselor Aureliei. El îmi jură că pînă la primirea

scrisorii mele din 15 febr[uarie] nu știuse nimic, în acel sătôi, despre focu de la Orăștia, și cu atât mai puțin despre Aurelia, căci acolo nu ține și nu citește nimeni nici un ziaru. Un popă bețiv, doi dascăli indolenți, un notariu într-o ureche și un jidov circiumariu, atîta este toată înalta inteligenție din strălucita comună Vaida-Rece, vecină cînstitului oraș Făgăraș.

Observațiunile tale făcute la starea internatului de aici sunt foarte la loc, i le-am citit și bătrînului Bologa. Eu aș fi închinat pe acei vrăjmași ai școlai și nu le-aș fi dat ocaziune la atîtea lătrături, voi însă pe dinafară nu puteți avea ideea de răutatea acelor oameni și de nerușianrea lor. Începuseră a încăleca pe comitet. Avem la mînă trei adrese ale lor, în care-și bat joc de noi. Au spăriat pe mai mulți părinți ca să nu-și aducă fetițele la institut. Din cauza lor s-a oprit și colecția. Nevoiesii au făcut Asociațiunei pagubă de preste 5000 fl. De la iuniu îi dăm pe toți afară. Baronesele sunt curat victima prostiei și desertăciunei lor, dară nu avem cum să le mai capacităm să-și cunoască măgăria, că au dat cu piciorul la un veniț de aproape una mie fiorini.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

P.S. Cu toată graba, am rămas și de poșta de aseară.

Alaltăieri ți-am trimis și nr. 3—6 din *Transilvania*, din care veți cunoaște și mai limpede adevărul.

Calicul de alătăieri a tăiat iarăși în carne vie, fără să considere că pe 4 aprilie este citat și el în proces de presă, la Cluș. Patru ziarie românești: *Gazeta*, *Tribuna*, *Foaia diecezană* de la Caransebeș și *Calicul* au cu totul 6 procese de presă, și generalul Doda extra, pentru persoana sa. Gubernul crede că cu acestea va astupa gurile românilor prin frică, făcînd să se ascundă în borte de șoarici.

227

25 mart. 1888

Fîica mea!

Îndată ce vei primi alăturata scrisoare, pune-o sub altă cuvertă și, pe adresa bărbatu-tău, dă-o la București fără nici un adaos. Nu cumva să-i spui cînd plec eu. Să știi însă că joi în 29 seara voi fi în Brașov, dacă cumva nu s-a strica calea ferată. Cînd voi pleca de la Brășov, nu știu.

228

București, 7 apr. n. 1888

Iubita mea fiică!

Bărbatul tău fiind foarte ocupat cu incheierea conturilor de la casieria Academiei, îmi dete această sumă de v.a. f. 50 ca să ți-i trasmit eu, pentru

trebuințele casei, totodată să-ți fac cunoscut că de la Paști are să-ți trimită o sumă mai măricică.

Costea este bine, iară pe Iancu încă nu l-am văzut, ocupat fiind preste, săptămână. În câteva zile îți vor trimite o scrisoare pentru o altă persoană la Arad, ca să o înaintezi de acolo, din Brașov.

Părinte iubitoriu,

Georgie.

229

București, 8/20 aprilie 1888

Iubita mea fiică!

Adeverind primirea scrisorii tale din 16, adevă de alaltăieri, am de a-ți observa că eu nici nu așteptam răspuns la a mea, decit cel mult ca să știm că ai primit acei 50 fl. trimiși de la bărbatu-tău. Știu eu foarte bine că toată grija casei zace pe capul tău și că singura ta mângăiere și totodată încurajare spre a purta greutățile este că ai cu tine pe acei doi copii, fiică și fiu ascultători și cu purtări frumoase. Știu și aceea că casele tale din cetate îți fac și acuma grijă foarte mare, și grija lor îți răpește timp mult.

Am dat bărbatului tău scrisoarea ta ca să o citească, după aceea veni la mine ca să o comentăm, adevă să repețim a suta oară cele știute, că, adică, ține-re a celor case încărcate de datorie grea, necurmatele pretensiuni de schimb ori și reparături, în fine riscul de a rămânea și goale cu lunile și cu anul, sunt o adevărată ruină pentru familie. Cu toate acestea recunoaște și Coste că acuma nu este epoca ei de vânzare. Este ușor de prevăzut, și mai natural, ca tramvaiul să ajungă în piață prin strada Căldărarilor. Aceasta însă nu însemnează că prin acea direcțiune a liniei strada Neagră are să piardă, ci din contră, dacă, vorbind în general, acea linie de cale ferată va fi în stare să ridice valoarea caselor în str. Căld[ărarilor], o va urca în proporțiune și în str. Neagră, care este paralelă și cea mai învecinată, pentru magazine, bolte, agenturi etc.

Mă tem și eu că 500 fl. nu vei mai căpăta chirie pentru locuința de sus, dară decit să stea cu totul goale și să ai pagubă mult mai mare, vei fi silită să pierzi 50—60 fl. pe an, mai ales cînd ai afla chiriaș bun pe 2—3 ani. În, nici un caz, însă, la schimbări să nu te mai lași. În cit pentru casele mele mulțămesc lui D-zeu sintul că, nefiind ele dătoare, nu mă văd silit a le vinde. Dacă totuși mă invoiesc ca să le vind, cauza unică este cea știută de noi, că atît cele vechi cit și cele nouă sunt umede, sau cum se zice pe aici *egrasioase*. În cazul însă cînd le-aș vinde, tot aș cerca să cumpăr altele, în Brașov sau în Sibii, dacă voi afla sănătoase. În pozițiunea mea *socială* în care mă aflu, cuvine foarte bine ca să se poată zice că Bariț are casele sale. Așa e lumea, ea judecă pe dinafară, din ceea ce vede.

Noi mai avem să stăm aici vreo 10 zile, sau poate și 12. Despre oricare altă afacere familială ne vom înțelege acasă, în sărbători, anume pentru zestre, în privința căreia și bărbatu-tău este învoit prea bucuros cu ideea mea. Dinsul zice că după Paști va merge la Brașov.

Pe Iancu încă tot nu l-am văzut. Tată-său nu vrea să-l dea la Socec, ei știu de ce nu.

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

230

Sibii, 28/16 iuliu 1888

Iubita mea fiică!

Înainte de a primi scrisoarea ta din 3/15 iuliu, mă apucase un dor de voi, cu toate acestea, iată două săptămîni trecute în care nu ți-am putut scrie nimic. Nu puteți crede cît lucru mi s-au adaos de cînd am ajuns ca, după Bologa, să port eu prezidiul, anume *acuma* în săptămîinile din urmă de cînd ne preparăm pentru adunarea generală, ale cărei rezultate le așteaptă toți cu încordare, după cite certe, intrige și blăstămății s-au întîmplat din partea tribunîștilor în cursul anului. *Tribuna* începuseră iarăși să atace, ea voiește să știe înainte că adunarea va ieși iacă așa, oamenii vor minca, vor bea și își vor petrece. În ședința de miercuri a comitetului nostru, unul din ei ne atacă pre toți ca din chiar senin, cu nespusă obrăznicie ne incrimină că *noi* am scos pe Barcianu și pe baroneasă, iară nu ei și-au dat dimisiunea; să-i fim mai rugat, adecă să le cădem în genunchi! Ei sunt și mai cătrăniți de cînd sinodul a scos pe Euglen] Broțe și pe căpitanul, pentru că la schimbarea de vreo 520 de mii flor[ini], din prostie groasă, făcuseră clerului daună de vreo 10 mii fl. De altă parte, și mitropolitul a suspendat pe protop[opol] Sim[ion] Popescu, care și făcea de cap cu purtarea sa nespus de ușuratecă.

Toate acestea pe mine nu m-ar privi întru nimic, dacă nu le-ar fi cășunat din toate părțile țerei ca să mă aleagă pe mine președinte în locul lui Cipariu, adecă să mă facă să dau cu mina în cuibul de viespi, ici-colea și preste cite o viperă. Dară toate acestea să fie numai pentru voi, căci și în Brașov sunt două partide, nu mai știi cu cine vorbești.

Nepoata mea Victoria făcu foarte bine că s-a dus la mamă-sa, care pină ce apucă a se muta în sus, întru ațita era de obosită și înfrîntă, cit sta să cadă de pre picioare. Mai muri săgetat de soare (*Sonnenstich*) și oficiarul foarte de omenie, cărei arvunise chilia din nou cu 96 fl. pe an. Aurelia întru ațita se spăriașe de moartea soțru-său, încît fugise să doarmă pe la vecine. Bontescu-i trimise iară pe Victor pe vacațiune, *ca să învețe la ea lătinește!* Ține-te, gimnazist de 9 ani! Așa, Aurelia nu mai putea și nu mai trebuia să stea fără fiie-sa. Dacă va fi să ținem pe vreunul din pruncii ei la Brașov, vom lua pe Aurel, băiat foarte bun.

D-n. Vaida are tot dreptul să fie năcăjit pe acel trîntor de băiat. Se pare însă că dacă au dus iarăși pe Georgie al nostru la sine, pe sept[embrie] va aduce pe fiii săi iarăși la Brașov.

Văz că în *Telegraf* atacă cineva pe d-n. Vaida, ca și cum ar voi să facă uniți. Cîte absurdități! Atunci el și-ar duce pe fii la Blaș, nu la Brașov.

Pe 15 aug[ust] n[ou] avem să plătim contribuțiunea pe 1/4. Noi plecăm de aici în 3 aug[ust] la Abrud; în 2 aug[ust] îți trimit 20 fl. Ce bucuos ți-aș trimite 60 fl.! Nu sunt.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Sibii, 2 sept. 1888

Iubita mea fiică!

După ce am venit de la cele două surori ale tale, pe care le aflasem mult mai bine decât mă temusem, am dorit să conversez iarăși cu voi de la Brașov. După ce însă mă făcură la Abrud domn mare cu sila și după ce femeile din acel ținut, în semn de mulțămintă pentru școalele de fete, mă obligaseră, prin o deputățiune care-mi prezentă un buchet cu pantlică lată de 20 cm. și lungă de 2 metri, ca să merg înainte, să le ajut a se scăpa de sclavia neștiinței; îndată ce am ajuns la Sibii am și trebuit să țin mereu la ședințe, iară de alătăieri încoace suntem ocupați cu înscrierea elevelor. Așa, pentru corespondențe nu-mi mai rămase nici un minut liber pînă astăzi, duminică.

În același timp în familia Stănescu se întâmplă jale mare, în care timp și voi ați atins în participare la doliu. Însă, lucruri măneste! După un doliu foarte scurt, iată o nuntă, și încă una care nu întrebă dacă se face înainte, între sau după Sîntă-Mării. . . Și iarăși, deodată cu nunta, moartea lui N. Pop. Cred că Octavia nu mai este la Tușnad? Nu cumva Elena, nepoată-mea de la Vaida-Recea este la voi? Ea trebuia să fie nesmintit acasă, la stațiune, pe 1 sept[embrie] și să răspundă îndată la invitarea ce i se face de a se muta la o stațiune mai bună, mai comodă, adică la Voila lîngă Făgăraș.

Georgie venit-a de la Alparet?

Cei din București au amuțit cu totul. Acea lene, acea indolență, acel despreț este aproape fără pereche în lumea de acuma. Nici un simț de stimă proprie. Nici nu voiește să încheie de aproape 3 ani socoteala cu episcopul, nici să-mi trimită măcar cuponii — de cari tocma acum am lipsă foarte mare — de la 3500 lei noi numărați la cauțiune.

Dacă-ți va mai veni vreo comandă de la I. Stein din Cluș, pentru dicționar, să-i trimiți, cu condițiunile fixe din anul trecut, ca să se mai vînză din ele, că destul stau de 18 ani. N[icolae] Ciurcu a mai vîndut din el? Am uitat ce procente îi dăm lui. Tot 20 sau 25%? Să-i dăm 25%, numai să vîndă.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Sibii, 9 sept. 1888

Iubita mea fiică!

Primind scrisoarea ta din 5 sept[embrie] cu acluzele, după ce am meditat asupra coprinsului lor, am decis ca să-ți răspund *astăzi, duminică, dacă* mă vor lăsa alții în pace. Voi începe de la două lucruri mai importante:

1 Spune, rogu-te, bravului profesor Vlaicu ca să nu se mire deloc că ginere-meu și viitoriul său socru nu-i dă nici un răspuns. Costea a crescut curat răsăritenește, și încă după metoda turcilor aristocrați, cari apucă peana de trestie numai în necesitate extremă. Am cunoscut destui negustori vechi în

Braşov, cari în tot cursul unui an scriau 6 și cel mult 10 epistole, și acestea mai toate în afaceri curat comerciale, în altele niciodată. Costea a zis odată: „Da, mă invoiesc!“; a doua oară nu mai zice, cum nu zice nici un turc și nici un adevărat oriental. Apoi după ce C. Iuga are o nevastă căreia-i dă, ca totdeauna, toată încrederea, fără a face vorbă multă, el așteaptă pur și simplu să-l chemăm cu 7—8 zile înainte la cununie. Înțeles-ați? Așa merge în orient. Apoi vedeți că Costea își observă că și eu sunt pe aici. Deci eu în punctul acesta nu poci imputa lui Costea nimic. Au nu vezi ce frumos îți scrie? Și în adevăr, de ce să treacă de două ori granița? Deci din acea cauză nu te prea zbuciuma, fiica mea. Făceți pregătirile voastre femeiești în toată liniștea și numai în proporțiunea mijloacelor cari vă stau la dispozițiune. Nu imitați orbește pe nici o familie, noi nu suntem soi de maimuțe. Fiica noastră va fi nevastă de profesor, nu de milionariu. Maimuțele maimuțind pe bărbieri își taie și gîtul. În cît pentru suma zestrei, nici de această să nu fii prea îngrijată. Mică, mare, cită va fi, pentru acestea timpuri fatali ea va fi o dotă frumoasă și respectabilă. De aici încolo, mărimea ei va depinde, ca în mii de alte cazuri de la modul cum va fi asigurată și administrată.

Tu-mi zici să compui eu petițiunea, să le vorbim *la inimă*. Nu! Aici avem a face cu testament și cu *legea țerei*. În loc de rugare multă, pretensiune în termeni de oameni civilizați. A pretinde dotă întreită, adică preste venitul legal, izbește în lege, și membrii comitetului ar putea fi atăcați greu. Petițiunea compusă de d-n. D. M. este prea bună, cu excepțiune de „zestre întreită“. Vezi însă ce scriu pe foaia separată, ca preț aceea să o trimiți bărbatului tău pre lingă concept, pe care ți-l remit. Vezi că eu îi scriu în ton tare. Acea ./ scrisoare să i-o trimiți în original; aceasta nu. Mă supără mult că ia bani împrumut. Mă tem tare că Iancu pierde la specule greșite.

Mă întrebi *sub rosa* de averea repositului meu amic I. Bologa. Nici o avere alta, decît avînd pensiupe preste 2000 și alt venit separat de 7—800 fl., s-a fost asigurată cu 15.000 fl.; a rămas datoriu cu 800 fl., s-au adaos cel puțin 500 fl. speșele înmormintărei etc., etc. și așa, frății au împărțit rămasele vreo 13.500 fl. și acțiunile de la „Albina“. Trei frăți cite 5000 fl. Frumos și atîta; pot să-i sărute țărîna mormîntului. Dară și sunt oameni deștepți și onești.

Iacă, am rămas de poștă.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Iubita mea fiică!

Scrisoarea ta din 24 sept[embrie] o am citit cu luare-aminte după ce m-am întors la Sibii dintru o comisiune de 5 zile, unde am fost cu b[a]r[onul] Ursu și cu alții. Așa, abia astăzi mă aflu în stare de a-ți răspunde la copriusul ei precum doresc eu. Dacă ai fixat ziua cununii pe duminică 9/21 octobrie, bine ai făcut. Cam în acelea zile se împlinește și aniversarea cununii tale de 26 de ani. Despre venirea mea la cununie nepoatei mele mult iubite, cum

puteai tu să te îndoiești măcar pe un moment? Voi veni la voi cel puțin cu 2 zile înainte; voi pleca poate joi în 6/18 oct[ombrie]. Apoi, ca să nu vă certati mamă cu fată, să știți că voi trage și dormi în boltița unde sunt dedăt, voi minca însă la tine și pacea e gata. La toate acestea pun singura condițiune ca eu, pre cînd voi avea să plec de aici, să fiu tot așa sănătos precum sunt acuma.

Să trecem la măsurarea și repartițiunea speselor, dintre care unele mi se par prea exagerate, și aș dori ca să rămîie o sumă mai mare în bani gata, decît numai 1000 fl. Adevărat că eu nu mă mai pricep la prețurile actuali, căci de 10 ani încoace nu înșor și nu mărit, dară mi se asigură din multe părți că astăzi, în această criză comercială permanentă și cerbicoasă, chiar și obiectele de lux s-au ieftinit precît nu s-ar fi crezut. Preste aceasta, mi se pare mie că nu mai sunt acelea timpuri fatali, în care familiile în grop au capitaluri mari în scule, giuvaiere, mătăsării, blane foarte prețioase, pe care le așezam, în lăzi, gata totdeauna de a le încărca și a fugi cu ele de frica răilor. Așa, 300 fl. juvaierie (bine alese) nu e mult. 200 fl. argintăria? Nu pricep cite și de ce calitate se vor coprinde în această sumă. 140 fl. rochia de mireasă, merge. 140 altă de mătăasă, mi se pare cu 40 fl. mai scumpă. Știți ce am pățit, pare-mi-se cu a Măriței: cu cit a fost mătasa mai groasă și țeapănă ca lemnul, cu atît s-a tăiat de sinea ei, a crepat, s-au ales nimicu din ea. Două paltoane doară s-ar putea cu 100 fl. De la mobili și de la speșele nunței 600 fl. doară s-ar putea cruța 100 f. Pensăriile știți că s-au ieftinit mult; cred că și aici s-ar putea economiza 100 fl. Scurt, văzînd eu cum cheltuiesc și alte familii de pozițiunea noastră socială, mai avute dar și *prevăzătoare*, cred că de la toate acelea opt pozițiuni s-ar putea cruța circa 350 fl. care, capitalizați, ar prinde foarte bine preste un an sau doi. . . Tu mă pricepi. Dară, în fine, părerea mea nu este bătută cu cuie; voi să pricepeți mai bine la de acestea. Numai cit mi-ar părea rău ca din sărăcia noastră să bea șampanie modîști și croitori ca Platscko. Și săraci suntem în epoca de față toți citi nu se pot lăuda cu avere *sigură* de cel mai puțin 25.000 fl., iară cu familii numeroase 50—100.000 fl., și chiar așa nu se poate numi bogăție (*Reischuhum*), ci stare bună.

În cit pentru vînzarea caselor, tu-mi știai scopul meu. Dacă le-aș fi vîndut în Brașov, aș fi cumpărat altele nesmintit, aici în Sibii. Pozițiunea mea socială, renumele meu personale pînă ce trăiesc în această lume, nu-mi permite să nu am nici o realitate, nici casă nici masă. Dar cestiunea e delicată și din alte puncte de vedere, pe care vi le poci împărtăși numai în persoană. Într-aceea, dacă tinerilor le convine să locuiască în acelea case, în voie le stă oricîtii ani vor voi, iară despre chiria „enormă“ ne vom înțelege tot în persoană, ca și despre vînzare.

Sper că pînă acuma vei fi primit răspuns definitiv și respectiva petițiune de la bărbatu-său. Dacă nu, tinerii se vor cununa și atunci ca cununați vor pretinde dota, fără ceremonii.

A mai rămas ca să ne înțelegem despre nuni. Ce idea șoadă de la tine! Eu nun, om de 76 de ani! Nuni se iau părechi de 40 și cel mai mult 55—60 de ani. Și apoi întreabă pe preoții voștri, nu cumva suferă canoanele lor ca să fie părinții sau moșii nuni? Lucru neuzitat pe airea. Dară Mihai cu Octavia *nu* pot sau *nu* voiesc? Scrie-mi, să știu. Nu pot, sau nu voiesc? Și dacă nu, oare nu v-ar conveni vouă dr. Baiulescu și soția sa, că și eu le voi fi făcut vreun bine. Nu vă convine nici vreun profesor dintre cei bătrîni? Asigurați pre orișicare că protestăm să nu facă nici o cheltuială, că nu facem nuntă cu daruri și cu pomană. Numai cînd nu veți afla nicidecum pe altcineva, voi fi eu în rezervă, cu cuskra, dacă va vrea. Cooanei Eufrosinei să-i dați bună

pace, să *nu-i* punem la cheltuială. Mă pricepi? Mai sunt și alte cauze... Unde voiți să dați masa?

Binecuvîntarea mea părintească preste voi toți.

Georgie.

234

Sibii, 5 oct. 1888

Scumpa mea fiică!

Astăzi am primit plicul cu scrisoarea ta de ieri, astăzi ți le și remit, ca din partea mea să nu fie nici o întârziere.

Cele trei calcule făcute de bărbatu-tău plătesc, chiar de ar fi doară greșite, o sută de galbini. Acum a lucrat ca adevărat părinte de familie. Acuma se înțelege pentru ce avuseră obrăznicia de a-mi răspunde mie că nu sunt dători a împărtași altora nimic. Sunt dători a-și publica socotelile, a le prezenta nu numai consistoriului, dară și guvernului. Între noi să fie zis: prin calculele bărbatu-tău sunt demăscăți. Grăbiți cu transmiterea petițiunii și acluzelor. Dară nu care cumva să te umilești ca să bați pe la ușile lor. Numai dacă te va întreba vreunul, răspunde-i cu demnitate că nu vă puteți abate întru nimic de la rigoarea legii și a calculelor, și că în caz de a nu vă fi acordată cererea, veți fi siliți a recurge la consistoriu etc. Citiți testamentul *din nou*, cu toată luarea-aminte, vedeți că sunt dători să dea socoteală. Păstrați bine copiile tabelelor, căci se poate ca să fim siliți a le publica în vreo foaie periodică, ca să văză lumea cum se administrează fondurile în Brașov. Sunt vreo cinci ani de cînd posed scrisoarea unui bărbat onorabil de la Brașov, care mă ruga ca să trag atențiunea consistoriului asupra fondurilor iugaiane, cum se administrează. Nu am voit să mă amestec. Acum o voi face, îndată ce voi afla că ei deneagă dreapta voastră pretensiune.

Cu graba. Părinte iubitoriu,

Georgie.

235

Sibii, 5/17 octobrie 1888

Iubita mea fiică!

Eu am răspuns la scrisoarea ta din 4 oct[ombrie] îndată, ți-am remis și actele. De atunci nu mai știu nimic despre pașii pe cari ți veți fi făcut în privința dotei. Numai d-n. Petru Nemeș, care este aici la congres, mă întâmpină pe stradă, îmi gratulă și-mi zise că mă așteaptă la Brașov. Eu ți observai dificultatea cu comitetul, la care îmi răspunse că și acea afacere se va regula în curînd, și mai adăose că din acea cauză nici că ar trebui să așteptăm, căci deși mai tîrziu, zestrea tot o vor avea. Nu am voit să mai întind vorbe pe stradă într-o afacere așa delicată, căci nu se cuvine; am venit acasă.

232

Dumineca trecută d[upă] am[iază] a venit la mine amicul nostru comun episcopul de la Arad și a stat aproape două ore în conversațiune de confidență, ca totdeauna cu dînsul și cu rep[ausatul] Bologa, și foarte rar cu alții, sau chiar niciodată în lumea de acum. Episcopului i-am împărtășit pe larg toată starea lucrului, dară nu s-a mirat deloc, zicînd că din partea aceasta cunoaște perfect pe brașoveni ca și pe alții care fac *schacher-macher*. A rîs cînd i-am spus ce-mi scriseseră, că ei nu vor să descopere secretul socotelilor, și-mi adaoase că de averi publice chiar și pe episcopi îi poți trage în judecată, dacă nu aștern socotelele tuturor fondurilor la sinoade, și apoi este legea țerei și sunt decrete, instrucțiuni, rezoluțiuni, care pretind publicarea sub grea pedeapsă. (Citiți și din *legat* la pag. 15 litera *b*). Mie numai una împrejurarare îmi face oareșcare grijă. Citiți la pag. 17 pasajul care se începe așa: „De la un ajutoriu...”. Să înțelegeți bine: în acela li se dă voie ca, după cîte 4—5 ani, din interesele adunate să poată face și două zestri la cîte două fete. De cumva ei vor fi tocat cei 2% spre alte scopuri, atunci ușor se vor putea folosi ca să zică: „Acilea sunt și acei 2%, dară am voit să mai închegăm o zestre”. Se poate ca să voiască a intra și în tocmeală cu voi. Pentru acest caz consultați-vă bine, cu sînge rece și de aproape și cu Mihai, nu cumva ar fi cu sfat a li se face concesiune pentru cît ar trece preste 10.000 l[ei] n[o]i în aur, dară și aceasta numai cu condițiune ca să pună în evidență toată socoteala și să o trimită la consistoriu, de unde la primăvară să treacă în sinod. Aceasta însă este numai o părere a mea, cu totul nepretențioasă. Voi acolo pe loc vă puteți orienta mai ușor.

Ți-am trimis astăzi 24 fl. spre scopurile însemnate pre blanquettă. Eram să-i aduc în persoană, dacă cununia s-ar fi întimplat precum se plănuiise.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Iubita mea fiică!

Ieri am trimis la adresa ta, cu poșta, 20 fl. ca să plățiți restul dărei pe casă înainte de 15 nov[embrie]. Cu răspuns la scrisoarea ta din 1 nov[embrie] am întîrziat pînă acum înadins, cu scop ca dacă-mi va fi mai bine, să vă poci promite desigur venirea mea la voi pe 6/18, adică la cununie. Astăzi mă văz silit a vă înștiința cu părere de rău că, chiar și în urma consultărei medicului, eu acum, în cap de iarnă, fără pericol învederat de a nu mă mai întoarce la Sibii nu poci întreprinde nici o călătorie. Iacă una din cauzele pentru care insistam eu ca îndată după Sintămării să se întimple cununia, adică pînă a nu da frigul. Acum însă am dat și în iarnă întreagă, căci și astăzi ninge toată ziua, ca și ieri. Tu știi cum am scăpat eu de moarte prin aprindere de plămîni, de două ori, tot în urmarea răcelii. A treia oară nu mă mai scapă nici toți medicii din Sibii și Brașov. Eu pentru mine însumi nu simt nici o trebuință de a mai rătăci în această lume, este însă în interesul familiilor cîte sunteți întemeiate de mine, ca să mai încurc viața vreo trei ani. De două săptămîni mă necăjește un catar afurist și tuse rea, care abia acum începe a mi se sparge după ce stau mai tot în casă și numai de mare nevoie merg cîte 1/2 oară la

cancelaria Asociațiunei, după ce ministeriul a respins alegerea din august a domnului arhimandrit și am rămas eu singur. (Aceasta însă *nu* aveți să o vorbiți voi, afla-se de airea.)

Așa, mie nu-mi mai rămîne decît să-mi dau binecuvîntarea mea părintească preste creștinescul act al căsătoriei Virginiei cu Arsenie, să rog pe D-zeul părinților noștri ca rugăciunile prescrise în rit la cununie să fie ascultate și împlinite asupra lor. În cit pentru lista ce mi-ai împărtășit, mă întrebî pe cine să mai invitați. Răspuns: sau pe vreo trei sute, sau pe nimeni. Ați zis că voiți să faceți ospăț cu familia și cu rudeniile cele mai de aproape. Trageți linie și vă opriți, dacă nu voiți să auziți imputări groase din toate părțile, sau să vă decideți, voi oameni săraci, a trînti în baltă una mie de florini. De altmîntea, la munte invitarea cade regulat în competența ginerelei. Apoi Arsenie va ști prea bine ce înseamnă a strînge din tinerețe ca să aibă la bătrînețe. Iară ție îți zic, nu care cumva să inviți pe Boldea la masă. Bagă bine de samă ce faci. Nu se cuvîne. Așteaptă, căci dacă Aurelia are tact și simț sănătos, ar trebui să se facă foc. Boldea prea trăgănește preste măsură. Mai bine i-ar da pace. Lasă și pe Aurelia și pe Mărița să facă cum le dă mina, acum în cap de iarnă, una obligată cu școala, ceea cu prunc mic la țîță, jărtfă mare în toată privința.

Mai rămîne un singur punct ca să-ți răspund la el: vînzarea casei. Dacă va mai veni Petersberger să întreb_e, spune-i că de prețul oferit prin d-n. senator Riemer nu poate fi vorbă, și că mie nicidecum nu-mi e de grabă să le vînd. În adevăr, însă, situațiunea s-a și schimbat foarte tare. Virginia să se mărite și apoi — așa zicînd — în aceeași zi eu să vînd casele și să o dau pe ea afară, după ce tu mă asiguraseși că i-ai pregătit-o așa și pe dincolo de frumos. Lasă pe fiie-ta să șează acolo unde este, în anul de întii, și bărbatu-său să nu-mi plătească nici o chirie alta, decît numai contribuțiunea de-a dreptul la perceptorat. Orice altă chirie ar fi să dea, pe aceea eu o dăruiesc nepoatei mele Virginia, în loc de a-i dărui vreo haină sau sculă, la care lucruri eu nu pricep nimic.

Mîne scriu și lui Arsenie, dară astăzi prea am obosit, și la opt oare mă culc.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie

237

Sibii, 9 nov. 1888

Iubită Victoria!

Alaltăieri ți-am scris ție, ieri lui Arsenie. Astăzi primesc altă scrisoare desperată de la tine. Astîmpără-te, pentru D-zeu, nu voi a face silă legilor naturei. Auzi fantazie de la tine, să veniți cu nunta aici! Și dacă m-ai afla în așternut, ce ți-ar folosi? Dară cine, ce popă ar cununa aici fără alte și alte dispensațiuni, cu care s-ar pierde cîteva săptămîni? Ca să se poată cununa cineva la loc străin, unde nu locuiește nici mire nici nevastă (mireasă), se cere să stai 6 săptămîni sau să plătești gros dispensațiune. Și ce ar zice lumea, că ai fugit cu fata ca să o cununi pe airea? Și apoi batjocura ce ai face rudeniilor, nuntașilor din Brașov? Nu cumva să mai spui fantazii de acestea la

altcineva. Să vă liniștiți, fata are părinți acolo pe loc, are și mătușă, casă, masă. Mii de cununii se fac fără ca să fie toate rudeniile de față, fără ca să ducă pe moșnegi și pe babe cu patul la biserică. Să nu faceți silă mare nici comitetului, ca să nu iasă mai rău. Luați cît vă dă și judecați că fondurile acelea mai dau și stipendii. Căutați mai departe în viitoriu.

Scurt, te rog astimpără-te, că nu ai nici o cauză de a-ți ieși din cumpătul tău pe care l-ai avut în zile rele și care acum, la o zi bună și fericită să nu te părăsească nici pe un minut.

Împresurat de griji, inchei ca să nu rămii de poștă. Vă sărut și vă binecuvînt pe toți.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

238

Sibii, 6 ian. 1889

Iubita mea fiică!

Scrisoarea ta din urmă așteaptă răspuns de patru săptămîni. Mă temeam eu că voi păți așa, dacă mă vor face președinte la Asociațiune. Pre cînd credeam că la bătrînețele mele înaintate mă voi mai ușura de muncă, ea mi s-a mai adaos. Îmi stau vreo 18 corespondențe nerăspunse. Abia acum în sărbători mă voi scăpa de cîteva.

La partea întia a scrisorii tale, privitoare la impresiunile neplăcute din care zici că mai simți urmele, nu pot să-ți dau alt sfat decît să-ți faci idea despre un comerciant care pierde preste an, la cîteva articli, 5—600 iară la unul singur cîștigă 5—6000. Atîta încă aș putea să te asigur, că urgia mare dintre tine și Octavia, după informațiunile pe care le am eu, se trage de la cîteva poște, guri spurcate, care au iritat cu deosebire și pe bărbatu-său, și acum lucrul au ajuns așa departe, încît este bine să așteptați vindecarea de la timp, și mai ales după ce s-au simțit răniți prin nedarea de vizită din partea tinerilor. Acum, cel mai puțin pînă la venirea mea între voi, să evitați orice convenire și conversațiune, sau cel puțin despre cele trecute să nu vorbiți nici un cuvînt, nici de bine nici de rău. Cu atît mai virtos să-ți inchizi ușa și tu și Virginia înaintea poștelor Brașovului. Sunt acolo persoane care nu-ți pot ierta că ți-ai măritat fata așa cum s-au întimplat, nici pe ginere-tău nu vor să-l ierte că a luat el așa zestrîșoară și nu altul oarecare. Se vor sili să strice pacea căsei. 7—8 luni de zile, poate și un an, să fie tăcere, să-și vază fiecare de afacerile proprii.

A doua parte. Dacă Arsenie a plătit contribuțiunea pe trei luni, apoi acelea se încheie, precum știi, la 15 februarie, prin urmare tocma pe timpul în care i s-a început periodul închirierii, 15 nov[embrie] — 15 febr[uarie], apoi 15 mai — 15 august. Așa, din banii 20 fl. ce-ți trimisesem vei plăti ascuranța la Zekelius, ian[uarie] — 2 aprilie, pare-mi-se 18 fl.

Despre celelalte afaceri destul de serioase, cum e vînzarea caselor tale, închirierea caselor mele, nu poci să-mi iau timp de vreo 3—4 luni, sau adecă pînă după întoarcerea mea de la București, dacă mă vor mai lăsa să merg.

Cale ferată așa cred că se va face. Prin Brașov au să treacă două linii de tramvai, una de la Bartolomei pînă la tîrgul cailor, adecă pînă aproape de unde sunt casele noastre, alta din piață, pe str. Căldărarilor, drept la gară. M-aș mira foarte dacă realitățile nu s-ar urca în preț.

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

239

Sibiu, 10 febr. 1889

Iubita mea fiică!

Două scrisori ale tale, din 14 ian[uarie] și 3 febr[uarie] n[ou] stau pînă astăzi nerăspunse. Precum îți mai observasem, de cînd mă făcură președinte, dară-mi lăsară și redacțiunea, lucrul mi s-a mai înmulțit, sau adecă partea zilelor cită-mi rămăsese pentru afacerile mele private trebuie să o pierd în cancelaria Asociațiunei, în citva și cu îngrijirea de institut, cu toată știuta controlă a baronului, ca delegat. Mi s-a mai bolnăvit și secretariul Crișan, om tînăr cu științe prea frumoase, deștept și laborios, însă cu sănătatea ruinată, încît numai D-zeu să aibă milă de nevestă și de copilași. Îmi mai veniră și de la București 24 de cărți intrate la concurs, ca să le citesc pe toate, să-mi poci da votul în sesiunea viitoare, mai ales că sunt președinte la comisiunea de 9, dacă nu voi scăpa cumva încai de acea funcțiune delicată, în care omul vine în stare de a-și face dușmani fără voia sa. Însă dacă Crișan nu se va ridica din boala sa, ca să poată vedea încai dînsul de afacerile comitetului, atunci nici nu voi putea merge iestimp la București, sau dacă voi și merge, va fi numai în fugă pe cîteva zile, și iute înapoi. Invitare încă nu mi-a venit. După calculul meu, sesiunea Academiei se va deschide numai peste 1 lună, cam pe al 15—17 c[alendar] nou. De aici tu poți judeca că eu astă dată chiar să și merg la București, în Brașov nu am să stau, încolo, nici 24 de ore.

Despre sănătatea mea să nu fii îngrijată. Adevărat că la 77 de ani nu-mi mai vine să joc nici măcar ceardaș, dară dacă nu mi-ar veni așa des catarul, încolo mă simț cu totul bine, muncesc mereu ca și pînă acum, deși multe în sec. Află însă că se află o sută alții cari *pretind*, unii chiar în termini moji-cești, că eu trebuie (*mussein*) să trăiesc pînă cînd voi tipări cartea promisă în 1887. Pînă acum 22 coale tipărite gata, mai lipsesc 38 de coale, apoi după ce o voi da legată gata, ei, atunci poci să și moriu, căci voia lor s-a împlinit. Să vezi însă că atunci tocma români mari de calibrul acelora nu vor cumpăra cartea, ci vor aștepta să o aibă în dar, căci prețul de 5 fl. le va fi prea mare, și apoi cit o să le mai rămîie pe sugări de cîte 1 cr[ăițar]i una?

Duică-Bogdan? Aici numai eu nu l-am cunoscut, ceilalți toți îl știu demult ca ținut de 2 ori în casa nebunilor și ca *ateist*. D-n. Hania nu l-a scos din casa proprie, ci la rugarea clericilor din sala de studii, unde a mers și a declămat tinerimei că studiul teologiei este o secătură, pierdere de timp, să învețe alte lucruri folositoare. Atunci un cleric a chemat pe directorul ca să-l vază și să-l înfrunte. Oricare director era datoriu să-i arate ușa; în-tocma făcu și d-n. Hania. De altminterea, la nici un seminaru ori internat

nu este permis numănu a intra ca în orice circiumă, ci numai cu voia direcțiunei. Bine a făcut că acel Truică nu a venit și la mine.

Moartea principelui de coroană, unică în felul său și nemaiauzită, este și rămîne un mister înfricoșat cine știe pînă cînd. Adecă cauza morții este care dă de lucru fantaziei omenеști și scornește o mulțime de gicituri.

Arsenie să nu fie îngrijorat de comitetul național. *Tribuna* publică ceea ce ați văzut din răutate *, cu precauțtare. Lăsați însă ca lumea să vorbească ori cite-i va plăcea, să imble pipăind prin întunec, precum s-a mai întimplat de multe ori în cei 40 de ani din urmă. Tribuniștii fac bine fără voia lor dacă scormonesc desființarea comitetului. Ar fi foarte rău cînd tocma ei l-ar lăuda, căci în cazul însuși acesta ministrul de interne i-ar stinge soarele. De nu ar fi lăudat ei așa de nebunește, cu lipsă totală de prevedere, pe d-n. vicariu Popea, asociațiunea noastră n-ar fi pățit din partea ministerului batjocura neîntăririi, precum în 27 de ani nu i s-a mai întimplat niciodată, cu nici un candidat. Însă nu este aici locul ca să mă demit eu în descoperiri de misterii.

În cit pentru fatala scribă dintre voi două surori, sunt silit să repet, mai virtos în urmarea unei scrisori venite de acolo, aceea ce v-am mai sfătuit pe amîndouă: curmare de orice convenire pe vreun an de zile. Să-mi fie pentru acum de ajuns cu grijile cite-mi vin de la Aurelia. Va fi bine ca nici ei să nu-i mai scrii nimic despre măritat și însurat, sau mai bine vreo citeva luni chiar nimic.

Binecuvîntarea mea vouă la toți.

Părinte iubitoriu,

Georgie.

240

Sibii, 3 mart. 1889

Iubita mea fiică!

Scrisoarea ta din 14 febr[uarie] o am primit în regulă. Tot ce-mi scrii în aceea este mai mult repetițiune din alte scrisori de mai nainte, la care toate caută să-mi repet tot zisa mai de la decembre. Să le vindece numai timpul.

Eu sunt bine, sănătos, este însă bolnav secretariul comitetului, proto-diacon și profesor I. Crișan, de o lună de zile. D-zeu știe ce se va alege de boala lui, că este foarte slab. Are nevastă și copilași. De cînd este dinsul bolnav, eu am rămas așa de singur la comitet și în răspundere despre toate așa de mare, încit stau în cumpănă să nu merg nici la București în anul acesta, sau de voi merge, iute să mă și întorc, pentru că nu poți ști ce se întimplă în cite 24 de oare. Bunăoară ca și acum, din chiar senin dete dracul în doi învățători, ambii teologi de Sibii, ca să se provoace la duel. De nu se vor odihni, comitetul îi va și da afară din post.

* Obișnuitele atacuri ale *Tribunei* din Sibiu împotriva liderilor îmbătrîniți ai Partidului Național Român, în primul rînd a lui George Bariț. După Ioan Slavici, dușman vehement al lui Bariț, în redacția ziarului intră în 1888 Gheorghe Bogdan-Duică, foarte tînăr și cu atît mai impulsiv, care îl va persecuta pe vîrstnicul corifeu ardelean chiar și după moarte. Este notoriu procesul intentat de Aurelia, fiica lui Bariț, după moartea tatălui ei, lui Bogdan-Duică pentru ultragiul postum. Despre articolul scris „din răutate“ în *Tribuna* vezi *G.B.C.*, VII, p. 366, n. 3.

- Dacă voi veni, am să plec de aici duminică în 5/17 mart[ie], și luni la 1 oară să trec dincolo. Dară nu care cumva să afle suflet de om despre venirea mea la voi, *nimeni*, m-ai înțeles? Eu pînă în momentul mergerii la gară nu am să ies din casă. Trăsură să nu comăndați la gară. De aș ști că nu veți păzi secretul, aș merge cu trăsura poștei prin Turnu-Roșu pînă la gara cea mai de aproape.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

241

[Sibiu], 25 iun. [1889]

Am primit astăzi scrisoarea ta de ieri, din 24 iun[ie] și te asigur că m-am aflat sănătos, numai foarte ocupat. Într-aceea veți fi primit și voi de la poștă 1 pachet cu 5 exemplare din opul meu istoric. Exemplariul legat să-l dai nepotului meu Georgie, ca premiu, căci cred că lui îi place istoria patriei și a națiunii sale, care pentru români este adevărată tragedie. Din cele broșurate, 1 exempl[ar] să-l dea Arsene la biblioteca gimnaziului, dară să fie bun a scrie pe învelitoare: „Pentru Gimnaziul gr[eco] — or[todox] român. Autorul. 1889“. Alte două exemplare, cerute de d-n. P. Petrescu se trimit în preț de cîte 4 fl. 20 cr. = 8 fl. 40 cr., care sumă aveți să o încasați și să o ții acolo pînă la alt ordin. Al 5-lea era destinat ca de probă pentru librariul N. Ciureu. D-n. P. Petrescu însă a cerut 10 exempl[are]; deocamdată nu era mai multe broșurate. De îl va cere și pe al 5-lea, să i-l dați tot cu 4 fl. 20 cr. În vreo 5—6 zile se pot trimite și, cite se vor cere comptant.

Georgie.

[Adresa:] D-sale doameni Victoria C. Iuga. Brassó, strada Catarina 402.

242

Sibii, 1 iuliu 1889

Iubita mea fiică!

La scrisoarea ta din 30 iun[ie] îți răspund cu multă mirare și neplăcere că, precum vezi, tu nu ai primit răspunsul meu la scrisoarea ta din 24 iun[ie], întru care între altele îți spuneam ce să faci cu cele 5 exempl[are] din opul meu, adică: 1 exempl[ar] să-l ții tu pentru voi, cel legat; 2 exempl[are] să le dați d-lui P. Petrescu, care le-a cerut prin Ieronim, și să încasați pentru ele pr[ețul] 4 fl. 30 = 8 fl. 40.; 1 exemplariu de probă la librăria N. Ciureu. Dacă însă d. P. Petrescu l-ar cere și pe acela, atunci să i-l dați și pe al treilea, tot cu 4 fl 20 cr. și banii să-i oprești la tine pînă la alt ordin al meu. Căci, adică, d-n. Petrescu ar voi 10 exempl[are]. Așa ți-am scris, și văz că scrisoarea mi s-a pierdut.

238

D-n. D. Manole fiind ieri la mine, îmi luă 2 exempl[are] legate elegant, ca pentru principii, care însă costă 5 fl. 1 ex[emplar].

La întrebarea relativă la Georgie-mi este absolut preste puțință a răspunde acuma, că deși examenele de la internat se încheiaseră cu succes admirabil, încît văzurăm și persoane bătrîne ca baronul ș. a. plîngînd de bucurie, spre mirarea mea, dară mai avem încă vreo 10 zile treabă multă.

Părinte iubitoriu,

Georgie.

243

Sibii, în 4 iuliu 1889

Iubita mea fiică!

Îndată după primirea scrisorii tale de ieri, am dat librariului ordin ca exemplarele cerute pentru librariul Ciurcu să le trimită cu poșta tot numai la adresa ta, ca la „comisionariul meu“. Vezi ce rang pentru tine? Am făcut-o din cauze ușoare de gîcit. Vei primi 4 exempl[are] broșate a 4 fl. 20 cr. = 16 fl. 80 cr. pentru N. Ciurcu, comptant, 10% rabat. 1 exempla[r] legat este pentru sora ta Octavia. Să pui în carte biletul meu alăturat, să o învălui într-o coală de hirtie și să i-o trimiți ca venită de la mine cu alte cărți. Nimic mai mult. Toți copiii mei au primit. Dacă Octavia e dusă la băi, ține cartea învelită pînă la întoarcerea ei.

Din prețul exemplarielor să plătești asigurarea implinită astăzi. Restul banilor să fie taxă de comision pentru tine *gegen Bericht*. Ciurcu zice să vind 1500! Eu nu am cutezat să tipăresc atîtea exempl[are], că aceasta nu e cărticică școlastică. 50 de coale mă costă, cu legatul, preste 2500 fl. Vol. II va costa tot atîta. De unde atîți bani? Și tipograful nu pot aștepta după sume mari. Și unde este munca mea cruntă? Îmi voi săruta cartea dacă-mi voi scoate spesele.

Vindut-a Ciurcu din dicționarie, de un an încoace? Cîte?

Al tău părinte,

Georgie.

244

[Sibiu, 6 iulie 1889]

Alaltăieri ți-am scris și trimis 5 exempl[are], 4 pentru librariul N[icolae] C[ciurcu], ca să poți încasa și să faci cu incaso cum ți-am scris. Exempl[aru] legat, pentru Octavia.

Astăzi primii pe a ta din 4 iul[ie]. Răspuns: să schimbi la filială și, ca val[ută] austr[iacă] să-i înaintezi încoace, ca să-i număr tipografului, să vo -

iască a începe cât mai curînd și la vol II. Trimiterea cu blanquetă poștală, porto 20 cr[ăițar]i.

[Adresa:] Doamnei Victoria C. Iuga. Brassó, strada Catarîna 402.

245

Sibii, 7 aug. 1889

Iubita mea fiică!

Grăbesc a răspunde la scrisoarea ta din 4 aug[ust], venită ieri. Tu însă ai așteptat ca să-ți răspund și la cea din 6 iuliu. Las' că tocma din acelea zile eu am rămas singur la cancelaria Asociațiunei, pentru că ceilalți s-au dus de atunci pe la băi, pe 5—6 săptămîni. Las' că trebuia să-mi văz de vînzarea cărții tipărite, ca să am din ce mînca și purta, dară apoi ce era să-ți răspund? Că fiu-tău George să-și aleagă o carieră mai bănoasă? Pînă cînd aveți să vă tot judecați? Și unde sunt enormele spese? Și la care este scris în frunte un venit mai mare? Rogu-vă, sărutați stipendiul de profesor fără nici o rezervă. Sute de tineri aleargă insetați după burse, și tineri eminenti. Un profesor harnic și onest își mai poate face venit încă pre cit îi este salariul. Nu alegeți, ca să nu culegeți.

La scrisoarea ta din urmă, la planul bărbatu-tău de a te trimite la *Brăila*? Sau că eu acum, la bătrînețe adînci, m-am prostit de tot, ca să nu mai înțeleg nimic din înaltele idei ale oamenilor mai tineri, sau că planul vostru este unul din cele mai desucheate dintre cite pot ieși din creieri omenești. Spuneți-l la lume, ca să vă faceți de risul ei. Nu știți voi nici atîta, că părinții nu pot porunci feciorilor trecuți de 24 de ani nici să se însoare, nici pe cine să ia? Legile țerei îi dau lui dreptul, iară nu părinții. Aceștia-i sunt dători cu un sfat: dacă-l primesc, bine, dacă nu, p-aci încolo. Și dacă Iancu va fugi cu ea la Constantinopol ori la Cairo, ori airea, precum fac mulți, atunci tu să te iei după el, să te faci de risul lumei, apoi fără nici un venit sigur și de ajuns, să ajungi spălătoreasă undeva? Dară v-a spăriat ștregariul că se va împușca? El vă cunoaște slăbiciunea voastră. De regulă cei ce amenință că se vor împușca sunt cei mai poltroni: nu o fac. De altmintrea, un mizerabil cum este acel fecior tot are să piară fără timp, din alte cauze, ca Hagi Ilie și alți mulți din Brașov și București și de airea. Unul ca acela mai curînd va bate pe mumă-sa și o va da pe ușă afară, decît să asculte de ea. Tot ce aș face eu în locul vostru ar fi aceea ce am făcut eu cu Ieronim: „Na, du-te, însoară-te, dară la nuntă nu mă vei vedea!” Aceasta e părerea mea, mai mult nu știu. Voi faceți cum știți.

Eu numai după adunare poci veni la Brașov, adecă cam pe 1 sept[embrie] n[ou], de la Făgăraș, și numai dacă mă va scăpa D-zeu de prezidiu și de oricare alegere, poci să stau acolo vreo 4—5 zile; din contră, nici trei zile. Atunci, apoi, mai multe.

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

Sibii, 1889, 13 august

Iubita mea fiică!

Scrisoarea ta de alaltăieri 11 august o primii astăzi, în 13, și mă voi mărgini a-ți răspunde numai la partea 1, privitoare la casele de închiriat. Forestierul Wiener prea iute pretinde răspuns, că eu mai am și alte trebi, multe și mult mai mari decât închirierea celor case. Dară iată răspunsul meu. Îi dau casele cu chirie pe an, nu pe lună, așa cum le cere el, cu 150 fl. Permit ca, precum vorbiserăm noi amîndoi, să se spargă ușă sub treptele podului, iară de spălătorie în curte nici nu voi să auz. Aici se vindură, de 3 săptămîni încoace, vreo 40 de machine de spălat rufe, invențiune nouă, foarte bună, de mărimi diverse, în preț de la 60 fl—80—120—160, după trebuință. Am cumpărat și noi una pentru internat, ca să spele rufe în 4 oare la 60 de persoane, curat, să le și stoarcă. Am stat și noi de față pînă ce au spălat într-oră 30 de bucăți, cele mai scărnave, din bucătărie și de la bolnavi, albe și colorii feliurite. Familiile își cumpără de acelea. Scurt, de spălătorie nu poate fi vorbă. Și apoi, cum vrea să plătească? Noi aici plătim pe $\frac{1}{4}$ de an înainte. Așa, dacă vrea, mai ales că-mi cere și schimbare. În caz de a te învoi cu el, să închei contract, să-ți numere însă arvună 10 fl. Numai sub acesată condițiune să chemați maister ca să se apuce de schimbat cel mai tîrziu în 1^a sept[embrie]. Atunci viu și eu la voi pe 2—3 zile.

Toate cărțile mele se vor așeza în lăzi, așa ca să le poci transporta pe toate încoace, din odăiță și din biblioteca din casa de cătră stradă. Din dulapuri, lăzi oricite nu-mi mai trebuiesc, la fac pe toate de vînzare, dacă nu se poate altfel, cu toba. Cîte vor rămînea, le vom așeza în pod pînă se vor vinde toate.

Ați încheiat socoteala cu Nic[olae] Ciurcu?

Lada cea mare încă o voi transporta încoace.

Am uitat să întreb mai în sus: voieste Wiener cvartirul mobilat? În acest caz este în adevăr foarte ieftin cu 150 fl. v.a., dară fie și așa deocamdată. Eu însă cred că voi veți retrace din acelea mobili, anume pe ale tale.

Pare că v-am mai scris: îmi veți face o mare plăcere dacă-mi veți compune o listă de tot mobiliariul cît este al meu, în ambele case. Georgie ar putea face aceasta pînă nu pleacă.

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

Sibii, 24 aug. n. 1889

Iubita mea fiică!

Înglobat în afaceri, îți fac cunoscut că eu plec poimîine, luni în 26 aug[ust] cu alți 9 inși de aici, la adunarea noastră din Făgăraș. Acolo vom avea de lucru vreo 3 zile. Dacă nu voi scăpa să fiu reales, atunci trebuie să mă întorc nesmintit îndată la Sibii, și numai după aceea la citeva zile voi putea

merge la Braşov. Deci tu, pentru orice caz, să-mi scrii îndată după primirea acesteia, pe *scurt*:

1 În care zi voieşti să pleci nesmintit la Brăila — Bucureşti.

2 Pre cînd vor sosi tinerii de la Paris.

Atîta şi mai mult nimic.

Adresa: G. Bariţ, *Făgăraş* (la adunarea generală).

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

248

Sibii, 24 nov. 1889

Iubita mea fiică!

În duminica trecută, după primirea scrisorii tale din 12 nov[embrie] nu ți-am putut răspunde, căci atunci am avut marea neplăcere de a *spovădui* pe sora voastră de la Orăştie, nu pentru altceva, ci că-i lipseşte spiritul de prevedere, nu judecă urmările, căci, adecă, poate să fie un fecior, un bărbat foarte de treabă în toată privința, însă dacă știi bine că el nu e stăpin pe voința și chiar pe a sa persoană, ci e stăpin *Împăratul și tată-său*, o mamă trebuie să-l ție departe de casa ei. Tatăl feciorului, pe lângă că are 7—8 copii, suferă de hidropică și zilele-i sunt numărate.

Dară să lăsăm acestea. Eu n-am mers la Turda etc. Cauze grele mă împiedecară. Nici tu n-ai plecat în România, măcar că unii oameni ai dracului, veniți pe aici, intriganți, vrăjmași ai păcei familiilor, scorniseră, că, vrei nu vrei, trebuie să mergi pentru că te ai foarte rău cu ginere-tău. Sînt tot acei oameni care au denunțat aici că de cînd s-a schimbat directorul, profesorii (cîtiva din ei) își petrec în beții, pînă și în casină și pe airea și că consistoriul va fi silit să purifice corpul profesorilor în oareșcare mod.

Îmi scrii că ai fost silită să întăbulezi dobînda. Așadară din venitul caseilor nu iese nici dobînda? Așa-mi aduc aminte că mi-ai spus, că Sparcassa ia dobînda. Dacă nu o ia, atunci casele tot trebuie să ajungă curînd la vînzare.

Despre Daday am citit în ziarie că este înaintat în alt pîst, la Alba-Iulia. Rămîne să aflăm cînd se va muta, sau adecă cînd se împlinesc trei luni de abzicerea locuinței și să vedem de închiriere.

Îmi ziceai că-mi trimiți copertele. Pînă astăzi nu am primit nimic. După ce scaunele de piele sunt pachetate gata în pod și fiindcă pentru atîta mobilătură mai am loc, bine vei face dacă le vei trimite așa, ca chiria întregă să o plătesc eu aici.

Zici că familia Daday este cumsecade. Prea bine, dară cu umezeala păreților și cu aborirea în bucătărie s-a schimbat spre bine de la reparătură și după spargerea ușei? Aceasta mă interesează pe mine.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Iubita mea fiică!

Pentru ca să răspund la scrisoarea ta din 29 nov[embrie] am așteptat 7 zile după scaune, dintre care trei au ajuns frunte în opt bucăți, dară un mășariu mi le-a dres după putință. Celelalte obiecte au venit bine.

Puțin după aceea ne ajunse o scirbă și supărare despre care se poate că veți fi auzit și voi pe acolo, sau vei auzi.

Dacă cvartirul va rămînea după depărtarea madamei Daday gol, nu cumva să băgați acolo vreun oficer, mai bine să rămîie tot gol. Departe de la noi!

Nu blăstăma pe nimeni. Au nu înțelegi tu că vorbesc ca oamenii beți? Despre datoria părinților cătră copiii ajunși maioreni și chiar căsătoriți n-au idea nici cît o pasăre, nici cît o vacă. Păsările dacă au ajuns puii ca să se oboare, nu mai au grijă de ei. O vacă, dacă simte la supt înțepături de dinți de la vițel, îi dă cu piciorul, nu-l lasă ca să mai sugă, ci să pască iarbă sau să roadă la fin. Aceasta e legea naturii. La oameni, după legea naturii, după 70 de ani copiii sunt dători să ajute pe părinți, nu aceștia pe aceia. La mine este tocma din contră. Dară eu am făcut și fac ce nu face nici 10 mii nici unul. Eu am provocat înainte cu 8 ani pe Aurelia să meargă la Brașov, în casele mele, dară nu a voit, zicînd multe de toate, și anume că i s-ar risipi toată partea pruncilor. A pretinde ca să o fiu adus lingă mine la Sibii este și stupiditate și obrăznicie. Ar fi trăit ea cu Ieronim măcar o lună de zile în pace? Și apoi eu, la vîrstă de 68—78 de ani să mai poci munci în larma și în plîsetele copiilor mici? Cum? Să ajung rob la nepoți? Aurelia este văduvă de 11 ani. De atunci eu i-am dat la 5000 ajutoriu, că i-am plătit și datoriile bărbatu-său și iată că i-am adaos și la restăurarea caselor arse preste 1.000 fl. Ea recunoaște toate acestea între lacrimi, își recunoaște și groasa eroare ce a comis, și pe cătănuță îl dete deunăzi pe ușă afară. Acum își poate duce fata acasă. Deci soru-sa nu are să se facă epitroapa ei și nici să aibă impertinența de a mă dăscăli pe mine, ceea ce-i voi spune eu la timpul său, iară voi de acolo să vă astupați ambele urechi, să zbiere care cît va vrea.

Ție îți trebuiesc statutele Reuniunii de aici. Le aveți în biblioteca gimnaziului. Ce ați pățit? Văz că *Calicul* din 1/13 dec[embrie] își bate joc amar de reuniunea voastră.

Te încredințez că românii fruntași de aici joacă numai în casina românească, cel mult pînă la 9 oare seara și cu cîștig sau pierdere de 1—3 fl. Îi văz eu și-i știu: cei mai mulți preoți, vreo 5 și 4 mireni, aceștia toți cu familie.

Despre mersul la București nu poci să zic nimic pînă ce nu voi fi gata cu vol. II din *Istoria* mea, care va fi tot de 50 coale tipărite. Paștile cad foarte în iarnă; nu știu cum va fi.

Ieri am primit de la nepotul Arsenie 50 fl. chiria locuinței pe 3 luniul decembrie-februariu, înainte, pentru care am să-i trimit adeverință.

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

Sibiu, 3 febr. n. 1890

Iubita mea fiică!

Atit scrisoarea ta din 26 dec[embrie] a. tr. cit și biletul tău de Anul Nou stau nerăspunse pînă astăzi din partea mea. Tot așa, nu ți-am mulțumit pînă acum nici pentru prezentele cu care ai încărcat pe nepotul Georgie la venirea sa la mine. Nu am răspuns nici la frumoasele felicitări venite de 1 ian[uarie] de la Arsenie și Virginia. Astăzi, după ce de o săptămînă încoace am mai prins puteri, din cele stoarse prin afurisita influință și prin urmările ei, viu ca să vă mulțămesc la toți pentru aducerea-aminte și să vă binecuvint părintește pentru pietatea și iubirea voastră către mine. Am primit și de la Octavia o scrisoare frumoasă și conciliantă.

La notița despre Ciugudeanu, află că el a fost după aceea la mine, aici și mi-a cerut din nou nepoata. Mă aflase în toane rele din cauza unei scirbe mari, tot familiale, avute aici pe loc. El va ști cum a ieșit de la mine, eu nu știu.

Eu oricît m-am păzit, oricît am ascultat orbește de medic și 17 zile nu am ieșit din casă, tot am rămas cu tuse și cu catar, care-mi trecea altădată în 4—5 zile, iară acum mă ține de 4 săptămîni. Apetitul încă mi-a venit binisor, dară-mi lipsește jumătate din puterile avute. Mă simț alterat, una, două zile bune, apoi iarăși mai fără voie. Dacă nu mă voi simți bine de tot, nu voi căuta să merg nici la București. Am întîrziat și cu tipărirea volumulu[i] II, care este tot 50 sau 51 de coale.

Dacă cumva Daday nu a plătit din chirie, voi trimite bani de aici pentru contribuțiune.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Sibiu, 4 martie 1890

Îți stă în deplină voie ca să pleci împreună, însă nesmintit luni în 10 martie] la 1 oară. Se înțelege de sine că vei aviza pe omul tău, cel puțin cu 2 zile înainte.

Poștă, trîmbiță, telegraf, fonograf — nu este nici o trebuință de ele.

Georgie.

[Adresa:] D-sale doamnei Victoria C. Iuga, Brassó, str. Catarina 402.

București, 12 mart. n. 1890

Iubita mea fiică!

Eu am sosit aici bine și încă boierește, în cl. I, pentru că în cl. II îmi fu mie și lui G. B. Pop preste puțință să încăpem, din cauza îmbulzei celei mari. Aici mi se dete o chilioară din cele mai strimte, în lipsă totală de alta mai largă și mai luminoasă. După ce stradele sunt și aici pline de grămezi de zăpadă, apoi ieri dimineață începu altă ninsoare, care după amiazi se prefăcu în ploaie cu vînt foarte rece. Astăzi e mai senin, dară tot frig, blănille și căciulele de iarnă se vād pe toate locurile.

Costea nu a știut că voi veni luni. Dinsul este bine și-mi dete alăturații v. a. f. 50 ca să ți-i trimit de la dînsul pe sama căsei. Tu nu vei lipsi a-i adeveri primirea sumei. Aseară a stat la mine pînă la 9 oare.

Mai departe, vă trimit aici două formulare de la *Dacia-România*, întirziate foarte tare, pre cînd ele ar fi putut ajunge la mîinile voastre din ianuarie. Este act de asigurantă pentru Virginia, ca să i se numere o sumușoară intrată în valoare la 31 dec[embrie] [18]89. Rog pe Arsenie ca să citească texturile, să împle rubricile precum se cere, să scoateți și carte de botez și testimoniu de viață că asigurata trăia în 31 dec[embrie] 1889, că trăiește și astăzi. Observați însă că termenul s-a scurtat foarte, adecă el expiră la 31 mart[ie]. Ei, așa merge pe la noi!

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

București, 17/29 mart. 1890

Iubita mea fiică!

După mai multe zile de necurmată ocupațiune în adunările noastre, curmate totuși cu vizite mari și cu contravizite, cît a durat aici petrecerea principelui din Italia, apoi cu venirea regelui, a reginei și a principelui de coroană la ședința publică, în fine astăzi am $\frac{1}{2}$ de zi liberă, încît să poi conversa cu tine asupra unor împregiurări delicate.

Premitt înaintea de toate că scrisorile voastre din 6/18, cu documentele, le-am primit exact și le-am transpus îndată bărbatului tău, iară despre soarta acelora scriu numai bunului nostru Arsenie. Aici mă voi mărgini numai la afaceri strict persoanele dintre tine și bărbatu-tău, apoi și cu cei doi fii ai voștri. Mă voi sili ca să-ți descriu situațiunea cît se poate mai limpede, ca să o cunoști și să te poți regula. Lucruri plăcute nu-ți voi spune; ar fi însă mult mai rău a închide ochii de a căuta drept în fața primejdiei. Bărbatu-tău îți trimite foarte neregulat sumele lunare, cu care îți este datoriu ca bărbat legiuit și ca unei neveste care, 10 ani de zile rămasă singură, purtase toată grija și sarcina creșterii celor doi copii. Bărbatu-tău are salariu sigur 4800 franci pe an sau 1920 f. v. a. Din acel salariu, pînă în 1884 plătise cu mare greutate 3600 franci

la cauțiune, iară mai mult nu a mai putut plăti, ci restul de 3600 l-am numărat eu.

În anii următori, fiul vostru Ioan iese de la librării și, neharnic de a câștiga, se întoarce la voi ca să-l țineți. Mai târziu intră în tovărășie cu un Niminea, tată-său îi pune, cine știe unde, un capital de 1500 franci, și acea sumă se pierde întregă. Bărbatu-tău mai pierde pe strade, nu știe unde, 100 de franci. Acum, la încheierea bilanțului, vede că el a luat preste salariul său cu 300 franci mai mult. Poimîine, luni, i se va vizita casa. Noroc înmiit că delegațiunea nu o vizitase înainte de a veni eu aici, să-l facă de toată rușinea, ba să-l trăteze ca defraudătoriu și să-l scoată. Îndată ce-mi descoperi această mișelie, am pus eu acei 300 franci de la mine. Așadară $1500 + 100 + 300 = 1900$ franci cheltuți și respective pierduți, preste salariu necesariu susținerea vieții. La toate acestea, bărbatu-tău ma adăoge că s-a pomenit de la fiu vostru din B[uda]pesta cu un cont de preste 80 fl. v. a. de la un croitoriu, pentru haine nouă făcute acolo, ca și cum Georgie ar fi mers gol de la Brașov, deși îmi adăoge bărbatu-tău că și tu i-ai dat lui Georgie tot ce ai putut rupe din sărăcia ta.

Așa nu este bine, Victorio! Ceea ce făcea frate-tău și fac alți studenți mai de familie să nu cuteze a face fiu-tău Georgie, dacă nu voiește să căuzeze tatălui său și familiei întregi nenorocire și rușine cu infamie. Bărbatu-tău nu-l poate ajuta pe el la universitate, decît cel mai mult cu vreo taxă de examen, dacă nu vrea să atace bani străini și să cază în prinsoare. Și afară de aceea fiind concurenți mulți la oficiul de căsariu, să o știți bine că din anul în care voi închide eu ochii, bărbatu-tău va fi scos de la Academie. Chiar și acum, de cînd mă aflu eu aici, a fost înfruntat din cauza moliciunii și a lipsei totale de vioiciune, foarte necesară la oamenii de aici.

Așadară, provocați pe Georgie ca să-și reguleze traiul universitaru așa încît să se ajungă nesmintit cu bursa de 700 fl., care este cea mai mare dintre toate bursele publice cite se dau din toată Transilvania, de la toate confesiunile. Noi suntem oameni săraci, ținuta de domnișori și coconăși nu e de nasul nostru. Cînd va veni ca profesor, va avea să trăiască tot numai din 700 fl.

Din cele împărțite pînă aici vei cunoaște ușor că de venirea ta la bărbat deocamdată abia poate fi vorbă, adecă pînă cînd nu se va ușora de dătorii și să nu mai cuteze a se atinge de casă. Te vei bucura să-ți trimită bani pentru trai. Din partea mea eu nu pot să te ajut altmîntea decît, iată, îți pun la dispozițiune casele de cătră vale, ca să le folosești sau dîndu-le cu chirie în folosul tău, cum vei putea, sau mutîndu-te în ele ca să ții școlari ori școlărițe la tine, pînă cînd te vei muta la bărbat.

Ți le scrisei acestea, precum vezi, cu atît mai virtos că eu, la plecarea mea acasă, numai o zi voi sta în Brașov. Patru scrisori urgente îmi stau pe masă de la Sibii. Toți banii ciți intră pe cărțile mele cu poșta îi încasează străinul tipograf. Îmi veni și știrea de la Blaș că procurorii ar cere oprirea cărților mele, deci sau să le vînd iute cît mai multe, cum voi putea, sau să le strămut în altă țară, ca să nu păgubesc capitalul băgat în ele, să mi-l asigur oricum voi ști.

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

[Adresa:] D-sale doamnei Victoria Iuga. Brassó, strada Catarina 402

[Sibiu, 19 aprilie 1890]

Ieri, vineri în 18, am primit cutia și astăzi biletul tău, din care văz că ai închiriat și casele. Prea bine. Tot ieri a mers și de aici, la adresa ta, un pachet cu cărți: *Istoria*. Un exemplariu I et II rămin familiei. Un ex[emplar] I et II să-l dai pentru biblioteca gimnaziului, însemnind pe envelitoare, deasupra: „Pentru biblioteca școalelor gimnaziale române din Brașov. Auctorul“. Un exempl[ar] II d-lui Val[eriu] Bologa, scriind pe el: „Suvenir de la autor“. Un exempl[ar] vol. II d-lui P. Petrescu, tot așa, suvenir.

Îmi spunea că librariul vostru ar fi vîndut din vol. I 16 exemplarie. Librariul meu de aici mă asigură că de la cei doi de acolo nu poate storce nici un cont curent, nici bani. Încasări nespuse de anevoioase, ca și de la București.

La omul tău am scris.

[Adresa:] D-sale doamnei Victoria C. Iuga. Brassó (strada Catarina 402).

Sibii, 15/3 iunie 1890

Iubita mea fiică!

În fine, tot îmi rămase astăzi o oră liberă ca să ajung și la scrisoarea ta din 12 mai. De cînd m-am întors de la București am făcut alte două călătorii, deși mai scurte, una la Turda și la locurile părintești, alta la Blaș, în afaceri de fonduri și cumpărări de dominiu, de arendări etc. Aici pe loc abia este zi lăsată de D-zeu ca să nu fiu împresurat de trebi. Oamenii mă tratează așa, ca și cum aș fi datoriu să trăiesc numai pentru alții.

Îmi scriseseși că contractul nou de chirie nu mi l-ai trimis spre subscriere. N-ai la ce-l trimite. Ți-am spus și declărat că venitul cît se poate trage de la casele de cătră vale ți-l las în folosința ta. De aici se înțelege că și contractele de închiriere ai să le subscii tu. Tot așa v-am vorbit și scris despre chiria de la bunul tău ginere, să plățiți din ea contribuția ce se vine pe case, cum și repărăturile și scocul ce se va pune la strejină, și numai ce va rămînea să mi se trimită mie. Lui Daday i-am trimis contractul anulat, fără nici o comitivă, că-mi lipsise timpul de a mai scrie și la complimente.

În adevăr, d-n. Panczél este de compătimit, dară dezastrele pe oameni sunt milioane și nimeni nu știe ce are să ajungă.

De la bărbatu-tău nici pînă astăzi nu am primit nimic. El singur, iritat cum era după citirea scrisorii tale, îmi zisese că-mi va scrie și-mi va trimite valoarea cuponilor. Nu mi-a scris. Din contră, Bianu mi-a scris de atunci de trei ori. În 8 iunie i-am scris lui Costi de la obraz, i-am observat și despre episcopul Mețianu și de fiu-tău George și am adaos că a nu răspunde la scrisori, fiind cineva sănătos, însemnează a desprețui pe oameni și a dovedi lipsă de educațiune și de bună-cuviință. Au trecut 7 zile; răspuns nu am și nici nu cred să capăt...

Dară să lăsăm această afacere, care mă dizgustă de cite ori cuget la ea. Să trec la o afacere cu totul inocentă, de care nu ne interesăm personal, care însă vouă tot vi se va părea curioasă. La internatul nostru avem o singură

gubernantă, fată bătrână ca de 35 de ani, de naștere de aici, din familie burgheză, deprinsă prea bine cu conducerea elevelor, pentru că ea a funcționat în acea calitate cîțiva ani la București, în internatul Müller. Și apoi mai are o calitate bună pentru internate, că dacă nu este urită de tot, nu este nici frumoasă deloc. Citeva mame însă nu o pot suferi, zicînd că ar intriga contra directorii și ar purta vorbe. Noi, bărbații, nu i-am afla altă vină, decît am voi ca gubernanta din acest internat să nu fie de aici din loc, să nu aibă sorori și mătușe și alte rudenii. Deci unii ar voi să se caute vreuna de la Viena, adecă necunoscută, să gicești numai din atestate că ce poamă poate să fie din punct de vedere *moral*. Adevărat că aici se cere necondiționat ca elevele noastre să învețe limba germană foarte bine, prin urmare gubernanta să nu știe nimic românește, nici ungurește, sau să știe foarte rău, să fie silită a vorbi numai nemțește. Hei, dară cine-mi garantează pentru moralitatea și buna educațiune a unei venetice? Zilele acestea reflectarăm între altele și la Brașov, ca să întrebăm nu cumva se află acolo vreo germană ori și sască de familie mai bună, trecută în ani de la 25—30 în sus, dedată la tractarea cu eleve mici și mari, adecă de cite șapte pînă, treptat, și în etate de 14—15 ani, împărțite în 8 clase, 4 elementare și 4 superioare, în care se învață și limba franceză, muzică multă, desemn, lucru de mină mult ș.c.l. Gubernanta are la noi salariu fix 200 fl. v.a. pe an, care se plătește regulat la 1^a fiecărei luni, vict prea bun și curat de cinci ori pe zi, serviț, spălat și toate celelalte emolumente ale unui institut condus cu grijă și precizie. Cînd gubernanta ar fi deprinsă și la la piano, ca să prepare în oare libere pe unele eleve începătoare, i s-ar mai adăoge o sumă oarecare la salariu. În caz de a afla vreo persoană calificată întru înțelesul de mai sus, ca să voiască a primi acest serviciu de natură foarte delicată, n-are decît a se adresa în limba sa maternă cu petițiune scrisă de mîna sa, netimbrată, însoțită de atestate ce va fi avînd, în original sau în copie, cum va voi, iară titulătura să fie: *An den löblichen Vorstand des rumänischen Culturvereins Hermannstadt (Mühlgasse Nr. 8 Parterre)*¹. Noi apoi vom împărțâși cererea ei cu direcțiunea internatului. Spre a vă orienta voi cu Virginia asupra persoanelor, cred că v-ar ajunge zilele 15 din iunie și vreo 7 din iuliu, adecă 3 săptămîni, după care să-mi puteți răspunde. În caz cînd nu s-ar afla în Brașov asemenea persoană, atunci tot să-mi răspundeți, în scrisoare separată, care să nu cuprindă alte lucruri, dară apoi să motivați, arătînd cauzele precum veți ști voi mai bine, pentru care este foarte greu să se afle la un serviciu așa delicat persoane calificate în toată privința. Veți ști voi cum să-mi răspundeți, ca să poci împărțâși scrisoarea voastră cu direcțiunea.

Vom avea trebuință și de o învățătoare pentru *lucru de mină*, desemn liniar și din mină liberă, cum și de gimnastică. Învățătoarea de pînă acum se mărită în august, după un profesor la Galați. Lucru interesant, că deși școala noastră e deschisă numai de 4 ani, pînă acum s-au măritat vreo 5 și din fostele eleve. Adevărat că tot din părinți de frunte, cu stări și averi frumoase. Am dori să ne vie o învățătoare care să știe *perfect românește* și se înțelege că să aibă diplomă, fără care nu se poate. Vă trimit spre orientarea voastră și programa din 1889. Vedeti de la pag. 31 înainte.

Părinte iubitoriu,

Georgie.

[Adresa:] D-sale doamnei Victoria C. Iuga. Brassó (strada Catarina nr. 3 nou).

¹ „Către cinstita Asociațiune transilvană pentru cultura românească, în Sibiu (strada Morii nr. 8, la parter)“.

Iubită fiică!

Am primit scrisoarea ta din 18 ale I[unii] c[urente], în care-mi zici că nu mai știi nimic despre mine, decît numai din cite ai citit despre adunarea generală. Apoi cu atîta este prea de ajuns, semn că sunt sănătos, căci după ce am regulat și primit frumoasa donațiune de 90 mii lei n[oi] de la Galați, pentru instituttele noastre, am fost în stare să alerg de-a dreptul la S[as] Reghin, să public acolo testamentul, spre bucuria tuturor celor adunați. Că n-am stat în Brașov? Nu puteam pierde nici o zi fără pericol de a fi atăcat testamentul, sau de cătră rudenii sau de cătră consulat. Trebuiau să apăr iute. În 10 zile am fost gata, spre mirarea comitetului, deși căldurile de la Galați erau cumplite. Am plătit taxă de moștenire, la stat, 9.000 I[ei] n[oi].

Ieronim este mutat de aici cu totul, în urmarea bătăii și a necurmatelor certe cu colegii săi. În 6 sept[embrie] cînd i s-a dictat pedeapsa, eu am trebuit să ies din ședință, rușinat și umilit. De atunci am mai fost numai o dată la cenzură, dară nu am întreat de pedeapsă. Auz însă că unii funcționari au declărat că ei nu mai pot servi cu Ier[onim] B[ariț] la un loc, căci nu pot să mai sufere certele necurmăte și brutalitățile lui. Trebuie să le credem toți cîți îl cunoaștem. Se ceartă cu oamenii tocma cum face Maria P. Bălan. La toate sentențiile cite publică el prin ziarie, oamenii zic: „Mai întii să-și dea el însuși învățătură!“ Ieronim a sosit aici astăzi demin[eață] la 7 oare — cînd scriu acestea este 5 oare — dară eu încă nu l-am văzut. Auz de la jupineasă că va să șează aici 10 zile. Face foarte bine că se mută de la voi: să mai știe și el odată ce înseamnă a plăti din punga sa cvartir, lemne de foc ș.a. Are de unde să plătească, este singur.

Poate că în primăvară mă voi muta și eu, mai ales din două cauze. După ce această stradă se regulează foarte scump, se urcă și chirii, și mie nici nu-mi dă mina să plătesc mai mult ca 200 fl., dară nici nu am trebuință de 3 odăi. Preste aceasta îmi este foarte greu, mai ales în cap de iarnă foarte lungă, să șez așa departe de cancelăria comitetului și de școalele fetițelor.

Nepotul Arsenie mi-a trimis *Chemia*; îi mulțămesc. Profesoara Eugenia Trifu o află foarte bună și va propune în cea mai de aproape conferență a învățătorilor ca să o introducă definitiv în școala noastră civilă.

Este prea bine că ai mai putut închiria cvartirul, și încă cu preț bun. Cred că pînă acuma se va fi trecut în foaia de contribuțiune suma totală ce avem să plătim pentru case la perceptorat, căci aceea se tot schimbă dintr-un an în altul. Cînd îmi vei mai scrie, să-mi arăți și mie cifra totală.

Ați apucat să faceți vreo repărătură?

] Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Sibii, 19 oct. 1890

Iubita mea fiică!

La scrisoarea ta din 5 oct[ombrie] nu am voit să-ți răspund pînă nu am primit de la Arsenie informațiuni despre repărături, care văz că s-au făcut cu mare grijă, și după cite au fost, au ieșit mult mai efitin decit le-aș fi făcut eu.

Știrile cite mi-ai împărtășit de la București nu sunt rele. Amare au fost acelea pilule, se pare însă că au folosit mult bolnavului. Să dea D-zeu! Pe frate-tău Ieronim veți face foarte bine dacă-l veți lăsa în bună pace. Omul a trecut de ani 42, nu are trebuință de dăscălitura nimănu. Tu zici că nu-l văzuseși 1 săptămînă. Nici eu *nu* l-am văzut deloc în 5 zile cit a stat aici, pînă cînd și-au adunat și încărcat toate lucrurile și din mobili cit a voit. Înțeleg: el în acelea zile nu a dat față cu mine. A treia zi, sîmbătă, aflai de la dir[ec]toarea] Cosma că Ieronim nu a plecat la Brașov, ci la Hațeg. Cale bună orișunde! Să rugăm pe D-zeu ca să aibă sfîrșit bun. Mai ales tu să-ți muști limba, să te stăpînești. Nu ai să dai, nu ai să iai. Nu are să-ți pese ție cum se poartă el cu mine. Aceasta este numai treaba mea, ca tată.

Să trecem la partea cea mai delicată a scrisorii tale. Tu, în înțelegere cu ai tăi, te ceri la mine pe iarnă. Te rog ca să te abați de la planul acesta, în interesul tău personal bineînțeles. De ai fi văduvă în realitate, precum din mila lui D-zeu nu ești, atunci nu aș aștepta eu ca să-mi propui tu, ci tocma eu te-aș chema să sezi cu mine, ori în Sibii ori airea. Atunci însă aș căuta cu totul altă locuință, am ținea servitoare, am avea menajul acasă întru toate, iară nu pe la trăsните de cafenele și restăurațiuni puturoase, și nu cu preț îndoit. Eu sunt decis ca în primăvară să mă mut mai aproape de cancelarie și de institut, că de aici îmi este prea departe. Se poate că mă voi muta foarte aproape. Atunci apoi, am să văz și de alt menaj, pe care să mi-l regulezi tu.

Să nu credeți voi că eu aș suferi aici de urît. Toată ziua ocupat; seara conferențele și lecțiuni. Mai vine și frate-meu Octavie de la Năsăud, de cînd are pe fiia-sa cea mică, de 11 ani, în internat șede cite 3—4 zile. Trebuințele mele sunt nespus de puține, de săhastru.

Dară se întunecă, trebuie să închei.

Încă numai una. D-n. Diamandi Manole avuse bunătate a-mi cumpă[ra] 2 ex[emplare] legate elegant din vol. I. Dacă d-lui se află în Brașov, întrebați-l la ocaziune dacă voiește să aibă și vol. II, aceeași legătură și cu același preț, pr. 5 fl. 50 coale, coprind anii războiului civil cu atrocitățile sale.

Părinte iubitoriu,

Georgie.

[Adresa:] D-sale doamnei Victoria C. Iuga. Brassó (strada Catarina 3)

Sibii, 20 febr. n. 1891

Iubita mea fiică!

După ce îmi veniseră mai multe afaceri de regulat, preste așteptare, nu am să răspund la scrisoarea ta din 3 febr. pînă poimîne, duminică. Acum

însă, după ce fratele Măcelariu ne lăasă astăzi vineri la 8¹/₂ oare demineată, îți scriu spre liniștirea ta, pentru ca să te convingi că, cu mulțămita lui D-zeu, sunt sănătos și nu mă doare nimic, dară mă și feresc de orice esces. Spre a mă apăra de răceli, demineata nu mai ies din casă. De trei luni imi iau și cafeaua, ca și prinzul, tot acasă. Lucru moderat, nu ca odinioară, și sper că în toamnă va fi gata tipărit și vol. III. După aceea, în restul vieții, voi lucra numai din distrațiune, ca să-mi treacă de urit. Aș prea voi ca să scap și de președinția la Asociațiune, că deși mă aflu prea bine cu toți colegii, afară de un singur fantast și deșucheat, dară-mi dă mult de lucru și răspunderea este prea grea. Însă la domnie fără nici o plată nu se prea îmbulzesc oamenii.

Știrile frumoase despre purtarea lui Georgie imi fac și mie bucurie mare. Mai am la Cluș un Georgie nepot de frate, care se prepară la doctorat la avocatură, tînăr tot eminent.

Vă mulțumesc pentru toastul de la logodnă.

Nu cumva să uit să vă fac să rideți. Mi s-a pierdut *fata leneșă*, care voiește să lucre dumineca. Buna și iubita noastră Virginia să mi-o mai scrie o dată, că-mi trebuie la clasa 8-a de la internat.

Șuluțiu? S-a făcut de risul oamenilor. Baronul îl întrebă ce mai face Catarina lui. Unii vor să zică că i-ar fi fost mătușă, alții altele. Atita este documentat din acte și după mărturisirea frate-său Dionisie, care trăiește la Turda, că tatăl lor și frate-său, în 1846, au fost de față la prinderea ei, iară Simon Șuluțiu fusese denunțiantul, că pe atunci ei toți imblau în voia ungușurilor. A doua nevastă a tatălui lor a fost ungușoaică curată. Nevasta acestui Șuluțiu a fost armeană, nu a știut nimic românește, în familie s-a vorbit numai ungușește; copiii au învățat foarte tîrziu românește. Am cunoscut și eu oameni deșerți și lăudăroși, acesta însă-și face de cap cu laudele familiei sale, așa cît toți l-au luat prin guri. După ce va vedea și vol. III va înnebuni și mai tare. Adevărata cauză a furiei lui este că pentru ce nu injur și eu pe mitrop[olitul] Andrei și nu înalț pînă la al 7-lea ceriu fără nuori pe unchiu-său. Deci lăsați-l să mînjască la hîrtie, să poarte de nas și pe Aurelie, că-i dă manuscript la foaie.

Mergem la ședință.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

D-n. Săbădeanu dacă voiește să aibă *Istoria*, îi mulțămesc. N-are decît să trimită cu mandat poștal pt. 2 volume 10 fl., dacă vrea legate, 9 fl. broșate, și a treia zi le va avea franco la Brașov.

[Adresa:] D-sale doamnei Victoria C. Iuga. Brassó (strada Catarina 3).

Iubita mea fiică!

Astăzi, duminecă, pe la 11 oare cînd scriu acestea, eu încă tot nu am primit invitarea de la Academie, precînd în alți ani o primeam cu cite 12—14 zile înainte. Din ziarie văz că sesiunea noastră se va deschide în 31 mart[ie] n[ou] și în 1 apr[ilie] ar fi să se celebreze iubileul de ani 25. Eu însă trebuie să am

invitarea personală negru pe alb. Mi s-a trimis și s-a pierdut? Sau că din eroare am fost dat uitării? Nu știu. Dacă este adevărat ce scriu ziarele, atunci eu am să fiu luni în 30/18 mart[ie] la București, prin urmare de aici voi pleca duminică în 29 mart[ie]. Pe duminică seara la 5—6 oare mă poți aștepta, dară în tăcere absolută. Voi dormi la voi și în altă zi la 1 1/2 oare voi pleca.

Acesta este răspunsul meu la scrisoarea ta din 18, însă și acesta condiționat, dacă voi putea scăpa de la „Albina“ înainte de 31. Dacă nu, atunci nu voi putea pleca de aici pînă în 1 aprilie nou, și iată pentru ce. În 31 mart[ie] este adunarea generală. În urmarea morții lui Măcelariu, am rămas eu și la „Albina“ președinte. Cerc toate ca să scap de acest prezidiu împreună cu răspundere foarte grea și să-l împing pe d-n. Hania, că mă apucă fiori cînd cuget că suntem răspunzători pentru un capital străin de preste 4 milioane, că se învîrt sume pînă la 13 milioane preste an și cambii preste 40 mii *de bucăți*. Președintele preste tot și pretutindeni poartă răspunderea cea mai grea. Nu este pentru mine. Preste puțin voi intra în anul al 80-lea. Pentru mine a rămas calea bisericeii, și pînă ce mai poci munci, să-mi cîștig pînea de toate zilele și ceva pus la o parte, ca să nu mă îngroape și pe mine de pomană, ca pe Hodoș și pe Măcelariu, căci pe cela îl îngropasem cu spesele Asociațiunei, pe ceta cu ale „Albinei“ (380 fl.), căci spre mirarea noastră, nu a lăsat nici o avere; îl stoarseră nepoții și vreo patru nepoate măritate cu spesele lui. Dară încăi Măcelariu și Bologa ne lăsară după un morb scurt de 2—3 zile. Este foarte rău cînd unii bătrîni suferă cu anul în așternut și nu mai poate nici lucra, nici cîștiga. Iată, aceasta ar trebui să fie singura mea grijă, iară nu președinții și domnii care-mi răpesc oarele și zilele fără folos personal, decît gloriolă deșartă.

La partea a doua din scrisoarea ta mi-e preste puțină să-ți răspund acuma. Înțelege-te cu bărbatu-tău și făceți cum vă lasă împrejurările.

Iacă, pre cînd eram aproape gata cu scrisoarea îmi veni invitarea pe 31 mart[ie].

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie

[Adresa:] D. doamnei Victoria C. Iuga. Brassó (strada Catarina 3).

260

Sibii, 31 mai 1891

Iubita mea fiică!

Astăzi, duminică, pe timp foarte ploios care ține așa de 4 zile, scutit fiind și de vizite, îmi rămîne cîte o oară liberă ca să corespund cu unii membri ai familiei.

Am primit scrisoarea ta din 18 mai, și înainte de aceea [cu] cîteva zile un pachetaș cu exemplare din cărțile publicate de Arsenie. Pentru cărți îi mulțămesc în numele meu și în al institutului, la a cărui bibliotecă am dat cîte un exemplariu, după ce mai întii le-am arătat și recomandat elevelor, intru o corepetițiune ce am ținut cu clasele respective. Librariul Ciurcu însă ar face bine dacă s-ar adresa cătră redacțiunea foaiei *Transilvania*, adecă cătră d-n. Io[an] Popescu, cu rugarea că să nu-și pregete a anunța publicățiunii de acs-

tea. Este știut că acea redacțiune este în asemenea cazuri foarte greoaie, i se trimite însă lucru de-a gata: adică 5—6 cărți catalogizate, prețurile puse la fiecare și câteva cuvinte cu care se recomandă fiecare carte. Acea foaie ar fi *dătoare*, în puterea destinațiunii sale ca organ al unei societăți literare, ca să anunțe regulat produsele literare și științifice care îi vin la cunoștință și apar în limba noastră. Nu ar strica când ar invita la aceasta chiar autorii și editorii pe redacțiune. Tu, fiica mea, îți faci ideea prea preste măsură măreață despre tată-său. Nu cumva vrei să apuci pe gura și pe condeiul măriei sale domnului Iosif Sterka Sultz de Kerpenyes, *nemes ember* și nepot de mitropoliți, că te spală cu săpun armenesc. Nu-l irita până colo în septembrie-octombrie.

În privința junghiurilor mele, stă cu mine, așa că din piept și din spate mi-a trecut de tot și mi-a rămas numai la cap ceva urme, însă numai dacă este vânt și se apropie de ploaie, dară nicidecum așa de cumplit precum mă durea la București, și mă ține numai câteva minute. Mi s-a spus că acela este un cuib de reumatism, de care să nu mă spăriu, dară să nu las a se învechi, să-l scot cu băi calde. Oameni de 50—60 de ani îmi spun că și ei simt dureri de acelea, unii foarte des, alții dimineța când se scoală, apoi iară le trece. Altmintea sunt mai sănătos și poci minca preste așteptarea mea, mult mai bine decît la București. Dară nu mai prinzesc acasă, căci în absența mea a murit bietul quant din vecini, și văduva dete birtul în grija altui întreprenor. Prinzesc la altă restaurațiune, bunicică, cum fac alții foarte mulți, că restaurațiuni sunt multe în Sibii, care trimit și pe la case. De la toamnă înainte îmi voi aduce iarăși acasă, preste toată iarna, ca să nu ies prin ger și vinturi. Acum, vara, abia mai fac și eu mișcare, foarte trebuincioasă mai ales pînă ce-mi va ajuta D-zeu ca să-mi văz terminată și lucrarea aceasta din urmă, să vă rămîie de clironomie, ca proprietate intru înțelesul legiuit.

Georgie să nu-și facă gărgăuni. Aminări de acelea se întimplă, ele nu depind de la candidați.

Mare jale fu la Partenie Cosma, să ferească D-zeu pe familie ca să nu piardă și pe al doilea fiu, căci atunci nu știu cum ar scăpa mama lor. Când am mers ca să văz și eu pe băiatul mort, mumă-sa începu să zbiere și se lăsă pe umărul meu, mă apucă de mâini rugîndu-mă să-i dăm pe Romul al ei. O scoase-răm din sala mortuară că se îneca. Nu-mi aduc aminte să fi mai văzut o erupțiune atît de violentă a durerii de mamă.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

[Adresa:] D-sale doamnei Victoria Iuga. Brasso (strada Catarina).

Iubita mea fiică!

Ia scrisoarea ta din 28 iun[ie] nu ți-am răspuns pînă acum, mai ales din lipsă de timp. Nu e destul că trebuie să grăbesc cu tipărirea cărții, pentru ca să-mi poci scoate cel puțin suma pe care o îngrop într-însa, dară apoi oamenii

de prin prejurul meu, anume secretarii, m-au lăsat iară singur. Nu este an ca să [nu] plece din Sibii, îndată ce scapă de examene. Ambii suferă care de o boală, care de alta. Unul e mai tânăr decât mine cu vreo 25, altul cu 40 de ani, și tot bolnavi. Cosma s-a dus la Marienbad cu nevasta, ca vai de ea. Directora mersese la București cu tată-său și la Brașov, de unde veni cu fetițele lui dr. Murășanu; bune fetițe, dară vai cum se cunoaște pe ele că sunt orfane de mamă adevărată! Ni le-a dat ca să i le ținem noi și în vacanțione, căci, precum spune dînsul, așa în internat îl ține și mai ieftin, în toate. Au început și alți părinți văduvi să-și lase fiicele și pe vacanțione la noi. Îmi spune directora că mai este să vie una ori două de la Brașov, dară nu știe să-mi spuie numele. Părinții din alte părți sunt foarte îndestulați cu creșterea ce dăm noi. Îmi vin mereu întrebări de primire. Loc avem, în preste 40 de sale și chilie mari și mici.

De gubernante au concurs 4 române, una și cu diplomă de învățătoare, altele cu 7 și 8 clase de învățătură. Ai fi crezut? Este așa.

Cu adunarea generală va fi așa că expozițiunea o făcură mai mult devenele și Aurelia. Ideea bună de la devene! Dacă d-n. Gusti et Comp. au scris în anul trecut pe comitet ca să nu meargă la Deva, cu atît mai plăcută va fi primirea devenelor în micul Hațeg, și comitetul are să le facă compliment care va răsuna și dincolo de munți, și ele n-au să-și schimbe nici mobilile, nici să-și comande rochii și pălării după cum s-ar dicta de la doamna din B[uda]pesta, ci pot să se prezinte prea bine în poale albe cu albastru, cătrînte cu desemne clasice, cămeși cu fodori, pieptariu strîns la trup, mai ales fetele, și să le zică cum le-am zis eu la citirea clasificățiunilor:

Cit e Țara Ungurească
Nu-i ca fata românească.

Numai vrășmașii noștri de nu ne-ar face șicane, că prea sunt ai dracului, află nod și în papură.

Eu plec preste opt zile, ca să mă poci orienta de timpuriu acolo pe loc, mai ales că ni se va trimite și comisariu în coaste.

Cred că Arsenie a primit răspunsul meu.

Aveți voi flori frumoase în grădină și ceapă lingă ele? Mie-mi trimiseră astăzi mișelutele de băiete un buchet măricel de trandafiri din grădina internatului.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Iubita mea fiică!

Am primit alaltăseară scrisoarea ta din 18 și a lui Arsenie din 17 oct[ombrie], în care-mi scrie și el că Georgie se bolnăvise rău. Orice boală este o nenorocire, dară pentru un tânăr care tocma se află pe cale de a-și asigura un viitoriu nenorocirea este îndoită. Văz că Georgie este îngrijat ca să nu-i afle vină la comitetul de la S. Nicolae. Eu așa ceva nu poci crede. Morbul este morb și Georgie este numai obligat ca să documenteze nenorocirea sa cu atestate medi-

cale autentice și cu acte prevăzute în lege. Că va pierde un semestru nu este un lucru de sărit în apă. Sunt mai multe cazuri de acestea. El este încă foarte tânăr, atita întârziere nu i se va cunoaște.

Una altă împrejurare atinsă în scrisoarea ta o aflu eu mai grea. Georgie zice că nicidecum nu mai vrea să rămâie în B[uda]pesta. Eu știu așa, că după o lege ungurească mai nouă toți tinerii ciți voiesc să se aplice în vreo funcțiune pe teritoriul unguresc sunt obligați să studieze doi ani la una din cele două universități ungurești. Așa este? Întreabă pe Georgie. Voi însă v-ați spăriet de gurile studenților unguri. Spaimă cu totul deșartă. Sunteți prea fricoși. Dacă totuși trebuie să vă fie frică de ceva la cei cu bursă sau stipendii, apoi să vă temeți că le veți pierde toți, îndată ce vă veți amesteca în excese de stradă, în demonstrațiuni politice și în polemii ziaristice de partide, sau în alte întreprinderi de fantazie. Pre cât poci eu înțelege din scrisoarea ta, Georgie se teme în două înțelesuri de studenți, în prima linie de studenții unguri-șidani, cari se zice că ar amerința pe români că-i vor da afară. Vedeți, în cazuri de acestea ar trebui să dezvolte studenții cari sunt adevărați români, iară nu corcitură și renegați, o adevărată energie sufletească, toți ca unul să declare — *dacă* ar fi provocați — abținută de la orice demonstrațiuni politice, în termeni categorici. Să nu sufere a se face unelte oarbe ale kossuthianilor și ale vrăjmașilor dinastiei, ca și ale tuturor naționalităților. Hei!, dară noi bătrînii suntem informați că între studeții născuți români, din ciți se află în B[uda]pesta se află și acum, ca și mai înainte, destui magiaroni măsați, foarte periculoși pentru naționalitatea noastră română, din care apoi se aleg și unii denunțianți infami, spurcați, abominabili. De aici urmează că atit mai virtos au să se abție de la orice demonstrațiune ungurească. Noi toți suntem cei mai buni fii ai patriei comune, nicidecum însă ca maghiari, ci ca români curați, nu corcitură, nu bitongi, nu bastarzii magiaronilor. Să știe tinerimea noastră că noi bătrînii, și anume cei doi metropoliți și 4 episcopi alătura, cu preste 200 de bătrîni privighem cu neadormire asupra destinelor tinerimii noastre, fără zgomot, fără larmă, dară cu ochii deschiși, cu grai viu și cu peana oricînd e de trebuință, însă față de actualul despotism, mascat în costum de comedianți parlamentari, cu *prudencia opera*. Cu un cuvînt, să nu vă fie nici o frică de gurile magiaronilor și ale șidanilor, să fie cu ei scurți la vorbă, să nu piardă cu ei nici un minut în dispute politice, seci și necălite.

Lui Georgie însă, după scrisoarea ta, îi este frică și de studenții din Viena? De cari studenți? De germani, de boemi? Nu aș înțelege asemenea frică. Sau doară de studenții români din societatea lor academică? Adecă, doară, din cauza memorandumelor? Totul depinde mai virtos de la modul cum se apără anume o cauză sintă precum este a românilor. În memorandumul studenților români, partea I a fost scrisă binișor, partea II a fost stricată ca inadins, din ură personală și răzbuună asupra unor arhierii s-a dat armă în mîinile magiaronilor în contra românilor. *Optima causa pessime defensa*¹. Atit avocatului cit și novelistului cari au stat pe lingă studenții din București, le-a lipsit spiritul prevăzătoriu, sau că le lipsiseră chiar și argumente și documente din cele mai tari, în fața cărora studenții maghiari și renegatul de la Cluș ar fi putut răspunde numai cu injurături de cocieri. *Memorialul* nostru, al bătrînilor, din 1882/3 nu l-au putut infringe nici un magiar în alt mod, decit numai că au scris pe adrese: „Nem kell; vissza!“² Studenții români voiesc să publice o replică? Ar putea face, dacă vor lucra cu mare prudență și cu multă știință de stat, fără a se periclita. Se pare că tocma cei din Gratz s-au pus în capul întreprinderii.

Tu, Victorie, mă întrebi ce mai fac eu. Până acum sunt sănătos, cu aceea deosebire că de citeva luni încoace am început să văz foarte rău cu ochiul stîng, așa că cu acesta nu mai văz literele la lumină. La 80 de ani nu mă poci mira de această scădere, care-mi veni de la vol. III-lea, sau de la toate. Bine că este gata și acela, întreg, în 40 de coale, și se află la compactor. În 1 nov[embrie] se va împărți la abonați. Era și timpul, că m-am stors de bani, abia aștept să-mi intre ceva bani din vînzare, cu atît mai virtos că mai am să număr tipografului și compactorului preste 800 fl. Eu singur mă mir de munca complicată la care m-am supus acum la adînci bătrînețe, dară mulțămesc lui D-zeau că am ajuns ca să o văz gata, și aș fi îndestulat cu starea mea, numai D-zeu să mă apere de vreun morb îndelungat.

O singură supărare grea îmi turbură liniștea și îmi scurtează viața, adevăc starea cea ruinată a sănătății ginere-meu Mihail Bontescu, a căruî nevastă s-au ales o adevărată viperă, întocma precum a fost soacră-mea. Ai fi crezut vreodată? Ea a tras palmă chiar și sorei sale Aureliei, care este cu 6 ani mai mare decît ea, a bătut pe o servitoare și pe o țigană, iară aceasta lipsi un moment de nu-i șterge și ea palmă, în vederea cîtorva persoane, concipientu și chiar logodnicul nepoatei, Victoriei! Acea rușine și prostituțiune îmi venise pe capul meu în 12/24 aug[ust], a treia zi după ce-mi logodisem nepoata, îndată în oara în care am plecat eu de la ginere-meu, pe care l-am lăsat bolnav și pregătindu-se la o baie, unde-l trimisese medicul, dară apoi după neauzita rușine nu s-a dus. Eu am aflat numai la vreo 10 zile despre aceea infamie. Las, însă, cu limbă de moarte ca Maria Bontescu să nu cuteze a se apropia de mormîntul meu, iară de ar cuteza să se apropie de mine pînă ce mă aflu în viață, nebătută nu va scăpa. Am lăsat și Aureliei, cu blăstăm părintesc, ca să curme cu acea viperă orice apropiere, în tot cursul vieței.

Am mult de lucru, să văz și de nefericita mea soră rămasă văduvă din febr[uarie], în etate de 70 de ani, fără nici o sprijoană.

Al tău părinte iubitoriu,

Georgie.

¹ „O cauză bună, prost apărată.“

² „Nu ne trebuie, înapoi.“

Iubita mea fiică!

Două scrisori am de la tine, din 2 și 23 nov[embrie], ambele de la München. La cea de întii îți puteam răspunde mai ușor și mai curînd, dacă tu mi-ai fi însemnat adresa voastră în acea cetate. După aceea îmi dete Arsenie adresa voastră, pe cînd eu mă aflam aici grămădit cu o sumă de corespondențe, care-mi venea și mai vin de la cei ce vor să-mi cumpere cartea. Apoi, lucru firesc, îmi pasă foarte ca deocamdată să-mi scot încai banii băgați în vol. III: tipariu, hîrtie, corectură, legătură și alte amărunte, v.a.f. 1.600. Prețurile ce le-am pus eu la cartea mea sunt, după mărimea și coprînsul lor, numai cele uzitate a se pune și la alte cărți de alte limbi în țara aceasta, 10 cruceri de coală.

Dară publicul românesc de la noi este mult mai mic pentru o carte ca aceasta, decît să afle cumpărători mulți. Oameni ieșiți de la facultăți și totodată cu stări frumoase, nu vor să știe de scopul ce am avut cu acest op al meu. Ca să-ți faci idea despre acest public, află că am trimis în Transilvania, Ungaria, Bucovina una mie de anunțuri tipărite, am făcut și prezent din fiecare volum la patru redacțiuni, ca să le anunțe. Trei au anunțat fără a recomănda cu un singur cuvînt. *Luminătorul* din Temișoara, nimic. Cei mai mulți la cari se trimit anunțuri de acestea nu le citesc, n-au timp. Seara și duminica tot ar avea, dară nu e nebun cineva ca să lase preferanța, tarocu, badieu și Färbel, macao, vin și bere pentru secături istorice, și încă chiar ardelenesti. Ca să cunoști calitatea cetitorilor, gustul și voința lor din diverse centre, află încai următoarele cifre: de la Blaș s-au comădat dintru o dată 25; dn Sibiu au cumpărat 4 inși iară 6 exemplare le-am dăruit eu la 3 bibliotece române din loc și la 3 matadori; în Brașov s-au vîndut 2, iară 9 le-au cerut Ciurcu ca să le vînză dacă va putea; în București s-au vîndut pînă acum 000, dară 40 am trimis prezent la Academie, pentru colegi și bibliotecă; la Arad s-au cerut 10, la Gherla 9, la Oradea-Mare 5; cele mai multe, adecă 50, mi-a cerut la Beiuș avocatul Paul Pop, ca să le vînză dinsul, și, la Alba-Iulia avocatul Rubin Pațița 10. Mai departe, ici-colea cite unul. Cine va ajunge, în vreo 4—5 ani poate că se vor vinde toate, adecă 1200, căci din 1300 cite s-au tipărit, 100 din fiecare volum s-au împărțit gratis. Sunt și oameni cari cer cu prețul 1/2. Un căpitalist de 100 de mii de aici mă întrebese cit e prețul la toate trei voumele; s-a spăriet rău de 14 fl. și s-au dus p-aci incolo.

Blästemățiile acelor studenți pe care-i descrii tu, eu le cunosc foarte demult. Au fost ani în care ziarul *Albina* lui Babeș i-au infierat în public, atunci cînd înșelaseră pe familia Mocioni și apoi o batjocoriseră, iară după aceea, cînd, în Viena, s-au defraudat și prădat fondul lor de vreo 4000 fl., după care Iancu Murășanu a dispărut pentru totdeauna. Dară eu cunosc mulțime de alte cazuri din cite au pățit, noi la Asociațiune, ca și consistoriul din Sibii, ca și cel din Blaș, numai cit acesta din urmă e mult mai strict. Să mai vezi și ce trag la Fondul Gojdu. În toate țerile și la toate popoarale se aleg studenți buni și răi. Să fii însă convinsă că din toată Europa cea mai infamă corupțiune domnește între studenții din B[uda]pesta și Cluș; de aceea și pier din ei așa mulți, se sting după ce ies din școale, debili, enervați, inecați, otrăviți, spinzurați, impușcați. În casele nebunilor nu mai încap. Merge apoi alătura și ruina materială a părinților. Cunosce și pe Șerban: nebun tată-său ca și el. Și ce ți se pare? Sorescu avu impertinența să-mi ceară ca să-i mijlocesc eu bursă de la ministeriul României.

Georgie nu m-a înțeles pe mine deloc cînd ți-am scris ție ca lui să nu-i pese de gurile acelor fantaști și cițiva Gigerli. El este matematic, are să judece pe oameni și chiar pe tinerime cu sînge rece, să nu creadă el că toți tinerii cîți joacă rolă de entuziasmați pentru cauza cea mare națională o fac aceasta din convingere sinceră. Ci că acuma doară veți vedea mai limpede. Auzi acolo! Nu mai puțin de 12 mii florini le trebuie lor pentru un nou memorandum! 12 mii pentru 4—5, fie și 10 coale tipărite! Apoi de cînd își vîri dracul coada în comitetul național și atîți bărbați, de altmentrea onești și serioși, fuseră învrăjbiți prin două ziarie lipsite de orice prudență și prevedere, cuvîntul *memorand* este luat în risul sarcastic al tuturor vrăjmașilor poporului nostru. Nu stă cu rangul și bărbăția întru a imita orbeste, ce stă întru a judeca situațiunea și a rezista, sau dacă dai de forță *maioră*, a se trage la o parte și a aștepta momentul favorabil pentru acțiune. Vezi scrisoarile mitropoliților cătră mine.

Îmi pare bine că ție îți place în München și că faci acolo experiență foarte folositoare. La acestea aș avea să zic și eu multe de toate, dară vezi, această scrisoare o am început de ieri și numai astăzi o poci încheia. 4 ședințe avurăm una după alta și astăzi d[upă] am[iază] este a cincea. Tragem greu de o parte cu d-n. I. Popescu, ginerele lui Petric, care a căzut întru o melancolie grea, s-a lăsat de profesură, de redacțiune și de orice ocupațiune, s-a tras și de la direcțiunea internatului, unde tot nu făcea nimic, ci numai împiedeca, pre cînd elevele se înmulțesc pe fiecare an și astăzi avem 54 interne.

Tot cu poșta de astăzi vei primi o cărticică a cărei text are de scop educațiunea pentru viața practică a femeilor tinere.

Al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

264

Sibii, 23 apr. n. 1892

Iubită fiică!

Eu am primit scrisorile tale din 1 ian[uarie], 22 februarie și cea din urmă, de la 20 apr[il]ie a.c. La cele de înainte îmi era preste puțință să-ți răspund, din lipsă totală de oare libere. După ce-mi ajutase D-zeu ca să scot și vol. III, am fost silit să întind mulțime de corespondențe spre a mijloci vînzarea, ca să poci plăti la tipograf, la compactor și porto la poștă, încît pînă astăzi mă mai știu datoriu numai cu 560 fl. v. a. A mai rămas însă ca să fac și mica zestre a nepoatei de la Orăștie, care, cu toată economia în haine, nu poate fi mai puțină de v. a. fl. 1000, în care sunt socotiți și 500 în numerariu.

Intr-aceea aici în Sibii mă grămădiră alte afaceri neașteptate. Primul secretariu, profesorul Ioan Popescu, ginerele proto[po]pului I. Petric, după un morb de citeva luni, muri în martie, în etate de ani 60. În februarie căzuse bolnav și secretariul al 2-lea I. Crișan, pe 3 săptămîni, un profesor de la internat pe 2 săptămîni. Ajunsesem ca să dau și eu lecțiuni în 2, uneori în patru clase pe zi. Cu toate acelea străpăție, eu plecasem din Sibii în 13/1 martie, deplin sănătos și chiar vesel, mai ales că presimțisem că iestimp voi fi mai norocos în privință materială, eu sau bărbatu-tău. A doua zi, plecînd de la Virginia bine, seara la Ploiești ne ajunse ploaie cu vînt, care a doua zi se prefăcu în orcan cu ninsoare, care ținu 6 zile, așa-numite zilele babelor. Abia aflai seara o chilie, cea mai mizerabilă din toate. A doua zi, deși cu blană, am răcit, am mîncat foarte rău, mi s-a plecat, vreo două zile am stat în așternut. Noroc că junghiurile din anul tr[ecut] nu-mi mai veniră, am pierdut însă orice apetit, carnea nici nu voiam să o văz, patru săptămîni am trăit cu supă, ouă, cafea, ceai. De lucru avurăm și astă dată foarte mult, mai ales după ce ne veni și minunata știre din Iași că marele proprietariu de acolo, anume *Vasile Adamache* a testat Academiei Române avere curată de preste 2 milioane franci, și anume 1 milion 760 mii în numerariu, iară restul în proprietăți de pămînt și în unele case mari din Iași, lăsînd și la rudenii preste 90 mii, căci familie proprie nu avuse. De aici, apoi, urmară delegățiunii la Iași, îngropăciune cu paradă regală, publicarea testamentului, transcrierea, proteste desperate din partea sororilor și nepoților. În 13/1 aprilie s-a închis sesiunea, după ce s-a votat

și bugetul, în care salariul lui Costi s-au sporit cu 600 [lei] [noi] pe an, i s-au dat însă și un ajutoriu (adjunct), cu plată anuale de 1800 lei [noi], și așa de aci înainte nu va fi silit să alege tot el singur în toate părțile. Din adaosul la salariu, barbatu-tău vrea să plătească din dătoria știută de 3600 [lei] [noi], ca să rămie numai 2500 sau și mai puțin, ca să-i crească suma cauțiunei cită este proprie a sa. Vom vedea.

Eu am plecat îndată a doua zi, în 2/14 apr[ilie], din capitală, după ce am fost refuzat cu mare mulțămită orice invitare a tuturor cocoanelor pe care le cunoști. Mă temeam să nu mă bolnăvesc și mai tare. Eram foarte obosit și descordat. Vineri am plecat de la Virginia, petrecut de ei și de Octavia cu feciorașii. Cum am sosit la Sibii, m-am pus în așternut. Din mare norocire, eu dorm tot ca înainte, foarte bine. După ce am stat vreo trei zile în așternut, a început să-mi revie apetitul, dară la masă la doamna Cosma mi-a fost frică să merg. Opt zile, adecă pînă astăzi, sîmbătă, nu am ieșit din casă. Într-aceea doamna Simonescu, soția secretariului consistorial, mamă cu fată mare, nu se poate răbda să nu-mi trimită compoturi ș.a., căci, adecă, ddlor locuiesc tot în acestea case. Destul că eu astăzi mă simț bine destul, lipsește numai ca să mă cruț și să-mi restăur puterile. Grija cea mai mare-mi este ca să văz pe acea a doua nepoată cununată. Apoi Octavia se roagă să aștept și cununia Tuliei. Vei fi aflat de la Virginia despre împăcare și despre masa cea strălucită ce a dat Mihai în onoarea lor. Bine că s-a întimplat așa. Acum să urmeze tăcere adincă. Văl preste ce a trecut.

Că Georgie va fi silit să mai stea un an în Pesta, aceasta să nu-l despere. Oriunde sunt studenți, sunt și ispitele mari, dară la universități se strică o samă de studenți mai mult numai la părere. Aceia merg deja *deprăvați* din gimnaziu la universitate. Iacă exemple mai proaspete, chiar la Brașov, publicate în ziarele din Cluș, spre neauzită rușine a corpului profesoresc de acolo și spre pericol de a se închide gimnaziul. Profesori și studenți la un loc, în localurile cele mai spurcate, directorul actual descris ca un tîndală fără nici o auctoritate. Să băgați bine de samă, că fanaticii din Pesta și din Cluș privesc cu ochi răi pe toți românii cîți studiază pe la universități străine, iar în turbarea lor pretind ca toți să absolve toate cursurile exclusiv numai la magiari, pentru ca cu atit mai sigur să fie maghiarizați. Față de această tiranie nerușinată se cere tact și prudență extraordinară. Pe Georgie îl așteaptă pe viitoriu o misiune din cele mai frumoase, însă tot așa de grea pe cit și de importantă. Gimnaziul din Brașov și cel din Năsăud au să treacă prin reforme radicali, cum zic juriștii, *in capite et membris*, sau de nu, ele vor fi închise, nu numai din ură națională, ci și pentru că, iacă, chiar cîțiva profesori, prin purtările lor, dau în miinile despotismului armele dorite. Eforiile încă lasă foarte mult de dorit, ele pare că se tem mai ales de profesorii cari se poartă mojicește. Consistoriile sunt greoaie, tîrzie. Georgie, pre lîngă o purtare prudentă și prevenitoare, are să ajungă acolo *director*, însă director în sensul strîns al cuvîntului, iară nu păpușă. Deci, cu ajutoriul lui D-zeu, paciență pînă la ajungerea scopului.

Tu îmi tot scrii despre internatul în care ai intrat, dară nu spui nimic despre scop și condițiuni. Ce te costă acolo? Locuiți ambii la un loc? Cum, stă și Georgie într-un internat de fete? Noi aici nu l-am suferi nici o oară în internat, pe nici unul. Întrebările grafului, de ar fi întreit mai absurde cu privire la români și la România, pentru mine nicidecum nu sunt nouă. Mămăliga (polenta) este mincarea de toate zilele a Italiei întregi, a grecilor, insularilor și altor popoară, apoi analiza chimiștilor spune că *Mais* (cucuruzul) este mult mai nutritoriu decit cartofii. Într-aceea, în toate țerile locuite de români se

cultivă griul cel mai frumos, în mare abundență, și se exportă în fiecare an, pe Dunăre, în valoare de multe milioane. Piinea de griu care se face în țerile locuite de români nu o schimbăm cu piinea din nici o parte a Germaniei, unde se face piinea mai mult numai de secară. Din griu se fac numai cornuri, franzele, colaci, cozonaci, plăcinte, *feines Gebäck*.

Îmi zici că ai citit răspunsul meu dat lui Șuluțiu. Mai citește-l o dată, precum l-au citit bărbați frunțași, bătrini venerabili ș. a. de cite două ori, și au aflat că cu acel răspuns a fost ucis moralicește, căci a fost demăscat, dat de minciună în fața lumii, judecat de mojić din cauza notelor sale cu „Boule, boule“, căzut în urgia Blașului pentru scrisoarea pe care mă sili el însul ca să i-o public. Bărbați din cei mai de frunte, mai ales bătrinii, mulțămără și-mi grătulară în scris, alții cu graiul viu.

Într-aceea *Calicul* citase o sentență din răspunsul meu, firește spre batjocură. Din această cauză feciorul lui Șuluțiu provoacă pe redactor la duel. Acesta nu primi, ci iară-l luă în ris, după care întilnindu-se în piața Sibiiului, ziua mare, se luară ambii la bătaie cu bețele, pină ce le săriră la ambii cilindrele din cap.

Acum cred că ți-am scris destul. Mai am să fac 10 scrisori.

Părinte iubitoriu,

Georgie.

265

Sibii, 6 august n. 1892

Iubita mea fiică!

Ieri am primit scrisoarea ta din 2 august, în care zi tu u-ai putut să afli despre unele catastrofe prin care am trecut noi, românii de aici, în cele două luni din urmă, între care au fost și spargerea caselor la adv. dr. Rațiu și la alți cîțiva români frunțași, în Turda, în Șimleu (Somlyo), în Arad și scăparea familiilor de moarte sigură, din minile unguurilor infuriați, apoi încercarea de a preface în ruine seminariul clericilor români, tot în Arad, unde aceiași clerici își apărăra acel institut, închizîndu-se în el și aruncînd petru și cărămizi, din ferestri, în capetele unguurilor și ale evreilor confederați cu ei, pină abia au venit și poliția la fața locului, pre cînd rebelii se pregăteau să dea și foc la seminarium. Și toate acestea s-au intimplat numai din cauză că românii, nemaiputînd suferi persecuțiunile, brutalitățile ungurești cum și goanele fanatice asupra limbei și literaturii germane și române, cum și spolierea lor de drepturi sancționate, vreo 280 din ei, aleși din mai multe districte ale țerei, au cutezat să alerge la Viena cu un memorandum adresat Împăratului-rege, care însă de frica ce are de unguuri, nu a primit pe români. Efectul însă a fost cu atît mai mare, tocma pentru că deputațiunea română nu a fost primită în delegațiune.

Între acestea, adunarea generală a Asociațiunei noastre (*Verein für Literatur und Cultur*) fu convocată pe 7 și 8 august la Blaș (Blasendorf), unde este reședința unui arhiepiscop român gr[eco]-catolic, seminarium, liceu, institut pedagogic, școală de fete cu internat etc., etc. Pre cînd ne preparam pentru o adunare impozantă, în noaptea din 31 iuliu muri arhiepiscopul

260

Ioan Vancea, lovit de gută, după ce apucase a mai înființa un seminarium (internat) pentru 100 studenți. Lăsase și un dominiu în valoare de 10.000 fl. v. a. și în numerariu 30 mii fl., tot ca fond pentru studenți. Adevărat că răpos[atul] prelat împlinise 72 de ani, doliul pentru moartea lui este însă general și adinc simțit, nu numai de cătră cei din archidieceasa lui, ci de cătră toți românii. Față cu acel trist eveniment, adunarea din Blaș fu revocată și se convocă alta pe 27/15 august, aici în Sibii. Pre cînd se regulează acestea, îmi veni scrisoare de la Aurelia, care, după tărăgănare de un an, mă asigură că în urmarea învoielii avute cu familia ginerelui, cununia fiicei sale se va întimpla din casa lor, acolo în Orăștie, joi în 1 septembrie a[nul] c[urent], iară nunii îi vor fi dr. adv. Francisc H. Longin cu consoarta sa Elena n[ăscută] Papp, de la Deva. Prin urmare, eu îndată după adunarea generală din Sibii voi pleca la Orăștie, atit ca să asist la cununie ca tată și ca tutor, cit și ca să așez pe nepotul Alexandru în școala de cadeți, unde este primit din ziua de ieri, însă fără să știe de acum în care școală, în cea din Sibii sau în cea din Temișoara ori B[uda]pesta, pînă cînd nu vom ști cum îi va împărți ministrul de război. După ce voi mai regula și unele afaceri economice ale Aureliei, pe 5 ori 6 septembrie mă voi întoarce la afacerile mele, în Sibii, iară la St. Mihai (29 sept.) mă voi muta din cvartirul pe care-l avui în 9 ani, în casele noastre naționale, în care se află cancelaria cu biblioteca Asociațiunei și în curte internatul. Mi s-a urit cu puturile cetății, doresc să respir aer ceva mai curat. Se și cuvine ca să mă ducă dintr-o casă a națiunei mele, pentru care am muncit și ostenit în viața mea.

Din acestea informațiuni ale mele vei cunoaște că dacă tu voiești să mă vezi în Sibii după 6 septembrie, mă vei afla în locuința veche, însă numai dacă familia Popovici nu va sta morțiș ca să asist și la cununia surorii ginerelui, care va fi la opt zile după a Victoriei. În acest caz eu numai în 10 sept. voi putea fi definitiv în Sibii. Iată la cite caprițuri ale timpului sunt eu supus, chiar și acum la bătrînețe adinci. Moșul ginerelui locuiește acoloa în Hațeg, tot om de 80 de ani, acela însă nu s-a mișcat nici pînă în vecini ca să asiste la logodnă, în casa lui Bontescu. Apoi eu pînă cînd să mai bat drumurile!? Știi că mi s-a urit și mie din suflet, m-am îngreunat, mă și tem să nu moriu pe drumuri.

Din scrisoarea ta înțeleg că în septembrie vrei să pleci la Brașov, iară Georgie va sta în B[uda]pesta pe un semestru. Bine, va trece și acela, numai să poată trece preste riguros cu bun succes. Să închidă ochii, să le facă în toate pe voie, să-și ajungă scopul cu fericire. Că tu vrei să te oprești și la mine în Sibii! Te aștept cu brațele deschide din 10 sept[embrie] înainte, adecă pînă a nu apuca să mă mut, precum însemnai pe foaia cealaltă, și pînă a nu deschide cursul complementariu pentru elevele cele mai mari de 15 ani. Pentru mătăsării, stofe și paltoane îți mulțumesc. Află însă că propunerea ta nu o poci primi din trei cauze: 1) că eu la acelea nu mă pricep deloc; 2) că eu nu poci da nepoatei mele cu nici un ban mai mult ca 1000 fl. zestre totală în haine și în mobili pentru 3 odăi; 3) că vama pentru mătăsării, stofe etc., aduse din țeri străine, prin urmare și din Germania, este enorm de mare. Așa de ex[emplu] pentru floarea ce mi-ai trimis — obiect simplu, inocent —, am plătit vamă aproape 2 fl. v. a. Știu bine că mărfurile voastre la Platsko și *tutti quanti* sunt foc de scumpe, mai ales dacă nu le plătești comptant sau dacă te știu că ai șofran atit de mult, încit bagi din el și în polenta (mămăligă), iară nepoată-mea este fată de văduvă săracă, și fete de acelea *dacă au nume bun* se mărită și cu două rochii, una de purtat, alta de duminecă.

Sunt silit să închei, că mai așteaptă de la mine răspuns trei inse, Aurelia Octavia și Virginia, fiecare la scrisorile sale.

[Adresa:] Madame Victoria C. Iuga de Băcia, Müncken [sic] (Barerstrasse nr. 63, Stiege 3 links. [La expeditor:] Absender G. Barit, Reisporgasse 25.

266

Sibii, 26/14 aprilie 1893

Iubită fiică Victorio!

Eu în ziua plecării mele din București, între alte obiecte lăsasem la portariul și chitanța pentru d-n. căpitan Brociner, cum și răspunsul meu scris, care mi se ceruse de la biuroul Academiei, ca să le dați fiecare acolo unde se cerea. De la Academie îmi veni provocare ca să le trimit nesmintit acel răspuns, spre a-l trece în *Anale* și să nu stea cu tipărirea în loc. Ați luat voi atunci acelea hîrtii de la portariu? Și dacă le-ați luat, nu cumva ați uitat să le dați la locul lor? Ori că acelea s-au pierdut? Eu am răspuns Academiei că-i trimit alt concept, i-am și trimis, ori se mai află cel vechi, ori nu.

Aici încă a venit comitetul Asociațiunei, a doua zi de Paști, în corpore 10 inși, de-mi grătulară ca nu știi pentru ce lucru mare, ca și cum aș fi ajuns vreun guvernător cu salariu de 12 mii. D-na Cosma mersese de vineri la directora ca să-i spună că dacă voi sosi eu la Sibii, să fiu de Paști la masa dd-lor. Eu însă am sosit numai simbătă noaptea la 10 oare, cînd bucătăreasa mă așteptase cu zeamă de pui, iară directora pusese toată ziua ca să-mi întorcă locuința cu fundul în sus, după regula voastră, a femeilor. Așa, duminică, în ziua de Paști, mincai foarte bine la internat, unde se afla și un avocat cu nevastă-sa veniți la copila bolnavă. Iară a doua zi am fost la Cosma.

De aci încolo, aflînd că tu ai rămas la bărbat, iară mă tribulară ca să iau victul numai de la internat. În fine, nu am putut scăpa de una: m-am învoit ca demineța să iau cafeaua de la internat, de unde mi se aduce gata, pe masă în chilia mea, și fiindcă se face cafea bună, o iau cu plăcere. Prînzul mi se aduce tot de la Popovici, cu 12 fl. pe lună. Fetișoara Lina, care stătuse 1 lună în servicii la internat, a rămas tot acolo, pe mincare, iară eu îi plătesc numai simbria 2 fl. 50 cr. pe luna, ca să-mi grijească demineța să-mi aducă prînzul la 12 oare, iară seara să-mi facă foc să-mi fierb ceaiul și apoi să doarmă în bucătărie ca și înainte. Lapte cumpăr numai de bivoliță, cu cîte 6 cr., tot de la jupîneasă cea mai tinără, care s-a certat cu mătușă-sa că de ce s-au încercat să o scoată de la mine.

Regulîndu-mi așa traiul vieței, aș putea munci și mai departe în pace și liniște, pre cît va mai voi D-zeu. Singura grijă mare ce o am este viitorul nepoților mei, adevă ai fiilor tăi și ai Aureliei, că ai celorlalte două au cine să-i puie mai ușor la cale. Acum, doară, se va alege și cu Aurelia, căci căpitanul Boldea în fine fu pensionat, și acum își așteaptă numai permisiunea de a se putea cununa, ceea ce se va mai amîna pînă la toamnă. Dînsul a fost la mine în săptămîna trecută și mi-a cerut din nou binecuvîntarea. I-am dat, cu observațiunea că sunt aproape 10 ani de cînd i-o dedesem. Omul este astăzi de 48 de ani, sănătos deplin, încît ar mai putea servi prea bine 10 ani. Deci nici

nu este declărat invalid, ci numai neapt pentru serviciu la linie, apt însă prea bine pentru alte servicii, de care în statul militar se află multe. Chiar acuma, prezentându-se la *Corps Commando*, i s-a observat că dacă vrea, poate să se mute la Sibii, să se ocupe în cancelariile militari. Este însă învederat că cu pensiuie numai de 800 fl. în Sibii ar fi absolut preste putință să iasă, dacă va avea și nevastă.

De când nu mai tușesc noaptea, mă simt mai întărit. Am mai băut și vreo 6 sticle de Selters și am simțit ușurare.

Destul pentru astăzi.

Părinte iubitoriu,

Georgie.

(Toate scrisorile lui George Bariț, către Victoria Iuga se păstrează la Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond 631 Constantin Iuga, dosarul 3.)

V

CĂTRE FIRMA FABRICII DE HÎRTIE ZĂRNEȘTI

(1873—1876)

267

Viena, 13 iunie 1873

Domnilor Firmători ai Făbricei de hîrtie de la Zernești, în Brașov

Aceasta e prima epistolă ce vă trimit din călătoria mea. Știți problemele grele pe care le-am luat asupra-mi, cum și criticele zile în care ne aflăm. Cu toate acestea doream fierbinte să vă scriu ceva pozitiv, dară în timp așa scurt vă poci comunica numai următoarele.

În Pesta am prins firul prin A. M. Gross și prin companionul său, de la cari, după ce i-am pus la feliuri de probe după metoda mea, am aflat atit, că un mare comerciant de hîrtie, anume Pesner, dorește de mult ca să aibă una fabrică care să lucre numai pe sama lui, mai virtos de tipariu. Mai încolo că un capitalist, anume David Adler (evreu?) este foarte aplecat a-și băga una parte din capital în vreo întreprindere industrială sănătoasă, de aceea fusei provocat ca să-i dau informațiuni exacte despre fabrica noastră, pe temeiul cărora să compunem statute și să preparăm lucrul în vreo 6 săptămîni, ca să ne prefacem în sănătate de acționari cu vreo 300/mii. Eu m-am și apucat de lucru. Dară trebuie să vorbesc mai întii și cu Pesner, care este aici și încă n-am dat de el. De nu ar fi trăsmit iarăși în Viena cu afurisita de *Weschslerbank*¹, lucrul ar merge mai ușor decît mă temusem eu. Așa însă nu poci prevedea nimic.

Într-aceea vă rog ca să trimiteți lui A. M. Gross *Ober Donauzeile Pest* una colecțiune de mostre, numai tipariu, formate mai mari de trei calități, vreo 5—6 coale, colorate și pac, pe [topuri] cu prețurile lor. De scris numai 3—4, ce avem mai frumos și curat.

La expozițiune stau așa, că din Ungaria și Transilvania au concurs numai 9 fabrice, primo loc minunata Fiume, apoi Hermanetz și Petersdorf, mult mai presus de noi, îndată apoi e una necunoscută, că nimeni nu mi-o știe numi și ea încă nu-și arată firma, după aceea Presburg, cu care rivalizăm noi în calități, apoi vin cei cu pac, pînă și Koponi et Königes. Atîta din Ungaria et Transilvania. Dară apoi să trecem mai departe și să ne umilim pînă la pămînt. Unele au expus hirtii în sute de calități, în valoare de mii. Schlögelmühl și n. cu coale role în lungime de cite 2 a 2 1/4 miluri *nemțești* ! Altele au scris pe risme: *Leimung garantirt* !² Materia de lemn este expusă în vase, în felii de calități, asemenea sunt expuse materialele chemice cu care lucră fiecare. Hirtiile de la alte staturi încă nu avui timp a le vizita, pentru că cercetarea specială este foarte anevoioasă, te pierzi, te amețești, stai să te bolnăvești dacă ai cuteza să mergi în toate zilele.

Cu toate acestea ar fi fost adevărată crimă și totodată bajocură dacă noi nu am [fi] trimis la expozițiune. Hirtia noastră e pusă într-un galantariu poleit și cu ușă de sticlă. Dară am să-i fac și o scurtă descriere a fabricii, precum văz că făcură și alții, îi voi alătura și fotografia. Trebuie să o facem cit se poate mai cunoscută. Pe duminică suntem invitați toți fabricanții de papir la una masă comună pe Graber, unde nu este de punga noastră. Numai blăstămăție de șampanie de nu ar scoate, că apoi nu voi scăpa nici cu 10 fl.

Însă bun e D-zeu. Eu tot sper că acest drum tot va folosi proprietarilor fabricii. Ceea ce mă torturează zi și noapte, chiar și în această străinătate, este calamitatea de acasă pe care o am totdeauna înaintea ochilor. Nicidecum nu poci prevedea cit voi sta pe aici, mă tem însă că mai înainte de finea acestei luni nu voi veni acasă.

Eram să uit ! La *Bodencreditbank*³, recomădat de „Albina“ de la Sibii, cere *das neue Grundbuch*⁴, de cel vechi săsesc nu vor să știe.

Familiei mele i-am scris din Pesta, astăzi nu-i poci scrie, mă rog să-i spuneți că nu mi se pleacă de supa cea subțirică de la Strobel.

Al dv. frate stimătoriu,

G. Bariț.

Locuința mea: Weissgarberstrasse Haus des Herrn Dumba Nr. 14, 3^e Stiege, II Stock, Thür Nr. 11. *Oder beim Hausbesorger*. Am luat casa pe 15 zile, că la „Lupul Alb“ unde am tras îmi deteră numai în contign[atiunea] 4, cuibuleț mizerabile, cu 2 fl. 40 pe zi. În tot cazul voi mai avea trebuință de vreo 50—60 fl. că la reîntoarcere caută să mai stau iarăși în Pesta.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 7.)

¹ Includem aici corespondența lui Bariț cu firma Fabricii de hirtie din Zărnești din rațiuni legate de soarta acestei întreprinderi românești din secolul trecut. După cum reiese din corespondența cu ginerele său Constantin Iuga (aci supra, II, în special scris. 57, n. 1, 58, n. 1 și 63 n. 2), fabrica a rămas pînă la urmă o afacere personală — și catastrofală! — a familiei Bariț. Datele de amănunt, dramatice, despre evoluția întreprinderii de la o mare speranță națională spre o dramă trăită de Bariț și ai săi în singurătate, dar cu stoicismul ce-l caracterizează pe scriitorul ardelean, se găsesc din plin în scrisorile către Constantin Iuga. Aceste două seturi epistolare constituie cel mai bogat material documentar despre fabrică, din cite se cunosc, și el nu poate fi ocolit de nici un cercetător interesat de avaturile acestei întreprinderi românești. La data cînd Bariț se adresează atît de pompos către „firmătorii Fabricii de hirtie din Zernești“, acești firmători erau reprezentați de o singură persoană: ginerele său Constantin Iuga. Cît despre „stabi-

limentul“ fabricii, acesta nu era altcineva decît fiul său Ieronim Bariț, pe care-l instalese director la Zărnești, după ce el însuși își irosise cîtiva ani prețioși în această fundătură sortită falimentului.

² „Banca ipotecată“ (zarafie).

³ „Încleirea garantată.“

⁴ Firmă financiară din Viena.

⁵ „Noua carte funciară.“

⁶ „Sau la administratorul imobilului.“

268

Viena, 1873, iunie 17 n.

Domnilor!

Sper că vă aflați în posesiunea epistolei mele din 14 ale c[urenteii]¹ l[uni], în care vă facem numai unele informațiuni prealabile. Astăzi simț că trebuie să vă mai arăt încă următoarele.

Masa comună la care fusese răm chemați duminică trecută, alaltăieri, a fost ocupată de 22 oaspeți, cei mai mulți nemți din imperiul lor, minoritatea austriaci, 1 anglu, 1 elvețian, 1 franc și 1 român, eu. Am șezut la masă lângă renumitul inventor al morilor de măcinat lemn și lângă Günter Staib de la Biberach, cunoscută și nouă la fabrică din corespondențe. Între cei mai de frunte au fost Röder, proprietariul fabricii de la Arnau (Bohemia), Käferstein de la Halle, care este președintele reuniunii fabricanților Germaniei. Am făcut cunoștință cu toți, excepțiune de anglu, cu care nu mă poci înțelege. Cei mai mulți nu avea idee, necum de fabrica noastră, dară nici măcar de Transilvania, pe care o confunda cu Serbia. De altmintea fusei primit prea bine. Pe ieri fusese invitati a merge în acea parte a expozițiunii universale ce se zice hala machinelor și este ca un orașel plin de machinării, dintre care multe se află în deplină activitate prin vapor și prin apă derivată din Dunăre. Scopul unui fabricant de papir în acea hală este a face studiu asupra celor 2 machine de papir, asupra unui hollender mare de construcțiune cu totul nouă, cum nu s-au mai văzut, asupra unei mori de măcinat lemn (*Holzstoffmühle, Holzschleiferei*), care lucră în vederea lumii și mi se pare mult mai simplă decît a noastră, în fine asupra economiilor care se fac cu materialele de ars, pe la diversele căldări care lucrează în expozițiune.

De aici încolo scopurile mele sînt și cele cunoscute nouă tuturor, ca adecă învățînd și întinzînd cunoștințele personali, doară vom da preste capitaliști cari să voiască a merge cu averea lor la Brașov și la Zărnești.

Pe duminică viit[oare], 23, se va ținea adunare generală a tuturor fabricanților de hirtie austriaci și străini, în sala camerei comerciale și industriale de aici. Veți cunoaște foarte bine că eu încă am trebuit să acceptez invitarea la acea adunare, iară pînă atunci am alte alergături foarte necesare pentru orice întîmplare. Fr. Pfob încă nu s-au arătat pe aici. Astăzi îi mai scriu.

Unul Liptai, de la expozițiunea ungurească, ni se imbie de agent ca să ne vînză hirtia. Nu știu ce poamă este, astăzi am să vorbesc cu el mai pe larg.

Din acestea cite v-am însemnat pînă acilea, încă puteți vedea și oareșcum combina că eu abia mă voi putea depărta de aici pînă pe la finea lui iuniu, spre a trece la Pesta. Dară acuma prevăz că nu mă voi ajunge cu banii, de aceea vă rog ca să-mi mai transmiteți pentru orice caz 100 fl. la I. M. Miller et Co. [...] ²

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 7.)

¹ Respectiv din 13 iunie (vezi scris. precedentă).

² Scrisoarea se încheie aici, restul lipsind, cu toate că mersul filelor ar da impresia că Bariț n-a mai continuat. Adnotată de Constantin Iuga: „1873, Viena, 17 iuniu. G. Bariț. Prim[ită] 19 iuniu. Răsp.“

269

Viena, 1873, iuniu 25

Domnilor firmători ai Făbricei de Hirtie de la Zernești, în Brașov

Din epistola ginere-meu, a d-lui C. I. Iuga, de la 22 iun[ie], primită ieri, văzui că vă aflați în posesiunea raporturilor mele de la 13 et 13 c[urent]. Văz însă și mai mult, că trebuie să vă țin în cursul lucrărilor și al experiențelor ce fac eu aici în vacațiunea mea triplă și cvadruplă. Le voi descrie a-amestecat, cum îmi veniră și mie. Dv. veți scoate esența și vă veți forma opiniunea.

Despre machină v-am fost vorbit pe scurt. Aflați că în expozițiune sunt: 1 model mic de la Anglia, una machină de hirtie (*machine continue*) completă a lui Sigl, una tot completă, măreață, minunată, de la *Escher-Wise* din Zürich, cumpărată deja de Röderer, președintele reuniunii fabricanților de papir, 1 hollender despre care vă mai vorbisem, 1 moară completă de măcinat lemn, venită de la Franția, un aparat pt. *celuloză* venit de la Scoția. Le-am studiat pe toate, cerind opiniunea altor fabricanți cu cari am făcut cunoștință, din toată Europa, pînă și de la Anglia, Sveția, Finlandia. Am învățat între altele că machina noastră e una din *cele mai bune*, că perfecționarea ei nu ar costa decît cîteva sute, că cu cea unică am putea face 10.000 c[in]t[a]rie pe an. Mai departe am învățat, m-am convins că avusem foarte mare [dreptate] ¹ cînd am zis și scris lui Pfob: *Ihre Holzschleiferei ist durch und durch verpfuscht* ². Am vorbit și cu renumitul *Völter*, autorul morilor de măcinat lemn, om bătrîn și serios de la Heidenheim. Acesta îmi zise: *Soeben werden in Sedorf bei Baden 6 neue Holzschleifereiapparate nach meinem System construiert; sehen Sie sich dieselben an um einem Vergleich anzustellen* ³.

Pfob încă tot nu a venit aici, eu însă fac și fără el școală minunată în privința făbricei noastre; nu simț deloc lipsa lui. Dacă nu vine, eu la el nu voi merge.

Mi-am adunat mulțime de adrese de tipografi și comercianți de papir, apoi am compus schița ce veți primi sub ./., pe care o împărții, căci eram cu *totul* necunoscuți, și este condițiune de viață ca să facem puțin reclam, să intrăm în cunoștința capitaliștilor și a comercianților.

Am cules mostre de hirtie de pe la magazine (*Niedelagen*) cu prețurile lor și am aflat, de una parte, că în acele magazine hirtia de orice calitate se vinde mai scumpă ca la noi, că din contră pe la făbrice e stagnațiune și

că prețurile au scăzut tare, succesive de la ianuarie încoace, căci până atunci fabricile de pe aici le-a mers foarte bine. M-am mirat de diferențele prețurilor: de ex[emplu] tipariu de ziarie (ca III a noastră) de la fabricile iliei cu 23 cr., din contră la magazine cu 28—30 cr. 1 [top] de Viena.

Am conferit multe și cu speditoriul Ign[atiu] Brauner, care are a face cu calea fer[ată] orientală, prin urmare cu Transilvania. El s-a obligat ca în caz de a vinde noi încoace, cu 2 fl. 77 cr. inclusive toate speșele, ne aduce marfa de la Brașov la Viena și o așază în magazinul său.

În 23, luni, avurăm adunarea gener[ală] an[uală] a fabricanților din Austro-Ungaria, dară din Ungaria n-au fost nimeni. Eu m-am prezentat cu plenipotența și am participat binișor la dezbateri. Era reprezentate 49 de machine. Am făcut cunoștință cu toți membrii, mai ales seara la masa de 10 fl. pt. couvert, unde le-am trinitit două toaste de care nu se prè aud pe aici. La unul mi-a răspuns dr. Alvin Rudel de la Dresda, invitat ca oaspet încă cu vreo 2 alți nemți străini. Aici apoi făcui cunoștință și cu reprezentanții de la faimoasa *Cellulosa*, cea cu 3 milioane capital. Ne lăsarăm în vorbă asupra fabricii noastre și urmarea fu că pe ieri la 9 ore dim[ineața] am fost invitat a merge la biroul Cellulosei, unde am conferit cu 3 membri ai consiliului administrativ (*Verwaltungsrat*), anume Emil Regen, Ant[on] Pokorny et Riemer. Am început de la programele lor, unde se îmbie să facă și să cumpere sau incai să participe la fabrică. După discușiuni interesante, acei trei membri ai consorțiului închieară așa: *Glauden Sie ja, nicht, dass die Crise in Wien nachgelassen habe, im Gegenteil, sie macht Fortschritte, und heute würden wir nicht wagen für den Bestand auch nur einer einzigen Bank einzustehen. Nun, die Cellulose stützt sich auch auf so manche Banken, welche dabei betheiligt sind. Demnach von fernem Ankauf oder Theilnahme der Cellulose an irgend eine andere Unternehmung bei uns in diesen schweren Zeiten keine Rede sein. Aber wissen Sie was? Ein Geschäft führen wir: stellen Sie uns Preise die uns conveniren können, und wir kaufen Ihnen die ganze Jahresproduction ab, und zwar sowohl Druck, als auch Schreib. Affichen etc* ⁴.

Așadară la Cellulosa ni s-ar cumpăra *toată* producțiunea noastră, întrebare însă cu ce preț de nimic. Dară ei, diavolii, cumpără zeci de mii cîntarie, mai ales la fabrici sărace, de care sunt pe aici destule, apoi transmit hirtia în Germania și Anglia, unde este foarte scumpă, și cîștigă ei ceea ce pierd fabricile. Cu toate acestea, venind eu acasă voi trimitte Cellulosei mustre de ale noastre.

Ieri seara la 6 oare s-au adunat fabricanții în cancelariile fabricii de *Schlägelmühl* (*Judenplatz[gasse]*) la una conferință secretă, unde am fost primit și eu. Cestiunea pusă de președinte sună așa: „În aceste timpuri critice multime de fabricanți mai săraci își lapădă marfa pe prețuri de nimic, și totuși se află și pericolul de a cădea. De aici urmează că prețurile scad mereu și păgubim cu toții greu. Două mijloace de mintuire s-au aflat: 1) *reuniune de credit*, care să dea fabricanților bani sau gir, și pe poliție și pe marfă $\frac{2}{3}$ (*Belehnung*), pe cite 3—6 luni, ca să-și ajute cei lipsiți; 2) *căutare de piațe* pentru export marfă pînă în America“. După dezbateri de 2 oare se adoptară acelea propuneri în unanimitate și una comisiune are să compună proiectele pt. toate fabricile de papir. Iacă un mijloc cu care se va putea ajuta și fabrica noastră.

Eu la institutul de credit încă nu am fost, *inadins* am lăsat pe zilele din urmă. Fiți siguri că voi cerca norocul, deși în adunarea de aseară încă-l injura toți.

Iacă tocma sosi și Pfo. Miine mergem cu el la fața locului, pentru că să-mi arate defectele moarei sale celei de la Zernești, pe alte mori de aceea specialitate.

Cu toată stima,

G. Bariț

Iubite Costi !

Am dat răspuns în forma în care vezi, pentru ca să rămână urme despre încercările noastre de pre aici, și să avem ce proba la viitoarea adunare generală. De nu ar fi fost și de nu ar fi criza spurcată, noi am fi căpătat sau cumpărătoriu, sau companion.

Iubitoriu,

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 7.)

¹ Omisiune a lui Bariț.

² „Mașina dv. de măcinat hîrtie este tot timpul defectă.“

³ „Tocmai se construiesc la Seldorf în Baden șase mașini noi de șlefuit hîrtie după sistemul meu. Vă rog să le priviți pe acestea, pentru a face o comparație.“

⁴ „Să nu credeți cumva că a cedat criza la Viena, din contră înaintează, și nu îndrăznim azi să garantăm pentru existența nici unei singure bănci. Iar Cellulosa se sprijină pe asemenea bănci care sînt cointeresate în aceasta. Deci în asemenea vremuri grele nu mai poate fi vorba de cumpărare sau cointeresare la Cellulosa. Dar știți ceva? Noi conducem o afacere: fixați-ne prețuri care convin, și noi vă cumpărăm toată producția anuală, și anume atît hîrtia de tipar cît și afișele pe hîrtie de scris etc.“

270

Viena, 1873, iunie 27

Domnilor !

În fine, ieri, după dure încercări, am fost primit de către d-n. Hornbostel, directorul institutului de credit, care abia ieșise din una ședință a consiliului administrativ și sta să meargă în alta, căci continuarea crizei nu le lasă repaus. Acest H[ornbostel], fost odinioară și ministru, cunoaște și Brașovul, unde a fost pe cînd aveau acolo filiala, cunoaște pe Maager și pe alți sași. Iacă conversațiunea mea cu el:

După ce-i prezentai plenipotența, mulțumii institutului de cr[edit] în numele consorțiului fabricii pentru bunăvoința ce arată pînă acilea cătră noi, după aceea, atingînd rugarea noastră din trecut și motivîndu-o cum se cade, mă provocai și la crizele prezente, îl rugai cu tot adinsul ca să ne mijlocească măcar numai pe un an 10/m[i] fl. Răspunsul de care mă temusem totdeauna l-am primit. „Așa e, zice d-n. H[ornbostel], dară inst[itutul] de cr[edit] a fost prea indulgent cătră dv., chiar cu călcarea statutelor sale. Mă mir foarte cum de nu ați plătit pînă acilea niciodată suma întregă cu care erați dători. Mai întii trebuiați să plătiți, sau de la fabrică sau garanții

din al lor. Se pare că fabrica dv. sau e întreprindere greșită, sau poate rău condusă, nu vă pricepeți treaba“. De aci se încinse discușiune mai lungă între mine și el, îi pusei în mare instrumentul de prețuire, cu protocolul și cu informațiunea tipărită, îl reflectai de nou la cele 42 [mii?] f. c. m. răscumpărate, la achizițiunea nouă de apă și la moara nouă, în fine adăosei că dorința sufletului nostru este ca să le plătim cât mai curînd, pentru că acești bani ne sunt prea scumpi, căci ne costă circa 11%. Aceste cuvinte din urmă îl iritară și-mi zise: „Banii noștri vă costă 6 1/2%. Dacă dv. dați mai mult, e vina dv., se vede că nu aveți nici o cunoștință în lumea finanțială de la Viena. Ce fel de consorțiu sunteți dv. dacă membrii săi n-au nici o conexiune în Viena? Dară dv. acolo pe loc ce interese plătiți? Se pare că vă asupriți unii pe alții. (Pauză. . .). Bine, văz prețuirea nouă, dară unde este extractul de la catastru (*Grundbuchsextract*), că institutul nostru v-a dat pină acilea bani numai pe garanția particularie a membrilor, despre cari nu mai știm ce s-au ales. Aceasta nu mai poate merge așa“.

Eu eram preparat la toate celelalte muștrări, dară nu-mi trecuse prin cap și de *Grundbuch*. I-am replicat așa: „Luați sama că instit[utul] are la mîna sa și hypoteca făbricei, care singură ar fi prea de ajuns. În cît p[entru] garanți, eu nu neg ci mărturisesc că unii din ei au murit, nu-i țin minte pe toți, dară dv. aveți documentul la mîna. Ci dacă este așa, dați să vă reinnoim garanția pe alți 5 ani, însă apoi să ne lăsați creditul vechi deschis întreg. Dară să nu așteptați garanți mulți, căci suntem determinați noi cîtiva ca să reducem numărul membrilor consorțiului“ etc., etc.

Răspunsul din urmă al lui H[ornbostel]: „Las'la mine actele acestea, dă-mi și adresa locuinței d-tale, mai stai în Viena cîteva zile, ca să vedem ce putem să facem“. I-am dat, promis, mulțămît și iarăși rugat. Acu' mă prepar să merg la unii membrii mari, b[a]r[onul] Mayram, Fürstenberg, Chotek, și să compun petițiune. Din acestea vedeți că nu voi putea pleca nici în 30 iun[ie], precum sperasem.

Pfob nu-mi mai veni ieri, după cum îmi promisese alaltăieri. De voi cere cumva garanție, *Haftungsurkunde*, care să fie subscrisă de I. G. Ioan, C. I. Iuga, I. Mețianu, G. Bariț, veți vrea să dați? Consultați-vă de *urgentă*. Dacă vă invoiți, mă înștiințați *indată*, ca apoi să vi-o cer telegrafice.

Stimătoriu,

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 7.)

Viena, 1873, iunie 28

O[norabilei] direcțiuni a Făbricei de papir de la Zernești. Brașov.

Ieri v-am comunicat în mod compendios ceea ce auzisem și pățisem la institutul de credit. Astăzi trebuie să arăt rezultatul vizitei ce am făcut la I. M. Miller et Co. Capul comandante al acestei case mari este, după moartea bătrînului, fiul său Vincențiu Miller, om aproape de ani 50, bărbat foarte serios și plin de inteligentă. Căncelaria le este în palatul cel nou, propriu al

lor, pe Heumarkt. Am întrebat de când nu au primit scrisoare de la casa noastră. Îmi arătară că de la finea lui mai nu primiseră. Spre a face începătură plăcută cu noua-vechea cunoștință, comăndai îndată 15 c[in]t[a]rie chlor de 100°. După aceea mă făcui că le cer consiliul în cauza daraverei noastre cu creditul, adăugînd că banii aceia ne costă la 11%. „Nu se poate — îmi răspunse Vinc[ențiu] Miller, întocma cum îmi răspunse și dir[ectorul] Hornbostel alaltăieri —, nu se poate! Cine vă este mijlocitoriu? De altmîntea, dacă vreți, casa noastră vă poate face acea treabă pentru 1/4% pe trimestru = 1% pe an, și așa banii de la credit nu vă pot costa decît cel mult 8% pe an. Calculați mai bine, poate că nu înțelegeți acelea socoteli“.

Eu, neavînd la mine conto curente de ale lui Scharmitzers Neffen și de ale creditului, nu știam ce să-i mai răspunz, și am încheiat cu atîta că de aci încolo să trimitem tratele noastre la I. M. Miller et Co. asupra creditului, și fiindcă se apropie 2—3 iuliu, cînd mi se pare vin a se înnoi tratele, de aceea grăbesc a vă înștiința despre lucrul acesta, ca să faceți schimbarea. Dară vă reflectez că cauza unică și bine întemeiată a schimbărei poate să fie numai scăderea dobînzilor și a provizioanelor cu care ne vedem încărcăți de cătră Scharmitzer Neffen, iară alta nu, că dobînzile și provizioanele și le va cere oricare casă mijlocitoare întocmai ca și Scharmitzers Neffen, căci ei toți încă le plătesc, anume dobînzile la Banca Națională, de unde ridică prin așa-numita *Wechselreiterei*, firește rămînîndu-le lor un cîștig oarecare. Mai în scurt, eu vă arăt cu I. M. Miller et Co. ne face treaba pentru 1/4% pe trimestru, care vine 1% pe an. Rămîne ca dv. să căutați cit dăm pe 1/4, pe 1/2 de an și pe un an la Scharmitzers Neffen.

Tot ieri am făcut vizită de cortenire la Gustav Roeder, președintele reuniunii făbrincaților de papir, proprietariu al minunatei fabrice de la Marschendorf în Bohemia, unde se fac *numai* hîrtii fine și de lux. M-a purtat prin toate magazinele sale, care era opt, mi-a arătat că are în ele fabricat în valoare preste 150 mii fl. val. a., preste ceea ce are gata la fabrică afară, așa ca la 200 de mii cu tot. I-am propus ca să ne dea nouă marfă fină în comision la București, numai ca de 5.000 fl., de probă, pe garanția noastră. Nu vrea, n-are încredere în București, preste aceasta îmi adaose: „Acuma e stagnațiune, dară să vii la mine preste 3—4 luni, că nu vei vedea nici 1/2 din această marfă, căci aici marfa bună și frumoasă se vinde foarte bine. Eu n-am hîrtie mai ieftină de 40 cr. pt. 1 [top] de Viena“. Cu toate acestea îmi dete mulțime de mustre și 1 preț curent, mă provocă să aleg ceea ce aș crede că ar fi pentru țările noastre și apoi să-i spun, că se va mai socoti pînă luni, cînd iarăși avem să ne adunăm toți făbricantții, seara la 8 oare.

De la direcțiunea corăbieriei cu vapor pe Dunăre am scos și tarifele de transport. Vă transmit și dv. sub .-. Din acelea veți vedea că hîrtia este *foarte* favorabilă, de la Viena la Giurgiu se plătește *numai* 1 fl. 16 cr. în argint + 40 cr. expedițiunea de la port la calea ferată.

Vă trimit și 1 muștră 1/2 coală tipariu de la numita fabrică de *Heinrichsthal*, în Moravia, care ne face atîta concurență cu hîrt[ia] de tipariu. Aceasta vine 25 [topuri] pe 6 fl. 50 cr. din magazin, dară comăndînd cu ridicata o dă bucuros cu 25 cr. pt. 1 [top]. Fac și mai proastă decît aceasta, adecă ca la *N[eue] Frankfurter Presse*, și aceea o dau în adevăr cu 23 cr. Toate aceste și alte multe trebuie să le știm și noi.

Cu toată stima.

G. Bariț.

Viena, 1873, iunie 28 d.n.m.

On[orabilei] direcțiunii a Făbriței de papir de la Zernești, în Brașov

După ce am pus epistola de astă-dim[ineată] ¹ la poștă, am voit să mai intru o dată la dir[ectorul] Hornbostel, pentru ca să-i cer consiliul dacă și la cine s-ar cuveni să mai merg în cauza noastră. N-am putut intra, că era plin de oameni la dinsul. Am mers la b[a]r[onul] Mayran, cu scop ca să-l întreb totodată dacă e de lipsă ca să le dau un memorial mai larg despre fabrica noastră. A fost cu totul de prisos, pentru că el mă întimpină cu rezoluțiunea negativă, pe carea o a și luat în cauza noastră consiliul administrativ (*Verwaltungsrath*) în ședința sa de ieri. Acea rezoluțiune mi se comunică prin grai, însă motivată pe larg, iară eu o descriu aci îndată, proaspătă, pentru ca să nu-mi iasă din memorie:

„Ich bedaure sehr, dass unser Verwaltungsrath Ihrem Gesuche und Vermehrung des Credits nicht willfahren konnte. Die Gelegenheit Ihren Fabrik ist in der gestrigen Sitzung auf Grund der vorhandenen Acten eingehend beleuchtet und verhandelt worden (le avea pe toate dinaintea sa). Sehen Sie hier, Ihre Haftungsurkunde, wer, wieviele von diesen Unterzeichnern sind noch am Leben? Wir kennen nur Sie. Hier die pfandweise Beschreibung Ihrer Fabrik in Ermangelung eines Grundbuches; doch dieselbe ist zu alt, es müsste jedenfalls eine neue vorgenommen werden. Doch nachdem Ihre Fabriksgesellschaft sich beharrlich geweigert hatte unserer wiederholten Aufforderung nachzukommen und den ganzen Schuldbetrag im Sinne unserer Statuten abzuwickeln, sahen wir uns gezwungen das Gutachten eines dortigen Advocaten einzuholen. Sie kennen wahrscheinlich Herr Goebel. Sehen Sie was er uns schreibt: « Nach der neueren Gerichtsordnung §§? dürfte eine pfandweise Beschreibung kaum mehr vorgenommen werden ». (Numai atata-mi citi din scrisoarea lui Goebel). Überdiess was ist das für eine Firmaführung, weche in der Schätzungsurkunde vorkommt, die ist ja sehr verschieden von derjenigen, die wir im allem[einen] Adressenbuch vorfinden? Warum ist diesser A. C. Popp nicht mitunterschreiben? Und was ist das hier, Joh[ann] G. Joan und Georg Johans Söhne? Welches ist die richtige? Kurz, wer sind die wirklichen, die legalen Besitzer der Zernester Fabrik und wer ihre Vertreter? Was ist das für eine Ordnung bei Ihnen? Seit dem J[ahr] 1866 haben wir mit allen Schuldner der Creditanstalt abgewickelt, nur mit Jhnen nicht. Wir haben Sie gewiss geschont, aber wie lange soll das so fortgehen“ ².

Totdeauna m-am temut că, în fine, oricine va veni încoace în numele făbriței noastre, își va lua preste nas complimente ca acestea. Am și zis-o la ocaziuni diverse, acasă, între noi. Dară ca să fim dați și pe mină de avocat, de aceasta încă nu-mi adusesem aminte că se va întâmpla, fără a mai interveni și alte măsuri. Preparat cum eram, răspunsei lui Mayran punct de punct, informându-l cit se putea în favoarea noastră. Îi arătai că mai virtos trăsnita de trăgănare unguerească în catastru (*Grundbuch*) este cauza cea fatală pentru care noi am fost siliți să aminăm răspunsuri și plăți, dară în numele celor morți nu am avut ce să răspunz.

Îl chemară iarăși la ședință. Fusei silit să mă scol, însă zicind:

— Herr Baron! Und wenn wir alle statutenmässigen Bedingnisse neu erfüllen werden, dann werden wir um Ihre mächtige. Unterstützung bitten.

— Ich weisse nicht, ich kann Ihnen nichts versprechen. Sehen Sie, wir brauchen jetzt jeden Gulden.

— Gut, Herr Baron, dann bleibst uns nichts anderes übrig, als das die Fabrik bei dieser Geschäftsstockung mit Waare bezahle.

— Ja, mein Gott, wenn Sie die Waare hier in Wien hätten, dann würden wir sie belehnen³.

Aceste cuvinte le zise în ton foarte amicabile, îmi întinse mina, mă întrebă de expozițiune și îmi recomandă ca să văz nesmintit machinele de la Schlägelmühl. Pare-mi-se că și el e părtaș acolo.

În acest moment nu știu ce să vă spun ce voi mai face, căci sunt foarte agitat sufletește. Deocamdată încai nu ni se vor ridica cele 300/m[ii]. Era foarte rău de nu veniam.

Stimătoriu,

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 7.)

¹ Vezi scris. anterioară.

² „Regret foarte mult că consiliul nostru administrativ n-a dat curs cererii dv. de sporire a creditului. Situația fabricii dv. a fost examinată și dezbătută detaliat în ședința de ieri, pe baza actelor existente [...] Iată aici scrisoarea dv. de garanție. Cîți dintre cei subscriși mai sînt încă în viață? Noi vă cunoaștem doar pe dv. Aici este și descrierea cu titlu de garanție a fabricii dv., în lipsa unei cărți funciare, dar și aceasta este prea veche, ar trebui întocmită una nouă. Dar după ce asociația fabricii dv. s-a opus constant de a veni în întîmpinarea repetatei noastre pretenții de a lichida întreaga datorie, în conformitate cu statutele noastre, ne-am văzut obligați a solicita părerea unui avocat de acolo. Îl cunoașteți probabil pe d-l Goebell. Vedeți ce ne scrie: «Potrivit unei dispoziții juridice mai noi, n-ar mai fi voie a se întocmi o descriere de amanet» [...] Dincolo de aceasta, ce conducere a unei firme este aceea care apare în documentul de evaluare total diferită de aceea pe care o găsim în registrul general al adreselor comerciale? De ce nu se află printre semnatarii și acest A. C. Pop? Și ce însemnează Ioan G. Ioan și George Ioan Fiii? Care este cea exactă? Pe scurt, cine sînt adevărații, legalii posesori ai fabricii din Zărnești și care sînt reprezentanții ei? Ce fel de ordine este aceasta? Din anul 1866 am lichidat cu toți debitorii Institutului de credit, în afară de dv. Desigur, noi v-am cruțat, dar cît timp să mai meargă în acest fel?“

³ „Domnule baron! Dacă vom îndeplini din nou toate condițiile statutare, vă solicităm sprijinul dv. prețios.

— Nu știu, nu vă pot promite nimic! Vedeți dv., acum avem nevoie de fiecare galben.

— Bine, d-le baron, atunci nu ne rămîne altceva de făcut decît ca, în cazul acestei stagnări a afacerii, fabrica să plătească cu marfă.

— Da, pe dumnezeul meu, dacă ați avea marfa aici în Viena, am face această investiție.“

Domnilor!

Vă fac cunoscut că de mine încolo nu voi mai fi în Viena, prin urmare nici vă voi mai scrie nimic. Văzînd unele fabrici, voi sta cevași 1—2 zile în Pesta, de acolo acasă.

Cred că pe lângă cele două raporturi ale mele de alaltăieri, veți fi primit și răspunsul ofic[ial] de la credit. Astăzi am cercat să mai intru o dată la Hornbostel, însă n-am putut.

Celelalte, prin graiul viu.
Cu toată stimă,

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 7.)

274

N 495. Brașov, 7 october 1874

La stabilimentul Făbriței de hirtie Zernești

Domnul Vasilie Ștefan, comerciant în București, au comădat la noi, cu epistola sa din 22 septembrie st. v. a. c. următoarele flispapiruri.

50 risme alb N° 2 de 8 [semn de unitate indescifrabil].

50 " " " 2 " 8 1/2 "

50 " " " 2 " 9 "

50 " " " 2 " 10 "

25 " " (Nr. 3) 10 1/2 "

25 " " (Nr. 5) 15 "

Aceste șese formate ne dau circa 24 c[in]t[a]rie. Îndată ce vor fi gata formatele acestea, să se caute un cărauș de acoloa din loc, carele să fie în stare de a încărca tocma pe atita, adecă 24 c[in]t[a]rie, însă nu pentru Brașov, ci de-a dreptul pt. București, la comerciantele Vas[ile] Ștefan, care o așteaptă de urgență. Din nr. 3 alăturăm acilea notă nouă, din cauză că acest format nu se cuprinde în nota veche. Sunt zile puține în care să se mai poată face pac, dară din acestea formate trebuie să se facă nesmintit, în diversele greutateți ce se arată, și dacă nu se poate altmintrea, să se facă nr. 2 de cite 9 et 10 [semn indescifrabil de unitate de măsură] cite 1/2 zi. Deci să i se arate d-lui Klein acestea: *Im Falle Sie bei der Fabrication des Schrenzpapier mit der Zeit und dem Stoff nicht auskommen können, dann möge von Nr 2 p[er] 9 u[nd] 10 [simbolul indescifrabil al unei unități de măsură] nur je 1/2 Tag laufen; weil nr. 3 u[nd] 5 wir unumgänglich haben müssen*¹.

Diracțiunea,

G. Bariț.

Cîteva role pac alb și sur să se mai transmită încoace cu prima ocașiune.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 313/4, nr. 9.)

¹ „În cazul în care nu vă ajunge timpul și materialul la fabricarea hirtiei de proastă calitate, atunci din nr. 2 de cite 9 și 10 [simbolul indescifrabil al unei unități de măsură] numai cite 1/2 pe zi, pentru că este absolut necesar să avem nr. 3 și 5.“

501. Braşov, 1874, oct. 8 n

La stabiliment, în Zerneşti

Am primit coletele transmise prin cărauşul Meţian. Bine ar fi fost dacă acea marfă s-ar fi putut încărca imediat pentru Bucureşti. Dară Meţianu ne spune că aţi fi căutat cărauş care să încare tipariu nr. 10 pt. Bucureşti. N-am dat asemenea ordin; trebuie să fie o neînţelegere. Am zis curat că tip[ar] nr. 5 să transmită la Bucureşti, şi că ceva nr. 10, pre cit nu s-ar ajunge nr. 5. Iară ieri am scris ca să se încarce de acolo la Bucureşti 24 c[in]t[a]rie pai, după lista ce am alăturat.

Tot Meţianu spune că lăcătuşul cere desemnul de la fusul cel frint. L-am trimis luni prin d-n. Klein; să-l ceară. Altceva nu ştim ce vrea lăcătuşul; să arate în scris. În această privinţă, de la Reşiţa (stabiliment mare de fier în Bănat) ni se scrie: *Wir ersuchen bei Bestellung eine genau cotirte Zeichnung, eventuell eine Schablone für die Hohlkehlen bei A und B einzusenden*¹. Să i se arate acestea lăcătuşului.

Direcţiunea:

G. Bariţ.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 313/4 nr. 1.)

¹ „Pentru comandă solicităm trimiterea unui desen precis, eventual un şablon pentru şanţuri la A şi B.“

522. Kronstadt, den 17ten October 1874*An das Etablissement in Zerneşti*

Im Besitze Ihres gestrigen Schreibens sammt Beilagen und der Sendung an Packpapier, beilen wir uns unter anderen bezüglich der nächsten Fabrication folgendes zu bemerken. Die dermalige momentan günstige Coniunctur für den Absatz bringt es mit sich, dass wir grade jetzt recht viel fabriciren müssten und das jede versäumte Stunde mit grossen Nachtheil verbunden ist. Vor allem aber ist die Ausföhrung der Bestellungsnote N^r 51 auf Druck und Schreib *höchst dringend* geworden. Heute ist uns die Absendung als Eilgut von 3 Nassfilzen telegraphisch gemeldet worden. So wie, dieselben ankommen, senden wir 1 Filz mit Express, oder bringen es selbst mit, vielleicht auf übermorgen Montag. Dass aller dringendste ist:

120 Riess Druck 1/2 gel[eimt], II Qu[alität] 19 1/2—26 a 14 [simbolul indescifrabil al unei unităţi de măsură] für die Buchdrucker Walter et Göbl, un gleich darauf:

130 Riess Druck 1/2 gel[eimt], II, 17 1/2—22 mit 10 [acelaşi simbol] für G. Sion.

Sowie diese Parthien fertig werden. sind auch gleich für Bucurest zu verladen, directe von dortaus, wenn möglich durch uns, wenn die Zernester nicht laden wollen. Wir berufen uns übrigens auf unserem Brief sammt Bestellungen note von 5-ten October. Die Muster sind auch dabei.

Hierauf sind gleich die Bestellungennoten Nr 48 von 19 Sept[ember] und 50 v[on] 22 Sept[ember] genau zu berücksichtigen. Dann mehrere Hundert Schreib = V/0 et V/00, feincancellei dann wieder Druck 22—30, 24—36, 19 1/2—26 endlich. Affischen lant Note nr. 47¹.

Am scris pe fața dincolo nemțește ca să o citești bătrînului și să-l faci să ia la reviziune exactă toate notele cite le are la mină și toate mustrele. Nu știi ce necăjit sunt că din cauza filțurilor nu mă poci ținea de contracte reincheiate în București. Așa este cînd ai a face cu capete grese și confuze. Cînd voi vedea plecînd acelea două formate, voi răsufila mai ușor.

Tot *pacul* să-l trimiteti pe luni încoace, ca să-l prefacem în bani, că se caută.

Să nu bați bilete pe tîrg, că nu vom avea nici un cr[ăițar] disponibil. De ne vor veni, vom trimite noi afară.

Încheie cu „Silvicultorul“.

G. B.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond coresp., msse sertar 313/4, nr. 8.)

[Traducere:]

522. Brașov, 17 octombrie 1874

Către stabilimentul din Zărnești

Fiind în posesia scrisorii dv. de ieri, împreună cu anexele și trimiterea hîrtiei de împachetat, ne grăbim a observa, printre altele, următoarele în legătură cu producția în continuare. Conjunctura favorabilă de moment pentru vînzare aduce după sine faptul că ar trebui să fabricăm tocmai acum cît mai mult și că orice oră pierdută este legată de mari dezavantaje. Înainte de toate este *deosebit* de urgentă onorarea notei de comandă nr. 51 pentru hîrtie de tipar și hîrtie de scris. Astăzi am fost înștiințați telegrafic de expedierea prin coletăria rapidă a trei filțuri umede. Îndată ce vor sosi acelea, vom expedia expres un filț, sau îl vom aduce personal, poate pe poimîne, luni.

Cele mai urgente sînt:

120 risme hîrtie de tipar cu clei, calitatea a II-a, 19 1/2—26, a 14 [simbolul indescrisibil al unei unități de măsură] pentru tipografii Walter et Göbl, și imediat după aceea:

130 risme hîrtie de tipar, pe jumătate înclăiată calitatea a II-a, 17 1/2—22, cu 10 [același simbol] pentru G. Sion.

Îndată ce aceste loturi vor fi gata, să fie împachetate imediat pentru București, direct de acolo dacă este posibil, prin noi dacă cei din Zărnești, nu vor să încarce. De fapt facem referiri la scrisoarea noastră, împreună cu nota de comandă din 5 octombrie. Sînt anexate și mostrele. Apoi să se aibă în vedere cu exactitate notele de comandă nr. 48 din 19 septembrie și nr. 50 din 22 septembrie. În fine, mai multe sute de hîrtie de scris V/0 și V/00, hîrtie fină de birou, după care iar hîrtie de tipar 22—30, 24—36, 19 1/2—26, și în final afișe, conform notei nr. 47.

539. Kronstadt, den 28 Oct. 1874

An dass Etablissement in Zernești

Im Anhage zu unserm gestrigen Schreiben berichten wir Ihnen, dass un sDruck 18—24 IIIe Qualit[ät] u[nd] 11 [simbolul indescifrabil al unei unități de măsură] plötzlich ganz ausgegangen ist. Es wurden zwar von uns mittelst Note 42 vom 31 Aug. 150 Riess III Qu[alität] auch bestellt allein jene Bestellung ist gar nicht effectuirt worden. Es ist somit dringend nothwendig, dass dieses Format noch im Verlanfe dieser Woche aber nur IIIe Qualit[ät] u[nd] höchstens 11 (același simbol], jedoch einen ganzen Tag hindurch, also 15—16 c[an]t[a]r[en] erzeugt werde. So wie es fertig sein wird, gerein senden, sonst bleiben 9 Zeitungen ohne Papier.

In Erwartung der für Bucurest bestimmten Formate in Druck, hoffen wir Ihnen in einigen Tagen günstigere Nachrichten schicken zu können.

Die Direction,

G. Bariț.

N.S. Für das der Canzellei über sandte Holz werden Ihnen 6 fr. 50 baar vergütel.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 313/4, nr. 2.)

[Traducere:]

539. Brașov, 28 octombrie 1874

Către stabilimentul din Zărnești

În anexă la scrisoarea noastră de ieri vă comunicăm că ni s-a terminat complet hîrtia de tipar 18—24, calitatea a III-a, a 11 [simbolul indescifrabil al unei unități de măsură]. Prin nota nr. 46 din 31 august, noi am comandat 150 risme calitatea a III-a, dar acea comandă n-a fost onorată. Este deci absolut necesar ca acest format să fie produs încă în cursul acestei săptămîni, dar numai calitatea a III-a și cel mult 11 [același simbol], dar pe o zi întregă, deci 15—16 c[an]t[a]re. Îndată ce este gata, să se trimită înăuntru, altfel nouă ziare rămîn fără hîrtie.

În așteptarea formatelor de tipar pentru București, sperăm ca în cîteva zile să vă putem trimite vești mai favorabile.

Direcțiunea,

G. Bariț.

P.S. Pentru lemnul trimis pentru hîrtia de birou vi se rambursează în bani lichizi suma de 6 fl. 50.

G. Bariț.

[Braşov, octombrie 1874]

An dass Etablissement!

Nachdem die 290 Riess Druck 19 1/2—26 besonders wegen dem zu groben Holzstoff und wegen der zu bläulichen Farbe gänzlich zurückgewiesen wurden; und nachdem sämtliche Buchdrucker uns drohen, unsere Druckpapiere wegen dem elenden Holzstoff zurückzuweisen, endlich nachdem wir auch sonst den Holzstoff beim ord. schreib V/0 und bei weisspackete ganz gut verwenden können, ist es unumgänglich nothwändig, dass in des Druckpapier I u[nd] II kein Holzstoff und nur in die III-e Qualität hineinkommen soll.

Einstweilen sind für Bucurest noch 100 Riess Druck 19 1/2—27 3/4, 14 [simbolul indescifrabil al unei unități de măsură] III-e Qualit[ät] nämlich für die Presse; dann Schreibpapiere von grosseren Formaten nicht nur feine Qualität, sondern auch V-e zu machen, jedoch wenigstens zur Hälfte satinirt. Demnach: 80 Riess Schreib weiss 18—24 V Qualit[ät] zur Hälfte mit 18, zur andern mit 15 (același simbol); 100 Riess Schreib weiss 18—24 V Qu[alität] zur Hälfte mit 14, zur andern mit 12 [același simbol]. Das Schreib 19 1/2—26 II Qualit[ät] (?) ist schlecht geleimt. Es sollen jedoch noch von demselben 10 Riess *gepfalzt* vorbereitet werden, wie 6 u[nd] 4.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 313/4, nr. 6.)

[Traducere:]

[Braşov, octombrie 1874]

Către stabiliment!

După ce cele 290 risme hîrtie de tipar 19 1/2—26 au fost respinse total, îndeosebi din cauza materialului lemnos prea dur și a culorii prea albăstruie, și după ce toți tipografilor ne amenință că vor restitui hîrtia noastră din cauza materialului lemnos prost, și fiindcă noi putem întrebuița foarte bine materialul lemnos la hîrtia de scris obișnuită V/0 și la hîrtia albă de împachetat, este absolut necesar ca în hîrtia de tipar I și II să nu mai fie inclus nici un fel de material lemnos, doar la cea de calitate a III-a.

Trebuie făcute pentru București încă 100 risme hîrtie de tipar 19 1/2—27 3/4, 14 [simbolul indescifrabil al unei unități de măsură], calitatea a III-a, adică pentru presă, apoi hîrtie de scris de formate mai mari, nu numai calitate fină, ci și calitatea a V-a, dar măcar jumătate hîrtie satinată. Deci:

80 risme hîrtie albă de scris 18—24, calitatea V, din care jumătate cu 18, cealaltă cu 15 [același simbol]; 100 risme hîrtie albă de scris 16/24, calitatea a V-a, jumătate cu 14 și cealaltă jumătate cu 12 [același simbol]. Hîrtia de scris 19 1/2—26, calitatea a II-a (?) este prost înleiată. Să se pregătească din acestea 10 risme fălțuite, la 6 și 4.

¹ Datată pe baza unei însemnări ulterioare, cu creion: „Oct. 1874“.

Cătra stabilimentul fabricei, în Zerneşti

Pe lângă ce adeverim primirea scrisoarei dv. de ieri, împreună cu transportul de tip[ar] nr. 6, vă reitem aceeaşi talpă pe care ziceţi că nu o puteţi întrebuiţa, din cauză că neguţătorul nicidecum nu vrea să o schimbe cu alta, ci zice că să-i fi spus răspicat din capul locului ce fel de talpă ne trebuie, că el şi pe aceasta o a scos din mijlocul unei piei întregi, şi nu mai poate strica încă şi altă piele de dragul nostru, afară dacă n-am da alt preţ (fireşte, foarte exagerat), ca şi cum preţul dat nu ar fi destul de mare. Aşadar vedeţi de vă ajutaţi cu acestea două bucăţi cum veţi putea, ca să nu mai dăm şi alţi bani scumpi.

Din cele 8 obiecte cerute prin nota din 28 oct[ombrie] am executat pe cite numai s-au putut mai curînd. În cit pentru filţurile de uscat, ne vine în mirare că 2 s-au şi stricat aşa curînd. În a[nul] 1873 s-au adus 3, unul în 29 ian[uarie], 1 în 21 aprilie, 1 în 8 aug[ust], care toate s-au tras la cite 3—4 săptămîni după ce au sosit. Pricepem că cel din 29 ian[uarie] [18]73 să fie suferit mai greu; aşa ne spunea şi d. Klein. Dară care este acela? Cu alte cuvinte: să ni se arate care din 3 a suferit mai mult, ca să-l comăndăm mai curînd, acum îndată, apoi la 2 luni pe altul. Acestea fabricate sunt foarte scumpe, 1 a costat v. a. f. 183,40, 1 = 235,25, al treilea (de la Matard, în Francia) 200 f. v. al. 1 et 2 au fost de la Fels. Ne-ar veni greu de tot a plăti două dintr-o dată, adecă circa 400 f. c.

Dimensiunile ce mi le-aţi arătat sunt:

la nr. 1: 27' lung, 5' 3" lat;

" " 2: 29' 6" lung, 5' 3" lat.

Care din două este mai stricat? Alte dăţi filţuri ca acestea ţinea cite 3 ani, afară numai cînd blăstămatul Schmidt a turnat olei preste ele.

Cu adevărată durere sufletească vă arătăm că nici astăzi nu ne aflăm în stare de a trimite banii ceruţi, deşi cunoaştem necesitatea foarte bine. După *cinci* scrisori şi 2 telegrame înaintate în 8 zile la Bucureşti, primirăm abia răspuns: pe miercuri (poinine) voi înainta din încasări. Îndată ce ne vor intra, vă vom înlesni şi acolo. Alte cauze se pot spune numai prin graiul viu. Subscrisul va pleca circa preste 3 săptămîni iarăşi, cu atît mai virtos că s-a primit ştire despre definitiva deciziune a respectivilor de a înfiinţa librărie pe lângă magazinul nostru. Pentru acest caz prevenim pe fabricantul nostru că ne vor trebui multe calităţi fine, cu alte cuvinte că aşteptăm ca fabricatele noastre să iasă cel mai puţin aşa de bune ca cele de Petersdorf.

Din calit[atea] numită I^a vă alăturăm muştră. Aceasta nu e calit[atea] I, ci abia III. Las' că e gunoioasă, ceea ce însuşi fabricantul a recunoscut, cu adaos că i-au curs *gunoie în putine*, dară se vede că au lăsat de au trecut şi năsip fin cu apă, că toată este spartă, şi apoi nuorii nu pot lipsi nicidecum din fabricatele noastre. Aşadar trebuie să se mai facă o încercare cu calit[atea] I de scris, îndată după ce vom termina cu hîrtii colorate şi după ce ne va veni şi scrobeală, pentru ca hîrtia să iasă nu numai fină, ci şi cleită perfect şi sunătoare (*Klangvoll*), pe care calităţi le ajută mult scrobeala (vedeţi şi art[icolul] alăturat, adeveritor mult prin experienţă). În fine, vă mai observăm pentru astă dată că publicul s-a datat foarte tare cu hîrtia

în dungi, fie la fină, fie la ordinarie. De aceea vom mai câștiga un eqouteur, numai să ni se dea dimensiunile exacte.

Pre când vor fi gata cu valțul cel nou, să ne spuneți, ca să mai comandăm și alte cuțite. Dară cite? Pentru care holender? De 1/2 masă sau de migmă? De la Făgăraș ne veni factură de zdramțe. Au sosit? Îndat ce ne vor intra bani, subscrisul va ieși afară.

Direcțiunea:

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 313/4, nr. 7.)

280

592. Brașov, 1874, nov. 13.

Cătră stabilimentul făbricei, în Zernești

Adeverim primirea scrisorilor dv. din 7, 10 și 12 ale [unii] c[urent]. Am dorit și dorim foarte ca la cele mai multe părți ale acelora să răspundem prin graiul viu. Posibilitatea însă depinde numai de la București, de unde așteptăm de 2 săptămâni, seara, dimineața, remiteri de bani. Dară și acolo domină calamități mari. Bani ce era să ne trimită au trebuit să-i dea la bancă pentru 2 polițe scemptate, expirate, însă neplătite la termen de cătră debitorii noștri.

Din comisiunile cite ne-ați dat, efectuarăm mai pe toate. Despre curelele de la sită iată ce ne scrie fabricantul Krieg, în Lipsia: *23'8" lang breit; aber die Höhe fehlet?*¹

Așa este: lățimea o ați arătat, dară nu și grosimea, la care ei zic înălțime. Nouă încă ne bătuse la ochi, am crezut, însă, că este aceeași la toate machinenele. Deci să ni-o arătați cit mai curind. Filtru gros încă am comandat. Pentru cuțite vom înfrunta pe Hafe Söhne: vom mai comănda și altele. Toate trei formatele era și pt. Stănescu și pt. alții. Frumoasă e culoarea cea închisă, niciodată nu a fost mai frumoasă. Pe cea deschisă o vom vinde la nevoie, succesive. *Gest[ell?] eis[en] Ständer*,² facturat *acuma*, l-ați primit în august, dară nu ați *putut* a-l factura pînă *acuma*...

Dacă puteți, siliți a face pac alb 24—34, numai după ce veți avea nr. 8 sortate, vedeți să faceți și preste 50 ris[me], adecă o zi cit de bună, că acel format se caută tare, și apoi să-l încarce conform instrucțiunei ce v-am dat. Lui Vlădăreanu dați tot ce veți avea din pac vinăt și ce ar fi gata V/0, dacă va fi.

Direcțiunea:

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 313/4, nr. 4.)

¹ „De 23'8" lungi în lățime; dar lipsește înălțimea.“

² „Stativ de fier.“

La stabilimentul fabricii, în Zărneşti

Scrisoarea dv. de ieri ne este de bună informaţiune. Chemicalile cerute s-au comădat la moment (săpt[ăm]na tr[ecut]ă). Clor vine tot de la Viena, nu de la Peste; astăzi primirăm factura. Discurile încă nu sunt gata, ni s-au promis peste 2—3 zile.

Tocma de atita urgenţă ne sunt nouă cele 15 c[in]t[ă]rie zdramte de *postav*, care ni se cer comptant, acum a *treia oară*. Deci vedeţi să se încarce cât se poate mai curînd.

Din făbricate, cele mai urgente s[in]t: 150 ris[me] $V/2 = 14 \frac{1}{2} - 18 \frac{1}{2}$ de 9 [unitate de măsură exprimată prin semn indescifrabil], cu dungi, din nota de la 26 oct[ombrie] şi cea mai ordin[ară] din nota 58 de la 19 nov[embrie].

Aşteptăm şi noi şablon (prodella) *nou* de hîrtie pt. cele 54 cuţite cum şi măsură pt. eqouter nou, pe care vi le mai ceruserăm.

P[entru] Bucureşti ce ni s-a mai cerut s-a trimis de aici, din magazinele pline. Ceriul să dea ca să ni se mai ceară cât mai curînd. Dară iată, iară o pătirăm cu un tipograf, anume *Mănescu*: muri cu dătorie de 1 300 l[ei] n[oi]. Familie săracă. Tot lovitori!

Cruntă ştire cu fratele lui p[opa] Comşa!

Aici încă ştiri desperate, că alegerea mitrop[olitului] ar fi anulată.

Direcţiunea:

G. Bariţ.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 313/4 nr. 5.)

Dd-lor firmători ai Fabricii de hîrtie de la Zerneşti, în Braşov

Pre cînd mă aflam pe calea cea mai bună de a-mi realiza planul asigurării fabricii, pre cînd amicii şi cunoscuţii mei se reîntorc din afară şi de la moşii, îmi veni afurisita ştire despre căderea caselor Orghidăneşti, care aduse piaţa şi pe dv. în turburare nouă. Ieri, dar, veni d-n. R. Orghidan ca să-mi citească o scrisoare desperată. După ce o citi, îmi adăose tot d-lui: „Aici s-ar putea vinde obligaţiuni de prior[itate] pînă la 10 mii #“, dară dacă d-lui a desperat şi nu poate aştepta pînă la confirmarea statutelor, cine să-i ajute? Îmi zice să-i caut cumpărătoriu iute şi degrabă, dară cine a mai văzut să se facă un tîrg așa de mare în 2—3 zile, fără a vedea obiectul de vînzare? După acestea mă invită să-mi dau opiniunea mea, ca să poată răspunde cumnatului său. După am[iază] la 4 oare am mers la d-lui, şi în loc de a-i spune

multe, m-am obligat ca să-i răspunz eu. Cu aceeași ocaziune d-n .R. O[rghidan] îmi spuse că au venit scrisori de la femeile din Brașov la cele din București, în care celea scriu acestora despre faliment și că se așteaptă și căderea celor de la fabrică. Femeile arătară scrisorile la bărbați, și acum știe capitala. Aceasta e adevărată trădare. Știu că fabrica fusese totdeauna obiect al conversațiunii femeilor, care uneori au mers pînă la infamie, dară ca ele să flecărească și să scrie în altă țară, aceasta este ceva necalificabile. Acum ce să răspunz eu la întrebările ce mi se fac? Cum să cutez a vorbi despre priorități etc.? Dumineca tr[ecută] mă înțelesesem cu d-n. Al. Golescu (fost ministru de finanțe), care se arată cu cea mai mare binevoință cătră întreprinderea noastră. Acuma ce să-i zic?

Eu vă rog pe tot ce aveți mai scump în lume ca să vă mai țineți curajul încă 2 luni de zile. Într-aceea să scrieți și ep[iscopu]lui de la Arad, nu însă cu spaimă și frică, ci arătîndu-i starea lucrului cam în următorii termeni:

„Statutele am fost siliți a le trimite la ministeriu, din cauză că legea comercială încă tot nu s-a pus în activitate. Zace însă în cel mai mare interes al nostru al tuturor ca confirmarea lor să iasă cit mai curînd. Statutele s-au dus de aici sub nr. . . . din. . . . sept[embrie] a. c. Vă rugăm pe preas[finț]ia v[oastră] ca să binevoiți a scrie unuia din fiii voștri sufletești, dintre cei mai aleși ciți aveți la B[uda]pestea, ca să-și ia osteneala și să meargă la minister, cu scop de a mijloci mai iute confirmarea. Am fi trimis pe G. Bariț la Peste, însă lucră la București pentru vinzarea de priorități îndată ce se vor scoate, și sperăm că acolo se vor vinde cel puțin de 10 mii #. Dintre noi, subscrișii, nu se poate mișca din loc nici unul, din cauză că se cere ca să fie totdeauna doi firmători în loc, și mai ales acuma cînd aici iarăși se turbură piața prin căderea N. N., N. N., care ne aduse și pe noi în confuziune. În fine, vă rugăm pe preas[finț]ia v[oastră] ca, cumpănind toate împrejurările cu înțelepciunea-ți cunoscută, și chiar spre asigurarea averei ce aveți în fabrică, să binevoiți a ne ajuta ca să se plătească una parte din dătorie de la banca filială, și anume să se scoată acele polițe la care sunt trasanți G. Boca [?] și I. Lengher, că din această parte greutatea și șicana nesuferită. De altă parte să vă asigurați atît această sumă și cit suma de # ce aveți în obligațiuni de prioritate cu 8%. Spre odihnirea preas[finț]iei v[oăstre], puteți transmite sumele prin oricine veți avea om mai de încredere și mai tăcut. Polițele acelea expiră în . . . dară mai bine să se achiteze înainte de termin etc.“

Vă rog să-i scrieți *îndată!*

Tocma vorbii cu d-n. Babeș, încît adecă îl întrebai de un om harnic care să urgiteze confirmarea. D-lui îmi numi pe d-n. Dimitrie Ionescu, fost comitul suprem și acum avocat, om de 66 de ani, care îngrijește și de fondurile bisericesti, apoi d-n. Georgie Iericoglu, avocat (macedonean), om mai activ decît celălalt și de omenie. Să rugați pe ep[iscopu]l ca să scrie la unul din aceștia, la care va afla cu cale, dară d-n. Babeș ține că d-n. Iericoglu ar fi mai bun. Să pomeniți de d-n. Babeș cătră ep[iscopu]l.

Faceți oricum veți ști, ca în acestea împrejurări să dea vreun gir și dd. I. B. Pop, Iac[ob] Murășan și alții, numai pe 3 luni, căci pînă atunci trebuie să ne ajungem scopul.

Rugindu-vă iarăși să nu deserați, sunt al dv. stimătoriu,

G. Bariț.

P.S. Baer îmi arată că merg astăzi banii. Brückner se rugă de prelungire. I-am refuzat aspru. Va trimite banii.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 7.)

283

Braș[ov] 14/IV 1876

La cancelaria fabricii, in loc

Lucrătorii a adus mustre de hîrțile ce au făcut și care, după cum le văz eu, se pot vinde bine. Numai, dînșii vor să știe la cine să le trimită, imediat. Ar fi mai ușor la dd. Frații Stănescu, dară se îngrozesc de rabatul cel mare. În tot cazul, e de lipsă ca să le stau în ajutoriu.

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 7.)

284

București, 6 sept. n. 1876

Domnului Ier[cnim] G. Bariț, în Zernești

Grăbesc a vă face cunoscut că, după ce am aflat ieri 14 risme hîrtie velină Nr 7 (19 1/2—26) tot de a noastră, la un comisionariu de aici, la un preț de lăpădat, și o am cumpărat pentru Societatea Academică în mod provizoriu, acum urgența despre care am scris duminica trecută d-lui C. I. Iuga deocamdată a încetat, încît din această cauză nu avem să ne facem silă în fabricațiune. Pentru aceea însă comanda rămîne de executat la timpul său, împreună cu altele ce mi se va întîmpla să iau, firește pe comptant. Tipariu nr. 6, 8, 10, 12 se caută aici în toate zilele, și acuma s-au dedat tipografia ca să ia cite puțină; dară să și plătească.

Cred că nu voi petrece aici mai mult decît cu totul 1 lună. Pînă atunci dv. veți îngriji, pre cît ne permit mijloacele, ca să avem materie albă.

Cu toată stima,

G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 313/4, nr. 11.)

282

VI

CĂTRE SOȚIA SA MARIA ȘI FIICA VICTORIA IUGA

(1878—1885)

285

Orăștia, 10 nov. 1878

Iubitele mele!

Astă-dimineța, duminică, pe la 4 1/2 oare am ajuns la scumpa noastră Aurelia. Scena vederei dintre mine și dinsa fu din cele mai dureroase și jalnice din cite am pățit vreodată în această viață îmbătrinită. Am sosit aici pe o ploaie și vînt furios, care de la omnibus și pînă la casă sta să mă trîntească de pe picioare. Pre cînd bărbății îmi deschidea ușa porțiței, Aurelia cu soru-sa mă aștepta la capul scării, ambele în negru. Aurelia îmi căzu în brațe plîngînd amar și rugîndu-mă să-i dau pe Alexandru al ei. Din această scenă și din toate cite-mi spun oamenii că s-au întîmplat în cele zece zile la patul durerilor, au trebuit să se convingă și gurile nespălate că această păreche de oameni au avut în adevăr o viață de model. Alexandru își concentrase toată iubirea sa în Aurelia, iară dacă a comis el vreo eroare, a fost că oprea neconținut ca să nu-mi scrie mie despre necazurile ce le avea el cu sașii, cu ungurii și cu un popă foarte mizerabile și deșucheat. El zicea că nu vrea să mă supere pe mine. Nici chiar tatălui său nu-i spusese mai nimic din neplăcerile sale, deși acelea, privite la lumina zilei, nu era nicidecum din cele mai mari, ci era mai mult trecătoare. Toată datoria pasivă, pentru care se făcuse atîta vorbă, e de 300 fl. Spesele îngropăciunei și chiar la boltă, Aurelia le-a și plătit, prin o înțeleaptă împărțire a bănișorilor ce avu la mîna. Au mai rămas doi medici. Îi vom mulțami și pe aceia. Iară zestrișoara ei și partea pruncilor mă voi sili să le asigur cit se poate mai bine. Casa 1/2 se vine pruncilor. Obligațiunile de bancă și vie s-au cumpărat din banii Aureliei. Casa, trei încăperi, cuină și cămară sunt pline de tot ce trebuie. Biblioteca, compusă din cărți foarte alese și scumpe, face între frați preste 600 f. c.

Aurelia este, după împrejurări, sănătoasă: umblă, face, derege. Pruncii sunt prea bine. Victoria e dată la școală. Ceea ce mă supără tare este împregiurarea că de la moartea lui Alexandru i s-au dus servitoarea veche și alta băgată de nou, încît acuma necăjește cum poate pînă să-și afle alta, fie cit de moacă, din cauză că după ce s-au făcut bucate multe, acuma cele harnice se duc să se mărite.

O, Victoria și Octavia tatii! Această soră a voastră, în starea în care se află este sintă! Ea, în necazul său, cugetă totuși necurmat și la voi și la ai voștri. Prezentele trimise de Octavia îi fuseră ca un balsam pe ranele dinsei. Își cumpărase și ea înainte de moartea bărbatu-său un mantelaș negru

de purtat, mai ales iarna cînd iese în piață la cumpărat, foarte optim la tirgul de țară.

Eu nu știu cît voi sta aici, știu că voi avea mult de lucru, de aceea să nu mai așteptați de la mine altă scrisoare. Poate că va veni și Mărița incoace. Dați această scrisoare să o citească și Octavia. La Sibii am fost îndestulat cu Ieronim.

Al vostru iubitoriu,

Georgie.

*Victoria! Macht diessmal, ansahmsweise kein geheimniss aus dem inhalt dieses Schreibers. Weisst Du!*²

¹ Vezi și supra, IV, scrisorile către Victoria Iuga și infra, X.

² „Victoria! De data aceasta să nu faci nici un secret din cuprinsul scrisorii. Înțelegi tu!“

Iubitele mele!

Astăzi am devotat timp mai mult pentru Octavia noastră, și voi nu veți întârzia a-i transmite alăturata ./ scriitorică.

Iarăși mă turbură afurisita de poliță știută. Dacă era să expire preste 1 lună, o aș fi plătit din banii de la București. Așa însă sunt silit să o înnoiesc iară. Iacă acilea 18 fl. Știți că mai sunt dătoriu tipografilor din socoteala veche, pe care ei o încheiaseră cu 77 fl. 56 cr., dară contul hîrtiei cumpărate de cătră ei de la noi nu-l știu. Costea-l știe și trebuie să-l întrebăm. Eu am plătit tipografilor aconto, în iuniu de la București v. a. f. 10, sept[embrie] 10 de aici 10. Mai dați-le de acilea 10, și apoi de la București voi regula cu ei definitiv. Într-aceea îi rog ca să gireze și astă dată polița 2 f. 50 cr. Din 8 fl. plătiți dobînda și restul rămîne în trebuințele căsei.

Acuma trec la scrisoarea ta din 3 mart[ie], Victoria tatii. Spune acelor doi domni de sas cari vor să cumpere casa (locul) de pe Valea Lătă, că eu sunt decis a-l face de vînzare îndată ce voi veni acasă în 20 mart[ie] a. c., dară că trebuie să cer voie de la deregătoria pupilară (*Waisenamt*) al cetăței, ca să vînz din mină liberă, iară nu cu licitațiune. Dară, tocma pentru ca să se înduplece deregătoria, va fi foarte bine ca și dinșii să *declare cît* voiesc să dea pe acel loc, pentru ca eu să poci anumi prețul la *Waisenamt* și să-i convină.

Acestea pentru străini. În cît pentru noi, eu unul nu voi mai cheltui nici un ban pe repărătura acelei hodorogae, că mi s-a urît din suflet a face repărături de joi pînă mai apoi, pe care merge partea cea mai mare a chiriei, și eu să dau mereu din pungă. Dară voi să întrebați de *acuma* pe cocoana Carolina, poate că vor să țină casa vreunul din feciorii d[um]n[ea]iei. În tot cazul, d[um]n[ea]iei va avea să declare în scris, la tribunal: vrea ori nu? De altmîntea, eu sunt prea decis ca după Paști să nu mă mișc din Brașov pînă nu voi regula perfect toată cauza de hereditate a Mariei Panaiot, la tribunal.

Sărutîndu-vă, sunt al vostru iubitoriu,

Georgie.

București, 2/14 aprilie 1880

Iubitele mele!

Scrisoarea ta d[in] 10, buna mea fiică Victoria, o am primit alaltăieri. Așteptai însă cu răspunsul pînă astăzi, pentru ca să vă poci trimitе și bani, căci noi mai ședem încă vreo 10 zile. Dară mai întii vă răspund la tîrgul ce a făcut cocoanele. Deși dinsele s-au grăbit foarte tare și n-au așteptat rezoluțiunea autorității populare, eu din partea mea tot nu mă opun la tîrgul ce au făcut. M-am temut însă totdeauna, mă tem și acuma, că „domnii“ vor lua în nume de rău vînzarea făcută fără știrea și incuviințarea lor și o vor *anula*. În acest caz nu nasul meu se va prăji, ci numai nasul cocoanelor, iară arvuna o vor da îndărpt, iară dacă cumpărătorul nu va vrea să o ia, au să poarte și proces pe spesele dumnealor. De un rizic ca acesta pot să scape dacă se vor purta frumușel cu „domnii“, arătîndu-le însă la fața locului starea caselor nr. 402 et 404 și rugînd pe măriile lor ca să le scape măcar de repărăturile necurmate ale hodoroagei de pre Valea Lată. Văz că dumnealor au și împărțit banii, au pus oala cu apă la foc, deși iepurele mai este încă tot în pădure.

Vă trimit alăturați l. n. 90 în bilete hipotecarie, pe care schimbîndu-i veți primi circa 40 fl. Din aceștia să dați lui Olescher a conto v. a. f. 20. Restul să-l țineți pentru casă. Astă dată nu vă poci trimitе mai mult, căci am trebuit să dau la Sibii 300 franci, ca să nu se împiedece tipărirea ziariului, și încă din altă cauză foarte mare, pe care o veți afla la întoarcerea mea în Brașov, iară pînă atunci aveți pațiență.

Sărutîndu-vă fierbinte, sunt al vostru iubitoriu,

Georgie.

Sibii, 14 iulie 1880

Iubitele mele!

Ziua de astăzi mi-am destinat-o ca să vă scriu la fiicele mele, în trei părți. Mai întii încep de la scrisorile tale, Victoria, din 5 și 11 iuliu. Observ însă că aceasta din 11 veni numai astăzi, a 4-a zi.

Înainte de toate, alătur aici v. a. fl. 60, din care mama voastră să numere:

La verișoara sa chiria înainte pe 3 luni, dară pe lingă chitanță și pe le din trecut, fl. 25.

La Jekelius asigurarea, circa, înainte fl. 27.

Restul de circa 8 fl. să-l împărțiți pe voi 4 persoane, ca să-i aveți să faceți băi calde și mai multe reci, foarte necesare pentru voi toate, în cursul acestei luni, pe lingă care anume tu, Victoria, ai face foarte bine dacă ai bea vreo 10 zile, *demineața*, apă de Elöpatak, începînd cu 2 păhare mai mări-

cele și mergînd pînă la 5. Din 6 florini cred că ți-ar ajunge și pentru vreo 10 sticle de apă proaspătă. Tu ai lipsă pre cît pricep eu.

Fiindcă Virginia și Georgie s-au purtat așa de bine, să folosească vacanța spre a se întări și trupește, luînd baie tot a doua zi.

Cred că nu veți uita ca restul chiriei să-l scoateți de la mesariu în 16 iuliu. Să insistați mereu, ca să nu fim păcăliți.

Rău o mai pați tu. Cu atît mai virtos să-ți cauți de sănătate, să-ți întărești organismul întreg, și apa face minuni în această privință. Numai apoi să vă și păziți a nu răci cumva. Noi cu Ieronim ne scăldăm des, mai tot în rece, și ne cade bine.

Grădina Mariei Panaiot? Da, să o vindem cît mai curînd. Mă tem însă că fără forme judecătorești nu se va putea, iacă pentru ce. Repausatul Saeckers plătise, cum știți, parte mare din bani, fără ca obiectul să fie fost transcris pe numele lui, căci fu ținut ca ipotecă pînă ce va plăti tot. Contractul și celelalte acte sunt la voi, vi le-am arătat, le știți unde stau. Nu vă demiteți la nici un tîrg, pînă nu veți arăta actele d-lui Mărgineanu sau domnului Ios[if] Pop. Cînd ar da șusterul, ginere al lui Saeckers, în scris că nu are nimic în contră, se înțelege cu martori ori la notariu, atunci s-ar putea. Așa însă el poate pretinde ca să se vindă cu toba, pentru că va căpăta presté suma ce a mai rămas, sau chiar toată. Lămuriți bine lucrul. Eu fac multe planuri ca după adunarea de la Turda să viu iară la voi, dară iubita noastră Mărița plînge că de ce să nu-i văz eu pe Mihai Victor-Viteazu al ei, care ia pe fugă de pre acuma pe băiații de alt neam. Apoi Aurelia, mai virtos de cînd e văduvă, se topește și mai mult de dorul nostru. Va depinde foarte mult de la numărul abonaților cîți vor veni, că drumurile înghit bani mulți.

Dacă se duce Căpaținoasa de la tine, eu nu cred că vei rămînea fără chirieș, că acela este loc bun pentru oameni necăpăținoși. Dacă d-n dr. Fabricius nu a venit încă să vază pe baba, faceți oarecum și-l îndemnați voi frumos, apoi să-l informați în sensul cum vorbiserăm, ca să-și facă raportul său oficial despre ea, descriîndu-o exact așa cum este ea, nici mai mult nici mai puțin, să se vază că acea femeie fără o grijă foarte de aproape ar fi pierit de mult și ar fi înnebunit mult mai tare.

Lucrat-a Olescher ceva în curte, conform angajamentului ce luase?

D-lui Ios[if] Pop nu am încetat a-i trimite ziarul meu. Am început însă mai de înainte, să trimit și d-lui Mărgineanu ex[emplar] de onoare, pentru multele ajutoare ce ne făcu și ne face. Să nu luați bani de la d-sa. Azi trimit 2 n[ume]ri de probă și la cafeneaua de la promenadă. Numai de s-ar afla cineva se îndemne pe Neuriehrer ca să prenumere pe 6 luni cu 4 fl. pentru mulțimea de români cari vin la acea cafenea, nu numai din loc, ci și din România. De la Brașov am pînă în acest moment numai pe amicul Navrea și pe Dumitru Irimie. Nu avem acolo pe nimeni care să îndemne, la diverse ocaziuni, incai pe aceia cari nu mă urăsc pe mine.

Necrologul sărmanei Măriței ne-a supărat și pe noi. Păcat de ea și de pruncii ei.

Mă întrebați de Ieronim. S-a întors înainte cu 1 săptămînă sănătos, vesel, vindecat de unele păreri de mai nainte. El cu purtările sale a fermecat acolo pe toți și mai ales pe tatăl fetei, deputatul G. Pop, despre care ați citit și în *Observatoriul*], dară purtarea fetei și a mamei nu i-a plăcut nici-decum. Bietul tatăl fetei a și scris lui Ieronim, deși el nu i-a cerut-o deloc, ci i-a zis: „Domnul meu! Eu aș petrece bucuros la economie întinsă, fie și la sate, dară d-ta ți-ai crescut fiica pentru cetăți mari și saloane, d[um]n[ea]i s-ar topi și stînge cu viața de la sate“. Mama fetei bea la rachiu ca o precu-

peață. După ce stetese 2 zile, Ieronim îmi scrise: „Fie piinea cit de rea, tot e dulce-n țara mea“. A dat însă acolo preste una din fiicele mai mici ale lui Alexandru. Ea și bărbatu-său nu l-a lăsat 1 săptămână întreagă. Vedeți și voi, să-l așezăm.

Al vostru iubitoriu,

Georgie.

289

București, 14/26 martiu 1881

Iubitele mele!

Scrisoarea voastră din 22 s-au încrucișat cu a mea adresată vouă din 23 mart[ie]. Prea bine ați făcut că ați deschis acea scrisoare și ați oprit banii acolo, după ce profesorul Neagoe nu i-a trimis la Sibii, la redacțiune. Acuma să îi țineți voi, și în locul acelei sume voi trimite eu de aici alții la Sibii.

Așadară, iacă socoteala:

Ați primit de la Birlad franci	175
Primiți acilea	135
<hr/>	
Face franci	310

Îi veți schimba cu cîte 46 c[răița]ri și veți prinde pe ei v. a. fl. 142,60. Această sumă aveți să o împărțiți întocma după cum se vede pe pagina dinlăuntru a acestei scrisori. Pe ai Aureliei îi veți pune la poștă în cancelaria din curte, lipind pe blanquetta ce alătur aci marcă de 10 cr. Avind în vedere că se poate ca pe Aurelia să o cheme înainte Paștilor la Mărița, să aibă ceva bani la sine ca să poată pleca. Vedeți că-i zic să vă scrie vouă cînd pleacă, și voi să mă înștiințați pe mine în acestea 3 săptămîni, că eu nu am timp să scriu la toate. Să nu uitați a cere nesmintit în 1 aprilie chiria de la Olescher și apoi să mă înștiințați. Să dați apoi de știre d-lui Mărgineanu despre rezultat.

Să știți că pînă preste 2 săptămîni nu veți mai primi bani de aici. Atunci apoi vom plăti și la celelalte bolte, dacă nu tot, partea cea mai mare. Dară pe atunci vine să plătim și chiria Carolinei și la asigurantă.

Al vostru iubitoriu,

Georgie.

Din suma de v. a. fl. 142,60 să se facă acestea plăți:

Contul la Kindler <i>soldat</i>	v.a.f.	20,31
La Schwarz pentru Ieronim și mama voastră		19
Platscka		10
Gött-oaia		15
Contribuțiune, îndată, să nu vie exec[uțiune]		20
Aureliei		18
Ai Victoriei		20
Restul al mamă-tei, pe sama căsei		20,29
<hr/>		
V. a. fl.		142,60

Mai rămân a se plăti din alți bani	
La 3 bolte: Laszlo, Keresztes, Meschendorfer	80 fl.
Pentru Ieronim la Malcher	15
Asecuranța vreo	28
Chiria Carolinei	25
	148 fl.

Mai este mult de plătit.

Din ce va scoate de la chirie să-și cumpere mama voastră ce-i trebuie.

290

Sibii, 13 iuliu 1881 ¹

Iubitele mele!

În 3 iuliu v-am fost trimis 90 fl. Victoria mi-a răspuns în 10 iuliu. Eu i-am scris pe scurt în 16. De atunci am tăcut, căci credeam că mă voi putea smulge de aici pe câteva zile, la voi, ca să reglez pe toată viața cu Carolina, să-i dau pe babă în grija ei, prin tribunal, *pe alții ani* cîți au trecut de cînd familia ei o a părăsit și îngrijesc și cheltuiesc și alerg eu *singur* pentru ea, adecă de opt ani. Să cheltuiască ea, să-i ducă ea cu mirticul, să-i spele ea murdăriile, să-i plătească ea contribuțiunile, să repăreze ea casele și noi sau *alții* să plătească la *Comisiunea orfanală*.

N-am putut să viu, că ni s-au grămădit aici trebile.

Costea mi-a scris că v-a trimis 50 franci. De la Olescher avea să ia mumă-ta 30 fl. și de atunci încă 10 fl. = 40 fl. Cît ați mai scos de la el?

Vă trimit aci 30 fl. pentru casa mamă-tei, iară 20 franci pentru tine, Victorio, ca să-i ai la trebuințele tale și ale pruncilor tăi. Spune mumă-tei să nu tot zbiere de 50 fl. pe lună. A și uitat că Aurelia este văduvă de 3 ani și că fără 30 fl. nu se ajunge pe lună. Preste aceasta la datoriile ei plătesc pe fiecare an tot eu cîte 87 fl. v. a. Numai eu să o ajut, și mamă-sa cu nimic? În anul acesta îi dau cu totul 500 fl. dacă-i plătesc și viganul, și darea, și taxele școlastice. Să dau eu 400 fl. și mumă-ta 100 fl.: adecă tot eu, dară, din ce aveam să infund la Brașov mai mult.

Aurelia va veni pe 26 august la mine, cu Bontescu. Te întreb pe tine, Victorio, vrei să te răpezi și tu încoace pe aceeași zi, numai pe 3 zile, la Sibii? Dacă vrei, îți trimit bilet de legitimare ca membru și toate spesele încoace și încolo. Vei trage drept la noi și vei dormi cu Aurelia, că noi cu Ieronim avem unde să stăm, ca bărbați, și aici nu vei cheltui nici un cruceriu, iară de această călătorie sper că nu-ți va părea rău. Să nu te sparii de lux, că aici nu e ca la Brașov. În 3 zile poate să îngrijească mama voastră de prunci.

Să-mi răspunzi cît mai curînd, să știu de timpuriu.

Ce face Octavia și pruncii ei?

Vă sărut pe toți și toate, al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Trimit încă 5 fl. ca să plătiți și lui Melcher pt. Ieronim, să mă scap. Să soldeze și să-mi dea așa contul.

¹ Adnotată de Victoria Iuga, fiica lui Bariț: „Datul erone, în loc de 13 iuliu vine 13 august“.

Sibii, 23 sept. 1884

Iubitele mele!

Abia astăzi poci răspunde la scrisoarea Victoriei din 16 sept[embrie], și nu mă ține locul că voi veți fi plătit acei 72 fl. la vreun ștregariu înșelătoriu. Din ziua când a bancrotat Platsc[k], voi nu trebuiați să faceți nimic, ci să așteptați aviso de la tribunal. Numai acolo se plătește, când zice tribunalul. De ați plătit sau la Platsck sau la Pascu, pierdeți banii. La Damian a zis tribunalul, dară voi ca *voi*, nici acolo nu erați obligate să plătiți. Aviso suma pe numele meu, că pe acest nume ați cumpărat de la acel ștregariu. Și nici eu nu am să plătesc, pînă ce nu-mi arată suma, care poate fi și falsă, prin urmare am drept să cer verificarea ei. V-ați spăriat fără nici o cauză. Veți învăța să mai cumpărați de la șarlatani. Cel mai nerușinat a fost Pascu, când a cutezat să-mi ceară 72 fl. de-a dreptul, și n-au așteptat sentința tribunalului. De v-ați amăgit ca să-l plătiți, la moment să-l dați pe mina d-lui avocat Mărgineanu, să-l tracteze ca pe orice înșelătoriu. Vă remit și aviso de la tribunal, ca să-l aveți acolo în tot cazul, și să știți de aci înainte că orice cont vă vine pe numele meu, să nu-l plătiți pînă nu mi-o veți face cunoscut mie, ca să nu vă înșele.

Iacă, vă trimit v. a. fl. 80, adecă:

Echivalentul sumei datorite	v. a. fl.	36
Carolinei chiria, pe lingă <i>chietanție</i>	"	25
La dare încă ceva, ca să nu vă execute	"	10
Restul în speșele casei	"	9

fl. 80

Mai mult nu poci, pînă în octobree, că-mi cere și Aurelia, pe lingă ale casei, de taxe școlastice și cărți pentru băiată și băiat. Îi trimit tot astăzi, ca să mai scurte și din *vechea* dătorie de bani la boltă, cu totul v. a. fl. 50. Să stoarceți și de la zidariul chiria, că la iarnă iarăși nu va plăti. Pînă pe la 10 octobree nu vă mai poci trimite bani.

Obiectele noastre le-am ales din toate, dară nu vi le poci trimite pînă preste vreo 5 zile.

Da, m-am bucurat foarte că am văzut și pe Octavia, însă cu atit imi fu mai greu că n-a venit și Aurelia, și este supărată și de aia că nu s-a pūtur vedea cu tine, Victorio.

Sărutîndu-vă pe toate, sunt al vostru,

Georgie.

Hunedoara, 31 mai 1882

Iubitele mele!

Eu mă aflu aici de ieri. Pe familia aceasta o am aflat prea bine, ba nici nu o am aflat acasă, ci la o pădure aproape, împreună cu alte vreo șese fa-

milii și cu amândoi pruncii. Pe Mărița o aflai nu numai sănătoasă, ci și mult mai veselă decât oricând. Astăzi îmi cîntă la piano, și încă mai bine decât credeam eu despre dînsa, două din gură. Eu nici atîta nu am știut că Mărița are voce așa bună. Băiața Veturia începu să imble. Bucuria mamă-se că imblă și că băiatei îi place piano. Băiatul e tot cel sfătos, cum îl știți. A învățat mulțime de versuri. Ei de la 1 iuliu se mută în casele lor nouă. Au 3 odăi măricele, bucătărie separată și cămară alătura, mai în fund magazin și grajd, toate nouă. Căncelaria lui Mihail este în curte, separată cu totul de locuință. Grădina de pomi și de legumi mai cit o holdă întregă. El poartă și economie bunicică.

Miine plec de aici, pe un încunjur la Aurelia. Pe marți 6 iunie voi fi în Sibii.

Mărița vă trimite prin mine mamă-tei sărutare fiiască și la surorile sale și la nepoți și nepoate sărutare duioasă. Comunicați acestea și Octaviei.

Victoria să spună domnului Mărgineanu că-i mulțămesc din suflet pentru căldurosul său telegram din 24 mai și-l rog ca să mă scuze că, fiind în zilele de preparative pentru *Sarmisagetusa* nu i-am putut răspunde de-a dreptul. Am fost și ocupat foarte cu preparativele *tipăririi Memorandului*. Auzind acești doi termini, d-sa mă va înțelege, iară vouă nu vă folosește nimic *Sarmisagetusa*, afară poate dacă aș descoperi acolo vreo căldare cu bani de la Traian sau Marc Aurel.

Acestea spre odihna voastră, de la al vostru doritoriu și iubitoriu,

Georgie.

293

Sibii, 9 mai 1884

Iubitele mele!

Voi să vă mulțămesc prin acestea pentru felicitările trimise de onomastica mea, în care zi am fugit de acasă și m-am întors numai după ce au încetat toate vizitele. Îmi era jale ca să primesc numai eu singur, și cine să-mi facă serviciu? O babă de 64 de ani, care nici nu vede bine. Apoi aici nu este obicei a cinsti cu icre, șuncă, gelatină, colaci, rachi, vin, la care se cer garafe, pahare, castroane, farfurii, lingure, cuțite și furculițe, pinzeturi, serviete, apoi spălate și sparte. Foarte mulțămesc, la 72 de ani! Am primit și așa bilete cu duzinele și telegrame cîteva. Încă tot se mai află mulți români care mă iubesc.

În loc de ziua mea, avui alta foarte plăcută, în care adecă îmi făcură onoarea de a mă cerceta d-n. și doamna *Cloaje*. Vor fi mulți ani de cînd nu țin minte să fiu văzut o păreche atît de potrivită și plăcută. Am fost încîntat la vederea dîșilor. Amîndoi serioși și totuși veseli, așa cum îmi plac mie oamenii. Da' ce mai damă s-a făcut doamna *Cloaje*, în statura, în frumseța și în blîndațile mamei sale! Să trăiască, ca să ajungă a-și căsători nu numai fii și fiice, dară și nepoți și nepoate. Aceasta este binecuvîntarea ce le dă bătrînul *Georgie*, cu toată căldura inimii sale, cu care își iubește și pe membrii familiei sale.

De la Aurelia și de la Mărița am primit scrisori, ca și de la voi. Sunt și ei bine cu toții, iară de la Mihai din Hațeg, unde s-au mutat, îmi veni un butoiăș de vin.

Aș dori să primesc lada cu cărțile înainte de a se aduna la Sibii conferența cea nouă.

Vă salut și vă binecuvînt, al vostru iubitoriu,

Georgie.

294

Sibiu, 7 mai n. 1885

Iubitele mele!

Am primit biletele voastre de felicitare și vă mulțămesc. În aceeași zi îmi mai veniră din loc și din afară 21 bilete, 9 telegrame, 13 scrisori.

Dară altul este scopul acestei scrisori, pentru care nu cumva să puneți clopot la pisică. Eu cred așa că pînă la Rosalii va veni pe adresa Mariei Barit, pentru mine, de la Academie, o sumă oarecare de bani. Ar trebui să vie cu totul 2 500 lei [oi], dară nu știu bine, destul că banii vor veni fie suma întreagă sau mai mică. Voi să o schimbați întreagă cu florini. Din suma toată 100 fl. v. a. să o ia Victoria pe sama ei. Toată cealaltă sumă să o păstrați în lada neagră pînă ce voi veni eu la voi de Rosalii, pe 3 zile, cînd am să fac dispozițiunile necesare. Pînă atunci trîmit 20 fl. ca să-i aibă mama voastră pe acestea 2 săptămîni.

Cele două scrisori ale Aureliei către Victoria le aflai cu totul pe neașteptate, puse fără știrea mea într-o carte unguerească ce luasem cu mine. Nu știu care din voi a îngrijit așa bine de ele.

Văz că Mihail și Octavia nu mai vin la Sibii. Ei bine, am să merg eu la voi, și după aceea la Orăștia—Hațeg.

Al vostru iubitoriu,

Georgie.

295

Gherla, 30 aug. n. 1885

Iubitele mele!

Eu am sosit aici alaltăieri deminează, adevă vineri. Nu cunoscusem acest oraș în majoritate armenesc. Este mic, abia de 5 mii suflete, însă mai frumos decît toate celelalte orașele magiare: case zidite foarte solid și împărțite prea potrivit, cu scări de peatră. Partea cea mai mare de locuitori fac comerciu. Eu mă aflu în cvartir anume [la] Negruțiu, cu toată comoditatea, căci este numai el cu bătrîna. Suntem vecini cu d-n. Bologa. Lucrările ne merg foarte regulat. Ieri ni se dete prinț la 165 persoane. Seara fu concert, de care se mirară și magiarii de unde au răsărit în partea aceasta atîți diletanți români,

291

a-căror producțiune i-a uimit. O fetiță, Valeria, ca de 15 ani, nepoata unui preot, a declămat o poezie ca orice actriță germană sau franceză, cu sentiment și antuziasm, iară Ana Pop a surprins pe toți, atit ca cîntăreață cit și cu violina. Iată urmările începuturilor făcute de mine cu tinerimea din Brașov, înainte cu zeci de ani, semințele aruncate răsar pretotindeni în țară. D-n. dr. Rațiu de la Turda și soția sa încă este aici. Doamna Beatrix Temeșvari salută pe conșcolarele sale Octavia și Mărița. Femeie frumoasă, are trei prunci prea frumoși, precum nu se prea văd la armeni. Bărbatu-său este căpitan de poliție.

Despre alte lucruri familiare vă voi putea scrie numai de la Turda.
Al vostru iubitoriu,

Georgie.

(1881) (Scrisorile lui George Bariț către soția sa Maria și fiica Victoria Iuga se găsesc la Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 5.)

VII

CĂTRE MARIA BONTESCU

(1880)

296

Sibii, 16 sept. 1880

Iubita mea fiică Mărița!

Am văzut frumoasa ta scrisoare adresată fratelui vostru Ieronim. Încît o parte din aceea mă privește pe mine, răspund mamei voastre în următoarele.

Dacă provocarea pentru 19 fl. nu mi-ați trimis-o în original, eu nu poci gici altă pretensiune asupra mătușei voastre decît numai contribuțiunea pe casă, pentru că eu în cele 4 săptămîni cit am stat la Brașov am regulat mîi toate plățile pentru dinsa, iară darea se plătește pe cite 1/4 de an. Dară și din aceea plătisem cam așa, ca să fiu odihnit pînă cătră octobre. Cărticica ei de dare se pierduse destul de prosteste, eu îmi aduc aminte că am cumpărat alta și am făcut să se treacă în ea tot ce se plătise, apoi am dat-o în grija Victoriei. Căutați, că o veți afla în coastănul meu deasupra. Uitați-vă la anul 1880. Dacă nu înțelegeți secătura unjurească din provocare, rugați pe d-n. Mărgineanu ori pe d-n. Neagoe ca să binevoiască a vă explica. Numai în caz de a se cere darea împărâtească, să meargă cineva cu cărticica și să plătească a conto 10 fl. din suma de v. a. fl. 30 ce vă alătur acilea pentru speșele curente. Orice altă pretensiune ar fi, să nu plătiți pînă nu vă veți informa exact, că se poate întimpla ușor ca să fie vreo altă blăstămăție.

Eu cu Olescher regulasem tot pînă în luna august, apoi am lăsat ca să încheie cu el Victoria contractul și să înceapă a plăti pe fiecare lună înainte. A fost, ce e drept, vorba ca să regulăm și curtea, scursoarea apei. Eu însă trebuie să văz mai întîi planul, preliminarul de spese, fără care nu e permis a mai cheltui, că mă vor trage la răspundere. Pînă atunci să plătească pe lună, că nu se va speti, dacă-și va sotiți și din lunile viitoare speșele regulărei. Scurt, să-mi arate cît va costa.

Pachetul cu albiturile l-am primit. Aveam lipsă de ele.

Tu faci bine să rămii una lună de zile la noi. Rogu-te însă, Mărițe, nu lăsa pe băiat să se apropie de alți băieți străini, ca nu cumva să aibă vreunul differitis. Nu lăsa nici să-l sărute. Înțeles-ai? Să se joace acoloa acasă, că e loc destul de larg.

M-am bucurat că Victoriei îi place în București. O, de i-ar ajuta bunul D-zeu!

Eu vreau să măergă Ieronim la voi pe cules, numai veți fi prea mulți deodată, apoi nu știu, avea-voi bani mai mulți pe atunci, ca să-i poți da de drum?

Vă aștept răspunsul. Să-mi scrie și Octavia. Vă sărut pe toți dulce, al vostru părinte doritoriu.

Georgie.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 2.)

¹ Soția avocatului Mihai Bontescu din Hațeg, fiica mai mică a lui Bariț.

VIII

CĂTRE SOȚIA SA MARIA

(1885)

297

București, 16/28 mart, 1885

Iubită nevastă!

Alaltăieri, joi în 26, am pus pe adresa ta la poștă, în scrisoare acoperită cu sigile, v. a. f. 55, arătînd totodată cum să împărțiți acei bani, și anume să cumpărați Măriței de 30 fl. ce v-am zis, iară 15 fl. să trimiteți Aureliei, că de Paști nu are nimic. Știți ce s-a întîmplat? În ora aceasta mi s-a întors scrisoarea cu bani, refuzată fiind de către poșta ungurească, care zice că sigilele nu sunt puse bine. Batjocură blăstămată! Preste 4 zile voi aduce eu banii. Voi însă trimiteți pînă atunci Aureliei 15 fl. de unde-o veți avea, și eu îi voi pune la loc.

Georgie

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 1.)

IX

CĂTRE GEORGE IUGA¹

(1889)

296

Sibiu, 3 sept. 1889

Iubitul meu nepot!

Scrisoarea ta din 31 august, primită ieri în 2 sept[embrie], însoțită de inventariu și de o notiță, în vederea înrejurărilor noastre actuale și a strămutărilor care se fac în familiile noastre, îmi ușoară una din grijile mele numeroase.

Relativ la obiectele coprinse în inventariu², deși puține foarte în comparațiune cu ale bogaților pământului, totuși fiind prea felurite, nu-mi era tocma ușor a le clasifica așa ca să nu comit vreo eroare în o parte sau alta. Ca să le transport la Sibiu nici vorbă nu poate să fie. Trei odăi locuite aici de mine cu unchiu-tău sunt aproape pline, încît abia mai este loc pentru alte mobili. Chiar să am cvartir mai mare, trebuințele mele sunt foarte simple, ca să tac că stau gata în fiecare oară ca la etatea mea înaintată să le las și pe acestea de aici în proprietatea chironomilor mei.

Din alăturata clasificațiune veți cunoaște voința mea și oareșcum planul de împărțirea și respective trimiterea și încoace a unor obiecte. Știu bine că nici mamă-ta nu va fi în stare de a executa toate punctele așa precum le-am specificat eu, dară buna ta surioară și foarte îndemnatul și bravul său bărbat vor executa succesive pe toate, căci eu din partea mea nu am de nimic trebuință imperioasă. Doresc numai ca nimic să nu stea în calea chirișului Daday, și expedițiunea obiectelor cerute de mine să nu se amîne pînă în iarnă, ci circa în vreo 5—6 săptămîni să le poci avea aici.

Mă bucur foarte că și s-au vorbit acea bursă frumoasă, cea mai mare din cîte se dau în această țară la toate confesiunile. Nu prea căuta la condițiuni, ci primește cu mulțămîță, căci este mare numărul concurenților din toate părțile. Apoi în viitoriu nu poate să pătrundă nimeni, iară funcțiunea de profesor în Brașov este în zilele noastre una din cele mai onorifice și mai căutate.

Încît pentru spargerea păretelui pentru o ușă la casele Nr 406, eu încă de la Paști mă învoisem și nu așa de mult am încuviințat a doua oară prin scrisoarea mea. Deci să se acorde nesmintit acea lucrare cu vreun meșter de treabă. Spesele acelei schimbări se vor coperi în parte din rata primă a chiriei, de 35 fl., din care Daday are să mai plătească 23 fl. v. a. pe trimestrul oct[ombrie]—nov[embrie]—dec[embrie]. Preț cit nu se va ajunge, voi trimite eu bani de aici în 1 octobrie n[ou]. Nu cumva voi ați făcut cu Daday învoială ca arvuna de 10 fl. să rămîie arvună pînă la finea anului? În cazul acesta el va avea să numere chiria întreagă pe trimestru. Fie cum va fi, lucrarea se va plăti.

Fiindcă vin mai multe obiecte la vînzare, prețul să-l puneți voi cu mama voastră, care se pricepe bine la de acestea, dară moderat, nimic să nu exagerăm, ce se poate, ce nu, va mai fi loc și în mod pînă la ocaziuni mai bune.

Fiindcă voi veți pleca, să nu uitați a regula socoteala și cu librariul Ciurcu, atît despre cite dicționare va mai fi vindut, cît și pentru cele exemplare din *Istoria Transilvaniei* primite de la mine de-a dreptul. Îl veți mai întreba dacă voiește să mai oprească citeva dicționare ungurești! Cînd le-ar lua comp-tant, i le-aș lăsa numai cu 2 fl. v. a. preț fix, însă cu condițiune ca el să vinză studenților numai cu 2 f. 50. Dacă nu va vrea, atunci tot să opriți vreo 10—15 exempl. din care Arsenie să dea studenților cu cite 2 fl. v. a., rabat 10%.

Adeveresc primirea arvunei de 10 fl. v. a. Din contract remit numai un exemplariu, iară 1 îl remit. Văz că Daday l-a scris netimbrat. Vază el, dacă-l vor apuca finanții.

Cu acestea sunt al vostru părinte iubitoriu,

Georgie.

Anează [I]

*Inventariu despre obiectele ce le are d-l. George Bariț, în casa sa proprie de sub n-rii 402 și 406 în Brașov*³

A. Sub N^{ro} 402

1. O bibliotecă (în salon) *
 2. Un scriitor (în dormitoare)
 3. O masă (în entree)
 4. 4 scaune
 5. Un călindar de părete
 6. O icoană
 7. O candelă *
 8. 2 chipuri
 9. Un pat (în odăiță)
 10. Un casten
 11. Un spălător (Wasch Kasten)
 12. O canapea (Ieronim)⁴
 13. 2 scaune *
 14. O măsuță de nuc
 15. Așternut de pat: 2 saltele de păr de cal, 4 perini și o plăpomă *
 16. O perină de divan *
 17. Un covor de pat
 18. Două covoare turcești
 19. Patru tablouri
 20. În cămară citeva obiecte pentru serviciu în bucătărie
 21. (În bucătărie). Un pat pentru servitoare.
 22. Un orologiu de părete cu pendul
 23. Un dulap
 24. O masă
 25. Două perini
 26. Un țol
 27. Un Strohsaak (saltea)
 28. Două ciarciafuri
 29. (În pivniță). Un mângălău
 30. O putină
 31. Două lăzi pentru făină
 32. Ciubăre
- B. sub N^{ro} 406

33. O icoană a Sfintei Marii
34. O canapea (Ieronim)
35. Două foteluri
36. Două oglinzi
37. Două șifonere
38. Două pături
39. O ladă de fier
40. 6 scaune cu croșeturi. I[eronim]
41. 6 scaune îmbrăcate cu piele *
42. O oglindă
43. Un șifoner cu cărți. I[eronim]
44. O ladă verde
45. Alte două lăzi
46. O icoană sf[ântă] și alte chipuri
47. Un stelagiu
48. Un taler de poame
49. 12 talere de poame
50. 4 sticle de vin a 1 l.
51. O farfurie vinătă
52. Două farfurii micițe
53. 8 farfurii cu desemn negru
54. 11 farfurii de cafea cu marginea aurită
55. 4 filigene cu margine aurită. I[eronim]
56. 6 filigene de cafea albastre
57. 3 castroane de friptură
58. 2 castroane de fiertură
59. 2 apărători de sobă
60. 2 feșnice de porțelan
61. Un taler pentru cărți de vizită. I[eronim]
62. 7 feșnice de metal *
63. Două feșnice de aramă *
64. Două coperți vechi de pat *
65. O pinzătură de lină *
66. Perdele lungi la trei ferestri
67. Perdele scurte la două ferestri
68. 8 fețe de perină *
69. 4 pisele de dulceață
70. 2 tave
71. 8 pahare de dulceață
72. 6 pahare de apă *
73. 10 păhăruțe de sticlă pentru liqueur. I[eronim]
74. Un ulcioraș de apă
75. O tavă roșie și una galbenă, vechi. I[eronim] *
Argintăria din ladă este însemnată în catastif.
76. O ladă (în pod) cu fierărie veche
77. O ladă (în pod) cu forme de colaci
Precum și alte lucruri mai mărunte.
78. O ladă cu vestminte *

Brașov, 31 aug. 1889 ⁵

Planul de împărțire, respective trimitere la Sibii, sau dăruire, sau și vindere a mobililor și altor obiecte ale mele cîte se află în Brașov și sunt specificate în inventariul compus de nepotul meu Georgie C. Iuga în 31 aug. 1889.

1 Să mi se trimită la Sibii toate cărțile mele și orice hirtie așezate în biblioteca din salon, cu exacta separare a cărților voastre.

Însuși acel dulap de bibliotecă din salon i-l dăruiesc nepotului meu G. C. Iuga, și pînă la terminarea studiilor îl las în grija cumnatului⁷ său.

2 Toate mobilele din odăița cea mică să rămîie în statu quo, spre a le folosi fie-mea Victoria cînd va veni la fiică-sa, ori și eu cînd aș mai sta vreo zi la Brașov.

Numai din așternutul de pat să mi se trimită 1 mădrată, 2 perini cu fețele lor, două coperte albe din casten, 1 covor turcesc și unele ștergare, cum și alte albituri tot din casten, pe cari voi să le dau unei rudenii nefericite.

3 Toate obiectele din cămară de victualii și din bucătărie, adecă cele conscrise de la Nr. 20 pînă inclusive la 28 le las și dau nepoatei mele Virginia.

4 Lada de fier cu tot ce se află în aceea și cu documentele și alte hirtii din castenul străvechi să mi se trimită încoace, după ce Victoria va fi scos din ea ce este al ei.

În lada neagră să se alătore 4 feșnice de metal și 1 tavă care va putea să încapă deasupra.

5 În lăzile goale din căscioare să se așeze cărțile din șifonieru și din dulap. Cu acelea, însă, s-au amestecat multe de ale voastre. Să le separați și numai pe ale mele să le înaintați încoace, așezate în lăzi nu prea mari.

6 Mobilele renovate de Victoria cu 50 fl. spese au să rămîie proprietatea ei.

7 Din tablouri să-mi trimitați pe membrii Academiei și scena de pre Columna lui Traian, iară G. Bariț să-l dați fiicei mele Octaviei și o română cu pruncul nepoatei mele Virginiei.

8 Din toate celelalte obiecte, precum: mobili de orice calitate, icoane sacre, filigene, sticlării, castroane, tave etc. să-și aleagă surorile Victoria și Octavia oricîte vor avea ele voie, spre care scop îi scriu și [Victoriei — n.n.s.], dară voi să-i trimitați una copie din inventariu și din acest conspect, spre a se informa pe deplin.

9 Toate celelalte obiecte, de orice natură, cîte nu le trebuie lor, să se facă de vînzare, pentru ca după puțină să coperim din acelea spesele transportului la Sibii, să facem și oareșcare parte la celelalte două surori.

Sibii, 3 sept. n. 1889

G. Bariț.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 8.)

¹ Nepot de fiică al lui George Bariț, fiul Victoriei și al lui Constantin Iuga.

² Vezi în continuarea textului, Anexa I.

³ Inventar întocmit de George Iuga.

* Inventarul poartă pe verso următorul proces-verbal al unei comisii întrunite după moartea lui Bariț: „Astăzi în 18 iunie 1893 am constatat că obiectele numite în acest inventar și semnate de noi cu cerusă roșie există și se află în localitățile caselor Nr 402 și 406, iară cele neînsemnate nu se află aci. Brașov, în ziua de sus. *Victoria de Iuga născută Georgie Bariț — Mihail Bontescu — Petru Nemeș notar publ[ic] reg[esc]*“.

Mihail Bontescu era ginerele lui George Bariț, soțul fiicei mai mici Maria. Obiectele însem-

nate în original cu roșu sînt majoritatea zdrobitoare. Noi însemnăm aici cu o steluță pe cele care nu se mai găseau la locul lor în 1893.

⁴ În dreptul unora dintre obiecte Bariț a notat cu creion roșu numele fiului său Ieronim, întreg sau cu inițială, hotărînd astfel viitorul proprietar. Aceste poziții sînt culese cu litere *cursive*.

⁵ Datarea este de mîna lui Bariț. Tot el adnotează documentul: „2 sept. 1889. Inventariu al mobililor din Brașov, compus de fiie-mea [sic]“.

X

SCRISORI NEDATE CĂTRE VICTORIA IUGA

299

Victoria tatii !

Răspunsul alăturat ce-ți fac pentru bărbatul tău este compus înadins așa, ca tu să-l pui în original sub cuvertă, dacă se poate îndată în zioa primirei fără a-ți mai pierde timpul cu alte informațiuni. Trebuie să fie vreo cauză pentru care ei întrebă după mine. Numai Leon de nu mi-ar fi mai făcut vreo scirbă mare, precum îmi făcu din nou fiica lui Octavie, care iarăși s-a dus dracului de la tată-său și iarăși a mers la Sibii ca să mă aflu pe mine, pre cînd eu eram la Brașov, apoi neaflîndu-mă a fugit la Cohalm, la un alt unchi al său, armean bancrot, de unde mi-a scris la Gherla. Năcăjit cum eram, le-am dat o lecțiune, ei și tată-său, ca să nu mă uite niciodată. Mie mi se pare că acea fată suferă de histerie femeiască împreună cu nebunie, de care mai suferă și altele. Dacă s-ar mărita, doară s-ar mai astîmpăra. Am trecut pe la nepoatele mele, fiice ale frate-meu, cite se află în viață și am simțit bucurie mare văzînd ce bine trăiesc cu bărbații și cît sunt de cuminte, harnice și în tot înțelesul *curate*. Cea mai mare, Susana lui Medan, archivariu în Turda, are numai o fată mare, iară locuința ei curată și elegantă ca un salon. Iustina lui Popessu de la Juc (locul nașterii mele), cunoscută ție din 1862, are 2 feciori și 3 fete, însă cea mai mare, măritată de 2 ani în etate numai de 16 ani, o aflai cu o fetiță în brațe. Ea este preoteasă în locul mamei mele. Aceasta și a doua soră, de 14 ani, mi se păzură de o frumuseță extraordinară, ambe numai cevași brunete, dară ochi negri strălucitori și sprincene îmbinate negre și dese, forma feței nu tocma ovală, ci cam ca a Octaviei, dară mai plină. Purtarea cea mai modestă ce se poate aștepta de la ființe tinere. Fratele lor mai mare, de ani 20, *eminens primus* în Cluș cu testimoniu strălucit de maturitate, voiește să studieze medicina. Maria lui protopopu Sim[ion] Pop are și ea 4 prunci, doi la școală, învață foarte bine. Mai în scurt, cei mai mulți nepoți ai mei în linie directă și în cea laterală din Brașov, Orăștie, Hațeg, Juc, Turda, Luna învață bine și au purtare morală frumoasă. Numai văduva Reghina trage cam rău cu cei patru ai săi cîți i-au mai rămas în viață, feciori și fată.

Eu, apucat din toate părțile, tras și dus la prînzuri și cini de cătră amici și cunoscuți, nelăsîndu-mă niciodată la hotel ca să poci scrie cite o epistolă

în liniște, n-am fost în stare a vă scrie nici măcar despre întrebuințarea banilor ce v-am lăsat. Și chiar acum vă zic atita că din acea sută de la filiala „Albinei“ mamă-ta să-ți dea 25 fl. ție, iară cealaltă sumă întreagă să o ție pentru sine. Suma de pre 50 exempl[are] pe care aveți să o primiți în octobre de la N. Ciurcu, pe 50 exempl[are], să o împărțiți în trei, așa ca Aureliei să-i trimiteti 25 fl. iară cealaltă sumă să o faceți drept în două, mamă-ta și tu, că eu nu vă mai poci trimite pină în decembrie. Mamă-ta zicea că are să plătească 20 fl. la boltă. I-a plătit? Să nu rămie dătoare.

Biblioteca s-a regulat în căscioară?

Am fost și la Deva. Preoteasa, viitoaria cuscră a cocoanei Carolinei, o lăudă pe aceasta că e voinică. Preoteasa mă oprea cu multă dragoste la cină, dară apucasem a-mi da parola doamnei Elena Hossu n[ăscută] G. Pop, care era să fie nora mea și de care-mi pare rău. Femeie mică, constituțiune delicată ca a ta și a Aureliei, dară frumoasă, blindă, foarte inteligentă și, ceea ce m-a pus la mirare, avînd o femeie, cit fată cit bucătăreasă, a improvizat un prînz și de seară o cină la care a invitat în onoarea mea pe protopop, preot și doi advocați. Orice grafi răsfățați ar fi trebuit să-i laude bucatele, nu prea multe dară gătite cu gust excelent.

Despre familia drăgălașă a Măriței noastre să vă scrie ea și Aurelia, că eu trebuie să plec.

Ceea ce-ți scriu ție aici, fie și pentru fiica mea iubită Octavia, ca și cum i le-aș fi scris și ei, afară de trebile academice, de care pe voi nu are să vă prea doară capul.

Eu pe la oct[ombrie] voi fi în Sibii, dară lumea nu are să știe de aceasta. Dacă s-ar întreba cineva, voi să nu știți nimic.

Vă sărut și binecuvînt al vostru iubitoriu,

Georgie.

¹ Vezi și supra, IV și VI.

*Billet de correspondance*¹

Iubita mea fiică!

Bărbatul tău fiind ocupat, încheierea socotelor și cu alte afaceri economice ale Academiei, nu poate să-ți scrie astă dată. Îți trimite însă prin mine suma de v. a. fl. 50, în socoteala casei, după cum știți voi că v-ați învoit, pină la o schimbare totală a stărei actuale care, așa cum este ea, nicidecum nu poate dura îndelungat fără compromisiune grea, decît numai pină va merge Georgie la o universitate undeva.

Georgie.

¹ Tipărit.

Oradea Mare, 12 oct. n.

Scumpa mea fiică!

Eu mă aflu aici de 8 zile, unde am lucrat cu mare sporiu în studiile mele. Prea sfinția sa episcopul Mihail Pavel binevoi a-mi pune la dispozițiune multime de documente și o bibliotecă mare. Preste 5 zile voi pleca la Aurelia.

Scopul acestei scrisori este mai întâi ca să aflați voi că eu mă aflu bine, apoi ca să vă cer să-mi scrieți tu îndată, sub adresa Aureliei, dacă, în sensul scrisoarei mele de dăunăzi, a venit ceva de la Coste și respective de la Academia sau nu a venit, ca eu să mai poci regula înainte de a pleca de la Aurelia și de la Mărița. În ziua în care plecasem eu de la Sibii, ginerele Bontescu fusese la mine. De nu a venit nimic de la Academie, scrie lui Costi să arate cauza netrimiterii.

Al vostru iubitoriu părinte,

Georgie

Iubita mea fiică

Dacă a venit bărbatu-tău, să-i dai alăturatele scrisori îndată. Dacă nu a venit, să i le trimiți în ziua în care le vei fi primit, cu poșta la București. Citește-le (*nur für dich*), apoi le trimite. De cumva cele trei mii nu-mi vor veni de-a dreptul mie, ci vor întârzia și vor veni la voi pe adresa mamei voastre, atunci să-i păstrați bine pînă la venirea mea în Brașov la voi. Să scoți numai tu pentru tine 300 lei noi, pentru casă 100 l. n. și Aureliei să-i trimiți tot 100, adecă, schimbați, 45 fl. rotund. Adecă să scoateți cu totul 500 l. n., iară 2 500 rămîn la voi, păstrați cu grijă. Pînă atunci, încă poimîne mai trimit eu ceva bani de aici, pentru spele curente.

Șapte zile numărate de astăzi mai poci primi aici pe loc răspuns de la voi.

Ai luat studenți?

Al vostru iubitoriu,

Georgie.

Buc. 17/29 nov.

Iubita mea fiică!

Nici mîine, vineri, nu poci să merg acasă. Mă mai opriră pe 2 zile aici. Într-aceea îți mai ciștigai ție lei n[oi] 80. Puțini, dară tot buni. Ai primit pe cei 95 l[ei] de la Sibii? Aveți pațiență!

Scrie tu de acoloa lui Ieronim, pe o carte de coresp[ondență], numai atita:

„Tata nu poate pleca mîine, duminică, și poate luni va fi la voi. L-au mai ținut acolo 2 zile“.

Alt, nimic.

Al vostru iubitoriu,

Georgie.

304

Ieri ¹, grăbindu-mă, am uitat să-ți scriu despre *Rom. revue*, pentru care ți se cer 8 fl. etc. Să nu plătești nimic. Eu am dat la fondul celui ziaru 50 fl. pe 10 ani înainte. Am să le scriu eu și să reglez de aici, fiindcă și mie îmi trimite 1 ex[emplar]. Scurt, nu-i aibi grija!

Nepoata de la Cimpina, despre care-i scriam Octaviei, nu vine, pentru că la școala nouă de la Abrud a fost aleasă alta din multele concurente cite s-au prezentat cu atestatele lor. Abia s-a dat un bold pentru școala de fete, și iată că se află cite 10—15 concurente ca directoare, profesoare, guvernante. Li se cere însă ca să fie depus examen bun din cursul pedagogiei și să cunoască bine limba magiară. Altmintrea cad.

¹ E o carte poștală trimisă din Sibiu. Pe ștampila de sosire de la Brașov se poate citi doar: „Aug. 19“.

305

.....
... acest termin juridic, *colateral*, adecă rudenii din lături, din frați și surori din nepoțime de frați și surori, iară despre rudenii *descendente, directe*, născute din coapsele lui, fii, fiice, nepoți și nepoate de fii și fiice, pină la infinit, a tăcut, căci cum v-am spus de atitea ori, nu a crezut că-i va trăi unicul băiat. Vezi acum: eforia nu explică testamentul așa cum l-a cugetat I. Iuga, ci îl ia în sens și că rudenile descendente au drept la fundațiunile și donațiunile lui. Se uită însă la etate și zic: „O fetișoară este mai mare de ani decit cealaltă“. Ar fi foarte rău și trist cînd ei s-ar fi ținut ca orbul de gard de fatalul termin, *colateral*, căci atunci putea zice că nepoții din linia dreaptă (*die Enkel*) n-au drept, ci numai din linia colaterală (*Neffen, Nichten*).

Nu mai poci scrie, că mă cheamă.

Kir Iordan a fost la mine.

Vă sărut pe toți și toate,¹

Georgie.

¹ Fragment dintr-o scrisoare.

Cu nr. 46 am încheiat *Observatoriul* pentru totdeauna, dară tocma prin această încheiere s-au produs alte ocupațiuni foarte urgente pe 1 lună de zile, și anume: scoaterea cauțiunei de 3 000 f., pentru care trebuia să scriem la ministeriu ca să dea dezlegare, arătare în *scris* la tribunal că am încheiat și închinăm, scoaterea de restante pe unde creditasem, apoi regularea socotelilor cu tipograful cum și cu librăria, la care s-au fost adunat, spre mirarea mea, în atîția ani, 2 400 exemplarie de cărți și broșure, care sunt proprietatea mea, și fiindcă Krafft vrea să desfacă librăria, să văz ce am să fac cu atitea cărți, care toate-mi sunt de vânzare.

Acestea sunt totodată cauzele pentru care eu nu poci să răspund la scri-soarea ta din 25 iuniu așa cum aş dori eu, spre liniștirea ta, cu excepțiune de un singur punct, adevă cerbicoasa tăcere a lui Costea și netrimiteria de bani fiului său, chiar și cu periclul de a-și pierde acesta condițiunea la librariul. Dacă el va face așa și cu banii mei, apoi eu nici nu voi putea veni la voi. Am să-i scriu poimîine.

Georgie.

[Adresa:] D. doamnei Victoria C. Iuga în Brassó, strada Catarina 402.

¹ Carte poștală din vara anului 1885, databilă după închiderea ziarului *Observa-criul*. E trimisă din Sibiu, după ștampila poștei: „Nagy-Szeben“ (restul este ilizibil). (Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 6.)

XI

SCRISORI NEDATATE CĂTRE CONSTANTIN IUGA

Dacă Victoria mai are zdramțe, să i se dea acestui om ca să încarce, și acelea să i se plătească Victoriei din prețul hirtiei, iară restul banilor să se trimită la Zernești, căci de nu va plăti Ieronim anume la Tikatsch, acesta cade din postul lui, după ce în adevăr el a călcat poruncile mai marilor săi, cînd a mai creditat pe fabrică și pe oricine.

Dară și altmintrea să judecăm cu singe rece care rău este mai mare: a înceta îndată de astăzi cu lucrarea, sau a continua înțelepțește, cu cea mai strînsă economie, cel puțin 1 lună socotită de astăzi, ca să mai luăm bani și să ne mai ușorăm cit de puțin? De altmintrea, vom fi siliți să încetăm fără voia noastră, din cauza sitei. Dară eu o voi aduce și pe aceea, pe răspunderea mea, cu banii de mîine sau poimîine.

G.B.

Episcopul mi-a răspuns. S-a lăpădat *definitiv* de drepturile sale comembru¹.

¹ Fragment dintr-o scrisoare.

.....

La scrisoarea din 24 sept[embrie], ce cuprinde cazul cu familia Bucur Pop, nu-ți poci da nici un răspuns. L-aș da foarte pe scurt dacă aș avea de unde încasa iute 300 #, dară și ce ar fi, puțin, trebuie să coperim aici.

Trăznitul de Henric Labes, impresurat de alți nemți, se împacă cu frațe-său, rămaseră iară tovarăși, apoi fiindu-i rușine să mai dea față, îmi trimise pe Ștefan ca să-mi spună că pierde arvuna și se retrage.

Cu Slama am cele mai mari neplăceri. Ne trage în judecată căci reparăm. Scopul său este să rupă din chiria ce plătise. Astăzi, mâine se va mai alege. Ce rău că nu se află contractul! Am pus țidulă nouă pe ușă.

Tipograful Mănescu ne luă casele. I le voi da numai dacă voi afla curind pe altele, pentru că, în fine, eu tot nu mai poci șede a aici pe atita cheltuială, mai ales că la nov[embrie] iarăși trebuie să mă întorc ¹.

¹ Fragment dintr-o scrisoare.

.....

Din cărticica *Georgie Barițiu*, pe carea unii prietini o tipăriră anonim, cu spusele lor, fără ca să-mi spună mie, îmi dăruiră și mie 25 ex[emplare]: 1 ex. să-l ții pentru d-ta, 1 să-l dai d-lui Th. Frincu și 1 la d-n. Nicolae Den-sușianu.

La München am scris scurt, însă foarte serios. Victoriei i-am zis să vie acasă în țara sa.

Sunt foarte supărat că, după știrile dese pe care le primesc de la Orăștie, Aurelia este în pericol de moarte, tot bolnavă de mai multe săptămîni, acum iarăși geme în așternut, slăbită cu totul. Apoi, lucru fatal, ziua cununiei aminată acum de 4 ori din diverse cauze, cînd o boală, cînd o absență. De alaltăieri aflu că, în fine, se vor cununa în 12/24 sept[embrie] ¹.

Idme.

¹ Scrisoare fragmentară, probabil din 1892.

Iubite Costi!

Senis veni iară să-i dau atestat, să se ducă. Eu îl oprii pe 1 lună și îi fixai plată 40 fl. (cu 5 mai puțin), iară oarele, de la 5 d[imineața] la 7 seara. S-a învoit bucuros. Dară ceva pentru păzit. Ar fi foarte mulțumit cu 10 f.

c. v. a. și ar lăsa mai jos, numai să-i dai atîta. Dacă poți, dă-i 10 f. c., nu mai mult, dacă nu, să-mi scrii să fac eu de undeva.

G.B.

Fogarascher nu vrea să știe de arendă, ca să ia de acolo. Trebuie să vorbim cu Sofrono.

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 8.)

XII

CUPOANE POȘTALE CU BANII TRIMIȘI FAMILIEI¹

(1878—1890)

311

Nagyszeben, 4.2.78²

160 frt.

Veți urma cu această sumă conform înțelegerii avute cu Römer și după scrisoarea mea.

Georg Bariț,

Reispergasse 7³.

¹ Publicăm în cele ce urmează un număr de cupoane poștale despre banii pe care George Bariț i-a trimis, prin ani, familiei. Ele nu oglindesc realitatea relațiilor de acest fel cu familia din Brașov, după mutarea în Sibiu la sfîrșitul anului 1877, căci de fapt a trimis mult mai mult. Acestea sînt cupoanele care, întîmplător, s-au păstrat. Cîrmepele din viața intimă a marelui ardelean, aceste aparent insignifiante chitanțe ajută totodată la reconstituirea peisajului social al epocii. După cunoștința noastră, la noi nu s-au mai publicat asemenea documente. Cifra de la început semnifică suma trimisă.

² Este textul de pe ștampila poștei din Sibiu. Ea corespunde ca dată exactă a expedierii. Specificarea este valabilă și pentru mandatele următoare.

³ Numele și adresa lui Bariț figurează în fruntea mandatului. Specificarea este valabilă și pentru cele următoare.

312

Nagyszeben, 13.10.79

35 frt.

Întoarceți și cetiți.

În 8 zile vă mai trimit. Fiind numai singur, nu vă poci scrie multe. Ieronim mai șede pînă în 25 oct[ombrie] la Hunedoara și Orăștia. Plătiți din

acești bani chiria, dară să-i spuneți cum că numai în ianuarie plătesc înainte. Și să caute pentru casele dinaintea chiriei care să dea mai mult pe alt an. Să îngrijească și de Maria Panaiot de la aprilie înainte, că eu nu mai pot îngriji de aici, trebuie să văz mereu de Aurelia. Despre voi nu mai știu nimic de 3 săptămîni. Numai de nu ați fi bolnave careva. Eu am noroc că sunt sănătos cum se cade. Dd. ep[iscop] Mețianu și Vasici sunt *aici!*...

G. Bariț.
în Sibii,

313

Nagyszeben 20.10.79

40 v. a. frt,

Scrisoarea Victoriei din 8 oct[ombrie] o am primit, alta mai de curînd nu. Ce se va fi făcut, nu pricep, că mie foarte rar îmi pierd scrisorile.

Din acești bani să plătiți îndată la d-n. Iekelius pentru asigurare și chitanțele să le îngrijiți ca și cum ar fi 2 000 f. c. Mai bine în cutia lăzei de fier, la cele 2 obligațiuni. Am scris lui Cîstea ca să vă trimită și de acolo, din abonam[ente]. În privința închirierii casei mici, capul să nu vă doară. Fiți odihniți. Cît mai curînd scriu Victoriei în această cauză și în a fondului.

Olescher ce au făcut?

Preste 10 zile voi mai trimite bani și pt. darea M[ariei] Panaiot.

George Bariț
Hermannstadt,

314

Nagyszeben 15.10.80.

40 frt.

Din scrisoarea Măriței de la 25 sept[embrie] și din alta a ei adresată lui Ieronim, aflai de la voi multe lucruri pe care doream să le știu. Din toate, m-a interesat întoarcerea Victoriei.

Din acești 40 fl. țineți pe sama casei fl. 25

La dare, îndată „ 10

Virginiei și lui Georgie, ca să învețe bine, să le cumpere de la mine cărți „ 5

40

Să-mi scrieți neapărat, prin cartă de corespondență, cel mult pînă duminică în 17, dacă pleacă și cînd pleacă Mărița, că am trebuința să știu, căci eu din 20 pînă în 24 nu voi fi în Sibii.

Să-mi însemnați și cum mai stăm cu Olescher.

Mă întrebați de prețul dicționarului ungiuresc. Legat tare costă 3 fl. 50 cr., numai broșurat 3 fl. Rabat dau librarilor 20%. Victoria știe aceste prețuri.

Georgie ¹.

¹ Semnătură normală. Numele din capul cuponului e ca la cele precedente: „Georgie Bariț, Sibii“.

315

Nagyszeben 29.10.80

20 frt.

De 2 săptămâni nu am altă ieșire de la voi, decît ceea ce binevoi să-mi scrie d-n. Simion, la care am și răspuns. Eram foarte îngrijorat din cauza boalei ce domnește acolo. Trimit acești bani spre a te desdăuna cu ei pe tine, pentru cît ai plătit la darea Mariei Panaiot, iară de cumva mamă-ta și-a întors acei bani din 50 fl. luați în rata a doua de la grădină, atunci tot să îți tu 10 f. c. din aceștia, pentru băieți. Știu că aveți lipsă de mai mult, dară Aurelia pleacă la Hunedoara, am trebuință să-i trimit. Apoi mie nu-mi intră sume mai mari numai pe la A[nul] Nou al nostru. Atunci veți primi mai mult. Pînă atunci, dară, să vă arate și de acolo vreun abonament.

George Bariț,
Sibii.

316

Nagyszeben 2.2.81

10 frt.

Cu alți bani ai mei au venit și pentru tine din capitală 1 napoleon d'or, pe care titlu trimit acilea. Am scris lui Costi ca prețul de la vreo 10 abonați vechi de acolo să-l trimită în primirea ta, din care 1/2 sunt ai tăi, 1/2 ai mamă-tei. Să-mi scrieți cînd se plătește restul de 50 fl. ai grădinei și dacă Olescher a plătit ceva sau încă nu, ca să mă știu regula eu aici.

Mi-ați trimis pinzături. Le știam eu bine cumpăra aici, bune și ieftine. *Nu vreu.* Eu aici sunt numai ca oaspet, exilat, singur, nu invit pe nimeni la masă. Hirtie am destulă.

George Bariț,
Sibii.

15 frt.

Am tot așteptat să-mi intre sume mai mari, dară din ce au intrat au mers la Orăștie, de la întoarcere din Hunedoara, 45 fl. Ieronim, cit au ținut carnavalul, nu s-au ajuns cu 50 fl. plată pe lună. La tipograf plății 780 fl., la datoria pe casa de la Orăștie 78 fl. etc. Vă trimit această sumușoară ca să nu suferiți lipsă citeva zile, pină ce voi căpăta bani mai mulțișori, ca să vi-i aduc eu în persoană îndată ce-mi vor intra, căci fără de aceia nu voi veni.

Pină atunci fiți pe pace.

Georgie Bariț,
Sibii, piața mică.

90 frt.

Cinci săptămîni de cînd am fost la Aurelia și Mărița, de la voi nu mai avem mici o știre alta, decît ce-mi scrise Mihail despre fericita scăpare a Octaviei și de la Coste că v-a trimis 50 franci. Nu știu cum ați ieșit cu cei 50 flor[ini], trimiși de aici în 22 mai, nici cit ați mai putut încăsa de la Olescher pe lunile cite mai era. Nici despre starea cauzei babei, cu comisiunea orfanală. Pină să primesc de la voi știri, vă trimit această sumă, din care să plătiți:

Chiria Carolinei, pe 3 luni trecute, dacă nu e plătită	fl. 25
Asecurățiunea Jeckel	fl. 28
Contribuțiune	fl. 10
Virginiei și [ui] Georgie	fl. 7
(premiu, după cum va afla scumpa lor mamă)	
Pe sama căsei	fl. 20
	<hr/>
	fl. 90

Dacă mă veți informa despre toate, la timp voi mai trimite pe sama căsei. Să-mi arătați și contul meu la boltă și cit costă viganul Aureliei. Noi suntem bine.

Georgie Bariț,
în Sibii.

Nagyszeben 22.5.81

50 frt.

Conform promisiunii făcute în răspunsul meu la scrisorile Victoriei din 15 ale l.c. vă trimit această sumă, ca să o aveți acolo pentru un caz de care vă temeți, ca să nu vă lipsească pentru spesele ce trebuie coperite îndată, cum clopote, preot etc. Știu bine că celelalte se cumpără gata mai ieftine de la institutu[1] funebru, dară 3—4 zile se dau și de acolo pe credit. Dacă acești bani nu vor trebui în 4 săptămâni pentru atinsul scop, atunci la 4 săptăm[âni] să dați din ei Carolinei 25 fl. chiria, pe *chitanție*. Restul, în ale căsei.

Preste puțin plec la Hunedoara-Orăștie, cam preste 6 zile. Să faceți Aureliei vigan pe Rosalii, de coloarea cum îți va scrie ea ție, Victoria, pe contul meu, și dacă ați încheiat socoteala laptelui, să-ți iei ce-ți trebuie de la boltă, cum ți-am zis, tot pe numele meu, ție și băiaților.

George Bariț
Sibii

320

Nagyszeben 17.1.81

75 frt.

Am primit scrisoarea Victoriei și a băieților din 14. Îi binecuvînt pe ai tăi și pe ai Octaviei, cu ambele mîini. Nici acuma nu vă poci răspunde. Din această sumă să plătiți la dare pe 1/4 de an 15 fl. La asigurantă cer 28 fl., la medic 10 fl., la Popovici 3 fl. Restul să-l împărțiți, mamă cu fiică, în două, la trebuințe. Celelalte conturi le voi plăti în postul Paștilor, cînd voi veni acasă. Pînă atunci am altele.

Noi suntem bine, sănătoși.

George Bariț
Sibii.

321

Nagyszeben 29.9.81

5 frt.

Prin scrisoarea ta din 26, m-ai liniștit. Voi și eu să vă liniștesc pre cit se poate, dară nu pe toți, că sunt oameni pe cari nici D-zeu nu-i împacă. M-am silit a trimite toate obiectele. Argintăria o am ținut înadins aici, sub incuie-toare bună, în interesul tău, pînă la altă ocaziune. În două lăzi le-am trimis cu poșta, mai scump dară mai sigur. Vei plăti chiria din acești 5 fl. cari sunt *numai ai tăi*. Înțeles-ai? Oamenii de la expozițiune au aflat că covorul merge mult mai bine în ladă decît pe sul. De la Efrosina rămăsese numai 1 cămeșă. Ale Octaviei sunt cu ale voastre. Ale cocoanei Hareti le-au trimis separat, cu ale altor cocoane. Covorul rău este ca și vîndut, dacă vrei să-l dai cu 90 fl. Covoară mari, scumpe, *nu* s-au vîndut nici unul.

Obiectele au întârziat, pleacă numai mine *de aici*.

G. Bariț.

322

Nagyszeben 13.10.81

50 frt.

Scrisoarea din 9 oct[ombrie] o am primit, de la Victoria, care i-a răspuns prea bine. Informa[țiuni] de la mine veți primi numai luni viitoare. Acuma nu poci. Până atunci las' să zbiere, că toate zbieretele aceleia am să le public în ziarul meu și în *Kr[onstädter] Z[eitun]g*. De aci încolo chiria se va plăti la comisiunea orfanală și voi face ca cu aceea să se încheie contractul. Tu, Victorio, intru nimic să nu te alterezi. Dară ce spirit necurat a dus pe verișoară la verișoară? Așa-i trebuie!

De aci să plățiți asigurarea la Jekel, restul pentru casă. Victoria va primi 6 de la Coste. I-am scris.

G. Bariț
Sibiu.

323

Nagyszeben 6.11.81

50 frt.

Astăzi 3 săptămîni, cînd eram să vă scriu, a venit la mine d. Manole, în afaceri care ne costară 2 1/2 oare. În altă duminică eram la Blaș, în alta veni la mine episcopul Popasu cu multă duiosie, și așa se trecură oare întregi. Eu numai duminică am timp de a scrie la familie. De alta, am așteptat, de la scrisoarea ta, Victorio, scrisoarea promisă de la d-n. Mărgineanu, cum și răspuns de la Costea din București. Nu-mi veni de la nici unul.

Vă trimit 50 fl., 25 fl., să-i dați d-lui Mărgineanu ca chirie pt. Carolina Ciurcu, pe lângă chitanță, 25 fl. pe sama casei. Cam pe la 15 nov[embrie] vei primi și [tu], Victorio, aconto pe covor.

De la *Olescher* [ați] încăsat?

324

Nagyszeben 29.12.81

34 fr.

Ca să ai la simbria fetei ș.a., trimit această sumă. Mai mult, numai pe anu nou, 1/13 ian[uarie]. Din acești bani 4 fl. sunt ai Victoriei pentru băia-

ții ei, cari se poartă așa de bine, să le cumpere ce va ști dinsa că au lipsă mai mare.

D-n. Diam[andi] Manole a prenumerat aici pe anul întreg, așa, să nu-i cereți banii. De la Casina română, dacă ați avea prin cine, ați putea încasa, cu chitanțe, de care aveți. Preste vreo 10 zile voi remite argintăriile Victoriei ș.a.

Ge. Bariț,
Sibii

325

Nagyszeben 11.6.82

20 frt.

Eu am ajuns acasă bine în 6 iun[ie], și am lăsat pe cele două familii ale noastre din Orăștie și Hunedoara sănătoase, afară de nepoata Victoria, pe care o prinseră iarăși frigurile și apoi iară o lăsară citva timp.

Trimit acești bani pînă voi mai cîștiga alții, că mă costă și drumul în 10 zile, am trebuit să las și în Orăștie, unde bătrînii nu mai pot ajuta cu nimic, nici măcar cu pîine neagră, și e păcat să nu ajutăm acea familie orfană, bună, ascultătoare, frumoșică, ca și ai Victoriei, învață bine, chiar și micul Alexandru. Aurelia se sacrifică pentru ei. Frumoși sunt și ai Măriței, și buni.

G. Bariț,
în Sibii,

326

Nagyszeben 25.6.82

75 frt.

Scrisoarea voastră din 20 iun[ie] o am primit. Să fie sigură Victoria că am să fac îndată miine spectacol în cauza expoziț[iunii] și sper că va fi satisfăcută. Aflați că chiar aici în loc s-au comis cîteva erori grosolane, din care cauză cocoanele mai de frunte n-au mers nici la împărțirea distincțiunilor, nici la serată. De aceea Ieronim, necăjit, le mustră în *Observ[atoriul]* nr. 15. N-are dreptate, eu însă-l lăsai în voie. De la Deva li s-au trimis cele mai multe înapoi, că au titulat pe babe domnișoare, pe fete doamne.

Peste 10 zile, după ce se vor porni abonații, veți primi parale mai multe. Din acești 15 fl., 5 să fie de premiu pentru Virginia și Georgie, cum vei ști tu, Victoria.

90 frt.

Această sumă aveți să o împărțiți așa:

Asecuranță	fl.	28
Lui Popovici aconto	"	10
Virginiei și Georgie, în dispoz[iția] mame-sei	"	10
Pentru casă	"	42

Nu vă poci scrie multe, dară să-mi mai scrieți voi. Ce știe Victoria de la Costi? Octavia plecat-a la Basna? Să-mi faceți cunoscut. După ce „Albina“ deschide filială acolo, lui Ieronim i se oferă post de căsariu, lângă Teohari, cu plată mai bună, poate 1000 fl. Nu vrea, îmi spuse că *urăște* Brașovul. Pre cînd voi veni la voi, Virginia să-mi facă o punguliță, *nu* elegantă, dară tricoloră, de tort tare, că toate mi s-au trențuit. Georgie să [dea] din pod lui Ciurcu 10 exempl[are] *Convențiunea comer[c]ială* în comision cu 25%. Prețul 8 cr. ș.a.

George Bariț.

25 frt.

Ca răspuns la scrisoarea voastră din 3/15 aug[ust], trimit, pre cît se poate, pînă la 10 sept[embrie]. După ce mă voi întoarce de la adunarea gener[ală] vă voi mai trimite, îndată. La bolte nu dați nimic pînă nu-mi veți arăta cît este, apoi pe 15 sept[embrie] voi trimite ce voi putea. La contribuțiune asemenea nu știu cît mai este, știu numai că în 2 mart[ie] am plătit 25 fl., în 12 apr[ilie] 10 fl. = 35 fl. Pare-mi-se că se plătise și înainte ceva. Să rugați pe d-n. Mărgineanu ca să sumeze după cărticică.

Pe Victoria să nu o incomodați cu nimic pe lume, nici 2 luni de zile. M-am temut eu demult, în tăcere, că ea nu va scăpa de o boală grea, după atîtea lupte sufletești care i-au preparat și slăbit trupul. Vă mai făcurăți și de cap cu reparături și sparturi. Ei îi trebuia puțin ca să răcească și să ostenească, ca să dea în acea boală cumplită. *Doi ani are să se păzească*. Înțelegeți?

George Bariț,
Sibii.

Nagyszeben 26. oct. 83

35 frt.

Sunt nespus de ocupat. Ieronim încă nu s-a întors. Cei 267 fl. încă nu i-am putut încăsa. Plățiți de aci nesimintit asecuranța, ca nu cumva să o pățim. Înainte de la nov[embrie] să o plătiți.

G. Bariț,
Sibii.

330

Nagyszeben 85. Maj. 7

20 frt.

Scrisoare urmează la altă adresă.

G. Bariț,
Sibii.

331

Nagyszeben 87. Jan. 3

18 frt.

Îți trimit banii pentru polița de asecuranță la Jeckelius. De vor lipsi cîțiva cruceri, ți-i voi întoarce. Am să plătesc și eu chiria pe 3 luni, servițiu, mîncare și — ceea ce nu aș fi crezut nici în ora morții — 200 fl. v.a. *dătorii străine*. Nu cumva să-i scrii!

Dară voi să trec iute de la lucru scirbos la altele mai plăcute și să mă mîngî cu împrejurarea că luaserăm inventariu după repausare și că purtăm socoteală curată acolo la Brașov.

D-n. consil[ier] B. mă luă la răspundere că de ce nu i-am spus eu niciodată că am un nepot eminent, care conduce și corul S. Niculae. El, adecă, este pasionat pentru muzica bisericească. I-am răspuns că mie nu-mi plăcuse niciodată a-mi lăuda pruncii și nepoții pînă nu mă conving că s-au copt bine și s-au ales ceva din ei. Apoi mă luă de scurt pentru casele lui Mihail, de ce nu i-am spus ce frumoase sunt acelea, mai departe că i-a căzut foarte bine că a putut intra îndată la Octavia, fără scuze ca pe airea, din cauza toaletei, în fine că voi ambele nu v-ați sulemenit.

George Bariț,
Sibii.

Nagyszeben 87. Feb. 2

20 frt.

Aici trimit această sumușoară, pentru ca să o ai foarte de timpuriu la contribuțiunea casei, pină nu se îmbulzește lume multă ca să fie cineva silit a pierde așteptînd cu oarele, și așa să avem odihnă pe 1/4 pină la 15 mai. Fiînd unele locuințe goale și la mine și la tine, vom îngriji, firește, ca să ni se scadă din dare. Văz că lumea se teme pretotindenii de încvartirări silite. Să fim la toate știrile de această natură cu luare-aminte. De la Mărița veți fi primit știrea că a scăpat bine. Bărbatu-său își laudă în cuvinte alese atît pe nevastă cit și pe fetița mică, care lui i se pare ca și cum ar fi ca și cealaltă de cuminte. Ce omul lui D-zeu!

Vei fi primit și scrisoarea mea a doua.

Georgie Bariț,
Sibii.

Nagyszeben 87. Feb. 18

20 frt.

Scrisorile noastre iară s-au încrucișat. Cred că vei fi primit și tu scrisoarea mea din 16, ca răspuns la a ta din 14. Eu am pe a ta din 18 și răspund la ea cum vezi. *Fur die schneidige Brunette und fir die schuchterne Blonde* acest mărunțiș pentru seara caliciei de acolo de la calicia de aici. Pentru rest vom vorbi în marțiu sau de Paști, pină atunci ziceți lui Laszlo că munte cu munte nu se pot întîlni, dară om cu om foarte des, numai sănătate să fie.

Află cu această ocaziune că acel domn cu *schneidige und schuchterne* este născut ardelean, știe bine românește, are de consoartă pe o soră a băncarilor doi frați de aici, mă cunosc cu d-sa de aproape, de cînd mă invitase ca să dau într-o iarnă lecturi din limba română la ofițerul batalionului de vinători, comindat de d-sa ca maior. Este un bărbat foarte amical, dară și cunoaște perfect societatea ardeleană după *feliul naționațitților*. Apoi nu știu ce a cășunat săbiilor mai ales de la expozițiunea brașoveană din 1862, dară mai virtos de vreo 10 ani încoace, că află pe societatea românească superioară tot mai interesantă. În balul de aici se îmbulzesc mai ales după vreo patru inse în costum românesc, admirau și gustul citorva toalete europene. Vedeți nu cumva să rideți. Venit curat al balului fem[eilor] rom[âne] 339 fl. 24 cr.

George Bariț,
Sibii.

Nagyszeben 87. Aug. 2

50 frt.

Adeveresc primirea scrisorii tale din iulie. La cuprinsul aceleia, care-mi plăcu, voi răspunde altă dată. Acum trimit această sumă, din care 30 fl. să-i dați Aureliei, 20 fl. la contri[buțiunea] înainte de 15 aug[ust]. Îi scrisei și dinsei.

G. Bariț,
Sibii.

Nagyszeben 87. Aug. 22

30 frt.

Pentru ca să vă puteți regula de timpuriu și să puteți pleca simbătă în 15/27 dimineața, și ați fi norocite dacă nu s-ar face nici un zgomot. Scrisoarea ta din 17 aug[ust] o am primit. Pe 31 aug[ust] va sosi de la Cîmpina la Brașov nefericitul Leon cu fiia sa, căreia în fine, după așteptare de 3 ani i s-a dat o stațiune bunicică la o școală grănițară aproape de Făgăraș. Dară vor fi siliți să stea o zi la Brașov. I-am scris să tragă pe acea zi la noi acasă, unde vă veți face milă să o puneți la cale, poate să o și îmbrăcați cu cîte ceva. Despre acestea, însă, ne vom înțelege aici.

Să nu vă spărieți de nici un lux. Știți voi bine cum să vă îmbrăcați cu gust, fără milioane.

Să nu aduceți nici o perină, că am mai făcut eu 2 nouă. Aduceți o co-pertă.

Georgie Bariț,
Sibii

Nagyszeben 87. Nov. 7

30 frt.

Ieri dimineață am răspuns la scrisoarea ta din 4 c[urent]. Astăzi trimit această sumă pentru contribuțiuni, precum ți-am scris. După aceea vei fi bună și-mi vei notifica suma totală a contribuțiunei mele, cită mi se veni pe 1887.

Georgie Bariț,
Sibii.

Nagyszeben 88. Iul. 4

18. Iul.

Am primit scrisoarea ta din 27 iun[ie] dintr-o dată cu a Aureliei, în care mă înștiințează despre moartea cumplită a socru-său, căzut din carul cu fin drept în cap, incit preste vreo două oare și-a dat sufletul.

Trimit această sumă pentru asigurarea expirată în 4 iuliu. Cred că nu e târziu, căci chitanțele vin abia preste 10 zile. Dar tocma acuma la bătrânețe adinci, după ce am plătit regulat 21 de ani, departe preste sumă, trebuie să fim cu toată grija.

Toate informațiunile m-au interesat, dară mi-e preste puțină a răspunde la toate. Ales președinte provizor pînă la adunarea generală în locul repaus [atului] Iacob¹, în apropierea adunării generale toată grija și răspunderea cadă pe mine. Preste aceasta să alerg și la Orăștie, ca să luăm inventariu, în august.

Una satisfacțiune avem cu toții: examenele școalelor noastre de fete au ieșit bine preste toată așteptarea.

G. Bariț,
Sibii.

¹ Iacob Bologa, care murise la 18 mai 1888.

Nagyszeben 88. Aug. 2

20. Iul.

Am primit scrisoarea ta din 30 iuliu. Fii pe pace că nu mă voi urca pe Detunata ca înainte cu 23 de ani. Este adevărat că ne invitară la 4 locuri pe 4 zile, eu însă grăbesc foarte la Aurelia, la Mărița și de acolo drept la Sibii, unde vom avea foarte mult de lucru, cu alegerile de învățători și învățătoare, la care au concurs 8 bărbați și 4 femei, după aceea cu prepararea pentru menagiu, care nu se mai dă în arendă ca pe cei 2 ani trecuți.

Afacerea cu fondurile este prea urită. Ai făcut prea bine că mi-ai scris. Mă voi socoti. Dară acela care vrea să te sfătuiască este cunoscut de domn Pleacă-Fugă.

Precum îți scrisesem, acești bani sunt pentru contribuțiunea casei.

Foarte bine că aveți verdețuri. Vezi așa-mi place mie!

G. Bariț,
Sibii.

24 frt.

Trimit această sumă cu scop ca:

Să dați asigur[anță] 18 fl.

Abonam[ent] la *Gazeta* 6 " ,

pe 1 sem[estru] la adresa: *Ieronim Bariț*, N[agy] Szeben, Reisepergasse 25. Adresa lui la redacțiune este 135. Georgie al nostru să decopieze această adresă întocma, să meargă cu cei 6 fl. și plătind, să întrebe pînă la ce termen e plătit, căci Ieronim mai trimisese 4 fl. 40 cr. în 25 ianuarie, dară a uitat să însemne pre ce timp termen a trimis. Să scoată și chitanțele de la asigur[anță], spre bună păstrare.

Tot cu poșta de astăzi mai primești o scrisoare în cauza *cealaltă*, căci cum simț eu merge anevoie.

George Bariț,
Sibii.

340

Nagyszeben 88. Nov. 6

20 frt.

Scrisorile voastre din 1 nov[embrie] le-am primit în 3

Un catar puternic și tuse tare mă năcăjiră aproape 2 săptămîni. Cu grijă, cu pază, îmi este acum mai bine. Am să vă răspund cît mai curînd. Deocamdată trimit acești 20 fl. rest probabil din contribuțiune pe 1888, care trebuie să fie plătită *întreagă* pînă în 15 nov[embrie] nou, dacă nu voim execuțiuni.

Nepotul Aureliei Vlad, la Orăștie, îmi cere mereu pre Iuliu Cesar *românește*. Eu îl am acolo, sau în biblioteca din casa de locuit, sau în odaia din curte. Dacă nepotul Georgie îl va afla mai pe ușor, bine, dacă nu, să-l ia sau comande de la N. Ciurecu și să i-l trimită bietului băiat în $\frac{1}{1}$.

George Bariț,
Sibii.

341

Nagyszeben 89. Oct. 17

18 frt.

Taxa de asigur[anță] octobrie-decembrie 1889.

Adeverința a mi se transmite încoace.

Georgie Bariț,
Sibii.

Nagyszeben 90. Jan. 7

18 frt.

Această sumă o trimit pentru plata asigurărilor implinite cu 4 ianuarie. Cu toată dorința mea de a te scuti de această grijă și a face eu însumi aici plățile, mi-a fost preste putință să-mi am oară liberă ca să scriu la Pesta, să-mi arate agentura de aici. Așa, numai astă dată mai plătim tot la Brașov.

G. Bariț,
Sibii.

Nagyszeben 5.8.¹

40 frt.

Vă trimit această sumă pentru trebuințele casei, și apoi plec la adunare, la rudenii, de acolo la Aurelia și Mărița. Dacă va veni Victoria de la Octavia, să-mi scrieți cum v-a plătit mesariul și zidariul chiria, și cu grădina cum ați regulat, ca să mă știu și eu întocmi.

Georgie Bariț,
Sibii.

¹ Anul de pe impresiunea ștampilei este șters. Nu se poate reconstitui. Anterior anului 1888.

50 frt.¹

Veți număra tipografilor, conform dispușeiunei mele din scrisoarea mea care merge.
(1861—1892)¹

¹ Fără ștampilă, nesemnată. Nu se poate data.

(Aceste documente poștale se află la Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond. 631 Constantin Iuga, dosarul 9.)

PARTEA A DOUA CORESPONDENȚĂ PRIMITĂ

I

DE LA OCTAV BARIȚ¹

(1861—1892)

1

Odorhei², 13 iunie 1861

Prea iubite și mult dorite bade!

După ce noi aici în Odorhei finim anul școlastic în 23 a [unii] c[urent]e, iar în 24 iunie va să purced, din ajutoriul lui Dumnezeu, la Ibășfalău³, iar de acolo peste o săptămână la Turda et Petrid, deci pentru aceea doresc a-ți face domniei tale cunoscută călătoria mea, ca de cumva vei voi ceva a-mi scrie pînă voi fi aici, să știi timpul petrecerii mele, iar mai cu samă în privința gazetei, căci poate s-ar rătăci nefiind eu aici.

Dulce bade! Cei mai mare rugare a mea îi ca, pentru Dumnezeu, să te ferești și păzești de perichu care ți-ar cauza inimizii cei mulți ce îi ai, pentru că te lupți pentru dreptate. Iar eu nu încetez ziua și noaptea a ruga pe bunul Dumnezeu ca să te ferească și să te păzească de toată primejdia, iar inimizii să-i slăbească întru a lor sălbatică turbare. Iar după cele mai fierbinte poftes bune ale mele, îți poftesc sănătate, viață nestoriată și tărie spirituală, de care aibi necesitate mare în zilele acestea critice. Iar prin depărtarea mea de aici doresc ca să ne tilnim într-un congres național în vacație, mai ales de va fi în Alba Carolina!?

Sărutindu-te cu toată iubita domniei tale familie, cu cei mare fierbinte amoare, în care asemenea soția mea Veronica și fiica-mi Cornelia sunt astfel simțitori și salutători, cu toată amoarea sunt și rămîn al domniei tale iubitoriu, dorit[oriu] frate.

Octaviu Bariț.

[Adresa]: Seine hochgeboren Herrn Georg Bariț zu Kronstadt. Franco⁴.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/1, nr. 2.)

¹ Octav Bariț, 1833—1904, unul dintre frații lui George Bariț, singurul de oarecare notorietate culturală în afara celebrului cărturar brașovean. S-a născut în Petridul de Mijloc din apropierea Turzii, în locul pitoresc unde Valea Hășdatelor intră în Cheile Turzii. Tatăl său, Ioan Pop Bariț, era parohul greco-catolic al satului, așa cum pe vremea nașterii lui George Bariț era preot în Jucu de Jos, între Cluj și Gherla. Octav a învățat la Gimnaziul romano-catolic din Cluj, unde și-a însușit temeinice noțiuni de limba maghiară. Și-a început cariera de dascăl în anul 1857 în târgul Elizabetopole (Ibășfalău), azi Dumbrăveni, unde în primul an s-a și căsătorit cu Veronica Lukácsfy, fiica unui negustor armean. La 1 septembrie 1858 a fost mutat la Gimnaziul romano-catolic din

Odorheiul Secuiesc, unde a funcționat până la sfârșitul anului 1863/1864. Între timp, prin decretul imperial 1722 din 3 septembrie 1863 se înființase Gimnaziul românesc greco-catolic din Năsăud. În 28 august 1864, probabil la intervenția lui George Bariț, Octav Bariț a fost acceptat, prin hotărârea eforiei nr. 212/1864, ca profesor suplinitor la această importantă școală națională. Experiența într-ale limbii maghiare cîștigată la Cluj, Dumbrăveni și Odorheiul Secuiesc l-a destinat predării limbii maghiare, care era materie obligatorie în școală. Incidental a predat și alte materii, dar eminenta sa carieră de dascăl se leagă de această materie. Abia după 11 ani, în 1876, devine profesor titular definitivat. A alcătuit și publicat *Gramatica limbei maghiare pentru clășile gimnaziali inferiori* (Cluj, 1866, 8° mic, 132[-133] pagini, cu mai multe ediții ulterioare), manual care nu este depășit nici astăzi. Este și autorul unui *Dicționar portativ maghiar-român. Pentru școale și privați. Magyar-román zsebszótár. Tanoda s magán használatra* (Cluj, 1870, 8 mic, 239 pagini, cu o ediție „emendată și amplificată” în 1893), lucrare alcătuită în întregime din materialul dicționarului maghiar-român de mari dimensiuni, tipărit de George Bariț în 1869.

Octav Bariț s-a pensionat de la gimnaziul năsăudean la 1 septembrie 1888. Rămîne unul dintre dascălii cu cea mai lungă activitate de la acest așezămînt de cultură națională. Activitatea lui scriitoricească, spre care avea oarecare impulsuri, este destul de săracă, din cauza vicisitudinilor neobișnuite la care l-a supus viața. Epistolele de față sînt documente stupefiante ale unui destin marcat de catastrofe familiale. I-au murit trei soții (Veronica Lukácsfy, Ana Marcianu și Maria Mărgineanu) și o copilă, Cornelia, iar spre bătrînețe fiica mai mică, Victoria, l-a dezonorat printr-o purtare de pomină, a cărei amintire este încă vie printre urmașii rămuroasei familii Bariț. Rămas *singur*, după ce această fiică a fost internată în azilul alienaților și i s-a pierdut urma, Octav Bariț a avut o bătrînețe retrasă și austeră. A murit în 24 ianuarie 1901.

Date despre el: Virgil Șotropa și Nicolae Drăganu, *Istoria școlilor năsăulene scrise cu prilejul jubileului de 50 de ani de existență (1863—1913) a Gimnaziului superior fundational din Năsăud*, Năsăud, 1913, p. 332; Teodor Tanco, *Virtus Romana Rediviva*, IV, Bistrița, 1981, p. 178—181.

² Pentru perioada cît a funcționat ca profesor în Odorheiul Secuiesc nu avem alte informații, în afara acestor scrisori (nr. 1—11).

³ Numele popular al — pe atunci — tîrgului Elisabetopole, azi Dumbrăveni.

⁴ „Înălțîmii sale domnului George Bariț, la Brașov. Recomandat.”

2

Odorhei, 29 aprilie 1862

Prea dulce bade!

Kristof Lukatsfy¹ mi se căiește că aici în orașel se află un neguțătoras carele în adunatu zdrențelor îl strică pe el, plătînd zdrențele mai sus pre cum au început dintii, și așa el a fi silit sau cu pagubă să lifereze zdrențele la fabrică², sau să se lase de tot de această neguțătorie. Acest neguțătoras, cu numele Szent Janos, zdrențele tot la fabrica din Zernești le vinde, însă precum s-au lădat cătră Lukatsfy cu 7 f. 50 cr. și astfel i-au făcut singe rău lui Lukatsfy și totodată stricăciune. M-au rugat, deci, ca să fac bună-tate cu el și să scriu domniei tale că dinsul singur ar fi apt de a aduna zdrențe atîtea cite ar aduna cu Szent Janos, ba îi gata a păși spre asigurare la contract, numai de la alții în prețul acela să nu se ieie zdrențele, ca așa numai el să fie aici prezidentul zingarilor carii adună zdrențe, cu un cuvînt el să

fie aici domn. Au gustat armenașul meu dulceța dobindei și acum nu ar voi să o scape din brîncă. Aceasta îi bună lovitură pentru el, căci pînă acum se tot lăuda că: *Viszem Misselbachernek, vizszem Szebenbe*¹ etc., dar acum vede jupînu că: *Nem egy fából ál az erdő, nem egy tarka kutya van a világon*². Spre ca să-l odihnesc sau într-un chip, sau în altul, mă rog, dulce bade, ce-vaș răspuns, ca să vadă șogorașul meu *hány hét a világ*.

Cu această ocaziune doresc a vă înștiința că cu toată a mea familie mă aflu sănătos, barem și domnia ta, dulce bade, cu mult iubita familie, în cei mai mare fericire să vă aflați. Bunul Dumnezeu să vă ferească de tot răul. După care sărutîndu-vă fierbinte cu ai mei împreună, cum și rămîn al domniei tale iubitoriu doritoriu frate,

Octaviu Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/1, nr. 3.)

¹ Negustor armean din Elisabetopole (Dumbrăveni) cumnat al lui Octav Bariț.

² Este vorba de culegerea de materie primă pentru Fabrica de hîrtie din Zărnești, al cărei coproprietar și director era George Bariț.

³ „Le duc lui Misselbacher, le duc la Sibiu.“

⁴ „Pădurea nu stă dintr-un copac, nu este numai un singur ciine tărcat în lume.“

⁵ „Cîte săptămîni are lumea.“

8

Odorhei, 13 mai 1862

Prea dulce bade!

După epistola-mi de ieri, grăbesc azi cu alta a te incomoda. Cauza e următoarea:

Ieri pe la amiazi mi-a sosit faima că pe anul viitoriu, în privința gimnaziilor se vor face schimbări, în urma căruia gimnaziul cel mare de aici se va transporta în Csik Somlyo¹, de unde apoi urmează că 6 profesori caută să călătorească de aici, și poate că întră acei 6 profesori tocmai și eu voi fi călătoriu, căci 2 civili au aici casă proprie, și așa aceia sunt gata a abzice din postul lor, decît să se ducă undeva. Unu este anumit Kapdebo, profesor veteran, cu familie grea cu 7 copii, acesta încă nu se va duce. Mai sunt alții cu alte cauze. Destul că eu îmi aduc aminte de rău, și așa mă tem nu cumva să mă transpună în Csik, unde nu bucuros, ba doară numai foarte silit m-aș duce, întră secuii acei sălbatici.

Deci nefiind eu asigurat, precum și alții, că unde ne vom afla transpuși, mă rog, dulce bade, a mă consulta în următoarele:

Cuget ca să-l ieu pe exc[elența] [sa] ep[iscopu]l H[aynald]² pe dinainte cu o umilită rugare, și din vreme, ca să mă transpună ori în Brașău ori în M[ureș] Oșorhei³. Din aceste două locuri încă cu mare poftă și dragoste m-aș cere la Brașău, însă în astă privință mă rog umilit de consult, observînd însă că afurisita de limbă germană mă împiedică, dar 1—2 ani m-aș exercita.

Eu pe lung îți scriu, dulce bade, căci din cele scrise vei vedea domnia ta ce boală am, în care toți profesorii se află, și astfel mă rog de înțeleapta

consultare a domniei tale, căci e u nicidec în Csik nu m-aș duce, măcar poate că de aici pe profesorii superfluu singur acolo îi va muta.

Așteptindu-ți cu umilita mea amoare răspunsul frătesc, și înțelept în orice privință, cu cei mai fierbinte amoare-mi sum și rămân al domniei tale iubitoriu doritoriu frate,

Octaviu Bariț.

N.B. În Brașău foarte aș dori ca să mă văd locuitoriu, în orice privință, căci 1° creșterea copilei mă interesează foarte, mai cu seamă în privința naționalității, 2° căci m-aș afla lingă domnia ta etc.

Doară cu mult stimatul domn Mureșanu⁴ va fi bine comunicat lucrul, ca și domnia lui să mă ceie de la ep[iscopu]l.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/1 nr. 4.)

¹ Șumuleu Ciuc, în județul Harghita.

² Haynald Lajos, episcopul romano-catolic al Transilvaniei, despre care vezi *G.B.C.*, II, p. 62, n. 2.

³ Numele popular al orașului Tirgu-Mureș.

⁴ Iacob Mureșanu, care era și el profesor la o școală romano-catolică, în Brașov.

4

Odorhei, 14 mai 1862

Prea iubite bade!

Scumpa scrisoare a domniei tale cu d^{to} 3 mai am primit-o cu dragoste frățească, iar cele împărtășinde le-am împărtășit pe la persoanele Ludvig și Kristof. Acesta din urmă fi un om mișel și fără caracter, cugetă mișelu că cu neamuri de ale lui are treabă la fabrică¹.

În privința transpunerii mele de aici, aștept de la domnia ta consultare, drept ca înainte ar trebui să mă rog de exc[elența] sa ep[iscopu]l, precum voiesc să facă toți colegii mei civili.

Iubite bade! Se află aici un colega al meu anumit Mártonfy Zsigmond, acesta a scris un op de economie, pentru care a și dobândit mi se pare 50 galbini premiu. Opul e bogat și tare ne-ar interesa și pe noi, românii. M-a provocat ca să-l traduc în limba română, fiindcă în cei magiară și germană dinsu le-a tradus, și pentru toată coala capătă de la editoriu 20 fl. v.a., iar mie pentru traducerea în limba română mi-ar da pe jumătate. Eu m-am și apucat de traducere, însă de foarte mare greutate am dat, fiindcă sunt multe cuvinte de acele carele trebuie compuse și făcute de un literat, cum pentru exemplu domnia ta sau d. Mureșanu, sau d. Cipariu etc., carele să corespundă la înțelesul direct și corespunzătoriu. I-am spus lui M[artofony] că eu nu mă aflu în stare acel op a-l traduce, că oi întreba pe badea de la Brașău. Deci mă rog, dulce bade, ca să-mi scrii ceva în privința aceasta, nu s-ar afla cineva la traducerea opului acestuia?² De tot sunt 16 coale tipărite, ar veni 160 fl. m.a. Când aș fi eu în Brașău, m-aș apuca de el, sperind că domnia ta m-ai ajuta unde eu nu aș putea străbate cu a mea puținică cunoștință. Drept

că noi, românii, am avea o mare necesitate de acel op, ca să fie în limba românească tradus.

Cu ce ar fi trebuit să încep epistola, am lăsat mai în urmă, cu acea observare că la finea epistolei s-a obișnuit amorea a se vărsa și concluda. Cum că mult iubita și amata nepoată Victoria s-a logodit cu Constantin I. Iuga, bucuria cei mai mare m-a cuprins. Victoria îi demnă de junele Iuga, deie bunul Dumnezeu ca și Iuga să fie demn de scumpa nepoată Victoria, iar ca avuția lui să fie în toată viața lui însoțită cu blîndețe, cu viață liniștită, va să zică să fie bogat și spiritualiter, de care nici am îndoială. Marele Dumnezeu să-ți fie și domniei tale și lor spre ajutoriu, și cînd vor fi de etate de 50—60 ani, domnia ta să te îmbucuri de viața lor fericită, iar dumnezeiescul părinte să-ți deie putere, viață nestorială, ca cu cei mai mică nepoată, Măriții, încă astfel să-ți vezi gaudiul, și să poți zice odată: „Iată, îmi cunosc și nepoții nepoților!”

Îți poftesc călătorie fericită la Peste și Viena, numai te rog dulce bade, ai grijă de viața-ți, singur nu călători.

Cu toată amata familie a domniei tale, cu ai mei împreună sărutîndu-te fierbinte, sum al domniei tale iubit[oriu] dorit[oriu] frate,

Octav Bariț.

(Bibliotecă Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., mssé sertar 315/1, nr. 5.)

¹ Aversiunea lui Octav Bariț împotriva cumnatului său Lukácsfy Kristof a rămas constantă toată viața.

² *Mártonffy Zsigmond*, fost luptător marcant în revoluția ungară de la 1848—1849, ca unul ce întreținea corespondență intimă cu Kossuth Lajos și Wesselényi Miklós, a activat ca profesor la Liceul romano-catolic din Odorheiul Secuiesc începînd din 1860. „Opul de economie” în cauză: *A váltógazdaság vagy: az okszerü mezogazdaszat és falusi háztartás alapelei. Közhaznu elméletgyakorlati kézikönyv*, Sibiu, 1864. Sursele maghiare nu cunosc vreă editie germană a cărții. În românește nu s-a tradus.

5

Odorhei, 24 iunie 1862

Prea iubite bade!

Din numărul *Gazetei* 45 văzînd B. subscris ¹, judecai că bunul Dumnezeu te-a adus în pace acasă din călătoria, deci grăbesc cu a mea frățească-mi epistolă a te cerceta, pentru următoarele:

Nevastă-mea a gătit în expozițiunea noastră din Brașov una păreche de pantofi în preț de 6 fl. m.a., așijderea una corfă din mărgele și cuișoare în preț de 1 fl. 20 cr. m.a. și le dăruiește Societăței literare română. Toate aceste într-o scătulcă așezate, sau azi sau miine, sau cu expres privat sau pe deligean, le voi expeda, observînd atîta ca pe anul viitoriu ceva mai frumos și mai prețios va să facă, căci nici prin vis nu cred să văd ca doară expoziția să nu se continue din an în an, ² mai cu energie, pină bunul Dumnezeu va ținea națiunea română; apoi nici nu are înțeles expoziția, dacă aceea în tot anul nu s-ar întreprinde.

Cugetînd c a domnia ta inc a nu-i fi acas a, am scris prea on[oratalui] d. Mureșanu una epistol a, în care il rog ca s a-mi scrie c a la Gimnaziul gr[eco]-r sarit[ean] poate concursa prof[esor] de legea gr[eco]-cat[olic a] sau ba, ca sau pozitive sau negative știind din vreme, s a m a știu întocmi, și min-tea s a nu-mi steie acolo. Pin a azi nu mi-a venit răspuns, deci m a rog ca nici s a-mi vie, fiindc a eu simb t a în 28 l[una] cu[rent a] călătoresc la Ib șfaleu³, iar de acolo eu singur voi călători la Turda, iar de la Turda, eu, Leon⁴ și badea de la Filea⁵ vom purcede cătră Brașov, din ajutoriul lui D-zeu, ca s a te și s a vă imbr tișem cu fierbinte amoare frătească. Nevastă-mea, sub acest timp, cu fiica Cornelia, va fi la părinți în Ib șfaleu. Era ca de aici, eu nevasta și fiica-mi Cornelia, s a călătorim la Brașov, însă și fără femeii și prunci vei avea destui oaspeți în iuliu, aș a cu altă ocaziune toate le vom împlini.

S rut ndu-te cu ai mei, cu pe prea iubita familie a domniei tale, poftin-du-vă de la bunul Dumnezeu binecuvintarea cerească și fericire întru toți pașii dumneavoastră, sum și rămii domniei tale prea iubitoriu doritoriu frate,

Octaviu Bariș.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/4, nr. 6.)

¹ Un articol mărunt, intitulat *Iarăși pentru expuzețiune*, în *Gazeta Transilvaniei*, XXV, 1862, nr. 45, p. 179-180. Răspunsuri către cititori despre preparativele pentru Expoziți  națiional  de la Brașov din 1862.

² O a doua expoziți  românească se va putea organiza abia în 1881; la Sibiu.

³ Dumbrăveni.

⁴ *Leon Bariș*, alt frate al lui George Bariș, născut la o dată necunoscută, între George și Octaviu. A fost „econom” în Turda, unde falimenteaaz  cumplit din cauza unor nefericite afaceri financiare. După alte nenorociri (moartea soției și a fiului său Constantin pe când era să-și dea doctoratul în medicină la Viena), Leon își ia lumea în cap și fuge în România, în jurul anului 1880. Fire turbulentă, Leon s-a amestecat în mișcarea iredentistă a tineretului ardelean din București, din care motiv a fost rău văzut de autorități. Veșnic în căutarea unui serviciu, f c ndu-i infinite mizerii sufletești fratelui său George Bariș (vezi corespondența acestuia cu familia, din Partea  ntii), Leon Bariș își pierde urma spre sfirșitul secolului. A rămas după el o fiică despre a cărei soartă nu știm nimic.

⁵ „Badea de la Filea” era Alexandru Bariș, fratele mai mare al lui George Bariș, preot în satul Filea de Jos,  ntre Cluj și Turda.

6

Ib șfaleu, 18 aug. 1862

Prea iubite bade!

Au trecut 2 s pt mini de la desp rtirea noastră. Cu badea Alesandru¹ am venit prin Cohalm², pe la șogorii mei, iar de acolo la Ib șfaleu³ la socrii mei. De aici apoi badea cu nepoata Iustina⁴ a purces cătră casă, iar eu am rămas aici și oi r m ne inc a vreo 8 zile, după care apoi va să călătoresc la Odorhei.

De c nd m a aflu aici am scris prea iubitei nepoate Victoria⁵ una epistolă, în care o rog de vreo 2 note românești, fiindcă cu purcedea noastră grab-

nică am uitat să le aduc cu mine. Așadar pînă îmi va trimite Victoria notele apromise, eu îi trimit una notă care la Victoria nu îmi aduc aminte să o fi auzit, care însă auzind-o eu aici, foarte mi-a plăcut. De cumva i-ar face Victoriei plăcere, foarte bine mi-ar pare.

Sum sănătos cu ai mei împreună, cu cari salutîndu-vă și sărutîndu-vă fierbinte, cu toată iubita și scumpa familie a domniei tale, în fine sum și rămîn al domniei tale iubit[oriu] dorit[oriu] frate. ,

Octaviu Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/1, nr. 7.)

¹ Alexandru Bariț (vezi aci supra nr. 5, n. 5).

² Azi Rupea, în județul Brașov.

³ Dumbrăveni.

⁴ Fiica lui Alexandru Bariț.

⁵ Fiica lui George Bariț, alias Victoria Iuga (vezi supra, în Partea întâi, scrisorile lui Bariț către aceasta).

7

Odorhei, 14/9 1862

Prea iubite bade!

Așezîndu-mă iarăși la locuința mea, după obișnuita vacație ce cu călătorie o petrec, doresc a te mai cerceta cu cîte una epistolă, prin care jurstările vi le fac cunoscut, iar mai cu samă ca să-mi împlinesc dătorința frățească către un prea iubit bade al meu.

Știi prea bine că ocupațiunile domniei tale sunt legioane, și mai legioane gîndurile vieții, parte străine, parte familiale, dar bun e Dumnezeu și îți va ajuta. Eu, din parte-mi, sum sănătos cu ai mei împreună, mulțămîtă Atotputintelui. În privința treburilor școlare nu s-au tîmplat nimică schimbare, poate numai pe anul viitoriu se va tîmpla, măcar am ținut ca a mîină că în acest an va fi o mare strămutare întră profesori, și cum că eu, în loc să fiu transpus la Csik, voi fi transpus în Oșorhei ¹, însă de prezent tot în *statu quo* suntem, va să zic după știrile cele mari a strămutăriei s-au împlinit *parturiunt montes, nascetur ridiculus mus* ².

Salut pe d. Iuga ³, fiitoriul afin, asemenea pe ambele doamne de Iuga ⁴. În fine, sărutîndu-te cu frățeasca-mi amoare împreună cu prea iubita d-tale familie, sărut mîinile prea iubitei cumnată cu ai mei împreună, și mai în fine Cornelia sărută, de la Victoria începînd pînă la Mărița, pe toți ⁵, după care sum și rămîn, poftîndu-vă toată fericitatea, al domniei tale iubitoriu frate,

Octaviu Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/1, nr. 8.)

¹ Tîrgu-Mureș.

² „Se căznesc munții ca să fete un șoricel de ris“ (proverb latinesc consacrat).

³ Constantin Iuga, cu care Victoria, fiica mai mare a lui George Bariț, se va căsători în octombrie 1862. Vezi supra, în Partea întâi, corespondența lui George Bariț cu Constantin Iuga.

⁴ Una dintre doamnele „de Iuga“ era Zinca Iuga, mama lui Constantin (vezi în Partea întâi corespondența lui George Bariț cu aceasta). A doua, neidentificată.

⁵ „Toți“ înseamnă cei cinci copii ai lui Bariț, la acea dată aflați încă la casă părintească: Victoria, Ieronim, Aurelia, Octavia și Maria. Vezi *G.B.C.*, VII, p. 112—113.

Odorhei, 27 mai 1863

Prea iubite bade!

Trecut-au săptămîni de cînd nu ți-am scris nimică, căci afară de lucruri familiale n-am avut ce scrie, iar cevași lucruri importante nici pînă în ziua de azi nu mi s-au dat înainte.

Cu familia-mi împreună sum sănătos, mulțămîtă Atotputintelui, mă aflu odihnit; singur mă neodihnește soarta națiunii, barem Domnul Dumnezeu să-i ajute, iar inamicilor cei ce cu nerușinare se luptă de a se supremaaliza să nu le ajute ceriul, că doară destul a fost pîn-acum. Mare impresie a făcut dieta fiitoare ¹ în ei, și mult sînge rău le-a cauzat, căci auzi pe unii zicînd: *Elmegyünk az országgyűlésre, de protestálni fogunk* ², și iară pe alții: *Bele csalogatnak az országgyűlés tárgyalásába mint a lovat, először a kántart teszik fejünkre, aztán a nyeret a hátunkra és így tovább* ³. Apoi se fac adrese din părțile aceste către Maiestate, și întră celelalte se află următoarele: „*Mi küldünk az országgyűlésre ugyan kénytelenségből, de annak határozását törvényesnek elnem esmérjük . . . hanem kérünk egy pesti országgyűlést etc., etc. Felséged törölje el a 8 frt. censust a szék[ely]földön, mert ezt a székely ember nem ismeri, minden székely mint nemes census nélkül választhatott követet etc. A szék[ely] földön a követelek számat megkevesebítette, a mikor különösen a szász helységeken megszaporitotta*“ ⁴.

Cum că deputați din secuime din partea românilor se vor alege la dietă, n-am nici o speranță, în scaunul Odorheiului de deputat român nu-i nici vorbă, căci românul aici nu poate avea nici una influință, la număr cam 6—7 mii suflete, asemenea în Trei Scaune, de la 7 mii în sus, tot în astel de soarte se împărtaşesc. Singurul Ciucu, cu 10—14 mii români și iarăși M[ureș] Oșorheiu cu 13—14 mii gr[eco]-cat[olici] români — căci gr[eco]-răsăr[itenii] nu-i știu — ar putea mijloci cite un deputat, dacă și-ar fi avut și ar avea bărbați zeloși și adevărați români, căci un număr de 50 000 suflete români să nu aibă reprezentant la dietă, îi cevași nedreptate strigătoare la ceriu.

În secuime preoții români, cu puținică excepțiune, sunt foarte mișei, renegați, nu mișcă nimic în favoarea națiunii. Pe acest de aici, A.B. ⁵, mult l-am adus la cale adevărată, și nici că are inimă rea, numai îi fricos, din zi ce merge însă capătă curagiu. *Gazeta* i-o dau să o cetească, și mult se preface dintr-însa.

Poftindu-ți de la Atotputintele viață nestorială și fericită, fierbinte sărutându-vă, sum al domniei tale iubit[oriu] dorit[oriu] frate,

Octaviu Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/1, nr. 12.)

¹ Pentru Dieta Transilvaniei ce urma să se deschidă la Sibiu în toamna aceluiași an, românii, prin aplicarea — pentru prima dată în istoria Transilvaniei! — a mecanismului electoral liberal, au realizat o majoritate zdrobitoare față de unguri și sași. Dieta de la Sibiu din 1863—1864 va fi, drept urmare, un veritabil parlament românesc. Vezi Simion Retegan, *Dieta românească a Transilvaniei (1863—1864)*, Cluj-Napoca, 1978.

² „Ne vom duce la dietă, dar vom protesta.“

³ „Ne ademenesc în afacerea dietei așa cum se face cu calul: mai întâi ne pun căpștrul pe cap, apoi șaua pe spinare și așa mai departe.“

⁴ „Noi trimitem deputat la dietă pentru că nu avem încotro, însă hotărârile acelea nu le recunoaștem ca legale, ci cerem o dietă peștană etc., etc. Majestatea Voastră să șteargă censul de 8 florini pe pământul secuiesc, pentru că acesta secuicul nu-l recunoaște, tot secuicul, ca nobil, și-a putut alege deputați fără vreun cens etc. Pe pământul secuiesc [censul] a micșorat numărul deputaților, pe cită vreme în locurile săsești l-a sporit.“

⁵ Preot greco-catolic în Odorheiul Secuiesc era Alexandru Boeriu (între 1844—1897). Vezi *Șematismul veneratului cler al Arhidiecezei metropolitane greco-catolice de Alba-Iulia și Făgăraș pre anul Domnului 1900, de la Sinta Unire 200*, Blaj, 1900, p. 462.

9

Odorhei, 5 martie 1864

Prea iubite bade!

După ce cu fierbinte dragoste ți-am primit epistola, împreună cu portretul domniei tale cel iubit, dedicat soției mele Veronica, parte din a mea, îți oferez adinca-mi mulțămită, căci foarte mare bucurie ne-ai cauzat, mai virtos căci ești foarte bine nimerit. Căutînd la portretul domniei tale, ne face o îndestulare nespusă a te vedea în persoană, deși nu întru adevăr, căci suntem despărțiți. Bunul Dumnezeu să te ție mult și bine pe pământ, ca să te putem vedea nu numai fotografat, ci și în persoană, și nu o dată, ci de mii de ori.

Îmi vine a crede că ai sosit, dulce bade, sănătos și voios acasă, asemenea că ai aflat scumpa familie, de atîta timp depărtată, în bună stare și sănătoasă.

Îmi scrii, dulce bade, de la Viena, că după telegram nu ai putut să miști nimic în privința cumnatului meu Petrea¹. Eu mi-am adus aminte de aceea, însă fiindcă telegramul a mers de la socrii mei și nu de la mine imediate, n-am știut ce a telegrafizat, apoi eu nici am știut că vor telegrafiza, auzind că Senatul Imperial s-au încheiat, ma m-au silit preste voia mea să-ți scriu epistolă, care epistolă a sosit în Viena cînd domnia ta poate era în Brașov.

Au fost togma în ziua de Crăciunul nostru, cînd era frigul mai mare, la Sibii cu recursu¹, dar au căpătat negativă, fiind referentul sas, Haupt.

Cumnatul Petrea a produs testimoniu bun, însă dacă n-a fost eminent din toate studiile, nu l-au eliberat de supt asințatie.

Dulce bade, fiind eu în acea credință că *Gazeta* îmi va veni gratis, ca la corespondinte, după apromisiune, n-am prenumerat la Anul Nou, și trecînd zi de zi, săptămîină și lună cu așteptarea, am rămas fără gazetă. Eu însă mă apromit cum că fără de a căpăta *Gazeta* gratis, voi corespunde cu *Gazeta*, cînd mi se vor da înainte știri mai interesante, iar eu în finea lui martie va să prenumerez la gazetă cu cea mai mare plăcere și dorire.

În fine, dulce sărutîndu-te cu soția-mi Veronica și cu fiicele-mi Cornelia și Victoria împreună, sum al domniei tale iubitoriu și doritoriu frate,

Octavie Bariț.

Ca noutate: în 29 faur, aici lingă orașul Odorhei, intră Szombatfalva și Odorhei, un secui a tocat pe altul anumit Mordán György, locuitoriu din Szombatfalva, cit îndată a murit. Ucigătoriu îl prins²

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/1, nr. 13.)

¹ Probabil fratele soției lui Octav Bariț, tînăr din Elisabetopole care voia să se eschiveze de la militărie prin intervenția lui George Bariț.

² Octav Bariț trimite această informație cu speranța că se va publica în *Gazeta Transilvaniei*. Nu s-a publicat.

10

Odorhei, 12 martie c.n. 1864

Prea iubite bade!

Mai în săptămîina trecută ți-am fost scris cite ceva¹, dorînd totodată a mai innoi corespondința cei dulce frățească, care de un timp fuseră împiedecată pentru ocupațiunile colosale a domniei tale, și de carele sum incredințat că nici pînă în ziua de azi n-ai scăpat. Deie-ți ceriul putere ca toate să le poți învinge!

Dulce bade! Cu ocaziunea aceasta îți trimit o anticivitate, diploma lui Leopold din 1701, scrisă românește. De cumva vei afla demnă de a o publica în *Gazetă*, aș face prin ea un serviciu: făcînd domnia ta un comentariu sub numele meu, precum știi domnia ta mai bine, ca prin aceasta să mai capăt popularitate înaintea națiunei, precum și vază, apoi totodată m-aș ruga să-mi trimiteți acea gazetă în care s-ar publica².

Acum de trei zile m-au rugat Henter János, un aristocrat cu vază, ca să-i dau instrucție din limba română, deci eu prea bucuros făcînd aceasta, azi i-am dat a treia oară din limba română, și am speranță că preste 2-3 luni îl fac român de jumătate.

După toate aceste, cu ai mei fierbinte sărutîndu-te, sum și rămîi al domniei tale iubit[oriu] dorit[oriu] frate,

Octavie Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/1, nr. 14.)

¹ Vezi scris. precedentă.

² „Diploma“ trimisă de Octav Bariț era decretul Împăratului Leopold I din 12 decembrie 1701, prin care asigură românilor din Transilvania dreptul de a se uni cu oricare din cele patru religii recepte sau de a-și păstra religia orientală. George Bariț n-a publicat această „anticvitate“, dar despre primirea ei certifică cinci ani mai târziu, în 1869. În articolul său *Documente pentru istoria ecleziastică a românilor (Transilvania)*, II, 1869, nr. 21, p. 253—257, în seria mai lungă cu genericul *Clio*, a făcut cunoscută în varianta ei latinească această importantă diplomă imperială, însoțind-o de o traducere modernă. În introducere spune: „În a. 1866 s-a publicat în *Sionul românesc* copia unui rescript împărătesc tradus în românește, precum se traducea înainte de aceasta cu 170 de ani, prin care Împăratul oprește strâns persecuțiunea românilor din cauza religiei lor. Pe atunci autenticitatea aceluia document fu trasă la îndoială de către unii oameni, cari nu-și luaseră osteneala de a pătrunde mai departe în spiritul aceluia timp“. Dar, oare, ei însuși de ce a stat la îndoială? Căci iată ce zice într-o notă de subsol la acest pasaj: „Acel document se aflase cu puțini ani mai înainte în bisericuța românească din orașul secuiesc Odorhei și era tipărit pe format folio mic, cu litere latinești, însă cu ortografia ca vai de ea“. Dovadă că a avut în mână documentul trimis de Octav Bariț.

Odorhei, 18 iunie 1864

Prea iubite bade!

Pentru un foarte serios obiect îmi luai condeiul în mână, în privința cărui te rog, dulce bade, să mă consultezi și totodată să-mi fii spre ajutoriu, și adică:

Șase ani de când îmi chinuiesc multele zile întră străinii și inimizii aceștia, iar acum cuget că mi-a sosit timpul ca să scap dintre ei, ca astfeli să fiu și eu liber, căci mai mult nu pot suferi robia în care zac moralicește. Mai încolo, două copile ce mi le-au dat bunul Dumnezeu n-au nici un viitoriu, căci:

1° Limba maternă n-au ocaziune de a o învăța, numai căznesc după cît aud de la mine și cevaș de la maică-sa.

2° De vor și crește, în privința măritatului n-au nici un viitoriu și nici un prospect.

3° Copilele-mi, aici, să cresc, întră acești secui, fără simț de naționalitate și tot întru atîți inimizii.

Multe cauze n-am pentru ce a ți le înșira, dulce bade, căci d-ta foarte bine le poți ști. Eu nu de bună voie am venit aici, soarta m-a aruncat, sub drăcescul absolutism, pentru care taica îi mai vinovat, căci: *Qui est causa causae est etiam causa causati*¹. Nu-i de lipsă a-mi folosi oratoria, atunci cînd un frate iubitoriu vorbește cu iubitul său bade cu o inimă sinceră și deschisă și din convingere fundamentală. Deci, dulce bade, te rog cu toată dragostea-mi frățească, scapă-mă din tartar, vorbește cu bărbați mai mari de ai noștri, și de cumva domn[ul] comitele supr[em] Ládáy² îi în Sibiu, și cu d-lui, de cumva și provizoriu să-mi deie una stație, pînă la altă ocaziune, căci eu în vacația aceasta aș dori să scap de satană, căci 1—2 ani a-mi mai petrece aici ar fi 10 subtrași din viață-mi. Apoi și prejudețul românilor despre mine, cum că cum pot a petrece aici, întră acești [...] ³ fără a fi renegat, îi imposibile. Știu limba română, cei ungară și limba germană în cîtva, a scrie aceasta din urmă o știu bine, deci doară voi căpăta o stație și eu, ca cei mulți.

Înnoindu-mi rugarea, fierbinte sărutindu-te și așteptindu-ți frățiasca rezoluțiune, sum și rămin al domniei tale iubitoriu doritoriu frate,

Octavie Bariț.

N.B. Pină în 27 a lunii [urente] voi fi aici, iar de aci încolo, pe vacație, mă voi duce la Turda, deci, dulce bade, te vei putea orienta după împrejurări unde să-mi scrii.

Idem.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/1, nr. 15.)

¹ „Cine este cauza cauzei este totodată cauza cauzatoare“ (din retorica scolastică).

² Augustin Ladai, despre care vezi *G.B.C.*, I—V, pass. apud indice de nume, sub voce. Era singurul comite suprem român din Transilvania (în Alba Inferioară).

³ Manuscrisul deteriorat.

12

Turda, 5 iuliu 1864

Prea iubite bade!

Scrisoarea domniei tale cu dato 25 iuniu adresată la Odorhei m-a ajuns la Ibășfaleu, iar în ziua următoare fiind călătoriu cătră Turda, unde mulțămită Atotputintelui am ajuns în pace, sănătos, la frate-meu Leon, așadar azi grăbesc ca la mult prețuita scrisoare a domniei tale să-mi dau sincerul și frățescul meu răspuns.

Și mai într-ntii mă rog de iertare, dulce bade, că întră legioanele ocupațiunii ale domniei tale și-am făcut și îți fac incomoditate, prin aceea ca să-mi răspunzi pentru un obiect sau altul, neavînd de la cine să cei consult, și mai ales în obiecte mai ponderoase, cum fuseră și togma și acest din urmă, căci singur în domnia ta noi toți frații, și în chiar și națiunea întreagă ne-am răzâmat, ne răzâmăm și ne vom răzâma, numai bunul Dumnezeu să te apere de tot răul, să-ți lungească viața la mulți ani, în deplină sănătate, să-ți dea puteri fizice și spirituale.

Ce mi-ai scris în privința strămutărei mele din stațiunea profesorală, toate le aflu nu numai drepte și înțelepte, dar chiar și sinte. Eu, dar, voi fi cu pațiență în așteptare, pină cînd jurstările vor fi și pentru mine favoritoare, cu toate, însă, în cazul unui concurs ce l-aș face la timpul său, fără a nu vi-l comunica mai într-un soi, nu-l voi face. Ce e drept, eu stația profesorală o iubesc, nu o iubesc însă acea întră secui, unde sum împrejurat cu atîți inimici. Ce e drept, acei inimici pin-acum nu mi-a putut strica nimic, căci nu s-au putut acăța nici în moralitate-mi, nici în purtarea oficiului, ca să-mi capete vină, însă chiar pentru aceea că sum nevinovat îmi vine foarte cu doliu că sum exilat întră tătari și turci, și că n-am cu cine a conversa cu o sinceritate naturală, căci toți sunt lupi inveninați și disprețuitori, defăimători și innegritori de caracter. Apoi mai tare mă doare pentru fiicele-mi ce se cresc numai cam de doamne-ajută, nici calde, nici reci.

În zădar însă îți scriu și una și alta, domnia ta, ca mai înțelept, îți poți face imaginație despre starea unui român care nu-i dezbrăcat și nu vrea o dată cu capul să se dezbrace de simțul său curat și nemaculat național, va să zic îndrăznesc a o asemăna cu starea creștinilor din Turcia, cu aceea deosebire că aici, intră lupii aceștia, persecutare fizică nu se face, ci moralicește apoi pînă la ura cei mai turbată și sălbatică.

Părinții și toți frații ne sunt sănătoși, asemenea și eu cu ai mei împreună, cu cari fierbinte sărutîndu-te, cu iubita domniei tale familie împreună pof-tîndu-vă tot binele, sum și rămii al domniei tale iubitoriu doritoriu frate,

Octavie Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/1, nr. 16.)

13

Năsăud, ¹ 1 oct. 1864

Prea iubite bade!

La epistola d-tale cu d^{to} 27 [una] tr[ecută], mă apuc cu toată dragostea frățească a răspunde următoarele:

Denumirea mi-au expediat-o de aici foarte tîrziu, cu altele împreună, căci după ce am sosit aici în sept[embrie] încă a fost tot în mîna comisiunei toate actele, și numai cătră finea lui sept[embrie] le-au expediat. Anu a fost deschisă cl. 1° gimnazială, profesoriu a fost Leon Pavelea ², care îi și preot sfințit. Acum suntem 2 inși și d. vicaiu ³, directoriu nu este, ci d. v[icariu] îi suplinitoriu. Actele mele și a lui Pavelea, precum și toate actele învățătorilor din normă sunt totodată expedate, poate de prezent se află în Gherla, dar trebuie cit de curînd să sosească la Sibii.

Cu domnul vicariu am vorbit, și pe lîngă că te salută cu toată reverința, zice că niciodată nu vom primi pentru gimnaziu nici 1 cr[ăițar] de la stat, că venitul va acoperi spesele. De cumva însă statul voiește să facă o generozitate, în cazul acela cu acelea 4 000 fl. să facă aici o școală reală, căci și așa încă în Transilvania nu sunt școli reali. *Organisations-Entwurf* ⁴-ul avem și comisiunea se și ține de dreptul alegerei, ci numai spre întărire trimit la guvern, p[re]cum] și Haynald ⁵ pe ai săi.

Cum că doară din comploturi să fie cevaș, pentru lumea aceasta, ci sunt aici nescari mișei, inimici a năsăudenilor, și aceia își spală gușa, dar îi numai lătrătură de stele. Ei tot or rămîne de minciună și oameni de nimica. Eu, dulce bade, nu mă mestec în nimica, căci am eu alte ocupațiuni de ale mele oficioase și familiale. Cvatir ieri am căpătat, cu perceptorul, și de la el, supt un acoperămînt. Dinău îi cel mai mare inimic năsăudenilor și românilor, și totodată și vînătoriu... Acum caută să fiu foarte [pre]caut cu toate, pînă îmi va da bunul D-zeu alt cvartir. Familia mi-a sosit luni și multămită lui Dumnezeu, sănătoasă, și fetițele, Cornelia și Victoria, care ambele îmi sunt foarte iubite, pînă la supremul grad și le tem ca ochii din cap. Mi se pare că taică-rostru n-au fost așa. Acum îmi este greu și îmi va fi pînă mă voi vedea așezat iarăși, cu toate cele trebuincioase.

Studiile mele carele le propun în acest an sunt: matematica, limba română, limba magiară — care este ca obligatorie — și istoria naturală. Acum mai într-intii am greutate cu terminii tehnici, însă îi numai copilărie.

Bunul Dumnezeu să te ferească de tot răul și să te ducă sănătos la familia cei scumpă. În fine, cu ai mei fierbinte sărutându-te, sum și rămîn cu toată amoarea al d-tale iubit[oriu] dorit[oriu] frate,

Octavie Bariț.

B.N. Dulcele meu, de cumva ai vreme ca să scrii în *Gazeta* sau în *Concordia* și să publici antica aceea de scrisoare ce ți-am fost trimis de la Odorhei, ca astfeli să dobîndesc popularitate.

Duminecă am cîntat apostolul.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertas 315/4, nr. 17.)

¹ Octav Bariț era acum profesor suplinitor la Gimnaziul greco-catolic din Năsiu, din aceeași toamnă. Scrisoarea anterioară (aci supra, nr. 12) ne lasă să înțelegem că noua slujbă și-a găsit-o cu ajutorul lui George Bariț.

² Leon Pavelea, 1838—1890, profesor și catehet la Gimnaziul greco-catolic din Năsăud. Fiu al preotului Petru Pavelea din Salva, a învățat la Năsăud și Blaj, apoi în 1859 a fost vreme de un an student la Facultatea juridică din Sibiu. Din lipsa mijloacelor materiale, s-a mutat la Seminarul teologic din Sibiu, pe care l-a absolvit în 1863. La 4 octombrie din același an s-a deschis Gimnaziul greco-catolic din Năsăud, unde Leon Pavelea a fost încadrat imediat. Din 19 august 1874 a fost director al gimnaziului, funcție pe care a ocupat-o pînă în decembrie 1889, cînd s-a îmbolnăvit. A murit în 15 martie 1890. Despre acest harnic profesor năsăudean vezi Maxim Pop, *Leon Pavelea, în Raportul al XXVII-lea despre Gimnaziul superior greco-catolic românesc din Năsăud pentru anul școlastic 1889/90*, [anuar școlar], Sibiu, 1890, p. 13—19; Virgil Șotropa și N. Drăganu, *Istoria școlilor năsăudene, scrisă cu prilejul jubileului de 50 de ani de existență (1863—1913) a Gimnaziului superior fundațional din Năsăud*, Năsăud, 1913, p. 330—331.

³ Acest „vicariu“ cu un rol însemnat în viața culturală a românilor năsăudeni din secolul trecut este *Grigore Moisil*, 1814—1891, originar din comuna Șanț, absolvent de teologie la Blaj în 1840, preot în Tiha Birgăului, apoi din 1859 vicar greco-catolic al Rodnei. Sub păstoria lui s-au petrecut cîteva evenimente remarcabile din viața românilor „grăniceri“: înființarea în 1861 a Districtului autonom grăniceresc al Năsăudului (vezi Valeriu Șotropa, *Districul grăniceresc năsăudean*, Cluj-Napoca, 1975), edificarea în 1863 a Gimnaziului greco-catolic din Năsăud ș.a. Despre acest întemeietor al dinastiei intelectuale a Moisililor vezi: *Gregoriu Moisil*, în *Raportul anuale despre Gimnaziul superior fundațional din Năsăud*, 1892, p. 3—24; *Vicarul Grigore Moisil 1814—1891. (Autobiografie)*, Bistrița, 1926; Gavril Bichigean, *La mormîntul vicarului Grigore Moisil*, în *Arhiva someșană*, VI, 1928, nr. 8, p. 138—144; Iuliu Moisil, *Vicariul Grigore Moisil, 1814—1891*, *Ibid.*, XIII, 1936, nr. 19, p. 190—211; Idem, *Un elev al Blajului: Vicarul Grigore Moisil (1814—1891)*, în *Cultura creștină*, XVII, 1937, nr. 4—5, p. 366—369; E. Boșcă-Mălin, *Memorandistul Gherasim Domide. Anexă: discursul lui Gherasim Domide rostit la moartea vicarului Grigore Moisil. (Extras din „Raportul gimnaziului superior din Năsăud pe anul 1891—1892“)*, București, 1944.

⁴ Legiuire școlară austriacă.

⁵ Episcopul romano-catolic de Alba-Iulia, Haynald Lajos.

Prea iubite bade!

Trecură mult timp de cînd nu te-am avizat despre jurstările mele și a familiei. Acum însă dîndu-mi-se ocaziune prea favoritoare prin ilustrisimul domn căpitan suprem Alesandru Bohățel¹, care fuseră așa de bun de mi-a promis înmănuarea acestei epistole, mă apuc deci dar, dulcele meu, ca foarte pre scurt să-ți fac cunoscut unele lucruri.

În privința cvartirului sum într-o stare foarte mizerabilă, căci numai una odaie am, unde sum silit a studia cu copiii împreună, trăgîndu-mă una de căput, alta zbirîndu-mi în urechi etc. Aceste toate le-am făcut cunoscute d. consiliariu dr. Maior², care a și mișcat inimile oamenilor respectivi, pentru ca să deie și să facă cvartire naturale profesorilor. Acum vom vedea la primăvară ce o da D-zeu. Altfel, administrațiunea e în foarte nepractice mîini depusă.

Dulce bade, picînd soartea pe mine pentru de a propune în gimnaziul local, întră cele studii, și limba magiară, așa eu, neavînd gramatici magiare scrise românește, m-am apucat de scrisul unei gramatici magiare după *Iacob Zimmerman*³, pentru gimnaziile inferioare românești. Pînă acum am 10 coale scrise și or mai fi 8—10 cu totul. Metoda e practică, deși nu în sensul strict, după toate regulele exemple și exerciții. Ilustrisimul d. căpitan suprem partea cea gata, dar încă necorectă, a văzut-o. Îți va putea da deslușire mai detaiată. Eu în 6—8 săptămîni va să o gat, cînd apoi m-aș ruga de domnia ta, dulcele meu, ca barem fugitiv să o iei la critică. Însă cum? Fi-va de neceese ca să o scriu curat a doua oară, sau impurumul legibil să vi-l trimit, ca astfel făcînd corecții domnia ta, să nu fiu silit vreo 20 coale de 3 ori să le scriu. Sper însă că multe eroare nu vor fi, totodată mă voi ruga să mă consultezi, dacă vei aproba-o de bună, unde, cum să se tipărească, ca și eu folos să am pentru osteneala cei mare, zic mare căci îmi este opul cel dintii, apoi odaie separată ca în palmă, cărți, bibliotecă de unde să mă ajut, nimică etc.

Cum că e foarte mare trebuință ca să avem manuale la gimnaziile noastre, nu suferă nice dubiu, căci din contră jumătate timpul se răpește prin dictarea studiilor, și astfel numai jumătate progres se poate face la noi, ca la cele rom[ano]-cat[olice].

Togma astăzi am primit de la prea iubita nepoată Victoria și de la prea iubitul cumnat C. I. Iuga epistolă cu ambele lor portrete, și totodată ne avizează că cu poșta aceea a pus și una cutiuță cuprinzătoare de o păreche cercei, donați fiicei lor de botez Victoria. Pentru toate le voi mulțumi, iar portretul meu și a nevestei mele numai după o mergere în Bistrița îl voi putea servi cu toată amoarea, căci în Odorheul nostru nu mai avurăm un fotograf de treabă, și astfel nice ne-am fotografat. Cu acel privilegiu va să trimit și domniei tale, și părinților etc. Îmi pare rău că părinții nu ne sunt fotografiați, căci merită recunoștință și nemurire acei doi părinți, cari se numese părinții lui Georgie Bariț.

Altfeli sunt sănătos, multămită lui Dumnezeu, cu toată a mea familie.

În fine, bunul Dumnezeu să-ți deie puteri fizice și morale, și Anul Nou să-ți fie întru toate spre bucurie, lungit fiind astfel întru nenumărați ani aducători de fericire, de bine, de sănătate, atît domniei tale cît și prea iubitei și scumpei d-tale familii. Ceriul să te povățuiască, din depărtarea unde te afli, sănătos acasă la iubita-ți familie.

Cu ai mei împreună fierbinte sărutându-te, sum și rămii al domniei tale iubitoriu frate,

Octavie Bariț.

N.B. Fratele soției mele încă tot nu-i eliberat de supt asintare, procesul tot curge, poate se află cauza aceasta încă tot la Curtea Aulică în Viena. Mi-este și groază de plingerile soacrei. Socrul meu a răposat în Domnul încă în luna lui noiembrie.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/1, nr. 18.)

¹ Despre care vezi *G.B.C.*, III, p. 75 n. 5 și I—VI, pass., apud indice de nume, sub voce. În plus: *Alexandru Bohățel*, în *Tribuna*, XIV, 1897, p. 493, 522, 526; *Alexandru Bohățel (1816—1897)*, în *Calendarul Unirii*, II, Blaj, 1988, p. 74—77; Iuliu Moisil, *Alexandru Bohățel 1816—1897*, în *Arhiva someșană*, XIV, 1937, nr. 24, p. 578—607 (și extras, Bistrița, 1937); Ioan Vaida, *Pagini din viața lui Alexandru Bohățel*, *Ibid.*, XVII, 1940, nr. 27, p. 128—156.

² Consilier școlar greco-catolic la Guberniul Transilvaniei, despre care vezi *G.B.C.*, IV, p. 334, n. 10.

³ *Zimmermann Jakob*, 1808—1878, pedagog ungar celebru și autor prolific de manuale școlare. A activat la cele mai mari gimnazii și școli normale din Pesta. Lucrarea pe care vrea să o imite Octav Bariț este: *Magyar nyelvtan az elemi s reáliskolák használatára*, ediția a zecea „îmbogățită”, Eger, 1862. Cartea este remarcabil de concentrată: doar 62 pagini. Despre el: Szinyei József, *Magyar írók élete és munkái*, XIV, Budapesta, 1910, col. 1960—1863.

15

Năsăud, 20 aprilie 1865

Prea iubite bade!

Spuindu-mi d. căpitan suprem Al[exandru] B[ohățel]¹ că bunul Dumnezeu te-au adus acasă de la Viena, în pace, sănătos, grăbesc deci dar a te aviza despre starea mea și a familiei mele, și totodată ca să-mi exprim dulcea și fierbinta mea salutare și sărutare, precum și a familiei mele, folosesc ocaziunea aceasta.

În privința sănătății, afară de fiica-mi Cornelia, suntem cu toții sănătoși, iar pe sârmana Cornelia de vreo 2 săptămâni au apucat-o nește friguri și tot a treia zi o maltratează foarte tare, apoi de rindul medicilor stăm cam rău.

Cu treburile gimnaziale încă ne aflăm mestecat, căci director nu avem, care este, adevăd d. vicariu ca suplent, e om foarte slab în treburile școlastice, nu e independent, ma e simplicul cum se cade, lucru firesc apoi că oamenii simpli sunt și buni cam de-a rindul, deși cînd și cînd dau cu bita în baltă. Despre sistema de acum nu are nice idee, eu mă căznesc cu toate a le duce la cale bună. Anu încă nice protocol nu au avut, conferințe de lucru nu am ținut, dar pre lingă a lor neștiință totuși sunt foarte zeloși ca nu cumva să reies deasupra lor, și ei să rămie ca oareșcare discipuli ai mei în privința tre-

burilor școlastice, care apoi ar fi o mare rușine pentru nobilii din district : căprari, strămeșteri² etc. ; e lucru de ris, cunoscînd oamenii de aici.

De un director înțelept și activ avem foarte mare trebuință, precum și de profesori practici, de cari însă nu avem speranță că-i vom căpăta. Doi vagabunzi au la Viena la profesură, nu au învățat nimic și nice vor învăța !

Întărirea noastră încă nu a venit de la guvern, nu știu ce poate fi cauza întîrzierii. Cvartir n-am, nice se apucă să edifice, președintele vicariul e un om foarte moale — *léha* —, și astfel nu se îngrijește în favoarea învățămîntului nimic. Sum silit, ca profesor, a fi cu copiii, cu familia toată întru una odaie, unde între plînsul, larma și zgomotul copiilor sum silit a studia. Mă tem că oi fi silit a face o arătare respectivului consiliariu de școale d. dr. Maior, ca d-lui să-i silească moralicește spre a face cvartir profesorilor gimnaziali, căci cei normali toți au. Pe anul viitoriu mai vin doi profesori, cari asemenea cu mine împreună nu vor avea cvartir. Ar fi bine ca cu ocaziunea organizării să transmită toți căprarii și strămeșterii de aici, prin comitate, ca amplotiați ce și sunt, și în locul lor să aducă alții aici, niște români înțelepți și activi, și în acest caz poate că districtul va avea înaintare.

Gramatica magiară am gătat-o, sunt 24 coale întregi, cuprinde în sine 30 exerciție magiare-române și române-magiare, iar în urmă un vocabulariu de o mie și mai bine de cuvinte. Acum întru a cui interes stă a tipări această carte³ și alte asemenea școlastice, aceea o las, că domnia ta mai bine o știi decît mine, dacă și mai marii școalelor sau Societatea literară nu se silesc întru aceea ca elevii, studenții să aibă la mîină manuale din care să învețe, atunci cînd nemții și ungurii numai se întrec și aleg în ele, iar noi jumătate timpul din anul școlastic îl pierdem cu scrisul studiilor, și încă plini de erori, apoi cîți profesori atîtea capacități bune, debile etc., așa și studiile lor sunt variate. Blașul a greșit foarte tare că nu au crescut profesori și că nu s-au îngrijit de studie de manuale tipărite pentru elevi. Gramatica, cînd îi pofti, dulce bade, și vei avea timp spre a petrece cu ea vreo zi, două, îți voi trimite-o, pre lingă acea umilită rugare a mea, ca să-ți dai opiniunea, precum și unile erori ce ar fi să le îndrepti sau să mă faci atent, spre a le îndrepta eu.

Cuget că la Viena nu vei merge, cu mult mai multe ocupațiuni vei avea acasă decît să te mai poți depărta.

În urmă, cu ai mei împreună fierbinte și dulce sărutîndu-te, cu prea iubita familie a domniei tale, sum și rămîn al domniei tale iubit[oriu] dor[itoriu] frate,

Octavie Bariț.

N.B. Uitasem a aminti cum că epistola domniei tale din Viena am primit-o, și în cit se ține despre tipărirea gramaticii, am a-ți face cunoscut cum că fondul grănițesc nu voiește a o tipări, cu toate că nimene nu i-au rugat, însă am pipăit eu pulsurile a unora și altora. Togma și din invidie încă aceea nu ar face-o, ca din banii lor să voteze în favoarea unui țaran⁴. Obscurantismul e mare încă pe aici, dar intoleranța e și mai mare. De cumva togma ar fi să se tipărească, de vei afla-o d-ta demnă de tipărit, mai bine ar fi să se vindă lui Römer sau Filtsch etc.

Octavie.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/1, nr. 19.)

¹ Vezi scris, anterioară, n. 1.

² Aluzie malițioasă la tradiția militară grănicerească a năsăudenilor.

³ S-a tipărit: *Gramatica limbii maghiare pentru clășile gimnaziale inferioare*, Cluj, în Tipografia Liceului romano-catolic, 8 mic, 132[—133] pagini. A mai avut trei ediții, scoase de tipograful și editorul clujean Stein János (vezi scrisorile în continuare).

⁴ Nume pe care „grănicerii“ năsăudeni îl dădeau românilor „civilii“ din alte părți.

Turda, 14 iuliu 1865

Prea iubite bade!

După un răstimp, la cîteva zile sau și săptămîni, astăzi mă apuc să-ți scriu cu toată iubirea-mi frățească. Eu, dulcele meu bade, am cam luat-o de datină în toată vacațiunea să mă trag cătră părinți și frați, căci economia de casă nu mă împiedecă. Dorire-aș din tot sufletul și din toată inima mea ca batăr în 2 ani o dată să vă pot cerceta și pe dumneavoastră, depărtarea însă e prea mare

Scumpul meu, venind eu de la Năsăud per Cluș, am petrecut la fratele Iosif¹ 2 zile, cu care ocaziune m-am fotografat cu familia împreună. Vă trimit un exemplariu spre ca să-l aveți și domnia voastră. Defecte în această fotografie sunt, dar nice s-au putut altfel cu copiii deodată, căci ei sunt neodihniți. Soția mea însă e bine nimerită.

La examenul ce l-am ținut în Năsăud cu elevii gimn[aziului], în 27 iunie, a fost de față dr. Maior, cons[ilierul], și r[everendisimul] d. prepozit Macedon². Eu am fost propus 4 studii în ambele clăși: limba română, magiară, istoria naturală și matematica cu geometria. Domnii mai sus-amintiți, precum s-au exprimat, au fost mulțumiți.

Părinții și toți frații ne sunt sănătoși, precum și eu cutoată familia mea.

În fine, fierbinte și dulce sărutindu-te cu ai mei împreună, cu pe toată iubita domniei tale familie, poftindu-ți tot binele, sum al domniei tale iubitoriu doritoriu frate.

Octavie Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/1, nr. 20.)

¹ Iosif Bariț, pare-se fratele cel mai mic al lui George Bariț, cel mai modest ca stare socială dintre ei, om cu ocupații mărunte în Cluj și în satul natal Petridul de Mijloc.

² *Macedon Pop*, 1809—1873, personalitate marcantă a vieții culturale românești din Transilvania secolului trecut, a fost ani îndelungați capelan și profesor de religie și istorie la Școala primară din Năsăud. A devenit vicar al Rodnei (1847—1858), apoi canonic și prepozit al Capitulului episcopal greco-catolic din Gherla. Despre el: Constantin Moisil, *Macedon Pop și Ioane M. Lazăr*, în *Programa de la Gimnaziul românesc gr.-catolic din Năsăud...*, 1874, p. 17—22; Aurel Mureșianu, *Două scrisori ale vicarului Macedon Pop către Iacob Mureșanu*, în *Arhiva someșană*, III, 1926, nr. 6, p. 87—90; Iuliu Moisil, *Vicariul și prepozitul Macedon Pop 1809—1873*, *Ibid.*, XXI, 1936, nr. 19, p. 158—189 și în vol. *Figuri grănițerești năsăudene*, I, Năsăud, 1937, p. 24—55; Victor Bojor, *Prepozitul Macedon Pop*, în vol. *Canonicii Diecezei gr. cat. de Gherla, acum: Cluj—Gherla 1857—1937*, Cluj, 1937, p. 35—64.

Năsăud, 15 faur 1866

Prea iubite bade!

Cum că boala domniei tale cea periculoasă mie și familiei mele ni cauzară cele mai mari dureri de inimă, nu voi cu nimică a demonstra. Cu cit a fost mai mare durerea, cu atît e mai mare bucuria noastră a tuturor, cum că Dumnezeu te-a dat îndărăpt familiei și națiunei. Fratele Leon toate mi le-a scris prin cite frase * ai avut de a trece și cit ai avut de a pătimi. În urmă, după reîntoarcerea lui de la Brașov acasă, îmi scriseseră că domnia ta, după pulverile de China, te afli mai bine și că frigurile te lăsară de tot. În spreanță, dar, cum că domnia ta te afli mai restăurat, îți scriu această epistolă, cu acea frățească rugare ca, pentru numele lui Dumnezeu, să te rețin de la toate ocupațiunile serioase, ce numai ți-ar cauza osteneală atît trupului cit și spiritului. Nu voi acum a aminti că după ce va aduce bunul Dumnezeu primăvara, apoi vei merge la Turda, spre ca să-ți faci și să-ți afli o distracție. Cred însă că vei afla o plăcere ca și locurile aceste românești, pe la Năsăud, să le cercetezi. Oare scalda de la Rodna sau Singeorgiu nu ar fi de foarte mare folos pentru domnia ta? Ba eu cred că atît aerul sănătos acest de pe aici, atît locurile aceste romantice cit și apa acei scumpă de la Singeorgiu și Rodna ți-ar întinde puteri nouă. Las însă aceste pe mai tirziu, nu voi a te ostăni cu cetirea prelungi mele epistole.

Deie bunul Dumnezeu ca scrisoarea mea să te afle în deplină sănătate, pentru care nice nu încetez a ruga pre Atotputintele ca să te mai văd odată deplin sănătos.

În urmă, fierbinte și dulce sărutare. Sum al domniei tale iubitoriu și doritoriu frate,

Octavie Bariț.

[Adresa:] Magnificul domn Georgie Bariț, cu distintă reverință, la Brașov (Kronstadt). Franco.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/2, nr. 21.)

Năsăud, 19 aprile 1866

Prea iubite bade!

La mult prețuita domniei tale epistolă cu datul 24 faur a.c., scrisă prin scumpa mea nepoată Aurelia, numai astăzi mă apuc să-ți răspund, din aceea simplă scuză ca să nu te ostenesc, ba tocma ca să nu te silesc cumva a-mi răspunde, avînd aceea fierbinte dorire, cum că bunul Dumnezeu după ce

* necazuri.

te-a scăpat din mina morței, să fii ferit de toate ostenelele, pînă la restaurarea-ți deplin a sănătății.

Văzînd însă un articol scris de domnia ta în *Gazetă*, numaidecît presupun că Atotputintele ți-a dat puterea îndărătru. Doresc din inima și din sufletu-mi ca scrisoarea mea să te afle în cea mai perfectă sănătate. Mă rog totdeodată însă ca să te rețini de la calea politică barem încă vreo 2—3 luni, căci foarte ușor poți, din osteneală sau din alte impresiuni influențatoare politice, a recădea unde ai fost.

Din parte-mi, cu familia-mi împreună, mă aflu sănătos, mulțămîtă lui Dumnezeu. Treburile școlastice încă merg binișor. Acum s-au expediat și instrumentul fundațional, per Episcopia gherlană la Guvern și la Curte etc. Era să aibă grănițerii atac cu episcopia pentru acel instrument, din cauza unor pretensiuni ce le pretindea în parte și episcopia, pr[imo] ca gimnaziul să fie numai gr[eco]-cat[olic], cum că profesorii și respective cateheții să aibă drept episcopia de a-i amova în caz de așa, mai încolo, în înființîndul convict să să primească ca stipendiști și țărani, nu numai grănițeri, cu un cuvînt episcopia a țintat cu tendințele-i ca să facă un timp diecezan, însă n-a reușit, căci căpitanul B[ohățel] cu fiscalul Florian¹, ducîndu-se la Gherla, au complanat lucrul, așa piedeca s-au delăturat în privința sancționării instrumentului fundațional la locurile mai înalte.

Eu gramatica mea am gătat-o, dulce bade, de 4 săptămîni se află la Gherla, trimisă spre cenzurare și aprobare, poate or ținea-o vreo 4 săptămîni. De cumva îmi vor aproba-o, va să văd pentru tipărirea ei, ori prin prenumerațiune, ori oi vinde-o lui Filtsch, altfel pe speșele mele nicidecît nu o voi tipări².

Joi a trecut săptămîna, fără veste, inopinate, am cumpărat prin licitațiune o moșioară aici în Năsăud, stătătoare din o căsuță și grădină și din două pămînturi la otar. Nefiind licitanți alții decît numai eu, așa moșioara amintită a rămas pe mine cu 71 fl. v.a., scriu șeptezeci și unu fiorini v. au[s-triacă]. Cerînd din casa fondurilor o anticipațiune de 71 fl. v.a., așa am și depus banii la oficiul judecătoresc, moșioara însă acum ajunge cel puțin 200 fl. v.a. O să bag pe cineva în casă și sperez 30 fl. v.a. chirie pe an. Moșia a fost a unui om mișel, băutoriu, care pînă acum și-a băut o moșie de 1 800 fl. și pe rînd mai toți năsăudenii așa vor îmbla, căci sunt de tot depravați, demoralizați.

Preste vreo 8 săptămîni am de cuget, dulce bade, a suplica la Comitetul fondurilor grăniț[erești] ca să mă denumească definitiv ca profesor gimn[azial], după un serviciu de 8 ani ca prof[esor] gimn[azial] și un an în normă. Cred că nu voi căpăta negativă după servire de 9 ani.

În fine, dulce fierbinte sărutîndu-te, cu prea iubita domniei tale familie împreună, sum al domniei tale iubitoriu doritoriu frate,

Octavie Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/2, nr. 22.)

¹ *Ioan Florian*, 1829—1894, fruntaș român din părțile Năsăudului, notar distric-tual iar între 1871—1875 președinte al Tribunalului din Năsăud. A fost deputat împreună cu Ioachim Mureșanu în Dieta de la Sibiu din 1863—1864 și s-a remarcat ca o prezență românească în toate problemele politice care au privit Năsăudul grăniceresc între 1861—1875. Vezi despre el: Virgil Șotropa, *Din scrisorile celor dispăruți*, în *Arhiva someșeană*, V, 1928, nr. 8, p. 104—115; Iuliu Moisil, *Ioan Florian Cimpianu 1829—1894*, *Ibid.*, XIV,

1937, nr. 21, p. 608—624 și în vol. *Figuri grănițerești năsăudene*, I, Năsăud, 1937, p. 177—193; Iosif Pervain și Ioan Chindriș, *Correspondența lui Alexandru Papiu Ilarian*, II, Cluj, 1972, p. 160—178. Corespondența lui Ioan Florian cu George Bariț, aflată la B.A.R., o vom publica într-un volum următor.

² S-a tipărit în oficina Liceului romano-catolic din Cluj, unde Octav își făcuse studiile gimnaziale (vezi supra, scris. 15, n. 3).

19

Năsăud, 10 octobr. 1866

Prea iubite bade!

Mai deunăzi ți-am scris un șir lung de epistolă, nu știu primitu-ai. Acum vin iară să te încunoștințez cum că cu toată familia mea, mulțămită lui D-zeu, sunt sănătos, deși colera de 3—4 săptămîni prăpădește infuriat pe aici. Pînă acum s-au bolnăvit vreo 160, iară a murit aproape la 40 pînă acum. Și ce să te miri, că tot pe sate domnește această coleră, aici prin jur încă a început.

Aici ți trimit, dulce bade, gramatica mea româno-magiară, trimit însă numai 2 exemplare, că unul să-l înmănuezi d-lui Iacob Mureșanu. Vinzînd eu cu mie de exemplare, precum ți-am fost scris, lui Teodor Anton, așa tipă-rindu-mi-se numai 24 pe deasupra, gratis, nu mai ajung să dau în toate păr-țile, însă va trimite Anton la gimnazie. Vezi, dulce bade, și publicați în *Gazetă* această gramatică ¹, sau făcînd amintire despre ea, recomăndînd-o totodată, sau în formă de anunț sau prenumerațiune, punîndu-i și prețul, care după cum i-au defipt Anton e de 70 cr., de la cantități mai mari, cu bani gata, 15 și 20 % rabat, iară pe așteptare 10% rabat pe 6 luni. Cum vei cugeta domnia ta că va fi mai bine, așa vei face. De cumva mă iartă împrejurările ca să tipăresc barem 2 000, le poate vinde mai ieftin, căci a doua mie vine numai cu jumătate prețul tipărită. Cartea conține 9 coli. Se află de vinzare pînă acum la Teodor Anton, neguțătoriu în Năsăud. Totodată, te rog, dulce bade, ca în timp vacant, citînd această gramatică cu atențiune, să-ți dai părerea, și unde ar fi de cores, încît cînd ar veni sub o a 2-a edițiune ², să o coreg. La Peștea am dat de mi-o legat una frumos, și oi trimite-o cit mai curînd, da de cumva norocul nu doarme și oi cîștiga acel premiu de 500 fl. v.a.

Uitasem să-ți scriu că studenții i-am demis pe 2 săptămîni pe acasă, din cauza colerei și după provocarea doctorilor.

În urmă dulce și fierbinte sărutîndu-te, sum al domniei tale iubitoriu doritoriu frate,

Octaviu Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 345/2, nr. 23.)

¹ A fost anunțată în *Gazeta Transilvaniei*, XXIX, 1866, nr. 82, p. 328, cu sublinierea că: „Această cea de întia ce a ieșit pînă acum pentru învățarea limbei maghiare, cu ajutorul limbei române, este compusă după metoda practic cel mai corespunzătoriu spre a putea înlesni tinerimei însușirea unei limbi străine cu totul diferite în formele ei de la natura limbei noastre“.

² Se va retipări în mai multe ediții (vezi scrisorile în continuare).

Năsăud, 28 octobrie 1866.

Prea iubite bade!

Primindu-ți în momentul acesta epistola cu datul 24 oct[ombrie] a.c., cu grabă mare îți răspund acum îndată, căci poșta apoi pînă joi nu merge de aici. Mă restring însă numai la obiectul despre care m-ai provocat ca să-ți răspund.

Năsăudenii, aici în loco, a subscris preste 70 inși plenipotența. Apoi totodată Comisiunea fondurilor cu alți grănițeri înțelepți au votat 300, scris-trei sute fiorini pentru speșele d-voastre, din un fond privat a comunelor districtului, și pînă cînd acele comune își vor da ele înseși, prin reprezentanții săi, învoirea etc. Banii, de nu s-a expediat ieri, astăzi desigur că se vor expedia la Turda, apoi plenipotența mai sus memorată a expedit-o mi se pare în vineră trecută la Turda, lui dr. Rațiu¹. Și se mai așteaptă plenipotenții cu sutele, din comunele districtului. Despre aceea cum că n-au vrut să subscrie plenipotența, aici nu e vorbă! Ce a fost e o singură mișelie de la vreo doi, trei corifei de aici, cari în tot chipul vreu a turbura apa, și măcar nice ei nu știu pentru ce. Poate să se arete mai sfătoși decît toți, și tocma și decît Bariț G[eorge]. De altă dată mai pe larg.

Te rog, dulce bade, faceți ceva amintire în *Gazetă* despre gramatica mea², căci în cele ungurești a ieșit, și mi greu că în cele românești nimică amintire. Acea ți-am fost scris că se află de vinzare la Teodor Anton, neguțătoriu și librariu în Năsăud, apoi dacă îi demnă de lăudat, o lăudați!

Acum îmi inchei scrisoarea, ca să nu întîrzie de la poștă.

Cu toții suntem sănătoși.

În urmă, fierbinte și dulce sărutindu-te, poftindu-ți din suflet și din inimă ca bunul D-zeu să te poarte în pace și sănătos, sum al d-tale iubitoriu frate,

O. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., mss. s. 315/2, nr. 24.)

¹ Se referă la stringerea de plenipotențe și bani din părțile Năsăudului, pentru sprijinirea unei acțiuni de tip prememorandist pe care și-au asumat-o George Bariț și Ioan Rațiu la sfîrșitul anului 1866, pentru a salva independența Transilvaniei în fața iminentului act dualist. Vezi în acest sens *G.B.C.*, III, p. 190, n. 1.

² S-a făcut, vezi scris. precedentă, n. 1.

Năsăud, 28 novembre 1866.

Prea iubite bade!

Cu poșta de astăzi expedez la *Gazeta* un articol, ca răspuns cuvenincios la corespondințele din *Telegraful (ne)român*. Mă rog însă ca să mi se publice așa prost cum e scris, că toată compania lui Șag[una] nu merită alt răspuns¹.

De aici astăzi, mâine va mai merge un alt răspuns, în numele a tot distric-
tului, care va arăta din nou cum că românimea de aici în d-ta are încredere,
și nu în șarlatani etc. Acest articol apoi se va publica în toate trei foi româ-
nești². Eu am mare prepus cum că fabricătorul art[icolului] din nr. 89 a
Telegrafului e mișelul de P[uşcariu]³, care a căpătat palma în V. Acum fie
oricare, eu pe toți îi ating. Mișelul acesta de cavalier, cum îmi spune Florian,
a scris la căpit[anul] de aici, B[ohoțel], o epistolă în care zice între altele:
„Bariț a făcut fiasco cu deputațiunea, așa îi trebuie dacă s-au împotrivit
ca să nu meargă metropolitul“ etc. De aci cuget cum că desigur el a cioplit
acel art[icol]. Aici aseară s-au compus o comisiune de 5 inși care să gătească
răspunsul potrivit și cât de serios. Apoi asemenea alui meu vor merge mai
multe, tocma și la *Umoristu*.

Te rog, dulce bade, ca să nu faci să nu-l publice d. M[ureșanu] cât mai
curînd, că de nu, crăp!

Altfel, aici cu toții se află foarte indignați și vătămați, pentru tilharii
aceia.

În urmă, dulce și fierbinte sărutîndu-te, sum al domniei tale iubitoriu
dorit[oriu] frate,

Octaviu Bariț.

[Adresa:] Magnificului d. domn Georgiu Bariț, cu profundă reverință,
la Brașov. Franco.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/2
nr. 25.)

¹ Se referă la o stare polemică dintre românii ardeleni adepți ai unei atitudini radi-
cale, de noncolaborare și boicotare a vieții parlamentare dualiste, numiți în epocă pasi-
viști, și adepții unei atitudini active, care vedeau lupta națională, în condițiile date,
ca pe o participare masivă și impunătoare la Dieta de la Pesta, numiți în general acti-
viști. Liderul pasiviștilor era George Bariț, iar al activiștilor Andrei Șaguna. În toamna
anului 1866 *Telegraful român*, oficina proprie a lui Șaguna, a desfășurat o campanie de
defăimare a lui Bariț, care se pregătea să călătorească împreună cu Ioan Rațiu la Viena,
pentru a înmîna împăratului un memoriu în numele românilor, în care să se ceară res-
taurarea independenței constituționale a Transilvaniei. În general articolele *Telegrafului*
român îi neagă lui George Bariț competența de reprezentant al națiunii, pe motivul că
teoria sa de practică politică, pasivismul, este greșită. Iată câteva dintre aceste articole:
De sub Predeal. Octombrie 1866, în *Telegraful român*, XIV, 1866, nr. 88, p. 351—352; nr. 89,
p. 356—357; nr. 94, p. 376—377, semnat „Torday alias Turtescu“; *Românii ardeleni*
față cu Dieta de la Pesta. De la Olt în 19 noiembrie, *Ibid.*, nr. 90, p. 359—360, semnat
„Olteanul“; *De sub dealul Racoșiu în 24 nov.*, *Ibid.*, nr. 91, p. 363—364, semnat „Drep-
turianul“. Pe Octav Bariț îl indignează articolul „Turteanului“. Articolul trimis de el
nu se va publica, George Bariț preferînd să urmărească deocamdată mersul ideilor celor
de la *Telegraful român*.

² Un foc de paie care s-a stins prea repede! Nici o foaie din Ardeal nu publică
vreun articol al năsăudenilor în sprijinul lui Bariț. De altminteri vezi și scrisoarea
următoare.

³ Se pare că sub pseudonimul „Turteanul“ se ascunde mai degrabă un brașovean,
deci Iovan cavalier de Pușcariu. Cel puțin aceasta este părerea lui Bariț (vezi scris. urmă-
toare, n. 4).

Prea iubite bade!

În 28 a l[unii] c[urente] ți-am expedit o scrisoare, acum vin cu aceasta ca să te înștiințez despre următoarele:

Cum ți-am amintit în epistola trecută, aici năsăudenii, respective inteligența, a gătit un răspuns care totodată își exprimă și pe venitoriu încrederea în domnia ta ¹, și a fost ca să se expedeze încă în 2^a a l.c., singur a lipsit subscrierile, pentru care a rămas încă o zi ca să se facă subscrierile. Dar ce să vezi, în 3/12, adecă luni, aici a fost alegerea deputaților, și fără să se înțeleagă unii cu alții mai nainte, alegătorii au fost conduși prin maniera notariului districtuale ², începînd el votizarea pe vicariul de aici, apoi al doilea, firește, căpit[anul] supr[em] B[ohățel], așa cu toții alegătorii luîndu-se după el, a votizat pe vicariul ³, iară vreo 3 inși pe domnia ta. Acum le pare rău cum că pentru ce n-au votizat cu toții pe d-ta. În urmă, ca să revin la obiectul scrisorii mele, cine a dat tonul, cine nu, după ce s-au făcut alegerea și au prințit cițiva la căpit[anul] supr[em] B[ohățel], aseară vicariul îmi spune că nu se va trimite articolu gătit, pînă atunci pînă cînd d-ta nu vei răspunde și nu vei dezminți aserțiunile și birfele *Telegrafului*, referitoare la articolul dat în numele celor cinci inși din Turda ⁴, apoi făcînd d-ta aceasta, vor pași și ei în public cu a lor. Aceasta ți-o scriu pentru informarea mai de aproape a domniei tale. Poate sub decurgerea prințului au tractat despre aceasta.

Dulce bade, cu poșta de astăzi iară mai trimit la *Gazetă* un răspuns care l-am făcut ieri „Drepturianului“ din *Telegraf* ⁵. Cuget că va fi binevenit, fiindcă, cum văd, ei încă se silesc din toate puterile, în tot n-rul *Telegrafului* a scrie în contra *Gazetei* și în contra d-tale, astfel dar trebuie ca și el să capete răspunsuri în tot n-rul *Gazetei*.

Îți mai amintesc și aceea împregiurare, că mișelul cela de Puskás ⁶ a scris aici o epistolă căpitanului, mi se vede cu scop ca să te negrească; astfel cred că a făcut și în alte părți.

Sper, pe lingă toate, că le vei răspunde cît se poate de bine, după meritul lor.

În fine, dulce și fierbinte sărutîndu-te, sum al domniei tale iubitoriu dorit[oriu] frate,

Octaviu Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/2, nr. 26.)

¹ Vezi scris. anterioară, incl. n. 2.

² Ioan Florian (vezi supra, scris. 18, n. 1).

³ Grigore Moisil (vezi supra, scris. 13, n. 3).

⁴ Bariț s-a răfuit scurt și sec cu anonimii de la *Telegraful român*, în articolul *Odată pentru totdeauna* (în *Gazeta de Transilvania*, XXIX, 1866, nr. 94, p. 373—374), susținînd că „Turtescu“, „Olteanu“ și „Drepturianu“ sînt trei dușmani personali ai lui, din Brașov. Apoi, după un răstimp bine regizat de Bariț, apare un mare articol al lui Visarion Roman intitulat *Scrupulozități* (*Ibid.*, nr. 98, p. 389—391), unde „telegraftii“ lui Șaguna sînt combătuți temeinic și sistematic.

⁵ Vezi scris. anterioară, n. 1. Nici această intervenție a lui Octav Bariț nu s-a tipărit.

⁶ Ioan cavalier de Pușcariu.

Prea iubite bade!

Neprimind răspuns după trei epistole ce ți-am adresat de la un timp încoace, venit-am la aceeași convingere cum că în timpii acești plini de politică prea ușor se poate întâmpla ca epistolele adresate d-tale să le desfacă pe la anumite stațiuni poștali, fără să ajungă la locul lor destinat¹. Din astă cauză, dar, mă mai încerc și cu a patra epistolă, însă pre lingă recepisă.

Ți-am fost trimis alfabetul unguresc explicat, ca avînd d-ta timp, să-l cenzurezi și să-l coregi².

M-a fost rugat librariul nostru, Teodor Anton, ca să-i mijlocesc un preiscurant pentru hîrtie de la fabrica din Zernești.

Așteaptă mulți cu mare sete ieșirea dicționarului d-tale magiario-român³, și necurmat mă întreabă cînd va ieși de sub tipariu.

În privință politică, cum că cum stăm noi pe aici, așa mi se vede că le cam știi toate, deși din parte-mi nu mult ți-am scris, totuși observările făcute de d-ta în *Gazetă* față cu năsăudenii mi se impută informațiunilor ce ți le-aș da din timp în timp domniei tale. No, dar mie nu-mi pasă mult. Din parte-mi ignorez pe toți ticăloșii și servilii, astuții și intriganții și în fine vinzătorii. Îmi împlinesc datorințele mele față cu școala, iar afară de școală mă aflu mulțămît în jurul familiei mele și cu ocupațiunea studiilor. Am necaz, căci din salariul de 600 fl. nu-mi ajung ca să-mi procurez cărți, așadar numai circopesec în această privință.

Altfel cu toții suntem sănătoși, copilele încă cresc. M-am asigurat la Societatea de Anker cu fratele Leon, pe viața soacră-sa, Leon pe 1500 fl. iar eu pe 1000, așa io plătesc pe tot anul 61 fl. Aici, acum, cum mă va lua norocul, drept că moartea cuiva e păcat, ma nice se cuvine a i-o dori, dar aceea încă e drept că poftindu-i la bătrina viață îndelungată, totodată ne poftim și nouă daună. Așadar va fi cum va voi Dumnezeu.

Te sărut fierbinte și dulce cu toată familia mea, salutăm și sărutăm pe cumnata, iubitele nepoate și pe cumnatul Constantin, împreună cu iubita nepoată Victoria. Poftindu-vă tot binele, sum al domniei tale iubitoriu frate,

Octaviu Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/2, nr. 27.)

¹ Se pare că într-adevăr n-au ajuns, căci în corespondența lui Octav Bariț cu frațele său George există chiar în acest loc un hiat.

² O lucrare a lui Octav Bariț care se pare că nu s-a publicat.

³ Se va tipări peste un an: *Dicționarul unguresc-românesc. Magyar-román szótár. Compus de Georgie Bariț. Editoriu și proeditoriu, auctoriu, Brașov, 1869.*

Prea iubite bade!

Cu cea mai fierbinte frățească mulțămîtă am primit 6 coale din dicționarul d-tale magiario-român¹. Am arătat acest exemplariu mai multora,

toți și-au exprimat plăcerea, laudând tocmai și tipariul, care într-adevăr e frumos și curat. Până acuma am cîștigat 15 abonați pentru dicționarul, dintre cari 11 inși a plătit p[er] a 3 fl. 20 cr. în sumă de 35 fiorini 20 cr. v. a[ustriacă], care sumă tot astăzi o și depun la oficiul poștal de aici, spre primire din partea d-tale la Brașov. Cei 4 abonați vor plăti mult pînă la 1^a mai, cînd apoi împreună cu alți noii, ce încă sperez că-i voi căpăta, plătiind, fără întirziere o să spdez toată suma la mîna d-tale.

Fă atenți, iubite bade, pre tipografi ca să nu comită erori, va fi greu de cumva culegătorul nu știe ungurește, încă binișor.

Deși epistola mea va sosi după sărbătorile Paștilor, totuși astăzi, ca în simbăta sintelor Paști, vă doresc și vă poftesc sărbători fericite, sănătatea duraveră să fie împreună cu cea mai bună îndestulare în toată privința.

Salutarea și sărutarea mea, și iubitei nepoate și iubitului cumnat Constantin. Dar Eronim² de prezent unde se află? Io-l știu că frecventează drepturile în Sibii. Foarte m-aș bucura dacă mi-ar scrie vreodată, ca și io să-i pot scrie.

După care dulce și fierbinte sărutîndu-vă, sum al domniei tale iubitoriu frate,

Octaviu Bariț.

Numele abonaților la Dicționarul magiaro-român, toți din opidul Năsăud

1 Maxim Lica, asesor jud[ecătoresc]	1.exempl.
2 Dănila Lica, dtto	dtto
3 Georgiu Csatt, dtto	dtto
4 Ariton Mărcuș, dtto	dtto
5 Ioachim Mureșanu, preș[edinte] jud[ecătoresc] ³	dtto
6 Ioan Florian, fisc ⁴	dtto
7 Nicolae Pop, prof. gimn. ⁵	dtto
8 Maxim Pop, dtto ⁶	dtto
9 Iacob Pavelea, archiv[ar]	dtto
10 Macedon Grigoriță, notariu com[unal]	dtto
11 Elie Burduhosu, protocol[ist]	dtto
12 Pavel Beșianu, stud. gimn. V cl.	dtto
13 Leon Popescu, stud. gimn. III cl.	dtto

Notă. Fiecare a solvit cîte 3 fl. 20 cr. în sumă = 41 fl. 60 cr. v[alută] au[striacă]⁷.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/2, nr. 28.)

¹ Vezi scris. anterioară, n. 3.

² Ieronim Bariț, fiul lui George Bariț. Vezi infra, capitolul corespondenței acestuia cu tatăl său George Bariț.

³ *Ioachim Mureșanu, 1823—1903*, „un distins fiu al graniței năsăudene, cu o frumoasă cultură și temeinice studii juridice și primul jurisconsult al ținutului nostru, unul dintre marii luptători pentru drepturile grănițerilor“, astfel îl caracterizează biograful celebrilor din părțile Năsăudului (Iuliu Moisi, *Figuri grănițerești năsăudene*, I, Năsăud, 1937, p. 135—146) pe acest personaj de altminteri antrenat și în acțiunile naționale românești la scara întregii Transilvanii. Despre el, în plus: Teodor Tanco, *Virtus Romana Rediviva*, I, Bistrița, 1973, p. 206—208. O scrisoare a lui către Iacob Mureșanu s-a publicat în *Arhiva Someșană*, VII, 1930, nr. 13, p. 373—377.

⁴ Vezi supra, scris. 18, n. 1.

⁵ *Nicolae Pop*, originar din Agrașul de Sus, absolvent de gimnaziu în Bistrița și Blaj. A urmat teologia la Seminarul teologic greco-catolic din Gherla, după absolvirea căreia, în 8 septembrie 1867, a fost numit profesor suplinitor la Gimnaziul greco-catolic din Năsăud. A fost scos din rândul dascălilor în 1873 și trimis „in cura animarum“ ca preot la Noiieni sau Uifalăul Săsesc din apropierea Bistriței, apoi după opt ani în Hodod-Giurtelec, în Sălaj, în fine în Sig din același ținut, unde a murit la o dată pe care nu o cunoaștem. Despre el: Virgil Șotropa și Nicolae Drăganu, *Istoria școlaelor năsăudene...*, p. 335.

⁶ *Maxim Pop*, 1838—1892, una din gloriile culturale locale din părțile Năsăudului. După studii în satul natal Singeorgiul Românesc (azi Singeorz Băi), Năsăud și Blaj, a fost trimis să urmeze teologia la Seminarul greco-catolic central „Sfinta Barbara“ din Viena, unde a absolvit în 1865. În paralel cu prodigioasa activitate pedagogică la Gimnaziul greco-catolic din Năsăud, s-a manifestat și ca om de cultură, scriitor și gazetar, colaborând la *Gazeta Transilvaniei* și *Sionul românesc*. În colaborare cu Vasile Petri și Cosma Anca a redactat revista *Magazinul pedagogic*, care a apărut la Năsăud, în trei tomuri (1867—1869), apud Teodor Tanco, *Virtus Romana Rediviva*, II, Bistrița, 1974, p. 13—17. Este coautorul faimoasei cărți despre 1877—1878, *Rezelul orientale ilustrat* (Graz, 1878), împreună cu Artemiu Publiu Alexi. Manualul său de *Gramatică română* a ajuns o carte faimoasă pentru multe generații de elevi năsăudeni. Altă lucrare a sa: *Activitatea vicarilor foranei episcopoești gr.-cat. din districtul Năsăudului, de la înființarea vicariatului pînă la vicariul Anchedim Pop inchisive, descrisă de Macedon Pop, prepozitul Capitulului gr.-cat. al diecezei Gherla*, Budapesta, 1875 (îngrijirea textului și adnotarea). Despre el: I. Maxim Pop, în *Reportul al XXX-lea despre Gimnaziul superior fundațional din Năsăud*, 1893, p. 3—5; Virgil Șotropa și N. Drăganu, *Istoria școlaelor năsăudene...*, p. 333—334; Teodor Tanco, *Op. cit.*, II, p. 226—228.

⁷ Adnotată de George Bariț: „1868. Năsăud, 11 apr., Oct. Bariț. Abonați 15. Răsp. 18“ și: „16 apr. Ios. Barac abonat la dicționar cu f. 3, 70. Petrecuți la catalog“.

25

Năsăud, 14 iunie 1868

Prea iubite bade!

Mai aclud aici 5 fl. 40 cr. v. au. ca abonament de la doi abonați. Mai am încă a primi de la trei inși. De 5 ori i-am provocat, acum îi mai las de capul lor, cînd vor plăti îi voi și expeda. Totodată-ți aclud aici și numele acelor dd. abonați, ca așa să-i ai și domnia ta spre cunoștință.

Suntem cu toții sănătoși. Epistola mie adresată am primit-o, am comunicat-o cu respectivii.

În fine, dulce și fierbinte sărutîndu-te, sum al domniei tale iubitoriu frate,

Octaviu Bariț.

P.S. Nu știu de ai primit sau nu de la Gherla și Cluș abonați. Leontin¹ va fi ocupat cu căsătoria, el se căsătorește din Oșorhei, ia pe fata lui Fülöp, neguțătoriu tot acolo.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/2, nr. 29.)

¹ Personaj neidentificat din stufoasa familie Bariț.

Năsăud, 7 august 1868

Prea iubite bade!

După reîntoarcerea mea de la scadele din Singeorgiu, unde fui silit a petrece vreo 3 săptămîni pentru copila Cornelia, dîndu-i vreo cîteva scade spre întărire, mă apuc a-ți mai scrie despre starea noastră familială.

De prezent ne aflăm cu toții sănătoși, din parte-mi m-am apucat iar de lucru, mă rog însă ca să-mi trimiți vreo cîteva coli tipărite din dicționarul domniei tale, ca așa să pot continua lucrul mai cu spor și mai corect¹. Gramatica se va retipări în toamnă venitoare, pentru că librariul comisionariul gramaticii mă grăbește, căci el zice că abia mai are cîteva, adică nici o sută, care sumă poate cu începutul cursului scolar nu-i vor ajunge. Acum dînsul vede, căci i-o i-am spus cum că 2000 exemplare îi dau în proprietatea lui pentru 250 fl. v. a., așa ca toate spesele tiparului dînsul să le suporte. Librariul e mulțumit cu acest ofert și stă gata ca să-i dau suma gramaticilor din proprietate. Așadar numai vocabulariul mă împiedecă ca să o pot da la tipariu.

Fiind acum de 4 ani și mai tare depărtați unii de alții, așa nici avem ocaziune și mod de a ne mai vedea, apoi fiindcă fotografia ce v-am trimis e numai mînjitură, din care nu mai poți vedea și cunoaște persoanele, așa, avînd aci în Bistrița un fotograf bun, mi s-au dat ocaziune a ne fotografa io și nevastă-mea. Cred cum că astă fotografie mai apropie de adevăr, pentru că suntem bine nimeriți. Așa, primiți, dulce bade, portretele noastre cu iubire frățească, dacă și soartea de adevărata îmbrătoșare ne-a lipsit deocamdată. Pe venitoriu și copilele le voi fotografia. Tot aci acud și stimatului cumnat și stimatei și iubitei nepoate Victoria 2 exemplare. Te rog, le [n]mănuează respectivilor cu toată iubirea.

În privința politică grele vremi am ajuns. Sunt curios și cu alegerea metropolitului, cum că cine va reieși.

La adunarea de la Gherla de-oi veni, bade dragă, foarte m-aș bucura, căci poate pre vreo 4—5 ani ne-om mai revedea. Cred cum că ocupațiunile și depărtarea nu-ți vor concede o călătorie așa lungă. În caz cînd ai veni și domnia ta, mă voi rezezi și io, altfeli cu greu.

În fine, dulce sărutîndu-te, sum cu toată iubirea frățească al domniei tale iubitoriu frate,

Octaviu Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/2, nr. 30.)

¹ Un mic plagiat în familia Barițestilor: George și Octav Bariț lucrau în același timp la alcătuirea unui dicționar maghiar-român. Mai exact, lucra numai George Bariț, în vreme ce Octav aștepta să-i vină de-a gata coalele tipărite din bogatul dicționar la care trudea fratele său (vezi supra, scris. 23, n. 3), pentru a-l însăila pe al său, mai mic, dar gata lucrat. Cei doi Bariți își vor corela în așa fel munca, încît contemporanii lor nu-și vor da seama de această afacere în familie: dicționarul lui George Bariț a apărut spre sfîrșitul anului 1869, iar al lui Octav Bariț în 1870: *Dicționarul portativ maghiar-român. Pentru școale și privați. Magyar román zsebszótár. Tonodai s magán használatra*, Cluj, în Tipografia lui Stein János. Ca o ironie a sorții, dicționarul lui Octav Bariț a mai avut o ediție, în anul 1893, aducîndu-i însemnate venituri, în vreme ce George Bariț s-a chinuit toată viața să-și vîndă exemplarele din dicționarul său de certă valoare științifică.

Năsăud, 14 august 1868

Prea iubite bade!

Tocma în ziua de 7/8, cînd ți-am expedit io o epistolă cu 2 părechi de portrete ale noastre ¹, ai expedit și domnia ta broșura a doua din dicționarul d-tale, pentru care îți mulțămesc cu toată dragostea frățească. Mult o săptămîină și gat extractul ce l-am avut de la litera J să-l fac, pentru că pînă aci venisem cu multă trudă și foarte încet. Astfel însă e de tot ușor ca să lucru, căci iau numai de-a gata. Extrasul meu cam numai a cincea parte se face din tot al domniei tale.

Ce m-au îndemnat însă ca cu această ocaziune să-ți scriu, dulce bade, e acea împrejurare căci mai nainte cu 2 săptămîni, venind căpitanul suprem de la Pesteaa acasă, m-au chemat la sine și m-au întrebat cum că cam ce am io încă lucrat în privința cărților școlastice. I-am spus că am lucrat și e gata în manuscris *Sintaxa magiară* ², apoi că de prezent lucru un *vocabulariu* de 8 coale în tipariu, la finea gramaticii, și cum că am *cores* și am *amplificat gramatica* spre retipărire. La aceasta mi-au răspuns d-lui cum că dacă aș putea io ca să fiu gata cu toate acestea pe la începutul lui octobrie, apoi parte tipărite, parte în manuscris alăturate, să suplic la Ministeriul Cultelor pentru de a-mi da, pre baza acestor documente ca produse literarie școlastice, drept de profesor cenzurat, adecă iertîndu-mi cenzura să mă recunoască de atare, și aceasta cu atît mai virtos trebuie să o fac pînă în octombrie, fiindcă d-lui mi-a apromis cum că fiind acolo încă pre acela timp, la Dietă, îmi va imbla în treabă ca să-mi exopereze memoratul drept.

Așadară, te rog, în privința aceasta, să-mi răspunzi bine va fi, sau nu?!

Cu vocabulariul, pînă în finea lui septembrie și nice în a lui octombrie, nu pot fi gata, ci numai în cazul dacă l-aș căpăta pînă atunci de la d-ta, iar altfel numai cu pașiență, și prea cred cum că d-ta încă, între legioanele ocupațiunii ce le ai, nu poți să fii gata cu el pînă atunci. Acum cred că vei merge și la București. Așadar mi se pare că tot lucrul va rămîne pînă pre anul venitoriu, doară se va mai duce amintitul la Pesteaa, ca așa dacă nu pentru națiune, barem pentru mine să exopereze ceva bine.

Te rog, dulce bade, dacă cumva îți va concede ocupațiunea cea neîntrepută a d-tale, să-mi răspunzi pe scurt la obiectul acesta.

În fine, dulce și fierbinte sărutîndu-te, sum și rămîn al domniei tale iubitoriu frate,

Octaviu Bariț.

P.S. În *Magyar Polgár* vei ceti cit mai curînd un răspuns din partea oficiolatului de aici, în [limba] magiară, în privința pers[ecutării] jidovilor de la Sîngeorg[iu]. Acel art[icol] io l-am compus, nu știu bine va fi?! ³

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/2, nr. 31.)

¹ Scris. precedentă.

² Pe care o va adăuga la edițiile următoare ale gramaticii maghiare.

³ Nu s-a publicat în *Magyar polgár* vreo astfel de lămurire.

.Prea iubite bade!

Din aci alăturata copie ¹, ce am primit-o ieri, vei vedea tot, aşadar fiind lucrul cu mult mai momentuos şi mai serios decît io să pot în meritul lucrului a mă demite, te rog cu toată iubirea ca domnia ta cit mai curînd să-mi răspunzi, adecă să-mi stilizezi tot ce aş avea io să răspund ca părere în obiectul acesta, ca aşă pre mine să mă aflu gata o întrebare ce poate să urmeze cit de curînd. Şcoalele populare de stat poate ni-ar duce la magiarizare, aşadar după a mea părere intenţiunea nu e favoritoare pentru noi. Şi pînă atunci, mă voi consulta cu bărbaţi pricepători de aici, cu atît mai virtos ca să nu zică cum că doară fără consultarea şi opiniunea lor am făcut ceva într-un lucru atît de important, şi pînă atunci însă foarte mi-ar prinde bine opiniunea domniei tale. Din nou te rog, dar, ca în scurt timp să-mi dai desluşire. Totodată te rog ca de cumva s-au mai tipărit coale din dicţionarul domniei tale, să-mi trimiţi.

Cu această ocaziune îţi fac cunoscut şi acea împrejurare cum că io de vreo citeva zile mi-am dat cererea la Comitetul administrătoriu şcolastic de aici, pentru ca să mă denumească definitiv, precum şi ca să-mi primească cei 6 ani serviţi la gimnaziul din Odorhei, de ani număraţi la anii de pensionare. Am arătat cum că sum în al 12-lea an în serviţiu, am produs din toate părţile atestatele cele mai bune etc., etc. Mă tem însă numai de aceea cum că cei 6 ani nu mi-[i] vor primi, care pentru mine va fi o mare stricăciune, din cauză că la rom[ano]-catolici profesorii n-au lege pozitivă despre pensiuine, ci respectivul episcop, propunînd pe cutare la guvern, îi dau o pensiuine cam din graţie. Am dat în zilele trecute şi la episcopul Fogarasy ² o cerere, în care îl întreb cum că să-mi răspundă în privinţa pensionării profesorilor rom[ano]-cat[olici], de au ei la bătrîneţe ceva pensiuine, sau ba, ca aşă, pe baza aceasta să-mi pretind enumerarea celor 6 ani la gimnaziul de aici etc. Încă în astă privinţă n-am primit răspuns.

Cred cum că eşti foarte ocupat, dulce bade, te rog însă cum că în cauza sus-amintită să-mi dai deslucire*.

După care dulce şi fierbinte sărutîndu-te, sum al domniei tale iubitoriu frate,

Octaviu Bariţ.

Copia

Nr 2448

Onorate domnule!

Va fi lucru cunoscut că excelinţa sa ministrul de cult şi învăţămînt, nu demult a depus pe masa Dietei din Pesta un proiect de lege pentru regularea învăţămîntului la şcoalele populare, carele proiect, după ce ţinteşte a introduce şi şcoale de stat pe lingă cele populare confesionale, ce se găsesc pînă acum, luîndu-se pertractare în Dietă, s-a decis ca, după ce cauza creşterii şi a învăţămîntului e una cauză foarte momentoasă, care atinge tare de aproape şi interesele confesionale, înainte de ce s-ar pertracta meritorie, să se asculte toate cofesiunile, ca să se dechiare oare voi-ar acele ca să se introducă şcoale

* desluşire.

de stat fără caracter și tip de confesiune, și spre acest scop fu așezată din gremiul dietei una comisiune de 25 membri, care e însărcinată a se pune în coînțelegere cu toate comisiunile respective, ca așa, reștiind dorința acestora, să poată da părerea ce se așteaptă de la dînsa.

Președintele comisiunii acesteia, spectatul domn Paul Nyáry, cu datul 8 octombrie 1868 a îndreptat și către acest ordinariat una recercare, ca în răs-timp de 10 zile să i se încunoștințeze numele tuturor bărbaților acelora de specialitate, cari spre scopul preatins ar fi desemnați prin acest ordinariat, anume de a fi întrebați despre ținta preexpusă. Acest ordinariat, luînd în considerațiune despre o parte momentozitatea cauzei ce subversează, iară despre altă parte scurtimea terminului prefipt, dară totdeodată avînd înaintea ochilor recerînța aceea ca respectivii să fie bărbați de specialitate, cari să priceapă lucrul acesta după toată momentozitatea sa și în toate privințele și urmările ce va să aibă, de după una consultare ținută în ziua de azi cu frații consistoriali, ne-am extins atențiunea la prețuita persoană a onoratei domniei tale, și am cugetat a te designa pre domnia ta între bărbații aceia din diecesa noastră, cari vor să fie ascultați din partea comisiunii dietale asupra cauzei ce e supt întrebare.

Deci această cercustare ți se încunoștințează domniei tale cu aceea, ca de cumva nu te-ai ști orienta în toată privința ce se recere, să găsești de bine a te adresa cătră acest ordinariat, de unde se va da deslucirea oftată.

Totunadată se prescrie că numele onoratei domniei tale va să se încu-noștințeze președintelui comisiunii dietale menite spre trebuințoasa orientare.

Dat în Gherla din ședința consistorială ținută la 13 octombrie 1868.

Ioan Vancea m.p.
[episcopul de Gherla.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/2, nr. 32.)

¹ Vezi misiva lui Ioan Vancea, în a doua parte a scrisorii.

² *Fogarasy Mihály*, 1800—1882, episcop romano-catolic de Alba-Iulia între 1864—1882.

Năsăud, 6 decembrie 1868

Prea iubite bade!

Din coalele trimise pînă la pagina 326 am și făcut extractul, așa aștept cu mare plăcere următoarele coale. De la R pînă în capăt adecă pînă în fine, l-am făcut io. Mă vei întreba însă, dulce bade, că pentru ce am grăbit și pentru ce sum așa nerăbdătoriu? Cauza e simplă, curioasă însă și de considerat. Sunt aici între alții doi mișei, ticăloși, ambiționați, intriganți etc., etc. și aceștia sunt cu numele colega meu Maxim Pop¹ și Petri², dascălul de la preparandie. Ambii aceștia nu mă pot suferi. Știi pentru ce? Pentru că sum om de omenie, mă port bine, sum activ, și așa adversarii încă sunt siliți a mă lăuda. Asta lor nu le vine bine la socoteală, pentru că sunt rivali ticăloși

și mirșavi. Le mai cade lor și aceea rău că pentru ce nu mă umilesc lor etc., etc. și să beu în crișmă cu ei, să fim prieteni la beute. Cu un cuvânt, omul rău nu poate vedea cu ochi buni binele în altul. Acești oameni, dar, prea ușor se pot demite pînă acolo ca să-mi detragă din meritul meu, zicînd că *vocabulariul meu nu io l-am compus*, ci l-am scris din al domniei tale, fiind ambele de o natură. Pentru aceea, dar, mă silesc ca vocabulariul meu să-l pot mai curînd da la tipariu, pînă nu va ieși al d-tale. Pentru aceea, dar, am grăbit de am lucrat de la litera R pînă în fine. Primind de la d-ta literele L, M, N, O, P voi fi gata cu el, și așa vulpile ușor se vor putea deminți, dacă își vor lua obrăznicia a calumnia.

Cred că-ți este cunoscut cum că M. Pop³ e cumnat cu d. I. Mureșanu⁴, ține o fată de a lui popa Lazăr de aici. La gimnaziu acum avem profesori 3 cumnați, 2 gineri de a lui Lazăr, a preotului, și fecioru-so, ce va veni cît de curînd ca dr. de teologie⁵. Asta, firește, e în contra legilor, însă fie barem toți cumnați, numai să fie grănițeri, apoi abuzuri se întîmplă, destule, ba ce e mai mult, vreu pe feciorul lui Lazăr să-l facă și director. Iată cum se face binele și interesul public de interes unilateral și egoistic, prin care apoi suferă interesul public și învățămîntul.

Aici furturile sunt dese, așa d[e] e[exemplu] acum după olaltă au erumpt furii în 2 neguțători, de la o neguțătorie au furat preste 1500 fl. bani gata, de la a doua marfă de un preț însemnat. Acum mai proaspăt însă iar s-au băgat furii pre fereastra unui neguțătoriu, în casa unde dormea, și i-au furat din casă argintării și pretioase de 5—6 sute. Mai alaltăieri au prorumpt în casa poștală de aici, de unde iar au dus bani în sumă de o mie fl. v. au[striacă]. Despre furturi mai mărunte nice amintesc. Am ajuns acolo de securitatea publică devine numai la ciomege și la arme, căci poliția de aici afară de vorbe goale nu dezvoltă nimica activitate în privința securității publice. Dar de la cap se impute peștele. Prezidiul districtuale tace, le trece cu vederea abuzurile și neglijența polițiană, fără de a cugeta mai serios la urmări triste. Se crede cum că banda de hoți s-ar susține aici în acest opid, pentru că altfel nu e cu putință atîta hoție și furt. În alte privințe încă stăm foarte mizerabil. Dizordine, necurațenie, neglijință, în cele necesare. Activitate, zel, curaj în beuturi, în jocuri hazarde de cărți etc. Au doară nu înaintăm cu spiritul timpului? Trist lucru, dar așa este. Aceste, pe scurt, în interesul binelui public.

Aceste mai sus înșirate despre furturile de aici sunt drepte, și te rog, dulce bade, să formeze o micuță corespondință și să le publici în *Gazeta*, căci într-adevăr, nu se mai pot suferi. Judele cercual, adevărat polițai, e anumit un Florian Marian, un ticălos și jumătate, un demoralizat, un bețiv, un neglijent. Mai că putem zice că părtinește hoțiile. Subscrierea corespondenței poate fi: *Un neguțătoriu*, ca să nu se nădăiască, să nu presupună cum că doară cine ar fi corespondintele.

În fine, dulce și fierbinte sărutîndu-te, sum al domniei tale iubitoriu frate,

[Octav Bariș]

P.S. Cum că coalele vin covertate din dicționar și e foarte bine, pentru că așa nu știu ce am acolo, văzîndu-le poate la servitoriul gimnaziului în mină.

Idem.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/2, nr. 33.)

¹ Vezi supra, scris. 24, n. 6.

² Vasile Petri, 1833—1905, profesor și pedagog ardelean de faimă, unul dintre fondatorii Preparandiei greco-catolice din Năsăud. A studiat pedagogia la Praga între 1853—1857 și grație pregătirii sale adecvate s-a putut manifesta ca adevăratul spiritus rector al noii instituții școlare românești (s-a deschis în 2 ianuarie 1859). După mutarea preparandiei la Gherla, în 1869, Petri refuză să continue a fi profesor aici, preferînd să predea, din 1870, la secția românească a Preparandei de stat din Deva. În 1871 se mută la Sibiu și devine director (inspector) al școalelor din teritoriul fostului regiment românesc de graniță de la Orlat. Dar în 1876 părăsește funcția și se întoarce la Năsăud. Scrieri mai importante: *Elementariu sau Abecedariu românesc*, Sibiu, 1864 (cu 20 de ediții în 200.600 exemplare); *Legendariu sau Carte de citire pentru școlile populare*, Sibiu, 1878 (cu 16 ediții în 90.000 exemplare); *Sistemul metric manual pentru învățători*, Sibiu, 1873; *Sistemul metric pentru școlari*, Sibiu, 1876. A editat împreună cu Maxim Pop și Cosma Anca revista *Magazin pedagogic* (vezi supra, scris. 24, n. 6), apoi singur *Școala română*, la Sibiu și Năsăud, 1876—1881, în fine *Școala practică*, la Năsăud, între 1882—1886. Despre el: Virgil Șotropa și N. Drăganu, *Istoria școalelor năsăudene...*, p. 130—131; Iuliu Moisil, *Figuri grănițerești năsăudene*, I, p. 194—210; Teodor Tanco, *Virtus Romana Rediviva*, I, Bistrița, 1973, p. 216—217.

³ Maxim Pop, vezi supra, scris. 24, n. 6.

⁴ Iacob Mureșanu, redactorul *Gazetei Transilvaniei*.

⁵ Acest „doctor în teologie” de a cărui sosire se teme Octav Bariț, este Ioan M. Lazăr, 1838—1872, era să fie o mare speranță a culturii ardeleni și, desigur, o fală a năsăudenilor atât de îndrăgostiți de istoria locală. A studiat teologia la Blaj, Pesta și Viena, audiind și cursuri de filosofie și istorie universală la Universitatea din Viena, de unde s-a întors în 1869 la Năsăud cu un doctorat în teologie, cu cinci limbi vorbite la perfecțiune și cu o zestre de cunoștințe cum nu cunoscuse Năsăudul pînă la el. A primit într-adevăr un post de profesor în orașul său natal, ca și funcția de director al Gimnaziului greco-catolic. În anuarul gimnaziului a publicat cîteva articole foarte competente, cel dintîi fiind *Diseratațiune despre liberul arbitriu al omului considerat atît în sine cît și în relațiune cîtră grația divină* (vezi *Raportul... despre Gimnaziul superior fundațional din Năsăud*, anii 1869/70, p. 3—24; 1870/71, p. 3—40; 1871/72, p. 1—43; 1872/73, p. 1—26). În 1872 i s-a tipărit la Bistrița primul fascicol dintr-o lucrare promițătoare: *Tabelele istorice sincronistice ale coloniilor romane din Dacia Traiană și ținuturile mai trziu numite Dacia Aureliană*. Epidemia de holeră care a bîntuit ținutul „grănițăresc” în 1873 a pus capăt vieții lui Ioan M. Lazăr la 30 august 1873, cînd încă nu împlinise 35 de ani. Despre el: Constantin Moisil, *Macedon Pop și dr. Ioane M. Lazăr*, în *Raportul... despre Gimnaziul superior fundațional din Năsăud*, 1874, p. 17—22; Virgil Șotropa și N. Drăganu, *Istoria școalelor năsăudene...* p. 336; Iuliu Moisil, *Figuri grănițerești năsăudene*, II, Năsăud, 1939; Teodor Tanco, *Virtus Romana Rediviva*, I, Bistrița, 1973, p. 209—211.

Prea iubite bade!

În zilele trecute ți-am expdat o epistolă fără nume. Cred cum că va ieși ceva în *Gazetă*, pentru că întru adevăr excesele și-au ajuns culmea, în curs de un an 9 furturi aici, tot spargere de case, de neguțătorii etc.¹

În zilele trecute am vîndut la librariul din Cluș, Ioan Stein, gramatica și lecționariul, de tot cu 600 fl. v. au. Gramatica am și expdat-o joi, așa azi mîine îmi vor sosi 300 fl. iar restul de 300 fl. mi se vor trimite după ce voi preda și lecționariul gata.

Mă rog, dulce bade, să-mi scrii ce exemple ai cores în explicarea literelor ce ți-am fost trimis în vara trecută, pentru ca să le am pre când voi căpăta corectura de la Cluș. Nu e de lipsă toată scrisoarea, ci numai amendarea exemplurilor. Totodată te rog să-mi scrii că pe gramatică cum va fi mai bine de pus: „Emendată și amplificată“, sau altfel. Io așa am pus². Mai încolo, la vocabulariul meu care constă astăzi din 50 de coale în manuscris, și cu extractul ce-l [sic] am să-l fac din lierele L, M, N, Ny, O, P se va urca la 60—65 coale, *ce nume să-i dau, vocabulariu, lectionariu* sau ce? Ungurul zice *zsebszotar*³, germanul dtto.

Gramatica am cores-o și amplificat binișor, așa încit poate fi de manual cit de bunșor. Din edițiunea 1 am căpătat 300 fl. cu care sumă mi-am cumpărat un loc de casă aici în Năsăud. Cu acești 600 fl. aș vrea să mai edific o căsuță pe acel loc, pentru că e ticăloșia cea mai mare în privința cotelor, în 4 ani m-am mutat de 5 ori, în cotele care de care mai rele. Aceste 600 fl. însă nu-mi vor fi de ajuns, voi fi silit barem 400 fl. să împrumut de undeva, și nu știu de unde, căci de la fondurile aceste nu bucuroș aș împrumuta. În tot anul aș refunda 100 fl. și așa în 4 ani și camăta și capitalul l-aș plăti.

De la Nyáry n-am primit nimic, precum nici de la episcopul de Gherla, în privința școalelor populare, se vede că au trecut presté toate⁴.

Episcopul de Gherla, după o știre sigură din Gherla, se află dus la Viena, se zice că doară să mulțamească metropolia etc.

Aș cugeta că ar fi mai bine să mi se trimită cite 1—2 coale din dicționarul, în formă de epistolă. Cauza ți-am deslucit-o în epistola trecută. Până acum am incongiurat de n-au mirosat pizmașii.

Pe aici încă au făcut singe rău purtarea lui B., încă așa indignațiune niceodată n-am observat, cu toate că-și are sateliții lui în unele persoane servile, pre cari li folosește de instrument.

Cu toții suntem sănătoși. Vă sărutăm fierbinte și dulce.

Sum al domniei tale iubitoriu frate,

Octaviu Bariț

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/2 nr. 34.)

¹ *Gazeta Transilvaniei* nu publică nimic despre aceste întâmplări (vezi și scris. precedentă).

² Edițiile a doua și a treia din *Gramatica limbii maghiare pentru clăsiile gimnaziale inferioare precum și pentru privați* a lui Octav Bariț (Cluj, la Stein János, 1869 și 1877) au apărut cu specificarea pe foaia de titlu: „Partea I și II emendată și amplificată. Adaus partea III sintactica și partea IV prozodica“. O a patra ediție, Cluj, tot la Stein János, 1886.

³ „Dicționar de buzunar“. Acesta va fi și titlul preferat de Octav Bariț când, în 1870, își va tipări dicționarul maghiar-român (vezi supra, scris. 26, n. 1).

⁴ Vezi supra, scris. 28, acel adaus cu adresa lui Ioan Vancea.

Prea iubite bade!

Am primit epistola domniei tale cu datul 19/22 a.c., precum și coalele pachetate în *Transilvania*. Toate cele scrise le-am preceput și mă voi acomoda așa ca întru toate să reies bine.

Cît se ține în privința lui Rațiu cu Leon ¹, atîta îți pot spune, dulcei bade, cum că fără să escuz pe Leon, dr. Rațiu în modul cel mai mirșav și mai deositoriu mi-au răpit din mîna mea și din gura copilelor mele două mi, florini v. a. Te vei mira, însă așa este! I-am dat un proces încă din Odorhei a unui secui, de unde cîștigîndu-se procesul avea să capete 8 mii fl. v. au., însă condiționat i-am dat ca Leon să poarte spesele, și pentru aceea să capete 2 mii fl. iară io să capăt 2 mii fl. că am cîștigat acel proces, și dr. Rațiu să capete cele 4 mii fl. Procesul l-au cîștigat acum de doi ani. Și ce au vrut să facă dr. Rațiu? Au luat pe secui pe ascuns, l-au dus la Oșorhei la Fogarasy, la cumnatu-so, au făcut mărgele laolaltă, și din tot lucrul au rezultat că el a cumpărat bunul acela cîștigat de la Girbova, cu un preț bagatel, pe noi însă ne-au ignorat cu totul, ba numai își bate joc de noi. Au cumpărat bunul pe Partenie Rațiu ² l-au pus inspector, iară noi suflăm în buze cu Leon, și cîndu-l provocăm să ne dea parte și nouă, ne răspundea că va vorbi cu secuiul etc., vezi bine că numai se batjocorea. Se întimplă de Leon îl dă afară din bun, pe cale legală, și intră Leon în bun. Dar ce să vezi? Se apucă Rațiu și iară dă afară pe Leon etc., pînă ce și bunul acela se vinde pe calea judecătorească, în licitațiune cu 18—19 mii. Îl cumpără Capitulu din Alba-Iulia. Acum ce au făcut ei, ce n-au făcut, în fine finala io sum scurtat de 2 mii fl. fără de vină, și singur din cauza caracterului cel debil a lu[i] R[ățiu] și în urmă a lu[i] Leon. Licitarea bunului a mijlocit-o Rațiu, ca să-l poată dînsul cumpăra, dar din nenorocirea lui fiind și Leon acolo de față, acesta l-au amenințat pe cela ca să nu liciteze, pentru că n-are bani, ci vrea numai să înșele lumea. R[ățiu] s-au retras de la licitare, rămînînd bunul pe capitul. *Inter duos litigantes, tertius gaudet*³.

Aci numai pe scurt ți le-am înșirat, din toate însă vei putea judeca și conchide caracterul care, sub firmă de conducătoriu a națiunei, nu numai tunde pe bieții oameni, ci îi și belește. Date sunt sute. Toate să i le mulțamească la madama cea îngîmfată a lui, care-l pune bine cu luxul cel oribil. Firește, ca să-i facă pe voie se folosește de toate mijloacele legale și ilegale oneste și neoneste.

Cum că Leon e om slab și un spulbert de minte, aceea o știi io, dulce bade, demult. El cu mintea lui nu va ieși la rezultat bun. Dar pe cela încă nu dau o ceapă degerată. Doară și el e Rățesc *, ca și ceiaialți.

Încă în săptămînile trecute ni-au venit o ordinațiune ministerială în privința planului nou de învățămînt introdus de bar[onul] Öetves în școalele din Ungaria și Ardeal. Ne cere părerea. Așa, colegii mei m-au rugat ca să te rog ca să-ți dai părerea în privința aceasta, ce avem de a face. Cred că planul acel nou îl cunoști din fir în păr. Gimnaziu mic cu 4 clăși, gimnaziu mare cu 6 clăși și liceu cu 9 clăși. Io, dar, împlinesc rugarea lor. Domnia ta însă, dacă vei vedea cu scop, îți dă părerea, dacă nu, vei fi așa bun și-mi vei face numai mie cunoscut cam ce direcțiune să ieu și io din parte-mi ce părere să-mi dau în astă privință. Blășenii, fiind provocați de noi, ni-au răspuns cum că ei se țin în cît vor putea de planul vechi. Dar ce să vezi? Statul poate face ca să nu dea publicitate gimnaziului, dacă nu se supune reformațiunilor introduse de stat. Această rugare, dară, o fac cu greu, pentru că parte știu că ești foarte ocupat, parte că sunt totdeauna cestiuni delicate, prin care numai te molestăm.

* Adept a fui Rațiu,

Am întrebat și Gimnaziul, respective direcțiunea din Brașov gr[eco]-or[ental]. Până acum n-am primit răspuns.

Poftindu-vă sărbători fericite, fierbinte sărutindu-vă, sum al domniei tale iubitoriu frate,

Octaviu Bariț

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/2, nr. 35.)

¹ O gravă afacere financiară între Ioan Rațiu din Turda, viitorul memorandist, și Leon Bariț. E greu de hotărît câtă credibilitate i se poate acorda acestei relatări pătimășe a lui Octav Bariț, căci, dimpotrivă, toate sursele ni-l prezintă pe Leon Bariț drept un om nechibzuit. Prezentarea ce i se face lui Ioan Rațiu în această lungă epistolă trebuie luată ca nesigură.

² Fratele lui Ioan Rațiu.

³ Traducere textuală: „Între doi inși în litigiu se bucură al treilea“. Corespondent românesc: „Cînd doi se ceartă, al treilea cîștigă“.

32

Năsăud, 17/1 1868

Prea iubite bade!

Iară te molestez, iară te mai incomodez! Dar ce să fac în cazuri mai excepționali, la cine să mă adresez dacă nu și la domnia ta? Fii bun dară, sufletul meu, și nu te supăra pe mine.

Aici acludat îți trimit prefața ce ar veni la bietul meu vocabulariu. Te rog cetește-o și în toată privința o cenzurează. Și dacă-ți va plăcea, bine, dar dacă nu, apoi fii așa de bun, dacă numai vei avea atîta timp, să-mi scrii unul cît se poate de bun. Prefața, după a mea părere, recomandă mult pe om, și tocmai și cartea. Cum vei face, așa va fi, io apoi îl voi aștepta așa cores sau schimbat, spre întrebuițarea necesarie.

Cu Stein încă am venit în cîințelegere, el zice că mai nainte de 5—6 săptămîni cu greu va putea da vocabulariul sub tipariu, așa, mi se vede cum că și partea dindărăpt voi putea-o lucra din al domniei tale, de ei litera R începînd. Cu totul, vocabulariul meu va avea cam preste 50 coale în manuscris, așadară 12—14 coale în tipariu. Manuscrisul e cam răuț.

După care fierbinte sărutîndu-te, sum al domniei tale iubitoriu frate,

Octaviu Bariț

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/2, nr. 36.)

33

Năsăud, 19/2 [1]869

Prea iubite bade!

După ce trecură mai bine de o lună de cînd n-am primit coale din dicționar, așa, am venit la acel cuget ca nu cumva domnia ta mi-ai expedat din următoarele coale, adecă de la pag. 384, și ele doară au rătăcit în altă parte, și nu unde ar fi trebuit. Doresc doar a-ți face cunoscut, iubite bade, cum că io de la litera M, pag. 384 înainte, n-am primit, și așa dacă cumva se află

tipărite citeva coale, să ai bunătate a-mi mai trimite, în modul de mai înainte, ca să lucr pe rind, printre ocupațiunile-mi școlastice. Cugetat-am și aceea, din cauza întârzierii, că doară domnia ta voiești a-mi trimite deodată pină la litera R, care încă va fi foarte bine.

Gramatica mea a pus-o Stein sub tipariu și merge spre terminare, tocmai astăzi încă i-am trimis o coală de corectură¹. După gramatică cred că va da îndată și vocabulariul la tipariu. Se vede că la ei merge culesul și tipărirea mai repede decât în Brașov la Römer et Kamner, poate au mai puțin lucru în Cluș, fiindcă sunt mai multe tipografii.

Noi cu toții, adecă io și familia mea, suntem sănătoși și cu salariul cel prea moderat o căzrim de pre o zi pe alta, căci toate obiectele de viețuire sunt scumpe.

Dulce sărutându-vă și poffindu-vă tot binele, sum al domniei tale iubitoriu frate,

Octaviu Bariș.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/2, nr. 37.)

¹ Ediția a doua, Cluj, 1869 (vezi supra, scris. 30, n. 2).

34

Năsăud, 6 aprilie [1]869

Prea iubite bade!

După ce am gătat vocabulariul meu, l-am trimis la Stein în Cluș, de unde am primit 300 fl. v. au. și așa, cu cele 300 fl. pentru gramatică, primiți încă în ianuarie și cu 200 fl. ce i-am avut io, cu suma de 800 fl. mă voi apuca a-mi edifica o căsuță, adecă a o pune sub acoperiș. Cum că de unde voi căpta apoi 600 fl. ca să o termin, mă las cu speranța în bunul Dumnezeu. Grăbesc cu clădirea casei, pentru că-mi cunosc năravul: dacă am bani la mână, îi cheltuiesc, și în urmă nu cunosc nimic, așa însă vor fi băgați întrun lucru folositoriu, de care am mare lipsă, numai să-mi succedă pină în fine. Am avut speranță că voi căpta ajutoriu de la taica, barem vreo 200—300 fl., deși ca împrumut. Dumnialui, însă, încă se află în criză de bani, pentru că cum îmi scrie Leon și Iosif, taica nostru a cumpărat un bun de la Szigeti Miklós, cu 2300 fl., una mie a plătit-o, iar 1300 fl. nu știe de unde și din ce să-i facă. Au laolaltă și vincul de 100 galbini etc. Așa, la Sîngeorgiu trebuie să depună 1300 fl. Mi se pare că taica nostru încă a ieșit din tactu-i. Nu cumva la bătrînețe-i să fie eludat și păgubit!

Altfeli, ambii bătrini sunt sănătoși. Fratele Iosif încă se află acasă la Petrid, poartă economia în locul bătrînului nostru taică. Mătușa China a repausat în Domnul încă în toamna anului trecut. În finea vieței sale, sârmana, ajunsese a fi adăpostită la casa părintească, însă nu după mult timp s-a mutat la cele eterne. Fie-i țărina ușoară!

Din dicționar, restul mi-l trimite, dulce bade, numai cînd vei trimite totul, adecă cînd va ieși de sub tipariu întreg dicționarul, pentru că pină atunci va dura și tipărirea vocabulariului meu pină la litera R, ba doară nice atita. Se va trimite deodată cu cele prenumerate.

Dulce bade! Te rog în numele lui Dumnezeu și în simțul de singe și frate, în iubirea cea nemărginită ce o am către domnia ta, ca să te ferești de pericol,

adecă în călătorie, în mîncări și beuturi etc., etc. Au nu vezi că nice acum nu inchiep de domnia ta? Ai cetit în *Közlöny* cu alegerea la Făgăraș? Zice printre altele cum că adeseori ești întrebat de sfat și în București¹ etc. I... rii acum se vor apuca de cite apucături și mijloace mîrșave, numai ca să nu le steie nimene în cale.

Cu toții suntem sănătoși.

În fine dulce și fierbinte sărutîndu-te, sum al domniei tale iubitoriu dori-toriu frate,

Octaviu Bariț

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/2, nr. 38.)

¹ Articolul *Fogaras, mărçz. 13-an 1869*, în *Kolozsvári Közlöny*, XIV, 1869, nr. 33, p. 142—143.

35

Năsăud, 27 iuniu 1869

Prea iubite bade!

Astăzi sunt 4 săptămîni de cînd prea iubitul nostru taică¹ a incetat a mai viețui. Fratele nostru Leon mi-a fost telegrafat ca să mă duc la înmormîntare, dar din cauză că poșta nu vine în toate zilele, ci numai de 4 ori pe săptămîină, așa telegrama a sosit tîrziu, și io cu durere n-am putut fi de față la actul funebral. Dumnezeu să-l odihnească!

Cum am cetit din *Transilvania*, domnia ta încă n-ai fost acasă. Acum vin a-ți scrie despre următoarele:

Ce cugeți în privința averi rămase de la tatăl nostru, nu cumva a fi de lipsă ca aceea acum să se ieie în samă, să se împartă între frați, ca așa să fim asigurați cu toții și să știm ce avem? Sau că, doară, pusă toată averea sub curatelă, să se folosească maica noastră de ea pînă o va ține bunul Dumnezeu în viață? Drept că eu am foarte mare lipsă de partea mea, și încă tocmai în curs de un an, pentru că casa mea acum se gătește, în 3 săptămîni se pune sub acoperiș. Pînă aci însă am bani, mai încolo nu pot mișca nici un pas. Am, dară, lipsă de 500—600 fl. v. au. ca casa să o gătesc deplin. Pînă acum am spesat preste 500 fl. v. au. Acum învață-mă, dulcele meu bade, ce să fac. Ajutoriu de nicăiri nu pot aștepta, ci numai de la părinți. Foarte voios aș fi dacă unul dintre frați, aconto părții mele, mi-ar da o sumă anumită, ca așa să nu se ducă aceea realitate în mină străină. Doară în astă privință badea Alesandru ar fi mai acomodat și mai apt. De la fondurile școlastice de aici nu dau împrumut, pentru că ce o dat pînă acum se urcă la 40 000 fl. și nu-i mai pot scoate de la unii creditori. Așa, ei au otărit a nu mai da împrumut, ci mai bucuros bagă superfluul în casa de păstrare.

Foarte bine ar fi dacă domnia ta ai putea veni pînă la Petrid în vacațiu-nea aceasta, io doară încă m-aș putea răpezi pînă acolo, și așa toți frații ar conveni la una consultare. De cumva domnia ta nu vei lua inițiativa în astă privință, apoi nu știu ce se va alege din tot lucrul, pentru că ceilalți frați n-au încredere unul în altul, ba ușor s-ar naște ceartă, ma încă foarte neplă-cută.

Cum am cetit în *Gazetă* și în *Transilvania*, ți-a ajutat bunul Creatoriu de dicționarul a ieșit de sub tipariu², de care eu unul foarte mă bucur, cred că și prenumeranții de aici le vor primi ale lor în zilele aceste. Din al meu vocabu-

lariu s-au tipărit 2 coli încă în luna lui aprilie, iar de atunci a stat pe loc pînă alaltăieri, din cauză că Stein n-au avut hirtie corespunzătoare. Acum însă, sosindu-i hirtia, va continua tipărirea și va dura 3 luni de zile.

Examenele aici le-am început, în gimnaziu, în 25, apoi în 26 și mîine, adică în 28, le vom termina. A fost la examene directoriul suprem Pál Sándor, și ieri s-au dus foarte mulțumit, mai ales cu progresul făcut din limba magiară care o propun io singur în tot gimnaziul, fiindcă afară de mine nu știe nice un profesor limba magiară. Joi, dacă în 1 se vor ceti clasificățiunile și se vor împărți premiile.

Altfel cu toții suntem sănătoși.

Poftindu-vă și dumneavoastră deplină sănătate, dulce sărutîndu-vă sum al domniei tale iubitoriu doritoriu frate,

Octaviu Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/2² nr. 39.)

¹ Ioan Pop Bariț, preot în Petridul de Mijloc de lingă Turda, tatăl lui George Bariț. Vezi despre el *G.B.C.*, III, p. 159, n. 5.

² Dicționarul maghiar-român al lui George Bariț (vezi supra, scris. 23, n. 3).

36

Năsăud, 11 iuliu 1869

Prea iubite bade!

Primindu-ți epistola ddto 5/7, doresc a răspunde la obiectul de ereditate, cum că io am cetit testamentul părintelui nostru, și cum îmi aduc aminte tot cuprinsul lui esențial e că toată averea rămasă de la tatăl nostru se împarte în 6 părți egali, cu puțină divergență că sora noastră va căpăta pe deasupra oareșcare pămîntel, nu știu unde. Așadar în acest sens acceptez și io testamentul de bază la împărțirea eredităței mobile și imobile, și astfeli voiesc a respecta testamentul în tot cuprinsul lui.

Foarte aș dori ca să mă pot și io duce la Petrid pe timpul acela cînd vei fi și domnia ta acolo. Mă voi sili a-mi întocmi edificarea căsei așa ca să-mi pot ajunge scopul. Altfeli, io încă mă încred în frații mei, și așa nu cred că vreunul din dumniilor ar voi a mă scurta materialicește. De aș dispune io preste avere precum nu dispun, încredințez pe fiecare că din parte-mi aș abzice de partea mea și aș împărți-o toată între toți frații, mai poate aș dona-o bietului frate Iosif. De nu mă înșela d-rul R[ățiu] cu procesul cunoscut¹, așa se întîmpla. Să-i fie de bine.

Suntem cu toții sănătoși.

De cumva vei putea, dulce bade, fă-mi cunoscut mergerea domniei tale la Petrid, bārem cu 3—4 zile mai nainte.

În fine, dulce sărutîndu-te și poftindu-ți tot binele, sum al domniei tale iubitoriu doritoriu frate,

Octaviu Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/2, nr. 40.)

¹ Vezi supra, scris. 31.

Prea iubite bade!

La amabila domniei tale scrisoare cu datul 3/11 a.c. grăbesc a răspunde în următoarele.

Dicționariile le-am primit în 26 august a.c. de la Kelp din Bistrița, unde stătură citva timp. Cele 13 exemplarie le-am împărțit pe la respectivii prenumerați, iară cele 17 le-am ținut spre vnzare la mine, dintre care 6 exemplarie am vindut pînă acum. Mai aștept vreo 2—2 săptămîni, că doară se vor mai cumpăra, apoi voi să-ți trimit prețul lor, iară cum se vor mai aduna bani, așa asemenea voi face. Noi acum librariu nu avem, pentru că pe care l-am avut, adecă pe Teodor Anton, s-a dus în comuna Telciu cu locuința, întreprinde speculațiune de potasă. Alfel pe aici mai cu greu se cheltuiesc astfel de cărți, pentru că amplotiații neștiind o iotă ungurește, nu năzuiesc a-l cumpăra, iară studenții sunt sărăcuți, apoi fără bani, cum aș zice pe așteptare, nu mă încumet a le împărți. Dar cu încetul aceste exemplarie numai ce se vor vinde. Publicul nostru e foarte mizerabil în privința cărților, de a le cumpăra, pentru că la cei mai mulți nu le place deloc a ceti și a se ocupa cu literatura, ci de la crișmă la cancelarie și de la cancelarie la crișmă, apoi astfel se susține o națiune, astfel de luceferi conduc naia lui Noe, a lui Gezig și a lui Herș etc.

Cum că pînă acum nu ți-am scris, iubite bade, cauza a fost parte că am așteptat ca să știu cu siguranță că ai sosit acasă din București, parte confuziunea și necazul ce m-a împresurat acum de 4 luni. Nevastă-mea, adică, din răceală sau știe Dumnezeu din ce, a căpătat un morb foarte greu în pîntece, se află înflată, a suferit și suferă și astăzi dureri. Doctorii de aici nu o pot vindeca. Ei zic că a căpătat catar de uter, de aici apoi s-au format un exudat în pîntece și astfel înflare. De 4 luni dar, iubite bade, medicul și medicinile nu se mai curmă, și totuși reeffect nimic. Știe bunul Dumnezeu unde vom ajunge.

De altă parte, avînd puținei bănișori, încă din luna lui iuliu m-am apucat la edificarea unei case, am spesat preste una mie fiorini v. au., am adus-o pînă acolo de casa se află acoperită, cu hornetele scoase. Cum mi-ai scris însă domnia ta, m-am înșelat în calcul, căci pînă aci și cu 300 fl. am spesat mai mult precum am calculat. Apucîndu-mă însă de ea, n-am putut-o lăsa pradă tempestăților, ci din fundul pămîntului fui silit a o acperi. Cum că cite neplăceri am avut cu oamenii pînă ce am adus-o în stadiul prezent, nu-ți pot descrie. Poporul este mult demoralizat, fără caracter și fără simț de moralitate, cel puțin io astfel am practizat. N-am aflat din vreo 50 de perescane unul care să nu mă înșele. Apoi în privința maiștrilor s'tm fcarte mizerabil.

Casa drept că va veni frumușică cînd va fi gata. Sunt 4 odăi, una cămară, o culină și 2 desfărțituri de pefnițe, ura sîntînă în curte, tot de mine făcută, cu apă foarte bură. Ce folos însă că voi fi silit a o ținea așa, dacă n-am bani ca pe primăvară să o găt, spre a putea locui în ea? Am avut speranță cum că din ereditatea părintească încă în toamna aceasta voi căpăta bani, ca așa să-mi cumpăr încă de acum vreo 300 scînduri, ca să se uște, să-mi acordez măsurii etc., dar toate merg pe dos, unde nice nu cugetă omul se virește piedecă. Bucuros mi-aș vinde partea mea cu 20—30% mai ieftin, numai să prind bani la mînă. Bucuros aș plăti interese cuiva, numai să capăt împrumut 600—700 fl. ca așa să-mi termin casa, căci în ăst mod mai multă daună am, din cauză că colo-mi zac 1000 fl. ce nu-mi fructifică, iară ici trebuie să plătesc 80 fl. pe an a rendă de casă. De la foncūriile școlastice de aici nu se dau bani împrumut.

Mult mă mir de fratele Leon că nu mișcă mai cu iuțeală în cauza eredității. Leon ceruseră de la mine plenipotență și invoire ca să se vindă toată averea. I-am dat. Mi-a scris că domnia ta încă i-ai dat. Mai alătăieri am primit de la Leon scrisoare. Scrie că preste 3 săptămîni va fi gata cu inventariul și cu prețuirea a tot bunului, dar tare mă mir că de 2—3 luni nu s-a putut găta acel inventariu. Scrie mai încolo Leon că după ce va fi gata cu inventariul, se va pune în coințelegere cu domnia ta cum că ce va fi de făcut. Spune că oamenii nu prea au bani ca să cumpere realități.

Apoi despre prețuirea unor obiecte pentru de a plăti contribuțiunea, n-am avut știre. Frumos lucru!

Despre maica n-am primit nimică incunoștințare, cu toate că pe fratele Leon l-am provocat de vreo 4—5 ori ca să mă informeze, și tot fără rezultat. De ar veni la mine ca să-și petreacă zilele cite le mai are, mi-ar face o mare plăcere, căci grija ar fi pe dumneai cît se poate de bună. Dar nu cred să se despartă de locul unde și-a trăit mai toată viața. Nu știu însă cine o va griji în debilele-i bătrînețe. Pe bietul Iosif foarte, dar foarte îl cumpățimesc. De dînsul va fi mai cu scop ca după ce se va desface obiectul de ereditate, să se tragă iarăși la tipografie, căci altfel dînsul întru atît e de negles în privința literarie, încît nice un dascăl doară n-ar putea să [se] facă omul. E rău că nu mă pot duce la Petrid barem pe vreo săptămînă, fiindcă morbul nevastei nu-mi concede nice pe una zi depărtarea de la casă-mi. Faceți ceva, dulcele meu, ca să ieșim la un rezultat favoritoriu cu ereditatea. Pentru mine cauza aceasta e foarte arzătoare.

Pentru dicționarul mie trimis îți mulțămesc cu frățească dragoste.

În fine, dulce și fierbinte sărutîndu-te, cu prea iubita familie, poftîndu-vă tot binele, sum al domniei tale iubitoriu doritoriu frate,

*Octaviu Bariț*¹

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 41.)

¹ Adnotată de George Bariț: „Răsp. în 11 dec. în cauza clironomieii noastre, întocma ca și lui Leon“.

38

Năsăud, 1 ianuarie 1870

Prea iubite bade!

După o îndelungată boală de 8 luni, prea iubita mea soție aseară la 6 oare și-a dat sufletul în mîna Celui Potînte. Mîine va fi înmormîntarea. Durerea-mi este cu atît mai mare, cu cît am pierdut într-însa o soție credincioasă iar copilele o mamă bună.

Te sărută al domniei tale întristat frate,

Octaviu.

P.S. Te rog comunică și cu iubita nepoată Victoria și cu cumnatul Iuga.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 42.)

Prea iubite bade!

Luptele continue ce acum mai bine de un an m-a stors din puteri nu ți le pot descrie. Opt luni am păzit patul morboasei mele soție, iară în urmă nefericitul rezultat îl știi, ți l-am făcut cunoscut. De cinci luni acuși mă aflu singuratic cu orfanele-mi două copile, a căroră creștere sum silit a o concrede unor ticăloase și nemorale servitoare, de la care tot rău și nimică bine nu învață. De când mi-am pierdut pe prea iubita mea soție nu ți-am scris, căci de atunci pînă acum am fost scufundat într-o confuziune, într-o amărăciune. Timpul însă, ca cel mai bun medic, m-a deșteptat din letargia în care căzusem, am început a mă deștepta și a mă reculege. În deșteptarea asta a mea însă ce observai? Am observat că ruinarea căsei și a copilelor mele în privința creșterei merge cu pași răpezi, neavînd conducătoare, neavînd mamă la casă. Am cugetat și m-am frămîntat zi și noapte și am ajuns la acel rezultat cum că io numai prin a o doua căsătorie pot să scap de răul ce mă încunjură. Mi-am pus însă întrebarea: acum ori mai tîrziu? După ce m-am convins cum că neglijarea creșterii copilelor aduce cu sine mare rău și adese nereparabil tocmai și numai în citeva luni, așa, m-am determinat ca pentru interesul lor să nu întîrzii, căci îmi plîngea inima în mine cînd vedeam că sum silit a le lăsa în grija unei servitoare nemorale, silindu-mă oficiul a mă depărta de casă. Deci determinat astfel, mi-am ales persoana, viitoaria mea nevastă, care este Ana Marcianu, fiica răposatului protopop din Ocna Deșului, fiica de creștere a excelen[ței] sale Vasiliu Pop ¹ și totodată nepoata domniei sale. Ea se află de un an aici la frate-său Ioan Marcianu ², teolog de Viena și profesor gimnaziale aici. Cultura, blîndețea și iubirea cătră copilele-mi mă îndemnară a face pasul, ca pe ea întru adevăr încă cu finea lunei acesteia să mi-o pot introduce în casă și în familia mea, ca pe o soție și ca pe o mamă. Această împrejurare prea importantă, deci dar sufletul meu, bade, am dorit a ți-o face cunoscută, și totodată — după datină — a vă invita la cununia mea pe finea lunei acesteia, deși sum convins că așa ceva e imposibile, ca să puteți veni.

De nănași am rugat tot pe excel[ența] sa d. Pop și pe soția sa. Încă n-am primit răspuns, doară pe mine voi primi.

Acum doresc a-ți face cunoscut, dulce bade, cum că dicționarele s-a cheltuit toate 17 exempl[arele], prețul lor tocmai cînd era să ți-l expedez în decembrie a[nul] trecut, sărmana nevasta mea era în zilele ultime a vieții sale, așa m-am luptat cu mintea cum că în cazul murirei, ce se prevedea cu siguranță, nu voi avea cu ce o înmormînta, căci morbul ei de 8 luni mă storsese și mă băgară în dătorii, ce le simțesc pînă în ziua de astăzi. Deci trimițîndu-mi și fratele Leon 50 fl., împreună cu banii domniei tale, m-am folosit în nefericita perplexitate ce a venit preste mine, ajutîndu-mă la suportarea speselor înmormîntării. Acum nu mi-a rămas alta îndărăpt, decît io cu învoirea domniei tale și în caz cînd n-ai avea lipsă mare de ei, să-ți trimit pe rînd cite o sumă anunită, pînă la refundarea întregii sume. În privința asta te rog a mă încunoștința, căci din contră voi face orice, numai scădere să nu fie.

Apoi edificarea căsei mă îmbătrînește cu totul. Barem de nu vineam la aceea idee niciodată. În apotecă am de plătit preste una sută fl. v. a. Doctorul încă nu l-am plătit.

Suntem sănătoși cu toții.

În fine, dulce și fierbinte sărutându-vă, sum al domniei tale iubitoriu doritoriu frate,

Octaviu Bariț.

P.S. Dară la adunarea Asociațiunei veni-vei? Te rog mă încunoștințează.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 43.)

¹ Vasile Ladislau Popp, despre care vezi *G.B.C.*, I—VII, *ibid.*, după indice de nume sub voce.

² *Ioan Marcianu*, originar din Sebeș, după terminarea studiilor teologice la Viena a fost numit profesor la Gimnaziul greco-catolic din Năsăud, unde a predat pînă în 25 septembrie 1875. A demisionat și s-a mutat la Botoșani, unde a predat limba greacă la liceu. Despre el: Virgil Șotropa și Nicolae Drăganu, *Istoria școalelor năsăudene...*, p. 335.

40

Năsăud, 17 iunie 1870

Prea iubite bade!

La frățesca-ți epistolă din 25 mai a.c., astăzi aflindu-mi timp, îți răspund cu toată iubirea-mi frățescă. Eu, iubite bade, în 5 a l[unii] c[urent]e, adecă în duminica trecută, mi-am serbat actul cununiei mele cu Ana Marcianu. De nași mi-a fost d. Alexandru Bohățel [...] ¹ [Sărma]nele-mi copile una mamă, care deși în astă privință nu va putea suplini pe mult iubita lor mamă, sper însă că va suplini acea îngrijire prin care copilele-mi să poată scăpa de o ruinare atît morală cît și fizică, și cu deosebire cea mai mare, Cornelia, care pînă în ziua de astăzi se află într-o stare foarte abnormală în privința sănătăței și pe care și pînă acum numai prin o grige foarte [...] ¹ întinde și remediu. Ne pare foarte rău că nu te poți apromite cu venirea la Năsăud. Cred însă și știu greutățile unor asemeni călătorii.

Cărți de la București pînă în ziua de astăzi n-am primit. Mi se pare, precum am înțeles, că stau baltă la ordinariatul din Gherla. S-a făcut rugare de aici, prin direcțiune.

Pregătirile pentru primirea adunărei generale a Asociațiunei stau pe un picior tare slăbuț, precum e datina pe aici, a vorbi multe și a face puțin. Pregătiri însă tot se fac, rezultatul se va vedea.

Dar, iubite bade, pe iubita mea nepoată Aurelia ² după cine ai de cuget a o mărita? Sum curios a ști, fiindcă mă interesează de venitoriu și de fericirea iubitelor mele nepoate.

De la Inspectoratul școalelor populare mi-a venit provocare dacă aș voi să primesc profesoratul pe 2 luni de vacațiune, la învățătorii comunali, in loco Déés ³, pentru un honorariu de 100 fl. pe ambe lunile. Am răspuns că pentru un astfel de honoratiu bagatel nu pot primi, ci sum gata de a primi pentru un honorariu de 300 fl., spese de călătorie și de cortel, toate aceste pe acele 2 luni de vacațiune, iuliu și august. Mi-am motivat răspunsul foarte bine pentru ce nu pot primi mai ieftin. Acolo in loco Deș nu capătă pe nimene ca să poată pro-

pune în 2 limbi, adică ungurește și românește, iară din alte orașe cu greu se va rezolva cineva ca pe 2 luni să se strămute în Deș, apoi acolo din nou să studieze să-și procureze cărți și să trăiască așa zicînd în 2 locuri. Și cu deosebire pentru un om cu familie e ceva de totul greu.

De vreo 4 zile s-a acățat niște friguri de mine, căci m-a pus păcatele de am mâncat pomițe — fragi —, fiind stomacul în stare nu prea normală. Sper însă că în scurt va să scap de ele.

Vă sărutăm cu toții cu toată iubirea, după care sum al domniei tale iubitoriu frate,

Octaviu Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 44.)

¹ Lacune în text. Manuscrisul rupt.

² Aurelia Bariț, fiică a lui George Bariț, se va căsători cu Alexandru Vlad din Orăștie.

³ Dej.

41

Năsăud, 27 iuliu 1871

Prea iubite bade !

Cumnatul meu Ioan Marcian ¹, împreună cu Maxim Pop ², ambii profesori gimnaziali aici în Năsăud, în urma publicării concursului pentru traducerea comentariilor lui Iuliu Cesar, s-au apucat și au tradus acest op, care astfel gătit l-a și trimis Academiei Științifice Române din București, pentru cîștigarea premiului publicat. Ei s-au rugat de mine ca să te rog, de cumva va fi cu putință, a le sprijini opul lor tradus, ca așa să cîștige ei premiul respectiv. Moto le este: *Nihil enim est in historia pura et illustri brevitare dulcius* (Cicero ³). Este lucru natural că împlinirea acestei dorințe depinde: 1° dacă este putință sau ba ca domnia ta să mijlocești în favoarea lor; 2° corespunde opul scopului sau ba, *az az megüti-e a mértéket?* ⁴ Mai încolo depinde de la înțelepciunea domniei tale.

În fine fierbinte sărutîndu-te, sum al domniei tale iubitoriu doritoriu frate,

Octaviu Bariț.

P.S. E de însemnat că din premiul acela și eu aș trage folos.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 45.)

¹ Supra, scris. 40, n. 2.

² Supra, scris. 24, n. 6.

³ O curioasă tentativă de a-l corupe pe George Bariț! Societatea Academică Română lansase în 1869 un concurs dotat cu premiul de 150 galbeni, pentru traducerea comentariilor lui Iuliu Caesar, *De bello gallico*. În adunarea generală a Societății din 12 august

1871, se prezintă un vast referat intitulat *Raportul comisiunii însărcinată cu cercetarea manuscriselor de traducțiunea comentariilor lui Iuliu Cesare De bello gallico*, purtând semnăturile lui George Bariț, ca președinte al comisiunii, Iosif Hodoș, Nicolae Ionescu, I. C. Massim și Alexandru Odobescu. Se raportează despre patru manuscrise sosite pe adresa Societății, numite de comisie A, B, C și D, care sînt examinate minuțios și comparativ. Manuscrisul lui Ioan Marcian și Maxim Pop este cel sigtat cu C, căci poartă motoul amintit în scrisoare. Dar comisia constată că manuscrisele A și B sînt mult superioare lui C și D. Între A și B comisia nu poate face o departajare netă, încît propune ca premiul să fie împărțit între cei doi traducători. Cit despre manuscrisul A, acesta urmează să fie tipărit pe cheltuiala Societății Academice. Vezi *Analile Societății Academice Române*, tom. IV, ses. an. 1871, p. 23—45. Manuscrisul A aparține lui C. Copăcineanu și s-a tipărit în 1872: *Comentariile lui Caiu Iuliu Cesare de belul galic. Traduse de C. Copăcineanu. Tipărite și premiate din Fondul Cuza de Soc. Academică Română*, București, 1872.

⁴ „Dacă merită.“

42

Năsăud, 16 nov. 1871

Prea iubite bade!

Vă scriu într-o cauză neplăcută atît mie cît și domniei tale, și mai ales domnii tale, cînd îți răportăm lucruri neplăcute și dejositoare. Să mă ierți, sufletul meu, că te molestez pe domnia ta, ca pe unul ce ai ocupațiuni legioane, în loc ca întru adevăr să te cruțăm barem noi, frații, căci străinii destul te molestează și te necruță. Ce am însă ca să-ți fac cunoscut, îmi este datorința, căci taie în cauza noastră familială. Apoi, precum mi-ai scris, nice-ți sunt cunoscute. Ca să fiu bine înțeles, le voi lua din punct în punct și oarecum sistematice. Așadară:

1. Am plenipotențat eu și domnia ta pe fratele Leon în cauza noastră ereditarie. Ce s-au întimplat însă? Fratele nostru Alexandru s-a indignat foarte pentru asta, mi-a aruncat, fiind mai an la Filea, că nu l-am aflat pe dînsul demn a-l plenipotența ca pe mai bătrîn. Asta spre cunoștința d-tale.

2. Cînd am făcut partea tuturor în realități, mie singur mi-a făcut parte cu 168 fl. mai puțin, punînd de cauză că altfel n-au putut împărți realitățile. Dar tot Leon îmi scria pe atunci că am a mă despăgubi de la dînsul și de la fratele Alexandru, fiindcă dînșii cu atîta a căpătat mai mult. Tot mai an, fiind acasă, am cerut competența mea de la fratele Alexandru, adecă jumătate de la 168 fl. Mi-a răspuns că d-lui nu știe nimică de aceasta, ci atîta știe că Leon căpătînd cu 168 fl. mai mare parte, are să-mi plătească sau să mă recompenseze, Leon și nu d-lui. Întrebînd pe Leon de asta, au început a-mi face o socoteală, și așa a-mi anula pretensiunea mea de 168 fl., și anume:

a) Că mi-a trimis 50 fl. la Năsăud cînd a răposat nevastă-mea Veronica. Asta e dreaptă, dar cu restul 118 fl. nu știu ce a făcut.

b) A zis că cealaltă sumă, adecă 118 fl. i-a plătit la Anker pentru mine, la una societate de asigurare. Dar nu e adevărat, pentru că eu de la acea societate am fost abzis de a plăti. Cînd i-am scris însă lui Leon această abzicere, nice că mi-a răspuns nimica. Ambii am fost în companie la această asigurare, dînsul însă plătește poate și acum pentru ambe părțile, în favoarea lui însă, și nu întru a mea. Aici dară am pretensiune de 118 fl.

3. Au fost o mulțime de bucate rămase de tatăl nostru, și despre toate aceste atât Leon cit și Iosif mi-au scris pînă aproape de moartea iubitei noastre mamă că sunt și că toți și-au luat partea numai Octaviu nu etc. Am scris lui Leon ca să-mi scoată partea mea, mi-a scris în 3—4 rînduri că mi le va scoate și-mi va trimite prețul lor. Nu mi-a scos, nice nu mi-a trimis nimic, cu toate că ei cu toții și-a scos partea. Am scris în cauza bucatelor la fratele Alexandru. D-lui mi-a scris și mai cu forfoi, că țigana amică mamei noastre a furat toate bucatele, prin urmare, nu-i de unde să se pretindă. Am scrisoare însă de la Iosif, în care stă curat că fratele Alexandru și-a semănat toată eclezia cu bucatele comune, apoi că dînsul, adecă Iosif, încă și-a semănat pămînte, că Leon și-o dus acasă la Turda, Veronica la Molosig etc. Leon, de altă parte, îmi scrie că sunt bucate și la moară, adecă la morariu, ca restanță îmi apromite că le va scoate și-mi va trimite partea mea. Nu mi-a trimis însă nimic.

4. Tot cînd am fost la Filea, în primăvară a trecut anul, îmi spusă fratele nostru Alexandru că Leon a primit la sine, ca plenipotențat, următoarele sume:

a) Bani gata	90 fl.	—
b) Pentru fin vîndut de la Petrid	420	„ —
c) De la odaia Sincrai, pentru fin vîndut	120	„ —
d) Pentru una pădure vîndută	240 fl.	40 cr.
e) Două păduri vîndute	140	„ —

Suma: 1010 fl. 40 cr.

5. Tot Leon a primit, ca plenipotențat, toate contractele sunătoare despre datoriile active. Ce a scos, ce n-a scos, el va ști.

6. La comună sunt 1 200 fl. pentru superedificate. Leon mi-a scris că avem să căpătăm fiecare frate din 6, cite 20 fl. pe an, din cauză că comuna a fost deobligată a plăti din suma sus scrisă cite 120 fl. pe an la iubita noastră maică. Neplătind însă comuna nice o rată, avem noi să le scoatem. Scriindu-i și rugîndu-l eu pe Leon ca să-mi trimită, dară, și partea mea, ca plenipotențatul meu, mi-a răspuns că Alexandru a scos pe cale ilegală rata primă, și așa să mă rog de Alexandru să-mi deie competența mea de 20 fl. Eu la aceasta i-am scris că să facă bine dînsul și ca plenipotențat să mi-o scoată dînsul. La asta însă acum de 8 luni nice nu mi-a răspuns nimic. Am scris tot pentru banii aceștia la fratele Alexandru, în 2 rînduri și încă o dată cu recepisă. Nice nu mă merită a-mi răspunde, nice o iotă. Acum a trecut timpul, mi se pare, și la a 2-a rată. Cum că ce se fac cu banii, nu știu nimic, căci acum nice nu vreau a-mi răspunde nice unul.

7. Tot Leon mi-a scris încă în anul trecut că sunt niște case zilerești rămase, care încă să se vîndă. Apoi mobilele, recuisitele economice etc., etc. Despre toate aceste acum nu face nice amintire frații noștri.

Din toate aceste dar, vei putea vedea, sufletul meu, cum că pretensiunile mele sunt drepte, și anume competența mea de 118 fl. la Leon. Apoi din bucate, din suma de 1 200 fl. de la comună și subtrăgîndu-se spesele și pasivele din celelalte sume, și anume din 1014 fl. apoi din datoriile active etc. Din rest încă pretind, de va fi răminînd. Socoteala însă nice unul nu mi-o dă, se vede că nu le pasă. Ma mă tem că în urmă ne vor lua pentru datorii pe noi toți erezii ca să plătim, pre lîngă toate sumele ce a fost în abundență spre acoperirea datoriilor pasive. Mai an, cînd nu era uniți în cugete și simțiri frații noștri Alexandru și Leon, fiecare striga unul asupra altuia. Ca de 8 luni însă se vede că și-au făcut socoteală pe contul nostru, căci acum au început a nice răspunde la scrisorile mele, ci ambii, convorbiți, nu dau nice un răspuns.

Cum că în cât ai avut și ai domnia ta cunoștință despre toate aceste, nu știu. Cum că ai sau ba știre că ce se făcu cu banii de la comună? Ei nu m-o încunoștințat. Acum te rog, dar, scumpul meu, învață-mă ce să fac? Știu bine că domnia ta abzici prea bucuros de la o competență de 200—300 fl. numai să nu ai neplăceri, eu însă cum voi putea abzice, când îmi zac 600—700 fl. dătorie pe spate-mi, apoi încă împrejurarea că nice nu vreau a sta în vorbă cu omul. Toate aceste mă silesc a procede pe o cale neplăcută. Leon nu mă merită a-mi scrie că ce a primit și ce a plătit datorii, apoi că ce a mai rămas. Alexandru, în cauza banilor de la comună, la 2 scrisori ale mele nu voiește nimic a-mi răspunde. Se vede că au de cuget a împărți și cea sumă între ei. De altă parte scornesc minuni că atita și atita s-a plătit și se plătesc în datorii pasive, și cum că cele active nu le pot scoate. Apoi tot dinșii s-a dat de gol mai an, acum însă vin în contradicere. Atita am dorit ca să te încunoștințez.

În urmă fierbinte sărutându-te cu ai mei împreună, cu pe toată iubita d-tale familie, sum iubitoriu doritoriu frate,

Octaviu.

P.S. Sărmana maică a testat 2 perini sau 3, apoi una pilotă și o poploană la copilele mele. Alexandru nice acele nu vrea să mi le dea. Am trimis scrisoare și nu mi le-a dat.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 46.)

48

Năsăud, 8 iuliu 1872

Mult iubite bade!

Cu ocaziunea examenului de maturitate, fiind aici il[ustritatea] sa d. consiliariu sau directoriu suprem de școale Alexandru Páll, între patru ochi mi-a spus că fiind în Cluș ministru de culte și instrucțiune publică, d. Pauler¹, l-a întrebat că pre cine ar avea de recomandat de profesor la limba și literatura română în universitatea înființândă din Cluj. La care directorul suprem a răspuns că mai corespunzătoriu, care să știe și limba magiară bine, nu poate recomanda decît pe prof[esorul] gimn[azial] din Năsăud, pe Octaviu Bariț, care între ceilalți profesori de universitate ar putea mai bine subzista. La aceasta ministrul sus memorat consimțind, i-a zis directorului suprem ca să mă provoace a concurge nesmintit. Așadar dînsul provocîndu-mă cum în următorul mod: *Noha a tanár ur által sokat vesztünk a közép tanodával szemben, mégis igen czélszerűnek látom hogy ha az említett államasra pályázní fog, még pedig késedebem nélkül. Pályázati folyamadványát pedig küldje hozzám, a többit aztán elintézem én.*² Mi-a mai amintit și despre salariu, care e 1 200 fl. și 300 fl. bani de cortel etc., etc. La toate aceste i-am răspuns cu: *Meggondolkozom, méltóságos ur!*³

Acum, dar, nu mi-a rămas alta îndărăpt decît să te rog pe domnia ta, mult iubite bade, ca să mă consulteți ce să fac?! E drept că aici salariul e

numai 600 fl., apoi 80 fl. rebut de cortel și 100 fl. adaus. E drept și aceea că mai în anii trecuți am suplicat aici ca să mă denumească definitiv, la care am primit rezoluțiunea că comitetul nu poate a mă denumi definitiv pînă nu va fi întărit și gimnaziul de definitiv și public. După ce însă și preste aceste a trecut gimnaziul, din nou am suplicat, acum însă nice mi-a luat suplica de dezbatere, ci mi-a răspuns că nu se poate pînă nu voi depune examen de profesor, cu toate că eu în suplică mă provocasem la opurile mele și la anii de serviciu, pre baza instrumentului fundationale. E drept și aceea că aici am casa mea proprie etc., etc. Mai încolo, noi românii suntem încă începători cu toate, așa eu aș avea de a mă lupta cu mari greutăți la universitate. Cu toate aceste însă te rog dă-mi cevași deslucire, și totodată sfătuieste-mă ce să mă știu face, căci eu mă aflu în astă privință într-o confuziune. E drept și aceea că atît între salarie cît și între demnitate este o mare deosebire. Apoi că grănitarii aceștia mă poartă numai de-a nebuna. În astă privință numai singur domnia ta, ca frate dulce și cunoscătoriu mai departe, poți să-mi dai deslucire și consiliu. Cînd un Páll zice că *más alkalmas[a]b egyéniséget nem tudok*⁴, asta înseamnă mult! Apoi m-a rugat ca toate aceste să le țin în *cel mai mare secret*.

Încă una! În cazul cînd, doară, domnia ta n-ai afla de consult să fac această strămutare, n-ar fi bine ca totuși eu să concurg, și în caz dacă aș cîștiga postul amintit, să fac tîrg cu comitetul de aici ca să mă denumească definitiv, care în acel caz sigur că l-ar face, cînd apoi aș resigna de la postul meu.

Cu mai multe în astă privință nu te molestez. Te rog însă ca cît mai în grabă să-mi răspunzi.

Nevasta din zi ce merge e tot mai rău cu morbul, din zi ce merge e tot mai debilă. Medicul nu ne dă nice o speranță de viață.

În fine, așteptîndu-ți frătescul răspuns, cu toată iubirea sum al domniei tale iubitoriu doritoriu frate,

Octaviu.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 47.)

¹ Pauler Tivadar, ministru ungar al cultelor.

² „Deși prin domnînu profesor pierdem mult în ceea ce privește învățămîntul gimnazial, totuși vîd foarte amăsurat scopului ca să concurați la slujba amintită, și încă fără întîrziere. Actele concursului să mi le trimiteți mie, apoi lăsați restul în seama mea.”

³ „Am să mă gîndesc, stimat domnule!”

⁴ „Nu cunosc persoană mai potrivită.”

Mult iubite bade!

La mult prețuita d-tale scrisoare ddto 14 iuliu a.c., doresc a răspunde astăzi, și anume te rog să mă încunoștințezi cum te afli, însănoșitu-te-ai deplin din morbul ce l-ai avut? Sum foarte neliniștit. De ți s-ar mai rări și ocupațiunile cele multe odată, care te obosesc întru atita.

Sufletul meu! Eu în 21 iuliu a.c. mi-am expedit concursul meu pentru catedra de profesor la Universitatea din Cluș, prin il[ustritatea] sa d. Alesandru Páll. Am concurs pentru de a fi denumit profesor ordinaru, apoi totodată am cerut ca și *anii mei de serviciu* de pînă acum, 15 la număr, să mi se compute la anii de pensiune. Rezultatul cred că mult în 6 săptămîni îl vom vedea. Eu cu greu cred că mă vor denumi *ordinariu*, ci numai *extraordinariu*, cu salariul de 1 200 fl. și 250 fl. rebut de cortel. Acum te întreb, iubite bade, că dacă mă vor denumi numai extraordinariu cu salariul de mai sus, să primesc sau nu, fiind prospect a fi denumit din extraordinariu în ordinaru preste 2—3 ani, însă aceasta nu o pot afirma cu toată siguritatea, căci se pot amîna mai mulți ani pînă ar putea omul ajunge la ordinaru, sau poate niciodată. Acesta m-i nodul nedezlegat, și pentru aceea te rog ca să-mi dai cevași deslucire, ca și pînă cînd mi s-ar decide cauza, să fiu pregătît, ca să nu fiu silit atunci, devenind într-o perplexitate, a nu mă putea rezolvi. Rezoluțiunea poate să-mi vină tîrziu, cătră finea lui septembrie, cînd mi-ar fi scurt timpul de cugetare și de pregătire. Cu celelalte în privința aceasta aș fi împăcat. În cazul mergerei mele la Cluș însă, te voi ruga de instrucție și de succurs cu cele de lipsă, toate însă la timpul său.

Soția mea e tot greu morboasă, poate însă să o tragă pînă la toamnă, cînd apoi bun e Dumnezeu, dar speranță nu este de vindecare. Acum întru atît e debilitată, încît din pat numai cu ajutoriul altora se poate scula și iarăși culca. Copilele-mi sunt sănătoase.

În fine, dulce și fierbinte sărutîndu-te, sum al d-tale iubitoriu doritoriu frate,

Octaviu

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 48.)

45

Năsăud, 1^a novembrie 1872

Mult iubite bade!

Excelența sa președintele L[adislau] B[asilu] Pop, prin epistola sa d[e] d[at]o] 25/10 îmi făcu cunoscut între altele următoarele:

„Din cei cari m-au cercetat am ispitit despre starea lucrului. *D-ia stăteai bine, era să te denumească*, dară apoi s-a aflat oportun a se asculta și metropolității — după cum am înțeles —, și precum văz lucrul a luat altă direcțiune, că tocmai cetii că s-a denumit dr. Silași¹ din Viera de profesor la Universitatea din Cluș“ etc.

Asta pe scurt ți-o amintesc, dulcele meu, ca să știi și domnia ta ce a fost cauza nedenumirii mele².

Iubite bade, după ce stau bine înaintea ministrului și după ce directorele suprem școlastic, d. Alexandru Páll, oareșcum mi se oferă de a-mi fi patron, n-ar fi consult să mișc toate pietrele ca să cîștig un post de *supra-inspector școlastic*, sau eventual un *subinspector școlastic*? Asta cu atît mai virtos căci m-am indignat foarte pe oamenii acești de nimică de aici, pentru purtarea lor față cu profesorii negrișari, făcîndu-le la doi fii de grănișari,

profesori, cîte cu una sută mai mare salariu decît la ceilalți, deși eu servesc mai de mult timp decît ei și deși am făcut mai multe merite decît ei. Ma pe acei doi, și anume pe dr. Ioan Lazăr³ și pe Maxim Pop⁴, sub titula de cateheți, i-au denumit definitiv, apoi li se dau cîte și mai cîte beneficii. Pe Leon Pavelia⁵ asemenea l-au denumit catehet la școala normală, cu o remunerațiune de 100 fl. pre lingă salariul profesoral de 800 fl. Astfeli curg treburile aici. Din asta cauză, dar, cuget a ieși într-un post mai bun, dacă mi s-ar oferi.

De la Petrid am primit mai multe scrisori, atît de la fratele nostru Alexandru, cît și de la Iosif. Acolo stau treburile foarte rău, căci toți trei s-au incurcat în procese. Unul strigă în contra celui alt: „Tilhariu!” Cum se vede, toți trei au cevași date unul despre altul. Pe fratele nostru Alexandru încă nu-l pot escuza, căci d-lui, pre lingă altele, a greșit foarte, scoțind de la comună ratele pentru superedificate și lăudîndu-se apoi că dînsul este recompensat față cu daunele ce li-au făcut Leon și Iosif, acum numai frații Georgie și Octaviu au rămas în scurtare etc. Această manieră a fost foarte greșită din partea d-lui, căci astfel și d-lui au făcut asemenea cu ceilalți. Ma, cum mi se tinguieste fratele Iosif, pre dînsul încă l-au incurcat într-un proces, singur din acea cauză căci a cutezat, în sensul testamentului, a cere din mobilele și recuisitele de casă. Eu nu știu unde vor ajunge oamenii acei nematuri cu pătimașele lor incurcături. Mă tem să nu ne tragă și pre noi într-un proces față cu pretensiunea szigetiană. Sărmanii de noi, nevinovați și ca cei ce am primit mai puțin din ereditate, vom avea să pierdem și pușinul ce am erezit.

Sunt sănătos, dar ajuns iarăși la o stare mizerabilă în privința familială⁶. Loviturile ce m-a cercat însă m-a făcut într-o privință filosof, am devenit mai rece cu soartea asta ticăloasă, singur numai pentru starea nevinovatelor mele copilițe sunt prea ingrigit.

Primește salutările și sărutările mele frățești,

Octaviu.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 49.)

¹ Grigore Silași a fost cel dintîi profesor de limba și literatura română la Universitatea din Cluj.

² Vezi aci supra, scris. 44—45.

³ Supra, scris. 29, n. 5.

⁴ Supra, scris. 24, n. 6.

⁵ Supra, scris. 13, n. 2.

⁶ Îi murise și a doua soție, Ana Marcianu.

Mult iubite bade!

A trecut mult timp de cînd nu ți-am scris. Între grijile și necazurile ce mă încunjură, nice că-mi veniră voie a te mai molesta cu corespondențe, știind prea bine că vei fi prea sătul de tinguirile fraților.

Copila mea cea mărișoară, Cornelia, suferă de mai mulți ani de un morbo de batere de inimă, din care nu se poate cura. Morbul acesta devine din ce în ce mai greu și mai periculos. Toată această grijă și greutate a amăsurat-o Providința numai asupra mea, ca bărbat și tată fără un ajutoriu de mamă. De altă parte educațiunea copilelor suferă într-un grad cit se poate de mare.

Iubite bade! M-am cugetat și frământat ziua, noaptea cum să scap de această dilemă și necaz. În fine am venit la convingerea că numai prin o căsătorie voi putea fi ajutat. Am cercat în dreapta și în stînga ca să-mi pot căpăta o soție, și mai cu samă o mamă la copile, apoi totodată să fiu ajutorat și în privința materială, căci Leon m-a adus la sapă de lemn, căci eu de un an în loc să trag salariu pe lună de 66 fl. 66 cr., trag numai 48 fl., și această subtragere mai are să dureze tot așa mai bine de 2 ani.

Rezultatul cercetărei a fost că în genere fetele noastre sunt prevăzute numai cu o cultură superficială, fără educațiune adevărată, ce e mai periculoasă decît că ar fi fără nicio cultură așa-zisă modernă. Apoi în privința materială stau cit se poate de mizerabil. Ma de la unele spre care doară aș fi avut și eu aplecare, am auzit zicîndu-se: „Mi-ar plăcea a fi soția lui Bariț, daună însă că are două copile, căci cu acele vor fi multe spese dacă vor crește” etc., etc. Mai departe mi s-a recomandat văduve cu copii, de care eu însă mă feresc! Dintre toate recomandările numai una îmi convine în toate privințele, numai într-o privință nu, și anume în privința națională. Persoana recomandată e din Bistrița, din părinți de națiune sasă. Tatăl fetei e notariu primariu la magistratul din Bistrița, cu numele Broser, proprietariu de una casă frumoasă cu un etaj, cam în preț de 10.000 fl. apoi realități în pămînturi de 6.000 fl. Sunt trei fete la casă, aceste fete însă, afară de averea părintească, au de a erezi și de la o mătușă a lor, neavînd aceasta alți erezi, cite 5 mii fl. Bătrina e de 78 ani, am văzut-o, e foarte bătrînă și debilitată. Mai au asemenea de a erezi de la o mamă bătrînă (bună) a lor cite 2 mii fl. Cu toate aceste eredități însă, eu mă indetulesc dacă acele se vor realiza numai pe jumătate. În cit privește la persoana recomandată, dînsa este de 25 ani, e sănătoasă și prevăzută cu o cultură adevărată, vorbește și limba frincească, apoi economă bună de casă și e aplecată a fi mamă la copilele mele. Le-am probat pulsul, am obiecționat că la caz de realizare n-ar fi aplecată a trece la relig[ia] gr[eco]cat[olică]. La aceasta mi s-a răspuns că i-ar veni foarte cu greu această trecere, însă s-ar învoi ca copiii de orice sex să fie botezați la relig[ia] gr[eco]-cat[olică]. Mai departe m-am exprimat ca pînă la actul de ereditate să fiu ajutorat din partea tată-so, cu ocaziunea copulațiunei, afară de paraferne — *Stafirung*¹ — cu 500 fl., după aceea pre tot anul cite 300 fl. În fine, toate aceste a le împlini n-ar fi străini, precum s-au exprimat. Acum, stînd lucrul așa, iubite bade, singur numai în privința naționalității mai fac scrupul. Drept că după principiul lui Bărnuțiu ar fi de recomandat ca românii, prin căsătorie, să aducă avere în sinul națiunei², de altfel foarte cercată și mizeră în privința materială. E drept și aceea că cu intîia mea soție, deși n-a fost română, am fost cu mult mai mulțumit decît cu a doua, deși asta a fost română. Stînd lucrurile astfeli, nu știu ce să fac, ci stau numai în cugetări. Știu prea bine că domnia ta nu ești aplecat în cazuri de aceste a recomanda sau a abate de la scopuri de natura aceasta. Rog însă pre Dumnezeu ca să mă conducă odată și la un pas fericitoriu, căci dezastre a măsurat pre mine în abundență.

În fine, dorindu-ți viață îndelungată și fericită, te salută și sărută al
domniei tale iubitoriu doritoriu frate,

Octaviu³.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3,
nr. 50.)

¹ Atît cuvîntul românesc de epocă *paraferne* cît și nemțescul *Stafirung* înseamnă
zestre în haine și lucruri de casă.

² Nicăieri în opera lui Simion Bărnuțiu nu găsim această ciudată idee!

³ Se pare că George Bariț era sătul de tribulațiile conjugale ale fratelui său Octav,
căci scrisoarea poartă următoarea adnotare energică de mîna lui: „Nerăspunsă“.

47

Năsăud, 3 mai 1875

Mult iubite bade!

Un simț de iubire frățească ce întotdeauna am păstrat, păstrez și voi
păstra în inima mea, mă îndeamnă a-mi apuca condeiul spre a te felicita în
ziua onomastică și a-ți dori din toată inima mea și din tot sufletul meu ca
Bunul Creatoriu să-ți îndelunge viața, să-ți dea tărie fizică și spirituală, ca să
poți lupta și mai departe cu acel zel și cu acea înțelepciune în contra adver-
sarilor, cu care ai luptat și pînă acum. Îți doresc să ajungi acelea zile fericite
ca să-ți poți vedea realizate toate dorințele ce le ai, și pentru care te-ai luptat
și te lupți spre a-ți vedea fericită și îndestulită familia și națiunea.

Acestea-mi sunt modestele-mi cuvinte, scumpul meu bade, prin cari mă
incerc a-mi manifesta, cu și în numele copilelor mele Cornelia și Victoria,
toate acele simțăminte ce întotdeauna vom păstra în inima noastră.

Te rog totodată a primi salutările și sărutările celea mai călduroase, după
care cu frățească iubire sum al domniei tale iubitoriu frate,

Octaviu Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3,
nr. 51.)

48

Năsăud, 3 sept. 1875

Iubite bade!

În sperare că vei fi sosit acasă din România, vin a te ruga în numele cole-
gului meu și cumnatului Ioane Marcian, și anume:

Dînsul se află aici de 7 ani deja, ca profesor de limba greacă și română
etc., chemat aici de Comitetul școlastic ca provincialist numai în calitate de

profesor suplent. După ce însă dintre ascultătorii de filosofie grănițeri vin tocmai și pre anul acesta aplicați ca profesori la gimnaziul de aici, amintitului Marcian îi caută a părăsi acest institut, deși el este un profesor bun și cu destulă praxă pre cariera învățătoarească. Studiile sale și le precepe foarte bine, ma pot zice că e unul dintre cei mai buni profesori, și el totuși trebuie să renunțe de la profesura de aici. Drept aceea, ar voi să fie aplicat în România în asemenea calitate, dar fără oareșcare protecțiune cu greu și-ar putea ajunge scopul. Se roagă așadar prin mine să ai bunătate a-l protecționa la ministrul de culte, la d. Maiorescul, sau de-a dreptul, dacă vei afla de bine, sau mediat prin cineva, avînd domnia ta mulți cunoscuți în București. El a aflat cum că în Botoșeni este un loc vacant pentru filologia elenă încă de un an, și așa ar concurge la acel post de profesor, numai ministrul să-l protecționeze și să-l denumească, tocmai și provizoriu pe un an, pînă va face examenul — concursul — recerut. Tocmai astăzi își expediază și el rugarea cu documentele la d. ministru Maiorescu, și astfel ar fi consult ca și protegerile să sosească deodată cu rugarea lui la locul destinat. Marcian e teolog de Viena, absolut, și accidental a ascultat și la filosofie, fără de aceste are praxă deja de 7 ani, n-ar voi însă nicidecît a părăsi aceasta carieră de profesor. Acum domnia ta, iubite bade, vei lucra după înțelepciunea domniei tale ¹.

A doua rugare o fac în numele lui Basiliu Axente ², fost aici jude judecătoresc, mai tirziu avocat, acum se află în Bistrița într-o stare mizerabilă, lovit de apoplexie — gută —, văduv rămas cu o copilă. El îmi scrie că în iunie a.c. ți-a expedit o rugare ca să-i dai informațiune despre institutul fetițelor Reuniunii femeilor din Brașov, și totodată să-i exoperezi primirea fetiței lui în acel institut. Eu din parte-mi i-am scris anticipative că eu nu știu să existe în Brașov atare institut sau pensionat, ci numai școală de fetițe, care se susține din fondul Reuniunii femeilor etc. Domnia ta însă vei ști da desluciri mai pozitive.

Mă pardonează că te incomodez cu aceste rugări, căci sum rugat a face astfel.

Eu și copilele suntem sănătoși.

Vă sărutăm fierbinte și vă salutăm. Al d-tale iubitoriu frate,

Octaviu.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 52.)

¹ Vezi și scris. 40, n. 2.

² Acest Basiliu Axente pare să fie *Vasile Axente*, fratele lui Ioan Axente Sever, ardelean cu oarecare rol în revoluția de la 1848 în țările române.

Prea iubite bade!

Încă din vara anului cur[ent] ți-am fost scris cîteva epistole, nefiind însă domnia ta acasă, răspuns n-am primit. Cred că epistolele mele toate le-ai primit, barem după sosirea d-tale acasă. Acum doresc a te mai cerca cu această

epistolă și a te ruga ca, dacă timpul îți va concede, să ai bunătațe a mă încu-noștmța despre împrejurările familiari a d-tale și a iubitelor mele nepoate, precum și a stimaților mei cumnați, și anume: cum vă aflați, sunteți cu toți sănătoși? etc., etc. Iubitului meu nepot Ieronim îi scrisesem astă-toamnă, răspuns n-am primit, cugetînd însă cum că precum mi-a scris se va duce în România, nice i-am scris din nou, cugetînd că nu-l va afla epistola mea în Zernești.

Eu și copilele mele suntem sănătoși, însă tot numai fără mamă la casă, căci nice pînă în minutul de față n-am putut ajunge la rezultatul de a mă căsători, ce-mi cauzează multă grijă. În august ți-am fost scris că Comitetul școlastic m-a denumit profesoriu definitiv, cu salariu anuale de 900 flor[ini] și cu drept de pensiuine, apoi cu cômpetență de adaus decenal din 1 sept[embrie] a.c. începînd. Pînă acum însă comitetul încă n-a decis preste procentele cite avem să le tragem ca adaus decenal, căci suma nu este otărită, ci vor da numai anumite procente, și anume: 5%—10%—15% etc., precum adecă se vor îndura. Noi credem că barem 10% ne vor da, prin urmare de la 900 fl., 90 fl. În astă privință, dar, aș fi mai mulțămît cu soartea, căci un salariu de 1 000 flor. și casa mea proprie mi-ar da subzistența. Doi ani însă am să mă restring, pînă adecă voi depura 350 flor. la fondul școlastic, restul dătoriei, și 200 flor. tot acolo, la fondul de pensiuine, din care pînă acum am depurat 50 flor. Drept aceea toată dătoria mea, împreună cu la fondul de pensiuine, face astăzi 500 flor. spre depurarea căreia plătesc în toată luna 20 flor. din salariu. Nu știu pînă la ce stadiu a ajuns procesul nostru cu Szigeti, eu mă tem să nu ne batjocorească acel proces, neavînd oameni cu încredere în apropiere.

Ca noutate curioasă am să-ți împărtășesc că după ce deputatul Cséri, ales aici în vara trecută, din cauza incompatibilității a fost silit să abzică, de vreo cinci zile ne-a sosit un alt candidat din Peste, cu numele Éles alis Scharf, cevași adevărat, care avu nerușinarea a îmbla pre la unii și alții cu influință, spre a-i mijloci alegerea de deputat. Acel jidan (ori ce să fie) sperează cum că va reuși. Nu știu dacă îmblă cu punga plină sau cu alte apucături, căci pînă acum n-am putut afla nimic în astă privință. Se zice că tot acest Éles a fost astă-vară pre la Săbeș și Orăștia de și-a probat norocul, dar n-a putut izbuti. Doară nășăudenii nu vor fi mai slabi, nu vor face o astfel de rușine, ca să aleagă de deputat pre unul care nice de nume nu i-ai auzit pînă acum. Destul că mare scandal au făcut în vara trecută în cercul de alegeri a Sîngeorgiului, nu vor mai face și al doilea.

Altfel, neînțelegerea, neîncrederea și frecările personali au ajuns culmea, sunt de toate zilele, care nu vor aduce la nice un bine. Și de unde vin toate acestea? Ambițiunea personală, invidia, dorința de răzbunare personală sunt cauzele pentru care suferă binele public și se aduce în pușețiune critică și periculoasă. Trei, patru și mai mulți rivali al [sic] ambițiunei personali produc toate acele rele. Blidul de linte este obiectul frecărilor pînă la extremități, pentru un blid de linte sunt în stare a deveni adversari înfocați și ruinători ai binelui public. De altă parte, îți vine a crede că o mină ascunsă, nevăzut, demonească lucră spre a exopera neîncredere, neînțelegere, ma tocmai adversitate între fiii aceleiași mame. Rezultatele din zi în zi sunt mai evidente.

Cu acestea îmi termin epistola. Dorindu-ți de la Atotputintele viață fericită și îndelungată, după care fierbinte sărutîndu-te, cu pre toată iubita d-tale familie, sum iubitoriu frate,

Octaviu.

Năsăud, 25 aug. 1876

Mult iubite bade!

A trecut deja mai mult de cînd nu te-am încunoștințat despre soartea mea și a unicei mele copile, Victoria. Tot asemenea n-am primit nice eu încunoștințare despre domnia voastră cum vă aflați, cu toate că mult mă interesează ca să vă aud numai de bine și de fericire.

De cînd am înmormintat pre mult iubita mea fiică Cornelia, nu mă mai părăsește întristarea și durerea inimei, singura consolare este căci ea fiind defectuoasă cu baterea inimei, tot nefericită ar fi fost în toată viața ei. Odihnească în pace!

Altfel sintem sănătoși, toată vacanțiunea am petrecut-o cu scrierea și lucrarea gramaticii pentru edițiunea a 3-a¹, la care am adaos și partea a III-a, sintaxa și a IV-a etimologia, asta din urmă foarte scurtă. Toată adăogerea se urcă la 25 coale manuscris; pentru tot lucrul acesta Stein, librariul din Cluș s-a deobligat a-mi da 300 flor. v. a. care are să mi-i numere în zilele prime a lui ianuarie 1877. Toată gramatica am amplificat-o așa încît poate corespunde cerințelor atît școlare cit și private. Salariul mi s-a mai îmbunătățit, căci mai capăt 90 fl. adaos decenal. Salariul meu anuale e de 990 fl. v. a.

Te rog, iubite bade, scrie-mi cum vă aflați, scumpele mele nepoate sunt sănătoase? Scumpa mea nepoată Victoria, care era morboasă mai an, cum se află astăzi? Le salut și sărut din tot sufletul meu.

În zilele trecute mi-a amintit dr. Tanco², directorele nostru gimn[azial], cum că foaia *Transilvania* pînă acum a venit și i s-a trimis gratis bibliotecii de aici, acum însă nu i se mai trimite. I-am zis că voi ruga eu în numele lui, dacă a fi cu putință, să se mai trimită foaia amintită tot gratuit și mai departe. Eu așa cred că numai din eroare nu se mai trimite.

Noutăți deosebite nu avem pe aici. Totul e că, precum a fost plin Năsăudul cu inteligență, așa se golește acum, de cătră d-l Tisza. Se lucră însă din toate puterile din partea năsăudenilor ca să se aducă episcopia de la Gherla la Năsăud³. Nu știu însă, poate vor ajunge la ceva succes.

În fine, cu toată iubirea frățească sărutindu-te, sum al d-tale iubitoriu frate,

Octaviu.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 54.)

¹ Apărută la Cluj, la Stein János, în 1877.

² *Pavel Tanco*, 1843—1916, primul „grănițar“ cu studii superioare fizico-matematice, la Viena și Graz, de unde s-a întors cu o diplomă de doctor. A profesat la Gimnaziul greco-catolic din Năsăud între 1873—1904, iar între 1874—1880 a fost director al gimnaziului. Dintre scrierile lui Pavel Tanco, acest năsăudean care și-a găsit locul și în istoria matematicii de la noi (vezi George St. Andonie, *Istoria matematicii în România*, I, București, 1965, p. 249) amintim în primul rînd volumul *Probleme algebrice*, Năsăud, 1892, apoi articolele publicate în anuarul gimnaziului: *Unitatea sistemii solare* (1874/75, p. 3—18); *Pusețiunea cosmică a cometelor* (1875/76, p. 3—22); *Considerațiuni pedagogice didactice asupra instrucțiunii disciplinelor matematice în gimnazie* (1876/77, p. 3—12),

Despre pusețiunea fizică a Pământului în sistema solară (1879/80, p. 3—15) ș.a. Despre el: Virgil Șotropa și N. Drăganu, *Istoria școalelor năsăudene...*, p. 339) Teodor Tanco, *Virtus Romana Rediviva*, I, Bistrița, 1973, p. 45—62.

³ Ceea ce nu se va reuși, dimpotrivă, după 1918 Episcopia greco-catolică din Gherla se mută la Cluj, devenind „de Cluj și Gherla“.

51

Năsăud, 4 dec. 1876

Mult iubite bade!

Cred că va fi timpul ca să te mai încunoștințez despre starea mea și a familiei mele, care co[n]stă numai din unica-mi copilă Victoria. Precum însă îmi exprim dorința a vă aviza despre mine și copila mea, nu mai puțin doresc din inimă de a fi avizat și din partea dumniavoastră, cum că cum vă aflați cu toții, căci acum numai acea consolare mai am aici, depărtat de d-voastră, dacă voi afla că sunteți sănătoși și vă aflați bine.

Suntem ambii sănătoși, adică atât eu cit și Victoria. Mă silesc din toate puterile a-i da copilei o creștere după putință și după împrejurările locali. În privința treburilor casnice o forțez cum o pot, e natural că unde nu e mamă, unde nu e econoamă, merg toate numai forțate, dar totuși destulitoare, căci eu mai suplinesc multe agende, ce altfel s-ar ținea de o mamă și găzdoaie.

Te rog, iubitul meu bade, scrie-mi cum vă aflați? Cum se află iubitele și mult doritele nepoate, precum și mult stimații mei cumnați? Spune-le, te rog, salutările mele cele mai cordiali. Totodată te rog a-mi scrie cum se află iubitul meu nepot Ieronim. Aș dori, totodată, a-i avea adresa, ca să-i pot scrie din cînd în cînd.

Cu astă ocaziune aduc înainte împrejurarea că vreo doi inși au întrebat dicționarul domniei tale magiario-român și totodată m-a rugat să le procurez, drept aceea te rog a-mi trimite vreo 5 exemplare în comisiune, ca să le vînd, căci poate se vor îndemna și alții, fiind aici în loco. Mulți mă întreabă de dicționarul româno-magiar, de care întru adevăr e și se simte mare necesitate, dar le spun că nu este un astfel de dicționar.

În Năsăud am rămas numai cu școalele, tot opidul, precum era mai înainte de împoporat de-o inteligență română, așa se află astăzi de deșertat ¹. Nemulțumirea e mare și generală în toată privința. Constelațiunile politice încă sunt critice, curiozitatea e mare că unde vom ajunge.

În fine, primește salutările și sărutările noastre cele mai cordiali. Al d-tale iubitoriu frate,

Octaviu.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 55.)

¹ În 1876 Districtul autonom grăniceresc al Năsăudului a fost desființat, unit cu cel al Bistriței, împreună cu care au format comitatul Bistrița-Năsăud. A căzut astfel un important bastion de viață națională românească în Ardeal, în paralel cu accentuarea rigorilor regimului dualist deznaționalizator. Vezi I. Rusu, *Înființarea și organizarea districtului românesc al Năsăudului*, în *Revista Arhivelor*, XI, 1968, nr. 2, p. 79—84; Valeriu Șotropa, *Districtul grăniceresc al Năsăudului și locul său în lupta pentru progres social și libertate națională a românilor din Transilvania*, Cluj-Napoca, 1975.

Năsăud, 30 dec. 1876

Mult iubite bade!

Știu prea bine cât de tare ești ocupat, tocmai în timpurile critice de astăzi, și pentru aceea nice că aș cuteza a pretinde de la domnia ta ca să-mi răspunzi la toate epistolele mele. După ce însă după 3 scrisori ale mele nu primesc nice un răspuns, barem de 3 șiruri, vin la mai multe presupuneri, și anume: sau că n-ai primit scrisorile mele, sau că m-ai ignorat cu totul, sau că ești indignat pre mine pentru ceva, deși n-aș avea nice idee pentru ce. Aceasta cu atât mai tare îmi vine bătătoriu la ochi, căci am scris și m-am rugat ca să ai bunătate a lăsa să mi se expedeze vreo 5 dicționare maghiaro-române, căci întrebă și unul și altul și nu am la îndemină. Apoi în zădar le zic că se află la librării cutari, căci ei mai bine nu-și procurează, și așa nice barem în privința asta nu primesc răspuns de la d-ta. Te rog dar, iubite bade, scrie-mi barem cât de puțin cum vă aflați și că pot aștepta dicționarele sau nu? Cuget și aceea că în timpurile aceste critice epistolele se pierd, adecă se desfac la poștă etc., etc. și pentru aceea nu primesc răspuns.

Poftindu-vă sărbători fericite și fierbinte sărutindu-vă, sum al domniei tale iubitoriu frate,

Octavru.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3 nr. 56.)

Năsăud, 10 ian. 1877,

Prea iubite bade!

Epistola domniei tale d. d. 6 ian[uarie] a.c. am primit-o. Îmi scrii, dulcele meu bade, că te afli în pericol de foc și apă¹. Tocmai această împrejurare, despre care fusesem avizat deja, m-a ținut în continuă neliniște spirituală, și doream a fi avizat despre contrariul. Pentru asta doream a fi avizat barem prin un șir de scrisoare. Și pe mine m-a ajuns plagele sorței, și încă într-un grad cât se poate de mare. Până acum însă, mulțămită providenței, deși cu greutate, dar tot am putut suporta loviturile ei. Am rămas cu unica copilă, care a avut lipsă de apărătoriu, de scut, de razem, și asta mi-a dat tărie de a mă lupta și mai departe față cu torențele vieții.

Nu doresc altceva față cu mult iubita d-tale familie, nu-ți doresc altceva d-tale, decît ca bunul Dumnezeu să-ți țină viața, să-ți dea tărie corporală și spirituală, ca să poți vedea toate acelea greutăți, acél foc, acea apă, care te împresură, delăturate, prin urmare iubita-ți familie fericită. Aceasta e dorința mea, pentru aceasta rog cu ochi plini de lacrimi pe bunul Creatoriu ca să fie îndurătoriu și să le îplinească. O!, de mi-ar da bunul D-zeu putere, de mi-ar deschide un mijloc ca să-ți pot ușora barem a zecea parte din greutățile ce-ți apasă umerii veterani, împovărați de luptele vieții! Scumpe bade, ai numai curajul, și bunul D-zeu nu te va lăsa!

Am primit 3 dicționare de la Frank et Dresnandt, am și expedat prețul lor numaidecît, în 8 a [unii] c[urente].

În fine, vă dorim ca Anul Nou să-l ajungeți în deplină sănătate și să vă aducă numai îndestulare și fericire.

Fierbinte sărutîndu-vă, sum al domniei tale iubitoriu frate,

Octaviu Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/1, nr. 9.)

¹ Acest pericol era unul de ordin material: falimentarea Fabricii de hîrtie din Zărnești, în care Constantin Iuga, ginerele lui George Bariț, și-a pierdut întreaga avere. Bariț s-a reechilibrat economic, dar Iuga niciodată. Vezi întreaga corespondență din Partea întâi.

54

Năsăud, 22 ian. 1877

Mult iubite bade!

Cu mulțămită frățească am primit foaia *Transilvania* de pre anul 1876, precum și un număr de pre anul cur[gător], precum și *Gazeta* 2 numeri. Față cu *Transilvania* am să-ți fac neliniștea mea cunoscută, căci de cumva prin trimiterea ei s-au îți cade spre greutate d-tale, prin purtarea speselor, plătind d-ta pentru mine, sau poate să ai cevași greutateți, în acel caz eu mai bucuros aș prenumera.

Cît privește la indolența mai multora de aici față cu prenumerarea acestei foi, eu am cercat după cauză, am întrebat pre mai mulți și am aflat că ei într-adevăr nice nu voiesc a prenumera, căci oareșcum se află indignați pre comitetul Asociațiunei, pentru că acesta n-a împărțit nice un stipendiu la vreun fiu al districtului Năsăud, deși a contribuit o sumă frumoasă cu ocaziunea adunării generale de aici ¹. De aici vine și acea împrejurare, că mulți s-au lăsat și se vor lăsa de a mai fi membri ai Asociațiunei. Această împrejurare e de mare importanță. Eu cred că onoratul comitet n-a lucrat și nu lucră corect dacă nu ia în considerațiune și sumele mai însemnate din anumite ținuturi, pentru că ei își formează drept de pretențiune, și cu tot dreptul. Acestea am voit să ți le fac cunoscute.

De altă parte, unii singuratici au rămas cu restanțe însemnate, mai ales de cînd a fost aici adunarea generală, așa d[e] e[xemplu] eu încă sum în restanță cu 35 flor. v. a. și pentru ce? Pentru că tocmai respectivii colectanți nu și-au împlinit dătorința precum după împrejurări s-ar fi recerut. Ei n-au cerut niceodată de la membri sumele sau ratele anului. Apoi e un lucru cunoscut că, zău, dacă nu tribulezi, nu provocî la plătire, mai ales la plătire benevolă, nici unul nu ți-a umbla cu căciula în mină să-ți plătească, și astfel adunîndu-se restanțele din an în an, acum în timpurile acestea grele banali ², cu mai mare greutate se va plăti suma de 30—35 fl. v. a. Eu însumi nu știu ce să fac, căci îmi este greu a abzice de membru, dar îmi este greu de a da și 35 + 5 = 40 flor[ini]. Poate să-i plătesc în rate? Mai am la fondul centrale dătoră de plătit 270 flor. și 50 flor. încă la fondul de pensiune. Cînd voi depura și acestea sume per 20 flor. pre lună, voi fi și eu la salariul complet.

Nu-mi aduc aminte dacă ți-am fost scris despre târgul meu făcut cu Stein. Eu încă în anul expirat, fiind provocat de Stain, m-am apucat a corege și amplifica gramatica mea magiario-română, și tot cu această ocaziune am adaus și partea a 3-a, un extras din sintaxă, pentru edițiunea a 3-a³. El pentru tot lucrul meu mi-a dat 300 flor. honorariu, cartea sau manuscrisul l-am expedit lui în sept[embrie] a[nul] tr[ecut], dar neputîndu-mi solvi, mi-a dat un cambiu sunătoriu despre 300 flor[inii], cu plătire în 1 iuliu 1877. Cambiul e la mine, dar pînă în 1-a iuliu cine știe ce se mai poate întîmpla, de cumva se vor isca niște resbele, mai bine era dacă primeam bani, deși mai puțin. Nu știu în cazuri de tulburări dacă aș putea scoate respectiva sumă, căci la din contră mai bine i-aș da cambiul lui Stein, cu oareșcare scădere de cîteva a-mi scrie dacă poate fi pericul au ba? Nu mi-ar plăcea să pierd suma aceasta în timpurile aceste critice.

Eu și Victoria suntem sănătoși. Vă sărutăm fierbinte pre toți și vă dorim toată fericirea.

După care sum al d-tale iubitoriu frate,

Octaviu.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertas 315/1, nr. 10.)

¹ Adunarea generală a ASTREI de la Năsăud din 1870.

² *Banali*, termen rebarbativ, invenție ciudată a lui Octav Bariț pentru *financiare*.

³ Ediția a treia a *Gramaticii limbei maghiare*... a apărut la Cluj în 1877, cu specificarea: „Partea I și II emendată și amplificată. Adaus partea III sintactica și partea IV prozodia“.

Prea iubite bade!

De mult nu ți-am scris, din cauză ca să nu te molestez, între ocupațiunile cele multe ce te incunjură. Acum însă îmi iau libertatea a te încunoștința despre starea mea și a fiicei mele Victoria, precum și despre alte împrejurări. Sunt fericit a te aviza că noi ambii suntem sănătoși, și în toată privința de aflăm bine. Victoria a învățat bine în școala de fetițe din loco, trebuie însă a mă îngriji ca să-și continue învățăturile sale și mai departe.

Aici aclumat trimit 4 flor. ca prenumerațiune pentru foaia *Observatoriul* pre sem[estrul] II.

Pre aici se lucră tare și virtos ca să fie ales de deputat secretariul de stat Tanárky, dar de altă parte unii lucră să fie ales Földvári János, ma unii la aparință lucră pentru Tanárky, ca apoi să reiasă Földvári, și, ce e mai mult, unii, tot la aparință, se arată naționaliști, ca așa cu atît mai ușor să reușeză Földvári. Toate aceste se fac din interese mîrșave, din interese materiali, pînă și la orologii, inele, sugarete etc., etc. cum s-au întimplat la alegerile din urmă în Singeorgiu. Eu am văzut o epistolă de specia aceasta în mîna vicefiscalului Dragoș. Omul trebuie să desperere cu oamenii noștri. Unii se ginează, se imbulzesc cu impertinență ca conducători, cu scopul ticălos de a trage foloase materiali. Eu i-am studiat în răstimp de 14 ani pre toți, dar îți mărturisesc că nice în unul nu pot avea încredere. Aceasta ți-o spun serios și cu conștiință dreaptă! Durere, dar este așa! Ei unii în alții nu au

încredere, unii pre alții se înșală, ca așa care de care să exceleze pentru sine și pentru câștigul său. Cauzele acestor rele le află în creșterea cea rea, care nice e caldă, nice e rece, în simțul cel timpit, în pofta cea mare de câștig, spre a putea care de care să ajungă mai curînd nițel de boieraș. Te rog nu da crezămînt la nice unul, va să zică nu te încrede, ci numai cu rezervă, căci sunt în stare oamenii a face speculă prin denunțări. În față ți se arată naționalist, iar pre dos e omul cel mai ticălos și egoist. Despre cine nice n-ai crede, este așa. Prof. Alexi¹, cum mi-a spus, a primit de la d-ta epistolă. Nu știu ce i-ai scris, dar te rog fii cu rezervă...

Eu multe ți-aș scrie de pre aici pentru *Observatoriu*, dar nu pot, căci toți s-ar asupra mea și nice unul nu s-ar afla să mă apere, căci deși ei se ceartă unii între alții, cîndu-i la fine iarăși se împacă, ma de multe ori cearta lor e numai la aparință. Îți vor cere sfatul față cu cauza alegerilor, dar orice vei zice va fi numai mazăre aruncată în părete. Dar aceasta încă ar fi puțin, ei însă vor ști a face câștiguri din asemenea consilii și păreri.

Noi am terminat cu prelegerile, respective cu examenele, în 25 iunie, în 27 s-au cetit clasificățiunile și s-au demis studenții. În 1 și 2 iuliu am ținut examenile de maturitate, la cari a fost de față și il[ustritatea] sa d. Alesandru Pál, directorul suprem șc[olar], care înalt oaspe a fost mulțămît cu prestațiunile maturizanților. Dintre 11 maturizanți numai unul este relegat pre 3 luni. Este de însemnat că il[ustritatea] sa a fost foarte riguros la clasificarea din limba magiară, aducînd de motiv că profesorii de la Universitatea din Cluș pretind cum că acei tineri cari au calculi eminent din limba magiară, ducîndu-se la aceeași universitate, să fie în stare a concipia și a vorbi în limba magiară cît de bine. Reflectîndu-i-se din partea respectivului profesore că în cazul acela și în celelalte limbi tot asemenea progres ar fi să se pretindă (acela am fost eu), căci alte limbi au încă și mai multe oare de prelegere, răspunsul a fost din partea il[ustrității] sale că dd. profesori de la Universitatea din Cluș pun mai mare pond pe l[imba] magiară, și pretind ca din acest studiu să fie mai perfecți, deși nice împrejurările și nice timpul fizic nu corespunde acestor pretensiuni exagerate. E teamă însă că în loc să-și ajungă scopul, dd. profesori de la Universitatea din Cluș vor dizgusta tinerimea cu astfel de pretensiuni exagerate și vor cerceta mai bucuros universitățile germane. Minuni nu se pot face, și astfel nice magiarizarea nu-și va atinge scopul.

Tot în 2 iuliu s-a dat din partea inteligenței de aici un banchet în onoarea il[ustrității] sale, la care au participat mai toată inteligența din loco. Înaltul demnitaru a fost foarte mulțămît, și s-a despărțit din Năsăud ducînd cu sine cele mai plăcute suveniri și stima tuturor.

În fine, dulce salutîndu-te și sărutîndu-te, cu Victoria dimpreună, sum al d-tale iubitoriu frate,

Octaviu.

Încă una: timpul pe aici e foarte favoritoriu, sămănăturile frumoase, promit recoltă din celea mai bune.

P.S. Salutărilor și sărutările noastre cele mai cordiali scumpului nepot Ieronim.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/1, nr. 11.)

¹ *Artemiu Publiu Alexi*, 1847—1896, dascăl, publicist și scriitor, una dintre gloriile de prima mîină ale ținutului năsăudean. S-a făcut cunoscut mai ales cu ocazia Războiului

de independență din 1877—1878, căruia i-a dedicat frumoasa carte *Războiul orientale ilustrat* (Graz, 1878, în colaborare cu Maxim Pop) și volumul *Români la Plevna* (Gherla, 1880). Din sfera specialității sale, științele naturii, Alexi s-a impus prin numeroase articole în presa vremii ca și prin câteva volume: *Însemnătatea științelor naturale și reformele ce le reclamă studiul lor în școlile noastre*, București, 1883; *O excursiune botanică în România*, Sibiu, 1883; *Despre importanța studiului botanic*, Sibiu, 1884. Vezi despre el: Virgil Șotropa și N. Drăganu, *Istoria școalelor năsăudene...*, p. 339—340; Iuliu Moisil, *Figuri grănițerești năsăudene*, II, Năsăud, 1939, p. 65—90; Emil Pop, *Ardelenii în știință*, în *Transilvania*, LXXIII, 1942, nr. 7—8; Al. Buia, *Un naturalist năsăudean din secolul al XIX-lea: Ariemiu P. Alexi*, în *Revista științifică V. Adamachi*, XXIX, 1943, nr. 1, p. 45—50; Teodor Tanco, *Virtus Romana Rediviva*, I, Bistrița, 1973, p. 211—212.

Mult iubite bade!

Deși convins că unele afaceri ca și cea de față îți cauzează molestare, totuși ca la un prea iubit al meu frate îmi iau libertatea a te ruga, fiind convins că influința d-tale va apăsa mult în cumpănă.

Socru-meu, Ioane Mărgineanu, jude reg[esc] în Bistrița, are pre fiul său Ioan, care în anul acesta a absolvit cl. VIII gimnazială și a depus maturitatea în Blaș, cu succes foarte bun, precum arată atestatul de maturitate alăturat aici în copie legalizată. Tînărul cumnat voiește a studia medicina la Universitatea de la Viena, spre care scop a concurs pentru unul din stipendiele romanțiane sau șuluțian, la Blaș. Aceste stipendie ar fi celea de 315 romanțiane și cel de 400 șuluțian. Precum în toată lumea, așa și la Blaș oamenii fiind interesați într-o privință sau alta, se fac favoruri tot prin oameni. Te rog, dulce bade, a nu te supăra pre mine dacă vin a te ruga, cu toată iubirea frățescă, să ai bunătatea a influința la Blaș, unde vei afla domnia ta cu scop, ca cumnatul meu să capete unul din stipendiele amintite, cu atît mai virtos căci stipendiele amintite au preferință pentru cei ce se aplică la medicină. Deși socrul meu are salariu bunicel, dar a trăi la oraș cu familia grea de 6 persoane, dintre cari încă 2 fetișoare, una de 16 ani iar cealaltă de 14 ani, apoi plătește numai cortel 200 fl. iară din restul de 1 500 fl., voină da fiului său 400—500 fl. ca să poată studia la universitate în timp de 6 ani, i-ar fi imposibilă subzistența familiei din restul de 1 000 fl. v. a., cu atît mai virtos căci cu măritatul fiicei sale Mărița, soția mea, încă au avut spese însemnate.

Din toate aceste te poți convinge, iubite bade, în cît este necesitate a-i exopera un stipendiu, pre lîngă care apoi și socrul meu i-ar întinde ceva ajutoriu. Te rog dar încă o dată cu iubire frățescă, de a face celea posibile în cauza aceasta ca să poată cîștiga un stipendiu, pentru care socrul meu și toată familia ne rugăm.

Eu și familia mea ne aflăm bine, sum foarte mulțămît cu soția mea, pentru că este o femeie cu inimă bună și cu un naturel blînd și nevinovat, astfel, numai bunul D-zeu să ne ferească de nenorociri, toate celea trecute ar fi barem în citva vindecate. Cu soția mea și cu fiica mea Victoria salutîndu-te și sărutîndu-te cu iubire frățescă, sum al d-tale iubitoriu frate,

Octaviu.

Năsăud, 5 nov. 1879

Mult iubite bade!

Observatoriul începînd de la n-rul 79 în continuo îmi vin cîte două exemplare din unul și același nr., nu știu ce e cauza acestei expedări neregulate. Am scris sub adresa: „La redacțiunea *Observatoriul în Sibii*“ în cauza aceasta, dar totuși n-rii vin tot în dublu. Eu prenumerasem, ca totdeauna așa și acum pre cuartalul în urmă, și mi se trimite foaia sub nr. 272, dar al 2-lea exemplariu cum și pre ce cale mi se trimite, nu știu. Te rog, dar, a face dispuzetiune a nu mi se trimite 2 exemplarie, ci numai unul pre care am prenumerat, iară față cu n-rii deja trimiși în dublu a dispune să-i trimit îndărăpt sau ce să fac cu ei?

Totodată mă rog ca să-mi trimiți n-rul 82 din *Observatoriu*, căci nu l-am primit. De cumva s-a expedit de la redacțiune, poate s-a pierdut prin poștă. Tot cu astă ocaziune te rog, dacă cumva ai îndămină n-rul 1 din anul 1875 din *Transilvania* — căci n-rul acesta îmi lipsește și aș voi a lega toată foaia —, să mi-l trimiți deodată cu *Observatoriul*.

La socrul meu, Mărgineanu, i-am scris în cauza documentelor atinse în epistola d-tale, dar pînă în ziua de astăzi nu mi-a răspuns nimic. Dînsul se vede că e indignat pre toată lumea, că fiul său n-a putut cîștiga stipendiu de la Blaș, și acum în amărăciunea sa naivă e minios și pre mine, căci nice mă ține demn a-mi răspunde. Nu știu dacă ți-a răspuns d-tale, sau și pre d-ta e indignat. Eu acum tare de multe ori am venit la convingere a fi mizantrop, a fugi de oameni ca de fiarele sălbatice. D-l G. Man din Deș încă îmi scrie că i-a scris și nu i-a răspuns și că să exoperez eu acelea documente. I-am scris rezultatul și d-lui.

Eu și familia mea ne aflăm bine. Salutăm și sărutăm pre iubitul nepot Ieronim, iară pre d-ta sărutîndu-te, cu toată iubirea frățească sum al d-tale iubitoriu frate,

Octaviu.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 58.)

Năsăud, 21/11 1879

Iubite bade!

Am primit cu mulțămîță atît n-rul restant din *Observatoriul*, cît și nr. 1 din *Transilvania*.

Abstrăgînd de la indolența oamenilor de pre aici, doresc a te încunoștința că Luchi are rudenii pre aici, prin urmare fiecare a așteptat de la respectivii ca să-și facă dătorința față de defunctul, între cari se numără și subjucele

reg[esc] de aici, Gabriele Vartic, care a luat de soție pre o nepoată a muierei răposatului. Nimeni n-a crezut, dar, că respectivii nu vor incunostința foile. De altă parte însă bătrînul Luchi n-au avut simpatia publicului de aici, el nu s-a bucurat de cevași popularitate, din mai multe cauze. L[uchi] a fost căsătorit, mi se pare [a] 3-a oară, cu o văduvă, cîndva femeia lui Ujfalvi, născ[ută] Kakucsi, maghiară. Cu aceasta n-au avut copii. Au avut însă o fată de la femeia a 2-a, care a fost măritată după un Pavelia, fost cancelist aici, acum însă se află în casa smintiților, în Sibii, de mai mulți ani, iar soția acestuia a repaosat cu vreo 10 ani mai nainte. De la acești părinți nenorociți au rămas vreo 3—4 băieți și băiate, toți minori și nepoți dulci a răposatului L[uchi]. Acesta, ca moș tată bătrîn, nu s-a îngrijit de nepoții săi, cu toate că s-au bucurat de o pensiuine de 1 200 fl., ci au putut privi la ei cum umblă a cerși și a griji purceii și vacile oamenilor pentru o bucatură de pîne. Ba ce e mai mult, L[uchi] au avut o moșioară bună la locul lui natal, în comuna Feldru, și în loc să-și ajute nepoții săi orfani, goi și flămînzi, barem din acea moșie, dacă n-a voit din pensiuinea sa, a întăbulat moșia aceea pre nepoata muiere-sa, măritată după G[abriel] Vartic, care are destul de bună simbrie. Din aceasta cauză publicul de aici a fost foarte indignat pre L[uchi], ca pre un om, un tată bătrîn fără suflet și fără simțire de părinte. Tot L[uchi] a fost cel mai mare adversariu țărenilor, cum ne numesc pre noi, pre negrănițari. Cum că L[uchi] ce merite are din trecut, nu le știu, dar mi se pare că foarte puține. El, ca om mediocru, a ocupat frumoase posturi. Meritele, dînsul le va fi știind. În anii 1864—1870, cînd aveam și noi cite o adunare în chestiuni naționali, L[uchi] se tulbura și amenința pe țărani, dacă vorbeau în interes național, zicînd: „Las' că ne vom curăți noi de ei“ etc., etc. Cine-i știe biografia lui iasă pre față cu meritele lui. Eu unul am avut ocaziune a-l cunoaște ¹.

Contele Zichy!? Istoria lui poate o cunoști. El s-a așezat pre aici după revoluția din [18]48—[18]49, dar nu de dragul românilor, ci de dragul locurilor romantice și de dragul romanțelor. El a luat soția unui țăran, econom din Ilva Mică, lăsîndu-l pre bietul om fără muiere. A îmbrăcat-o în haine domnești, a cultivat-o pre la ocaziile mari, a purtat-o prin Italia etc. În fine, ca semn de recunoștință pentru infidelitatea acelei femei, cu numele Ileana, a făcut în comuna Ilva Mică o biserică frumoasă, a cărei fundăment zace pre peatra scandalului și a immoralității, căci acea comună și-a cîștigat beserică pre o cale ce nu-i face nice un merit nice lui Z[ichy] și nice respectivei comune. Pentru un astfeli de merit, pentru o astfeli de faptă bună, mulți sunt indignați, căci o consideră mai mult de o faptă rușinatoare, scandaloasă pentru națiunea română. A mai făcut biserică și în comuna Maieru, unde adecă a șezut el. A ajutorat și biserica din Singeorgiu și mai știe D-zeu cite și mai cite, dar fapta lui cu Ilva aruncă o umbră preste toate faptele lui generoase. Din aceasta cauză cred eu că nu s-a grăbit nimene cu necrologul respectivului. Apoi din lup nu-i face niceodată miel, respectivul numai amic nu li-a fost românilor. La respectiva Ileană i-a testat cite 1 000 fl. — una mie fl. — pre an ca pensiuine, mai multe căși în Bistrița și Maierul.

Nu știu dacă colega meu Artemiu Alexi ² vă este corespondinte sau ba la *Observatoriul*, căci foaia o capătă, dară nu știu, gratis ca la corespondinte, sau că prenumerată. De cumva vă este corespondinte și-i trimiteți foaia

gratis, mare păcat faceți, căci el ar trebui să vă scrie despre mai multe întimplăminte de pre aici. El are mai multe foi gratis, numai sub titlul de corespondință, dar că își împlinește el au ba deobligamentul, aceasta îi va spune conștiința.

Salutările noastre iubitelui nepot Ieronim, iar pre domnia ta salutându-te și sărutându-te, sum frate iubitoriu,

Octaviu.

P.S. Pre aici e iarnă aspră, a căzut omăt de vreo câteva zile, iar frigul e la 6—7 grade R. Bucatele la preț, lipsă mare aici în mijlocul pădurilor de lemne de focărit, ce este a se atribui indolenței locuitorilor.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 59.)

¹ Este vorba de *Leontin Luchi*, 1809—1879, ofițer în Regimentul II de graniță românesc din Năsăud, ulterior vicecăpitan al Districtului grăniceresc autonom al Năsăudului. Despre el: Iuliu Moisil, *Figuri grănițerești năsăudene*, II, Năsăud, 1939, p. 37—48; Teodor Tanco, *Virtus Romana Rediviva*, I, p. 203—205.

² Vezi supra, scris. 56, n. 1.

59

Năsăud, 2/8 1881

Mult iubite și dorite bade!

Cu poșta de astăzi expedez una perină de divan făcută de Victoria, copilă mea ¹. Am adresat-o de-a dreptul la comitetul expozițiunii. Ar fi făcut mai multe lucruri, tocmai nevastă mea, însă cu părere de rău că nu a putut face nimic, căci din primăvară începând a fost tot morboasă. Acum însă e sănătoasă, dar ce folos, căci e târziu de a se apuca de ceva.

De aici se vor trimite mai multe lucruri frumoase, și anume: covoare, porturi naționali, lemnărie etc. Se puteau foarte multe și interesante lucruri a se trimite, dar cu durere, subcomitetul ales spre acest scop puțină energie a dezvoltat în privința expozițiunii ². Cum că ce e cauza la atita indiferentism, d-lor vor ști mai bine. Sau că nu pricep însemnătatea unei expozițiuni și astfel pun puțin pond pre toată expozițiunea, sau pricep și numai nu voiesc a conlucra pentru buna-i reușire, parte din indiferentism, parte din comoditate așa-numită românească.

De la Bistrița et Birgău încă se vor trimite, precum am înțeles, multe lucruri, ba în părțile acelea, precum m-am informat, sunt oameni mult mai activi față de expozițiune.

Doresc din inimă reușită cât mai bună!

Eu și familia mea ne aflăm bine și sănătoși. Salutăm și sărutăm pre iubitelui nepot Ieronim, căruia cu această ocaziune nu-i scriu, pînă la altă dată.

Iară domniei tale dorindu-ți din tot sufletul meu viață îndelungată,
cu ai mei dimpreună dulce sărutându-te, sum al d-tale iubitoriu frate,

Octaviu.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3,
nr. 60.)

¹ Pentru Expoziția națională de la Sibiu din 1881.

² Despre această grandioasă manifestare națională în plin dualism care a fost Expoziția națională de la Sibiu din 1881, *Observatoriul* lui George Bariț oferă o bibliografie completă, prin următoarele articole: 1. *Publicațiune* (IV, 1881, nr. 50, p. 202), unde se dezmințe faima că expoziția n-ar fi aprobată de stăpînire. Ea se va deschide în 15/27 august la Sibiu. 2. *Despre expozițiunea românească* (nr. 52, p. 210), repetă știrea de mai sus și invită pe români să participe la această manifestare. 3. *În cauza expozițiunii* (nr. 53, p. 211—212), se publică actele oficiale legate de deschiderea expoziției. 4. *Peripețiile expozițiunii*, (nr. 54, p. 215) și apoi, 5. *Expozițiunea de manufacturi și agricultură* (nr. 55, p. 221—222), care este un amplu articol de direcționare. 6. Sub titlul *Expozițiunea* (nr. 58, p. 232—233; nr. 59, p. 237; nr. 60, p. 241—242; nr. 62, p. 248; nr. 63, p. 253; nr. 65, p. 262; nr. 66, p. 266; nr. 68, p. 265) și 7. *De la expozițiune* (nr. 70, p. 282—283; nr. 71, p. 286) se publică cele mai diverse informații și relatări de la expoziție. Apar și câteva articole cu caracter special: 8. *De la comitetul expozițiunii* (nr. 64, p. 259), unde se comunică juriile celor șase secții. 9. *Aviz în cauza expozițiunii vîtelor și poamelor* (nr. 65, p. 262); 10. *Artele plastice la expozițiune* (nr. 73, p. 294; nr. 74, p. 297—298).

60

Năsăud, 8/8 1881

Mult iubite bade!

De nenumărate ori am voit a scrie cîte ceva în *Observatoriu*, din părțile acestea, dar totdeauna am abzis, din cauză că cugetam în mine că sunt aici destui să scrie ei, apoi vadă ei ce vor face, măcar deie-și în cap. Dar foarte m-am înșelat, căci unul ca și altul fac față cu toate abuzurile și fărădelegile ca peștele în apă, parte că consimțesc cu fărădelegile, parte din comoditate și indiferentism. Cauza este de foarte mare însemnătate, ca să se răscolească gunoiul ca să miroasă, căci altcum abuzurile se vor continua *ad infinitum*. Persoanele de sub întrebare sunt: dr. Pavel Tanco¹, Maxim Pop², ambii profesori la gimnaziu, și Basiliu Petri³. Aceștia nu pot da socoteală de vreo 20 mii flor[ini]. Aceștia mai făcură anu un alt scandal, și anume Petri cu M. Pop la fondurile școlastice, pentru care i-au dat afară din comitetul administrativ, i-au lipsit de a mai fi membri. Petri cu M. Pop sunt oamenii cei mai fără conștiință. oameni deprăvați. Eu tare mă tem că de nu se va face ceva mișcare în public, mîine poimîine vor face abuzurile cele mai groase la Reuniunea de împrumut și păstrare „Aurora“⁴, cu toată controla ce o avem, căci în consiliu se află și M. Pop, apoi receptor e dr. P. Tanco, om altfel de treabă, dar mare materialist. Toată cauza, descrisă pre scurt, zace în spuză, și mi se pare că se va naște un foc mare, căci de nu vor face arătare românii acționari de aici, vor face arătare, desigur, sașii acționari din Bistrița,

și în prima linie vine închis M. Pop ca fost președinte a societății, dar mare ticălos, rău la mață, om fără conștiință. În toată lumea mai ticălos n-au, născut; apoi după el Petri! M. Pop au fost lățit pre aici odată faima despre d-ta că ești corupt cu bani din partea ungurilor.

Te rog dar, iubite bade, în interesul public, în interesul venitoriului „Aurorei“, să publici articolul aici alăturat⁵. Te rog, dacă am greșit în stil, îndreaptă.

Te salut și sărut de mii de ori,

Octaviu.

P.S. Despre tot articolul stau eu bun, garantez, dar să fie în cel mai mare secret, căci aceștia ar fi în stare să mă toace în cap.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3 nr. 61.)

¹ Vezi scris. 51, n. 2.

² Scris. 24, n. 6.

³ Scris. 29, n. 2.

⁴ Societatea de împrumut și păstrare „Aurora“ din Năsăud a fost înființată de către profesorii gimnaziului. Statutele „Aurorei“ au fost aprobate de guvern la 27 decembrie 1873.

⁵ Nu se publică.

61

Năsăud, 13/12 1881

Mult iubite bade!

Aici alăturat sub -/- îți trimit un comunicat despre omorul întâmplat în noaptea trecută, spre a-l publica în *Observatoriu*¹. Dacă vei afla de lipsă să-ți mai faci unele observări, tare bine va fi. Bieții sodali sunt născuți de aici din Năsăud și oameni de omenie, unul ciobotariu și unul brutariu, și cu deosebire acest din urmă, un copil voinic și foarte diligente. După spusa medicilor, nu va trăi nice 24 ore, iar celălalt, un văr a acestuia, a căzut mort atunci la conflictul avut.

Preste finanți, cum e și aici, nu este controlă, bat toate noptile crișmele, umblă beți pe strade, conturbă locuitorii în odihna lor de noapte. Cine e de vină? De la cap se împute peștele!

Eu și familia mea suntem sănătoși, mulțămită lui Dumnezeu. Ne torturează, acum vor fi 5—6 luni, morbul blăstămat de vărsat, căci nu mai vrea să înceteze, acum a dat și între școlari.

Tot cu această ocaziune doresc a-ți face cunoscut o împrejurare de importanță: mai mulți dintre acei indivizi cari au trimis obiecte la expoziție, în Sibii, parte n-au primit obiectele, parte n-au fost nice amintiți, prin urmare din mai multe părți nemulțămire. Ar fi de dorit ca domnia ta să dai oareșcari desluciri în privința asta, și astfel să-i domolești, dacă vei afla de bine. Se

vede că multe obiecte s-au pierdut, despre multe nu s-au luat notițe, apoi clasificarea încă în multe privințe e greșită.

Vă sărutăm cu toată iubirea,

Octaviu.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 62.)

¹ George Bariț nu vrea să slujească cu nici un chip intrigile dascălicești din Năsăud! Nu se publică nici acest „comunicat”, așa cum nu va publica niciodată nici un cuvânt scris de fratele său Octav Bariț. Citind aceste scrisori străbătute de patimă măruntă, sub-provincială, nu e greu să ne dăm seama de ce și-a evitat Bariț fratele cu atîta conșcență.

62

Năsăud, 10/7 1883

Iubite bade!

Ar fi timpul ca să te mai cerc cu șirurile mele frățești, să-ți mai fac cunoscut starea noastră familială, ca așa să nu uităm unul de altul, deși soartea ne-au împrăștiat în toate părțile țerei.

Vei fi știind deja, din necroloagele publicate în *Observatoriul*, că în timp de una lună am înmormintat pe un fiu a socrului Ioane Mărgineanu, pe Nicolae, și după una lună pe socrul meu ¹. A rămas sărmana văduvă cu 2 fete mari, doară își va căpăta puțină pensiuine din care să poată trăi de pre una zi pe alta. Socrul meu, respective familia întregă, a fost foarte nenorocoasă, căci în timp de 6 ani i-a murit 3 feciori, și în fine dînsul; feciorii toți în etate de 21—22 ani.

Dar iată, iubite bade, că nice eu nu am fost mai norocos, căci pînă acum mi-am înmormintat 2 soții și o copilă, și acum mai are să urmeze pe capul meu o altă lovitură poate după cele petrecute și mai mare. Eu, dulcele meu bade, cum știi m-am căsătorit a 3-a oară, căci nu mai știu cum să-mi tocnesc starea familială mai bine, că așa, ca profesor și ca tată la o copilă, să fie toate potrivite, corespunzătoare și în ordine bună. M-am luptat 6 ani în stare văduvită, am cercat în dreapta și în stînga, ca să o nimeresc mai bine, precum și domnia ta le știi de cînd încă fusesem și prin Brașov, dar zău, am nimerit-o foarte rău, căci sărmana mea nevastă suferă de o boală de piept, un morb de plămîni, în care i-a murit deja 2 frați și tată-so, și astăzi se află într-o așa stare, încît se poate zice cu tot dreptul că este fără speranță pentru însănătoșire. Am probat toate și le probăm, dar nu mai poate folosi nimic.

Această împrejurare tristă ți-am scris-o ca să fii avizat înainte, să nu te surprindă alta și mai mare. Pre cînd mă simțeam în fericire și într-o stare familială multămitoare, iată că vine zbiciul lui Dumnezeu preste mine și familia mea, macar că — zău! — nu o am meritat. Bunul Dumnezeu să vă ferească de rele, de nenorociri, că așa să fii numai eu lovit de toate, iar domnia ta și mult iubita-ți familie să trăiască în fericire și indestulare, căci ți-a ajuns și domniei tale din păharul amărăciunei.

Cele 2 copile ale mele, adică Victoria² și Octavia, sunt sănătoase. Vă sărutăm mîinile, asemenea și sărmana mea nevestă din patul suferințelor îți sărută mîinile și te salută cu toată ardoarea.

În fine, dulce sărutîndu-te, sum al d-tale iubitoriu, frate,

Octaviu.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 63.)

¹ Necrologul lui Ioan Mărgineanu, în *Observatoriul*, VI, 1883, nr. 46, p. 284. Necrologul datat 18 iunie arată că Mărgineanu era în al 63-lea an al vieții.

² Bariț adnotează această scrisoare, cu creion roșu, marginal: „Dară Victoria se plînge amarnic în scrisori către verele sale, de lipse“. Este cea dintîi știre despre conflictul catastrofal dintre Octav Bariț și fiica sa Victoria, conflict ce va atinge apogeul în 1885 (vezi scris. 64).

63

Năsăud, 1 sept. 1883

Mult iubite bade!

Cu astă ocaziune îți trimit documentele atît de mult poftite și cerute de la fericitul meu socru Ioan Mărgineanu, referitoare la procesul lemenian. Aici mai multe sunt decopiate în duplu, toate trimit ca să te folosești după cum vei afla mai bine.

Eu și familia mea, după trista întîmplare ce am avut-o, mă aflu binișor, încep a mă convinge că în zadar îmi este toată lamentătura, căci natura tot își face cursul său. La mari și grele probe am fost supus, fie numele Domnului binecuvîntat! Dar voi tace, inima să poftască să aibă un muritoriu astfel cercat de soarte.

Cu copilele-mi dimpreună salutîndu-te și sărutîndu-te cu toată dragostea, sum al domniei tale iubitoriu frate,

Octaviu.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 64.)

¹ Ioan Mărgineanu, cel de al treilea socru al lui George Bariț, fusese implicat, ca elev, în marele conflict dintre profesorii din Blaj și episcopul Ioan Lemeni, în 1843—1846. Vezi Coriolan Suciu, *Preambulă la procesul lemenian. Luptă ideologică între Lemeni și Bărnuțiu*, în *Cultura creștină*, XVIII, 1938, nr. 10—11, p. 640—663 și continuarea: *Preambulă la procesul lemenian. Pretinsele atentate contra lui Bărnuțiu*, *Ibid.*, nr. 12, p. 730—745. Cf. și *G.B.C.*, III—IV, coresp. lui Nicolae Maniu cu Bariț dintre 1843—1846 (vol. III) și a lui Timotei Cipariu din aceiași ani (vol. IV).

Iubite bade! ¹

Eu ți-am scris o epistolă în cauza scandaloasă cu fata mea, încă în 21 aug[ust] a[nul] c[urent], adresată la Sibii. Precum se vede, nu ai primit-o.

Înainte de toate permit că fata mea suferă de morbul dragostei * într-un grad mare, și ori că nu se poate stăpîni, ori că nu vrea. Mi se pare că ți-am fost scris încă în anul trecut că fata mea, cum a sosit la unchiul său în Elisabetopole, tot în acea zi mi-a și scris ca să mă duc după ea ori să-i trimit bani de drum, că dînsa vine acasă, că nu-i place acolo. Astfel a urmat rugărilor 11 luni, cu promisiuni că se va purta bine. Astfel eu, în speranța că fata mea doară a căpătat minte, și apoi să-i dovedesc din nou iubirea mea părintească față de ea, am retrimis-o. Nu este adevărat, dar, precum zice ea, cum că eu am chemat-o. I-am trimis bani de drum, a venit acasă, n-a trecut însă 2 săptămîni și a și început mai cu grosul scandalurile, ca în anul trecut. M-a bătjocorit în față, îmi zicea vorbe vătămătoare și rușinoase, în mînia mea cînta, fluiera, ridea cu hohot. Nu lucra nimic de treabă la casă, ba oprea și servitoarele să facă ceva ce demindam eu. Toată casa îmi era negleasă, pe sârmana copilă Octavia o implusă necurăteniele, pentru că toate le concretisem dînsi.

Într-o duminică văzînd-o eu că vorbește cu o anumită persoană, numai atîta i-am zis: „Victoria, ferește-te a sta în vorbă cu persoane de acele cari sunt adversare casei mele, căci mă tem să nu căzuze iarăși turburări în casă“. Nimic mai mult! A început a zbiera cit i-a ieșit pe gură că acum iară pentru c... nu-i dau pace, a început a plînge într-un ton mare și, cu mînurile puse laolaltă rugînd-o, de abia mi-a succedat a o molccmi **. Întru atîta e de nervoasă, încît nu-i suferă nemică să-i zic, căci îndată e gata scandalul. În 30 iul[ie] m-a atacat ca din senin că c... de servitoare voiește a o otrăvi! ? Văzînd eu că vulcanul iară va să erumpă, numaidecît am depărtat servitoarea de la casă, fără nice o vină, numai ca să fie pace. 8 zile am fost fără servitoare. În fine a acordat dînsa una, dar neprecepîndu-se la lucrul casei și fiind foarte leneșă, am rugat pe o femeie să facă bine și să-mi caute o servitoare bună, căci care o am nu e de nemică. Acum vine fata iară și mă atacă că voiesc a acorda servitoare vreo c... care să o otrăvească. Să-i dau din partea mamei sale bani de drum, ca să se ducă, căci are unde se duce. În zădar m-am năzuit a o molccmi, căci se făcea mai furibundă. S-a îmbrăcat și, cînd să iasă pe ușă, i-am reflectat: „Așa te du, Victoria, și așa mai fă scandaluri, că mai mult apoi nu vei intra în casa aceasta!“ La aceasta, cu un aer desprețuitor mi-a răspuns că nu-i pasă. Preste 2 zile mi-a trimis doi domni cu rugarea ca să-i dau bani de drum 30 fl. din partea mamei-sa. Nu am voit a-i da. Au venit alți doi domni, ca să fac bine să-i dau 30 fl. căci vrea să se ducă la unchiul său în Elisabetopole. În fine, forțat de împrejurări, i-am dat 30 flor[in]i v. a.

Acum aflu de la unchiul său din Cohalm că dînsa din Năsăud s-a dus la Cluș, din Cluș la Sibii și din Sibii la Cohalm. Mai aflu și aceea că sosind dînsa la Cohalm a fost întrebăată că unde-i sunt inelul cu diamante și medalionul de aur. A mințit că i le-a luat tatăl său, iară a 2-a zi a spus la fetele unchiu-său că le-a vîndut. În toate părțile, la toată lumea, fără rușine, fără sfială și fără cruțare scornește asupra mea ceea ce grosolane minciuni, de îți stă mîntea în loc, ca astfel să mă descrie la toată lumea ca omul cel mai stricat în lume. De la atari calumnii numai prin justiție ai putea-o întoarce. E răzbunătoare

în gradul suprem. În Năsăud a lăţit, printre altele, că am bătut-o de toată vinătă am făcut-o, măcar că nice un fir de păr nu i-am atins ***, ba m-am temut a-i zice şi vorbe mai dojenitoare, cunoscînd-o de neruşinată şi că îndată e gata cu scândalul ****. A zis aici în toate părţile că pentru că am bătut-o e silită să se ducă. Nu ştiu ce să zic despte Kleberg şi Marlin, dar fata mea drept că-i infernală în felul său.

Eu, iubite bade, de o săptămînă sunt morbos, precum am fost şi în anul trecut, după neplăcerile avute cu afurisita de D-zeu. Te rog să nu o primeşti la d-ta, că ai primit pe diavolul încarnat. Lasă să apuce la lucru, ca să vadă cum se trăieşte în lume *****. Pină acuma a trăit numai ca un trîntor, de pe spatele mele, şi în urmă totuşi se face cu mine! Sunt multe mii de fete de domni cari trăiesc din lucrul mîinilor lor, şi încă fete de omenie. Dar dacă eu nu aş fi în viaţă, ce ar face? Tot cu lucrul ar trebui să se susţină. Apoi ai văzut din epistola ei că nice nu are mari pretenţiuni ci numai 25 fl. la lună din sudoarea tătine-so batjocorit, calumniat şi vestit în toată lumea de omul cel mai imoral. De-a bună samă a învăţat-o cineva că eu, doară, aş fi datoriu a-i da intertenţiune, şi pe asta se bazează dinsa, ca apoi să trăiască lumea albă cu salariu de la tată-său.

E de observat că, cum a sosit acasă astă-vară, a 3—4-a zi s-a şi lăudat la mai multe femei că se va duce iarăşi, ***** că nu-i place în Năsăud.

Iubite bade! Tot scândalul îşi are izvorul său de acolo, atît în anul trecut cît şi acum, căci fata mea numai atunci era mulţămită, dacă erau servitoare la casă cari le putea folosi ca metrese *****, pentru de a purta corespondinţa cu studenţii şi pentru de a-i conduce la casă în anumite seri, cînd eu doară nu eram acasă. Astfel s-au întîmplat mai nainte cu 2—3—4—5 ani, cînd apoi, în fine, îi găsisem mai an, în februarie, pe amîndoi în ambitul casei, adecă pe dinsa şi pe un student anumit Bohăţel, care de frică apoi a sărit din ambit şi a fugit. Tot atunci a mai avut de amant şi pe altul, pe un Şandor. De cite ori s-a întîmplat ca eu intram în casă, iară studentul fugea din culină afară cu ajutorul sevitoarei. Dacă nu avea servitoare care să le poată întrebuiţa pentru treburile ei, apoi le persecuta în modul cunoscut. Apoi la unchiul său iară s-a purtat rău, am 2 epistole la mină. Cîtă ocară am căpătat eu pentru blăstămata aceea, fără nice o vină, căci orişicine numai minciunile ei le asculta, şi apoi plîngea plînsul crocodilului. Apoi caracter ruinat şi maliţie în gradul suprem! Într-o parte îmi cere ajutorul, de altă parte nu încetează defel cu calumniile. Ţi-a scris că nu are numai o haină. De aici 4 haine şi-a dus, apoi un roc de iarnă şi un mantilet de mătăasă, afară de celelalte vestminte albe. Ţi scrie că e desculţă. Dară de acasă s-a dus cu 2 părechi de papuci, ambele cumpărate după ce a venit aici, i-am cumpărat o păreche şi una a adus-o de la Elisabetopole, de brînel, foarte bune. În 11 luni i-am trimis la Elisabetopole 150 fl. Cu tare puţină diferenţă, toţi banii i-a cheltuit pe zdreanţe şi pe baluri, şi numai în 11 luni. Afară de aceste, mi-a mincat 80 fl. cu călătoriile nebuneşti.

De cumva nu-mi va da pace fata mea, eu mă tem că voi cădea într-un morb care îmi va curma viaţa. Poate aceea doreşte şi dinsa, cugetînd că biata averuşă ce este va apuca pe mina ei.

În fine, dulce sărutîndu-te, sum al domniei tale iubitoriu frate,

Octaviu.

P.S. În anul trecut, precum şi în alţi ani, pentru scopurile ei ruşinoase, îmi dădea de la casă toate cele, parte la servitoarele ei favorite, parte la femei

suspecte, așa d[e] e[xemplu] cu unsoarea, cu fărina, cu curechiul și alte mai multe nu mă ajungeam. Ba și-a vindut și din hainele ei cele albe².

(Arhivele Statului Cluj-Napoca, Fond 631 Constantin Iuga, dosarul 4, printre scrisorile lui George Bariț către Constantin Iuga.)

¹ Raritatea excepțională a acestei relatări se impune de la sine. Cîți inși puneau pe hîrtie astfel de cazuri din familie? Textul este adnotat marginal de Bariț, pe care această tristă întimplare familială l-a mîhnit și l-a revoltat. Iată notele sale, siglate cu stelute la pasajul în cauză:

* „Nymphomania, de care pătimise și în Brașov cea mai mare a lui Nic. Teclu și o greacă. Aici încă sunt toate simptomele pt. nymphomania, anume alergăturile dintr-un loc într-altul. Cumplită nenorocire. Cleopatra, Messalina, Catharina II etc.“

** „Așa fac nymphomanele.“

*** „Minciuna este asemenea însușirea nymphomanelor.“

**** „Nymphomania în multe cazuri se preface în nebunie furioasă și multe ajung în casa nebunilor.“

***** „N-avea grijă. Nu va lucra, ci va ajunge pe strada și în cazarme.“

***** „Firește, ca să afle bărbați.“

² Adnotată de Bariț, vizîndu-l pe Constantin Iuga: „Dați foc și acestei rușini“.

Mult iubite bade!

La epistola d-tale d[e] d[ato] 27/5 a. c. grăbesc a răspunde în următoarele:

Mai întîi doresc a-ți face cunoscut că sănătatea mea zdruncinată cu încetul se îndreaptă, dar tot e dubietate încă că ce va fi mai tîrziu, și anume depinde de la restaurarea sănătății mele în decursul verei.

Ce privește cauza afurisitei mele fiice, regret din inimă că nu mai încetă a vă molesta, și încă într-un mod atît de impertinent. Dar ce să mă știu face? ! Eu îi trimit la lună cite 10 fl., cu toate că nici aceștia nu-i merită, ca o fată care a dezonorat pe un tată și a adus rușine atît de mare asupra familiei întregi. Apoi decît să mai trăiesc într-o casă cu dînsa, mai gata sum a lua lumea în cap dinaintea ei. Numai eu știu cu cine am avut de lucru. Apoi de coregere nice vorbă. Se plînge cu nerușinare că nu are vestminte, și încă îi secundează și Cristof! Dacă, doară, în carnevalul expirat i-a ieșit numele în foaia *Ellenzék* din Cluș ca *Báلكirályné Bariț Victoria, Kohalomban*¹. La aceasta m-a făcut atent un practicant din cancelaria judeului procesuale de aici, cu numele Csipkés, venit aici din Turda, respectiv din Tur. Apoi și Cristof îmi scrisese că a dus-o la bal. Aceasta e buba ei: *báلكirályné*. La lucru nu cugetă deloc, numai la nebunii. Cugetă că cu minciunile o să o scoată la cale după pofta inimei sale, și apoi în acest deliriu își uită de toată rușinea. Și apoi oare care fată cu simț de omenie, în starea ei, ar mai avea plăcere și voie la petreceri și baluri? La asta numai dînsa e în stare.

Iubite bade! Cum ți-am mai scris, eu numai singur din considerare față cu familia barițiană îi trimit cite 10 fl. la lună, altcum nimic nu i-aș trimite. Dacă are poftă de mai mult, lucre, cîștigue, căci e de 23 ani. Aici în vecinătatea

mea este o văduvă cu 2 fete mari, trăiesc din o pensiuine de 13 fl. la lună, firește că fetele lucră ziua noaptea ca să mai câștige încă barem 13 fl. lângă pensiuinea numită. Apoi drept că nu strică cite 5 părechi păpuși în 11 luni și nici nu pradă banii pe sulimanuri și pe alte nebunii, apoi mai mănince și mai după modiu, cu toate că ar fi vrednice să mănince și mai bine și ar merita un trai mai bun, fiindcă sunt fete cu purtare bună. Soacra mea, văduva Mărgineanu, trăiește cu 2 fete mari din 30 fl. pensiuine la lună. Plătesc din aceștia 6 fl. chiria, apoi încălzit etc. și totuși nu cerșesc cu nerușinare de la rudeni vestminte, rufe purtate etc. Vezi bine că aceste toate sunt numai apucături șarlatane din partea ei. Apoi tot cu minciuni și iară cu minciuni. Toată iarna a scris în toate părțile că e morboasă ca vai de capul ei, și colo ce să vezi, ea joacă pe *bákirályné* de numai nu se omoară. Eu cu Cristof² am intrerupt corespondența, căci a început a-mi da lecții, a mă dojeni ca pe un copil de școală.

Te rog frumos spune-le salutările mele cele mai cordiali mult iubitelor mele nepoate Victoria și Octavia, precum și stimaților mei cumnați, și că regret din inimă pentru că sunt atit de molestate din partea fiicei mele. Le sărut ferbinte.

În fine, salutându-te, și cu iubire frățească sărutându-te, sum al d-tale iubitoriu frate,

Octaviu.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 345/3. nr. 65.)

¹ „Regina balului, Victoria Bariț din Cohalm.“

² Lukács Kristof, negustor armean din Dumbrăveni — se pare că acum locuia în Rupea —, cumnatul lui Octav Bariț, fratele primei soții, Veronica.

66

Năsăud, 2 martie 1892

Mult iubite bade!

Mi se pare că se apropie timpul ca să călătorești la București.

Încă în toamnă mi-ai trimis 2 exemplare din *Istorie*¹. Unul l-am ținut pentru mine, unul l-am dat tocmai azi lui Ioachim Mureșanu² cu 3 fl. 50 cr. Această sumă ți-o trimit cu poșta de astăzi la adresa d-tale.

La fratele nostru Leon i-am mai trimis înainte de Crăciun cu citeva zile 10 fl. ca să aibă ceva ajutoriu pe sărbători. Tot atunci am mai trimis și pentru nepoțelul Emiliu Petruța un ajutoriu de 8 fl. la adresa frate-so Aurel, teolog în Gherla de anul al 4-lea. Acum de la acesta am primit ieri o altă rugare, care ți-o trimit spre cetire fără să mi-o retrimiți. Îi voi trimite și la acesta ceva ajutoriu.

Iubite bade! Eu poate în luna venitoare mă voi duce la Sibii ca să-mi văd copila. Nu știu încă pe ce vreme voi putea merge, în tot cazul însă aș

dori ca să te aflu și pe d-ta în Sibii. Doară te va aduce bunul Dumnezeu pe atunci acasă sănătos și voios.

Precum îmi scrie Octavia, d-ta suplinești la școală pe d. Crișan, fiind acesta morbos. Rogu-te, ferește-te de răceală.

Dulce sărutindu-te, sum al d-tale iubitoriu doritoriu frate,

Octaviu.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 68.)

¹ Din lucrarea lui George Bariț, *Părți alese din istoria Transilvaniei*, I—III, Sibiu 1889—1891.

² Vezi scris. 24, n. 3.

67

Năsăud, 7 iul. 1892

Mult iubite bade!

După sosirea mea acasă în pace și sănătos, la câteva zile a venit la mine tânărul Precub ¹, rugându-mă din nou ca să te rog a-i fi sprijinitoriu la câștigarea stipendiului de 500 fl. Nu știu dacă vor fi mai mulți concuranți, sau doară numai încă acel unu pe care mi l-ai amintit d-ta în Sibii. Pe acel concurent nu-l cunosc, pe Precub însă îl cunosc prea bine, fiindu-mi discipul aici în gimnaziu. Drept aceea îl pot recomanda ca pe un tânăr cu purtare foarte bună, diligent și modest, și sum convins că școala noastră de fetețe va câștiga prin dînsul, avîndu-l în corul didactic. Acest tânăr promite că pre lingă cunoștința ce o are în limba germană, se va sili din toate puterile a se perfecționa, ca să poată corespunde pretensiunilor. Eu tare sper că nu ne vom înșela cu dînsul.

După care, cu frățească iubire sărutindu-te, sum al domniei tale iubitoriu frate,

Octaviu.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 315/3, nr. 69.)

¹ Probabil *Gavril Precup*, 1875—1921, originar din Sălaj, dar care și-a terminat studiile liceale la Năsăud în 1886 și cele teologice la Budapesta în 1892, exact anul acestei scrisori. A fost profesor la Blaj din 1893 pînă în 1918, „cînd slujbe mai înalte îl reclamă” (Nicolae Comșa, *Dascălii Blajului*, în *Anuarul Liceului de băieți român unit „Sf. Vasile cel Mare” — Blaj pe anul școlar 1939—1940*, p. 125—126). Scrieri: *Educația la români*, Blaj, 1909 (volum) și două articole foarte importante: *Generația literară de la 1848 și Părerile lui Timotei Cipariu asupra originii limbii române* (în ziarul *Unirea de la Blaj*, VIII, 1898, nr. 21—23 resp. XV, 1905, nr. 27). Despre el și: E. Precup, *Profesorul Gavril Precup*, Gherla, 1936; Teodor Tanco, *Virtus Romana Rediviva*, IV, Bistrița, 1981, p. 191—194.

II

DE LA IERONIM BARIȚ¹

(1868—1886)

68

Sibiu, 25/1 1868

Prea iubite părinte!

După cum veți ști, mi se apropie examenele semestrale, pentru care trebuie să plătesc o taxă de 8 fl. 40 cr. v. a. În ultima d-voastră epistolă aveți bunătatea de a-mi spune că cum era pe la finea săptămînii trecute-i voi primi. De atunci însă trecură două săptămîni și încă nu i-am primit. Aceasta o zic nu doară pentru aceea că-mi este mie așa de grabă, nu, ci pentru că terminul în care se primește această taxă au scăzut la vreo cîteva zile. Ultimul termin este defipt pînă în 29 a l. c.; de aci încolo nu se mai primește.

Vă rog deci a-mi satisface în zilele acestea rugăciunea mea fiască, pe lingă care salutîndu-vă rămîn al d-voastră doritor și iubitor fiu,

Ieronim,
jurist.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/5, nr. 1.)

¹ *Ieronim Bariț*, 1848—1899, scriitor și publicist, al cincilea născut din cei nouă copii ai lui George Bariț cu Maria Velisar, al doilea supraviețuitor după sora sa Victoria și unicul fiu al scriitorului, între patru fete. Vezi [Corneliu Diaconoviți], *George Barițiu*, 12—24 mai 1812—1892. *Foi comemorative la serbarea din 12/24 mai 1892*, Sibiu, 1892; *George Bariț, Însemnări din viața mea căsătorită*, în *Studii literare*, I, 1942, p. 190—200; *George Bariț și contemporanii săi*, VII, București, 1985, p. 112—113. Sursele cunoscute, coroborate cu scrisorile de față, ni-l arată ca învățînd la Brașov, Sibiu și Viena (aici audia în 1868—1869 cursuri filosofice și comerciale), fără progres și fără tragere de inimă. Fiul tenacelui Bariț era o fire nervoasă, pare-se bolnăvicioasă, labilă și inconsecventă. Întors de la Viena fără vreo diplomă, tatăl îl instalează funcționar la propria fabrică de hîrtie din Zărnești, unde Ieronim zăbovește din 1873 pînă la falimentarea completă a întreprinderii, în 1877. În 1875 încearcă fără succes să devină profesor la București, urmînd în același timp cursuri la Universitatea de acolo. Anii rodnici ai tînărului Bariț sînt 1878—1885, cînd redactează la Sibiu împreună cu tatăl său ziarul *Observatorul*. Era un bun traducător (a tălmăcit cartea de mare succes a lui Julius Pederzani, *Femeile*), dar un ziarist coleric și nesăbuit. În 1884 George Bariț a suferit cel mai primejdios dintre procesele sale de presă, din cauza articolului lui Ieronim, *Frica guvernului de umbrele a trei morți vii*, adică Horea, Cloșca și Crișan, publicat în 1884 la centenarul răscoalei. Cariera literară a lui Ieronim Bariț s-a prăbușit o dată cu *Observatoriul*, în 1885, an nefast, în care viața sa e traversată de un eveniment sentimental cu urmări nefaste. Din scrisorile lui George Bariț cu Victoria Iuga (supra, în Partea întia) înțelegem că Ieronim Bariț a fost, spre

sfârșitul vieții tatălui său, funcționar la Banca „Albina“ din Sibiu, de unde însă a fost dat afară pur și simplu, din cauza unui incident cu un coleg. După acest eveniment, pe care tatăl său nu l-a putut ocoli, Ieronim Bariț o rupe cu bătrînul corifeu ce mai avea puțin de trăit, și se îndreaptă, se pare, spre Hațeg. A murit la șase ani după acela care i-a fost geniu bun dar și umbră strivitoare: celebrul său părinte George Bariț. O bibliografie probabil completă a scrierilor lui Ieronim Bariț, vezi în *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, București, 1979, p. 80. Despre el: Aurel A. Mureșianu, *Un fost amic al lui Mihai Eminescu: Ieronim G. Barițiu. Cu un articol inedit al lui I. G. Barițiu*, în *Prometeu*, IV, 1938, nr. 8—10; Bucur Țincu, *Un scriitor sibian necunoscut: Ieronim G. Barițiu*, în *Cibinium. Repere sibiene*, Sibiu, 1977, p. 169—179.

69

Sibiu, 21 februarie 1868

Prea iubite părinte!

„Alea jacta est!“¹

Sunt convins că trista suveniră a anului trecut există încă cu toată vivacitatea colorilor în inima d-voastră. Dacă nu, vă rog a vă aduce aminte de toate acelea ce s-au petrecut între noi, deoarece din momentul prezinte ne aflăm readuși iarăși în statul quo ante. M-am supus la ambe examenele și... picai la amindouă, fără nici o milostivire. Știu că la aceasta veți zice că am fost lenș și nu am învățat nimic. Aflați însă că de cînd am venit aicea nu au fost nimic în stare a mă conturba de la studiu, martoriu-mi este ceriul și mă jur pe tot ce am mai scump că de astă dată am studiat cu o diligență ce nu speram a o poseda și, mirare, totuși picai. Oare se poate? Da, ascultați-mă!

Cunoscîndu-mi prea bine calitățile spiritului meu, ce însă d-voastră nu voiți a o recunoaște, eram convins și o devinam că tema și greutatea ce mi-o impuneam cu toată forța era cu mult mai facile și mai ponderoasă decît ca să o pot termina. Resignai la orișice, mă pusei a rumega cu lunile întregi la un studiu care pentru mine era tortură de spirit, adecă a memora din cuvînt în cuvînt famoasa carte *Deutsche Rechtsgeschichte* a profesorului Schuller². O adusei așa departe, încît speram că riscînd toate și supunîndu-mă la examen voi putea reporta o clasă primă. Ideea că totuși voi pica mă persecuta ziua și noaptea, nu dormeam decît cîteva oare pe zi, nu-mi plăcea nici mîncarea, mîncam numai ca să nu mor de foame, cu un cuvînt mă aflam în situațiunea unuia ce este condamnat la moarte și care în interiorul său este convins că pentru dînsul nu există nici o scăpare. În fine, iată sosește memorabila zi de 19 febr[uarie] dimineață. Cu inima înghețată, cu frica în spate și cu dezesperațiunea ce mă urma loială ca și umbra soarelui, mă duc la masa verde, îmi trag o țidulă pe care sta scrise întrebările, asemenea unei sentințe de moarte. Ochii îmi stelesc, literile-mi joacă înaintea ochilor asemenea unei scrisori cu litere de foc, mă apuca frigurile și după ce am cetit întrebarea nu pot răspunde nici un cuvînt, toate ce studiasem îmi dispar din memorie, ca și cînd le-ar fi șters cineva cu un burete. Toate acestea-și avură sorgîntea în groaza și frica ce duceam ca nu cumva să caz. Dară de ce mă temeam nu m-au trecut. Era foarte natural că neputînd zice nici un cuvînt au trebuit să pic.

Asta-mi fu soarta la primul examen. Cel de al doilea, adecă de astăzi, urmă celui dintîi tot cu acelea premize și tot cu acel rezultat.

Cred că vă puteți imagina deplorabila și funesta stare în care mă aflu. Îmi vine să cred ca și când sunt deja mort, singur numai speranța că în fine vă veți afla convins că toate acelea ce vi le-am spus în anul trecut nu au fost minciuni ci adevăr pur, îmi dau puterea de a vă putea scrie acestea.

Tot această luptă și tot aceste sentimente încerca inima mea atunci când, anul trecut, venii acasă. De astă dată am golit paharul suferințelor și al amarului junelor mele zile pînă la cea după urmă picătură. Nu știu dacă pe lingă toate acestea vă puteți închipui numai aproximative toate acelea ce le petrecui eu în curs de 6 luni de zile, ce le petrecui departe de d-voastră. Cred, sper și mă rog ca să nu cereți de la mine a mai goli paharul și pentru a doua oară. Isus Christos au fost fiul lui Dumnezeu și au fost numai o dată crucificat: nu cereți de la mine, un simplu muritoriu, să repețesc aceea ce un Dumnezeu nu o au repetat. M-am suit o dată pe muntele Golgota, a doua oară nu o mai pot, am suferit toate acelea chinuri, torturi și deserațiuni de le-au suferit condamnatul la moarte în ultima zi, al lui Victor Hugo. Dacă totuși o veți cere aceasta de la mine, atuncea-mi cereți viața, sau mai bine zicînd moartea, ce însă sunt parat a o sacrifica în fiecare moment. Da' mă jur pe Dumnezeu că mai bine decît a repeți încă o dată examenele, mai bine mor. Ce-mi folosește mie o viață ce din prima mea copilărie-mi este o povară nesuportabilă și care-mi apasă sufletul asemenea unui alp? Sunt o secătură destinată a suferi fără margini., a nu avea nici un moment în care aș putea zice că sunt ferice cu soartea mea, Îmi sunt eu mie însumi spre povară și o povară neplăcută pentru genitorii, familia și deaproapele meu. Dacă ați fi avut drept vreodată a-mi zice nebun, acuma aveți dreptul cel mai bun, o simț eu însumi că nu-mi lipsește mult a deveni nebun cu desăvîrșire.

Iată-mă deci de nou în mina sortii și a dumneavoastră, decideți orișice, numai aceea nu de a depune încă o dată examenele, căci sunt foarte sigur că voi pica și pentru a doua oară, și atuncea apoi iară am pierdut un an din viața mea, astfel însă numai 5 luni, și cu celelalte 7 poci începe altceva.

Vă rog ca și când m-aș afla pe patu-mi de moarte, veniți sau d-voastră la mine sau trimiteți-mi mijloace de a putea veni eu la d-voastră, pentru ca verbal să ne putem învoi ce este de făcut, dacă se mai poate încă face ceva. Speram că voi putea repara în anul acesta ce stricasem în anul trecut. Fatalitatea însă nu o voi. Scăpați-mă, vă rog, cît de curînd din starea aceasta, căci dacă nu, nu risc a vă garanta pentru un moment din viața mea. Am ajuns la punctul acela unde *les extreme se touchent*³.

Cu acestea rămîn al d-voastră demn de compătimit și deplorabil fiu,

Ieronim m. p.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/5, nr. 2.)

¹ „Zarurile au fost aruncate.“

² Friedrich Schuller von Libloy, 1827—1900, profesor la Academia de științe juridice din Sibiu, apoi între 1875—1895 profesor la Facultatea de drept de la Cernăuți. Cartea „famoasă“ în cauză este *Siebenbürgische Rechtsgeschichte*, I—III, Sibiu, 1855, 1858, 1868. Alte scrieri: *Kurzer Überblick der Literaturgeschichte Siebenbürgens von der ältesten Zeit bis zu Ende des vorigen Jahrhunderts*, Sibiu, 1857; *Deutsche Rechtsdenkmäler der Siebenbürger Sachsen*, în *Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde*, VII, 1867, p. 313—372 VIII, 1867, p. 83—122; IX, 1870, p. 28—32.

³ „Extremele se întîlnesc.“

Prea iubite părinte!

Primind eu vreo cîteva oare mai nainte prețioasa d-tale epistolă cu data de 24/10, mă și grăbesc a vă constata primirea, atît a ei cît și a aceia trimisă de scumpele mele surori. Tot cu ocaziunea aceasta vin a vă împărtăși că acuma, cunoscînd mai bine sorgintele traiului de viață aicea și că după calculația ce mi-o am făcut de repețite ori, pot trăi cu 50 fl. v. a. pe lună în modul cel mai real, fără a face concesii aplecării mele de a juca pe cavalerul flămînd, cum vă place a vă exprima d-voastră. După cum zisei, poci să trăiesc, dară nu-mi poci face haine, ciobote, ori a-mi cumpăra cărți, ce sunt foc de scumpe, și a plăti taxele semestrale. Sunt convins că d-voastră încă doriți ca fiul d-voastră să umble nu chevalerește, dară bine îmbrăcat, dacă nu din alte motive, cel puțin din acela al sănătății. Ca să decopiez volume întregi din bibliotecă, *ad literam*, cred că încă nu sunteți de ideea aceasta, și apoi nici nu aș avea timp pentru aceasta, și în fine a plăti taxele semestrale nu mă iartă suma de 50 fl. v. a. pe lună. Nu credeți că acestea sunt minciuni exagerate ale fantaziei mele, căci aceea deocamdată o am lăsat acasă să se odihnească. Vorbesc din experiența mea proprie și din aceea a colegilor mei cari sunt aicea și de la cari m-am informat pînă la detailurile cele mai mici.

Deocamdată-mi trebuie un ceas și o păreche de cizme de iarnă cu carimbi buni, căci drumul meu este pe toată ziua trecător preste 2—3 trei [!] poduri ale canalului, pe care trage formidabil și a cărui efect îl și practizez în momentele acestea, avînd un catar superb. Acestea vă rog să le luați în considerație. Fiul d-voastră este adînc convins despre aceea că genitoriul său îi voiește fericirea, și vă și este recunoscătoriu cu toată a sa fiască dragoste. Nu credeți însă că el nu-și ia în considerație strictă și nu meditează profund și adesea despre soarta lui viitoare. O! aceasta o am făcut și o fac adeseori, carea poate au și fost cauza că ambii am ajuns la extreme: d-ta ai cugetat că eu aș putea fi ferice ca jurist și eu sunt convins că aș fi fost omul cel mai nenorocit. Cariera ce o am luat acuma este aceea ce mă va împăca cu soarta mea și-mi va crea viitoriul. Sper ca Atotputintele nu-mi va abzițe de astă dată grația sa.

Ca o ilustrație la binele ce ne voiește nouă brașovenii, servească următoarea. Nica, un șagunist *par excellence*, venind aicea, vorbi cu Aurel Mur[ęșianu] ¹ și se exprimă, venind vorba despre mine, astfel: „El nu vă pricepe pe d-voastră și nici pe mine, cum noi umblăm cerșind pe la brașoveni după stipendiu, cînd din toate părțile Brașovului s-au ridicat o fortună în contra noastră, exprimîndu-se: « Burtă-verde, că nu vor suferi niciodată ca un Bariț să ajungă oareșce la ei, cu atît mai puțin la o catedră profesorală »“. Din aceasta vă puteți convinge de nou cît de fanatizați sunt acei oameni, cari ascultă singur numai de ordinile lui Torquemada. I.B. Popovicium, cum am aflat în Sibiu, supt pretext că merge la congres, s-au dus singur numai în cauza mea, pentru a se consulta cu Tor[quemada] și desigur că el au zis: „Feriți-vă de una ca aceasta!“ Iată, deci, acei brașoveni cari au să vă mulțamească d-voastră totul, cît sunt de proști și prin prostia lor, perfizi, ipocriți și ingrați. Eu m-am mirat foarte mult de d-voastră cînd am auzit că voiți să primiți un ajutor pecunariu de la acei oameni. Tată dragă, nu contați pe amicitia acelor oameni, căci toți sunt niște poltroni, fără principii și corupți de spirit. Sunt puțini aceia cari vă iubesc sincer, toți ceilalți vă urăsc din principiu. Prea natural, deci,

ca aceea ură se extinde și preste întreaga familie a d-voastră, după cum vedeți cu cauza mea și cu aceea a A... r...l...². Să mulțămim lui Dumnezeu că nu ne-am angajat cu ei, dară să fie siguri că va sosi un timp în care vor expia toate acestea cu lacrimi dureroase.

În fine vă rog să aveți bunătate a-mi trimite *Transilvania*, ca să nu uit limba și să nu ies din exercițiul ei. Trimiteți-mi-o poste restante, și tot așa și scrisorile, deoarece pedelul universității face negoț cu scrisorile studenților. Trebuie să plătim cîte 2—3 cr. pentru o scrisoare simplă, iară pentru una recomandată sau cu bani, 5—10 cr., pe cînd la poștă nu plătesc nimica și poci să mă duc în toate zilele, deoarece este numai cîțiva pași departe de Universitate.

Din cartirul în care șez acuma, după cum v-am scris, mă voi muta în 3 noiembr[ie], pe Landstrasse, într-un cabinet în catul prim, plătînd tot 10 fl. pe lună. În acesta în care șez acuma nu mai puteam șede mai mult cu nici un preț, una pentru distanță, a doua pentru că este umed, fiind parter și locuind oameni și în pivniță, și a treia fiind friguros. Familia la care șez este o familie prea onestă și amicabile, și-i pare foarte rău că o părăsesc. N-am ce să-i fac!

Cu aceasta sărutîndu-vă miinile și salutînd pe toți ai noștri, rămîn al d-voastră supus și iubitor fiu,

Ieronim m. p.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/5, nr. 3.)

¹ Aurel Mureșianu, despre care vezi și *G.B.C.*, VII, p. 361—364.

² Probabil Aurel Mureșianu, cu care familia Bariț nu s-a înțeles niciodată.

71

Viena, 17/11 1868

Prea iubite părinte!

Sunt prea sigur că veți fi primit ultima mea epistolă, în care între altele vă rog să aveți bunătate a-mi trimite parale pentru ca să-mi poci cumpăra o păreche de cioboate de iarnă. Nu știu ce este cauza de pînă acuma nu am primit nici un răspuns. Din care cauză de astăzi mă văz constrins, prin niște argumente destul de simțibile, a-mi rennoi cererea mea, rugîndu-vă ca să luați în considerare că umblu de dimineața pînă seara de la o prelegere la alta, prin vîntul cel mai mare și rece care aicea se pare că este etern. Cred că nu veți dori ca să-mi expun sănătatea influenței crivățului, din cauza unor părechi de cizme.

Cu acestea, sperînd că nu voi mai aștepta mult după realizarea friguroasei mele rugări, rămîn pînă la altă ocaziune, sărutîndu-vă miinile și salutînd pe toți, al d-voastră doritor și iubitor fiu,

Ieronim m. p.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/5, nr. 4.)

Viena, 16/6 1869

Prea iubite părinte!

Doresc și sper ca dacă scrisoarea mea de astăzi vă va afla deja întors iarăși în sinul familiei, din voiajul întreprins, să vă afle în deplină sănătate, exprimându-vă totdeodată un „Bine ați venit!“ din partea fiului d-voastră. Dacă însă ea va avea soarta sa să vă afle încă în București, apoi iarăși dorința mea cea mai fierbinte este ca să vă afle sănătos și cu scopul deja favorabil împlinit, pentru care v-ați văzut constrinși a călători într-acolo.

Cauza principală ce mă face să vă scriu această scrisoare este că, apropiindu-se finea semestrului al doilea, îmi trebuiesc paralele pentru solvirea taxei de colegiu. Vă rog, deci, ca să aveți bunătatea a-mi trimite, cel mult pînă în 25 a [unii] [urente] suma de 22 fl. v. a. ca taxă ce am să o plătesc la cեսtură, fără nici o întîrziere, pînă la datul sus-menționat.

De altcum eu, grație Atotputintelui, fizice mă aflu sănătos, iară spirituali-minte progresînd în studiile mele.

Din partea familiilor noastre nu vă poci comunica nimic important, deoarece de la plecarea d-voastră la București nu am primit nici o epistolă de la Brașov. Cred însă că toate vor fi în bună pace și sănătate.

Salutările mele cele mai cordiale stimatului cumnat respectiv ginere Costi.

În fine, sărutîndu-vă minile, rămîn în așteptare al d-voastră iubitor și doritor fiu,

Ieronim G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/5 nr. 5.)

Z[ărnești], 21 april 1874

*Copie**D. părinte*

Împiedecat fiind a mă prezenta în persoană, îmi iau refugiu la peană, pentru a vă face cîteva observări într-o cestiune personală.

Aflu că d-ta ai fi zis în prezența unor persoane că eu aș fi fost „beat“ sau dacă voiți mai bine „trăsnit“ duminecă seara, cînd prin niște împrejurări pentru mine foarte stranie am fost necesitat a face o vizită d-lui protopop. Aceasta mi se asigură ca un ce autentic.

Permiteți-mi, vă rog, a declara aceasta ca o invențiune nedemnă, fie ea venită de la orișicine, și de o scornitură ce nu există decît numai în fantazia inventatorului. Am primit o educațiune cu mult mai serioasă decît să-mi poci permite a face vizite într-o stare precum o caracterizează acea scornitură.

Mi-ar părea foarte rău să mă văz constrins a-mi cere satisfacțiune, cu atit mai mult fiindcă nu crez să se afle vreun om pe lume, pe care să-l fi îndreptățit sau să-i fi dat ocaziune a mă numi sau a mă vedea beat.

Primiți, vă rog etc., etc. ¹

I.G.B.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/5, nr. 7.)

¹ Un document unic în felul său! Din lunga corespondență a lui George Bariț cu fiica sa Victoria Iuga (supra, în Partea întâi), care înglobează cele mai sincere mărturii asupra mizeriilor vieții familiale a marelui ardelean din tot ce se cunoaște, se creionează un portret al lui Ieronim Bariț dominat de linii abrupte. Firea repezită a vlăstarului era alimentată și de o aplecare prea mare spre băutură, fumat și cafele. Ieronim Bariț ajungea ușor la violența fizică, așa cum i s-a întâmplat la Banca „Albina“ din Sibiu, când și-a bătut un coleg în cancelarie. Dar pînă la a-și provoca tatăl la duel mai este cale multă! La primul contact cu documentul de mai sus am înclinat să credem că *nu* se adresează tatălui, în ciuda faptului că se află între epistolele sale către George Bariț. Ne plăcea să credem că acest *D. părinte* poate fi un preot care l-a „jignit“ pe Ieronim, susținind că a fost beat. Dar, din nefericire, supoziția cade, iar acest „părinte“ este propriul tată, pe care-l amenință cu duelul. Cel pe care îl numește de obicei „prea iubite părinte“ devine, sub imperiul unei furii etilice, „d. părinte“. Firește, George Bariț își iubea prea mult fiul ca să nu-l poată ierta. Colaborarea lor strînsă începe abia *după* această dată, dar pînă în ultima zi a vieții sale, George Bariț va aduna numai amărăciune în suflet de pe urma isprăvilor fiului său Ieronim. Publicăm documentul ca pe o mărturie rară despre unul dintre scriitorii talentați din secolul trecut, care nu s-a realizat în primul rînd din cauza firii sale violente.

74

Z[ărnești], 5/2 1875

Prea iubite părinte!

În biletul d-voastră de ieri ziceți că nu vreți ca eu să rămii de pagubă. Vă rog a vă aduce aminte că astă-primăvară, cînd mi-am cumpărat un rînd de haine negre, ați binevoit a mă împrumuta cu 10 fl. v. a. În modul acesta socoteala noastră ar fi răfuită. Dară chiar să nu fie astfel, ar refuza oare părintele meu a primi un prezent atit de neînsemnat de la fiul său, care tot dînsului are să mulțamească dacă au fost în stare a-i trimite acel lucru în semn de recunoștință?

Vă rog să primiți salutările-mi călduroase.

Al d-voastră iubitor fiu,

Ieronim.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/5, nr. 8.)

Prea iubite părinte!

Deși în timpul din urmă ne-am întâlnit la deosebite ocazii, totuși cauze foarte importante și de interes mai generale nu mi-au permis a vorbi cu d-voastră despre cauza mea, sau mai bine zis despre acele lucruri pe cari le-am păstrat pînă acuma în adîncul sufletului meu. Văzîndu-vă ocupat, ba poci zice încărcat prea preste măsură cu afaceri național-politice, iară cu deosebire preocupat cu reorganizarea fabricii, nu am aflat cu cale a vă inoportuna și a vă incomoda cu afacerile-mi personale mai secundare celor generale. Dară timpul trece și nu ne așteaptă. M-am decis deci astăzi ca mai înainte de ce veți pleca pentru sesiunea Academiei din anul acesta, să vă rog a-mi permite a vă întreține cîteva momente și despre persoana mea.

Vă rog deci să-mi acordați pentru cîteva momente părinteasca-vă atențiune și a-mi asculta expunerile-mi de astăzi cu toată bunăvoința pe care sper că o voi merita prin sinceritatea confesiunilor pe cari voiesc a vi le face, cu acea iubire, încredere și confiență intimă ce datorește un fiu prea iubitului său părinte.

La octomvrie viitor vor fi trei ani împliniți de cînd, la propunerea d-voastră, mă decisei a primi postul de încredere cu care m-ați onorat¹. L-am primit în mod provizoriu, adecă pînă cînd se va reorganiza fabrica, cu alte cuvinte pînă i se va îndrepta situațiunea. Sper că nu v-am dat cauze de a vă simți dezamăgit în încrederea ce ați pus în mine, încredințîndu-mi misiunea de a fi reprezentantul, și pînă la oarecare punct locțiitorul d-voastră aicea. Am primit acest post de încredere cu bucurie atît mai mare, că eram convins vă face o plăcere și a vă ușura după putință dificila pozițiune ce o aveți ca singura forță mișcătoare și însuflețitoare a acestei întreprinderi. Ar fi o ingratitude de neiertat și neconștiențioasă din parte-mi dacă aș voi să susțin că am fost nedreptățit sau rău tractat în decursul acestor ani. Din contră, m-am bucurat de iubirea și toată încrederea iubitului meu părinte, și de acea pace și liniște sufletească pe care nu o am simțit poate niciodată în viața mea. Această împrejurare îmi dă și curajul de a mă adresa astăzi cu aceste șire de cea mai mare intimitate și confidență, cătră d-voastră și prin d-voastră la întreaga mea familie.

Preste două luni voi împlini anul al 27-lea al etății mele, și încă nu sunt, așa zicînd, nimica sau că și aceea ce reprezint sunt numai în mod provizoriu. Este deci, cred, lucru prea firesc și totodată scuzabil ca să fiu meditat în modul cel mai serios la viitoriul meu. Rezultatul la care am ajuns îmi permit a vi-l comunica în următoarele.

Deși doresc acestei fabrici din adîncul sufletului meu un viitoriu mai ferice, dară organizațiunea ei primitivă, fazele critice prin care au trecut de la înființarea ei, oamenii cu cari avem de-a face și nefavorabilele împrejurări în care se află nu-mi permit, pre lîngă cea mai mare bunăvoință, să sper în acel viitor atît de mult așteptat și dorit. Continuîndu-mi deci activitatea mea aicea și pe viitor în aceleași condițiuni în cari mă găsesc actualmente, ar însemna prelungirea provizoriului pe timp nedeterminat. Vă puteți deci închipui cît de puțin încurajatoare este o astfel de perspectivă în viitor. Mai adăugați, vă rog, că nu mi-au trecut nici prin minte că voi ajunge vreodată în serviciul fabricii și că prin urmare nu m-am preparat pentru această carieră. Deși eu nu pui mare pond pe opiniunea ce o au brașovenii despre mine, totuși

mă contrariază și mă simț deprădat în ochii mei proprii, prin acea opiniunea colportată de ei, care zice că nefiind eu capabil de altceva, tatăl meu și cumnatul meu m-au băgat aicea la fabrică, unde mă bucur și mă răsfăț de o *sine-cură* și unde trăiesc pe banii și din sudoarea altora. Mi-am și eu ambițiunea mea și aș dori prea mult să le probez acelor gure sparte că am învățat și eu atita, ca să mă pot hrăni în mod onest după munca mea, fără ca să fiu avizat la fabrica aceasta. Pre lingă toate aceste considerațiuni, simț că sunt încă prea tânăr pentru un post izolat precum este acesta. Verile trec mai lesne, dară acele ierne grele, pline de monotonie și singurătate, mă fac să sufer într-un mod nedescriptibil de acel morb pe care latinii-l numeau *horror vacui* ². Sunt prea tânăr și de un temperament cu mult mai sociabil, decît să poci renunța de pe acuma, pentru tot restul vieții mele, la societatea omenească și la impulsunile și distracțiunile ce le ofere la unui june de anii mei. Aicea sunt redus în comerțul social singur numai în persoana mea. Știu că proverbul nemțesc zice că numai un om imbecile simte uritul cînd se află singur, totuși eu am desecat cupa uritului și a singurătății pînă la drojdii. Aceasta au fost de suferit în decurs de trei ani, servindu-mi pentru formarea și coacerea caracterului și a inteligenței mele, pentru temperarea fantaziei mele, și o primesc totodată ca prețul expiațiunii greșalelor și chiar ale păcatelor ce le voi fi comis în trecut. A mai duce însă și pe viitor o astfel de viață, îmi este imposibile și trece peste forțele-mi morale și fizice. Voiesc deci a reintra în societate de oameni mai civilizați și mai inteligenți decît cum au fost aceștia cu cari m-am întilnit aicea, și a-mi elupta prin muncă o pozițiune demnă și onestă. Nu aspir a face carieră strălucită și nu-mi iau de model pe alții, ci voi urma exemplului viu ce mi l-au dat iubitul meu părinte, de a lupta în toată viața, zi și noapte, fără să aștept vreo recompensă de la niminea. Sper însă că nu-mi veți contrazice dacă voi susține că, pentru ca cineva să se poată lupta, mai nainte de toate trebuie să se înarmeze și apoi să-și caute un teren de luptă care să-i permită a-și dezvolta forțele sale atît spirituale cît și fizice. Pe cît am putut și pe cît m-au iertat forțele-mi intelectuale, nu am lăsat să treacă nici o ocaziune de a-mi înmulți și oțeli armele-mi spirituale. În pozițiunea în care mă aflu însă acuma, acele arme însă nu le poci întrebuința mai deloc sau numai parțial. Simț deci necesitatea că trebuie să-mi caut un alt teren, mai apt și mai convenabil dispozițiunilor și inclinațiunilor mele. Precum v-am mai spus și cu altă ocaziune, pe mine inima și sufletul meu mă îndeamnă să mă duc în România, la București. Acolo sper a fi mai fericit și mai mulțămît cu soartea mea, decît în aceste regiuni cărora prin educațiunea și direcțiunea ce au primit spiritul meu, le sunt strein și-mi sunt streine și nesimpatice. Să nu credeți că-mi fac iluziuni și mă nutresc cu speranțe și promisiuni sangvinice. Cred că-mi cunosc puterile și posed atita experiență de viață, pentru ca să știu că laboare grea și neînteruptă mă așteaptă oriunde mă voi duce, ca pe toți aceia a căror capital se mărginește numai în monedă intelectuală, pe care și-o au cîștigat prin studiu.

Sunt decis deci a mai rămînea pînă la finea lui septemvrie a.c. aicea la Zernești, ca să implinesc trei ani, iară după aceea, cu începutul lui octomvrie, să trec la București. Vă rog deci cu toată iubirea fiască, a incuviința acest pas și a-mi da binecuvîntarea d-voastră părintească, pentru ca Atotputintele să mă proteagă și să-mi acorde concursul său pentru noua viață ce voi să încep. Responsabilitatea întreagă și neștirbită o iau eu asupra-mi, față cu toate consecințele ce ar urma acestui pas al meu, pe care însă, deși-l voi face din liberă inițiativă, nu voiesc să-l întreprind în contra voinței și fără consimțămîntul d-voastră.

Vă rog deci totodată să-mi primiți demisiunea ce vi-o alătur în scris, din postul ce l-am ocupat pînă acum la această fabrică, mulțămindu-vă pentru încrederea și bunăvoința ce mi-o ați arătat în decursul funcționării mele de trei ani.

Pentru ca confesiunea mea să fie completă și pentru ca să nu vă rămînă nimic necunoscut din dispozițiunile mele, mă simț dator a vă mai împărtăși că de patru ani de zile iubesc din tot sufletul și din toată inima mea o ființă pe care dacă mă va favoriza soarta și voi primi consimțămîntul ambelor familii, sunt decis a o lua de soție. Acea ființă iubită și adorată, care mi-au fost simpatice din frageda-mi junete este fiica mijlocie a d-lui general Chr[istian] Tell din București, cu numele Ecaterina. Nu voiesc a vă răpi timpul cu descrierea și istorisirea circumstanțioasă al interesantului nostru roman de iubire sinceră și castă, deși el nu este de toate zilele. Tot ce vă poci spune este că în decursul acestor ani, departe de ființa ce iubesc, am avut timp de ajuns pentru de a-mi examina cu rigurozitate și din toate punctele de vedere inima în privința sentimentului ce nutresc. Rezultatul au fost și este că nu am întîlnit și nu am aflat și nu cred să mai aflu o ființă de femeie care să facă o impresiune mai profundă, mai simpatice și mai durabilă asupra-mi, decît este aceea pe care o au făcut acea domnișoară, de la prima vedere și pînă în momentul acesta. Posed amorul și reciproc și probele cele mai necontestabile despre seriozitatea și firmitatea caracterului ei de femeie. Ambii avem o idee cu mult mai pură și mai sublimă despre căsătorie și despre datorințele ce le impune, decît să contractăm numai o alianță interesată, frivolă sau trecătoare. Ne cunoaștem prea bine unul pe altul, și în decursul lungei noastre corespondențe am avut ocaziune destulă pentru de a ne examina și a nu ne lăsa a fi conduși de o pasiune oarbă sau neraționabilă.

Ecaterina știe că eu sunt sărac, precum știu și eu că părintele ei nu are stare pentru ca să-i dea o dotă de mii de galbeni. Eu consider însă aceasta ca un favor, pentru că principiul meu în materie de căsătorie este ca un fecior sărac să se ferească ca și de foc a lua de soție o femeie bogată, pentru că el va fi între 100 cazuri de 99 ori sclavul soției sale. Feciorul sărac să nu se însoare deci decît numai atunci cînd și-au cîștigat o astfel de pozițiune ca să poată asigura existența familiei sale. Nu voi lua deci fată bogată, ci sau Ecaterina va fi la timpul său soția mea iubită și legitimă, sau, fiind aceasta nerealizabil, voi rămînea neînsurat.

Cu aceasta am terminat confesiunile pe cari m-am simțit dator a vi le face și a vi le comunica în toată sinceritatea fiască, cu atît mai virtos pentru că la timpul său să nu mi se poată zice că nu am fost sincer.

Sperînd că cele comunicate nu-mi vor înstrăina inima mult iubitului meu părinte și nu mă vor lipsi de bunăvoința sa părintească, salutîndu-vă și sărutîndu-vă minile rămîn al d-voastră iubitor și doritor fiu,

Ieronim.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/5, nr. 9.)

¹ Acela de reprezentant al conducerii Fabricii de hîrtie din Zărnești la localul acesteia, respectiv un fel de director delegat (directorul întreprinderii era George Bariț). Vezi și Al. Bărbat, *Fabrica de hîrtie din Zărnești*, în *Studii și articole de istorie*, IV, 1962 p. 197—221.

Zernești, 23 august 1875

Prea iubite părinte!

Aflind că v-ați reîntors de la București, îmi iau voie a vă ruga să-mi acordați câteva momente, pentru ca să-mi fac și eu reflexiunile mele la scrisoarea d-voastră, pe care mi-o ați trimis de la București d[e] d[a] to 9 august a.c. Aceea ce am de a vă spune o voi face cu toată francheta și sinceritatea de care mă știți că sunt capabil, expunându-mă chiar pericolului de a fi taxat iarăși de nebun, ca în acei timpuri de tristă și dureroasă memorie, ce par că voiesc a reveni iarăși.

Permiteți-mi, mai întâi de toate, a vă observa că scrisoarea d-voastră din 9 august se află în flagrantă contradicere cu aceea pe care mi-o ați scris ca răspuns la scrisoarea mea, în care v-am descoperit inima mea și planurile mele pentru viitor. Atunci mi-ați exprimat consimțământul d-voastră, iară acumă îmi exprimați temerile și resentimentele ce încearcă întreaga familie pentru alianța mea proiectată cu domnișoara Ecaterina Tell¹. Mi se scrie că la București v-ați exprimat mulțumirea d-voastră cu alegerea mea, iară Victoriei i-ați zis că vă este milă de mine, pentru că mă arunc orbește în nefericire și că am fost și sunt redus din frageda-mi junete de cătră ale lui Tell. Victoria² au înțeles acest aviz ce i l-ați dat atit de bine, încit nu au cruțat nici chiar armele ironiei și ale sarcasmului, pentru de a combate amorul și simpatiele inimii mele, pe care nu va fi în stare a le dezrădăcina din inima mea nici o putere din lume și nici o retorică femeiască, fie ea cît de elocventă.

Despre șicanele mamei nu voi vorbi, pentru că dinsa nu este în stare a-mi înțelege situațiunea, de aceea i le iert din tot sufletul, cu atit mai vîrtos că știu cît de mult este expusă impresiunilor momentane. Să constatăm deci că afară de Aurelia, Octavia și Mărița³, tot restul familiei se află în opozițiune contra alesei mele și a alianței mele. Aceasta v-au făcut să aflați o analogie între cazul meu de căsătorie și între acela al d-lui T. Maiorescu⁴, care ziceți că au scurtat viața părinților săi. La București se află un avocat anume V. Maniu, pe care nu am onoare a-l cunoaște și care nu mă cunoaște, care însă totuși află cu cale a intriga, a calomnia și a-și bate gura de Catinca, pentru că suferă de ideea fixă să-mi acațe de gît fiica mai mare a unui anume colonel bănățean, cu numele Stoica, care are 9 fete (zic nouă fete) și la cea destinată mie îi dă o dotă de 3000 galbeni, promițînd a mă lua la moșia sa sau a-mi deschide în București orice carieră voi vrea. Domnului avocat îi mulțumesc pe necunoscute pentru interesul ce-mi poartă, declarîndu-i totodată că orice încercări ale sale, cît și ale d-nei Hajdeu, ce încă este inițiată, vor rămînea fără rezultatul dorit.

Premise acestea, să trecem acum la analizarea lor. Nu știu să-mi explic împrejurarea surprinzătoare pentru mine, că adevărat deodată familia mea se interesează atit de viu de soarta și fericirea mea. Cînd mă aflam la Viena flămînd și cersînd ajutoriu, familia mea nu avea pentru mine nici mijloace de ajutoriu, nici cuvinte de consolare. Acuma că voiesc să mă fericesc, află de bine să mă compătînească. Nu înțeleg această schimbare atit de radicală. Crede oare familia mea că eu încă mă voi lăsa a fi sacrificat pînă în sfîrșit, pentru nu știu ce fel de considerațiuni ce se zic a fi rezultatul unor experiențe seculare? Află dinsa că sunt sărac și calic, lipsit de orice avere materială. Inima și sentimentele ei sunt ce am al meu, și de acestea voi dispune în deplină

suveranitate. La căsătoria Victoriei i se promitea un paradis pămîntesc. Ea astăzi este dezabuzată și unica mîngiere ce o are îi sunt copiii, a căror viitor este cit se poate de nesigur. Aurelia a fost sacrificată pentru ca să facă loc Octaviei. Dacă ea nu se simte și mai nefericită, apoi are să o mulțamească temperamentului ei dulce și vioi. Octavia este singura fericită, pentru că ea și-au urmat calea ei particulară, alegîndu-și pe acela pe care l-au iubit și care o au iubit cu ochii și cu inima. Mărița au declărat că nu se va mărita, nu însă pentru că lectura de novele și romane i-au corupt mîntea, ci în urma acelor scene familiale mai recente la care au fost ea prezintă și care o au impresionat, cugetîndu-se la viitoriul ei. Dară vă asigur că după cîteva luni de dresură din partea mamei, și Mărița va deveni tot atît de docilă și ascultătoare ca și Aurelia, încît numai ca să scape de casa părintească va lua de bărbat pe oricare i se va prezenta.

Acestea ca răspuns la aluziunea că traiul generalului Tell cu soția sa nu au fost și nu este, poate, model. Care june ar fi luat de soție pe surorile mele, dacă el ar fi cunoscut secretele traiului ce au dus părinții noștri?

D-l T. Maiorescu și-au luat de soție o nemțoaică, iară Ieronim vrea să-și ia o română bine educată, cu sentimente nobile, crescută în societate aleasă, care are singura scădere de a fi nefericită ca și iubitul ei, ce ne permite a spera că ei vor fi fericiti unul prin altul, pentru că se iubesc cu toată puterea inimilor lor, se iubesc de cînd s-au văzut înainte de aceasta cu 8 ani pentru prima oară. Crede oare familia mea că un sentiment atît de puternic precum este amorul, care au avut timp în decursul atîtor ani a se aprofunda și a se cristalina, va fi în stare a se schimba și a se dezrădăcina în decurs de 48 oare? Nicidecum! El va dura pînă la moarte.

Acum un an, cînd v-am scris că aș dori să trec la București și să mă însor, d-voastră ziceați că știati că eu iubesc pe Catinca. Ei bine, pentru ce nu ați aflat atunci cu cale a mă întrebă: „Bine, fiule, să te însori, dară ți-ai ales tu pe viitoarea ta soție?” Atunci eu vă răspundeam cu *da* și atunci ar fi fost timpul a-mi spune că nu doriți să aveți în familia d-voastră pe Catinca Tell ca noră și cumnată. Atunci era și ar fi fost la timpul său, dară acum este prea tîrziu.

În cit pentru cestiunea de avere, eu cuget astfel: un fecior majorean nu mai are drept a pretinde de la părinți și de la familia sa să-i dea și zestre, după ce au sacrificat un capital întreg pentru creșterea și educațiunea lui. Nu voi cere deci *nici un cruceriu* de la familia mea și voi renunța la orice ajutoriu bănesc din partea ei. Eu am să primesc ca leafă de la fabrică 250 fl.v.a. Cu aceștia eu voi pleca în octomvrie la București și ei vor fi toată averea mea. Familia d-lui Tell este prea bine informată despre starea mea materiale, știe că d-voastră nu aveți să-mi puneți capital la dispozițiune și nici nu o pretinde. Din partea aceasta nu aveți deci a vă teme de nici o pretensiune.

V-au surprins că eu în 25 iulie am schimbat inelul cu Catinca la Elopatak⁵. Eram să vi-o spui îndată a doua zi după ce m-am întors de acolo, însă încurcîndu-ne în discușiune de alte obiecte, am uitat. Familiei însă i-am spus îndată și d-voastră încă vi-o am scris. Prin acel pas eu am voit a proba atît iubitei mele Catinca, cît și mamei și surorilor sale, seriozitatea sentimentelor și a intențiunilor mele. Acea nu au fost o logodnă formală, ci un simplu act de declarațiune sinceră și solemnă, care avea să legitimeze corespondența noastră și amorul nostru în fața familiilor noastre și a lumii întregi. Acel pas nu cuprinde deci nimica ce ar fi vătămător pentru o parte sau alta. Că familia ar fi scris d-lui Tell ca să-mi caute un post de profesore, este un neadevăr scornit de gure intrigante.

Scumpul și iubitul meu părinte! Dacă nu voiești să nefericești două ființe a căror inimă prevedința le-au unit pentru totdeauna prin legăturile sacre ale amorului reciproc, dintre care una este unicul d-tale fiu, te rog și te conjur în numele meu și al scumpei și iubitei mele fidanțate, dacă nu ne poți ajuta, cel puțin cruță-ne și nu ne împiedeca realizarea visului nostru de aur, făcându-se dificultăți și opunându-ne rezistența familiei, pentru că te asigur și-ți declar că mai bine vom muri decît să [ne] mai lăsăm unul de altul. Să ne înțelegem deci în pace și cu bine, pentru ca să ne bucurăm împreună și să fim mulțumiți. Aceasta este fierbîntea rugare pe care ți-o adresează d-tale și întregii familie, al d-tale iubitor și doritor fiu,

Ieronim.

P.S. Doamna Tell se va reîntoarce în 29 august de la Tușnad și va petrece două zile la Brașov. Pot spera că vor fi întâmpinate cu căldură din partea familiei mele?

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/5, nr. 10.)

¹ Fiica lui Christian Tell și logodnica lui Ieronim Bariț (vezi și scrisoarea precedentă).

² Victoria Iuga, sora mai mare a lui Ieronim Bariț.

³ Aurelia Vlad din Orăștie, Octavia Stănescu din Brașov și Maria Bontescu din Hațeg, surorile mai tinere ale lui Ieronim.

⁴ Aluzie la căsătoria lui Titu Maiorescu cu Clara Kremnitz, în 1862, fată berlineză dintr-o familie „cam ciudată în moralitatea familială“ (după G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, București, 1941, p. 344).

⁵ Băile Vilcele.

77

Brașov, 14 octomvrie 1875

Iubite părinte!

Văzînd că la cele ce v-am comunicat astăzi în cancelaria depozitoriului nu am primit decît un răspuns evaziv, pe cînd eu mă așteptam la un răspuns decisiv, după multă și profundă meditare mă decisei a vă scrie, neavînd alt mijloc de a ne putea înțelege.

După ce în decursul absenței d-tale am rămas lipsit de orice știre cu privință la căsătorirea mea, deși la plecarea d-tale imi promisesi că te vei pune în înțelegere cu părinții fostei mele fidanțate, sosind ziua eliberării mele din infernul ce se numește fabrica de la Zernești, plecai la Brașov cu scop ca, ridicîndu-mi banii, să plec la București. Sosit aicea avui ocaziune să fiu martor la o criză sfișietoare de inimă și îngrozitoare. De unsprezece zile sufer cele mai crîncene dureri ale unei nesiguranțe insuportabilă, atît în privința mea cît și a fidanțatei mele. În fine, aseară primii știrea că fidanțata mea și familia ei, în urma afrontului primit din partea d-tale, se degajează de angajamentele luate în privința căsătoriei noastre. Dorința d-tale și a unei părți a familiei noastre se realizează în fine, deși prețul răscumpărării este zdrobirea

a două inimi ce se iubeau cu toată intensitatea de care erau capabile, și o umilitoare compromitere a fiului d-tale în fața lumii întregi. Dară cine mai întreabă oare astăzi despre inimă, cine mai consideră și respectează drepturile ei și cine mai înțelege limbajul ei? Întrebări deșerte, care nu merită a primi nici un răspuns. Nu mă voi opri decît asupra lor, ci pentru ca să scurt discutiunea vă declar următoarele: sunt sătul de a mai suferi, am dus sacrificiul pînă la extrem și nu mai voiesc a petrece o singură zi mai mult în aceste regiuni fatale și a respira în această atmosferă înăbușitoare. Pînă acuma am urmat consiliilor date, fără de a-mi putea fixa pozițiunea. Sunt sătul pînă la desperare de provizoriu. Voiesc a intra în fine și eu în o stare definitivă, dară fără a mai recurge la ajutoriul de expediente imaginare. Vi-o repet deci încă o dată: în Brașov nu voi rămînea decît numai mort, pentru că-l urăsc din adîncul sufletului, din frageda-mi tinerețe, și nu aflu și nu voi afla nici o mulțumire sufletească, cu atît mai puțin un teren ferm și solid pe care mi-aș putea baza existența. Voi pleca deci la București, pentru de a începe o nouă viață, luînd asupra-mi toată responsabilitatea pentru acest pas. Sunt decis a pleca sîmbătă. Vă rog deci a lua aceasta la cunoștință.

Pre lângă aceste rămin al d-voastră iubitor fiu,

Ieronim.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertain 314/5, nr. 11.)

78

București, 22 noiembrie/4 decembrie 1875

Prea iubite părinte!

Astăzi am primit onor[ata] d-tale d[e] d[a]to 30/18 noiembrie a. c., împreună cu asigurațiunea de 236 l. 40 bani. Întîrzierea provine din cauză că comunicațiunea au fost intreruptă în decurs de 6 zile, în urma viscolului ce au domnit pe aicea și care au nomolit toate liniile căilor ferate. D-abia ieri seară sosi în fine un tren, care ne-au adus poșta. Constat primirea scrisorilor d-tale antecedente celei de astăzi și vă mulțumesc pentru îngrijirea ce mi-o arătați.

De la Grecescu am scos d-abia joia trecută un aconto de 50 franci, răminînd ca restul de 52 fr. să mi-i plătească joia viitoare. El m-au primit bine și omenos. Nu așa Mihăescu ¹, la care prezentîndu-mă astăzi cu asigurațiunea, se arată speriat și-mi declară în ton brusc că nu poate plăti pînă la finea lui decembrie. Să viu atunci. Văzînd că omul n-are parale, că mașinile-i stau pe loc, m-am învoit să-l aștept pînă atuncea, cu condițiunea că acela va fi ultimul termen și că dacă nu-mi va plăti atuncea, îl voi da pe mină de avocat. Croitorul Roth, deci, va trebui să mă aștepte pînă atuncea. Îi voi scrie cît mai curînd.

Aicea fraudulosul și criminalul faliment a lui Christu au zdruncinat piața pînă în fundament. Cele mai solide case se clatină, nu trece o zi fără falimente și creditul a dispărut cu desăvîrșire. Hoțiile și spargerile se înmulțesc într-un grad înspăimîntător. Joi niște tilhari au spart muzeul național din edificiul Universității și au furat renumita cloșcă cu pui și celelalte anti-

chităţi de valoare. Până acuma nu s-au aflat nimică. Indignaţiunea poporaţiunii este la culme şi dacă starea de lucruri va mai dura astfel, o catastrofă politică şi socială va fi inevitabilă. Cabinetul, după demisionarea lui V. Boerescu, este discreditat, se clatină şi se află în agonie.

Vă mulţumesc pentru notiţele trimise. Am căutat să aflu *Pester Lloyd*-ul, dar nu l-am aflat. Aici redacţiunile nu țin nici un ziaru nemţesc. Dar de la 1 ianuarie viitor se zice că se vor prenumera la *Neue frei Presse*, la *Augsburger Zeitung* şi la *Pester Lloyd*, pentru că altcum nu pot face politică serioasă.

Bolnăvindu-se profesorele de limbă germană de la Şcoala centrală de comerţ de aicea, cu numele Ştefan Torpan, şi ne mai putind urma cursul din cauză că suferă de tuberculoză galopantă, m-au rugat să-l suplinesc eu până la reîn sănătoşirea lui, ce este însă mai mult ca improbabile. Fiindu-mi milă de el şi voind să uzeze de ocaziunea ce mi se oferă, mi-am dat consimţămîntul. El se duse deci la ministrul Maiorescu, ceru concediu şi mă recomdă pe mine ca suplinitor. Ministrul acceptă, dară indirecte îşi exprimă dorinţa ca să-i fiu prezentat, fiindcă nu mă cunoştea şi nu avea de ştire că eu mă aflu aicea. Miercurea trecută deci, care este ziua de primire la Ministeriul Cultelor, m-am dus şi m-am prezentat. Am fost primit în tonul de ministru, mi-au examinat testimoniile, m-au întrebat de două ori dacă studiez drepturile şi dacă sunt fiul lui Bariţ din Braşov. Reluindu-mi testimoniile, am plecat. În zilele acestea aştept deciziunea consiliului de instrucţiune, care este forul competente. Sper că voi fi primit, dacă cumva ministrul nu-şi va pune vetoul său din motive personale².

Fiind primit, voi avea 60 franci, pentru că trebuie să împărţesc leafa cu profesorele titular congediat. Altfel aş avea 120 franci. Începutul este greu, dară sper că cu ajutorul lui D-zeu şi schimbîndu-se sistemul actuale, îmi voi putea elupta o poziţiune şi mai rentabilă. Până acuma am deci 160 franci pe lună. Destul ca să poci trăi. Aş putea să ajung şi acum la posturi mai frumoase şi mai bine plătite. N-aş avea alt de făcut decît să antişambrez la 2—3 locuri. Dară nu voi să-mi vinz independinţa caracterului meu şi să-mi reneg principiile şi convicţiunile mele.

La universitate urmez cursul regulat. Sunt sănătos şi sper în viitor. Trăiesc retras şi izolat. Singurul loc ce-l frecventez este cafeneaua lui Labes din strada germană şi birtul din dosul teatrului celui mare, cunoscut sub numele de „Johann“, ce se află din jos de tipografia lui Grecescu. Nu am făcut şi nu voi face încă mult timp vizită la niminea, pentru că nu voi să intru în sindrofii. Îmi lipseşte timpul şi plăcerea.

Salutînd dulce şi sărutînd cu dor pe toţi ai noştri, iară d-voastră şi mamei sărutîndu-vă mîinile, rămîn al d-tale iubitor şi doritor fiu,

Ieronim.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/5. nr. 12.)

¹ Grecescu şi Mihăilescu, tipografi din Bucureşti, beneficiari ai Fabricii de hîrtie din Zărneşti.

² Pe cit de strînsă prietenie a existat între tatăl lui Titu Maiorescu, Ioan Maiorescu şi cărturarii români din Transilvania, pe atît de mare adversar al acestora s-a arătat fiul, în mod special al lui Bărnuţiu şi George Bariţ.

Zernești, 9 noemvrie 1877

Iubite părinte!

Vă rog a-mi trimite pe bucătăreasa tocmită, cu orice ocaziune se va afla, pentru că aceasta de acum va pleca îndată de va sosi cea nouă. Are ea haine de pat? Pentru că aicea nu va găsi decît un pat gol.

Vă salut și rămîn al d-voastră iubitor și devotat fiu,

I. G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse serțar 314/5, nr. 13.)

Sibii, 21 aprilie 1886

Prea iubite părinte!

Neavînd încredere deloc în poșta ungurească, am amînat răspunsul meu la stimata scrisoare ce o am primit din București, pînă astăzi cînd sper și doresc că veți fi ajuns deplin sănătos la Brașov.

Conform dispozițiunilor ce mi-ați lăsat la plecarea d-voastră, am încăsat de la casa institutului nostru următoarele sume:

f. 253,52 tantiema d-voastră ca consiliar pro 1883;
" 16 — ptr. 4 marce de prezență;

f. 269,52.

Această sumă o am întrebuițat astfel, conform înțelesului avut:

f. 48,50 chiria pe 3 luni înainte, ptr. cuartir;
" 16 — trimiși Aureliei în 31 martie a. c.;
" 3 — bătrînei Röméroaie pro " "
" 1 — spălatul podinilor;
" — 90 porto ptr. *Tribuna*;

f. 69,40

Diferența de netto:

f. 200, 12 cr. o am reținut eu pe seama mea, ca aconto din partea mea de ereditate după moartea iubitei noastre mame.

La *Tribuna* nu au voit să primească abonament, zicînd că vi se trimite exemplar de onoare. M-am ținut, deci, obligat a le rebonifica cel puțin spesele de porto.

Și adunarea generală¹ din acest an au decurs neted, fără nici un incident, ca pe sfoară. Toate propunerile consiliului de administrare s-au primit cu

majoritate. În consiliu s-au ales Cons[antin] Popasu definitiv și Petru Nemeș, notarul public, ca membru nou.

Din raportul tipărit al adunării generale vi s-au expedat, din partea institutului, îndată a doua zi după primirea scrisoarei d-voastră, 10 exemplare la adresa indicată.

Aci aveți venite mai multe scrisori, între care una cu f. 10 de la Abrud și două de la Bergner². Cum doriți a dispune de ele?

Actele Comitetului central se află acuma aici în locuința noastră, într-un pachet sigilat pe care mi l-a trimis redactorul Matei Voileanu încă în ziua morții lui Trombitaș³.

Cele de lipsă din scrisoarea d-voastră le-am comunicat la ocaziune d-lui Iac[ob] Bologna.

Dorindu-vă sărbători fericite la toți ai familiei noastre aflători în Brașov bătrâni și tineri, vă salut sărutându-vă mâinile și sunt al d-voastră iubitor și devotat fiu,

Ieronim.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. cosp., msse sertar 314/5, nr. 15.)

¹ A ASTREI, ținută în 1886 la Sibiu.

² Rudolf Bergner, filolog german, prieten al românilor. Într-un volum următor vom publica epistolele acestuia către Bariț.

³ Anania Trombitaș, fruntaș român din Sibiu.

Sibiu, 7 iunie 1886

Prea iubite părinte!

Confirmând primirea iubitei și stimatei d-voastre de la 3 c[u]r[en]t, îmi permit a vă răspunde în următoarele:

Cred că nu-mi veți putea refuza nici d-voastră testimoniul că de la moartea iubitei noastre mame, în ceea ce privește afacerea lăsamintului, m-am purtat cu destulă gentileță și am observat o rezervă aproape pasivă, avind toată încrederea în înțelepciunea și bunătatea d-voastră. Sunt ferm decis a nu părăsi pînă la capăt această ținută. Tot ce-mi permit în privința vinzării sau nevinzării casei este întrebarea ce o adresez mai virtos sorei Octaviei și cumnatului Stănescu, și adecă: cred ei că în fața rapidei devalvări a realităților, nu numai în Brașov ci în toată țara, se va afla oare mai tirziu un amator care să dea pentru acea casă un preț mai bun ca acela pe care-l ofere astăzi Remenyk, dacă pe casa Victoriei nu au dat mai mult de f. 12.000? Eu nu o cred.

Încurajat prin pasagiul din urmă al scrisoarei d-voastre, în care ziceți: „Dacă unii tot mai sunteți strîmtorați rău, să-mi spuneți, ca să vă mai dau aconto părții voastre“, îmi iau voie a vă împărtăși că eu de prezent aş avea lipsă ca de vreo f. 60, și vă rog dacă vă este cu putință să mă înlesniți cu această sumă.

D-nii Șuluf și Babeș¹, care se află aicea în ajunul congresului, m-au rugat să vă scriu să conchemați comitetul politic pe timpul cit va fi congresul adunat aici.

Despre destrăbălata fugă a fiicei lui nenea Octav² am fost și eu avizat din Cohalm, prin o indiscretă carte de corespondență din partea armeanului Lukátsch, ce se zice a-i fi unchi după mamă. De la redactorul Cornel Păcurariu, care au fost în joia trecută la Făgăraș, am aflat cu multă neplăcere că o au găsit fugită la dr. de medicină de acolo, Pop, o rudenie de a lui. A avut impertinența să-mi trimită salutări. Le-am primit cu rușine. Mi-e groază să nu-mi vină iarăși aci pe cap. Dacă va veni, o duc sau la poliție sau în casa nebunilor. Nu vreau să o mai cunosc, nici ca rudenie, nici altcum.

Tată dragă! În timpul din urmă mi-ați aieptat în scrisorile d-voastră, și tocmai și în cea din urmă, că noi frații ne-am certat la, și după moartea mamei noastre. Neg că eu aș fi provocat ceartă și că m-aș fi certat, nici măcar pentru un ac sau fir de ață din rămasul după mama. Dacă am schimbat vorbe serioase, cu voce tare, cu surorile mele Aurelia și Mărița, au fost cu totul din alt motiv. La trista noastră întâlnire, eu, precum o poate mărturisi și Victoria, am aflat pe acele 2 femei schimbate, aproape să nu le cunosc. Aurelia fantastă, sentimentală, nervoasă pînă la isterie, iar pe cealaltă prostită, surdă și rabiată pînă la nerușinare. Din vorbă în vorbă, îndemnat de iubire frățească și bunătate de inimă, voiam să fac pe A[urelia] să înțeleagă că relațiunile de amor ce le întreține ea ca văduvă, așa fără rezervă, cu acel locotenent, o compromit pe ea și pe noi și cu timpul vor ajunge a fi scandaloase. Mi-au răspuns cu imputări impertinente, de care nu m-am așteptat de la ea. Pe Mărița am vrut să o domolesc și să o înduplec să-și cruțe bărbatul, să nu provoace scandaluri pe care eu le cunosc de cînd eram la H[ateg] și să nu-și compromită familia. Da' nu mi-am aprins paie-n cap? Acesta au fost obiectul de ceartă între noi, și nicidecum ereditatea. Aceasta am voit să o constat, pentru demnitătea mea personală. Pentru ce s-au certat ele între ele, nu mă privește cituși de puțin, ci numai pe ele.

Salutîndu-vă cu dor și sărutîndu-vă mîinile, sunt al d-voastră iubitor și devotat fiu,

*Ieronim*³.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/5, nr. 16.)

¹ Iosif Sterca Șuluțiu și Vincențiu Babeș.

² Vezi supra, I/64, scrisoarea lui Octav Bariț către George Bariț din 3 septembrie 1885.

³ Adnotată de George Bariț: „Venită 8. Răsp[uns] cu 60 fl. v. a. în 10 iuniu. 11 iuniu n[ou]. Scrisoarea de la V. Babeș în Sibii, pt. convocarea comitetului“.

[Brașov, 23 martie?]¹

Eu am vrut să-ți scriu încă în scrisoarea cealaltă, dară o au scris-o atunci cînd eu nu eram acasă, că luna, miercurea și vinerea de dimineață de la 7—8 mă duc la domnu Munteanu², luna și vinerea de la 4—5 la domnu Iosif³ și miercurea și sîmbăta de la 3—4 la domnu Meșotă³.

Mami zice să-i aduci portocale, că vrea să facă dulceață, că n-are.
Și rămi al d-tale fiu iubit,

Ieronim Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/5,
nr. 18.)

¹ E o epistolă de copil, scrisă pe aceeași hirtie cu scrisoarea Victoriei, fiica mai mare a lui Bariț, către tatăl lor, cu datarea „Brașov, 23 martie“, dar fără altă specificare.

² Gavril Munteanu, despre care vezi capitol aparte în *G.B.C.*, VI, p. 189—255.

³ Este profesorul brașovean Ștefan Iosif, despre care vezi Andrei Bârseanu, *Istoria școalelor române gr.-or. din Brașov scrisă din incidentul jubileului de 50 de ani al gimnaziului*, Brașov, 1902, p. 585—586.

⁴ Ioan Meșotă, de asemeni profesor, despre care vezi *G.B.C.*, VI, p. 250, n. 4.

83

Iubite părinte! ¹

Confirm primirea scrisoarei d-voastră de la 3 oct[ombrie] și vă mulțumesc pentru cele împărtășite. Am fost astăzi la Binder și mi-a spus că are manuscript îndeajuns pentru numărul următor. Krafft sen[ior] vă roagă prin mine să aveți bunătate și să-i trimiteți bunda de *urgență*, avînd lipsă de ea pentru călătoriile sale la M[aroș] Oșorhei și aiurea, în urma morții fratelui său, care după ce au bancrotat cu un pasiv de 250.000, s-au pușcat.

Salutîndu-vă și sărutîndu-vă miinile, am rămas al d-voastră fiu iubitor și devotat,

I. G. Bariț.

(Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, Fond. coresp., msse sertar 314/5,
nr. 17.)

¹ Carte de vizită fără dată. Databilă în anii apariției *Observatoriului*, 1878—1885. Adnotată de Bariț: „Răsp. 8 ian. Bunda trimisă“.

INDICE CRONOLOGIC AL SCRISORILOR DIN PARTEA ÎNTII

- 1860, martie 20, Sibiu, către Zinca Iuga (1)
1860, mai 8/20, București, către Zinca Iuga (2)
1860, mai 12/24, București, către Zinca Iuga (3)
1861, septembrie 17/29, București, către Zinca Iuga (4)
1861, septembrie 23, București, către Constantin Iuga (6)
1862, februarie 13, Zărnești, către Constantin Iuga (7)
1862, martie 10/22, București, către Constantin Iuga (8)
1862, martie 14, București, către Constantin Iuga (9)
1862, mai 28, Brașov, către Constantin Iuga (10)
1862, octombrie 20, Brașov, către Constantin Iuga (11)
1863, februarie 19, Brașov, către Constantin Iuga (13)
1863, iulie 25, Sibiu, către Constantin Iuga (15)
1863, septembrie 5, Sibiu, către Constantin Iuga (16)
1863, octombrie 22, Viena, către Constantin Iuga (17)
1863, octombrie 24, Viena, către Constantin Iuga (18)
1863, noiembrie 9, Viena, către Constantin Iuga (19)
1863, noiembrie 24, Viena, către Constantin Iuga (20)
1863, decembrie 9, Viena, către Constantin Iuga (21)
1863, decembrie 22, Viena, către Iancu Velisar (134)
1864, ianuarie 2, Viena, către Iancu Velisar (135)
1864, ianuarie 25, Viena, către Iancu Velisar (136)
1864, ianuarie 30, Viena, către Victoria Iuga (144)
1864, februarie 5, Viena, către Iancu Velisar (137)
1864, decembrie 4, Brașov, către Victoria Iuga (145)
1864, decembrie 25, Viena, către Iancu Velisar (138)
1865, ianuarie 5, Viena, către Iancu Velisar (139)
1865, ianuarie 14, Viena, către Victoria Iuga (146)
1865, ianuarie 27, Viena, către Iancu Velisar (140)
1865, februarie 1, Viena, către Iancu Velisar (141)
1865, martie 2, Viena, către Iancu Velisar (142)
1865, martie 4, Viena, către Iancu Velisar (143)
1865, octombrie 29, București, către Victoria Iuga (147)
1865, noiembrie 2, București, către Constantin Iuga (22)
1866, noiembrie 7, Ploiești, către Constantin Iuga (23)
1866, noiembrie 22, București, către Constantin Iuga (24).
1866, noiembrie 15/27, București, către Constantin Iuga (25)
1867, august 16/28, București, către Constantin Iuga (27).
1867, august 20/septembrie 1, București, către Constantin Iuga (26)

- 1867, septembrie 3/15, București, către Constantin Iuga (28)
- 1868, aprilie 10, către Victoria Iuga (148)
- 1868, august 31/septembrie 12, București, către Constantin Iuga (29)
- 1869, iunie 12, București, către Constantin Iuga (30)
- 1870, martie 30, București, către Constantin Iuga (31)
- 1870, aprilie 6/18, București, către Constantin Iuga (32)
- 1870, aprilie 6/18, București, către Zinca Iuga (5)
- 1870, septembrie 3, București, către Constantin Iuga (33)
- 1870, septembrie 6, București, către Constantin Iuga (4)
- 1870, octombrie (?), Brașov, către Constantin Iuga (35)
- 1871, iulie 5, București, către Constantin Iuga (36)
- 1871, iulie 2/14, București, către Constantin Iuga (37)
- 1871, septembrie 10, București, către Constantin Iuga (38).
- 1871, decembrie 4/16, București, către Constantin Iuga (39)
- 1873, iunie 13, Viena, către Fabrica de hirtie din Zărnești (267)
- 1873, iunie 17, Viena, către Fabrica de hirtie din Zărnești (268)
- 1873, iunie 25, Viena, către Fabrica de hirtie din Zărnești (269)
- 1873, iunie 27, Viena, către Fabrica de hirtie din Zărnești (270)
- 1873, iunie 28, Viena, către Fabrica de hirtie din Zărnești (271)
- 1873, iunie 28 d.m., Viena, către Fabrica de hirtie din Zărnești (272)
- 1873, iunie 30, Viena, către Fabrica de hirtie din Zărnești (273)
- 1873, august, 13/25, București, către Constantin Iuga (40)
- 1874, octombrie 7, Brașov, către Fabrica de hirtie din Zărnești (274)
- 1874, octombrie 8, Brașov, către Fabrica de hirtie din Zărnești (275)
- 1874, octombrie 17, Brașov, către Fabrica de hirtie din Zărnești (276)
- 1874, octombrie 28, Brașov, către Fabrica de hirtie din Zărnești (277)
- 1874, octombrie, Brașov, către Fabrica de hirtie din Zărnești (278)
- 1874, noiembrie 3, Brașov, către Fabrica de hirtie din Zărnești (279)
- 1874, noiembrie 13, Brașov, către Fabrica de hirtie din Zărnești (280)
- 1874, noiembrie 24, Brașov, către Fabrica de hirtie din Zărnești (281)
- 1875, septembrie 2/16, București, către Fabrica de hirtie din Zărnești (282)
- 1876, februarie 13, Zărnești, către Constantin Iuga (41)
- 1876, aprilie 14, Brașov, către Fabrica de hirtie din Zărnești (283)
- 1876, iunie 5, Zărnești, către Constantin Iuga (42)
- 1876, iulie 13/25, Zărnești, către Constantin Iuga (43)
- 1876, septembrie 3, București, către Constantin Iuga (14)
- 1876, septembrie, 6, București, către Fabrica de hirtie din Zărnești (284)
- 1876, septembrie 5/17, București, către Constantin Iuga (45)
- 1876, septembrie 9/21, București, către Constantin Iuga (46)
- 1876, noiembrie 13, Brașov, către Constantin Iuga (47)
- 1876, noiembrie 9/21, Zărnești, către Constantin Iuga (48)
- 1876, noiembrie 22, Zărnești, către Constantin Iuga (49)
- 1876, noiembrie 22, Zărnești, către Constantin Iuga (50)
- 1876, noiembrie 30, Zărnești, către Constantin Iuga (51)
- 1877, aprilie 4, către Constantin Iuga (52)
- 1877, mai 7, Brașov, către Constantin Iuga (53)
- 1877, iulie 1, către Constantin Iuga (54)
- 1877, august 5/17, Brașov, către Constantin Iuga (55)
- 1877, august 6/18, Brașov, către Constantin Iuga (56)
- 1877, august 12/24, Brașov, către Constantin Iuga (57)
- 1877, august 14/26, Brașov, către Constantin Iuga (58)

- 1877, septembrie 8/20, Braşov, către Constantin Iuga (59)
 1877, octombrie 21, Zărneşti, către Constantin Iuga (60)
 1877, decembrie 2, către Constantin Iuga (61)
 1878, ianuarie 21, Braşov, către Constantin Iuga (62)
 1878, februarie 4, Sibiu, cupon de bani către familie (311)
 1878, martie 10/22, Sibiu, către Constantin Iuga (63)
 1878, noiembrie 10, Orăştie, către soţia sa Maria şi fiica sa Victoria Iuga (285)
 1878, decembrie 17/29, Sibiu, către Victoria Iuga (149)
 1879, august 23, Sibiu, către Victoria Iuga (150)
 1879, octombrie 13, Sibiu, cupon de bani către familie (312)
 1879, octombrie 20, Sibiu, cupon de bani către familie (313)
 1879, noiembrie 7, Sibiu, către Constantin Iuga (65)
 1879, noiembrie 7, Sibiu, către Victoria Iuga (151)
 1879, noiembrie 7/19, Sibiu, către Constantin Iuga (64)
 1879, decembrie 10, Sibiu, către Victoria Iuga (152)
 1879, decembrie 15/27, Sibiu, către Constantin Iuga (66)
 1880, ianuarie 5/17, Sibiu, către Constantin Iuga (67)
 1880, ianuarie 11/23, Sibiu, către Constantin Iuga (68)
 1880, ianuarie 14/26, Sibiu, către Constantin Iuga (69)
 1880, februarie 6, Sibiu, către Constantin Iuga (70)
 1880, februarie 6/18, Sibiu, către Constantin Iuga (71)
 1880, martie 10, Sibiu, către soţia sa Maria şi fiica Victoria Iuga (286)
 1880, aprilie 2/14, Bucureşti, către soţia sa Maria şi fiica Victoria Iuga (287)
 1880, mai 9/21, Braşov, către Constantin Iuga (72)
 1880, iunie 1/13, Sibiu, către Constantin Iuga (73)
 1880, iulie 14, Sibiu, către soţia sa Maria şi fiica Victoria Iuga (288)
 1880, septembrie 12/24, Sibiu, către Constantin Iuga (74)
 1880, septembrie 16, Sibiu, către Maria Bontescu (296)
 1880, octombrie 15, Sibiu, cupon de bani către familie (314)
 1880, noiembrie 14, Sibiu, către Victoria Iuga (153)
 1880, decembrie 17, Sibiu, către Victoria Iuga (154)
 1880, decembrie 29, Sibiu, cupon de bani către familie (315)
 1881, ianuarie 7/19, Sibiu, către Constantin Iuga (75)
 1881, ianuarie 17, Sibiu, cupon de bani către familie (320)
 1881, februarie 1, Sibiu, către Constantin Iuga (76)
 1881, februarie 2, Sibiu, cupon de bani către familie (316)
 1881, martie 2, Sibiu, cupon de bani către familie (317)
 1881, martie 3/15, Braşov, către Constantin Iuga (77)
 1881, martie 14/26, Bucureşti, către soţia sa Maria şi fiica Victoria Iuga (289)
 1881, mai 5/17, Sibiu, către Victoria Iuga (155)
 1881, mai 22, Sibiu, cupon de bani către familie (319)
 1881, mai 31, Hunedoara, către soţia sa Maria şi fiica Victoria Iuga (292)
 1881, iunie 6, Sibiu, către Constantin Iuga (78)
 1881, iunie 12, Sibiu, către Constantin Iuga (79)
 1881, iulie 3, Sibiu, cupon de bani către familie (318)
 1881, iulie 13, Sibiu, către soţia sa Maria şi fiica Victoria Iuga (290)
 1881, august 6/18, Sibiu, către Victoria Iuga (156)
 1881, august 18, Sibiu, către Victoria Iuga (157)
 1881, august 9/21, Sibiu, către Constantin Iuga (80)
 1881, august 23, Sibiu, către Victoria Iuga (158)
 1881, septembrie 24, Sibiu, către soţia sa Maria şi fiica Victoria Iuga (291)
 1881, septembrie 29, Sibiu, cupon de bani către familie (321)

- 1881, octombrie 9, Sibiu, către Constantin Iuga (81)
 1881, noiembrie 6, Sibiu, cupon de bani către familie (323)
 1881, decembrie 3, Sibiu, către Constantin Iuga (82)
 1881, decembrie 13, Sibiu, cupon de bani către familie (322)
 1881, decembrie 29, Sibiu, cupon de bani către familie (324)
 1882, ianuarie 11, Sibiu, către Victoria Iuga (159)
 1882, ianuarie 6/18, Sibiu, către Constantin Iuga (160)
 1882, aprilie 22, Sibiu, către Victoria Iuga (161)
 1882, mai 8/20, Sibiu, către Constantin Iuga (83)
 1882, iunie 11, Sibiu, cupon de bani către familie (325)
 1882, iunie 25, Sibiu, cupon de bani către familie (326)
 1882, iulie 5, Sibiu, cupon de bani către familie (327)
 1882, iulie 19, Sibiu, către Victoria Iuga (162)
 1882, iulie 30, Sibiu, către Victoria Iuga (163)
 1882, august 16, Sibiu, cupon de bani către familie (328)
 1882, noiembrie 3, Sibiu, către Constantin Iuga (84)
 1882, noiembrie 12, Sibiu, către Victoria Iuga (164)
 1882, noiembrie 4/16, Sibiu, către Constantin Iuga (85).
 1882, decembrie 3/15, Sibiu, către Constantin Iuga (86)
 1883, iunie 4, Sibiu, către Constantin Iuga (87)
 1883, iunie 6/18, Sibiu, către Constantin Iuga (88)
 1883, iunie 6/18, Sibiu, către Constantin Iuga (89)
 1883, octombrie 26, Sibiu, cupon de bani către familie (329)
 1883, noiembrie 26, București, către Victoria Iuga (165).
 1884, mai 9, Sibiu, către soția sa Maria și fiica Victoria Iuga (293)
 1884, iulie 18, Sibiu, către Victoria Iuga (166)
 1884, august 29, Sibiu, către Victoria Iuga (167)
 1884, septembrie 13/25, Sibiu, către Constantin Iuga (90)
 1884, octombrie 15/27, Brașov, către Constantin Iuga (91)
 1884, noiembrie 11/23, Sibiu, către Constantin Iuga (92)
 1885, ianuarie 19, Sibiu, către Victoria Iuga (170)
 1885, ianuarie ante 24, Sibiu, către Victoria Iuga (169)
 1885, martie 16/28, București, către soția sa Maria (297)
 1885, aprilie 1/13, Brașov, către Constantin Iuga (93)
 1885, mai 6, Sibiu, către Constantin Iuga (94)
 1885, mai 7, Sibiu, către soția sa Maria și fiica Victoria Iuga (294)
 1885, mai 7, Sibiu, cupoane de bani către familie (330)
 1885, mai 19, Sibiu, către Victoria Iuga (168)
 1885, mai 21, Sibiu, către Victoria Iuga (171)
 1885, mai 13/25, Sibiu, către Victoria Iuga (172)
 1885, mai 29, Sibiu, către Victoria Iuga (173)
 1885, iulie 2, Sibiu, către Victoria Iuga (174)
 1885, iulie 5, Sibiu, către Constantin Iuga (175)
 1885, iulie 11, Sibiu, către Victoria Iuga (176)
 1885, iulie 2/14, către Constantin Iuga (95)
 1885, august 3/15, Brașov, către Constantin Iuga (96)
 1885, august 30, Gherla, către soția sa Maria și fiica Victoria Iuga (295)
 1885, septembrie 12, Hațeg, către Victoria Iuga (177)
 1885, octombrie 3, Sibiu, către Victoria Iuga (178)
 1885, octombrie 28, Sibiu, către Victoria Iuga (179)
 1885, noiembrie 5, Sibiu, către Constantin Iuga (97)
 1885, noiembrie 6, Sibiu, către Constantin Iuga (98)

- 1885, noiembrie 8, Sibiu, către Constantin Iuga (99)
 1885, noiembrie 25, Sibiu, către Victoria Iuga (180)
 1885, noiembrie 28, Sibiu, către Victoria Iuga (181)
 1885, decembrie 1/13, Braşov, către Constantin Iuga (100)
 1886, februarie 17, Sibiu, către Victoria Iuga (182)
 1885, Sibiu, către Victoria Iuga (306)
 1886, februarie 26, Sibiu, către Constantin Iuga (101)
 1886, februarie 28, Sibiu, către Victoria Iuga (183)
 1886, martie 7, Sibiu, către Constantin Iuga (102)
 1886, martie 10, Sibiu, către Constantin Iuga (103)
 1886, martie 15, Sibiu, către Victoria Iuga (184)
 1886, martie 12/24, Bucureşti, către Victoria Iuga (185)
 1886, martie 23/aprilie 4, Bucureşti, către Victoria Iuga (186)
 1886, aprilie 16/28, Braşov, către Constantin Iuga (104)
 1886, aprilie 20/mai 2, Braşov, către Constantin Iuga (105)
 1886, mai 1/13, Braşov, către Constantin Iuga (106)
 1886, mai 16/28, Braşov, către Constantin Iuga (107)
 1886, iunie 7/19, Braşov către Constantin Iuga (108)
 1886, iunie 12, Braşov, către Constantin Iuga (109)
 1886, iulie 6, Sibiu, către Victoria Iuga (187)
 1886, iulie 27, Sibiu, către Victoria Iuga (188)
 1886, iulie 29 (?), Sibiu, către Victoria Iuga (189)
 1886, august 3, Sibiu, către Constantin Iuga (110)
 1886, august 6, Sibiu, către Victoria Iuga (190)
 1886, august 12, Orăştie, către Victoria Iuga (191)
 1886, august 19, Sibiu, către Victoria Iuga (192)
 1886, august 12/24, Sibiu, către Constantin Iuga (111)
 1886, august 29, Sibiu, către Victoria Iuga (193)
 1886, septembrie 3, Sibiu, către Constantin Iuga (112)
 1886, septembrie 4, Sibiu, către Victoria Iuga (194)
 1886, octombrie 11, Viena, către Victoria Iuga (195)
 1886, octombrie 30, Sibiu, către Victoria Iuga (196)
 1886, noiembrie 21, Sibiu, către Victoria Iuga (197)
 1886, noiembrie 30, Sibiu, către Victoria Iuga (198)
 1886, decembrie 6/18, Sibiu, către Victoria Iuga (199)
 1886, decembrie 12, Sibiu, către Victoria Iuga (200)
 1887, ianuarie 3, Sibiu, cupon de bani către familie (331)
 1887, ianuarie 27, Sibiu, către Victoria Iuga (201)
 1887, februarie 2, Sibiu, cupon de bani către familie (332)
 1887, februarie 9, Sibiu, către Victoria Iuga (202)
 1887, februarie 15, Sibiu, către Victoria Iuga (203)
 1887, februarie 4/16, Sibiu, către Victoria Iuga (204)
 1887, februarie 18, Sibiu, cupon de bani către familie (333)
 1887, martie 14/26, Bucureşti, către Victoria Iuga (205)
 1887, martie 9/21, Bucureşti, către Victoria Iuga (206)
 1887, martie 18/30, Bucureşti, către Victoria Iuga (207)
 1887, aprilie 5, Bucureşti, către Victoria Iuga (208)
 1887, mai 1/13, Sibiu, către Victoria Iuga (209)
 1887, aprilie 7/19, Braşov, către Constantin Iuga (113)
 1887, mai 7/19, Sibiu, către Victoria Iuga (210)
 1887, mai 1/13, Sibiu, către Constantin Iuga (114)
 1887, mai 20, Sibiu, către Constantin Iuga (115)

1887, mai 30, Sibiu, către Victoria Iuga (211)
1887, iunie 3/15, Sibiu, către Victoria Iuga (212)
1887, iunie 29, Sibiu, către Victoria Iuga (213)
1887, iunie 24/iulie 6, Sibiu, către Constantin Iuga (116)
1887, iulie 10, Sibiu, către Victoria Iuga (214)
1887, august 2, Sibiu, cupon de bani către familie (334)
1887, august 22, Sibiu, cupon de bani către familie (335)
1887, august 17, Sibiu, către Victoria Iuga (215)
1887, septembrie 13, Sibiu, către Victoria Iuga (216)
1887, octombrie 15/27, Sibiu, către Victoria Iuga (217)
1887, noiembrie 6, Sibiu, către Victoria Iuga (218)
1887, noiembrie 7, Sibiu, cupon de bani către familie (336)
1887, decembrie 4, Sibiu, către Victoria Iuga (219)
1887, decembrie 21, Sibiu, către Victoria Iuga (220)
1888, ianuarie 7, Sibiu, către Victoria Iuga (221)
1888, ianuarie 8, Sibiu, către Victoria Iuga (222)
1888, ianuarie 5/17, Sibiu, către Victoria Iuga (223)
1888, ianuarie 9/21, Sibiu, către Victoria Iuga (224)
1888, februarie 20, Sibiu, către Victoria Iuga (225)
1888, martie 14, Sibiu, către Victoria Iuga (226)
1888, martie 25, către Victoria Iuga (227)
1888, aprilie 7, București, către Victoria Iuga (228)
1888, aprilie 8/20, București, către Victoria Iuga (229)
1888, mai 2, Brașov, către Constantin Iuga (117)
1888, iulie 4, Sibiu, cupon de bani către familie (337)
1888, iulie 16/28, Sibiu, către Victoria Iuga (230)
1888, august 2, Sibiu, cupon de bani către familie (338)
1888, septembrie 2, Sibiu, către Victoria Iuga (231)
1888, septembrie 9, Sibiu, către Victoria Iuga (232)
1888, septembrie 29, Sibiu, către Victoria Iuga (233)
1888, octombrie 5, Sibiu, către Victoria Iuga (234)
1888, octombrie 5/17, Sibiu, către Victoria Iuga (235)
1888, octombrie 17, Sibiu, cupon de bani către familie (339)
1888, noiembrie 6, Sibiu, cupon de bani către familie (340)
1888, noiembrie 7, Sibiu, către Victoria Iuga (236)
1888, noiembrie 9, Sibiu, către Victoria Iuga (237)
1889, ianuarie 6, Sibiu, către Victoria Iuga (238)
1889, februarie 10, Sibiu, către Victoria Iuga (239)
1889, martie 3, Sibiu, către Victoria Iuga (240)
1889, iunie 25, Sibiu, către Victoria Iuga (241)
1889, iulie 1, Sibiu, către Victoria Iuga (242)
1889, iulie 2, Sibiu, către Constantin Iuga (118)
1889, iulie 4, Sibiu, către Victoria Iuga (243)
1889, iulie 6, Sibiu, către Victoria Iuga (244)
1889, iulie 21, Sibiu, către Constantin Iuga (119)
1889, august 7, Sibiu, către Victoria Iuga (245)
1889, august 13, Sibiu, către Victoria Iuga (246)
1889, august 24, Sibiu, către Victoria Iuga (247)
1889, septembrie 3, Sibiu, către George Iuga (298)
1889, septembrie 11/23, Sibiu, către Constantin Iuga (120)
1889, octombrie 17, Sibiu, cupon de bani către familie (341)

1889, noiembrie 24, Sibiu, către Victoria Iuga (248)
1889, decembrie 15, Sibiu, către Victoria Iuga (249)
1890, ianuarie 7, Sibiu, cupon de bani către familie (342)
1890, februarie 3, Sibiu, către Victoria Iuga (250)
1890, martie 2, Sibiu, către Constantin Iuga (121)
1890, martie 4, Sibiu, către Victoria Iuga (251)
1890, martie 12, București, către Victoria Iuga (252)
1890, martie 17/29, București, către Victoria Iuga (253)
1890, aprilie 6/18, Sibiu, către Constantin Iuga (122)
1890, aprilie 19, Sibiu, către Victoria Iuga (254)
1890, iunie 3/15, Sibiu, către Victoria Iuga (255)
1890, septembrie 2/14, Sibiu, către Constantin Iuga (123)
1890, septembrie 21, Sibiu, către Victoria Iuga (256)
1890, octombrie 19, Sibiu, către Victoria Iuga (257)
1891, februarie 20, Sibiu, către Victoria Iuga (258)
1891, martie 10/22, Sibiu, către Victoria Iuga (259)
1891, mai 31, Sibiu, către Victoria Iuga (260)
1891, august 2, Sibiu, către Victoria Iuga (261)
1891, octombrie 21, Sibiu, către Victoria Iuga (262)
1891, decembrie 8, Sibiu, către Victoria Iuga (263)
1892, aprilie 23, Sibiu, către Victoria Iuga (264)
1892, aprilie 27, către Constantin Iuga (124)
1892, mai 7, Sibiu, către Constantin Iuga (125)
1892, iunie 2, Sibiu, către Constantin Iuga (126)
1892, iulie 8/20, Sibiu, către Constantin Iuga (127)
1892, august 6, Sibiu, către Victoria Iuga (265)
1892, august 8, Sibiu, către Constantin Iuga (128)
1892, august 4/16, Sibiu, către Constantin Iuga (129)
1892, august 11/23, Sibiu, către Constantin Iuga (130)
1892, septembrie 3/15, Sibiu, către Constantin Iuga (131)
1892, octombrie 11, Sibiu, către Constantin Iuga (132)
1892, noiembrie 2, Sibiu, către Constantin Iuga (133)
1892 (?), f. l., către Constantin Iuga (309)
1893, aprilie 14/26, Sibiu, către Victoria Iuga (266)
1893, aprilie 14/26, Sibiu, către Victoria Iuga (266)
? , octombrie 12, Oradea, către Victoria Iuga (301)
? , noiembrie 17/29, București, către Victoria Iuga (303)
? , august, f. l., către Victoria Iuga, (304)
? , august, 5, Sibiu, cupon de bani către familie (343)
F. d., f. l., către Victoria Iuga (299)
F. d., f. l., către Victoria Iuga (300)
F. d., f. l., către Victoria Iuga (302)
F. d., f. l., către Victoria Iuga (305)
F. d., f. l., către Constantin Iuga (307)
F. d., d. l., către Constantin Iuga (308)
F. d., f. l., către Constantin Iuga (310)
F. d., f. l., cupon de bani către familie (344)

INDICE CRONOLOGIC AL SCRISORILOR DIN PARTEA A DOUA

- 1861, iunie 13, Odorhei, de la Octav Bariț (1)
- 1862, aprilie 29, Odorhei, de la Octav Bariț (2)
- 1862, ma. 1, Odorhei, de la Octav Bariț (3)
- 1862, mai 14, Odorhei, de la Octav Bariț (4)
- 1862, iunie 24, Odorhei, de la Octav Bariț (5)
- 1862, august 18, Dumbrăveni, de la Octav Bariț (6)
- 1862, septembrie 14, Odorhei, de la Octav Bariț (7)
- 1863, mai 27, Odorhei, de la Octav Bariț (8)
- 1864, martie 5, Odorhei, de la Octav Bariț (9)
- 1864, martie 12, Odorhei, de la Octav Bariț (10)
- 1864, iunie 18, Odorhei, de la Octav Bariț (11)
- 1864, iulie 5, Turda, de la Octav Bariț (12)
- 1864, octombrie 1, Năsăud, de la Octav Bariț (13)
- 1865, ianuarie 15, Năsăud, de la Octav Bariț (14)
- 1865, aprilie 20, Năsăud, de la Octav Bariț (15)
- 1865, iulie 14, Turda, de la Octav Bariț (16)
- 1866, februarie 15, Năsăud, de la Octav Bariț (17)
- 1866, aprilie 19, Năsăud, de la Octav Bariț (18)
- 1866, octombrie 10, Năsăud, de la Octav Bariț (19)
- 1866, octombrie 28, Năsăud, de la Octav Bariț (20)
- 1866, noiembrie 28, Năsăud, de la Octav Bariț (21)
- 1866, decembrie 5, Năsăud, de la Octav Bariț (22)
- 1868, ianuarie 25, Sibiu, de la Ieronim Bariț (68)
- 1868, februarie 21, Sibiu, de la Ieronim Bariț (69)
- 1868, martie 8, Năsăud, de la Octav Bariț (23)
- 1868, aprilie 11, Năsăud, de la Octav Bariț (24)
- 1868, iunie 14, Năsăud, de la Octav Bariț (25)
- 1868, august 7, Năsăud, de la Octav Bariț (26)
- 1868, august 14, Năsăud, de la Octav Bariț (27)
- 1868, octombrie 18, Năsăud, de la Octav Bariț (28)
- 1868, octombrie 28, Viena, de la Ieronim Bariț (70)
- 1868, noiembrie 17, Viena, de la Ieronim Bariț (71)
- 1868, decembrie 6, Năsăud, de la Octav Bariț (29)
- 1868, decembrie 13, Năsăud, de la Octav Bariț (30)
- 1868, decembrie 29, Năsăud, de la Octav Bariț (31)
- 1869, ianuarie 17, Năsăud, de la Octav Bariț (32)
- 1869, februarie 19, Năsăud, de la Octav Bariț (33)

- 1869, aprilie 6, Năsăud, de la Octav Bariț (34)
 1869, iunie 16, Viena, de la Ieronim Bariț (72)
 1869, iunie 27, Năsăud, de la Octav Bariț (35)
 1869, iulie 11, Năsăud, de la Octav Bariț (36)
 1869, noiembrie 9, Năsăud, de la Octav Bariț (37)
 1870, ianuarie 1, Năsăud, de la Octav Bariț (38)
 1870, mai 15, Năsăud, de la Octav Bariț (39)
 1870, iunie 17, Năsăud, de la Octav Bariț (40)
 1871, iulie 27, Năsăud, de la Octav Bariț (41)
 1871, noiembrie 16, Năsăud, de la Octav Bariț (42)
 1872, iulie 8, Năsăud, de la Octav Bariț (43)
 1872, august 2, Năsăud, de la Octav Bariț (44)
 1872, noiembrie 1, Năsăud, de la Octav Bariț (45)
 1873, septembrie 15, Năsăud, de la Octav Bariț (46)
 1874, aprilie 21, Zărnești, de la Ieronim Bariț (73)
 1875, februarie 5, Zărnești, de la Ieronim Bariț (74)
 1875, mai 3, Năsăud, de la Octav Bariț (47)
 1875, iunie 24, Zărnești, de la Ieronim Bariț (75)
 1875, august 23, Zărnești, de la Ieronim Bariț (76)
 1875, septembrie 3, Năsăud, de la Octav Bariț (48)
 1875, octombrie 14, Brașov, de la Ieronim Bariț (77)
 1875, noiembrie 22/decembrie 4, București, de la Ieronim Bariț (78)
 1875, decembrie 16, Năsăud, de la Octav Bariț (49)
 1876, august 28, Năsăud, de la Octav Bariț (50)
 1876, decembrie 4, Năsăud, de la Octav Bariț (51)
 1876, decembrie 30, Năsăud, de la Octav Bariț (52)
 1877, ianuarie 10, Năsăud, de la Octav Bariț (53)
 1877, ianuarie 22, Năsăud, de la Octav Bariț (54)
 1878, iulie 4, Năsăud, de la Octav Bariț (55)
 1879, septembrie 4, Năsăud, de la Octav Bariț (56)
 1879, noiembrie 5, Năsăud, de la Octav Bariț (57)
 1877, noiembrie 9, Zărnești, de la Ieronim Bariț (79)
 1879, noiembrie 21, Năsăud, de la Octav Bariț (58)
 1881, august 2, Năsăud, de la Octav Bariț (59)
 1881, august 8, Năsăud, de la Octav Bariț (60)
 1881, decembrie 13, Năsăud, de la Octav Bariț (61)
 1883, iulie 10, Năsăud, de la Octav Bariț (62)
 1883, septembrie 1, Năsăud, de la Octav Bariț (63)
 1885, septembrie 3, Năsăud, de la Octav Bariț (64)
 1886, aprilie 21, Sibiu, de la Ieronim Bariț (80)
 1886, mai 29, Năsăud, de la Octav Bariț (65)
 1886, iunie 7, Sibiu, de la Ieronim Bariț (81)
 1892, martie 3, Năsăud, de la Octav Bariț (66)
 1892, iulie 7, Năsăud, de la Octav Bariț (67)
 ? , martie 23, Brașov, de la Ieronim Bariț (82)
 ? , de la Ieronim Bariț (83)

A

- A.B., vezi Boeriu, Alexandru
 Adamache, Vasile, 258
 d'Alba, Camille, pseudonimul Constanței
 Dunca de Șchiau, 94
 Albu, Corneliu, 92
 Alecsandri, Vasile, 97, 134
 Alexi, Artemiu Publiu, 344, 377, 380
 Alexi, Teohar, 118—119, 122, 124, 171
 188, 191—193, 196, 311
 Anca, Cosma, 344, 350
 Andonie, George Șt., 372
 Andreadis, neidentificat din București, 25
 Andrei, neidentificat, 56
 Anghel, Gr., din București, 27, 47, 49
 Anicuța, rudenie neidentificată, 26
 Anker, bancher neidentificat, 342, 362
 Anton, Teodor, librar din Năsăud, 338—
 339, 342, 357
 Antoniu, G., negustor din București,
 157—158
 Apostol, „Kir“, din București, 50, 52, 188
 Apostolescu, I., 28
 Aronsohn, neidentificat, 189
 Asan, negustor din București, 9, 24, 29,
 31
 Asanache, Gheorghe, 3
 Ascher, „frații”, 55
 Aurelian, Petru S., 13, 121, 130

* Materialul din acest volum nu reclamă un indice de materii. Ne limităm deci la indicele de nume. Acesta, la rândul său, este populat de personaje lipsite de semnificație științifică, avînd un interes legat de existența familiei lui George Bariț. Identificarea multora era inutilă. Am notat în dreptul lor scurte indicii din text sau pur și simplu specificarea „neidentificat”. *Ioan Chindriș.*

- Avram, Mircea, 110
 Axente, Vasile, 370
 Axente Sever, Ioan, 13, 370
 Axentoaië (soția lui Axente Sever?), 154

B

- Babeș, Sofia, 209
 Babeș, Vincențiu, 88, 257, 281, 408
 Bacaloglu, Emil, 13, 130
 Baer, „Mrs“, 57
 Baiulescu, Bartolomeu, 56—57, 209, 231
 Balint, Simion, 13
 Baner, funcționar sas, 9
 Bariț, Alexandru, frate al lui George
 Bariț, 5, 16, 22, 287, 323—324, 362—364,
 367
 Bariț, Aurica, soră a lui George Bariț,
 moartă prematur, 180
 Bariț, Ana (vezi și Marcianu, Ana), soția
 lui Octav Bariț, 319, 359, 367
 Bariț, Aurelia, fiică neviabilă a lui George
 Bariț, 6
 Bariț, Aurelia (vezi și Vlad, Aurelia),
 fiică a lui George Bariț, 6, 16, 21,
 57, 83, 92—93, 96, 138, 143, 145—146,
 148, 150, 152—154, 158—160, 163,
 167, 169, 171—175, 178—181, 183,
 190, 193—196, 199, 210, 213, 215—
 —217, 219, 225—226, 228, 234, 237,
 243, 254, 256, 261—262, 283, 286—
 —291, 293, 299—300, 303, 305,
 307—308, 310, 315—317, 325, 336,
 360—361, 401—403, 406, 408
 Bariț, Constantin, fiul lui Leon Bariț, 323
 Bariț, Cornelia, fiică neviabilă a lui George
 Bariț, 6
 Bariț, Cornelia, fiică a lui Octav Bariț, 318,
 323—324, 327, 330, 333, 345, 360,
 368—372

- Bariț, Elena, fiica lui Leon Bariț, 229
- Bariț, George, passim
- Bariț, George, fiu neviabil al lui George Bariț, 6
- Bariț, George, nepot de frate“ al lui George Bariț, 251
- Bariț, Ieronim, fiul lui George Bariț, 6, 9, 11, 21—22, 34, 36, 44, 47, 62, 66—67, 70—71, 73, 76, 80, 89, 91, 111, 146, 148, 150, 163—164, 167, 171, 175, 178, 184, 197—199, 202, 204, 222, 238, 249—250, 265, 282, 284, 286, 288, 292—293, 295—296, 298, 301, 304, 307, 310—312, 316, 325, 343, 371, 373, 391—393, 395—397, 400, 403—410
- Bariț, Ioan, tatăl lui George Bariț, 5, 16, 21, 318, 356
- Bariț, Iosif, frate al lui George Bariț, 5, 335, 354, 358, 363, 367
- Bariț, Iustina (vezi și Popescu Iustina), fiica lui Alexandru Bariț, 185, 298
- Bariț, Leon, frate al lui George Bariț, 5, 15—16, 22, 47, 107—108, 110—114, 116—120, 122, 124, 126—128, 179, 181, 208, 211, 225, 298, 314, 317, 323, 329, 336, 342, 352—355, 358—359, 362—364, 367—368, 389
- Bariț, Maria (vezi și Velisar, Maria), soția lui George Bariț, 6, 37, 107, 114, 143, 145—146, 283, 291—292, 391
- Bariț, Maria, fiică neviabilă a lui George Bariț, 6
- Bariț, Maria (vezi și Bontescu, Maria), fiică a lui George Bariț, 6, 59, 64, 92, 144—146, 154, 159, 161, 172, 174—176, 178, 180, 183, 194, 213, 217, 231, 234, 256, 284, 286—287, 290, 292—293, 297, 299—300, 305, 307, 310, 313, 315, 322, 324—325, 401—403, 408, 410
- Bariț, Maria (vezi și Mărgineanu, Maria), soția lui Octav Bariț, 319, 378
- Bariț, Octav, frate al lui George Bariț, 5, 16, 21—22, 111, 113, 178, 182, 185, 250, 298, 318—324, 326—331, 333—347, 349—390
- Bariț, Octavia (vezi și Stănescu, Octavia), fiică a lui George Bariț, 6, 21, 94, 144—146, 154, 161, 165—167, 175, 182, 184, 189, 195, 198, 200, 208—209, 212—213, 215—217, 219—221, 223, 225, 229, 231, 235, 239, 244, 259, 261, 283—284, 288—293, 297—299, 301, 307—308, 312, 317, 325, 389, 401—403, 407
- Bariț, Octavia, fiica lui Octav Bariț, 385, 390
- Bariț, Veronica, soră a lui George Bariț, 5
- Bariț, Victoria (vezi și Iuga, Victoria), fiică a lui George Bariț, passim
- Bariț, Victoria, fiică a lui Octav Bariț, 16, 133
- Basedow, Johann Bernhard, 7
- Bauer, de la Banca „Transilvaniei“, 71
- Baumgartne, neidentificat, 43
- Băboiu, Vasile, din București, 25, 27, 49—50
- Bădescu, Lazăr Spiridon, 64
- Bădilescu, Alexandru, avocat din Buc., 26, 31
- Bălcescu, Nicolae, 7, 12
- Bănescu, Nicolae, 17
- Bărbat, Al., 400
- Bărnuțiu, Simion, 11, 368—369, 405
- Bârseanu, Andrei, 23, 57, 209, 409
- Bein, administrator la Fabrica de hirtie din Zărnești, 28, 30, 32
- Beldi, „văduva“, 187
- Belgazoglu, Alexandru, 43—45, 47, 52
- Bergner, Rudolf, 123, 407
- Beșianu, Pavel, 343
- Bianu, Ioan, 123, 130, 132—134, 138, 142, 247
- Bibescu, Gheorghe, 143
- Bibicescu, Ioan G., 126
- Bichigean, Gavril, 331
- Bielig, neidentificat, 59
- Binder, Ludwig, 204—205, 409
- Biro, negustor din Brașov, 144, 148
- Birșeanu, Ana, 29
- Birșeanu, George, 24—25, 27—31, 62—64, 75
- Boca, G., din Brașov, 281
- Bocșa-Mălin, E., 331
- Boerescu, Vasile, 11, 81, 86
- Boeriu, Alexandru (vezi și A.B.), 325—326
- Bogdan, neidentificat, 32
- Bogdan-Duică, Gheorghe, 236—237
- Bohățel, „student“, din Năsăud, 387
- Bohățel, Alexandru, 211, 214, 332—333, 337, 341, 360
- Bohățel, Mihail, 214
- Boitos, Olimpiu, 16

- Bojor, Victor, 335
- Boldea, George, ginere presumptiv al
lui George Bariț, 22, 190, 193, 210,
234, 262
- Bolliac, Cezar, 9, 53
- Bologa, Iacob, 221, 226, 228, 230, 233,
252, 291, 315
- Bontescu, Aureliu, nepot al lui George
Bariț, 194
- Bontescu, Fabin Coriolan, nepot al lui
George Bariț, 178
- Bontescu, Maria, vezi Bariț, Maria, fiică
a lui George Bariț
- Bontescu, Mihai, ginere al lui George
Bariț, 159, 167, 178, 180, 184, 194,
228, 256, 261, 288, 290—291, 293,
297, 300
- Bontescu, Mihai Victor, nepot al lui
George Bariț, 228, 286
- Bontescu, Veturia, nepoată a lui George
Bariț, 290
- Bran, Ioan, 55
- Brauner, Ignațiu, „speditorul“, de hîr-
tie, 267
- Brătianu, I. C., 11, 78, 86
- Brezoianu, C., inginer din București
85—86
- Brîncoveanu, Constantin, 12, 108
- Brîndză, Dimitrie, 113—114
- Brociner, „căpitan“, 262
- Brosner, „notariu-primariu“ din Bistri-
ța, 368
- Brote, Eugen, 228
- Brückner, lucrător la Fabrica de hîrtie
din Zărnești, 282
- Buia, Al., 378
- Bundschuh, „colonelul“, 208
- Burbea, negustor din București, 27
- Burduhosu, Ilie, 343
- Buzoianu, Constantin, 11
- C**
- Caesar, Caius Iulius, 221, 316, 361
- Candiano Popescu, Alexandru, 81
- Canner, sculptor din Kreutznach, 92
- Carada, Eugen, 9, 51
- Carcalechi, Niculiță, vărul soției lui
George Bariț, 150
- Carol I, regele României, 169, 181
- Carolina, „cocoana“, rudenie din Brașov,
159, 168—169, 171, 284, 287—289,
299, 307—309
- Căpăținoasa, poreclă, 286
- Cernea, Elena, 4
- Chelariu, din Brașov, 209
- Cheresteșiu, Victor, 17
- China, „mătușa“, 354
- Chindriș, Ioan, 3, 17—18, 92, 100, 338
- Chotek, bancher din Viena, 269
- Christu, falit din București, 404
- Cicero, Marcus Tullius, 361
- Ciceronescu, Samuil, 181
- Cioran, „dr.“, din Brașov, 209
- Cipariu, Timotei, 81—82, 228, 321, 385
- Circa, „profesorul“, 220
- Ciugudeanu, neidentificat, 244
- Ciura, Alexandru, 17
- Ciurcu, familia, din Brașov, 185
- Ciurcu, „doamna“, din Brașov, 162
- Ciurcu, George, 121, 189
- Ciurcu, I. H., 122
- Ciurcu, M., 238—239
- Ciurcu, Nicolae I., 165, 172—174, 177,
179, 182—184, 209, 229, 241, 252,
295, 309, 311, 316
- Ciurea, Aureliu, 11, 85
- Cîmpineanu, frații, 86
- Cîmpineanu, Constantin, 79, 86
- Cîmpineanu, Ioan, 86
- Cleopatra, 388
- Cloaje, „doamna“, 290
- Cloșca, 11, 391
- Colțescu, „comerciant“, 84
- Comșa, „popa“, 280
- Comșa, Nicolae, 390
- Conrad, „notariu“, 25—26, 30
- Constantinescu, Barbu, 120
- Copăcineanu, C., 362
- Copony, capitalist austro-ungar, 76
- Cosma, „doamnă“, 259, 262
- Cosma, „directoarea“, 250
- Cosma, Partenie, 172, 184, 253—254
- Cosma, Romul, 253
- Cotade, negustor din București, 9, 52, 54
- Crețoiu, neidentificat, 57
- Crețulescu, Nicolae, 13, 53, 81, 130
- Cristea, Nicolae, 204
- Crișan, 11, 391
- Crișan, Ioan, secretarul ASTREI, 236—
—237, 258, 390
- Csatt, George, 343

Cséri, „deputatul“, 371
Csipkés, „practicant“, 388
Csomafáy, librar din Ploiești, 52, 54, 58
Cuza, Alexandru Ioan, 143

D

Daday, neidentificat, 242—244, 247, 294—
—295
Damian, neidentificat, 289
Danielopolu, din București, 30—32, 157—
—158
Datu, Iordan, 130
David, Iordache, 71
Denjos, neidentificat, 164
Densușanu, din Brașov, 75
Densușianu, Aron, 220
Densușianu, Nicolae, 123, 133, 303
Dentu, tipograf și librar din Paris, 12, 102
Diaconovici, Corneliu, 16—18, 391
Diamandi, Manole, 98, 166, 173, 176, 209,
230, 239, 250, 309—310
Dietrich, 87
Dima, din Brașov, 209
Dolneanu, din Brașov, 209
Dobrin, neidentificat, 59
Doda, Traian, 226
Dragoș, „vicefiscalul“, din Năsăud, 376
Drăganu, Nicolae, 319, 331, 344, 350,
360, 373
Drăghicescu, Matei, 11, 86
Dresnandt, librar, 375
Drepturianul, pseudonim, 340—341
Drotleff, Iosif, 44
Dumba, român din Viena (?), 264
Dunăreanu, Elena, 110
Dunca de Șchiau, Constanța, 93, 198,
209
Dușoiu, Ioan, 209

E

Ecaterina II, 388
Edhem Effendi, din Rusciuc, 45
Edler, David, 263
Eufrosina, „cocoana“, 231, 308
Elefterescu, „d-na“, 176
Elefterescu, Emanuil, 17, 136
Elefteria, „amica“ Victoriei Iuga, 198
Elek, neidentificat, 208
Eles alias Scharf, impostor, 371

Eminescu, Mihai, 15
Engel, Carol, 4
Eugenia, împărăteasa Franței, 94
Exner, neidentificat, 39

F

Fabritius, „dr.“, medic din Brașov, 147,
286
Fara, Alexandru, 125
Fara, Petru „șeful oficiului regesc al cărții
de moșii“ din Brașov, 125, 207—208
Fălcoianu, Ștefan, 13, 113—114, 130
Felix, Iacob, 130
Fels, industriaș necunoscut, 278
Feneșan, din Brașov, 209
Filip, C., 57
Filtsch, librar din Sibiu, 334, 337
Florescu, Bonifaciu, 12, 99, 101
Florescu, Ioan Em., 53
Florian, Ioan, 337—338, 340, 343
Fluștureanu, Costache, 52—53, 56
Fluștureanu, N., 209
Fogarascher, 74, 75, 304
Fogarassy Mihály, episcop romano-catolic
al Transilvaniei, 347—348, 352
Földvári János, 376
Frank, librar, 375
Frincu, Teofil, 130, 132, 303
Frumosu, Dimitrie, 97
Frühbeck, Francisc, 11
Furnică, „unul“ de la București, 118
Furtenbach, 77, 172
Fülöp, „neguțătoriu“ din Odorheiu de Se-
cuieș, 344
Fürstenberg, bancher din Viena, 269

G

Gabor, Ioan, 3
Gal, Dumitru (Mitarca), 149—151
Gál János, 7
Gemeiner, neidentificat 58, 195, 208
Georgeanu, „tipografu“ 53
Ghica, Ion, 11, 13, 43, 81, 86, 97—98,
102, 130, 160
Goebel, neidentificat, 271—272
Gojdu, Emanoil, 257
Golescu, Alexandru, 281
Göbl, Carol, librar și tipograf din Bucu-
rești, 67, 274—275

Gött, Iohann, 32
Göttoaia, din Braşov, 287
Graeve, librar din Bucureşti, 102
Grama, Iustin, 209
Grădişteanu, Grigore, 83, 90
Grecescu, din Bucureşti, 404—405
Groiss, Gustav, 36
Gross, „din Pesta“, 59
Gross, A. M., 263
Gusti, nespecificat, 254

H

Hafe, fabricanţi de hirtie, 279
Hafus Effendi, din Rusciuc, 42
Halmer, din Braşov, 146
Hannia, Ioan, 221, 236, 252
Haralampie, neidentificat, 214
Haret, Spiru, 125
Hareti (Hareta, Chareti), „cocoana“, 166, 219, 308
Hasdeu, B. P., 13, 97, 123, 127, 130
Hasdeu, Iulia (mama), 401
Haynald Lajos, episcop romano-catolic al Transilvaniei, 320—321, 330—331
Hensler, Elisa, chiriaşă, 46
Henter János, „un aristocrat cu vază“, 327
Hepites, Ştefan C., 114
Hinz, „advocatul“, 35
Hodoş, Iosif, 160, 184, 252, 362
Hodoş, Letiţia, 207
Hoffmann, neidentificat, 32
Horea, 11, 391
Hornbostel, bancher din Viena, 268, 270—271, 273
Hossu Longin, Elena, vezi Pop de Băseşti, Elena, 261, 299
Hossu Longin, Francisc, 21, 261
Hugo, Victor, 393
Hunfalvi, neidentificat, 196
Hurmuzaki, Eudoxin, 89
Hutter, 81

I

Iancu, Avram, 13
Ienache, „Kir“, din Braşov, 159
Ienciovici, Dimitrie, girant al lui Bariţ, 153
Ieremias, Demetriu, 221
Iericoglu, George „advocat“, 281

Ilaşevici, din Braşov, 209
Iliciu (Ilitsch), S., negustor din Bucureşti, 61—62
Ilie, George, 75
Ilie, Nicolae H., 26, 28, 31
Ilieşiu, 87
Ioan, Ioan G., 8, 28, 35, 37, 45, 47, 50—51, 53—56, 58—59, 61, 71, 152, 175, 182, 269, 271—272
Ioan, George, 271—272
Ioanid, George, 34, 39, 51
Ionescu, Dimitrie, 281
Ionescu, Nicolae, 13, 130, 362
Iordan, negustor din Bucureşti, 9, 51
Iosif, Maxim 209
Iosif, Ştefan, 167, 209, 409
Irimie, Dumitru, 286
Ispirescu, Petre, 101
d'Istria, Dora, 93
Iuga, familia, din Braşov, 25, 202
Iuga, Constantin, ginere al lui George Bariţ, 8—9, 11—12, 15, 21—24, 26—28, 31—36, 38, 41—42, 44—49, 51—52, 54—57, 59—61, 63—143, 145—146, 151, 156, 158, 160—163, 175—176, 180—182, 187—190, 195, 197, 205, 230, 247, 259, 263—264, 266, 268—269, 271, 273, 282, 284, 288, 292—293, 297, 300, 302—307, 309, 311, 317, 322, 325, 332, 342, 375, 388, 396, 410
Iuga, Costache, 24
Iuga, Dimitrie, 30, 83
Iuga, George, fiul Victoriei Bariţ şi nepot al lui George Bariţ, 24, 109, 133, 141—142, 173, 179, 188—189, 200, 204, 207, 214—215, 219, 221—223, 225, 228—229, 238—239, 241, 244, 246—247, 251, 254—255, 257, 259, 261, 286, 294, 297, 299, 305, 307, 310—311, 316, 410
Iuga (de Băcii), Ioan, 23, 25, 28—30, 188, 300
Iuga, Ioan (Iancu), fiul Victoriei Bariţ şi nepot al lui George Bariţ, 95, 101, 106, 113, 117—122, 124, 164, 156, 172—173, 186—188, 191—192, 195—196, 202, 205, 207, 228, 230, 246.
Iuga, Ioan, negustor neidentificat din Bucureşti, 50—51, 53
Iuga, Nicolae, 36
Iuga, Virginia (vezi şi Vlaicu, Virginia), fiica Victoriei Bariţ şi nepoată a lui

George Bariț, 15, 22, 93, 169, 171, 183—185, 189, 200, 207, 209, 215—219, 221—223, 234—235, 244—245, 251, 259, 261, 286, 297, 305, 307, 310—311
Iuga, Zinca (Zoe), 23, 25, 29, 144—145, 150, 153, 156, 325, 410

J

Jeckel (Jekelius), om de finanțe din Brașov, 67, 179, 188, 285, 305, 307, 309, 312
Johann, birtaș din București, 405

K

Kakucsi, neidentificat, 380
Kamner, librar și tipograf, din Brașov, 67, 72—73, 75, 354
Kany, neidentificat, 62—63
Kapdebo, negustor din Brașov, 105
Kapdebo, „profesor veteran“, din Odorheiu Secuiesc, 320
Karsai Ella, 4
Kaszonyi, neidentificat, 44
Käfenstein, fabricant de hirtie, 265
Kelp, „din Bistrița“, 357
Keresztes, prăvăliaș din Brașov, 288
Kertsch, „d-na“, 176
Kesitz, neidentificat, 33
Kindler, „boltașul“, 152—153, 287
Kiriadzi, hotelier din București, 187, 206
Klein, lucrător la Fabrica de hirtie din Zărnești, 273, 274, 278
Klockner, neidentificat, 59, 77, 81, 172
Kogălniceanu, Mihail, 11, 13, 81, 86, 97, 130
Koponi, fabricant de hirtie, 264
Kossuth Lajos, 322
Kovacs, neidentificat din Brașov, 144, 147—148
Kovacs Ferenc, 17
Königes, fabricant de hirtie, 76, 264
Krafft, Wilhelm, librar și tipograf din Sibiu, 95, 109, 116, 129—130, 132—133, 139, 174, 177—178, 302, 409
Kremnitz, Clara, 403
Krieg, „fabricantul“, 279

L

Labes, Henric, hotelier din București, 11, 85, 303, 405
Ladai, Augustin, 328—329
Lapedatu, Alexandru, 181
Lapedatu, Ioan Al., 82
László, prăvăliaș din Brașov, 106, 288
Laurian, Dimitrie August, 9, 62—64
Lazăr, hotelier din București, 53
Lazăr, „popa“, din Nășăud, 349
Lazăr, Ioan Al., 350, 367
Lăzărescu, 54
Lemeni, Ioan, 6, 385
Lengher, Ioan, 209, 281
Leontin, neidentificat, din familia Bariț, 344
Leopold I, 327—328
Lica, Dănilă, 343
Lica, Maxim, 343
Liedemans, negustor, 144
Lina, „fetișoara“, 262
Liptai, comis voiajor de hirtie, 265
Lucaciu, Vasile, 209
Luchi, Leontin, 379—381
Ludvig, „persoană“ neidentificată, 321
Lukácsfy, Kristof, 319, 321—322, 388—389
Lukácsfy, Petrea, 326—327
Lukácsfy, Veronica, vezi Bariț, Veronica, soția lui Octav Bariț
Lupaș, Ioan, 17, 19
Lupașcu, Alexandru, 77, 105

M

Maager, Karl, „notariul regesc“, 121, 188, 191, 268
Macedon, Grigoriță, 343
Maior, Ioan, 232, 234—235
Mairescu, Emilia, 6
Mairescu, Ioan, 6, 27, 405
Mairescu, Titu, 6, 13, 55, 97, 130, 211, 370, 401—403, 405
Malcher, prăvăliaș din Brașov, 288
Man, neidentificat, 49
Man, Gavril, 379
Manafœ, „madame“, din Cimpina, 127
Maniu, Nicolae, 385
Maniu, Vasile, 29—30, 62—63, 82—83, 87—89, 100, 115—116, 123, 130, 401

- Marcianu, Ana, vezi Bariț, Ana, soția lui
Octav Bariț
- Marcianu, Ioan, 359—362, 369—370
- Marcovicioaia, mama chiriașului Slama,
46
- Marcus, Amalia, 63
- Marcus Aurelius, împăratul, 290
- Marian, Florian, 349
- Marian Marienescu, Atanasie, 17
- Marica, George Em., 17—18
- Marin, Dumitru, 75
- Maroși, neidentificat, 35
- Martin, Aimé, 7
- Martinovici, negustor din București, 9,
24, 29, 31, 47, 54, 61, 82, 157—158
- Mártonffy Zsigmond, 321—322
- Massim, I. C., 362
- Matard, industriaș din Franța, 278
- Matei, Alexandru, 3
- Maximilianu, din Brașov, 209
- Mayer, Josef, avocat, 36—37, 106
- Mayram, „baronul“, bancher din Viena,
269, 271
- Măcelariu, Ilie, 93, 209, 251—252
- Măcelariu, Iudita, 182
- Mănescu, „un tipograf“, 280, 303
- Mărceș, Ariton, 343
- Mărgineanu, „văduva“, 389
- Mărgineanu, Ioan, 378—379, 384—385
- Mărgineanu, Ioan junior, 378
- Mărgineanu, Maria, vezi Bariț, Maria,
soția lui Octav Bariț
- Mărgineanu, Nicolae, 384
- Mărgineanu, Simion, avocat din Brașov,
59, 106, 110, 116—118, 159, 169, 171,
174, 184—185, 187, 286—287, 289—
290, 292, 306, 309, 311
- Mărița, neidentificată, 286
- Medan, Paul, 21, 205, 298
- Medan, Susana, 298
- Mehedințeanu, Barbu, 11, 85
- Meitani, George G., 96
- Melchisedec (Ștefănescu), episcop al Dună-
rii de Jos, 13, 130, 132
- Meschendorfer, prăvăliaș din Brașov, 288
- Messalina, Valeria, 388
- Meșotă, Ioan, 408—409
- Meșianu, „cărăușul“, 274
- Meșianu, Ioan, episcop neunit din Arad,
10, 60—61, 68, 71, 80, 90, 102, 104,
118, 126—128, 138, 160—161, 193,
211, 247, 269, 305
- Meșianu, Traian, 159
- Mihai, neidentificat, 176
- Mihai Viteazul, 12, 108
- Mihăescu, din București, 404—405
- Miller, I. M., bancher din Viena, 266,
269—270
- Miller, Vincentiu, bancher din Viena,
269—270
- Mincu, „vecinul“, 187
- Missail, Gheorghe, 11, 86, 98
- Misselbacher, neguțător de zdrențe, 67,
320
- Mitrea, Ilarie, 93—95
- Mocioni, familia, 257
- Mocioni, Elena, 209
- Mocioni, Iosefina, 209
- Mocioni, Tereza, 209
- Moga, „d-n. dr.“, din Sibiu, 199, 219
- Moisil, Constantin, 335, 350
- Moisil, Grigore, 331
- Moisil, Iuliu, 331, 333, 335, 337, 343,
350, 381
- Moldovanu, meșter din Brașov, 161
- Mordán György, victimă a unei crime,
327
- Moroioanu, din București, 82
- Munteanu, Gavril, 408—409
- Murășanu, Iancu, „defraudator“, 257
- Mureșanu, Aurel, 83, 189, 220, 222—223,
251, 254, 335, 394—395
- Mureșanu, Iacob, 83, 148, 152—153,
283, 321, 338, 340, 343, 349—350
- Mureșanu, Ioachim, 343, 389
- Mureșianu, Aurel A., 392
- Mușlea, Candid, 57
- Mușlea, Ioan, 17
- Müller, pension din București, 248
- Münnich, 76

N

- Natye, poreclă, 190
- Navrea, negustor din Brașov, 166, 176,
209, 286
- Năstase, din Brașov, 209
- Neagoe, „profesorul“, 287, 292
- Neagoi, „dr.“, 116
- Negulici, I. D., 7
- Negruțiu, din Gherla, 291
- Negruzzi, Iacob, 13, 130
- Nemeș, Petru, „notar public regesc“, 209,
232, 297, 407

- Netea, Vasile, 17
 Neuriehrer, neidentificat, 286
 Nica, Teodor, 126
 Nicoară, familia, din Deva, 185, 190
 Nicoară, G., 223
 Nicolae, „Chir“, neidentificat din București, 25
 Nicolau, negustor din București, 9, 45
 Nicolau, Elena Șt., 121
 Niculac, din Brașov, 170
 Niemeyer, August Hermann, 7
 Nyáry Pál, 348, 351
- O**
- Ocășanu, Gheorghe, 14, 181,
 Odobescu, Alexandru, 13, 97, 102, 105, 130, 362
 Olescher (Oleresch), chiriaș al lui George Bariț, 160—162, 164, 166—167, 178, 191, 194—195, 285—288, 293, 305—306, 309
 Olteanul, pseudonim, 340
 Orghidan, familia, din Brașov, 280
 Orghidan, Corneliu, 54—56
 Orghidan, George, 27, 35, 48, 51, 53—56, 58
 Orghidan, Rudolf, 66, 280—281
 Orghidan, Vasile, 81
 Ovesa, neidentificat, 79
 Ovidius, Publius Naso, 176
- P**
- Pál Sándor, 356, 364—366, 377
 Panaiot (Bălan), Maria, 80, 121, 152, 160—162, 166, 170, 195, 207, 249, 284, 286, 305—306
 Panczél, neidentificat, 247
 Pandelie, avocat din Buc., 26
 Panțu, din Brașov, 209
 Panțu, Zaharia C., 114
 Papiu Ilarian, Alexandru, 12, 92
 Pascu, neidentificat, 289
 Pascu, R., 188
 Pascu, Ștefan, 3, 18
 Patița, Rubin, 257
 Pauler Tivadar, 364—365
 Pavel, Mihail, episcop greco-catolic de Oradea, 300
 Pavelea, Iacob, 343
- Pavelea, Leon, 330—331, 367
 Pavelea, Petru, 331
 Pavelia, („un Pavelia“), 380
 Păsăraru, „director“, 24
 Pederzani, Julius, 391
 Persiceanu, 79
 Pervain, Iosif, 338
 Pesner, „commerciante de hirtie“, 263
 Pestalozzi, Giovanni, 7
 Petcu, neidentificat, 53—55
 Petra Petrescu, Nicolae, 82, 172, 177, 238, 247
 Petrea, servitor al lui Bariț (?), 151
 Petreasca, din Sibiu, 186
 Petri, Vasile, 344, 348, 350, 382, 384
 Petric, negustor din București, 25
 Petric, Ioan, 167, 209, 258
 Petrovițiu, neidentificat, 49
 Petruța, Aurel, „teolog în Gherla“, nepot al Barițeștilor, 389
 Petruța, Emil, nepot al Barițeștilor, 389
 Pfof, Fr., maistru la Fabrica de hirtie din Zărnești, 53, 265—266, 268—269
 Picot, Emile, 97, 102
 Pilat, căpitan, ginerele lui C. A. Rosetti, 44
 Pittner, „văduva lui“ . . . , 88
 Platscko, neidentificat, 231, 287, 289
 Poamé, neidentificat, 50
 Pokorný, Anton, fabricant de hirtie, 267
 Pongratz, neidentificat, 36
 Pontbriant, Raoul de, pseudonim literar, 64
 Pop, „dr de medicină“, din Făgăraș, 408
 Pop, A., negustor din București, 27, 49—50, 157—158
 Pop, Ana, 292
 Pop, Apostol, 27
 Pop, Bucur G., 209, 303
 Pop, Constantin, 39
 Pop, Emil, 378
 Pop, Ghiță B., 171, 245
 Pop, Ioan B., delapidator din Brașov 171, 282
 Pop, Iosif, 286
 Pop, Macedon, 335
 Pop, Maria, 298
 Pop, Nicolae, profesor din Năsăud, 343—344
 Pop, Maxim, 331, 343—344, 348—350, 361—362, 367, 378, 382—383
 Pop, Paul, 257
 Pop, Simion, „protopopu“, 298

Pop de Băsești, Elena (vezi și Hossu Longin, Elena)
Pop de Băsești, George, 21, 286
Pop Păcurariu, Cornel, 408
Popasu, Constantin, 119, 407
Popasu, Ioan, episcop neunit din Caransebeș, 119, 309
Popea, Ioan, 209
Popea, Nicolae, 237
Popescu, Ioan, 252, 258
Popescu, Iosif, 82
Popescu, Iustina, vezi Bariț, Iustina, fiica lui Alexandru Bariț
Popescu, Leon, 343
Popescu, P., avocat din București, 25
Popescu, Simion, 228
Popescu, Vasile, 185
Popovici, familia, 261
Popovici, din Sibiu, 262
Popovici, „căpitanul“, 194
Popovici, „mesariul“, 165
Popovici, neidentificat, din Brașov, 172, 308, 311
Popovici, Corneliu, soțul Victoriei Vlad, nepoata lui George Bariț, 142
Popovici, G. B., 95
Popovici, Gherasim, impiegat la Fabrica de hirtie din Zărnești, 32, 39, 53, 147, 151, 153
Popoviciu, I. B., 394
Popovici Barcianu, Daniil, 196, 212, 228
Popovici, Barcianu, Servian, 71
Popp, A. C., 271—272
Popp, Vasile Ladislau, 21, 359—360, 366
Precup, Gavril, 390
Precup, E., 390
Predescu, Lucian, 96
Preidt, neidentificat, 224—225
Pușcariu, Constanța, 209
Pușcariu, Ioan, 83, 340—341
Pușcariu, Iosif, 66, 75, 83, 111, 187, 209
Pușcariu, Sextil, 23

Q

Quintescu, Nicolae, 13, 126, 130

R

Rachtivanu, „girant“ din Craiova, 26
Radu, hotelier din București, 85
Radu, Dimitrie, 130

Radovici, neidentificat, 52
Rasidescu, tipograf și editor din București, 43
Rațiu, Ioan, 204, 292, 339—340, 352—353, 356
Rațiu, Partenie, 352
Regen, Emil, fabricant de hirtie, 267
Remenyk, neidentificat, 407
Resch, zaraf din Brașov, 144, 146
Retegan, Simion, 326
Réz, Heinrich, 110
Riemer, fabricant de hirtie, 267
Riener, „senator“, 234, 267
Riureanu, I. M., 11, 48, 86, 133
Roeder, Gustav, fabricant de hirtie, 270
Roman, Ludovic, 55
Roman, Marina, soția lui Visarion Roman, 109—110
Roman, Visarion, 82, 100, 110, 172, 178, 341
Rosetti, C.A., 9, 11, 32, 43—44, 51, 86, 97
Rosetti, Libertate (căsătorită Pilat), fiica lui C. A. Rosetti, 44
Rosetti, Teodor, 133
Roth, „croitorul“, din Brașov, 404
Römer, librar și tipograf din Brașov, 67, 72—73, 75, 304, 334, 354
Römeroaia, „bătrina“, 406
Röderer, fabricant de hirtie, 265—266
Rudel, Alvin, fabricant de hirtie, 267
Rusu, I., 373

S

Saeckers, „repausatul“, 286
Samitca, librar din Craiova, 205
Sapho, 96
Săbădeanu, I., 209, 251
Scharmitzer, fabricanți de hirtie, 270
Schiel, 87
Schlechta, Ottokar, 58
Schlögelmühl, fabricant de hirtie, 264
Schmidt, neidentificat, 188
Schmidt, lucrător la Fabrica de hirtie din Zărnești, 278
Schmidt, „petrariul“, 150
Schopenhauer, Arthur, 211
Schratz, 81
Schuller von Libloy, Friedrich, 392—393
Schwartz, prăvăliaș din Brașov, 287

Secăreanu, Maria, 185
 Secășanu, George, 14, 181
 Secula, Iudita, 207
 Senix, Iosif, 60
 Serb, Ioan, 167
 Serb, Virginia, 167
 Servatius, 62
 Seulescu, N. N., 12, 102
 Sigl, fabricant de hirtie, 266
 Silași, Grigore, 366—367
 Silvestru, chiriaș al lui George Bariț, 200
 Simion, din Brașov, 170
 Simionescu, „doamna„, 259
 Sion, Gheorghe, 13, 50, 93, 130, 134
 Skriba, 59
 Slama, „chiriașul“, 46, 58—59, 303
 Slavici, Ioan, 237
 Slăvescu, V., 82
 Socec, frații, librari și editori în București, 50—51, 62, 129, 130—133, 139, 188, 228
 Socec, Joseph, 9, 43
 Socec, Wenzel, 9, 45,
 Sofrani, neidentificat, 75
 Sorescu, O., 209, 257
 Sotir, I., 62
 Sölner, „căncelariul Consulatului Austriac“ 27
 Spreer, Julius, 169
 Spirache, „care șede în casele dv.“, 59
 Spirescu, negustor din București, 9, 51
 Spirt, pseudonim literar, 64
 Spuderca, 149—151
 Staib, Günther, fabricant de hirtie, 265
 Stăfoveanu, neidentificat, 71
 Stănescu, familia, din Brașov, 178, 198, 229
 Stănescu, frații, negustori din Brașov, 62—63, 65—67, 70—71, 73, 177, 209, 219, 279, 283
 Stănescu, Dimitrie, 94
 Stănescu, Mihail, ginere al lui George Bariț, 21—22, 118, 121, 123, 126, 128, 156—166, 171, 184, 192, 213, 217, 219, 221, 231, 259, 291, 307, 312, 407
 Stănescu, Octavia, vezi Bariț, Octavia, fiică a lui George Bariț
 Stefanovitz, Mihalache, 42—43
 Stein János librar, și editor din Cluj, 67, 167, 174, 197, 223, 229, 335, 345 350, 354, 356, 372, 376

Stephani, Rudolf, 7
 Sterca Șuluțiu, Iosif, 182, 251, 253, 260, 408
 Steriu, 76
 Stoica, „colonel bănățean“, 401
 Stoica, Maria, 29
 Stoica, Nicolae H., 26, 28, 49
 Stoicovits, S., 62
 Străvoiu, Nicolae, 209
 Strobel, hotelier din Viena, 264
 Stroescu, S. C., 130
 Sturdza, D. A., 11, 13, 110—111, 113, 130, 206, 213
 Suciuc, Coriolan, 17, 285
 Sulăți, „familia“, 59
 Szabado, neidentificat, 44, 200—201, 203
 Szabadi, „domnișoara“, 200
 Szent János, „negustoraș“ din Dumbrăveni, 319
 Szentkereszt, „baroneasă“, 218
 Szigeti, cu care Barițeștii aveau proces, 371
 Szigeti Miklós, 354
 Szinnyei József, 333
 Szölösy, librar, 99—100

§

Șaguna, Andrei, mitropolit neunit din Sibiu, 165, 220, 251, 339—341
 Șandor, „amant“ al Victoriei Bariț, fiica lui Octav Bariț, 387
 Șerban, neidentificat, 257
 Șotropa, Valeriu, 331, 373
 Șotropa, Virgil, 319, 331, 344, 350, 360, 373, 378
 Ștefan, Vasile, „comerciant în București“, 273
 Ștefanovici, „neguțătorul“, 121
 Ștefănescu, Grigore, 130
 Șuluțiu, Dionisie, 251

T

Tabacovici, negustor din București, 9, 53—54
 Tacit, Ioan C., profesor brașovean, 162—163
 Tanárky, „secretarul de stat“, 376
 Tanco, Pavel, 372, 382

Tanco, Teodor, 319, 343—344, 350, 373,
378, 381, 390
Tăbanu, negustor din Braşov, 149, 151
Teclu, Dimitrie, 49, 53
Teclu, Nicolae, 188
Tell, familia, 402
Tell, „doamna“, 403
Tell, Christian, 400, 402—403
Tell, Ecaterina, 400—402
Temeşvari, Beatrix, 292
Thiess, „popa“, 149
Tikatsch, partener de afaceri, 60, 77, 159,
302
Tisza István, 372
Tocilescu, Grigore, 11, 97, 133
Toma, „părintele“, 32
Torday alias Turtescu, pseudonim, 340
Torpan, Şefan, „profesor de limba germană“
din Bucureşti, 405
Torquemada, Tomasso, 394
Traian, împăratul, 290
Trandafil, Grigore, 11, 85
Trauschenfels, Eugen, 35, 48
Trifu, Eugenia, 249
Triteanu, Mihail, 22
Tromber, Ana, 50
Trombiţaş, Anania, 407
Truică, poreclă a lui Gheorghe Bogdan-
Duică, 237
Turtescu, pseudonim, 340—341

Ț

Țăranu, librar, 159
Țincu, Bucur, 392

U

Ujfalvi, neidentificat, 380
Urechia, V. A., 11, 13, 88, 92, 130
Ursu de Marginea, David, 219, 230
UŃica, „mama bună“, 144—145, 153, 156

V

Vaida, familia, din Cluj, 200, 211, 218,
223
Vaida, Dimitrie, 199, 206, 214, 219, 228

Vaida, Ioan, 198, 333
Valeria, artistă amatoare din Gherla, 292
Vancea de Buteasa, Ioan, arhiepiscop și
mitropolit greco-catolic de Alba Iulia
și Făgăraş, 101—102, 261, 348, 351
Varga, Ecaterina, 251
Vartic, Gabriel, 380
Vasici, Iuliana, 6
Vasici, Pavel, 6, 21, 305
Vasilie, neidentificat, 53, 99
Vautier, Henriette, 15, 150, 153—154, 169,
176, 178, 183, 223
Văcărescu, Elena, 93
Velizar, Iancu, 28, 37, 40, 59—60, 65,
67, 72—74, 143, 145—149, 151—154,
201, 410
Velizar Maria, vezi Bariț Maria, soția lui
George Bariț
Velizar, Sofia, soacra lui George Bariț, 6
Velizar, Ştefan, socrul lui George Bariț, 6, 16
Vineşiu, din Călăraşi, 83, 87
Vlad, „cuscrul“, din Orăştie, 194
Vlad, Alexandru ginere al lui George
Bariț, 16, 21—22, 56—57, 81, 283,
361
Vlad, Alexandru C., nepot al lui George
Bariț, 21, 139, 142, 190, 261, 310
Vlad, Aurel, nepot al lui George Bariț,
214
Vlad, Aurelia, vezi Bariț, Aurelia, fiică
a lui Georgs Bariț
Vlad, Victoria, nepoată a lui George
Bariț, 142, 213, 219, 223, 228, 256,
261, 283
Vlaicu, Arsenie, 229, 234—235, 238, 244—
245, 250, 252, 254, 256, 295
Vlaicu, Virginia, vezi Iuga, Virginia, fiica
Victoriei Bariț și nepoată a lui George
Bariț
Vlădăreanu, 71
Voicu, din Braşov, 209
Voileanu, Matei, 407
Voina, Vasile, 14, 137—138, 209, 221
Voss, zugrav din Braşov, 224

W

- Wagner, Friedrich, „boltașul“, 152—153
Walter, librar și tipograf din București,
67, 274—275
Wächter, „inspectorul de dare“, 161
Weiss, neidentificat, 43—44, 46, 54, 62
Wesselényi Miklós, 322
Wiener, „forestierul“, 241
Wolf, de la Fabrica de hirtie din Zărnești,
66, 87

Z

- Zeckelius, neidentificat, 225, 235
Zehender, A. E., 43, 45
Zeidner, neidentificat, 88, 116, 118
Zencovici, negustor din București, 9, 45
Zichy, „grofii“, 40
Zichy, Ileana, năsăudeană de pomină, 380
Zimmermann Jakab, 332—333

CUPRINS

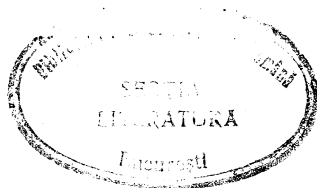
<i>Bariț în cetate și în familie</i>	5
<i>Notă asupra ediției</i>	20

Partea întâi Correspondență emisă

I Către Zinca Iuga 1860—1870	23
II Către Constantin Iuga 1861—1893	27
III Către Iancu Velisar 1863—1865	143
IV Către Victoria Iuga 1864—1893	155
V Către firma Fabricii de hârtie din Zărnești 1873—1876	263
VI Către soția sa Maria și fiica Victoria Iuga 1878—1885	283
VII Către Maria Bontescu 1880	292
VIII Către soția sa Maria 1885	293
IX Către George Iuga 1889	294
X Scrisori nedatate către Victoria Iuga	298
XI Scrisori nedatate către Constantin Iuga	302
XII Cupoane poștale cu banii trimiși familiei	304

Partea a doua Correspondență primită

I Scrisori de la Octav Bariț 1861—1892	318
II Scrisori de la Ieronim Bariț 1868—1886	394
Indice cronologic al scrisorilor din partea întâi	410
Indice cronologic al scrisorilor din partea a doua	417
<i>Indice de nume</i>	419

Lector : IORDAN DATCU
Tehnoredactor : VASILE CIUCA

Bun de tipar : 29. 08. 1987.

Coli ed. 34,90. Coli tipar 27.

Tiparul executat sub comanda
nr. 278 la
Intreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918”,
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97
București
Republica Socialistă România

